CORNEL ROBU
prezintă

TIMPUL ESTE UMBRA NOASTRĂ

o antologie a anticipației românești

TIMPUL ESTE UMBRA NOASTRĂ

Science-Fiction românesc din ultimele două decenii

Antologie comentată de
CORNEL ROBU

Câteva Precizări Necesare

Parafrazând o celebră replică istorică, s-ar putea spune, mutatis mutandis, *şi despre* Science fiction *– în ambianţa de marginalizare tacită şi desconsiderare „estetă” la care e supus, la noi ca şi pe alte meridiane – că existenţa unui gen literar nu se discută, nu se negociază, ci* se afirmă. *O mărturie a drumului parcurs în ultimele două decenii de sf-ul românesc spre afirmarea sa* ca literatură *se vrea şi antologia de faţă, ce reuneşte în limitele unui spaţiu tipografic pentru prima dată atât de generos o parte doar din cele mai bune „proze scurte“ de* Science fiction *scrise la noi în acest răstimp. Rămân pe dinafară multe alte texte perfect valide literar, ce-ar mai putea ajunge pentru încă unul sau două volume de întinderea celui de faţă, ceea ce nu e deloc puţin, dacă ne gândim la cuantumul global al spaţiului tipografic, relativ restrâns, concedat acestui „gen” în plină ecloziune la ora de faţă.*

Am inclus în antologie numai texte care – indiferent unde, în pagini de carte sau în *pagini, mai obscure, de almanah ori de „fanzin“ – au fost deja publicate. Precizarea se impune, întrucât, contrar unor păreri care mai circulă printre cei ce privesc domeniul din exterior, drumul spre tipar, spre volum propriu, al scriitorului de* Science fiction *este mai anevoios şi mai lent decât al prozatorului „realist”, să zicem, care nu stă nici el pe roze, dar care cel puţin nu mai are nevoie să se legitimeze, să explice la tot pasul „ce este şi ce vrea el”. În aceste condiţii, un refugiu, binevenit dar insuficient, îl oferă diversele expediente editoriale: almanahuri (în special* Almanahul Anticipaţia, *providenţial, în felul lui), fanzine (reviste cu apariţie negarantată calendaristic, nesubvenţionate şi nedifuzate oficial, care-şi datorează*

existenţa intermitentă asiduităţilor, şi uneori sacrificiilor financiare, ale aşa-numiţilor „fani“ – amatori entuziaşti şi susţinători dezinteresaţi ai genului, din rândurile cărora se recrutează de regulă viitorii scriitori), precum şi o serie de „antologii” tematice, scoase spre rentabilizare de diverse edituri, culegeri hibride în care – vorba unui incisiv critic din tânăra generaţie, Sorin Antohi – necunoscutul debutant, autohton se poate vedea defilând „braţ la braţ cu monştrii sacri”[1]*, cu alte cuvinte, texte inedite ale unor începători apar alături de traduceri, mai mult sau mai puţin întâmplătoare, şi acestea, din „marii maeştri“ ai genului, vecinătate nu întotdeauna avantajată pentru cei clintii. Oricum, nu aceasta este ceea ce se cheamă o antologie. Toate acestea rămân ceea ce sunt: expediente, improvizaţii, succedanee, mai bune desigur decât nimic, dar care nu pot suplini revista/revistele lunare ori trimestriale a căror lipsă se simte atât de acut, după cum nu pot suplini nici volumele personale, a căror lipsă din planurile editoriale se simte nu mai puţin acut. (Şi dureros, pentru cei în cauză: tineri scriitori care îmbătrânesc în aşteptarea volumului lor de debut, care îmbătrânesc apoi neştiuţi în continuare, şi se plafonează, unii, în lipsa şanselor editoriale, în lipsa şansei de confruntare adevărată – fără indulgenţă, dar şi fără condescendenţă, fără concesii, dar şi fără prejudecăţi – cu publicul şi cu critica*). *În treacăt fie spus, unde dacă nu aici ar trebui căutat şi răspunsul la rituala şi retorica întrebare: de ce nu avem roman sf? Avem foarte bune, şi nu puţine, „proze scurte“ sf, povestiri şi nuvele, dar romanul sf românesc este ca şi inexistent: roman care nu se scrie pentru că nu se publică, iar atunci când se scrie chiar* nu *se publică, pentru că nu încape în câteva pagini de almanah sau în câteva coloane de fanzin ş.a.m.d. Normal ar f i – nu-i aşa? — ca tot ce se scrie să vadă lumina tiparului mai întâi în reviste sau în volume individuale, iar rostul unei antologii ar fi atunci, prin definiţie, acela de a „antologa”, de a selecta şi a reuni între copertele unei singure cărţi ceea ce e mai bun şi mai reprezentativ din tot ceea ce s-a publicat.*

Este tocmai şansa pe care o oferă acum Editura Dacia literaturii sf din România, care chiar şi aşa, în condiţiile sumar

[1] Sorin Antohi, La braţ cu monştrii sacri: trei antologii, în Almanah Anticipaţia 1988, pp. 285–289.

amintite mai sus, a cunoscut în ultimele decenii o vizibilă şi continuă evoluţie în direcţia profesionalizării, în direcţia maturizării sale ca literatură, *a cunoscut remarcabile împliniri şi realizări sub raport artistic, care se cuvin readuse şi reactualizate în atenţia publicului cititor tocmai prin gruparea lor la un loc, între aceleaşi coperte de carte. Implicit, această antologie se vrea altfel o dovadă concretă a faptului că avem la ora de faţă o literatură sf de cea mai bună calitate, la un nivel întru totul comparabil cu cel atins de literatura română actuală în alte genuri (termenul de comparaţie cel mai adecvat fiind, desigur, „proza scurtă" de azi), la un nivel comparabil, de asemenea, cu cel atins în domeniul nuvelei şi povestirii sf de alte literaturi, pe alte meridiane, pe plan european şi chiar mondial (ceea ce se numeşte* Science fiction *fiind, cum bine se ştie, o literatură internaţională prin excelenţă).*

Să lăsăm, aşadar, literatura sf românească de azi să se privească, aşa cum este, *în oglinda eşantionului său reprezentativ, să lăsăm „probele"* (id est, *textele) să vorbească, fiecare în parte şi toate împreună, această şansă editorială de a le putea pune pe toate deodată sub ochii publicului şi ai criticii conferindu-le* ipso facto o *forţă de convingere pe care, separate şi disparate, răspândite prin pagini de carte, de revistă, fanzin sau almanah pe care critica de regulă le ignoră, şi-o vedeau până acum risipită, împuţinată, tacit negată.*

Cum lesne se va observa, criteriul selecţiei nu este unul tematic: în ciuda aparenţei create poate de titlul antologiei (titlu ales pentru eufonia şi cadenţa lui în sine, pentru frumuseţea lui emblematică), am inclus în selecţie nu numai povestiri despre timp şi paradoxurile lui (deşi nu lipsesc nici acestea), ci orice „vârfuri" valorice, indiferent de tematică, acele performanţe artistice maxime pe care le-am putut (sau am crezut a le putea) identifica şi, la nevoie, demonstra ca atare.

Din motive care vor reieşi pe parcurs, am crezut a proceda cel mai bine orânduind în volum titlurile nu în ordinea alfabetică a numelor autorilor, nici în ordinea cronologică a apariţiei textelor, ci în ordinea cronologică a datelor de naştere ale autorilor. Bineînţeles că aici orice obiecţie e posibilă, dar, în fond, aceasta abia dacă e ceva mai mult decât o simplă convenţie ori soluţie tipografică.

Nu criteriul cronologic, ce a decis ordinea titlurilor în sumarul

antologiei, ridică însă probleme, ci alte două criterii, ce au decis însăşi selecţia, includerea ori ne-includerea în acest sumar: criteriul genologic şi, mai ales, criteriul valoric.

În privinţa „junglei genologice” (cum o numeşte unul dintre cei mai cunoscuţi teoreticieni ai genului, Darko Suvin[2]*) nu e acum momentul să ne aventurăm într-o incursiune de defrişare, ori măcar de cartografiere. Singurul lucru care, la acest capitol, trebuie precizat în mod expres, este că, din principiu,* nu am inclus în antologie povestiri şi nuvele fantastice, *propriu-zis fantastice. Aceasta ar fi deturnat selecţia de la obiectivul propus şi, de altfel, antologii ale prozei fantastice româneşti există deja, cea mai recentă fiind aceea, din 1982, a lui Alexandru George*[3]. *Apoi, aceasta ar fi însemnat o resuscitare a ostilităţilor (teoretico-literare!) de la controversata frontieră dintre* science fiction *şi fantastic, şi – încă o dată – nu e acum nici momentul nici locul pentru aşa ceva.*[4] *Putem lua însă cu noi la drum, la repezeală, cea mai operativă „hârtie de turnesol*“ *pentru efectuarea probei genologice, pe care ne-o oferă un alt renumit teoretician şi istoric literar sf, Robert M. Philmus (tot canadian, şi tot profesor universitar, ca şi Darko Suvin): „proza realistă* («naturalistic» fiction) *nu pretinde o explicaţie ştiinţifică, fantasticul* (fantasy) *nu o permite, iar sf-ul o şi pretinde şi o şi permite”*[5]*. Mai rămâne cazul când o permite fără ca neapărat s-*

---

[2] Darko Suvin, Pour une poétique de la science-fiction. Études en théorie et en histoire d’un genre littéraire, Les Presses de l’Universite du Québec, Montreal, 1977, cap. „La science-fiction et la jungle des genres”, pp. 21—43; v. şi versiunea englezii, revăzută: Metamorphoses of Science Fiction. On the Poetics and History of a Literary Genre, Yale University Press, New Haven and London, 1979, cap. ”SF and the Genological Jungle”, pp. 16—36.

[3] Masca. Proză fantastică românească. Prefaţă şi antologie de Alexandru George, Editura Minerva, Bucureşti, 1982, 2 volume.

[4] Mi-am exprimat, însă, punctul de vedere în această chestiune, în eseul Intre fantastic şi sublim, apărut în Almanah Anticipaţia 1989, pp. 101—106.

[5] Robert M. Philmus, „Science Fiction: From its Beginning to 1870“, în Neil Barron (editor), Anatomy of Wonder: Science Fiction, New York, 1976; apuci Darko Suvin, op. cit. (1979), p. 65.

o şi pretindă (caz diferit, nota bene, *de cel al prozei realiste, care nu numai că nu pretinde explicaţia, dar o şi respinge, ca fiind contraproductivă estetic, „tezistă”). În astfel de povestiri aflate „pe muchie“ între* science fiction *şi fantastic, explicaţia „ştiinţifică”, raţională, logică, este tacit lăsată în stadiu latent, potenţial, rămânând însă actualizabilă în orice moment, uşor de invocat, de explicitat la rigoare; acest moment rămâne el însuşi* ad libitum, *la discreţia cititorului („operă deschisă”?!), cititorul de* science fiction *fiind, prin formaţie şi deformaţie, iniţiat şi exersat în cele mai criptice – pentru „profani” – convenţii şi subtilităţi ale genului, ce se traduc uneori în veritabile jonglerii cu ipotezele „ştiinţifice“ şi consecinţele lor rezultate prin extrapolare – toate acestea, însă, implicite, neînsoţite de vreun comentariu explicativ al autorului. La limită, cititorul se poate chiar prevala de clauza estetică a „erorii internaţionale”* (intenţional fallacy)[6], *pentru* a *prezuma, chiar „peste capul” autorului, o ipoteză sf pe care acesta ar putea eventual declara că n-a avut-o în vedere: mutaţia genetică, să zicem, în cazul insectelor malefice din* Norul de argint *de Mircea Horia Simionescu, sau în cazul* Peştilor *lui Ovidiu Pecican, „complexul Frankenstein” în cazul avioanelor subversive din* Deturnarea *de Horia Aramă, pentru a rămâne la cazurile pe care le avem în faţă. Invers, există atâtea cazuri de* science fiction *pur unde ajunge să suprimăm explicaţia „ştiinţifică”, implicit convenţia sf, pentru a rămâne în domeniul fantasticului pur, cum s-ar întâmpla, de exemplu, cu O* singură greşeală *de Ovid S. Crohmălniceanu, sau cu* Muşuroiul de furnici *de Mircea Liviu Goga, dacă am face abstracţie de ipoteza sf a „universurilor paralele”.*

Prin raportare, acum, la reperele taxonomice interne din science fiction, *selecţia odată efectuată (şi reexaminată, cu ochi critic şi autocritic, sub diverse aspecte, în repetate rânduri) mi-a impus, spre propria mea surpriză şi oarecum* in spite of myself, o *constatare cu totul neaşteptată şi nu ştiu cât de binevenită, dar pe care, oricum, îmi fac datoria de-a o exprima public: sf-ul românesc, cel puţin la nivelul performanţelor sale maxime de până acum, reunite în această antologie, se dovedeşte a fi categoric înclinat mai mult înspre ceea ce se numeşte* „soft sf”,

[6] Rene Wellek şi Austin Warren, Teoria literaturii, Editura pentru literatură universală, Bucureşti, 1967, pp. 197—199, 449.

şi mai puţin înspre „hard sf”. *Termenii nu excelează prin precizie, după cum observă Peter Nicholls în* Enciclopedia *sa (de unde iau definiţiile)*[7]*, dar s-au încetăţenit în uzul curent şi sunt destul de operanţi, în limitele unui anumit regim de aproximaţie.*

În mare, disocierea între aşa-numitele „ştiinţe tari” (hard sciences) *şi „ştiinţe moi”* (soft sciences) *se suprapune, peste disocierea, mai cunoscută, dintre „ştiinţele exacte” şi „ştiinţele sociale“* (les Sciences humaines *din terminologia franceză); în jargonul oamenilor de ştiinţă şi în terminologia sf s-a operat mai nou o extrapolare a perechii de termeni* hardware – software *din terminologia calculatoarelor electronice, înţelegându-se prin „soft Sciences” acele ştiinţe, care nu necesită suportul unei aparaturi specifice de precizie şi al unor instalaţii fizice aferente („hardware”): ar fi, aşadar, „ştiinţe moi” psihologia şi sociologia în primul rând, dar şi ecologia, antropologia, futurologia, lingvistica, ştiinţele economice etc., biologia şi medicina fiind şi ele asimilate de obicei acestei categorii. Eticheta* „soft sf“ *(„sf moale”) se aplică însă nu numai sf-ului care-şi extrage ideile şi ipotezele din aceste „ştiinţe moi”, dar şi celui care poate invoca doar acoperirea „ştiinţifică” furnizată de ştiinţe imaginare („psihoistoria” şi „pozitronica” lui Isaac Asimov, „nexialismul” lui A. E. Van Vogt, „terolingvistica” şi „ansiblul“ Ursulei K. Le Guin, „sticla lentă” a lui Bob Shaw etc., precedate toate, în timp, de „patafizica” lui Alfred Jarry) sau de pseudo-ştiinţe (ufologia şi paleoastronautica, telepatia şi telekinezia, în general parapsihologia, inclusiv „psionica“ lui John W. Campbell Jr. Şi „dianetica” lui L. Ron Hubbard ş.a.m.d.). Evident, acest* science fiction *„moale” dispune în principiu de un potenţial mai scăzut de rigoare şi precizie, de premise mai slabe pentru „suspendarea voită a neîncrederii”, punând în schimb accentul pe sentimente şi implicaţii umane; dintre temele, motivele, personajele sf consacrate, fac casă bună cu „sf-ul moale” mai ales mutanţii şi alienii (cunoscuţi la noi mai mult sub denumirea reductivă de „extratereştri”), catastrofele ecologice şi manipulările genetice, reîncarnările şi donările, explozia demografică şi suprapopulaţia, utopia şi distopia*, *anabioza şi*

[7] The Encyclopedia of Science Fiction. An Illustrated A to Z. General Editor Peter Nicholls. Associate Editor John Ciute, Granada Publishing, London—Toronto—Sydney—New York, [1979; al doilea tiraj 1981], pp. 273, 556.

imortalitatea, invizibilitatea şi ubicuitatea, imaterialitatea şi teleportaţia, luxurianta floră şi faună xenobiologică, inclusiv monştrii cosmici şi „invadatorii de trupuri” (body snatchers) *etc. Revendicându-se, la rândul lor, din aşa-numitele „ştiinţe tari” (fizica, electronica, cibernetica, astronomia, cosmologia etc., precum şi tehnologia în totalitatea ei), teme şi motive sf precum călătoria spaţială, călătoria în timp şi cronoplastia, vitezele supraluminice şi supergravitaţia (inclusiv „găurile negre”), robotica (inclusiv androizii şi ciborgii), crionica, a patra dimensiune şi universurile paralele, dezastrul planetar (inclusiv nuclear), terraformarea ş.a. Gravitează în consecinţă mai mult spre „sf-ul tare“* (hard sf). *Toate aceste disocieri şi clasificări nu trebuie luate numaidecât* ad litteram, *ele nu sunt rigide şi ermetic separate, dimpotrivă; în principiu, orice temă sau motiv sf poate fi tratat atât în regim „tare” cât şi în regim „moale”, întrucât toate se pot modela şi modula specific prin intervenţia anumitor diferenţieri în „spiritul“ în care sunt tratate: în stringența ori laxitatea extrapolării, în rigoarea ori aproximaţia ei logică, în soliditatea „blindajului“ ştiinţific al ipotezei sf supuse extrapolării ş.a.m.d. – clauze acceptate aprioric ca atare, prin însăşi convenţia artistică ce stipulează şi reglementează în regim propriu, specific, „suspendarea voită a neîncrederii” în ficţiunea bazată pe ştiinţă.*

Este evident, cu probele în faţă, că majoritatea povestirilor şi nuvelelor pe care le avem sub ochi în acest volum aparţin, dacă nu şi în litera, cel puţin în spiritul lor, celei dintâi dintre aceste două categorii, mai ales dacă reţinem ca principală notă definitorie accentul pus pe sentimente şi implicaţii umane. Explicaţia, dacă există vreuna (dar trebuie să existe!), poate rămâne deocamdată în suspensie şi la libera apreciere a celor ce-şi vor lua osteneala de a parcurge aceste 600 de pagini. Pe plan mondial, se ştie, deplasarea de accent de pe „hard sf” pe „soft sf“ s-a produs pe la mijlocul anilor ’60, odată cu impunerea „noului val” („New Wave”) din sf-ul britanic (sf-ul american tradiţional de până atunci excelând mai mult în „hard sf”); personal, însă, nu am cunoştinţă de existenţa vreunei „special relationship“ *între sf-ul românesc şi cel britanic în ultimul sfert de secol (poate de-acum înainte!). Cât despre ipoteza unei eventuale predispoziţii congenitale, înscrise ereditar în „gena” temperamentală şi culturală a scriitorului român, aceasta ar*

implica o speculaţie hazardată al cărei risc nu intenţionez acum să mi-l asum.

Cred însă că am dreptul la prezumţia de a invoca această imprevizibilă situaţie ca dovadă a „obiectivării“ critice pe care m-am străduit să mi-o impun pe parcursul alegerii textelor. Parcurgând text după text în aşteptarea momentului privilegiat dar imprevizibil când apariţia plăcerii estetice, implicit a valorii, va face să tresalte acul pe cadran, antenele intuitive ale criticului trebuie, desigur, lăsate cât mai relaxate, destinse, netensionate de vreun parti pris *teoretic, şi cu atât mai puţin de altă natură* (sapienti sat!). *Acest* parti pris *teoretic (nu şi celălalt, nu şi celelalte), în cazul meu, există: am afirmat în repetate rânduri, cu diverse ocazii, oral sau în scris*[8]*, că literatura sf este, în miezul ei, în ce are ea mai caracteristic şi mai definitoriu, o literatură a sublimului. Or, iată că, în vreme ce principiul sublimului focalizează fatalmente interesul pe „miezul tare“ al sf-ului* („hard-core sf“ – *variantă sinonimă, în sens categorial, cu* „hard sf”), *scriitorii români de* Science fiction *excelează mai ales în* „soft sf”! *Indiferent acum de validitatea teoriei ca teorie, faptul în sine de a fi putut ajunge la această constatare practică pledează, cred, pentru critic, nu pentru teoretician. Şi aşa şi trebuie să fie. Şansa apariţiei acestei antologii, mi-am dat seama din capul locului, este şi trebuie să rămână a autorilor antologaţi, nu a antologatorului.*

*

Găsim, aşadar, la lucru, la ora de faţă, în sf-ul românesc, trei generaţii de scriitori, toate trei formate şi afirmate după al doilea război mondial. Pentru scriitorii care formează azi

---

[8] Am enunţat mai întâi oral această „teză“, cu ocazia „Zilelor Melion” organizate de Cornel Secu la Casa Universitarilor din Timişoara (29—31 mai 1987), în comunicarea Dimensiunea sublimului în Science fiction. Am dezvoltat apoi mai pe larg ideea în eseul A Key to Science Fiction: the Sublime, apărut în Foundation. The Revieiv of Science Fiction, [Londra], Number 42, Spring 1988, pp. 21—37; textul a apărut concomitent şi în româneşte, segmentat în două din cauza lungimii: (I) O „cheie” pentru Science fiction: sublimul. în Helion, Timişoara, iunie 1988, pp. 39—47; (II) Între fantastic si sublim, în Almanah Anticipaţia 1989 (apărut tot în iunie 1988), [Bucureşti], pp. 101—106.

„generaţia vârstnică“ (Horia Aramă, Vladimir Colin, Ion Hobana, Victor Kernbach, Adrian Rogoz, Georgina Viorica Rogoz, I. M. Ştefan ş.a.), principala şansă de manifestare a oferit-o publicaţia bilunară Colecţia „Povestiri ştiinţifico-fantastice“ *(supliment al revistei* Ştiinţă şi tehnică, *1955–1974, 466 numere, redactor-şef Adrian Rogoz). În ultimii ei ani de apariţie, în paginile* Colecţiei *s-au afirmat şi scriitori care se aflau atunci la început de drum şi care azi formează „generaţia de mijloc” (Voicu Bugariu, Constantin Cubleşan, Leonida Neamţu, Mircea Opriţă, Gheorghe Săsărman, Miron Scarobete ş.a.). Aceştia şi-au continuat individual ascensiunea în perioada 1974–1982, când peisajul literar românesc a fost lipsit de orice publicaţie periodică sf. Primele decenii postbelice au oferit largi şanse, care ulterior s-au tot îngustat, de a debuta editorial şi de a publica în continuare volume individuale: la fosta Editură a Tineretului exista o foarte activă colecţie sf, fără nume, dar uşor de recunoscut după triunghiul isoscel de pe copertă (figurare stilizată la extrem a unei nave cosmice în poziţia de start!), colecţie transferată în 1970 Editurii Albatros, nou înfiinţate, şi neinspirat re-botezată „Fantastic Club”; colecţia şi-a păstrat o vreme ritmul susţinut, actualmente continuându-şi apariţia în ritm de 1–2 titluri pe an. Din 1982, odată cu apariţia publicaţiei anuale* Almanah Anticipaţia[9], *intră în arenă „noul val“ al sf-ului românesc, care, în ciuda unor şanse editoriale mai ingrate, a ştiut să se diferenţieze şi să-şi afirme o fizionomie proprie, atât ca grup, ca generaţie, cât şi individual. Ne-răsfăţată editorial, tânăra generaţie se poate consola, în schimb (dacă asta poate fi o consolare), cu existenţa unui mai larg cadru organizatoric de manifestare orală:* fandom-*ul românesc a apărut, practic, odată cu constituirea în aproape toate oraşele ţării a unor cenacluri sf care se întâlnesc anual în „convenţii“ naţionale (începând din 1972, dar cu participare masivă abia din 1980). Aceste consfătuiri pe ţară sunt însoţite de concursuri de literatură şi grafică sf, iar nuvelele, povestirile şi schiţele premiate la aceste*

[9] Primul Almanah Anticipaţia e datat 1983, dar a apărut de fapt în 1982. Apărând, ca orice almanah, în anul anterior celui indicat pe copertă, Almanahul Anticipaţia trebuie supus acestei corecţii cronologice ori de câte ori avem în vedere raportarea adecvată la contextul vieţii literare (cărţi recenzate, premii literare, datarea textelor etc.).

concursuri îşi găsesc anual locul în Almanah Anticipaţia *(supliment sf al aceleiaşi reviste,* Ştiinţă şi tehnică; *redactor-şef al revistei şi al almanahului: Ioan Albescu; din* Almanah Anticipaţia *au apărut până în prezent 8 volume de peste 300 de pagini fiecare). Împreună cu cele câteva fanzine ce apar sporadic în diverse oraşe din ţară (dintre care cele mai constante sunt cele de la Timişoara:* Helion, *redactor-şef Cornel Secu, şi* Paradox, *redactor-şef Viorel Marineasa),* Almanahul Anticipaţia *rămâne principala şansă de afirmare publicistică a tinerilor din „noul val”. Unii dintre ei au reuşit să-şi vadă publicat primul volum: Mihail Grămescu, Lucian Ionică, Leonard Oprea, Gheorghe Păun, Alexandru Ungureanu, Rodica Bretin, Radu Honga, Cristian Tudor Popescu, George Ceauşu. Alţii, nu mai puţin promiţători, îşi aşteaptă încă rândul la porţile editurilor: Ovidiu Bufnilă, Mihnea Columbeanu, Constantin Cozmiuc, Dorin Davideanu, Bogdan Ficeac, Silviu Genescu, Ştefan Ghidoveau, Mircea Liviu Goga, Răzvan Haritonovici, Marcel Luca, Dan Merişca, Lucian Merişca, Alexandru Pecican, Ovidiu Pecican, Viorel Pârligras, Marius Stătescu, Dănuţ Ungureanu şi alţii.*

Modul în care şi-au făcut intrarea în Science fiction *toţi aceşti autori ar putea oferi un interesant material de studiu pentru sociologia literaturii. În cazul „generaţiei vârstnice“ este aproape generală „adopţiunea”, „convertirea“ întru* Science fiction *a unor scriitori afirmaţi anterior în alte domenii: Mihu Dragomir (1919–1964) – poet deja consacrat în 1962, când îi apărea volumul* Povestiri deocamdată fantastice; *Vladimir Colin şi Georgina Viorica Rogoz – cunoscuţi mai întâi ca autori de basme; Ion Hobana şi Horia Aramă – iniţial autori de „literatură pentru copii”; I. M. Ştefan – autor de ştiinţă popularizată; Victor Kernbach apăruse anterior cu versuri şi note de călătorie, iar Adrian Rogoz – cu o piesă de teatru; ş.a.m.d. La scriitorii din „generaţia de mijloc“ predomină debutul direct în* Science fiction, *urmat însă imediat de o extindere a interesului şi asupra altor genuri, cultivate apoi în paralel cu sf-ul (în special asupra romanului „realist” şi a criticii literare, domenii în care s-au manifestat Mircea Opriţă, Constantin Cubleşan, Voicu Bugariu). În cazul, „noului val” debutul direct în* Science fiction *se generalizează, dar tind să se generalizeze şi tendinţele centrifuge, ispita „evadării“ din „ghetto“-ul sf înspre direcţii*

presupuse a. Oferi mai multe şanse de afirmare, mai multe recompense materiale şi morale, mai mult prestigiu şi renume etc.: reacţia de frustrare e evidentă, după cum şi auspiciile, deloc faste, sub care stă această „apostazie”.

Tabloul se nuanţează, în continuare, şi devine mai complex, prin intervenţia cazurilor, să le zicem, „atipice”, prin manifestarea în Science fiction, *care nu poate fi ignorată, a unor scriitori cu renume bine stabilit în alte genuri literare, ce vin să adauge, cu numele lor, un prestigiu în plus genului. Cazuri atipice, deci singulare, aparte, fiecare în felul său, având în comun doar faptul că scriitorii respectivi nu pot fi încadraţi în niciuna dintre „generaţiile” constituite ca atare, întrucât traiectoria destinului lor literar şi-a urmat propriul curs, autonom, solitar, independent, fără nicio tangenţă cu tumultul şi cu dinamica interioară a generaţiilor din sf-ul românesc. Cel nud ilustru, fără discuţie, este cazul lui Mircea Eliade, mult prea cunoscut pentru a mai necesita acum detalii; destul să amintim că Mircea Eliade ca* scriitor, *aparţine pe de-a-ntregul literaturii române, continuând să scrie, după război, în Franţa şi în Statele Unite, exclusiv în româneşte. Un caz „insolit”, neîncadrabil în niciuna dintre generaţiile literare amintite, este şi cel al lui Ovid S. Crohmălniceanu: deşi a însoţit, în postură de critic, încă din anii ’50, întreaga istorie postbelică a sf-ului românesc, el a irupt* ca scriitor *abia în anii ’80, afirmându-se în paralel cu tinerii din „noul val”, dar separat de aceştia. În fine, mai sunt scriitorii care s-au manifestat doar ocazional în* science fiction *(ceea ce Mircea Opriţă numeşte „sf-ul de duminică”*[10]*), reuşind însă, în câteva cazuri, să-şi înscrie numele în istoria genului la noi. Contribuţiile de acest fel, venite „din afară”, rămân de obicei mai puţin cunoscute amatorilor genului, ocazia de faţă fiind de aceea binevenită pentru a rememora câteva dintre ele, survenite în perioada care ne interesează aici. Se află în această situaţie, de exemplu, Mircea Horia Simionescu, cu* Norul de argint *(1969), sau Ion D. Sârbu, cu* Şoarecele B *(povestire apărută în 1983, în volumul omonim, deşi e datată de autor 1956, şi re-datată 1966).*

Din aceeaşi categorie face parte şi Lobocoagularea

---

[10] Într-o comunicare cu titlul Anticipaţia de coloratură, prezentată la sesiunea „Zilele Helion“, Timişoara, 29—31 mai 1987.

prefrontală, *postuma a lui V. Voiculescu, scrisă în 1948, recuperată şi pusă în circulaţie mai întâi în revista* Transilvania *de la Sibiu (nr. 9/1982) iar apoi în vol.* Gânduri albe *(1986).*

*

A rămas la urmă „nuca cea mai tare”: criteriul propriu-zis critic în virtutea căruia am făcut selecţia, criteriul care legitimează şi ratifică intuiţia, impresia de lectură, judecata de valoare în Science fiction.

Impresia de lectură nu ne rătăceşte niciodată, se ştie, chiar dacă nici prea departe nu ne duce. Sigur este, în orice caz, că ea ne poate duce de-a dreptul, fără ocol şi fără greş, în chiar miezul fenomenului, ne poate pune instantaneu faţă în faţă cu „dihonia“ care, cum spunea cineva[11]*, pentru scriitor şi pentru cititor răspunde la numele de* science fiction; *ştim că este acolo, ştim intuitiv* ce *este, dar nu ştim spune clar şi explicit, la o adică, tocmai* ce *este, nu putem formula conceptual o definiţie cel puţin satisfăcătoare a acelui* ce, *a acelui* quid *pe care intuitiv l-am perceput din plin:* şi quaeres nescio…

Sintagmele critice în care impresia de lectură a fost fulgurant „prinsă“ reuşesc totuşi să-i surprindă şi să-i păstreze palpitul viu, să-i conserve şi să-i comunice „adevărul”, circulând ca monedă forte, chiar dacă fără acoperire conceptuală. Avem, astfel – cel mai recent şi mai aproape de noi – cazul lui Voicu Bugariu, care, prin 1980–1981, a lansat sintagma „vertij intelectual”:

„Uimirea, stupoarea, vertijul intelectual – ţinte ale literaturii manieriste – nu pot fi cu niciun chip obţinute prin texte modeste sub raportul scriiturii... “[12]

„Ca şi mai vechii sau mai noii manierişti, autorii de literatură S.F. Sunt nişte ingenioşi, capabili să clădească pe scheletele unor paradoxuri. Aceste paradoxuri îşi menţin intactă capacitatea lor imanentă de a stârni vertij intelectual atât timp

---

[11] „Atât criticul teoretizant cât şi semioticianul par a întâmpina dificultăţi în a demonstra că sf-ul, aşa cum îl definesc ei, este aceeaşi dihanie („the same animal”) cu genul care răspunde la acest nume pentru cei care-l scriu şi-l citesc“ (Patrick Parrinder, Science Fiction. Its Criticism and Teaching, Methuen, London and New York, 1980, p. XVIII).

[12] Voicu Bugariu, în *Argeş,* anul XVI, nr. 3 (126)/1981, p. 8.

cât evoluţia obiectivă nu le transformă în silogisme... Textele S.F. Sunt realmente rotiţe ale unei maşini de şocat, un ansamblu, de trucuri logice menite să uluiască, să facă minţile «să stea în loc».[13]

„Vertijul intelectual este o formulă care „a prins”, şi o putem găsi invocată, oral sau în scris, în cele mai diverse ocazii, acolo unde apare necesitatea de a numi cumva acel quid *pe care-l putem găsi numai în* Science fiction *şi prin care acesta este ce este. Din păcate, Voicu Bugariu nu a mai insistat, nu a mai revenit pentru a-şi preciza impresia şi gândul, nu a oferit încă, după câte ştiu, o definiţie completă şi coerentă a sf-ului centrală nu pe fașionabilul concept de manierism, aşa cum fără succes a încercat, ci „numai” pe acest genuin „vertij intelectual”, atât de „adevărat“ şi de sugestiv prin sine însuşi, prin simpla sa invocare.*

Tot prin simpla sa invocare s-a impus şi mult mai celebrul „sense of wonder”, *care a ajuns, practic, monedă curentă a criticii literare aplicate la* science fiction. *Se apelează curent şi firesc, în caracterizarea şi valorizarea cărţilor de* science fiction, *la sintagma* „sense of wonder” *(simţ al uimirii, al minunării), devenită aproape un „clişeu“ critic. A spune, într-un comentariu critic, despre o carte sau despre un autor, că ştie da expresie acestui indefinit şi încă nedefinit* „sense of wonder” – *este un net superlativ: echivalează practic cu o recunoaştere a apartenenţei la „gen” şi, mai mult, echivalează cu o judecată de valoare, cu o ratificare critică fără rezerve. În acest sens, e momentul să spun – odată ajunşi în acest punct vital – că niciuna dintre povestirile şi nuvelele pe care le puteţi citi în volumul ce-l ţineţi în mână în acest moment, fie ea* soft *ori* hard, nu *este lipsită de o doză mai mare sau mai mică din acest inefabil* „sense of wonder”. *(Aceasta cel puţin în intenţie şi în convingere subiectivă, pentru că, obiectiv, rămâne oricând posibilitatea unei dereglări de moment a „antenelor“ critice; ceea ce nu anulează însă criteriul în sine pe baza căruia aceste antene funcţionează, când funcţionează.)*

Cu toată frecvenţa şi operanţa ei empirică, sintagma sense of wonder *rămâne, nu mai puţin, aproximativă şi ambiguă, rare fiind încercările de a-i conferi acea claritate conceptuală, acea*

---

[13] Idem (sub pseudonimul Paul Antim). *Vechi artizani de vertijuri,* în *Luceafărul,* anul XXIV, nr. 12 (986)/21 martie 1981, p. 8.

univocitate denotativă ce-ar putea-o face aptă a rezista exigenţelor unei definiţii propriu-zise. Aproximaţiile infailibil orientate intuitiv nu lipsesc, însă. „Ceea ce găsim în science fiction“ – *spunea, cu decenii în urmă, unul dintre cei mai reprezentativi critici ai genului, Damon Knight, într-o carte devenită „clasică“ în critica sf – „nu diferă de răsplata pe care ne-o oferă literatura în general, atât doar că se exprimă diferit. Trăim pe o minusculă insulă a lucrurilor pe care le cunoaştem. Uimirea noastră veşnic nesecătuită în faţa misterului ce ne înconjură din toate părţile este ceea ce ne face să fim fiinţe umane. În* science fiction *putem întâmpina acest mister nu prin simboluri mărunte, de fiecare zi, ci prin marile simboluri ale spaţiului şi timpului...* Science fiction-ul *există pentru a ne procura ceea ce Moskowitz şi alţii numesc* „the sense of wonder”: *ceva ce ne lărgeşte orizonturile minţii, nu importă în ce direcţie – peisaje de pe alte planete, ori interiorul unei artere văzut «cu ochiul» unei globule, ori cum* e *să te simţi deodată altceva faţă-n faţă cu o pisică... orice trăiri senzoriale inedite, pe care cititorul nu le poate experimenta pe propria-i persoană – astea-s grăunţele pe care le macină moara, asta-i tot ce fac cei care scriu* science fiction.”[14]

Aşa difuz şi confuz cum este, acest de două ori intraductibil „sense of wonder“ *reuşeşte totuşi să meargă direct la ţintă, reuşeşte să surprindă şi să spună ceea ce-şi propune să spună. Pentru mine,* aşa cum *le văd eu, cu ochelarii teoretici proprii, atât* „sense of wonder“ *cât şi* „vertijul intelectual” *nu sunt altceva decât soluţii diluate pentru uz critic ale sublimului teoretic – esenţă prea „tare”, prea concentrată, pentru a se putea administra* tale quale *în cazuri individuale. „Simţul uimirii“ dă o expresie mai difuză, mai „îndulcită“ şi, critic, mai elastică, mai maleabilă, mai utilizabilă deci, aceluiaşi vechi concept şi aceleiaşi eterne experienţe estetice pe care o cunoaştem sub numele de „emoţie a sublimului”. În felul acesta, conceptul teoretic „sălbatic” „se domesticeşte” în instrument critic curent.*

În întâmpinarea temperării critice a tăişurilor teoretice vine – trebuie spus – însăşi literatura sf care se scrie azi la noi. Tăişurile se tocesc, tensiunile se destind, dilemele şi

---

[14] Damon Knight, In Search of Wonder. Essays on Modem Science Fiction, [1956], Second Edition, Revised and Enlarged, Advent Publishers, Chicago. 1967, pp. 4, 12—13.

antagonismele se relativizează prin estetizare, graţie unei superioare înzestrări a scriitorului român (de science fiction, *inclusiv) sub raportul inteligenţei artistice, sub raportul ingeniozităţii speculative şi al debitului imaginativ, sub raportul rafinamentelor de gust şi al simţului humorului. (Să ne întristăm ori să ne bine-dispunem dacă vom descoperi într-o zi că scriitorul român stă mai bine la capitolul* „sense of humour“ *decât la capitolul* „sense of wonder”?) *Ideea însăşi a extrapolării – resort vital pentru* science fiction – *este supusă deriziunii, de exemplu, de către Mircea Horia Simionescu, în povestirea* Norul de argint, *printr-un bine strunit exces caricatural, prin extrapolare aberantă logic, prin escalada unui determinism absurd dar irezistibil, prin sistematice efecte oximoronice rezultate din împestriţarea texturii registrului grav, „sublim”, cu fire trase din urzeala registrului hilar, derizoriu. Tratamentul de imunizare a ficţiunii prin auto-ironie preventivă este evident; şi eficient, dovadă – acordurile patetice din final, ce poate intra în rezonanţă, „sunând a plin”, tocmai graţie antisepticei relativizări ironice care a curăţat în prealabil spaţiul necesar producerii acestui fenomen de rezonanţă. Ori, alt exemplu, s-ar putea scrie un întreg studiu de estetică sistematică pornind de la rafinamentul „estet” şi insidiile ironiei ce-l subminează, de la subtilitatea speculativă şi tehnica narativă de care face uz Ovid S. Crohmălniceanu, în* Scrisori din Arcadia, *pentru a pune să se înfrunte, în armură sf, două vechi şi respectabile concepte estetice care, de când se ştiu, se împacă precum apa şi cât focul: sublimul şi graţiosul.*

Prin tradiţie şi condiţie, scriitorul român (şi cel de science fiction *nu face excepţie) vine la „întâlnirea” cu criticul înarmat cu un* „esprit de finesse” *ce-l obligă pe cel din urmă să se lepede de orice* „esprit de geometrie”, *sub sancţiunea descalificării. Sancţiune a descalificării ce-l aşteaptă pe critic şi în caz că ar comite eroarea capitală de a refuza valorii recunoaşterea din considerente doctrinare, teoretice, valorii – aşa cum o întâlneşte fiinţând în concret, „în stare nativă”, având deci suficiente raţiuni de a exista din moment ce există. Dacă din doi unul trebuie neapărat să se lepede de sine, acesta nu poate fi decât criticul: doar el este cel presupus a fi dator să dea oricând dovadă de comprehensiune, de largă receptivitate critică etc., ceea ce nu e posibil în lipsa capacităţii de*

obiectivare, de înstrăinare de sine, chiar, şi de propriile convingeri teoretice, „doctrinare”, „reducţioniste“ ş.a.m.d.

Şi totuşi, există un risc de descalificare încă şi mai mare: acul magnetic e bun la ceva doar dacă arată cu obstinaţie nordul.

Iar în science fiction *nordul este sublimul.*

Iată de ce, vrând-nevrând, trebuie să închei pe o notă discordantă. Am spus de la bun început că această antologie se vrea o oglindă în care literatura noastră sf de azi să se poată vedea aşa cum este *(ceea ce, cu probele în faţă, putem constata că nu e puţin); am acum mai mult datoria decât dreptul să adaug:* dar şi aşa cum ar putea să fie *(ceea ce ar însemna, totuşi, ceva mai mult).*

Marile opere şi capodoperele sf-ului românesc de azi şi de mâine încă nu s-au scris, dar cei care le vor scrie se află deja printre noi, poate chiar printre cei ale căror nume le puteţi întâlni în paginile ce urmează.

Cluj, septembrie 1989

CORNEL ROBU

MIRCEA ELIADE

Unul dintre evenimentele editoriale ce au marcat ultimele două decenii de science fiction *românesc a fost apariţia, în 1981, la Editura Cartea Românească, a volumului* în curte la Dionis *de Mircea Eliade, volum în care sunt incluse şi nuvelele* Les trois Grâces *şi* Tinereţe fără de tinereţe… *ambele datate de autor „Paris, 1976”. Prezent şi până atunci în istoria genului la noi, prin* Secretul doctorului Honigberger *(1940).* Nopţi la Serampore *(1940)* şi un om mare *(1945), Mircea Eliade îşi înscrie astfel numele şi în istoria recentă a sf-ului românesc, prin cele două nuvele scrise departe de ţară, dar în româneşte, ca de altfel tot ce a scris după război* ca scriitor; *autor al unor lucrări ştiinţifice fundamentale, mai ales în domeniul istoriei religiilor, lucrări scrise în engleză sau în franceză şi traduse peste tot în lume,* ca scriitor *el aparţine însă pe de-a-ntregul literaturii române: atât înainte de război, când trăia în România, unde se afirmase drept unul dintre scriitorii de prim plan ai epocii, cât şi după război, în Franţa şi America, Mircea Eliade a continuat să scrie literatură, „ficţiune”, exclusiv în româneşte.*

S-a născut la 9 martie 1907, la Bucureşti, unde urmează clasele primare şi absolvă apoi Liceul „Spiru Haret”. Întâmplare ori nu, fapt este că a debutat în 1921, cu o povestire „ştiinţifică”, în paginile principalei publicaţii de popularizare a ştiinţei care apărea pe atunci, Ziarul ştiinţelor populare, *condus cu numai câţiva ani în urmă, între 1912 şi 1916, deci în vremea copilăriei lui Mircea Eliade, de către Victor Anestin – pasionat al astronomiei şi primul scriitor de* science fiction *din literatura română. Datele biografice cunoscute, destul de sumare de altfel, includ în continuare, ca momente definitorii în formaţia intelectuală a lui Mircea Eliade, absolvirea studiilor în filosofie la Universitatea din Bucureşti (1928), apoi experienţa crucială a celor trei ani (1928–1931) petrecuţi în India, unde studiază la Universitatea din Calcutta. Întors în ţară, îşi susţine doctoratul în 1932. Este asistent la Facultatea de Litere şi Filosofie a Universităţii din Bucureşti (1933–1939), timp în care se afirmă drept una dintre personalităţile de prim plan ale vieţii literare şi intelectuale din România interbelică, colaborând intens la marile*

reviste ale vremii şi publicând numeroase cărţi, aproape toate intrate în fondul de aur al culturii române. Între 1940 şi 1944 lucrează în diplomaţie, ca ataşat cultural, mai întâi la Londra, apoi la Lisabona. În anii 1946–1948 este profesor universitar la Paris, iar în 1956 se stabileşte, pentru tot restul vieţii, ca profesor de istoria religiilor la Universitatea din Chicago (S.U.A.), unde a *încetat din viaţă la 22 aprilie 1986.*

Apartenenţa la Science fiction *a celor cinci nuvele mai înainte amintite nu este încă unanim acceptată, mulţi le consideră pur şi simplu „nuvele fantastice”, alături de cunoscutele capodopere cu care Mircea Eliade a îmbogăţit acest gen (romanele* Domnişoara Christina *şi* Şarpele, *nuvelele* La ţigănci *şi* Pe strada Mântuleasa *ş.a.). Statutul sf al celor dintâi este însă perfect demonstrabil, dacă acceptăm că fantasticul nu admite o explicaţie logică, raţională, „ştiinţifică”, pe când sf-ul, din contră, nu numai că admite o astfel de explicaţie, nu numai că o permite, dar o şi pretinde. Desigur, din atributele şi prerogativele literare ale „ştiinţei din ştiinţificţiune” se împărtăşesc legitim, ca peste tot în* Science fiction, *nu numai ideile şi ipotezele riguros demonstrate şi verificate ştiinţific, cele care beneficiază de acoperirea şi „blindajul“ unor ştiinţe exacte, „tari”* (hard Sciences), *dar şi acele ipoteze ce se revendică din aşa-numitele* soft Sciences *(„ştiinţele umane”, „ştiinţele sociale” etc.), ori fie şi numai din ştiinţe imaginare ori din „pseudo-ştiinţe”. Decisivă, în literatura sf, ca peste tot în literatură, este doar capacitatea scriitorului de a opera, în act, în concretul operei, al fiecărei opere în parte, „acea suspendare voită a neîncrederii”* („that willing suspension of disbelief”) *despre care, încă la începutul secolului trecut, vorbea Coleridge ca despre condiţia necesară a trăirii în ficţiune, cu tot ce decurge din aceasta, inclusiv, şi mai ales, plăcerea estetică. Desigur, în* hard sf *suspendarea ficţională a neîncrederii beneficiază de un suport mai solid, mai* hard, *acela al adevărului ştiinţific ferm şi verificat, având darul de-a angaja în actul lecturii acel „simţ al realului” esenţial în producerea efectului literar al „iluziei realiste”; la nevoie, însă, în* soft sf *ajunge şi ceva mai puţin pentru „suspendarea voită a neîncrederii”: ajunge „o aparenţă a adevărului suficientă pentru a procura acestor umbre ale imaginaţiei acea voită suspendare de moment a neîncrederii, care constituie credinţa poetică“ (S. T. Coleridge,* Biographia

Literaria, *1817, cap. XIV).*

În contextul acestui inalienabil „regim de ficţiune”, general şi diferenţiat totodată, apare în adevărata sa lumină funcţionalitatea acelei explicaţii „ştiinţifice”, logice, raţionale, explicaţie care indubitabil există şi în cele cinci mai-sus-amintite nuvele ale lui Mircea Eliade, chiar dacă ea se revendică nu din ştiinţa propriu-zisă, verificată ori verificabilă experimental, şi ratificată numai în această măsură, ci doar din doctrine quasi-ştiinţifice, depistate ca atare de specialistul în istoria religiilor în cuprinsul unor texte „sacre”, canonice ori apocrife, orientale ori medio-orientale.

Şi într-adevăr, are vreo importanţă, literar vorbind, că doctrinele şi practicile esoterice indiene (Yoga, Tantra) din care sunt desprinse ipotezele extrapolate în Secretul doctorului Honigberger *şi* Nopţi la Serampore *nu erau, la data apariţiei acestor nuvele (şi, după câte ştiu, nu sunt nici în prezent), demonstrate şi verificate ştiinţific, experimental, în conformitate cu toate exigenţele, rigorile, baremurile, probele de adevăr etc. pe care ştiinţa propriu-zisă le presupune? Suspendarea ficţională a neîncrederii în reversibilitatea timpului ce reduce durata unei vieţi umane individuale la proporţii infime în raport cu marile durate supra-individuale* (Nopţi la Serampore), *suspendarea ficţională a neîncrederii în dislocările temporale şi invizibilitatea corpului omenesc* (Secretul doctorului Honigberger) – *toate acestea nu au nevoie, la Mircea Eliade, decât de minime şi vagi referiri la prezumtivele doctrine „ştiinţifice“ oculte îngropate în străvechi tradiţii esoterice indiene, pentru a genera, la lectură, un autentic şi intens* „sense of wonder“ *care, în* Science fiction, *este numele adevărat al plăcerii estetice şi, implicit, al valorii.*

Mai departe, are vreo importanţă, iarăşi literar vorbind, că extrapolarea pe scara magnitudinilor (premisă a insolitării specifice în science fiction) *nu apare asigurată „ştiinţific”, în* Un om mare, *decât printr-un fugitiv simulacru de explicaţie („macrantropia”), vădit convenţională şi probabil nu mai puţin inconsistentă la o eventuală „probă a adevărului”, oricum mult mai puţin insistent explicitată decât, de exemplu, în cunoscutul roman al lui H. G. Wells* Hrana zeilor (The Food of the Gods, *1904), unde dimensiunile corporale se află, de asemenea, în progresivă şi instopabilă dilatare, ori într-un roman, mai puţin*

cunoscut la noi, The Shrinking Man *(1956) de Richard Matheson, unde dimensiunile corporale se află, invers, într-o progresivă şi ireversibilă reducţie, cauza invocată (contaminare prin căderi radioactive), cât se poate de şubredă „ştiinţific”, nefiind însă un impediment în calea aceluiaşi* „sense of wonder”? *Or, dacă legitimitatea apartenenţei la* science fiction *nu este niciun moment pusă sub semnul întrebării în aceste cazuri, ca şi în atâtea altele similare, de ce am pune-o sub numitul semn în cazul nuvelei lui Mircea Eliade, unde incipienta „explicaţie” poate fi oricând „actualizată” în virtualele-i implicaţii şi, pe această cale, amplificată?*

*Apartenenţa la „ştiinţa imaginară” ori la „pseudo-ştiinţă“ descalifică doar în ştiinţă, nu însă şi în literatură, în ficţiune, unda descalificarea (valorică) intervine, când intervine, de la caz la caz, doar în funcţie de calitatea artistică intrinsecă a operei concrete date. Este, aşadar, lipsit de sens să ne speriem, în diagnosticul valoric şi în comentariul critic, de cuvinte ca „ştiinţă imaginară“ ori „pseudo-ştiinţă”: se pot scrie capodopere, în S*cience fiction, şi *pornind de la astfel de idei şi ipoteze, iar Mircea Eliade se numără printre scriitorii care fac d*e facto do*vada în acest sens.*

Iată, în continuare, cazul nuvelei Les trois Grâces, *pe care-o puteţi (re) citi şi în antologia de faţă. A fost, oare, riguros verificată ştiinţific ideea din „Apocrifele Vechiului Testament“ privitoare la implicaţiile biologice şi medicale ale teologiei păcatului originar”, conform cărora „numai cel care e ameninţat de cea mai gravă primejdie, numai acela are, deocamdată, şansa de a dobândi tinereţea fără de bătrâneţe”, întrucât „însăşi dialectica Creaţiei cere ca procesul de regenerare să înceapă* numai *când organismul e ameninţat de moarte”? A fost verificată de cineva însăşi existenţa ori inexistenţa în menţionatele „Apocrife ale Vechiului Testament” a unor astfel de pasaje? Evident că, personal, nu am fost în măsură să fac o asemenea verificare, şi nici nu mi-a trecut prin minte aşa ceva, nici măcar pentru un singur moment. Şi aceasta nu numai pentru că îmi depăşeşte competenţa, dar, nu mai puţin, şi pentru că o asemenea operaţie, în ipoteza că s-ar găsi totuşi cineva s-o facă, ar rămâne perfect irelevantă şi superfluă din punct de vedere literar: presupunând că aceste apocrife fragmente biblice există cu adevărat, ele ar avea, în regim sf,*

statut de pseudo-ştiinţă, asemeni doctrinelor indiene Yoga şi Tantra din nuvelele scrise de Mircea Eliade în 1940; iar dacă nu există, şi au fost inventate ex nihilo *de scriitor, în virtutea unui imprescriptibil drept la imaginaţie, ele se împărtăşesc din statutul sf al „ştiinţelor imaginare”: în ambele cazuri, oricum, legitimitatea şi funcţionalitatea lor* literare *nu ies cu nimic ştirbite, rămân perfect valabile şi viabile. Pentru că – şi aici reintrăm pe teren propriu-zis literar – asemeni atâtor alte scrieri fantastice ori sf ale lui Mircea Eliade, şi nuvela* Les trois Grâces *ştie să răspundă magistral funcţiei sale specifice şi ireductibile* ca literatură: *ştie să ne procure, la lectură, plăcere estetică, spunând, cu un drum (dar numai cu* acest *drum!), şi ceva despre om, despre condiţia sa ca fiinţă trecătoare şi muritoare în această lume, într-o lume căreia nu-i poate vedea nici începutul, nici sfârşitul.*

O astfel de problematică manifestă, în Science fiction, *o firească şi explicabilă afinitate cu acea categorie de personaje consacrate sub denumirea de* mutanţi. *Printre atributele supra-umane ce-i definesc pe mutanţi, cel mai frecvent revine nemurirea, sau o longevitate asimilabilă acesteia. Aici, ştiinţificţiunea românească a ultimelor decenii vine cu o subtilitate proprie, ce exprimă o opţiune profundă, de substanţă: evoluţia de la om la mutant, de la efemer la etern, este tratată ca o implicită involuţie: individul uman care, voluntar ori involuntar, se ridică deasupra speciei şi condiţiei sale de om, cade implicit mai prejos de acestea, de unde şi nostalgia revenirii la etalon, la trista dar demna efemeritate a Omului pe Pământ.*

Este remarcabil de observat cum, aflat la atâtea mii de kilometri depărtare de ţară, scriitorul român manifestă, în esenţă, aceleaşi instincte şi opţiuni, în problema-limită a încercării limitelor omenescului, ca şi scriitorii rămaşi în ţară. Dar, atenţie, cu un mic accent în plus, la fel de esenţial. Acest accent nu apare încă în nuvela Les trois Grâces, *unde un original tratament de reîntinerire la care sunt supuse trei femei în vârstă este întrerupt brusc în urma unei dispoziţii oficiale, în România anilor ’50; condiţia semi-vegetală de hamadriade, condamnate să trăiască de-atunci încolo „ca florile, după soare”, întinerind în fiecare primăvară şi îmbătrânind în fiecare toamnă, este o continuă sursă de nefericire pentru cele trei femei*

mutante. În schimb, în nuvela Tinereţe fără de tinereţe… *(titlu parafrazat după* Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte, *superbul basm popular românesc pe tema imortalităţii şi a călătoriilor în timp), bătrânul dascăl de provincie Dominic Matei, devenit mutant – deci tânăr, nemuritor şi hipermnezie – în urma unei electrocutări prin fulger, rămâne însă inalienabil „un om liber": „ «Într-un anumit sens, e adevărat» se auzi gândind. «Dar spre deosebire de personajele romanelor de science fiction, ţi-ai păstrat libertatea de a accepta sau refuza această nouă condiţie. În clipa când, pentru un motiv sau altul, ai dori să reintegrezi cealaltă condiţie, eşti liber s-o faci*…». *„Sunt, totuşi, un om liber" – îşi spune el în momentul când, prin propria voinţă şi opţiune, decide să se întoarcă în orăşelul natal, Piatra Neamţ, pentru a muri acolo bătrân şi decrepit.*

Am preferat, aici, Les trois Grâces – *nu numai, dar şi – din motive de spaţiu editorial,* Tinereţe fără de tinereţe… având mai *degrabă dimensiunile unui mini-roman.*

LES TROIS GRÂCES

— Este curios că s-a gândit la asta… Că ultimele lui cuvinte au fost astea: *Les trois Grâces…*

Aproape 39 de ani. De fapt, 39 de ani fără trei săptămâni. La câţiva kilometri de Vevey, în pădure. Dacă nu l-ar fi trezit lătratul câinelui, ar fi trecut pe lângă ele fără să le vadă. Probabil că încerca din nou – pentru a câta oară? — să găsească rima. Se încăpăţânase să păstreze întreg, numele latinesc: *Euphorbia moldavica id est impudica…* A întors speriat capul; un câine mare, negru se îndrepta spre el, pe pietriş, şi în fund, pe jumătate ascunse sub sălcii înalte şi brazi, cele trei vile. Aşa cum nu mai văzuse până atunci. Păreau izolate, şi totuşi comunicau între ele; dar nu înţelegea cum. Le privea fascinat, nemaiîndrăznind să clipească. (Câteva luni după aceea, Sidonia i-a spus, stăpânindu-şi anevoie enervarea: „Ştiu, este pur şi simplu un tic; dar dacă ai avea puţină voinţă… Pentru că, iartă-mă că ţi-o repet, pentru cel care te priveşte…" „Dar nu clipesc întotdeauna", a întrerupt-o zâmbind. „Când mă interesează ceva, un tablou, un peisagiu, o floare…" „Nu vorbeam de flori", reluă Sidonia. Este meseria ta…" Poate că atunci, în acea clipă,

a înţeles. Cuvintele acelea, „meseria”, „este meseria ta”, i-au fost de-ajuns. A ridicat din umeri. „Înainte de toate, pentru mine, botanica este o pasiune; în al doilea rând, este o ştiinţă foarte precisă... În orice caz, te asigur, ticul, dacă se poate numi aşa, nu-mi aparţine. Nu aparţine, poetului, şi nici naturalistului...”)

— Da, este într-adevăr curios, vorbi Hagi Pavel. Vreau să spun că şi-a amintit de ele tocmai atunci, când... Se întrerupse brusc, încercând să-şi înăbuşe un suspin. Dumnezeu să-l ierte! adăugă coborând glasul.

Apoi întinse mâna şi apucă paharul cu vin.

— *Les trois Grâces,* repetă absent Zalomit. *Les trois Grâces!*...

Ce casă de vis! Să poţi lucra aici o vară întreagă, să nu faci altceva decât să scrii!... Dar îl exaspera câinele. Se învârtea în jurul lui, la câţiva metri, lătrând tot mai strident, neîndrăznind să-l privească şi totuşi cu capul necontenit îndreptat, ameninţător, către el. Îi strigă în glumă: „Potaie!” încercând să-l îmblânzească. Atunci dădu cu ochii de tăbliţa de aramă şi citi: *Les trois Grâces.* „Evident! Acum înţeleg!”, şopti.

— Dar, în fond, de ce este vorba? întrebă Nicoleanu. Ce-a vrut să spună?

Hagi Pavel îşi îndreaptă privirile spre Zalomit şi zâmbi trist.

— Tinereţe, spuse. Amintiri din tinereţe. De când eram toţi trei la studii în Elveţia.

Îşi duse stângaci mâna la ochi şi începu să se frece. Apoi, cu un oftat, îşi umplu din nou paharul.

— Eu le-am descoperit întâi, începu Zalomit, dar în duminica următoare i-am adus şi pe ei să le admire. *Les trois Grâces.* Într-adevăr nu li se potrivea alt nume. Căci, deşi erau trei, alcătuiau o unitate, dacă înţelegi ce vreau să spun. Le-a plăcut şi lor, fireşte, dar eu eram pur şi simplu îndrăgostit, de fiecare în parte şi de toate trei laolaltă. Veneam să le văd în fiecare duminică. Am venit odată, toţi trei, pe ninsoare. Zăpada era deja de câteva palme, dar ningea întruna, şi, printre brazi, după ce se aprinseseră luminile înăuntru, căci eram în ianuarie şi se întuneca repede, printre brazi, parcă ne-am fi aflat deodată într-un basm norvegian cu zâne...

— Am mai fost şi altă dată pe zăpadă, îl întrerupse Magi Pavel. Dar n-a mai fost aşa frumos...

Zalomit clătină din cap.

— Nu, te înşeli. Pe zăpadă n-am fost decât o singură dată, în duminica aceea din ianuarie, în 1929 sau 1930.

Hagi Pavel îl privi curios.

— În niciun caz n-a putut fi în 1929, pentru că nu mu instalasem încă la Geneva. Şi nici în 1930 n-a putut fi, pentru că vacanţa aceea de iarnă o petrecusem în ţară…

— Poate că nu vorbiţi de acelaşi lucru, interveni Nicoleanu. După câţiva ani… amintirile, ştiţi şi dumneavoastră…

— Dar *Les trois Grâces* sunt mai mult decât amintiri din tinereţe, îl întrerupse Zalomit. Cel puţin pentru mine. Publicasem o plachetă de versuri, cu banii mei bineînţeles. Fără niciun succes, de altfel. Lucram în vara aceea la un alt volum, mult mai pretenţios. Eram pur şi simplu entuziasmat de Paul Valéry… Când le-am descoperit acolo, ascunse sub sălcii şi brazi, mi-am spus: Să poţi scrie aici, o vară întreagă, singur, neştiut de nimeni…

Hagi Pavel se întoarse spre el, încruntându-se.

— Aflasem şi numele arhitectului, continuă Zalomit, şi l-am ţinut minte multă vreme, poate zece – cincisprezece ani. Dar cu toată admiraţia mea, l-am uitat. Aşa cum am uitat, de altfel, atâtea altele, adăugă încercând să zâmbească.

Hagi Pavel ridică de mai multe ori din umeri.

— Nu prea înţeleg la ce faci aluzie, spuse.

— În orice caz, e curios că astea au fost ultimele lui cuvinte, spuse Nicoleanu: *Les trois Grâces.*

— Cât se poate de curios, reluă Hagi Pavel. Fiecare dintre noi am avut multe aventuri în tinereţe; pe unele le-am uitat, de altele ne amintim doar pe jumătate. Ce l-o fi făcut pe Aurelian să-şi aducă aminte tocmai de *Les trois Grasses?* Poate pentru că, după atâţia ani, ne aflam din nou împreună, noi, cei trei, care ne împrietenisem în timpul studiilor la Geneva. Dar aveam atâtea alte amintiri comune din Elveţia! De ce şi-o fi adus aminte de *Les trois Grasses?* Mai ales că, la drept vorbind, aşa cum căzuserăm de acord cu toţii, nu numai noi trei, ci şi alţi colegi de-ai noştri, numai două din ele erau propriu-zis grase. Yvonne era mai mult sau mai puţin aşa cum trebuia să fie o elveţiană de douăzeci şi cinci de ani.

Zalomit schimbă brusc poziţia scaunului şi-şi încrucişă braţele pe masă.

— Cred că vorbim de două lucruri cu totul deosebite, care n-

au nimic de-a face unul cu altul. Eu îţi vorbeam de cele trei vile de lângă Vevey, care se numeau *Les trois Grâces,* şi prin faţa cărora ne-am plimbat de atâtea ori; odată într-o duminică din ianuarie, şi pe ninsoare.

— Acum, că te ascult, începu gânditor Hagi Pavel, parcă mi-aş aduce aminte de nişte pitici în curte, şi un bazin smălțuit albastru…

Zalomit ridică plictisit din umeri.

— Nu. Confunzi cu alte vile şi căsuţe. *Les trois Grâces* n-aveau pitici şi nici bazin.

— Poate confund, spuse Hagi Pavel. Dar sper că îţi mai aduci aminte de Yvonne şi de Henriette, şi de o a treia fată, îmi scapă acum numele, cu care ne-am avut noi bine, iar unii din noi chiar foarte bine, aproape doi ani de zile… Ţie îţi plăcea la început Yvonne, dar nu cred că a fost mare pasiune…

— Da, Yvonne… Evident, îmi aduc aminte numele. Dar n-aş şti să-ţi spun cum arăta… Iar despre celelalte două…

— Henriette era destul de grasă, dar era, cum spuneam noi atunci, dată dracului, avea pe vino încoace. Şi era deşteaptă foc. Ţii minte cum te tachina când ne întâlneam cu toţii – noi trei, şi ele trei – la „Café des Vosges”? Întâi striga grupului întreg: *„Vive la Roumanie!”* Apoi îţi căuta privirile şi adăuga: *„Vivent les allies!”*

Zalomit ridică din nou din umeri zâmbind trist, intimidat:

— Îmi pare rău, îmi pare foarte rău, dar nu-mi mai aduc aminte…

— Bine, înţeleg, continuă Hagi Pavel. Tu erai pasionat de poezie şi de flori... Vedeai lumea altfel decât o vedeam noi. Şi apoi, adăugă după o scurtă pauză, au trecut aproape patruzeci de ani…

— Dar n-am uitat nici pădurea de lângă Vevey, nici *Les trois Grâces,* deşi, îţi mărturisesc, nu m-am mai gândit la anumite întâmplări din tinereţea mea de vreo douăzeci şi cinci de ani…

Tăcură toţi, încurcaţi, evitând să se privească. Târziu, Hagi Pavel apucă brusc a doua sticlă şi umplu paharele, cu mare grijă, ca şi cum i-ar fi fost frică să nu-i tremure mâna.

— *A propos* de Yvonne, începu. Mai ţii minte cum le numea Aurelian la început? Le spunea: *Deux ou trois Grasses…*

Zalomit îl privi din nou cu mare atenţie, apoi zâmbi.

— Asta n-o putea spune atunci, pentru că în anii aceia încă nu

se tradusese în franţuzeşte cartea lui Aldous Huxley, *Two or Three Grâces.* Dacă a spus-o, a spus-o mai târziu…

— Bine, bine, îl întrerupse Nicoleanu. Ştim cu toţii că memoria este aşa cum sunt toate celelalte funcţiuni şi facultăţi: aproximativă şi perisabilă. Dar, ca să revenim la ultimele cuvinte ale lui Aurelian Tătaru, ce credeţi c-a vrut să spună?…

— Dumnezeu să-l ierte! murmură Hagi Pavel. Poate faptul că eram toţi trei împreună, că ne reîntâlnisem toţi trei după atâţia ani, şi tocmai aici, în munţi, ca pe vremuri, când urcam spre Chamonix.

— Partea asta a Carpaţilor nu prea seamănă cu Elveţia alpină.

vorbi absent Zalomit. Dacă a vrut să ne spună ceva, a vrut probabil să ne spună: „Îmi dau seama că sunt pierdut, dar nu mi-e frică, şi nici vouă să nu vă fie frică de moarte”. Şi poate a vrut să ne spună că moartea este o împlinire, o perfectă integrare a tuturor facultăților înalte cu care am fost dăruiţi. Şi n-a găsit, pe loc, o altă imagine, sau poate n-a mai avut destule puteri să vorbească, şi, deschizând ochii şi văzându-ne pe amândoi acolo, lângă el, şi-a adus aminte de perfecta armonie a celor trei vile, separate şi totuşi formând un singur corp arhitectonic, şi ne-a evocat imaginea asta: *Les trois Grâces…*

— Bine, tu eşti poet, îl întrerupse Hagi Pavel. Tu vezi lucruri pe care noi, ceştilalţi…

Zalomit îl privi câteva clipe adânc, încruntat, apoi figura i se lumină deodată şi zâmbi.

— Dacă vrei să ştii, află că nu mai sunt de mult poet. Din după-amiaza aceea de iulie, când am dat prima oară cu ochii de *Les trois Grâces,* n-am mai încercat să scriu un singur vers. Am rămas ce trebuia să fiu de la început: un botanist. Nicio poetică din lume nu atinge perfecţiunea şi semnificaţia celei mai timide flori… Se ridică brusc şi le întinse mâna: Şi acum, am să vă rog să mă iertaţi dacă vă las. Mă urc sus, la mine în cameră, să mă întind. M-a ajuns oboseala…

*

Tresări auzind paşi pe cărare, şi întoarse repede capul. La început nu-l recunoscu, cu bascul îndesat mult pe frunte şi cu mantaua de ploaie pe umeri.

— Vasăzică, nici dumitale nu ţi-e somn, spuse Nicoleanu apropiindu-se.

Se aşeză lângă el, în iarbă, înfăşurându-şi cu grijă mantaua în

jurul genunchilor.

— Chiar în miezul verii, adăugă, nopţile, aici, la munte, sunt întotdeauna reci. Să fii cu mare băgare de seamă…

— Sunt obişnuit, vorbi Zalomit fără să-l privească. Aria mea de specializare e flora Carpaţilor. Câtă a mai rămas, adăugă parcă mai mult pentru sine.

— Te-ai oprit să te odihneşti chiar aici, la câţiva metri de locul unde…

— Cât să fie ceasul? îl întrerupse Zalomit, întorcând brusc capul către el. Mi-am lăsat ceasornicul pe măsuţa de noapte…

— Nu poate fi mai mult de trei. Într-un ceas răsare soarele.

— Deci, n-au trecut decât vreo douăsprezece, treisprezece ore… Mi-e peste putinţă să înţeleg cum s-a întâmplat, reluă după câteva clipe.

Nicoleanu îşi strânse şi mai mult, cu înfrigurare, mantaua în jurul corpului.

— Nici eu nu înţeleg, spuse. Când v-am auzit strigând şi am sosit în goană, doar două, trei minute mai târziu, nu-mi venea să cred ochilor. Numai un copil nepriceput, de la oraş, care ar fi urcat pentru prima oară pe munte, sau cineva care şi-ar fi pierdut brusc cunoştinţa, ar fi putut aluneca şi ar fi căzut, rostogolindu-se, douăzeci, douăzeci şi cinci de metri, fără să încerce să se apuce de vreo rădăcină, sau de vreun smoc de iarbă înaltă sau chiar de pietre…

— Poate şi-a pierdut cunoştinţa… Sau poate o fi avut o criză cardiacă, sau altceva… Cred că asta se va putea afla…

— S-ar putea afla, îl întrerupse Nicoleanu, dacă autopsia va fi făcută la timp şi de cine trebuie…

— Îl cunoşteai de mult? întrebă Zalomit întorcând din nou capul către el.

— Bine, nu l-am cunoscut decât în ultimii trei, patru ani. Evident, îl întâlnisem de câteva ori, mai înainte. Cum, însă, nu aveam aceeaşi specialitate, sau mai precis, *el* nu o mai avea, nu am avut nici prilejul atunci, prin anii 1960—65, să ne întâlnim mai des şi să ne cunoaştem.

— De ce spuneai că nu mai avea aceeaşi specialitate? întrebă Zalomit.

Nicoleanu prelungea încurcat tăcerea, tot încercând să-şi potrivească mantaua. În cele din urmă se ridică în picioare, căută mânecile mantalei, o îmbrăcă şi îşi încheie nasturii până

sus.

— De când nu v-aţi mai văzut? întrebă într-un târziu.

— În ultima vreme ne întâlneam destul de rar, la câţiva ani o dată. Dar păstram legătura, prin prieteni comuni, prin colegi: ne scriam mai rar, căci eram amândoi foarte prinşi fiecare cu treburile şi răspunderile noastre. Şi, totuşi, când a aflat de la Hagi Pavel că voi veni în a doua jumătate a lui iunie, la Poiana-Dornei, mi-a scris, propunându-mi să petrecem câteva zile împreună, toţi trei, aici, la cabană… Dar de ce întrebi?

Nicoleanu îşi freca încurcat mâinile.

— Voiam să ştiu dacă erai la curent cu cercetările lui, mai precis, cu descoperirile lui de acum vreo zece, unsprezece ani, când mulţi dintre noi, cei care ne specializam în biologia medicală, credeam că doctorul Tătaru descoperise, sau era pe cale de a descoperi, tratamentul cancerului.

— De asta auzisem mai demult. Şi chiar am discutat câte ceva. Mai precis, îl întrebam eu, şi, deşi paralizat de modestia lui proverbială, Aurelian mi-a mărturisit odată că, dacă nu va fi împiedicat de împrejurări, în cel mult doi – trei ani, mortalitatea provocată de cancer va fi inferioară celei provocate de tuberculoză sau de sifilis.

— Da, e adevărat. Asta se ştia de mult: se ştia că într-o zi problema cancerului va fi rezolvată, aşa cum a fost rezolvată bunăoară, problema ciumei şi a turbării. Dar nu ştiu dacă doctorul Tătaru a intrat în amănunte.

— Nu cred. Spunea doar că experienţele sunt cât se poate de încurajatoare…

— Multe experienţe au fost încurajatoare, reluă Nicoleanu, şi nu au dus la niciun rezultat. Experienţele doctorului Tătaru, care ne fascinaseră pe noi acum vreo doisprezece – treisprezece ani, erau de un alt ordin: presupuneau o metodologie revoluţionară care nu avea nimic de-a face cu tot ce se încercase până atunci în tratamentul ştiinţific al cancerului. E drept, cum se obişnuieşte în asemenea împrejurări secretul trebuia păstrat până când rezultatele pozitive vor fi fost verificate în ceea ce unii numesc serii minimale, adică în cel puţin trei sau cinci clinici. Aşa că, pe atunci, nimeni dintre noi nu ştia în ce constau experienţele. Dar aflasem ceva despre presupoziţiile lor metodologice. Şi când în ultimii doi-trei ani, am început să ne împrietenim, doctorul Tătaru mi-a mai spus ceva, evident, nu

totul dar destul ca să înţeleg că ce aflasem noi nu erau zvonuri, cum s-a susţinut mai târziu… Pentru că mai târziu s-a susţinut…

Se întrerupse, ca şi cum i-ar fi fost frică să încheie fraza şi tăcu câtva timp încurcat.

— În sfârşit, acum se poate spune, reîncepu brusc, pentru că, pe de o parte, Aurelian Tătaru nu mai este, iar pe de altă parte pentru că s-ar părea (în chestiunile acestea nu se ştie niciodată sigur ce e adevăr şi ce e zvon sau propagandă) s-ar părea că experienţe similare au loc în laboratoarele din Rusia şi din Statele Unite. Pe scurt, ideea doctorului Tătaru era aceasta: cancerul este provocat de o proliferare excesivă şi anarhică a celulelor unui ţesut sau ale unui organ. Procesul fiziologic e paradoxal, chiar contradictoriu. Pentru că fenomenul de multiplicare vertiginoasă a celulelor indică o pulsiune pozitivă, şi anume regenerarea ţesutului sau organului respectiv. În sine, apariţia unui neoplasm, proliferarea masivă a celulelor, ar trebui să conducă la regenerarea totală a ţesutului şi, în cele din urmă, la regenerarea, adică la întinerirea, corpului întreg. Dar această pulsiune organică pozitivă este anulată de ritmul demenţial al proliferării celulelor şi de caracterul anarhic, haotic, al construcţiilor micro şi macro celulare; s-ar spune că avem de-a face cu o tendinţă de creaţie devenită brusc amnezică, un proces fiziologic „a-teleologic”, amputat de intenţionalitate, şi care „creează“ în neştire şi la întâmplare, fără scop, fără plan, fără structură…

— Extraordinar! exclamă Zalomit. Pur şi simplu extraordinar! Cât i-ar fi plăcut lui Goethe această interpretare a neoplasmului, ca o creaţie haotică şi lipsită de sens!… Şi dacă ar fi citit-o, cât i-ar fi plăcut lui Aurelian *Morfologia plantelor* a lui Goethe! N-am să-mi iert niciodată că n-am insistat, că nu l-am rugat mai insistent să-mi vorbească despre experienţele lui!…

— Poate că n-ar fi spus mai mult, reluă Nicoleanu. Suferea, cum am îndrăznit să-i spun odată, suferea de o modestie aproape patologică.

— Şi atunci, ce s-a întâmplat? Căci n-am mai auzit vorbindu-se despre descoperirea tratamentului, şi nici el, când ne întâlneam, nu mai pomenea nimic de experienţele acelea atât de promiţătoare.

Nicoleanu oftă adânc şi întinse braţul spre vale, ca şi cum ar fi vrut să-i arate ceva, apoi se răzgândi şi-şi aşeză cuminte palma

pe genunchi.

— Ce s-a întâmplat, nu ştiu prea bine nici eu, dar a trebuit să întrerupă experienţele când a fost numit şeful Spitalului din Giulăşti. L-ai întâlnit cumva în acel an, prin 1960–61?

Zalomit rămase o clipă pe ghiduri.

— Nu. Nici în 1960–61, nici în 1962.

— Cei care l-au văzut atunci n-au remarcat nicio amărăciune. Râdea tăcut, cum râdea el întotdeauna. „Ce n-am descoperit eu, au să descopere alţii”, spunea. Şi apoi schimba vorba…

…Evident, era fatal; ar fi trebuit să înţeleg asta de mult. Cu experienţa mea, ar fi trebuit. Proiectul Atlasului regional, trei monografii gata de tipar, şi tot ce a urmat: zâmbetul lui Ursache, dând cu ochii de Catastrofa-Trei-Ierarhi, dar mai ales tăcerea lor când a luat cuvântul Imaculata-Concepţiune… Îşi simţi tot sângele adunat în obraji şi se trezi, brusc, întorcându-se cu tot corpul spre Nicoleanu.

— Dar, în fond, cum înţelegea Aurelian să rectifice procesul de proliferare a celulelor? În ce constau experienţele lui?

— Pe cât pot reconstitui din cele ştiute de mine şi auzite de la el, Tătaru spera să pună la punct o soluţie organică, sau un ser, nu pot preciza mai mult, o soluţie care, injectată în zona unde se declarase proliferarea, ar fi produs un fenomen, cum îi spuneam noi, în glumă, de „anamneză”, de „trezire” a instinctului teleologic, prezent în orice microorganism. Evident, astea sunt doar metafore. Ce credea el că era pe cale să descopere era un agent de restructurare a pulsiunii organice. Odată mi-a spus: „În fond, descoperirea va fi utilizată mai mult în medicina întineririi decât în vindecarea cancerului. Pentru că, spunea, într-o generaţie, două, cancerul va dispărea ca flagel social, dar cu flagelul degenerării celulare şi al îmbătrânirii mai avem de furcă”…

— Un fenomen de anamneză a instinctului teleologic prezent în orice microorganism, repetă Zalomit, pronunţând rar, sacadat, cuvintele. Dacă a înţeles asta, a înţeles tot… Cu un gest scurt, se ridică în picioare:

— Mi se pare că visez. Tot ce s-a întâmplat de ieri după-amiază mi se pare ireal…

— Şi mie, spuse Nicoleanu ridicându-se cu oarecare greutate.

Nu pot crede că s-a împiedicat şi a alunecat douăzeci, douăzeci şi cinci de metri pe povârniş, căci nici măcar nu e

prăpastie…

— Mi se pare ireal, continuă Zalomit plecându-şi capul, ireal că, după ce-am urmărit cu ochii, o bucată de vreme, maşina ambulanţei, cu trupul lui Aurelian Tătaru, ne-am întors la cabană, şi Dădu Hagi Pavel, a comandat două sticle de vin… Mi-e peste putinţă să cred că *aşa* a fost, că *asta* s-a întâmplat cu adevărat.

Îl trezi Hagi Pavel când, i se părea, abia adormise.

— Îmbracă-te repede, îi spuse. Au venit la anchetă. *Au fond mon vieux, nous sommes suspects,* adăugă în şoaptă.

Ajuns în curte, l-a orbit lumina dimineţii de vară. Erau toţi strânşi în jurul unui tânăr brun, încruntat, gesticulând cu un carnet în mâna stângă.

— Tovarăşul profesor Filip Zalomit? îl întrebă. Aţi sosit alaltăieri seara, cu o maşină a laboratorului de fiziologie botanicii, de la Poiana-Dornei. Doctorul Aurelian Tătaru vă aştepta pe terasă, împreună cu tovarăşul inginer Hagi Pavel şi tovarăşul doctor Nicoleanu. Aşa e?

— Aşa, spuse Zalomit, neîndrăznind să-şi privească tovarăşii.

— Atunci putem porni. Şi ca să câştigăm timp, luăm camioneta.

— Tovarăşe Ciubotariu, interveni Hagi Pavel, e foarte aproape, nu e mai mult de un kilometru…

— Ca să câştigăm timp, repetă Ciubotariu.

După ce au coborât din camionetă, tuşi de câteva ori şi începu cu oarecare solemnitate:

— Ca să nu fie nicio confuzie, vă rog să nu mai vorbiţi între dumneavoastră şi să-mi arătaţi cum aţi pornit pe cărarea aceasta ieri, 22 iunie, pe la ceasurile două, două şi jumătate după-amiază. Aţi spus în declaraţii că doctorul Aurelian Tătaru pornise repede înainte, adică se depărtase de dumneavoastră. Cam la câţi metri? întrebă întorcându-se spre Nicoleanu.

— Greu de precizat. Poate patruzeci – cincizeci de metri. În niciun caz mai mult de o sută de metri. Dar din cauza arborilor nu-l mai vedeam.

— Nu l-a mai văzut niciunul dintre dumneavoastră? întrebă Ciubotariu rotindu-şi privirile de la unul la altul.

— Nu.

— Vasăzică, nu l-aţi mai văzut, încheie, şi, umezindu-şi degetul, întoarse cu grijă o foaie din carnet. Acum, ca să nu fie

nicio confuzie, să-mi arătaţi cum mergeaţi, la ce distanţă unul de altul. Spune dumneata, tovarăşe profesor.

— La început, umblam unul lângă altul. Apoi, când s-a îngustat cărarea, ne-am înşirat unul în spatele celuilalt. O bucată de vreme eu eram în faţă, dar apoi…

— Îmi daţi voie, îl întrerupse Ciubotariu. Aşa a fost? Se adresă celorlalţi doi. O bucată de vreme dumnealui a umblat în frunte?

— Chiar aşa, spuse Hagi Pavel. Eu rămăsesem un pas, doi, în urma lui, dar curând după aceea, să fi trecut cinci-şase minute, Filip, profesorul Zalomit, care, ştiţi, e botanist, s-a oprit în dreptul unei buruieni şi s-a aplecat s-o privească mai de-aproape. Şi atunci am trecut eu înaintea lui, urmat de doctorul Nicoleanu.

Ciubotariu îi privi pe rând, întrebându-i din ochi.

— Atunci să mergem, spuse. Umblaţi, pe cât se poate, cam tot aşa cum aţi umblat ieri. Eu rămân la urmă… Şi, vă rog, nu vorbiţi între dumneavoastră.

După vreo zece minute, Nicoleanu părăsi cărarea şi-i spuse:

— Ieri, m-am oprit aici şi le-am spus celorlalţi să nu mă aştepte. Am urcat puţin, printre brazi, cam pe-acolo, arătă întinzând braţul. Înţelegeţi de ce… Eu sunt şi medic şi biolog, adăugă, văzând că Ciubotariu îl asculta încruntat.

— Vasăzică, de aceea n-aţi fost de faţă…

— Cred că nici ei n-au fost de faţă…

Ciubotariu deschise din nou carnetul.

— Da, nici ei. Aşa cel puţin au scris, fiecare din ei, în declaraţie. Şi cât timp aţi rămas singur?

— Poate opt-zece minute. Apoi am grăbit pasul, ca să-i ajung…

— Îi puteaţi vedea de departe?

— Nu. Cum vă puteţi da seama şi acum, numai după două-trei minute nu se mai vede niciunul. Cărarea coteşte pe aici de mai multe ori şi se pierde printre brazi…

— Atunci, să ne grăbim, spuse Ciubotariu.

Aproape de liziera pădurii îi aşteptau, tăcuţi, Nicoleanu şi Hagi Pavel.

— Ajunsesem aici, începu Hagi Pavel, când am auzit un strigăt sugrumat şi apoi un fel de zgomot surd, pe care atunci nu l-am putut identifica, zgomot provocat, poate, de rostogolirea corpului…

— Şi atunci am pornit-o amândoi în goană, adăugă Zalomit.

Ciubotariu trecu tăcut înainte şi le făcu semn să-l urmeze.

Ajunşi în poiană, au grăbit pasul. La vreo sută de metri îi aştepta un miliţian, fumând plictisit.

— De aici l-am văzut întâi, spuse Hagi Pavel întinzând mâna spre povârniş. Mi s-a părut că geme, dar acum nu mai sunt sigur. În mai puţin de un minut am fost amândoi lângă el. Nu înţelegeam ce se întâmplase, de ce căzuse, dar nu credeam că era prea grav. Ne gândeam cum să-l ridicăm şi să-l transportăm în braţe. Dar când am pus mâna pe el, a închis ochii şi a gemut.

— Aşa a fost? se adresă Ciubotariu lui Zalomit. A gemut?

— A gemut, dar a deschis apoi ochii şi a încercat să zâmbească. Şi pentru că, amândoi, îl întrebaserăm de mai multe ori, în neştire: „Ce s-a întâmplat? Cum ai căzut?” ne-a privit pe amândoi, cu o expresie imposibil de descris, şi a şoptit, foarte clar, fără nicio ezitare: „*Les trois Grâces”.*

— *Les trois Grâces,* repetă Ciubotariu. Aşa aţi scris şi în declaraţii. Dar n-a mai spus nimic altceva, nici înainte, nici după?

— Nimic. Îl priveam amândoi, aşteptând să mai adauge ceva, când mi-am dat seama că murise.

— Murise, adăugă Hagi Pavel.

— De ce eraţi atât de siguri că murise? întrebă Ciubotariu.

— Am făcut amândoi războiul, continuă Hagi Pavel. I-am pus mâna pe inimă, aşa, ca o ultimă încercare, pentru că tot nu-mi venea să cred că murise…

— Atunci am ajuns şi eu, interveni Nicoleanu. I-am pus şi eu mâna pe inimă… Nu încăpea nicio îndoială. Murise.

De-abia după ce-au coborât din camionetă au aflat că ancheta nu se încheiase.

— Ca să nu fie nicio confuzie, spuse Ciubotariu, aş vrea să lămuresc încă două-trei amănunte. Să intrăm o clipă la direcţie.

Miliţianul le deschise uşa, apoi o trase după el şi îi lăsă singuri. După ce le arătă scaunele, Ciubotariu se aşeză la birou şi începu să caute în carnet.

— Din declaraţiile dumneavoastră scrise reiese că, deşi eraţi atât de buni prieteni, în grup vă întâlneaţi destul de rar. Cum se face, atunci, că v-aţi întâlnit acum, pentru prima dată, după foarte mulţi ani, şi încă aici, la Şeştina, la o cabană de munte? Tovarăşul profesor Zalomit spune că, auzind că va fi la Poiana-

Dornei, doctorul Tătaru i-a scris, invitându-l să petreacă împreună câteva zile aici, la cabană. Probabil că aţi păstrat scrisoarea, adăugă adresându-se lui Zalomit.

Ciubotariu întoarse brusc capul spre Hagi Pavel.

— Şi tovarăşul inginer? La Bucureşti vă întâlneaţi destul de rar, cel puţin aşa afirmaţi în declaraţia scrisă.

— E adevărat, în *trei* ne întâlneam destul de rar. O vreme îl vedeam mai des pe profesorul Zalomit, când locuiam în acelaşi cartier, în Popa Nan. Pe doctorul Tătaru l-am întâlnit, după mulţi ani, iarna trecută, dar l-am întâlnit de câteva ori în şir. Atunci i-am vorbit despre complexul care se plănuia la Faraoane, la exact o sută douăzeci de kilometri de aici, unde trebuia să mă instalez pe la 15 martie, şi Aurelian m-a invitat pentru a doua jumătate a lunii iunie. Mi-a spus, tot atunci, că ne vom găsi din nou împreună, noi cei trei… Proiectul nu era greu de realizat, adăugă zâmbind trist, pentru că întâmplarea a făcut că doi din noi eram holtei, iar al treilea divorţase cu mulţi ani în urmă. Eram, cum se spune, disponibili. În timpul vacanţelor de vară ne puteam întâlni oriunde. Trebuia doar ca unul din noi să ia hotărârea şi să ne prevină din timp.

— Aşa s-a întâmplat şi cu mine, spune Nicoleanu. Doctorul Tătaru m-a prevenit din timp… Eu sunt văduv, adăugă.

Auzi un glas necunoscut, chiar în faţa uşii.

— Nu e nevoie, am să mă prezint singur.

În clipa următoare uşa se deschise şi intră un bărbat între două vârste, blond, înalt, slab, cu părul rar lipit meticulos pe tot craniul. Când se apropie de el, spuse întinzându-i mâna:

— Emanuil Albini. Secţia cercetări şi informaţii.

Apoi se aşeză pe scaunul din faţa mesei lungi de lemn şi-şi lăsă privirile să alunece în treacăt fără interes, pe deasupra cutiilor cu specimene.

— Sunt fosile vegetale, sau urme de fosile, spuse Zalomit zâmbind. Majoritatea, ferigi şi conifere din paleozoic.

Albini îl privi curios, parcă s-ar fi trudit să ghicească ce intenţii încerca să camufleze terminologia, nici elementară, nici savantă.

— Vă interesează atât de mult? întrebă, hotărându-se brusc să-şi aşeze servieta lângă el, pe podea, rezemând-o de piciorul scaunului.

— Paleobotanica? zâmbi Zalomit. Paleobotanica interesează

în primul rând pe botaniştii-detectivi, şi eu mă număr printre botaniştii poeţi. Dar mă interesează flora carpatică, şi deci…

— De ce n-aţi mai publicat versuri, tovarăşe profesor? îl întrerupse blând Albini.

Încurcat, pentru că ştia că roşise, Zalomit îşi apropie scaunul de masă.

— Nu-mi închipuiam că, după patruzeci de ani, îşi va mai aduce cineva aminte…

— *Maculatele corole,* de Filip Zalomit… Am citit-o în liceu. Şi cred că de atunci am recitit-o de cel puţin cinci ori…

— Aproape că nu-mi vine să cred, spuse Zalomit tot mai tulburat, simţind cum îi zvâcneşte sângele în obraji. Versuri de adolescent, palide şi anodine, ecouri din Ion Barbu şi Valéry…

— Şi din Dan Botta, şi din alţii. Dar nu sunt palide, nici anodine. Altminteri, nu le-aş fi recitit de atâtea ori… Am tot căutat prin revistele timpului, dar n-am întâlnit numele lui Filip Zalomit. Poate aţi publicat sub pseudonim?

— Nu. N-am mai publicat nimic… De fapt, n-am mai scris versuri de-atunci, din vara aceea.

— Am scris şi eu versuri, începu Albini cu un glas curios, depărtat. Scriam şi publicam încă din liceu. Am publicat sub cinci pseudonime, adăugă zâmbind visător. Dar nu mai scriu de mult versuri. Cum spuneaţi săptămâna trecută la cabană, am rămas ce trebuia să fiu de la început: cercetător…

O clipă îl privi fix, adânc, în ochi, apoi căută grăbit în buzunarul de la piept şi scoase un pachet cu ţigări.

— Dumneavoastră ştiu că nu fumaţi. Şi îmi închipui că fumul ţigărilor englezeşti nu dăunează fosilelor vegetale…

— Nu, spuse Zalomit, întinzându-i o farfurie de lut ars. Sunt obişnuite…

Albini râse scurt, învârtindu-şi bricheta între degete.

— Dar să ştiţi că nu aveţi dreptate cu *Deux ou trois grasses,* începu după ce-şi aprinse ţigarea. Într-o scrisoare din ianuarie 1930, iată ce scriaţi lui Aurelian Tătaru. Am aici fotocopia.

Deschise servieta şi scoase un dosar cu marginile uşor decolorate.

— Dar mai bine s-o citiţi dumneavoastră, adăugă întinzându-i-o.

După câtva timp, Zalomit îşi dădu seama că urmăreşte rândurile fără să înţeleagă ce citeşte. „În fond, suntem amândoi

suspecţi. Nu eram decât noi doi de faţă. Dar nu trebuie să-mi fie frică. De fapt, nu mi-e frică. Din fericire, am trecut de şaizeci de ani, şi, ca orice intelectual care a trecut de şaizeci de ani, sunt vulnerabil. La prima lovitură, de orice fel, mă prăbuşesc. Infarct, anevrism, congestie cerebrală, şi câte altele ar mai fi. Din fericire, nu mai sunt tânăr. N-au ce să-mi facă…”

— V-aţi convins, deci, că tovarăşul inginer Hagi Pavel avea dreptate, spuse târziu Albini. Memoria, această înaltă şi permanentă trădare… Dacă aş renunţa la cuvântul „permanentă”, ar putea figura ca un început de poem. „Memoria, această înaltă trădare…”

— Da, şopti Zalomit, încercând să se trezească. Ar putea… Ar fi un vers frumos…

— Îmi pare însă rău, continuă Albini, că trebuie să infirm ambele ipoteze, şi a dumneavoastră şi a inginerului Hagi Pavel. Ultimele cuvinte ale doctorului Tătaru nu aveau nimic de-a face cu amintirile dumneavoastră din studenţie. Nu se refereau nici la cele trei vile din Vevey, nici la… *les trois grasses*…

— E adevărat? exclamă Zalomit. Erau totuşi…

— În hârtiile doctorului Tătaru, îl întrerupse Albini, s-au găsit referinţe precise. *Les trois Grâces* erau, de data aceasta, trei paciente de la Spitalul Brancovici, unde doctorul Tătaru începuse, în 1960, experimentarea serului.

— Dar atunci?… începu emoţionat Zalomit.

— Am aflat asta de la doctorul Căpăţână, chirurgul cu care lucra Tătaru atunci, în 1959–1960, la Brancovici. Şi mi le-au confirmat şi alţi martori: doctorul Huţan, colaboratorul cel mai apropiat al lui Aurelian Tătaru, două infirmiere, prof. Dr. Nedelcu, şeful Secţiei de oncologie.

Se întrerupse şi-l privi câteva clipe absent, apoi îşi îndreptă privirile spre fereastră.

— Din câte am înţeles de la doctorul Nicoleanu, reluă, nu eraţi la curent cu cercetările lui Aurelian Tătaru. Dar acum ştiţi despre ce era vorba: un tratament care trebuia să înlocuiască atât razele, cât şi intervenţiile chirurgicale. *Trebuia* să le înlocuiască, dar serul nu fusese încă suficient experimentat, şi doctorul Tătaru nu îndrăznea să se opună nici razelor, nici operaţiilor. În aprilie 1960, prof. Dr. Nedelcu a izolat, într-o aripă a spitalului, trei paciente de curând operate. Le-a pus, cu alte cuvinte, la dispoziţia doctorului Tătaru şi a colaboratorilor săi.

Printr-o întâmplare care, pe noi, poeţii, şi chiar foştii poeţi, nu ne surprinde prea mult, aceste paciente, în vârstă de cincizeci şi opt, şaizeci şi şaizeci şi cinci de ani, se numeau… Căută în dosar, alese o foaie şi începu să citească. Se numeau Aglae Irimescu, Frusinel Chiperii şi Italia Gâldău. Când doctorul Tătaru a citit fişele, a exclamat, spune dr. Huţan, a exclamat: *Les Trois Grâces!* Cele trei Graţii, doctore: Aglae, Euphrosyne şi, desigur, Thalia, pentru că «Italia» e o greşeală de tipar…" În paranteză fie spus, nu era o greşeală: prenumele acestei femei era într-adevăr Italia. Aşa că avem de-a face, de fapt, cu două sau trei Graţii… De ce nu mai clipiţi, tovarăşe profesor? îl întrebă după câtva timp. Să nu vă facă rău…

— Mi se pare de necrezut, şopti Zalomit, şi începu să-şi frece ochii.

— Tot ce a urmat pare de necrezut, continuă Albini. Pentru că, spun toate rapoartele, rezultatele erau cât se poate de bune, întreceau, preciza doctor Huţan, chiar cele mai optimiste aşteptări. Şi, cu toate acestea, tratamentul a fost întrerupt după vreo trei săptămâni, exact după douăzeci şi două de zile. Iar doctorul Tătaru a fost numit şeful Spitalului din Giulăşti, care abia se inaugurase.

— Dar de ce? întrebă Zalomit coborând glasul şi apropiindu-şi din nou scaunul de masă.

Albini îşi stinse încet ţigarea în farfuria de lut ars.

— Pentru că anumiţi oameni n-au imaginaţie… Când vom accepta să folosim *masiv* imaginaţia, adăugă rostind rar cuvintele, revoluţia va triumfa pretutindeni, de la un capăt la altul al planetei… întreruperea experimentelor se datoreşte lipsei de imaginaţie a şefului, prof. Dr. Docent Nedelcu, şi a lipsei de imaginaţie a celor care s-au lăsat influenţaţi de anxietatea lui. Tuturora le-a fost teamă că succesul tratamentului ar putea provoca o recrudescenţă a obscurantismului religios…

— Nu prea înţeleg, şopti Zalomit.

— Într-un raport adresat cadrelor, profesorul Nedelcu scria că Aurelian Tătaru făcea glume, dar şi aluzii de natură religioasă. Cita chiar exemple. Bunăoară, doctorul Tătaru ar fi spus odată, într-un grup de medici, că în Paradis, Adam şi Eva erau regeneraţi periodic, aşadar întineriţi, prin neoplasm; că numai după ce-a intervenit păcatul originar, corpul omenesc a pierdut

secretul regenerării periodice şi deci al tinereţii fără de bătrâneţe; iar de-atunci încoace, de câte ori, printr-o bruscă şi stranie anamneză, corpul încearcă să repete procesul, proliferarea oarbă a neoplasmului produce o tumoare malignă…

— Dar asta era numai o glumă, sau poate o metaforă! exclamă Zalomit.

— Poate că nu era numai o glumă, dar ce importanţă puteau avea metaforele sau comentariile teologice ale doctorului Tătaru, atâta timp cât ele nu încurajau o acţiune contrarevoluţionară? Dacă profesorul Nedelcu, şi cei de la cadre, ar fi avut imaginaţie, ar fi înţeles că singurul lucru care conta era rezultatul ştiinţific al serului. Dar oamenii fără imaginaţie se lasă hipnotizaţi de clişee şi lozinci. Obscurantism religios! exclamă Albini înveselindu-se deodată, ca şi cum şi-ar fi amintit de un calambur reuşit. Bineînţeles că superstiţiile magice şi religioase sunt cât se poate de primejdioase. Chiar savanţii ruşi n-au şovăit să studieze practicile yogice şi şamanice, iar cele mai importante progrese în cercetările de psihometrie şi parapsihologie au fost realizate în laboratoarele sovietice…

Se întrerupse şi-i căută cu înţeles privirile.

— Noi am pierdut zece ani, reluă târziu. Şi şansele de a recupera formula serului sunt minime. Căci după mutarea doctorului Tătaru la Giulăşti, o parte din laboratorul pe care-l instalase la facultate a trecut la altă secţie, rezervele de ser au fost distruse şi, culmea ghinionului, doctorul Huţan, crezându-şi cariera compromisă din cauza colaborării cu Aurelian Tătaru, şi-a ars toate notele personale şi şi-a schimbat specialitatea. De zece ani se ocupă exclusiv de pediatrie…

Albini îşi lăsă din nou privirile să alunece alene dincolo de fereastră, spre gardul de lemn de curând vopsit, şi mai departe, spre vişinii sfrijiţi cu frunza rară, păstrând încă, parcă de milă, câteva vişine pipernicite. Începu să-şi caute, absent, bricheta.

— Totuşi, îndrăzni Zalomit să rupă tăcerea care se prelungea nefirească, totuşi, e absurd ca, pentru câteva glume, un savant excepţional să fie suspectat de obscurantism religios…

— Nu e vorba de câteva glume. Din rapoartele pe care le-am citit săptămâna trecută, se poate înţelege că doctorul Tătaru era într-adevăr interesat de problemele teologice. Sau, poate, de o anumită problemă teologică, şi anume…

Se întrerupse şi-şi aprinse brusc ţigarea.

— Asta mi se pare greu de crezut, interveni Zalomit. Nu ne întâlneam prea des, dar nu l-am auzit niciodată făcând cea mai mică aluzie la vreo problemă teologică.

— Aşa au declarat şi doctorul Nicoleanu, şi inginerul Hagi Pavel, şi alţi câţiva cunoscuţi. Dar, în 1960, când punea la punct tratamentul, îi plăcea să facă referinţe teologice, mai ales la teologia Vechiul Testament, deşi unele din ele erau atât de enigmatice, încât te întrebi ce-ar fi vrut să spună.

Deschise dosarul şi începu să caute.

— Bunăoară, raportează un medic radiolog, Tătaru i-a spus odată, citez: „Mă întreb cum de n-a discutat nimeni până acum cel mai convingător argument în favoarea tezei că păcatul originar a viciat întreaga Fire; anume, că şi animalele pot avea cancer…”

— E curios, totuşi, că niciodată…

— Probabil că, după întreruperea experienţelor, nu-l mai interesau problemele teologice. Aşa cum nu ne interesează nici pe noi. De altfel, ca să fiu sincer, acest incident ar fi fost complet uitat dacă n-ar fi intervenit, de foarte curând, câteva elemente noi. Întâi, informaţii care par sigure, pentru că se repetă de vreo doi ani încoace, că în Rusia şi America au loc, în mare secret, experienţe similare.

— Dar cum putem şti că sunt similare?

— Pentru că ştim măcar atât: că nu se utilizează niciuna din terapiile curente şi că se caută mijlocul de a controla direct procesul de proliferare a celulelor. În urma acestor indicaţii, câţiva cercetători şi-au adus aminte de experienţele doctorului Tătaru şi au vrut să afle ce s-a întâmplat cu cele… să le spunem, *trois Grâces.*

— Asta voiam să întreb şi eu, şopti Zalomit emoţionat.

— După toate probabilităţile, toate trei operaţiile au reuşit perfect şi pacientele erau vindecate. Gel puţin aşa reiese din examenele la care au fost supuse timp de şase ani. Dar apoi, începând din 1967 niciuna din ele n-a mai venit la control. Cei de la Brancovici spuneau că li s-a pierdut urma. De fapt, cercetări recente au stabilit că Italia Gâldău a fost răsturnată de o maşină în 1969 şi a murit în ambulanţa care o transporta la spital, şi că, doi ani mai târziu, Aglae Irimescu a emigrat în Statele Unite, unde avea rude. Deocamdată, nu s-a aflat nimic despre Frusinel Chiperii; pentru că, asta se ştia mai de mult,

Frusinel, recte Euphrosyne, utiliza două sau chiar trei nume. Fusese căsătorită de două ori, prima oară divorţase, dar al doilea bărbat a părăsit-o, şi tovarăşa Euphroyne schimba hârtiile de identitate după cum îi convenea. Până la urmă, dacă mai trăieşte o vom găsi. Dar ce-o să aflăm de la ea?… Tăcu, cu un aer abătut, deschise servieta şi introduse absent dosarul. În niciun caz n-o să aflăm metoda prin care doctorul Tătaru obţinuse serul. Asta numai prin dumneata, tovarăşe profesor, am putea-o afla, adăugă după o clipă, căutându-i din nou privirile.

— Prin mine?

Albini începu să râdă, cu o neaşteptată satisfacţie pe care nu încercă s-o ascundă.

— Spun: am putea-o afla, repetă. Nu e deloc sigur. Dar singura noastră şansă, adică a ştiinţei româneşti, eşti dumneata… Altminteri, de ce aş fi străbătut, pe arşiţă, o jumătate din ţară ca să te găsesc, ascuns aici, în acest sat cu nume atât de frumos, dar cu vişinii bolnavi, pe jumătate uscaţi?… De ce nu dispuneţi să fie tăiaţi din rădăcină?

Zalomit ridică încurcat din umeri şi încercă să râdă.

— Noi nu putem interveni. Arborii fructiferi sunt ai colectivului.

Albini continuă să-l privească lung, atent.

— Asta voiam şi eu, reluă cu un glas ferm. Voiam să vă văd râzând. Căci de nu ştiu cât timp nu mai clipiţi deloc. Mă întrebam tot aşa s-or fi petrecut lucrurile când unii colegi, să le spunem Ursache sau Catastrofa-Trei-Ierarhi, v-au informat oficial, prin scris, că lucrările au fost retrase de la tipografie? Tot aşa, aţi uitat şi atunci să clipiţi?… Şi, din păcate, în ceea ce vă priveşte, nici măcar nu era vorba de lipsă de imaginaţie. Pur şi simplu gelozie, şi încă de esenţă înaltă; gelozie academică, sublim ilustrată de Catastrofa-Trei-Ierarhi şi Imaculata-Concepţiune. În ceea ce priveşte pe Ursache…

Nu-i lăsă timp să răspundă. Apucă servieta, o aşeză pe genunchi şi începu s-o mângâie încet, cu amândouă mâinile.

— Când doctorul Nicoleanu v-a vorbit despre demersul metodologic pe care-l presupune descoperirea lui Aurelian Tătaru, aţi exclamat, entuziasmat: „Cât de mult i-ar fi plăcut lui Goethe!” Şi aţi adăugat că dacă doctorul Tătaru ar fi citit *Morfologia plantelor*…

— Este adevărat, şopti Zalomit.
— Este de asemenea singurul indiciu pe care-l putem utiliza.
— Nu prea înţeleg cum ar putea fi utilizat. Ce m-a frapat atunci…
— În aparenţă pare o glumă, îl întrerupse Albini. Dar trebuie să încercăm totul… Dacă aţi reciti *Morfologia plantelor,* gândindu-vă tot timpul la apropierea pe care aţi făcut-o atunci, la Şeştina, între cele două metode? Dacă aţi evoca toate imaginele – repet: *imaginele* – pe care vi le-au sugerat destăinuirile doctorului Nicoleanu, şi le-aţi pune în legătură cu demersul metodologic al lui Goethe în *Morfologia plantelor?*… Nu trebuie să vă preocupaţi de lucrările în curs ale laboratorului de paleobotanică. De la Universitate vi s-a acordat deja concediu nelimitat pentru cercetări personale consacrate contribuţiilor botanice ale lui Goethe. De mâine vă puteţi întoarce la Bucureşti. Veţi primi telegrama astă-seară; cel mai târziu, mâine înainte de prânz.
Se ridică, îi întinse mâna şi se îndreptă spre uşă. Dar se opri după câţiva paşi, căută în buzunarul de sus al hainei şi scoase o carte de vizită.
— Acesta e telefonul meu personal. Îndată ce aveţi ceva de comunicat important sau mai puţin important, chemaţi la acest număr. Ziua sau noaptea, adăugă zâmbind, cu o urmă de tristeţe în priviri.

*

Se răsucea în pat cu zgomot, ca pe vremuri, în adolescenţă, când voia să se elibereze de o imagine, să scape de un gând. Se răsucea ca să nu-l mai audă, şoptindu-i, foarte aproape de el.
— Spuneţi ca mine! Spuneţi ca mine…
— Dar cine eşti dumneata? îl întrebase.
— Sunt Calinic, şopti. L-am cunoscut bine pe doctorul Tătaru, l-am întâlnit aici, câteva zile înainte de a sosi dumneavoastră, prietenii lui. Spuneţi ca mine, repetă, dar spuneţi cu glas tare, cât mai tare: „Am auzit că cunoşti bine pădurea de la Crăciuna…”
— Am auzit că cunoşti bine pădurea de la Crăciuna, strigase, ca şi cum s-ar fi adresat unui surd. Am nevoie de o călăuză. Diseară te aduc înapoi cu maşina…
Nu era nimeni prin apropiere, dar când începu să strige, cineva de pe terasă întoarse curios capul. „Probabil că de-abia

de-acum am devenit amândoi suspecţi. De ce-o fi fost nevoie de asemenea precauţii? Douăzeci de metri, de-o parte şi de alta a şoselei, nu era nimeni. Putea să-mi spună pe şoptite ce mi-a spus, şi apoi să se urce în maşină…”

— V-am văzut şi atunci, în ziua de Sânziene, începu Calinic, după ce pornise maşina. V-am văzut lângă ambulanţă, şi apoi sus, la cabană, pe terasă; dar n-am îndrăznit să mă apropii. Nu eraţi singur…

E curios că el nu-l văzuse. Cum l-ar fi putut uita atât de repede? Chiar de departe, părea un ascet desprins dintr-o frescă, un ucenic al sfântului Antonie. Când s-a apropiat de maşină, şi-a dat seama că era mai bătrân decât îl judecase; ar fi putut avea şaptezeci-şaptezeci şi doi de ani. Părul îi albise, probabil, de mult, căci acum părea îngălbenit. Dar barba era atât de rară, încât îi amintise de titlul unei povestiri citite în clasa a IV-a primară: *Barba Spânului.* Să-şi fi amintit asta ca să scape de dogoarea privirilor lui Calinic, ochii aceia aproape monstruos dilataţi, de culoarea zincului, adânciţi în orbite, apăraţi de sprâncenele stufoase, înălţându-se răzvrătite spre frunte? Era atât de slab, încât părea aproape înalt. Braţul stâng, înţepenit din umăr, atârna inert de-a lungul trupului, parcă cineva ar fi încercat să i-l smulgă şi apoi s-ar fi răzgândit.

— Sunt oameni care spun că asta mi s-a tras de-acolo, din închisoare. Dar să nu-i credeţi. Aşa a vrut Dumnezeu, şi El ştie ce face, ştie de ce omul trebuie să treacă prin tot felul de încercări. Ca să se trezească, adăugă foarte serios. Aşa m-am trezit şi eu azi, înaintea zorilor. Azi soseşte prietenul doctorului Aurelian Tătaru, mi-am spus parcă mi-ar fi spus-o cineva. Aşa am avut timp să ajung până la cabană, adăugă târziu. Căci eu locuiesc dincolo de munte, la o stână. Nu ştiu cum a aflat doctorul Tătaru, dar a venit să mă vadă… Şi acum apucaţi pe drumul acesta din stânga. E drum prost, dar ieşim repede într-o poiană, şi acolo putem sta de vorbă fără teamă. Nu ne-aude nimeni.

Totuşi, îndată ce-au coborât din maşină, Calinic începu să caute cu ochii de jur-împrejur.

— Eu cred că ar fi bine să avem câteva buruieni, cu rădăcini cu tot, şi poate o floare, două, aşezate pe iarbă în faţa noastră. Dacă vine cineva pe neaşteptate, eu mă prefac că vă povestesc credinţe şi eresuri în legătură cu ele.

Se răsuci din nou în pat, zadarnic. Îi auzea cuvintele, şi le auzea tot mai limpede, repetându-se de două-trei ori, până ce le spunea.

— Credinţe şi eresuri, credinţe şi eresuri… De asta mă tot întreba doctorul Tătaru. „Părinte Calinic…” începea. Eu am fost călugăr. De fapt, tot călugăr sunt şi acum, deşi după ce-am ieşit din închisoare nu m-am mai învrednicit să ajung la vreo mânăstire. Am lucrat un timp la terasamentul liniei ferate din Almaş. Apoi, când braţul nu m-a mai ajutat deloc, m-au scos la pensie… „Părinte Calinic”, spunea.

— L-aţi cunoscut bine?

— În anii aceia, 1958–1959–1960, l-am cunoscut foarte bine venea să mă vadă cel puţin o dată pe luna. Locuiam atunci la schitul Antim.

— Şi de ce venea să vă vadă?

Calinic nu-i răspunse pe loc. Luă în mână o *campanulă* şi i-o arătă trist.

— Priviţi-o cum se ofileşte, şopti. Câte păcate facem ca să ne apărăm de răutatea oamenilor! Dacă o să-mi daţi voie, adăugă, am să vă povestesc totul de la început… Eu mi-am luat doctoratul la Facultatea de teologie protestantă din Strasbourg. Vă spun asta ca să înţelegeţi de ce, într-o zi, m-a căutat doctorul Tătaru la schitul Antim…

În acea clipă i se păru că, într-un chip neînţeles, şi-a schimbat nu numai glasul şi vocabularul, dar şi felul de a se purta, prezenţa lui fizică.

— Cu mulţi ani în urmă, publicasem teza de doctorat, despre Apocrifele Vechiului Testament. „Părinte, mi-a spus, am o mare rugăminte la dumneata. Ţi-am citit cartea după; ce-am citit toate Apocrifele despre Adam şi Eva dar eu sunt sigur că n-ai spus tot ce ştii… Îl priveam mirat şi doctorul a început să râdă. Să nu mă înţelegi greşit”, a adăugat. „Dar din cartea dumneatale am învăţat un lucru: că în Apocrife, ca şi de altfel în anumite erezii, supravieţuiesc camuflate, o seamă de adevăruri fundamentale; supravieţuiesc pentru că au fost cifrate într-un cod secret, esoteric…” „Am spus eu asta?” l-am întrebat. „Nu, n-ai spus chiar aşa, şi de aceea am venit, ca să aflu mai mult…” „Trebuie să-ţi mărturisesc, l-am întrerupt din nou, că Apocrifele Vechiului Testament nu mă mai interesează de multă vreme. Nu mă mai interesează erudiţia, ci numai teologia şi mistica. De

aceea am ales călugăria…” Doctorul părea oarecum dezamăgit. „Dar ebraică şi greacă tot mai ştii”, mi-a spus. „Nici pe mine nu mă interesează erudiţia în sine, ci numai teologia Aprocrifelor. Dar eu nu ştiu nici greaca, nici ebraica şi, mai ales, nu am pregătirea teologică…” Şi pentru că tăceam, pe ghiduri, a adăugat: „Este foarte serios şi forate important, părinte. Dumneavoastră, teologii, vă mulţumiţi cu teologia păcatului originar, dar pentru mine este vorba de altceva, mult mai grav şi mai complicat: este vorba despre implicaţiile biologice şi medicale ale teologiei păcatului originar…” S-a oprit deodată şi a început să se plimbe prin odaie. „Pentru că, părinte, noi ştim, astăzi, că Dumnezeu n-a putut distruge propria sa creaţie. Omul a rămas *acelaşi,* aşa cum erau Adam şi Eva în Paradis, înainte de păcat. Acelaşi, adică înzestrat cu aceleaşi virtualităţi biologice. În corpul omenesc totul s-a păstrat, părinte, deci s-a păstrat şi taina vieţii veşnice, cu care fusese dăruit Adam…”

Se întoarse din nou, deznădăjduit, în pat, şi-şi îndesă perna pe urechi.

— Să mă ascultaţi, domnule profesor, îi spusese deodată, ridicând glasul, să mă ascultaţi cu atenţie, pentru că nu vom mai avea prilejul să stăm de vorbă aşa liniştiţi, netulburați de nimeni…

Îşi apăsă cu furie perna, dar îl auzea mereu: „Să mă ascultaţi, domnule profesor!” Când îl trezise glasul lui Calinic, înţelese că de câtva timp nu-l mai ascultase, încercase să-şi aducă aminte dacă, sau nu, Albini, îi sugerase să se oprească la cabană, în drum spre Bucureşti.

— Iartă-mă, părinte Calinic, dar mi-am amintit deodată de ceva, tot în legătură cu doctorul Tătaru, ceva foarte important, şi n-am îndrăznit să te întrerup. Spuneai că… totul s-a păstrat în corpul omenesc…

— Aşa spunea doctorul Tătaru, şi mi-a repetat-o de multe ori, în alte dăţi. Pentru că, oricât ar părea de curios, ne-am împrietenit, şi doctorul venea des să mă vadă. Şi revenea mereu la axioma lui: că Dumnezeu n-a abolit definitiv *sistemul* încifrat în structura corpului şi a vieţii omeneşti. Dar, spunea, acest sistem implică tinereţea şi viaţa infinit prelungită; o implică pentru simplul motiv că este un sistem de autoreglare, dar şi de autoregenerare… Păcatul originar n-a putut distruge mecanismul regenerării, ci numai l-a modificat în aşa fel încât să

nu mai poată fi recunoscut. Mai mult, l-a camuflat în nişte procese fiziologice care, aparent, indică exact contrariul regenerării, l-a camuflat în anumite maladii, şi mai ales în cea mai primejdioasă afecţiune organică: proliferarea celulelor, neoplasma.

— Da, de asta am auzit şi eu. Dar n-am auzit-o de la el, de la Aurelian Tătaru, ci acum în urmă, după accident. Mi-a spus-o întâi doctorul Nicoleanu... Dar nu înţeleg ce legătură aveau toate acestea cu Apocrifele Vechiului Testament, cu viaţa apocrifă a lui Adam şi Eva?...

— Apucasem să vă spun asta, v-am văzut că, deşi mă priveaţi adânc în ochi, fără să clipiţi, gândul nu vă era la ceea ce vă spuneam eu. Legătura era asta: doctorul credea că anumite fragmente din revelaţia originară fuseseră păstrate sub o formă degradată, mutilată, în cărţile apocrife. Şi voia să afle de la mine dacă există cumva vreo cheie cu ajutorul căreia să putem descifra aceste revelaţii ascunse şi uitate de milenii. Bunăoară, se întreba dacă în vieţile apocrife ale lui Adam şi Eva sunt aluzii la bolile de care au suferit ei şi urmaşii lor, după izgonirea din Rai.

Se întrerupse brusc şi-l privi câteva clipe în ochi, nehotărât.

— Spuneţi, părinte, că vă ascult.

— Ştiu, dar mă întrebam dacă am cumva dreptul să spun mai mult. Nu le-am spus decât duhovnicului meu, şi el mi-a dat dezlegare să le repet când vor veni alte timpuri şi voi întâlni pe cel pregătit să le înţeleagă. Dar eu sunt bătrân, şi dacă nu vi le spun dumneavoastră, care i-aţi fost prieten, toate câte mi-a mărturisit doctorul Tătaru acum zece-unsprezece ani, vor muri odată cu mine. El nu îndrăznise să le comunice altcuiva, pentru că nu cunoştea, şi nici nu voia să cunoască un alt teolog...

Tăcu din nou, pe gânduri.

— Dacă credeţi că e mai bine să păstraţi secretul, nu insist.

— Nu. Dumneavoastră, om de ştiinţă şi prietenul lui din tinereţe, trebuie să la ştiţi. Am să vi le spun aşa cum mi s-au întipărit mie în minte, după multe şi îndelungate discuţii cu doctorul Tătaru. El ajunsese la o concepţie cu totul personală a bolilor. Pentru doctorul Tătaru, bolile constituiau singura noastră şansă de a recupera ce au pierdut părinţii noştri dintâi, Adam şi Eva, adică tinereţea fără de bătrâneţe şi o viaţă fără limită. De aceea voia să afle de la mine ce spun Apocrifele Vechiului

Testament despre originea şi semnificaţia bolilor. Îmi mărturisea, însă, că nu izbuteşte să înţeleagă *teologia* pe care o implica sensul descoperit de el: *de ce,* mă întreba mereu, *de ce,* foarte curând toţi bolnavii de cancer vor fi nu numai vindecaţi, ci regeneraţi şi reîntineriţi, în timp ce vor trece foarte mulţi ani până când biologia medicală va reuşi să identifice procedeul de regenerare periodică şi întinerire aplicabil oamenilor sănătoşi?… Înţelegeţi la ce făcea aluzie?

— Cred că înţeleg ceva. Deocamdată, neoplasmul constituie singura şansă de întinerire. Şi asta, i se părea, poate, nedrept.

— Nu l-am auzit vorbind de nedreptate. Spunea însă că-l turbură misterul teologic ascuns în acest fapt: numai cel care e ameninţat de cea mai gravă primejdie, numai el are, deocamdată, şansa de a dobândi tinereţea fără de bătrâneţe…

— Şi viaţa fără de moarte, se trezi adăugând, pe jumătate în glumă.

— Nu îndrăznea să se gândească la asta: la viaţa fără de moarte. Dar mă întreba: poate gândirea teologică accepta această concluzie, că însăşi dialectica Creaţiei cere ca procesul de regenerare să înceapă *numai* când organismul e ameninţat de moarte?… Şi uneori îl ispiteau gânduri eretice. Îmi spunea: „Întocmai după cum Luther ne-a îndemnat să păcătuim – *pecca fortiter!* — căci numai astfel vom fi mântuiţi…” Dar eu îl întrerupeam: „Opreşte-te aici, doctore, că te ameninţă păcatul mândriei…”

— Iartă-mă că te întrerup, dar nu înţeleg cum a ajuns el, Aurelian Tătaru, medic eminent, cum a ajuns să se pasioneze de teologie?

— Nici eu nu înţelegeam la început, şi l-am întrebat într-o zi.

„Din disperare, părinte, mi-a răspuns. Am devenit teolog din disperare. N-am izbutit să integrez în niciun alt sistem presupoziţiile şi concluziile descoperirii mele. Pentru că, pentru mine nu mai încape nicio îndoială, proliferarea celulelor reprezintă, originar, un proces de regenerare blocat ulterior printr-o amnezie. Un asemenea fenomen nu se poate explica decât dacă presupunem o mutaţie catastrofală în istoria biologică a omului. Dar când s-ar fi putut produce ea? Numai la începutul începutului, căci toate scheletele fosile care s-au găsit dovedesc că cei dintâi oameni cunoşteau, ca şi noi, bolile şi bătrâneţea. Deci mutaţia a avut loc în epoca – mitică sau nu,

puţin îmi pasă, eu, ca om de ştiinţă, nu mă las impresionat de cuvinte – a avut loc în epoca imediat următoare izgonirii din Paradis. Pedeapsa de care vorbeşte capitolul III din cartea *Genezei* aceasta a fost: amnezia. Corpul omenesc a uitat pur şi simplu că fusese înzestrat cu o funcţiune capitală: autoregenerarea celulelor…”

Se hotărî brusc, sări din pat şi aprinse lumina. Două şi douăzeci şi cinci de minute. „Inutil să mai încerc. N-am să adorm decât la ziuă. Mai bine să scriu acum, la întâmplare aşa cum îmi vine în minte…”

Începu să se îmbrace repede, căci simţea cum îl ia cu frig. Se aşeză pe marginea patului, cu caietul pe genunchi. „Va trebui să încep cu asta, cu ce i-a spus Aurelian despre amnezie…” Dar, după ce scrise repede câteva rânduri, se opri, încruntându-se. „A mai spus ceva despre amnezie, deşi în alt context, dar era interesant… Da, turnul lui Babel”. Întoarse grăbit câteva pagini. „Turnul lui Babei, părinte Calinic, este cea mai clară expresie a amneziei. Oamenii aceia se apucaseră de o treabă – ambiţioasă, absurdă, sacrilegă, cum vrei să-i spui – dar ştiau ce voiau să facă. Voiau să clădească un turn care să ajungă la Cer. Dumnezeu a intervenit într-un chip foarte simplu: a provocat o mutaţie, de astă dată una de ordin mental. Li s-au încurcat limbile. Nu se mai înţelegeau între ei, nu mai puteau comunica. Scopul, chiar dacă nu fusese uitat, nu-l mai puteau atinge, pentru că activitatea acelor mii de oameni devenise acum o agitaţie haotică, fără sens, asemenea unei gigantice, monstruoase proliferări celulare…”

Scrisese: „Babel, cea mai clară expresie a amneziei”, dar se răzgândi. Va fi mult mai simplu să dicteze, mâine, poimâine, la el în birou, în faţa dictafonului. În acea clipă îşi dădu seama că părintele Calinic nu-i vorbise deloc despre întâlnirea cu Aurelian Tătaru două, trei zile înainte de accident. Sări speriat în picioare. „Va trebui să mă întorc mâine dimineaţă, să-l caut…” Dar cum de nu l-a întrebat nimic? Au stat vreo două ceasuri de vorbă, în poiană. Tocmai vorbea despre importanţa bolilor… „Căci, spunea doctorul Tătaru, numai în cazurile limită poţi surprinde germenele tămăduirii…” când văzură apropiindu-se de ei un grup de excursionişti coborând de la cabană.

— Legenda acestei flori este cea mai frumoasă, începu. Eu am auzit-o de la mai mulţi…

Câţiva se opriră lângă el, să-l asculte.

— Dar acum ar trebui să plecăm, spuse Calinic încheindu-şi povestirea, dacă vrem să ajungem, cât e lumina bună, la Crăciuna…

În maşină, îşi aminti deodată cu câtă satisfacţie desfăcuse telegrama de la Bucureşti. O citise de mai multe ori, apoi se îndreptase spre laborator, s-o comunice şefului de lucrări. Zilele cele mai importante din viaţa unui naturalist sunt, cum spunea Linnaeus… Dar e sigur că asta o spusese Linnaeus, şi anume că: zilele cele mai importante din viaţa unui naturalist sunt…

— Te ascult, părinte, se trezi adresându-i-se, dându-şi seama că bătrânul tăcea de mult, ţinându-şi cu mâna dreaptă braţul paralizat pe genunchi.

— Nu mă ascultaţi de mult, domnule profesor. Şi nici nu trebuie să mai vorbim acum, cât e drumul greu. O să continuăm când ieşim din pădure.

Dar la marginea pădurii au întâlnit o pereche tânără: fata îşi sucise glezna şi îşi muşca buzele ca să nu plângă. I-a dus până în satul unde găzduiseră cu o noapte înainte. Dar înainte de a ajunge în sat, Calinic s-a coborât din maşină.

— De aici scurtez mult drumul, i-a spus strângându-i amândouă mâinile, privindu-l cu căldură până în adâncul ochilor.

„Poate a povestit despre reîntâlnirea cu Aurelian când nu-l mai ascultam, când mi-am amintit de telegramă şi de Linnaeus. Dar am să-i cer iertare. Nu va fi greu de găsit. «Eu locuiesc dincolo de munte, la o stână.» Părinte, am să-i spun, iartă-mă! Ieri, când stam de vorbă…”

*

Nu se mai îndura să se despartă de fereastră. *Afară ninge liniştit, în casă arde focul…* Între şase şi zece-unsprezece ani, nu se putea spune mai frumos. Este cât se poate de corect, şi este chiar poetic: *Afară ninge liniştit*… A! parcă începe să se clatine şi să se înfioare perdeaua *de* fulgi, parcă se presimte vântul. Poate că nu. 20, 21 şi 22 decembrie. Trei zile. Iar a treia zi, orice ar face, orice ar încerca, va fi o zi pierdută. Sidonia l-a invitat şi de data aceasta. Sidonia a fost, este şi va fi; aceeaşi. De treizeci şi cinci de ani îi scrie ca să-l invite, dar la doi-trei ani odată, la ocazii mari. Joi, 22 decembrie, nunta Isidorei, singura ei fată; din a treia căsătorie. „Nu pot refuza”.

Tresări auzind soneria şi se îndreptă grăbit, brusc emoţionat, spre uşă. În prag îi zâmbea o femeie bătrână, îmbrăcată într-un palton de culcarea prunelor brumării şi cu un tulpan gros de lână pe cap.

— Vă rog să mă iertaţi, spuse, ştergându-şi cu palma ultimii fulgi de zăpadă, dar abia azi-dimineaţă v-am aflat adresa…

Îşi scoase tulpanul şi îl scutură de mai multe ori. Părul, prea negru, accentua şi mai strident semnele bătrâneţii la tâmple şi pe obraji. Intră păşind timidă pe covor.

— V-am recunoscut imediat: dumneavoastră sunteţi domnul profesor Zalomit. V-am văzut astă-vară, alergaţi cu celălalt domn, coboraţi în goană, de mi-era teamă că o să cădeţi şi o să vă frângeţi gâtul, până aţi dat de el… Domnule profesor, strigă izbucnind deodată în hohote, eu l-am omorât! Fără să vreau, mă jur pe sfânta cruce, fără să vreau! Din prostia, din nebunia mea, dar eu l-am omorât!

— Aşezaţi-vă în fotoliul acesta, îi spuse turburat, cu un glas nesigur. Liniştiţi-vă. Nu poate fi adevărat! Doctorul Tătaru şi-a pierdut cunoştinţa şi s-a prăvălit…

Plângea, ascunzându-şi obrazul în tulpan.

— Să vă aduc un pahar cu apă, adăugă, îndreptându-se spre bucătărie.

Când se întoarse, o găsi cu amândouă mâinile cuminte pe genunchi, cu privirile îndreptate spre fereastră. Bău câteva înghiţituri, apoi oftă, mulţumi şi-i întinse paharul.

— Poate bănuiţi cine sunt, începu. Eu sunt Frusinel Mincu, m-a îngrijit doctorul Tătaru.

— Spuneţi, şopti Zalomit, aşezându-se în faţa ei, pe canapea.

— El m-a tratat, după operaţie. Eram numai noi trei. Aveam fiecare camera noastră şi ne tratau ca pe nişte prinţese.

— Cele trei Graţii, murmură Zalomit.

— El, doctorul Tătaru, ne spunea Amazoane.

Îşi căută batista şi îşi şterse ochii.

— Spuneţi, repetă Zalomit. I-am fost prieten bun.

— Poate ne spunea aşa, Amazoane, pentru că începuse tratamentul, şi ne pregătea pe fiecare în parte. Ne pregătea pentru minunea care trebuia să se întâmple. Aşa, ca să nu ne speriem. Şi, mai ales, ca să fim pregătite. Pentru că, ne spunea, toată lumea are să ne pizmuiască; de ce tocmai noi, nişte biete femei bătrâne, care am fost grav bolnave şi am fost operate, de

ce tocmai noi…

Se întoarse şi-l privi zâmbind, cu ochii în lacrimi. Îl surprinse sănătatea şi frumuseţea dinţilor; nu se îndoia că erau ai ei, pentru că, acum, când zâmbise, văzu că-i lipseau doi canini, unul în stânga şi celălalt în dreapta.

— Domnule profesor, nu vă supăraţi, dar o să-mi daţi voie să fumez?

— Pofteşte, pofteşte, spuse cu un oarecare efort, căci îi era gura uscată. Ai acolo, lângă dumneata, adăugă după ce înghiţi de câteva ori, ai o scrumieră.

Îşi aprinse ţigara şi, după ce trase, adânc, primul fum, oftă din nou.

— Ne spunea Amazoane, ca să ne pregătească. Spunea că va mai trece timp până ce tratamentul lui va folosi şi celor sănătoşi.

— Tratamentul lui, o întrerupse Zalomit, era un fel de ser, nu e aşa? Vi-l injecta în vână… sau cum?

— Ne făceau injecţii de două ori pe zi; dimineaţa, pe nemâncate, şi spre seară, când începea să se întunece. Le făcea ajutorul lui, doctorul. Huţan, dar doctorul Tătaru era întotdeauna de faţă. Iar înainte de prânz, venea o infirmieră să ne ia sânge. Doctorul Tătaru o privea cum ia sângele şi, când infirmiera pleca, se apropia de pat cu un pahar pe jumătate plin şi ni-l întindea, zâmbind.

— Ce era, o întrebă Zalomit emoţionat. Ce gust avea? Ce culoare?

— N-avea niciun gust. Părea un fel de apă, cam sălcie. Şi la culoare, tot apă părea. Poate că era apă distilată. Deşi el, doctorul Tătaru, mi-a spus într-o zi: „E apă de fântână. Dar – şi a început să râdă, tăcut, părea fericit – dar e din fântâna…” Şi a spus un nume, dar nu l-am înţeles bine şi l-am uitat.

— *La Fontaine de Jouvence?*

— Cam aşa ceva. Dar acum nu mai sunt sigură.

— O aducea cu el, sau era acolo, undeva pe masă?

— Nu vă pot spune. Pentru că, atunci când îmi lua infirmiera sânge, eu întorceam capul spre perete. Nu puteam privi sângele, mi se făcea rău…

— Spuneţi mai departe, o îndemnă Zalomit. Ce s-a întâmplat după aceea, ce mai spunea?

— Da, asta începusem să vă spun. Cum încerca să ne

pregătească? Apoi, a venit într-o dimineaţă, şi, deşi încerca să râdă, am înţeles pe loc că era abătut, era negru în sufletul lui. „Eufrosina, începe el, căci, spunea, ăsta era numele meu adevărat. Eufrosina, este ordin de sus să întrerupem tratamentul. Dar să n-ai nicio grijă. Operaţia şi tot ce-a urmat te-au vindecat. Numai că...” şi am văzut că stă la îndoială, să-mi spună, să nu-mi spună? Dar până la urmă s-a hotărât şi mi-a spus, pentru că voia să mă lumineze şi să mă pregătească... Mi-a cerut întâi, cu jurământ, să păstrez ca o taină tot ce-are să-mi spună. „Ca o taină mare”, spunea, aşa cum se cântă de Crăciun: „Steaua sus răsare, ca o taină mare”...

Îşi plecă fruntea şi-şi apăsă batista pe ochi.

— Spuneţi, şopti Zalomit, spuneţi mai departe. Am fost prieteni buni, din tinereţe, de când eram amândoi la studii în străinătate.

— Am jurat. Şi chiar dacă nu mi-ar fi cerut-o el, doctorul Tătaru, eu tot aş fi păstrat-o ca o taină. „Eufrosină, mi-a spus, tratamentul meu e bun, dar l-am întrerupt la jumătate. Adică, ce am început eu a rămas la jumătate. Îţi spun asta ca să ştii şi să nu te sperii: voi, cele trei Amazoane, o să trăiţi de acum înainte ca florile, după soare...”

— Nu înţeleg, şopti Zalomit.

— Nici eu n-am înţeles multă vreme, n-am înţeles cu adevărat ce voia să spună. Dar când m-am întors acasă s-au minunat toţi, s-au minunat cât păream de tânără. Trecusem domnule profesor, trecusem de şaizeci de ani şi arătam cel mult de patruzeci. Trai bun, de prinţesă, le spuneam. În acel an nu mi-am dat bine seama de ce se întâmplă cu mine. Mai ales că, în apropierea toamnei, lumea se mai obişnuise cu mine, iar toamna, când m-am întors la lucru, toamna, şi mai ales iarna, arătam tot atât de bătrână ca atunci când intrasem în spital... Dar prin luna martie... Îmi daţi voie să aprind o ţigare?

— Pofteşte, pofteşte...

Îi tremurase uşor mâna apropiind chibritul aprins.

— Prin martie, am început, cum să vă spun? am început să mă simt alta. Parcă întinerisem, şi toată lumea era a mea. N-o să mă credeţi, domnule profesor, dar mi se schimbase şi glasul. Cântam ca o femeie tânără, de se cruceau vecinii. Şi, iar n-o să mă credeţi, dar întineream cu cât treceau lunile şi ne apropiam de vară, întineream şi la trup şi la inimă. Iertaţi-mi expresia, dar

când m-am privit o dată goală de sus până jos, nu-mi venea să-mi cred ochilor. Nu arătam mai mult de treizeci şi cinci – patruzeci de ani. Atunci am înţeles ce voia să spună doctorul Tătaru când spunea că o să trăim ca florile după soare. Şi m-a apucat frica. Dacă o să afle oamenii? Mă fac de ruşine eu, femeie bătrână, ca şi cum m-aş preface într-una din acelea, ştiţi dumneavoastră, care vor să pară tinere. Am început atunci să mă ascund, să-mi ascund tinereţea, vreau să spun… Mie îmi plăcuse mult basmul Cenuşăresei, când îl citeam la şcoală. Dacă ea, o fetişcană de şaptesprezece – nouăsprezece ani, şi-a putut ascunde tinereţea şi frumuseţea, de ce n-am să pot şi eu? Mă pieptănam halandala, mă ungeam pe faţă cu un fel de unsoare care părea murdară, şi altele. Dar mi-era frică. Şi pentru că am avut ocazia, cu Congresul femeilor, să vin trei zile la Bucureşti, l-am căutat pe doctorul Tătaru…

— Spune, spune, şopti emoţionat Zalomit. A fost desigur o surpriză…

— După aceea, mi-a părut rău că l-am căutat, căci niciodată nu l-am văzut atât de mâniat…

— Mâniat? o întrerupse Zalomit. Adică, se supărase că veniseşi să-l vezi?

— S-a făcut foc! „Eufrosina, mi-a spus, să nu mai încerci să mă vezi, că va fi rău de noi amândoi. Sunt ordine de sus. Tratamentul a fost interzis, şi dacă se află că ne întâlnim din nou, înfundăm amândoi puşcăria!”

— Poate exagera, spuse Zalomit.

— Exagera, ca să mă sperie. Dar părea şi el speriat. Nici n-a vrut să mă asculte. Mi-a repetat ce mi-a spus atunci, la spital, să n-am nicio grijă, căci sunt pe deplin vindecată.

— Nu l-a mirat schimbarea? Vreau să spun, faptul că arătat mult mai tânără?

— N-a avut timp să mă privească bine. Şi apoi, eram în toamnă nu mai arătam de treizeci şi cinci – patruzeci de ani.

— Şi, totuşi, mi s-a spus, toate trei aţi venit regulat pentru control la Spitalul Brancovici, timp de cinci – şase ani…

Femeia zâmbi din nou şi îşi îndreptă visătoare o şuviţă care-i aluneca pe frunte.

— Eu pe celelalte două nu le-am mai întâlnit. Dar veneam la control numai iarna, puţin înainte de sărbători, pe la jumătatea lui decembrie…

Apoi figura i se întunecă deodată şi, fără să mai ceară voie aprinse o a treia ţigare.

— Dar cu cât treceau anii, cu atât era mai greu. Domnule profesor, să nu râdeţi de mine, să nu credeţi că sunt nebună, dacă o să auziţi ce-o să auziţi. Mă spovedesc dumneavoastră ca la un duhovnic. Ca să înţelegeţi ce s-a întâmplat… Oftă şi îşi plecă fruntea, ţinându-şi privirile într-un colţ de covor. Cu cât treceau anii, cu atât mi-era mai greu să-mi ascund tinereţea. Înţelegeţi ce vreau să spun. Eu am fost frumoasă la vremea mea, şi mi-au plăcut bărbaţii. Am avut parte de mai mulţi, şi cu cununie, şi pe de-alături, pe unde se nimerea. Şi când se apropia vara, pe la sfârşitul lui mai, nu mai ştiam ce să fac. Iertaţi-mă că vă spun asta, femeie bătrână, dar nu mai puteam dormi, nu mai puteam trebălui prin casă sau prin curte, nu mi-era gândul decât la bărbaţi. Şi atunci îmi luam lumea în cap. Plecam de-acasă, spuneam vecinilor că mă duc la vreo rudă, şi mă întorceam după trei-patru săptămâni; alte ori, după trei luni, cum se nimerea… Căci acum nu mai aveam servici, şi aveam ceva bani puşi deoparte. Mă opream pe undeva, în vreun loc ascuns, să-mi schimb rochia, să mă pieptăn, să-mi curăţ faţa de prafuri şi unsori, şi apoi mă urcam într-un autobuz, luam trenul, făceam cunoştinţe şi, ca să vă spun, de a doua zi ştiam unde şi cu cine am să mă culc. Doamne iartă-mă, dar n-a fost vina mea. Aşa mă făcuse Dumnezeu, rea de muscă şi frumoasă, cum spunea bărbatul meu de-al doilea, şi de-aceea m-a lăsat şi a fugit în lumea largă…

Fuma cu sete, fără să-şi ridice fruntea, cu privirile neclintite în covor.

— Aşa s-a întâmplat şi vara trecută. Am rămas două săptămâni la şantierul din Potcoava, dar s-au certat într-o seară vreo câţiva bărbaţi din cauza mea, pentru că cel la care locuisem aflase… De la ceartă au ajuns la bătaie, unul a scos cuţitul, dar au sărit ceilalţi. Mi-a fost frică şi m-am furişat afară înainte ca să prindă de veste cineva. Casa unde locuiam era chiar alături. Mi-am luat lucrurile, că nu aveam cine ştie ce, şi am fugit.

Îşi stinse ţigara, fără să-şi ridice privirile, şi oftă.

— Spune, spune înainte, şopti Zalomit.

— Aşa am ajuns la Şeştina. O să spuneţi că sunt nebună, adăugă. N-o să mă credeţi. Domnule Profesor, cu o seară mai

înainte cunoscusem un bărbat tânăr şi îi plăcusem mult. Am rămas noaptea aceea la el. Era mecanic, lucra la cabană. Dimineaţă, înainte de a pleca la serviciu, mi-a spus unde să ne întâlnim, în pădure, pe la orele douăsprezece – douăsprezece şi jumătate. Ne-am întâlnit şi am rămas amândoi acolo, în culcuş de iarbă, am rămas aproape două ceasuri. Apoi el s-a întors la lucru, dar eu nu mă înduram să-mi pun rochia şi ce mai trebuia pe mine. Vă aduceţi aminte, era o zi, foarte caldă, Umblam despuiată, ca o paparudă nebună, cu părul despletit, cu rochia strânsă mototol în mână. Când, deodată, mă trezesc şi dau cu ochii, doar la câţiva paşi în faţa mea, dau cu ochii de doctorul Tătaru. Era alb ca varul. „Este adevărat, Eufrosina?” mă întreabă. Pesemne, nu-i venea nici lui să-şi creadă ochilor. „Este adevărat, domnule doctor”, i-am răspuns privindu-l galeş, căci eram fericită. „Este adevărat că te apropii de şaptezeci de ani?” m-a întrebat din nou. „I-am împlinit în februarie, domnule doctor”, i-am răspuns, şi am început să râd. Râdeam, cu părul pe umeri, îl priveam în ochi şi, fără să-mi dau seama, mă apropiam tot mai mult de el. Îmi luase Dumnezeu minţile. Nu ştiu ce-mi trecea atunci prin cap. Să afle şi el, să se bucure şi el, doctorul Tătaru, căci el făcuse minunea. Râdeam mereu apropiindu-mă, şi el se trăgea înapoi, speriat, nu-şi dădea nici el seama că ajunsese chiar pe muchia povârnişului, iar eu nu vedeam, îmi luase Dumnezeu minţile. Şi deodată l-am văzut cum se clatină… şi apoi s-a rostogolit în vale. Am ţipat, dar mi-am pus repede mâna la gură, căci mi s-a părut că aud glas de bărbat, şi m-am furişat cum am putut până la culcuş. Am început să plâng. Plângeam de ruşine. Nu credeam că murise. M-am îmbrăcat şi m-am întors la Dumitru, la bărbatul cu care fusesem… El mi-a spus…

*

A urmărit-o cu ochii, prin ninsoare, până ce a traversat strada şi s-a pierdut după colţ. „O să vin din nou la vară să vă convingeţi că nu mint…” Îşi lipi fruntea de geam, istovit de tristeţe. „Dacă ai să vii, Euphrosyne, n-ai să mă mai găseşti… Curiozitatea mea ştiinţifică nu e nemărginită. Iar de teologie, şi de problemele ei, mi-e frică. Am să te prezint Secţiei de Cercetări şi Informaţii…”

Se depărtă absent de fereastră, aprinse lumina şi se aşeză la birou. „Dar acum ştim, adică, mai precis, *eu* ştiu, ce s-a

întâmplat. N-a fost propriu-zis o sinucidere. Dar atunci ce-a fost?” Deschise sertarul, căută cartea de vizită şi, după o scurtă ezitare, apucă receptorul. Răspunse o secretară.

— Cine îl caută? Apoi, auzindu-i numele, cu un glas uşor speriat: Aşteptaţi un moment!

Nu aşteptă mult. Auzi vocea, onctuoasă şi curtenitoare, a unui tânăr.

— Domnul profesor Zalomit? Tovarăşul colonel a plecat acum zece minute. A plecat spre dumneavoastră. Trebuie să sosească dintr-un moment în altul.

Aşeză receptorul cu mare grijă, căci îi tremura mâna, apoi rămase nemişcat, aşteptând să i se potolească bătăile inimii. Când auzi soneria, îşi trecu de câteva ori mâna prin păr, şi, pregătindu-şi zâmbetul şi mirarea cuvenită, se duse să deschidă.

— Ce coincidenţă! exclamă.

— Nu e aşa? spuse Albini.

Şi, îndată ce-şi atârnă paltonul în cuier, se îndreptă direct spre birou, ridică receptorul şi, mânuind abil lama unui cuţitaş, desprinse câteva şuruburi.

— N-o să mai fie nevoie de aici înainte, spuse.

— Vasăzică… începu Zalomit, silindu-se din nou să zâmbească.

— Am recurs la acest detaliu strict tehnologic pentru a vă simplifica misiunea. Convorbirea, mai precis mărturisirea, a fost înregistrată pe bandă. Veţi primi textul dactilografiat într-o zi, două. Dar nu este într-adevăr extraordinar? Vă aşteptaţi la aşa ceva?

Zalomit îşi trecu, de mai multe ori degetele prin păr, enervat că nu-şi poate stăpâni tremuratul mâinii.

— Eu, mărturisesc cinstit, continuă Albini, nu mă aşteptam…

Îşi scoase pachetul cu ţigări, apoi dădu cu ochii de scrumiera pe jumătate plină.

— Să nu uităm acest detaliu, adăugă. Să-i oferim întotdeauna ţigări, şi ţigări bune… Apoi întoarse brusc capul şi căută privirile lui Zalomit: Sunteţi emoţionat, domnule profesor, şi vă înţeleg foarte bine. La toate ne aşteptam, dar la această încercare de viol, consecinţă a tratamentului…

— Nu, nu mă gândeam la asta, începu Zalomit cu un glas

ferm. Mă întrebam dacă a fost sau n-a fost o sinucidere… Aşa cât l-am cunoscut eu pe Aurelian Tătaru, cred că înţeleg ce s-a întâmplat. Nu cred că lui Aurelian i-a fost frică să facă dragoste cu o femeie tânără şi frumoasă, chiar dacă fusese cândva pacienta lui. S-a speriat şi se făcuse alb ca varul de cum a dat cu ochii de ea. Cred că în acea clipă a înţeles tragedia Euphrosynei: o jumătate de an pe pământ, şi cealaltă jumătate în Infern…

— Ca şi Persephone, îl întrerupse zâmbind Albini.

— Dar Euphrosyna nu era zeiţă… Înainte de a fi spus vreun cuvânt, Aurelian a înţeles: avea în faţa lui o bachantă tânără, goală şi frumoasă, şi ştia totuşi că cinci-şase luni pe an această bachantă rămâne o femeie trecută de şaptezeci de ani. A înţeles ce infern este, în fond, existenţa ei. Şi, deşi nu era direct răspunzător, pentru că nu el hotărâse suspendarea tratamentului, totuşi ştia că tragedia Euphrosynei era opera lui… Aproape îmi vine să cred, dacă nu intervenea accidentul, Aurelian Tătaru şi-ar fi pus capăt zilelor.

— Exagerezi, îl întrerupse Albini. Doctorul Tătaru era un om de ştiinţă. Ştia, adică, mai exact, credea, spera, că serul pe care-l descoperise va da rezultatele aşteptate. Dar el n-apucase să vadă rezultatul tratamentului. Poate că nu i-a venit nici lui să-şi creadă ochilor… În orice caz, reluă după o pauză, de ce să ne pierdem în ipoteze neverificabile? Trebuie, mai întâi, să ne felicităm pentru tot ce am aflat azi. E un mare succes. Pe care ţi-l datorăm dumitale.

— Mie?

— Evident, dumitale. Pentru motive pe care nu le cunoaştem, tovarăşa Euphrosyna te-a ales pe dumneata drept confident, iar nu pe inginerul Hagi Pavel. Avem astăzi, la dispoziţia noastră, singurul exemplar – căci nu mai îndrăznesc să-i spun „persoană” – singurul exemplar care ar putea aduce unele informaţii în legătură cu descoperirea lui Tătaru. Vreau să spun că analizele la care va fi supusă Euphrosyne ne vor comunica indicaţii cât se poate de preţioase. Dar, evident, asta nu e treaba noastră… Probabil că faceţi corecturile la laborator, adăugă. Nu le văd pe masă…

— La laborator, repetă absent Zalomit. Ca să verific planşele şi bibliografia şi…

— Trei volume deodată, îl întrerupse Albini, trei volume

masive. Va fi impresionant!

Zalomit îşi simţi din nou cum îi dogoresc obrajii şi încercă să zâmbească.

— Cum v-am scris astă-toamnă, vă sunt recunoscător, spuse după ce înghiţi de mai multe ori.

— Eu nu am decât un singur merit: am atras atenţia celor în drept. Deci, îţi mărturisesc, tot ce ne-ai comunicat despre *Morfologia plantelor* a lui Goethe…

Zalomit izbuti să râdă, cu un uşor aer de triumf.

— Ştiam asta de la început…

— Dar nu se ştie ce va urma, continuă Albini. Şi pe noi ne interesează *mai ales* ce va urma*… A propos,* adăugă zâmbind, n-a fost vina dumitale dacă, astă-vară, n-ai mai izbutit să dai de părintele Calinic. L-ai căutat zadarnic pe la stâne… Murise, săracul, chiar în noaptea aceea, după ce v-aţi despărţit. Murise, de oboseală, sau de bătrâneţe, la o margine de drum…

— Cercetări şi informaţii, şopti Zalomit târziu, reuşind să zâmbească. Şi apoi adăugă, cu un glas pe care l-ar fi vrut provocator: A fost un sfânt!

— E foarte adevărat. A fost un sfânt. Pentru că n-a spus nimănui cum a fost torturat, şi nici de ce-a fost torturat. Aceeaşi lipsă de imaginaţie, de care vorbeam astă-vară la Poiana-Dornei. Îşi închipuiau că au să afle de la el… Dar, în sfârşit, e inutil să evocăm greşelile trecutului… În orice caz, un lucru e sigur: doctorul Tătaru n-a comunicat nimănui, nici prietenilor, nici colegilor, nici părintelui Calinic, secretul formulei. Şi ce mi se pare într-adevăr curios este faptul că nu s-a găsit în hârtiile lui niciun fel de indicaţie. Şi se ştie, totuşi, că experienţele preliminare la laboratorul Facultăţii de Medicină au durat câţiva ani. Probabil că şi-a ars toate însemnările.

— Probabil că le-a ars, repetă absent Zalomit.

— Deci, cum spuneam, nu avem decât pe Euphrosyna. E totuşi ceva. Mai ales că te avem şi pe dumneata.

— Pe mine? întrebă speriat Zalomit. Pe mine?

Albini începu să râdă, scoţându-şi fără grabă pachetul de ţigări şi bricheta din buzunar.

— Chiar pe dumneata, profesor doctor Filip Zalomit, autorul a trei masive volume despre flora carpatică.

— Ah! da, înţeleg, spuse Zalomit, roşind din nou.

— În fond, e vorba de o misiune uşoară şi, într-un anumit fel,

chiar plăcută. Să poţi asista, din când în când, la, cum să spun? la metamorfoza uneia din cele trei Graţii…

Zalomit înghiţi de câteva ori, încercând zadarnic să-şi regăsească glasul.

— Repet, din când în când, bunăoară, prin martie, şi din nou *în wunderschöne Monat Mai,* şi apoi, în apropierea solstiţiului de vară.

— Dar de ce eu? izbuti să şoptească Zalomit. Eu nu mă pricep în biologia medicală…

— Pentru că Euphrosyna te cunoaşte şi are încredere în dumneata. Dacă intervenim brutal, o speriem; îi va fi teamă că o facem responsabilă de accidentul doctorului Tătaru. Dar dumneata îi poţi explica despre ce e vorba şi nu-ţi va fi greu s-o convingi că este în interesul ei, şi în interesul ştiinţei, mai ales în interesul ştiinţei româneşti, să rămână de-aici înainte la dispoziţia cercetătorilor…

— Are să-i fie greu, începu Zalomit, regăsindu-şi pe neaşteptate glasul. Nu ştiu dacă pot să-mi iau o asemenea răspundere…

— O să mai stăm de vorbă mai târziu, îl întrerupse din nou Albini. Nu trebuie să te hotărăşti acum…

Tăcu şi fumă câtva timp, privindu-l cu o curiozitate pe care nu încerca s-o ascundă.

— Nu cred că sunt prea indiscret întrebându-te dacă doamna Sidonia Vâlceanu a fost câtva timp soţia dumitale.

Fără să vrea, şi fără să înţeleagă de ce, Zalomit izbucni în râs.

— Nu e nicio indiscreţie. Ne-am căsătorit când eram amândoi foarte tineri. Eu încă nu-mi trecusem doctoratul. Şi ne-am despărţit foarte curând, înainte de sfârşitul anului… Dar am rămas prieteni.

— Am aflat asta, spuse Albini, stingându-şi meticulos ţigara. Ştiu că sunteţi prieteni. De altfel, ne vom întâlni în câteva zile, la nunta Isidorei, adăugă.

— La 22 decembrie, spuse zâmbind visător Zalomit. În trei zile.

— Fericitul mire e un văr de-al meu. Văr, şi foarte bun prieten, deşi e mult mai tânăr ca mine… Dar nu vreau să te reţin, adăugă, ridicându-se din fotoliu. Mă bucur, însă, că, într-un anumit fel, vom face parte din aceeaşi familie.

— O familie de cercetători, spuse Zalomit, un mare zâmbet,

luminându-i faţa.

— Foarte adevărat. Emil Butnaru, vărul şi prietenul meu, este un eminent chimist.

Apropiindu-se de uşă, îl întrebă întorcând brusc capul.

— Dar poezia?

Zalomit îi puse familiar mâna pe umăr şi izbucni în râs:

— *Maculatele corole* n-a fost de-ajuns? Mai cunoşti vreun titlu mai profetic decât ăsta: *Maculatele corole?*

Albini îi întinse mâna zâmbind.

— Nu-ţi spun încă sărbători fericite, pentru că ne întâlnim în trei zile, la nuntă…

După ce închise uşa, Zalomit izbucni din nou în râs; de data aceasta râdea în neştire, ştergându-şi la răstimpuri lacrimile, fără să înţeleagă ce se întâmplă cu el, de unde năvălise bucuria aceasta, nemaiîntâlnită din tinereţe. „Parcă toată lumea ar fi a mea! exclamă amintindu-şi cuvintele Euphrosynei. Cât este de adevărat! Căci, într-adevăr, toată lumea este a mea!”

Se aşeză la birou, potolindu-şi anevoie ultimele zvâcniri ale râsului, ştergându-şi fericit lacrimile. „Aurelian, rosti cu glas tare, ca şi cum l-ar fi avut în faţă, Aurelian, te înţeleg foarte bine, ai avut dreptate. Nu era altă soluţie…”

Se ridică brusc, luă scrumiera plină şi se îndreptă spre bucătărie. Dar se răzgândi, se apropie de fereastră şi o deschise. Când se întoarse, îl învioră aerul rece, curat, cu miros de zăpadă. „Ştiau şi ei de Calinic, îşi aminti, încercând să închidă fereastra. Ştiau şi ei de Calinic… Dar nu înţeleg de ce-a scos microfonul în faţa mea. Poate ca să-mi arate că au toate drepturile şi fac ce vor. Într-un anumit fel, avea dreptate. Odată ce-am acceptat serviciile lor… Facem acum parte din aceeaşi familie… Şi scuzele pe care mi le găseam, că *trebuie* să accept toate acestea pentru a recupera formula pierdută a tratamentului…” Îşi aduse brusc aminte de bătrână şi se înfioră. Aşezându-se la, birou, îşi dădu seama că tremură. „Am lăsat prea mult fereastra deschisă şi m-a luat cu frig. Dar cum îşi poate închipui Albini că aş mai fi în stare să dau ochii cu ea?… Din fericire, am trecut de şaizeci de ani şi, *mai ales,* din fericire există fiola.” Zâmbi melancolic amintindu-şi ritualul cu care, în acea după-amiază de vară scosese din servietă fiola şi, ridicându-o cu un gest melodramatic ca s-o privească în zare, recitase din monologul lui Faust: *„Ich grüsse dich, du einzige Phiole…”* Nimic

nu se întâmplase încă atunci – nici accidentul lui Aurelian Tătaru, nici întâlnirile cu Albini, cu părintele Calinic şi cu Euphrosyna – şi totuşi precaut, pregătise, în secret, cea mai concentrată soluţie de aconitină pe care o putea obţine în laboratorul lui.

Tremura tot mai puternic, ca zgâlţâit de friguri. Deschise cu greutate sertarul şi începu să caute sub plicurile mari, galbene, în care păstra scrisorile importante. După câtva timp, fu cuprins de o bruscă nelinişte, se ridică în picioare şi începu să scoată plicurile unul câte unul, azvârlindu-le la întâmplare pe birou. Privi rătăcit fundul sertarului. „Au căutat şi aici, şopti. Şi au găsit-o…" Simţi că i se înmoaie picioarele, şi se aşeză pe scaun, răsuflând greu. „Nu mai e nimic de făcut, şopti. Cred că nu mai e nimic de făcut", repetă anevoie, parcă istovit de o neînţeleasă oboseală.

Se trezi târziu şi sări speriat în picioare. Privea turburat în jurul lui, încercând să înţeleagă unde se află. *Euphorbia moldavica id est impudica;* îi tot căuta rima: *moldavica… impudica.* Dar nu izbutea să se concentreze; îl exaspera lătratul câinelui. Un câine mare, negru, care se învârtea în jurul lui, la câţiva metri, pe pietriş. „Potaie!" strigă în glumă, încercând să-l îmblânzească. Atunci dădu cu ochii de tăbliţa de aramă şi citi: *Les trois Grâces.* „Evident, acum înţeleg! şopti fericit. Sunt trei şi totuşi una; acelaşi corp, deşi sunt separate. O perfectă, senină frumuseţe; nu li s-ar fi potrivit niciun alt nume…"

Paris, august 1976.

ADRIAN ROGOZ

Deşi scria prima sa povestire ştiinţifico-fantastică, Astrul artificial, *încă în 1934, la vârsta de 13 ani, iar apoi, în anii următori, aşternea pe hârtie „câteva articole tangente cu ştiinţa”, Adrian Rogoz (născut la 19 aprilie 1921, la Bucureşti) avea să debuteze abia peste alţi zece ani, cu poezie (poemul în hexametri* Nimfaunesca), *în numărul pe octombrie 1944 al* Revistei Fundaţiilor Regale. *Prezentat de Oscar Lemnaru lui Ion Barbu, spre a fi admis printre „paredrii“ „Clubului Mateiu Caragiale”, Adrian Rogoz se formează ca poet „sub veghea” şi sub influenţa acestuia (v. Poezia Capșa), dar poetul va ceda, locul pentru mai mult de trei decenii, autorului de* Science fiction. *La primul concurs naţional de literatură ştiinţifico-fantastică organizat în 1955 de revista* Ştiinţă şi tehnică *(preşedintele juriului fiind Cezar Petrescu), el obţine un premiu II* ex aequo *pentru povestirea* Inimă de ciută, *scrisă în colaborare cu C. Ghenea, unde era anticipat transplantul cardiac, astăzi curent. În octombrie 1955, proaspătul premiat îşi asigură sprijinul inginerului Virgil Ioanid, redactorul-şef de atunci al revistei* Ştiinţă şi tehnică, *pentru editarea bilunară a unui supliment sf al acestei reviste* – Colecţia „Povestiri ştiinţifico-fantastice“ – *care avea să devină cea mai longevivă publicaţie periodică de* science fiction *apărută până acum în România. Sub conducerea lui Adrian Rogoz,* C.P.S.F. *Ajunge la un total de 466 de numere, în aprilie 1974, când îşi încetează subit apariţia, fără nicio explicaţie sau justificare, lăsând în urmă numai regrete.*

Aceleaşi epoci îi aparţine şi o semnificativă activitate de traducător; printre altele, Adrian Rogoz a tradus (în colaborare) două renumite romane sf, a căror apariţie în româneşte, la distanţă de aproape două decenii, marchează indicial două momente distincte în evoluţia gustului şi opţiunilor mişcării sf de la noi: Nebuloasa din Andromeda *(1957) de Ivan Efremov şi* Solaris *(1974) de Stanislaw Lem.*

Pe parcursul celor aproape două decenii de apariţie (1955–1974) a Colecţiei „Povestiri ştiinţifico-fantastice”, *Adrian Rogoz s-a identificat cu aceasta până la confundare, până într-atât, încât principala sa operă a ajuns să fie considerată colecţia celor*

466 de numere ale acestei publicaţii – raritate de preţ pentru colecţionari ceea ce însă, evidenţiindu-l pe animatorul „genului“ şi al mişcării sf, îl nedreptăţeşte flagrant pe scriitor.

Acesta, scriitorul, nu trebuie însă căutat în primele sale scrieri, cu excepţia poate a titlului pentru care personal autorul afişează un explicabil orgoliu sf – Inimă de ciută (C.P.S.F., *anul I, nr. 5, 1 decembrie 1955), „povestire scrisă de mine în colaborare cu dr. Christian Ghenea şi în care isprava lui Christian Barnard, adică transplantarea unei inimi, a fost anticipată cu 12 ani, iar dacă e vorba de grefa la om a unui cord de animal –* cu *peste 20 de ani”. Împreună cu acelaşi colaborator, Adrian Rogoz va semna apoi şi romanul* Uraniu, *însumând peste 200 de pagini (v.* C.P.S.F., *anul II, n-rele 8–14, 15 ianuarie-15 aprilie 1956), în care „literatura de aventuri”, în accepţiunea confuză şi hibridă a epocii, atârnă încă greu şi în care pretextul „ştiinţifico-fantastic” (o entuziastă expediţie multi-naţională plecată să elucideze misterul unui reactor nuclear funcţionând clandestin undeva în inima munţilor Himalaya) nu este „ştiinţific” decât în parte, iar „fantastic*“ *deloc.*

Cel mai ambiţios proiect de roman sf al lui Adrian Rogoz avea să fie însă Omul şi Năluca *(1965), în ale cărui 550 de pagini sunt de fapt „lipite” două romane, complet eterogene, dintre care total perimat, încă din momentul apariţiei, este romanul „terestru”, mai precis „american”, unde se relatează preparativele lansării spre planeta Venus a rachetei „Spright” („Năluca”), pilotată de un „dur”, Dutch Learmonth, şi finanţată de un „boss”, Jerome Somestone, ambii complicaţi sentimental cu bellissima actriţă de la Hollywood Moralia Snowland, aceasta complicată însă şi cu „regele fermoarelor” Allen Ravis,* and so on. *Romanul „venusian”, însă, merită toată atenţia, pentru luxurianţa imaginaţiei vizuale şi pentru fineţea imaginaţiei auditive care-i permit lui Adrian Rogoz să plăsmuiască o lume şi să inventeze un limbaj spre a intra în comunicaţie cu această „altă lume”. Ca la Vladimir Colin, în A* zecea lume *(1964), o fragilă fată-plantă, răsărită aici din solul venusian, exercită o stranie şi ambiguă fascinaţie erotică asupra protagonistului pământean, omului devenindu-i astfel dureros sensibile propriile-i limite biologice, propriile-i bariere ontologice între care-l închide chiar natura sa imutabil umană. La această linie*

de incidenţă a erotismului cu exotismul cosmic, cu exobiologia – motiv din arsenalul sf standard, personal elaborat şi remodelat însă – scriitorului îi reuşeşte una dintre acele atât de rare în science fiction *performanţe de a evita convenţionalul şi de a păstra un timbru autentic expresiei literare a sentimentului erotic. În ordinea prelucrării şi „naturalizării” româneşti a motivelor de* science fiction, *asistăm de altfel, în* Omul şi Năluca, la o primă *deschidere – încă timidă, poate naivă, dar plină de savoare poetică – în direcţia exobiologiei, a xenobiologiei (variante terminologice între care prioritatea încă nu s-a decis). Inovaţie care-şi pune în lumină adevărata semnificaţie numai prin raportare la contextul epocii, al anilor ’50 (romanul a avut o gestaţie îndelungată, de aproape un deceniu), când – pe lângă hăţurile puse imaginaţiei sf prin directiva „anticipaţiei pe termen scurt”, considerată mai lesne controlabilă – un alt cuvânt de ordine era strictul antropomorfism, în afara carcasei somatice umane umanismul şi chiar simpla inteligenţă fiind considerate de neimaginat sau, oricum, nerecomandabile de imaginat.*

Absolut originală este, de asemenea, soluţia pe care o găseşte Adrian Rogoz pentru a-şi asigura o *minimă continuitate între* science fiction *şi poezie. Găseşte, astfel, în* Omul şi Năluca, *nu numai pretextul pentru a intercala în textul unui roman sf textul unui poem elogiat cândva de Ion Barbu la Capsa (Orfeu), dar – mai mult – contextul ideal imaginării unui* lincos, sabir *ori* pidgin *cosmic, limbaj imaginar necesar comunicării între Dutch, omul de pe Terra, şi Daphne, fata-plantă de pe Venus, limbaj imaginar care-l divulgă pe poet: un rafinat auz eufonic culege din toate limbile Pământului cuvinte disparate, spre a le combina apoi după criteriul acordului între sunet şi sens, apanaj – se ştie – al poeziei.*

Pe acest fir al „acordului între sunet şi sens” ajungem de-a dreptul, în răspărul cronologiei şi-al genologiei, la volumul de versuri Inima rezistentă *(1981), cu care Adrian Rogoz ieşea pentru prima dată în public ca poet la vârsta de 60 de ani, recuperând o activitate poetică de patru decenii. Acelaşi auz eufonic, înnăscut poetului, transpare aici, printre altele, şi în melodia vocalică a „versului* în -u“ *(„Trecutul întrecut de-ntunecate unde”; „Sub unda umbrei dragi din urna cea din urmă”) ori a „versului în* -i” *(„Străine anotimpuri prin imnuri se perindă „Cuvinte, stranii şisturi cristaline”), pentru a se asculta*

apoi pe sine în spaţiul de rezonanţă al unui întreg Cântec în „i”, *care nu poate fi străin de mirajul celebrului „sonet în -i” al lui Mallarmé* („Le vierge, le vivace et le bel aujourd’hui):

Un cosmos creşte-n aburul tulpinii-mi
Mici căi de lapte reci candide inimi
De-un vis de veci par prinşi prin văi toţi crinii
Imn infinit înfiripat luminii.

Cum lesne se va observa, astfel de versuri par „rupte” din textul povestirii sf ce urmează, Mesaj, *datând probabil din aceeaşi perioadă (supoziţie bazată însă, ce-i drept, doar pe reperul exterior al datei de apariţie: povestirea* Mesaj *a apărut în* Almanahul „Ştiinţă şi tehnică” pe *1982, tipărit deci în 1981). Ne aflăm aici, din nou, pe teritoriul tematic al exobiologiei (sau xenobiologiei, e tot una). Inteligenţe fără corp care se infiltrează în corpul altor fiinţe, luân*du*-le astfel în stăpânire, „cotropindu-le” pe dinăuntru şi reducându-le la rolul de simple suporturi somatice pe care le „consumă”, le „uzează”, migrând apoi în alte şi alte trupuri – această specie de alieni, cunoscută în terminologia sf drept „jefuitori de trupuri“* (body snatchers), *nu este o noutate în sf-ul românesc: cu un deceniu mai înainte puteam deja întâlni astfel de alieni într-un roman ca.*

Ţărmul interzis *(1972) de Horia Aramă, ori în povestiri ca* Spre alte stele *(1972) de Vladimir Colin şi* Pregătind invazia *(1973) de Mircea Opriţă. Dar un* body snatcher *vorbind româneşte, şi încă respectând riguros fonostatistica limbii române, este desigur o raritate şi o atracţie. Nu este acesta, însă, singurul motiv pentru care am preferat acest mai recent* Mesaj *(iată încă un motiv!) unor mai vechi şi mai cunoscute „piese de rezistenţă” ale scrisului lui Adrian Rogoz, cuprinse în volumul de nuvele şi povestiri* Preţul secant al genunii *(1974). Ele trebuie totuşi amintite aici, fie şi numai pentru că însuşi autorul (deghizat ficţional în narator şi în personaj) le aminteşte, aluziv şi criptic, în textul povestirii ce aşteaptă mai jos* a *fi citită.*

„Eroul tău, Homer Hidden – o marionetă aproape inanimată înaintea unor zei stohastici” este protagonistul povestirii Altarul zeilor stohastici, *pentru care Adrian Rogoz a fost distins în 1972, la Triest, cu Premiul special al primului EUROCON (Congresul sau Convenţia Societăţii Europene de Science Fiction), care s-a ţinut în acel an în acelaşi oraş; „povestea aia stohastică” figurează şi în „ultima-ţi carte”, care este, evident, volumul deja*

amintit, Preţul secant al genunii, *apărut în 1974 în colecţia „Fantastic Club” a Editurii Albatros din Bucureşti. Iar „romanul şahist” este de fapt un mini-roman, dacă nu chiar o nuvelă ceva mai lungă (148 de pagini), cel sau cea care dă titlul volumului –* Preţul secant al genunii. *Sub acest titlu, destul de căutat şi abscons, se ascunde însă o originală versiune în registru sf a unui motiv literar ilustru – „căutarea absolutului”. Aşa cum orice acţiune umană, urmărită în absolut, îşi consumă agentul, în istoria lui Dav Bogar – şahist de geniu a cărui viaţă se consumă în urmărirea ambiţiei aparent gratuite de a câştiga o partidă, una singură, în faţa nooplanetei Tehorm, programată tocmai pentru a fi invincibilă în jocul de şah – se regăseşte, pentru a invoca un simplu reper de situare asociativă, ceva din tenacitatea fanatică şi obsesivă a căpitanului Ahab, cel care cutreieră toată viaţa mările şi oceanele pentru a răpune monstrul mitic care este „Balena Albă”, Moby Dick, din romanul omonim al lui Herman Melville. La fel cutreieră toată viaţa cosmosul Dav Bogar, „Nebunul Spaţiului”, inflexibil în abnegaţia sau. Fixaţia de a urmări şi răpune „monstrul” şahist: „monstru” ce semnifică, şi într-un caz şi în celălalt, idealul sau absolutul care-l devoră pe „căutătorul de absolut”.*

În fine, odată ce tot am intrat în jocul ficţionalist ori textualist pe care ni-l propune în Mesaj, *să mai precizăm că autorul a lucrat într-adevăr, în anii 1946–1948, ca funcţionar la Societatea de telefoane din Bucureşti, aşa cum declară în text naratorul; dacă va fi avut, însă, acolo, şi un coleg numit Mitridate Popescu, să se descurce acum cu el cum ştie.*

MESAJ

Dacă aţi şti cât de rău îmi pare că trebuie să termin atât de devreme drumul meu pământesc…
Jules Verne, interviu din 1902

— Întâmplarea pe care ţi-o voi relata s-ar putea să ţi se pară fantastică sau o plăsmuire a minţit unui om bolnav. Ţi-o povestesc doar fiindcă te ştiu autor de science fiction şi deci…

— Hai, nu te mai scuza şi dă-i drumul! l-am îndemnat pe vechiu-mi prieten Mitridate Popescu, fost coleg înainte de ’48,

pe când eram statisticieni la Societatea de telefoane. El a rămas un funcţionar model la aceeaşi întreprindere şi după naţionalizare, până la ieşirea la pensie, pe când eu m-am reprofilat în publicistică, iar apoi în ale literaturii. Avea figura unui om serios, lipsit de patimi, deşi o anumită pasiune îi devora sau, mai curând, îi alimentase o faimă cel puţin europeană; pe lângă faptul că ştia peste 30 de limbi umane (ca să nu vorbesc de graiul păsărilor), îl stăpânea hobby-ul criptografiei şi al rebusismului. Deşi numele său era cunoscut tuturor specialiştilor în aceste îndeletniciri enigmistice, modestia îi rămăsese inalterată.

— Ştii că am fost de curând internat la spital. A trebuit să mă supun unei operaţii relativ simple, care s-a continuat însă cu *o* alta destul de complicată, datorită căreia am petrecut vreo unsprezece zile la reanimare. Până atunci, în afară de amigdalele scoase în copilărie şi de o cusătură superficială la frunte după un accident de schi, nu prea frecventasem clinicile chirurgicale. De aceea reanimarea credeam că reprezintă o mică încăpere în care pacientul este anesteziat, şi apoi lăsat un scurt răstimp să-şi revină după şocul operaţiei. Şi iată că saloanele acestei secţii cu nume atât de însufleţitor mi s-au arătat drept adevărate bolgii. Fiindcă pe la reanimare nu ajung banalele apendicite sau hernii, ci doar intervenţiile grave ce reclamă o îngrijire cu totul specială. Nu contest utilitatea acestui spaţiu medical. Dimpotrivă, sunt convins că numai graţie maximei concentrări de forţe tehnice împotriva morţii majoritatea celor ce au trecut pe acolo au izbutit să traverseze de două ori Acheronul. Dar de traversat te asigur că îl traversează. Mie însumi, cu toate că nu reprezentam un caz desperat, mi s-a părut, din pricina suferinţelor fizice, că am făcut un sejur în infern.

Iată unul dintre paradoxurile ştiinţei din secolul XX: fiind adormit, în cursul operaţiei, ea n-a însemnat nimic pentru mine, în duda hemoragiei survenite şi a altor complicaţii cu care au fost confruntaţi chirurgii mei. Durerile reale şi uneori greu de îndurat şi-au făcut apariţia după ce m-am pomenit gata tăiat şi cusut într-una dintre incintele reanimării.

— Erai singur acolo? l-am întrebat pe prietenul meu.

— Nu, în rezerva mea erau trei paturi. Al meu se afla între peretele din dreapta şi uşă. În patul din faţă stătea lungit un

tânăr într-o pijama superbă (eu o purtam pe aceea banală, a spitalului); avea o figură de sportiv italian, dar era de origine germană, îl chema Spender, şi suferea, pare-se, de pancreatită. Deocamdată medicii îl ţineau sub observaţie, aşa că se plimba slobod, ca Ulise printre umbre. Era pe 21 iunie 1978, într-o miercuri, şi a fost prima impresie, foarte simpatică, pe care mi-a făcut-o reanimarea. În patul din stânga nu era nimeni. Abia mai pe urmă mi-am observat toate „firele” care mă conectau la o serie de dispozitive sanitare. Eram încă amorţit din pricina anesteziei, aşa că observam cu o relativă degajare (mă simţeam totuşi lipsit de vlagă) stativul cu două pungi: una de perfuzie, alta de transfuzie, tubul transparent al unei sonde, un maţ care-mi intra în piept (se numea cateter: şi îngăduia să mi se introducă în sânge tot soiul de lichide fără să mai fiu injectat), iar într-o nară aveam o altă conductă (care mă alimenta cu oxigen).

După ce făcui inventarul aproximativ şi profan al bioharnaşamentului meu, rămăsei mirat, apoi chiar mă cuprinse o oarecare teamă. Mi-am dat seama că lucrurile erau mai puţin vesele decât aş fi crezut. Nu îndrăzneam să mă mişc, dar şi mai târziu, când mi-am luat inima în dinţi, abia de-mi găseam o poziţie (fireşte, stând doar pe spate) care să nu-mi producă dureri.

Am intrat în vorbă cu Spender. Acesta avea un tranzistor grozav de drăguţ. L-am întrebat ce marcă este. Era un Grundig primit de la rudele din R.F.G. Rudele însemnau părinţii.

— Şi nu te duci la ei?

— Mă duc şi mă-ntorc.

— Ai putea să rămâi…

— Sigur, dar eu sunt legat de locurile astea. Soţia mea e româncă, avem doi copii. Şi nici ea, nici eu nu vrem să plecăm de-aici. Mai ales că-i pot vedea din timp în timp şi pe-ai mei, de-acolo.

Într-o vreme făcuse sport de performanţă la „Dinamo”; acum lucra ca tehnician la dispeceratul reţelei naţionale de electricitate. Mi-a spus o grămadă de lucruri interesante despre hidrocentrale şi megawaţi (de pildă, ştiai că un megawatt este ceea ce consumă un apartament într-un an?), înainte de a i se vârî în nas un tub transparent prin care a început să se scurgă într-un recipient de pe jos un lichid verde-cenuşiu.

Prima zi a fost cea mai agreabilă dintre cele unsprezece petrecute pe tărâmul lui Hades. Îmi luasem din rezerva mea de la etajul II (unde stătusem după prima operaţie şi care pentru cei de la reanimare aparţinea «sănătoşilor») o traistă cu cărţi şi caiete. În prima zi şi jumătate, am reuşit chiar, cu oarecare dificultate, să termin de citit un curs de limbă rwanda, Apoi a început atât aventura propriilor mele dureri, cât şi întâmplarea pentru care îţi povestise toate acestea, şi n-am mai avut nici timpul, nici cheful să mai citesc ceva, aşa că mi-am trimis acasă sacoşa cu hârţoage.

Sâmbătă dimineaţa Spender a fost mutat la etajul II, ca să i se facă analizele preoperatorii (reanimarea se află la etajul I). În seara zilei de vineri însă, la scurt răstimp după alarmantul urlet de sirenă care anunţa o internare-urgentă, un ins a fost transportat pe cărucior în salonul nostru şi instalat în patul din stânga.

Mai târziu, când am vizitat în convalescenţă acea aripă a secţiei de reanimare, am înţeles mai bine însemnătatea acestei lumi, dar aş adăuga: teribila ei însemnătate («îngerii sunt înspăimântători», vorba lui Rilke). Ea întruchipează un triumf al ştiinţei medicale contemporane: majoritatea «reanimaţilor» de azi nu şi-ar fi putut învinge boala chiar numai eu câteva decenii în urmă. Toate «firele» care îi leagă pe cei din aceste încăperi de o serie de aparate şi dispozitive (care, fireşte, la spitalele cele mai avansate sunt şi mai multe) reprezintă tot atâtea şanse în plus. În ultimele zile trăite de mine acolo mă gândeam cu teamă că voi fi mutat la «sănătoşii» de la II, deoarece, copleşit de traumele operaţiei, mă obişnuisem cu acele «fire», aşa cum un infirm se obişnuieşte cu proteza lui. Toate acestea nu mă pot împiedica să văd în cei ce suferă la reanimare o lume larvară; hrăniţi – artificial în toate sensurile – cu glucoză, cu sânge străin, cu oxigen, cu antibiotice, somnifere, analgezice şi alte substanţe chimice, ei vegetează în aşteptarea momentului în care organismul lor handicapat va reuşi să-şi refacă vitalitatea. Ştii, deşi ultima-ţi carte mi-ai dat-o – ai pretins tu – numai din prietenie, eu totuşi ţi-am citit-o. Drept să-ţi spun, în unele clipe, m-am simţit ca eroul tău, Homer Hidden, – o marionetă aproape inanimată înaintea unor zei stohastici.

— Care însă te-au salvat.

— Pe mine m-au salvat, dar pe alţii…

— Ai amintit de un nou vizitator…

— Iartă-mi digresiunile! Lucrurile sunt încă învălmăşite în capul meu. Ei bine, tocmai noul vizitator, cel instalat în patul din stânga, este eroul celor pe care ţi le voi istorisi. L-au adus de la spitalul D, unde – am aflat apoi – urmase un tratament intensiv cu hidrocortizon pentru o maladie a ficatului. Hidrocortizonul însă este un medicament cu două tăişuri: i-a atacat stomacul, astfel încât trebuia să fie urgent operat.

— De ce n-au făcut-o la spitalul de unde venise?

— S-ar părea că avea chirurgi mai puţin buni decât spitalul C, unde mă găseam eu. Dar o altă versiune susţine că respectivul caz, fiind dificil, cei ce se ocupaseră de el voiau să treacă altora răspunderea.

— Şi cine era noul tău tovarăş de suferinţă?

— Vei afla îndată. Atunci când fusese adus în salonul nostru, pentru mine începuseră plictiselile şi chinurile postoperatorii (de pildă, mi se stricase vena cateterului, astfel încât n-am mai scăpat de injecţii), n-am putut totuşi să nu observ înfăţişarea ciudată a inginerului Mihuleac – aşa am auzit că-l chema; un om înspre patruzeci de ani, a cărui faţă, deşi ostenită, exprima stăpânirea de sine a celui trecut prin multe. Pielea, de un galben nefiresc, indica o boală a ficatului. Un început de chelie conferea chipului bărbătesc un uşor aer intelectual. Ochii căprui, senini îi făceau şi mai grăitoare muta suferinţă. Mi-am amintit de uimirea pricinuită în copilărie de un cal cu chişiţa ruptă; din rană i se scurgea sângele, dar animalul stătea fără glas lângă tramvaiul pe care-l trăsese până în momentul accidentului.

Cu dreptul celui mai avut în chinuri (măcar aparent, după numărul firelor ce mă ţineau de viaţă, mi se cuvenea acest privilegiu), am pornit să-l descos pe noul nostru coleg. Mi-a răspuns cu oarecare oboseală, dar a schiţat un zâmbet, observând curiozitatea noastră la aflarea faptului că sosise nu de mult din inima Africii.

«V-a fost greu să trăiţi printre străini?» l-am descusut.

«După o perioadă de aclimatizare, străinii îţi devin colaboratori şi prieteni. De fapt, dacă vrei să-i ajuţi – mai ales în meseria mea –, trebuie să munceşti cot la cot cu ei. Or, în multe ţări. Africane, viaţa este încă extrem de grea.»

«Dar ce meserie aveţi?»

«Sunt inginer hidroameliorator…»

«Şi pe unde aţi lucrat?»

«În câteva regiuni dintre ecuator şi tropice.»

«Vă invidiez pentru experienţa dumneavoastră», mărturisi: Spender.

Mihuleac nu-i răspunse: cu toate că va fi fost preocupat de boala lui, prin cap cred că i se perindau noianul evenimentelor trăite. Apoi ne vorbi – mai mult crâmpeie de amintiri murmurate sieşi. Văzduhul acela de o toridă umezeală stătătoare. Jungla totodată veşnic verde şi colcăind de smârcuri în putrefacţie. Mangrove, bananieri, yam, cassava, motsikiri, more oa maotu, adică «arborele cu picioare», într-o clipă firida noastră se umplu de fascinaţia tărâmurilor îndepărtate…

«Acolo v-aţi îmbolnăvit?», mi-a venit deodată să-l întreb.

«Probabil că de-acolo datează începutul.» Şi, după o pauză, reluă cu surâsul de vinovată modestie a celui ce se laudă cu o performanţă negativă: «Nu-i exclus să fiu ultimul român îmbolnăvit de malarie…»

«Vă înţeleg gluma, i-am spus. De fapt însă aţi fost primul dintr-un nou ciclu, întrucât la noi paludismul a fost eradicat de mult…»

La rândul meu, nu m-am putut abţine şi i-am întrerupt prietenului meu povestirea:

— Mă, Mit, eşti pedant ca un rebusist! (Mit venea de la Mitridate.)

— Deci ai observat nuanţa, râse el. E bine să ne exprimăm corect, dar şi tu ai dreptate: observaţia mea nu era prea delicată, căci omul voise doar să sugereze cu umor vicisitudinile activităţii de pionierat. Auzi însă ce mi-a replicat el:

«Ca şi pacea, sănătatea omenirii este indivizibilă. Câtă vreme va exista pe pământ un om suferind de o anumită boală, n-avem dreptul să afirmăm că am eradicat-o.»

Pesemne, molipsit de dialogul nostru grav, Spender ne-a supralicitat:

«Vă temeţi de moarte?»

«Cine nu se teme! spuse Mihuleac privind în gol. Dar dacă o vezi mereu cum te asaltează şi mai ales dacă-ţi dai seama că, pentru ceea ce vrei să faci, nu-ţi prisosesc nici zece vieţi, ajungi la o privire mai cosmică asupra ei…»

«Mai cosmică!?», exclamă uimit Spender. Dar nu putu primi vreo lămurire, deoarece asistenta intră cu termometrele, şi, nu

mult după aceasta, ni se făcu vizita de seară.

«Ah, câte am să vă povestesc! mai apucă el să ne făgăduiască. Numai să avem timp…»

Conferenţiarul A, care conducea alaiul doctorilor, abia mă luă în seamă, starea mea, oricât de prost m-aş fi simţit, urmând, desigur, un făgaş de rutină. Lui Spender îi spuse că deocamdată va fi mutat pentru analize mai amănunţite la etajul al doilea, adică i se amâna sorocul operaţiei. În schimb, medicii zăboviră mai mult lângă patul lui Mihuleac. Conferenţiarul i-a pus o serie de întrebări, studie o hârtie (pesemne buletinul de ieşire ce-i fusese eliberat de spitalul D), se consultă cu cei trei colegi ai săi şi dădu câteva dispoziţii, între care şi pe aceea de a i se face bolnavului un tubaj. Pe urmă plecă, urându-ne noapte bună.

Noaptea celor de la reanimare poate fi bună dacă li se administrează suficiente hipnotice şi nu sunt sortiţi morţii, pentru că noaptea înseamnă atunci lipsă de conştiinţă a durerii şi regenerare freatică. Dar adesea noaptea este acolo agitată: prea multele fire izbutesc să te trezească prin apăsarea pe care o provoacă sau chiar să se încurce între ele (medicilor asemenea accidente le par nu mai puţin normale decât generalilor în război răniţii); pe urmă, ca şi acalmia junglei în beznă, tăcerea este la răstimpuri sfâşiată aici de gemete, de strigăte, de horcăituri.

Convorbirea purtată cu colegii mei mă obosise din cale afară (eram anemiat, fiindcă în cursul operaţiei pierdusem foarte mult sânge), injecţia pe care mi-o făcuse asistenţii mă enervase, şi, în plus, aveam febră. Am încercat să mă dezmorţesc, dar fiece schiţă de mişcare îmi provoca o durere. Totuşi, treptat, odată cu efectul somniferului, realizam scufundarea în universul propriilor suferinţe. Era ca o pierdere a acuităţii senzaţiilor, o deprindere cu acea tortură postoperatorie, care însă nu dispărea complet; din când în când, mă rupeam din aţipire şi asistam ca în vis la cele întâmplate în preajmă.

În noaptea aceea, lumina nu se stinse în salonul nostru. Cred că lucrurile au decurs în felul următor. La un moment dat, Mihuleac a spus că tubul ce-i fusese introdus în nas îi producea o stare de vomă. Spender a strigat-o pe asistentă, care a venit şi a încercat să-l ajute. Fără niciun succes, căci, la rândul ei, a cerut să vină doctorul de gardă. Situaţia trebuie să fi fost gravă: în curând, în mica încăpere se adunară trei chirurgi, inclusiv

şeful anestezist. Au hotărât să efectueze imediat operaţia. Toate acestea le reconstitui din imagini răzleţite în valuri de somn.

Când l-au readus pe Mihuleac în rezervă, au aprins lumina, ceea ce ne-a deşteptat pe mine şi pe Spender. Am auzit atunci uimit şi înspăimântat un zbieret de animal înjunghiat. Mi-am întors capul spre sunetele acelea neomeneşti şi sfâşietoare. Omul stătea întins în pat, o paloare stranie îi acoperise obrajii. Se afla încă sub imperiul anesteziei, dar urla fără încetare. Nu el, ci măruntaiele lui schingiuite îşi strigau suferinţa. Îmi făcea rău, căci eu însumi m-aş fi jeluit cât mă ţinea gura, dar totodată urletul acela cumplit mă tulbura de parcă ar fi avut un sens mai adânc.

Apoi am readormit, sau numai picoteam (din pricina somniferului), dar încă în starea aceea de neconştienţă mă asaltă sentimentul că îndărătul strigătelor, sau împreună cu ele, se transmitea un mesaj...

— Un mesaj? Adică vecinul tău de pat spunea ceva urlând?

— Nu fi caraghios!

— Un mesaj adresat ţie?

— Lucrurile nu sunt aşa de simple. Deocamdată reţine că am apucat să înţeleg acel mesaj.

— Înseamnă că l-ai descifrat...

— Bineînţeles.

— Ţi-a fost desigur greu...

— Deloc. Mult mai greu mi-ar fi să explic în ce fel am făcut-o.

— Nu cumva ai visat, Mit?

— Şi eu am crezut asta sâmbătă dis-de-dimineaţă, când m-am trezit de-a binelea. Dar omul continua să horcăie, şi atunci mi-am dat seama că nebuloasa presupunere ivită în timp ce dormeam era întemeiată.

— Susţii deci că ai descifrat în somn mesajul? mă arătai neîncrezător.

— Te-am avertizat că lucrurile sunt mai complicate... Cert este că subconştientul meu descoperise limba în care era transmis acel mesaj.

— Şi, mă rog, în ce limbă era?

— În româneşte.

Izbucnii în râs:

— Mit, prietene, chiar era teribil de greu să descoperi aceasta!

— Degeaba mă iei peste picior. Uneori cel mai anevoie găseşti soluţia cea mai firească. Or, mintea mea cotropită de somn a lunecat de la sine spre făgaşul cel mai simplu, care, am verificat apoi, era şi cel bun.

— Şi cum ţi-a reuşit subconştientul să lunece pe făgaşul ăla?

— Nu-ţi pot oferi decât ipoteze. N-am de unde să ştiu ce procese s-au desfăşurat în encefalul meu adormit, după cum nici oamenii-calculatori care săvârşesc mental operaţii incredibile nu-şi dau seama cum procedează neurofiziologic.

— Şi ce ipoteze îmi oferi, Mit?

— Presupun că mintea mea posedă însuşirea de a decoda, recurgând la o formulă de transformare, sunete neverbale modulate pe un limbaj familiar sau numai cunoscut.

— Cam complicat şi s-ar părea că nu spui mare lucru…

— Te-am avertizat că emit simple presupoziţii. Dar ele ar trebui să nu fie lipsite de sens… mai ales pentru un autor de science fiction…

— Faci deci şi tu ficţiune ştiinţifică?

— Câtuşi de puţin. Insinuez doar că nu sesizezi ceea ce un coleg de-al tău intuise acum mai bine de un secol.

— Nu cumva te gândeşti la…

— Ba da, mă gândesc la…

— Dar povestea din «Cărăbuşul de aur» n-are nicio legătură cu întâmplarea ta…

— Aha, te-a pişcat ce-ţi spusei şi făcuşi un efort de memorie…

— Sau, chiar dacă are vreo legătură, nu-i văd utilitatea în ceea ce te priveşte. Acolo era un fel de aritmogrif – ca să-ţi folosesc terminologia –, pe care Legrand l-a dezlegat înlocuind semnul ce apărea cel mai des cu e, litera cea mai frecventă în engleză. Or, n-ai să pretinzi că subconştientul tău a procedat la fel, analizând nişte sunete transmise prin intermediul unor urlete.

— Văd că te-ai supărat de-a binelea. Sunt convins, în măsura în care putem emite o explicaţie plauzibilă, că subconştientul meu a procedat după acelaşi principiu, adaptat desigur situaţiei deosebite.

— Cum adică?

— Poate că ştii care sunt cele mai frecvente foneme ale limbii române…

— Din întâmplare ştiu: i, e, a, r, n, t, u, l…

— Bravo! Eşti grozav.

— Aş! M-am ocupat puţin de semiotică, aşa că m-am lovit şi de această chestiune. De altfel, m-a ajutat un joc mnemotehnic: ţine minte cuvântul *iernatul,* schimbându-l pe a din poziţia a treia în a cincea…

— Ca rebusist, îmi place…

— Nu mă lăuda prea mult, că tot nu văd cum ai reuşit în vis să dezlegi aritmogrife…

— Aminteşte-ţi că există cazuri de oameni care au rezolvat în somn probleme matematice, cu alte cuvinte ceva şi mai dificil decât am făcut eu. Şi îţi repet: nici nu ştiu dacă treaz aş fi ajuns la descifrarea mesajului.

— Şi în ce constă acest mesaj?

— Prima frază pe care am prins-o încă înainte de a mă trezi de tot a fost: *«Bieţi oameni ireversibili, ei m-au învăţat ce-i mila*…»

— Corespund frecvenţele?

— Da, primele şapte foneme se urmează potrivit seriei pe care ai pomenit-o. O singură excepţie: *l,* care ar fi trebuit să fie după *u,* vine înainte de *t.*

— Aşadar…

— Aşadar, nimic! Şi în această privinţă nu pot avea decât bănuieli. Nu-i exclus că am înţeles fraza tocmai datorită faptului că *grosso modo* elementele ei erau în acord cu legea pe care mi-o inculcasem de mult. În realitate, rangurile fonemelor româneşti nu descresc întotdeauna în aceeaşi ordine. Ele depind de eşantioanele alese, adică de factura stilistică a probelor. Treptat, după ce am descoperit limba mesajului şi m-am familiarizat cu sunetele ce corespundeau anumitor foneme, am început să pricep şi «textul» neconform cu şirul frecvenţelor medii.

— Aşa cum prezinţi tu lucrurile, consimţii, ele dobândesc o anumită verosimilitate, deşi…

— Întreaga poveste ţi se pare fantastică?

— Într-adevăr. Dar continuă, Mit! Nu te lăsa influenţat de scepticismul meu.

— Mă crezi atât de influenţabil? în orice caz, mai puternică este amintirea frazelor interceptate atunci.

— Ce-ai mai descifrat?

— La început, am desprins doar secvenţe răzleţe, fiindcă

răcnetele acopereau lesne cuvintele purtate. Pe măsură însă ce mă obişnuiam cu respectivul procedeu, fragmente tot mai întinse îmi deveneau inteligibile.

— Sunt nerăbdător să aud aceste fragmente. Oricare ar fi originea lor, merită să fie analizate.

— Am auzit: «*Mint aceia care afirmă că noi am fi singurele făpturi gânditoare ale acestei părţi din univers.*» Mi s-a părut neverosimilă coexistenţa acestei fraze filosofice cu sfâşietoarele urlete care o însoţeau. Şi, automat, am rostit destul de tare ca să fiu auzit: N-am înţeles bine ce aţi spus. Doriţi să chem asistenta?» Au urmat nişte sunete incongruente şi iar am distins ceva: *«... imensităţile spaţiilor siderale*...». Mă tulbura acest refuz de a-mi răspunde, acest monolog ce-mi părea cu atât mai înverşunat cu cât ţipetele purtătoare erau mai lancinante. Apoi însă cuvintele desluşite mă făcură să înţeleg că el se adresa unor fiinţe invizibile şi că «mincinoşii» pe care-i pomenise adineaori reprezentau o minoritate insignifiantă: *«Oricât de inferiori ne-ar fi, voi ştiţi care-i legea cosmică: să ne cunoaştem semenii. Şi cum am izbuti, dacă nu trăindu-le viaţa?»* Te avertizez că secvenţele pe care ţi le redau nu se leagă întotdeauna, deoarece au existat multe intervale de bruiaj: *«Au o fiziologie prea complicată pentru primitivismul ei»... «M-aţi trimis aici tocmai pentru a extinde înţelegerea modurilor gândirii galactice*»... *«Privind în ei, putem risipi ceva şi din enigmele noastre»... «Ştiţi că-mi puteam găsi culcuş doar într-un singur individ, a cărui energie să mi-o amplifice şi să mi-o moduleze pe-a mea»... «Am nimerit în această fiinţă firavă şi fragilă*»...

În timp ce prietenul meu rostea frazele pe care le-ar fi auzit, eu le notam de zor pe-o foaie de hârtie şi mă străduiam să stabilesc rapid frecvenţa primei octave fonematice. Uneori ele corespundeau cu statistica medie, «oficială»; alteori descopeream abateri. În cele din urmă însă m-am lăsat păgubaş, spunându-mi că mijlocul cel mai eficace de a disocia realitatea de iluzie este să ascult cu atenţie ciudatul mesaj.

— S-a-ntâmplat ceva? mă întrebă Mit. Te-ai întrerupt din notarea frazelor. Le spun prea repede?

— Nu, îi răspunsei puţin încurcat. Vreau să mă concentrez asupra semnificaţiei lor...

— Ai renunţat să le mai verifici frecvenţele?

— O pot face şi ulterior. Deocamdată ai început să mă

intrigi…

— Da!? Nu mai crezi că delirez?

— N-am folosit acest cuvânt.

— M-ai întrebat dacă n-am visat, ceea ce-i acelaşi lucru.

— De data asta simplifici tu. Uite, ar fi posibil ca, fără să fie vis ori delir, relatarea ta să nu corespundă unor evenimente reale.

— Nu prea văd cum.

— N-ai citit «Amăgirea» de Oscar Lemnaru?

— În afară de câteva povestiri ale lui Edgar Poe, de Jules-Verne-ul copilăriei şi de cartea pe care mi-ai dat-o tu, n-am citit literatură ştiinţifico-fantastică…

— O declaraţie foarte importantă şi, deşi regretabilă, s-ar părea că este în favoarea ta… Nu mă privi ca un năuc. Ai să pricepi îndată. Dar să revin la «Amăgirea». În această povestire, un bărbat ce săvârşise o crimă pasională este întemniţat pe viaţă. După ani de singurătate, deţinutul se resemnase într-atât cu soarta lui, încât primi indiferent ştirea că, datorită unei bune purtări, s-ar fi putut bucura de graţiere. Or, tocmai pe atunci i se păru că distinge un şir de sunete şi zgomote, cărora, treptat, le tălmăci înţelesul; împreună cu vecinul de temniţă combină un plan de evadare şi izbuti chiar să-l înfăptuiască, consemnând în câteva cuvinte această împrejurare. Spre uluirea paznicilor săi, însă, în toţi acei ani, celula învecinată fusese goală şi niciun zgomot n-ar fi putut răzbate prin zid!

— Vrei adică să insinuezi că tot ce ţi-am relatat a fost o creaţie a inconştientului meu…

— Aşa cum ai dezlegat mesajul fără să-ţi dai seama în ce fel, ai fi putut să-l imaginezi. De altfel, n-ai de ce să te superi: nu vreau să insinuez nimic. Emit şi eu simple supoziţii. Şi e mai plauzibil să presupunem ceva explicabil, terestru, decât să recurgem la cauza extrapământene. Dar, deşi nu abandonez ipoteza «amăgirii», recunosc că adeverirea ei nu e foarte probabilă. Un argument în favoarea ta, după cum ţi-am spus, îl constituie tocmai faptul că nu eşti un fan al anticipaţiei. Frazele mesajului, atâtea câte mi le-ai citat, sunt prea coerente ca să fie scornite de cineva nepreocupat de asemenea probleme. Or, această coerenţă a lor încerc s-o analizez. De aceea, zi mai departe, dacă ai mai reţinut ceva!

— Ce ţi-am spus e doar începutul. Ascultă în continuare:

«*Chipul lor e ca al copiilor, gândirea lor e abia licărire*»… «*Îi putem socoti fraţi siderali*»… «*Himericii locuitori ai acestei planete îmi deveniră dintr-o dată accesibili în clipa în care m-am infiltrat în trupul unui om*»… «*Imperceptibil, m-am identificat tot mai deplin cu el*»…

— Ai văzut «Invadatorii»? l-am întrerupt pe prietenul meu.

— Bineînţeles.

— E deci posibil să fi fost influenţat de acest serial.

— Totul e posibil… în fantastic. Dar eu nu mă văd însăilând astfel de aventuri. După cum nu cred că un om poate, prin hipnoză, să vorbească o limbă necunoscută lui în stare de veghe…

— În această privinţă, am aceeaşi opinie…

— Ascultă însă mai departe şi ai să recunoşti că amănuntele mesajului sunt mai degrabă potrivite cu mintea ta decât cu a mea: *«Ne leagă o stranie simbioză, fiindcă numai eu ştiu de ea şi, paradoxal, numai eu pot fi înrâurit în mod conştient*»… *«În comparaţie cu ei, noi suntem indestructibili»… «Dar noi nu ştim să iubim ca aceşti oameni fragili şi misterioşi… Impresiile răstimpului trăit aici m-au copleşit»… «Există în ei ceva indefinibil, inimaginabil, dar şi inalterabil, incoruptibil, din aceeaşi esenţă cu noi»… «În mod bizar, eu n-am reuşit încă să-i imprim nimic din dimensiunile noastre, în schimb el m-a sigilat fără să ştie cu spiritul umanităţii lui»… «O înrâurire ciudată alcătuită din curiozitate, milă şi dintr-o imensă… simpatie, dar aceste cuvinte sunt aproape intraductibile în limbajul nostru»… «Inteligenţa lor nu-i extraordinară, dar pentru noi e plină de-o fascinantă originalitate»… «Oricât de impenetrabili îmi par aceşti oameni iute pieritori, între ei şi noi trebuie să existe căi de înţelegere»… «De ce n-ar fi posibilă prietenia unor făpturi incompatibile fizic?»… «Niciodată nu m-am simţit atât de fericit»… «El a fost prima fiinţă întâlnită aici; de unde să ştiu că avea atât de puţin de trăit?»*

— Asta-i tot?

— Nu, dar repetându-ţi crâmpeiele auzite atunci, mă încearcă un sentiment straniu: n-am nicio îndoială că rostesc ceva înregistrat cu urechile mele şi, totodată, sunt uimit de neverosimilitatea situaţiei. Dacă tu, autor de science fiction, o socoteşti de necrezut, cum aş putea-o califica eu? Partea gravă a dilemei e că ambele cazuri mi se par deopotrivă de

inacceptabile.

— Ai dreptate, dar nu trebuie să fim categorici nici cu scepticismul. În momentul în care existenţa unor civilizaţii extraterestre este admisă, întâmplarea ta intră şi ea în domeniul posibilului. Cât priveşte aşa-zisa «materializare» a mesagerului tău într-un om, nu e ceva de neconceput. Parcă vorbea de o energie modulată…

— Ascultă în continuare, căci va face unele precizări în această direcţie: *«Medicii lor mai utilizează chirurgia; n-au deprins încă ştiinţele regenerării»… «Respiraţia îi devine dificilă»… «Învăţaţi-mă cum să-i împiedic oprirea inimii!»… «Intuiesc în el fiorul morţii – al unei dispariţii pe care noi cu greu o putem înţelege; când viaţa îi va părăsi trupul, eu voi fi sorbit înapoi, în lumea noastră, cu viteza hiperluminii». «Vă implor: descoperiţi un mijloc ca* să-i *înving moartea!»* Nu ştiu ce era mai patetic: urletul de agonie al omului, sau jalea celuilalt că-şi pierde trupul dobândit vremelnic. Nu e prea clar ce a spus mai departe: *«Pieirea lui mă va sili să mă-ntorc în aceste locuri»…* Voia poate să spună că ar fi trebuit să revină din pricina cercetărilor terestre întrerupte. Oricum, sensul acesta este contrazis de ceea ce urmează: *«Revenirea e un vis himeric – n-are niciun temei: chiar de-aş mai voi să vin aici, datorită paradoxului spaţio-temporal s-ar putea să descind într-o altă eră geologică».* Şi deodată a întrebat: *«Nu-i cu putinţă să mă infiltrez în alţi oameni?»*

Mă uitai drept în ochii prietenului meu:

— Mit, răspunde-mi cu toată sinceritatea: ai auzit vreodată de tahioni?

— Adică de ionii iuţi…

— Vasăzică, ai auzit…

— Deloc. Am tradus etimologic cuvântul. În greacă, *takhus* semnifică «repede». Ştii că mă descurc în chestiile astea…

— Mă tulbură ce-mi spui, deoarece înseamnă că frazele citate nu sunt o creaţie a minţit tale.

— Nu-ţi mai pare deci atât de fantastică relatarea mea…

— Să ne înţelegem. Sunt pus într-o situaţie destul de contradictorie: pe de o parte, nu pot înghiţi orice balivernă de coloratură ozenistă sau paraştiinţifică, chiar dacă aş fi fericit să mă întâlnesc cu insolitul, pe de altă parte, deşi relatarea ta mi se pare fantastică, trebuie să mă înclin în faţa, anumitor

evidenţe. Or, mesajul pe care l-ai receptat începe să se lege. Deja, prin el, pot reconstitui unele caracteristici ale transmiţătorului său.

— Te ascult.

— După propria-i afirmaţie, el a descins pe Terra sub forma unei energii care, infiltrându-se într-un pământean, este amplificată şi modulată de a acestuia. Omul i se pare o fiinţă firavă şi fragilă şi totuşi suficient de tare ca să amplifice energia oaspetelui. În ceea ce priveşte modularea, am putea presupune că, aşa cum fiecare individ are un timbru vocal şi amprente specifice, tot astfel va fi existând un corespondent bioenergetic…

— Şi crezi că acest tipar ar fi capabil să moduleze fluxul de energie al nevăzutului vizitator?

— Da.

— Pătrunderea lui într-un om e cu adevărat fantastică!

— Pentru noi, deşi din fizică ne este cunoscută echivalenţa dintre câmp şi substanţă. Dar poate nici n-a intervenit o substanţializare, ci a avut loc doar interacţia a două energii.

— Ca să am o imagine mai concretă, ar fi ceva similar modulul în care un bacteriofag pune stăpânire pe un microb…

— Cu deosebirea că fagul îşi injectează ADN-ul în bacterie, silindu-l aparatul genetic să producă virusuri, în vreme ce vizitatorul nostru se infiltrează pentru a fi *el* modulat de către matricea energetică a gazdei.

— Într-adevăr, dar în acelaşi timp să rămână el însuşi, căci urma să se întoarcă în lumea lui. E o realizare grozavă!

— Cu toate acestea, s-ar părea că insuficient pusă la punct, deoarece nu era posibilă decât o singură «materializare» sau o singură conectare bioenergetică. În ceea ce priveşte afirmaţia că ei nu cunosc mila, este cât se poate de stranie. De altfel, nici nu cred că suntem în măsură s-o interpretăm just. Aici intervine o gravă problemă de lingvistică siderală, un domeniu încă prea puţin cercetat…

— La drept vorbind – iartă-mă că te-ntrerup –, circumstanţa care m-a făcut să mă îndoiesc cel mai mult de realitatea mesajului a fost tocmai aceea că era transmis în româneşte…

— Ar exista totuşi o explicaţie. Extraterestrul nu putea dăinui aici decât integrat în simbiontul uman (termenul nu este cel mai propriu, dar îi foloseşte şi *el.)* Tot prin intermediul omului, în

speţă al inginerului pe care l-ai cunoscut, oaspetele invizibil reuşeşte să se exprime. Cele auzite de tine vor fi reprezentând un fel de armonice terestre ale acelui mesaj neterestru. Ciudată mi se pare însă utilizarea unor cuvinte inexistente în vocabularul *lor:* milă, simpatie. Dar de ce le-a rostit dacă ele n-aveau echivalent? Sau atunci ar fi trebuit să le definească…

— Poate că le-a definit. Ţi-am spus că n-am prins decât fragmente.

— Vasăzică, *ei* nu cunoşteau sentimentul de milă, dar mesagerul lor a învăţat să-l preţuiască şi chiar să-l încerce. E plauzibil?

— De ce nu? Orice sentiment nobil poate fi contagios.

— Dragă Mit, ai o concepţie romantică, în sensul desuet al cuvântului. Adevărata educaţie cred că se reduce la revelarea şi cultivarea unor însuşiri congenitale; n-ai cum să deprinzi ce-i mila dacă eşti un tip necruţător. Restul ţine de ingineria genetică…

— Dar el însuşi a mărturisit că a învăţat acest sentiment…

— Nu putem fi siguri de ceea ce a pretins. Nouă ne e milă de furnicile care ni se nimeresc sub picioare? Dar de rinoceri, de foci, de balene, de paşnicele broaşte ţestoase? Nicidecum. Doar de când a fost descoperită ecologia, a răsărit în sufletul nostru ceva ce seamănă vag a milă. Desigur că mă refer nu la un individ sau la un grup izolat, ci la antroposferă, ca fenomen planetar.

— Şi atunci…

— Sensul vorbelor lui e că a învăţat ce-i mila *omenească,* dar că şi ei vor fi având un sentiment înrudit… O compasiune de un gen necunoscut nouă. Altminteri nici n-ar fi afirmat că ne pot socoti fraţi siderali.

— Toate astea-s bune, dar încă nu mă ajută să-mi fac o idee despre fizionomia *lui* fizică.

— Dacă relatarea ta nu-i a unui miraj, orice amănunt ne serveşte să reconstituim alcătuirea invadatorului…

— Nu-i un termen prea tare?

— Să-i spunem: o blândă cotropire, dar tot un soi de invazie este. Să nu continuăm însă portretul-robot, *el* susţinea, că, în comparaţie cu pământenii, semenii lui ar fi indestructibili, moartea în accepţia noastră fiind pentru *ei* greu de conceput. Iată propoziţii în stare să ne lase visători. Ce substanţă

extraordinară le va fi conferit o asemenea cvasieternitate? Stanislaw Lem a imaginat o stranie planetă gânditoare. Dacă vizitatorul tău provenea dintr-un astfel de loc, ignoranţa lor cu privire la milă devine dintr-o dată de înţeles. Pe de altă parte, am aflat că, în momentul în care-şi pierde suportul bioenergetic, intrusul este absorbit înapoi. Dar el nu-i o fiinţă-rază…

— Asta ce mai e?

— M-ai convins, Mit, de două lucruri: n-ai plăsmuit mesajul, dar nici nu mi-ai citit cartea, după cum te lăudaseşi.

— Am citit romanul şahist, fiindcă mă pasionează jocul regilor, şi povestea aia stohastică, fiindcă a luat un premiu la Triest. Pe urmă am fost furat de alte treburi, dar m-ai convins că ai talent…

— Nu te-am învinuit cu nimic, doar am constatat gradul de «citibilitate» al cărţii mele. De altfel mă mângâi că tot ai parcurs 50 din volumul ei.

— Iar îţi baţi joc…

— Hai să nu ne certăm! Important e că habar n-ai ce este un om-rază.

— O să aflu dacă-mi, spui.

— E ceva banal pentru orice amator de science fiction: un ins ce poate fi transformat în corespondentul său electromagnetic, şi apoi readus la starea iniţială. Pe de altă parte, o fiinţă-rază poate fi ca atare prin însăşi natura ei.

— Crezi deci că mesagerul…

— Nu, *el* nu era un om-rază, deoarece avea să se întoarcă în lumea lui cu viteza hiperluminii… N-ai spus aşa?

— Ba da. Hiperlumina însă nu-i tot lumină?

— Tot lumină, dar cu proprietăţi atât de uluitoare încât se deosebeşte de fotonul banal ca heliul respirabil de heliul lichid cu însuşiri de superconductibilitate.

— Am impresia totuşi că termenul de hiperlumină este un nonsens.

— Până acum vreo douăzeci de ani era, dat fiind că teoria relativităţii restrânse statua o viteză maximă a luminii.

— Tocmai, şi între timp au fost descoperite viteze mai mari?

— Nu, dar acum fizicieni foarte serioşi au imaginat corpusculi hiperluminici, tahionii de care vorbeam, ba au şi pornit să-i vâneze prin abisurile cosmice. Extraterestrul tău, în cazul că n-a minţit, e o fiinţă-tahion.

— Totuşi, faptul că medicii lor practică «ştiinţele regenerării» ar denota o morfologie nu chiar atât de îndepărtată de a noastră. Mai ales dacă ne luăm după afirmaţia lui că ei şi noi suntem de aceeaşi esenţă…

— Aceasta nu se referă neapărat la forma fizică. Poate să presupună… o aceeaşi natură spirituală…

— Mi se pare curios că o făptură aşa de evoluată n-a reuşit să influenţeze cu nimic pe omul în care s-a infiltrat, dar a fost marcată de acesta.

— Nu e chiar atât de surprinzător. Gândeşte-te că noi am învăţat radarul de la lilieci, fără… un transfer tehnologic reciproc. Dar, revenind la alcătuirea *lor,* faptul că «invadatorul» era aşteptat în ciuda existenţei paradoxului temporal pledează pentru teza că avea un ritm de viaţă extrem de lent…

— Nu înţeleg suita logică.

Paradoxul temporal face ca viaţa unui astronaut în zbor relativist, adică frizând viteza luminii, să evolueze cu mult mai încet decât a celor rămaşi pe Pământ. De aceea a şi pomenit de erele geologice care s-ar scurge, dacă ar voi să revină. Or, gândeşte-te la călătoria oaspetelui tău dus şi întors. Numai un metabolism infinit mai lent decât al oamenilor ar putea explica posibilitatea ca mesagerul să-şi revadă cunoscuţii.

— Parcă vorbeai de o planetă gânditoare…

— Asta-i o altă poveste, dar ai dreptate: nu putem înainta prea mult pe calea asta. Văd că ne-am întins la taclale şi nu mi-ai spus ce s-a-ntâmplat până la sfârşit.

— Sfârşitul m-a descumpănit şi m-a cutremurat. După ce şi-a revenit din somnul produs de anestezie, inginerul Mihuleac n-a mai scos decât din când în când câte un geamăt, iar puţinele cuvinte pe care le-a mai rostit erau şoapte adresate asistentelor ce-l înconjurau. Eu eram zdrobit de oboseală şi de surescitare şi mă cotropise o cumplită somnolenţă, din care mă trezeam ca să fiu din nou luat de apele ei. După cum ţi-am spus, în dimineaţa acelei zile, era sâmbătă, Spender, vecinul din faţa patului meu, a fost mutat la alt etaj, aşa că în rezervă n-am mai rămas decât noi doi.

După-amiază, lui Mihuleac i s-a făcut tot mai rău. Au încercat să-i dea un medicament. A vărsat o găleată de sânge. Mie pesemne mi-au administrat un hipnotic, fiindcă m-am prăbuşit într-un somn adânc. Când m-am trezit, trebuie să fi fost seara.

De obicei, sâmbetele şi duminicile, excluzând situaţiile excepţionale, decurg în linişte. Fireşte, secţiile de reanimare adăpostesc prin definiţie cazuri dificile, dar şi printre acestea există nivele de gravitate. În acea seară de sâmbătă însă, săliţa noastră se umpluse de medici, care se sfătuiau posomorâţi şi dădeau dispoziţii asistentelor. Un război misterios parcă se declanşase în vecinătatea mea, între acei oameni în alb şi moartea care nu voia să-şi lase din gheare prada.

La un moment dat, în cameră au apărut soţia şi fratele inginerului. Acesta respira anevoie, horcăind. Observând că se sufocă, o asistentă l-a ridicat şi l-a sprijinit cu spatele de perne. Apoi un medic a spus că esenţialul era ca bolnavul să elimine cheagurile de sânge, iar pentru aceasta i-a dat doamnei Mihuleac un borcan şi i-a arătat cum să procedeze. «Hai, dragule – îl ruga ea mângâios, cu lacrimi în glas, ca pe un copil –, fă ce ţi-a spus domnul doctor! Ai înţeles?» Livid, extenuat, el făcea din ochi semn că pricepuse şi se chinuia să tuşească şi să expectoreze.

Acum mi se pare limpede că omul era în agonie. Pe atunci, eu însumi într-o stare larvară, nu-mi dădeam seama de aceasta. «Hai, hai, dragule, mai tuşeşte, ca să scoţi răul din tine…», auzeam lângă patul de alături, şi multă vreme a continuat această îngăimare ca un cântec trist de leagăn. Şi iar m-au cuprins valurile somnului. Cred că m-am deşteptat de vreo două ori. Prima dată, în timp ce bolnavul scotea nişte raluri groaznice şi chipul răvăşit de durere părea al unui alergător aflat la capătul unei curse nebune. Cu atât mai uluitoare a fost pentru mine, la o nouă trezire, desăvârşita seninătate a feţei lui Mihuleac, atunci când, spre miezul nopţii, inima a încetat să-i mai bată.

În camera în care vorbeam se întinsese penumbra serii.

— Dragul meu, mi-am întrebat prietenul, vrei să aprind lumina?

— Nu, mi-a răspuns Mit, e mai plăcut aşa. Şi, de fapt, am o oarecare fotofobie. Nu ştiu de ce, poate de la o răceală.

— Din mesajele extraterestrului n-ai mai receptat însă şi altceva în afara fragmentelor pe care mi le-ai spus?

— N-am mai pomenit nimic despre această, să-i spunem, completare, deoarece crâmpeiele de care-mi reamintesc au pe de o parte ceva foarte nebulos (eram pe jumătate adormit), iar

pe de altă parte vin în contradicţie cu însăşi ipoteza noastră.

— Nu prea înţeleg…

— Ascultă şi vei decide chiar tu. În timp ce muribundul scotea hârâitul acela cumplit, mi s-a părut că disting din nou «glasul» *celuilalt.* Între altele: *«Vă implor, interveniţi şi salvaţi-l! Împiedicaţi-i pieirea! Nu pot primi că e un sfârşit inexorabil».* Şi deodată: «O *stranie rigiditate l-a cuprins pe acest om».*

— Ei şi? Ce te-a contrariat aici?

— Faptul că l-am auzit şi după ce inginerul Mihuleac a murit.

— Şi ce anume ai auzit?

— Ceva poetic şi neverosimil: *«Limpezimi de vis! Ce viziuni nemaipomenite! Zori ireali, izbăvitori ai unei conştiinţe nebănuite… Discontinuitate… iluminare… irizări…»*

— N-ai de ce să fii surprins: moartea biologică nu corespunde cu încetarea tuturor resurselor vitale. Ştii doar: părul şi unghiile mai cresc. O anumită bioenergie trebuie să se conserve, câtă vreme putrezirea n-a învins definitiv.

— Nu sunt convins: conform ipotezei noastre, vizitatorul era ejectat înapoi de cum pierea corpul-gazdă.

— Aşa e, Mit, dar mai putem opta şi pentru o altă ipoteză, sugerată chiar de tine. Mă privi scormonitor fără să spună nimic. Doar un surâs îi flutura abia perceptibil peste buze. Şi pentru întâia oară am observat că are ochii verzi cu puncte aurii. Continuai: Ultimele cuvinte certe ale «invadatorului» au fost parcă: «Nu-i cu putinţă să mă infiltrez şi în alţi oameni?» De data aceasta, mi s-a părut că surâsul i s-a topit şi obrazul lui Mit a devenit mai palid, dar cine ştie dacă nu era efectul înserării.

VLADIMIR COLIN

Născut la Bucureşti, la 1 mai 1921, Vladimir Colin a absolvit în 1944 Liceul „Cantemir Vodă“ şi s-a înscris la Facultatea de Litere din Bucureşti, abandonată însă după primul an (1944–1945) „din pricina activităţii politice, care îmi lua tot mai mult timp” – cum avea să explice el, într-un articol din 1973. Activist al C.C. Al U.T.C. Şi redactor la Editura C.C. Al U.T.C. (1945–1946), redactor la Radio (1946–1947), la Revista literară *(1947–1948), secretar general de redacţie la* Flacăra *(1948–1950), redactor la* Viaţa Românească *(din 1958) şi apoi secretar general de redacţie la aceeaşi revistă (din 1970); în prezent pensionar.*

Atât scrierile fantastice ale lui Vladimir Colin (romanul Pentagrama, *1967, povestirile din vol.* Un peşte invizibil, *1970, şi* Imposibila oază, *1984), atât şi cele „ştiinţifico-fantastice”, îşi află suportul ultim şi atu-ul forte într-un foarte abundent debit imaginativ – „măduva“ însăşi a înzestrării native a scriitorului. Acest abundent debit imaginativ îl probase Vladimir Colin încă în anii ’50, ca autor de basme – singurele, de altfel, care mai rezistă azi dintre numeroasele-i scrieri din acei ani. O ironică metamorfoză a vrut ca în gogoaşa celei mai ortodoxe şi mai stereotipe grafomanii proletcultiste, din anii ’50, să germineze, inextricabil, crisalida celei mai mirifice şi mai eflorescente imaginaţii sf* (science fantasy) *din câte cunoaşte, până la ora de faţă, literatura română. Este, în ultimă instanţă, o dovadă de inteligenţă artistică şi de autenticitate a fibrei scriitoriceşti faptul de a fi ştiut să-şi păstreze nealterată, în condiţiile binecunoscute, capacitatea imaginativă şi speculativă pe care, în deceniile următoare, şi-o va deversa, fructificând-o din plin, mai ales în* science fantasy.

Astfel apărea, în 1964, deschizând calea care avea să se dovedească cea mai proprie înzestrării native a scriitorului – înzestrare ce constă, în esenţă, cum spuneam, într-un abundent debit imaginativ –, primul roman sf *al lui Vladimir Colin,* A zecea lume, *unde o prolifică imaginaţie a concretului virtual popula ipotetica planetă Thule (a zecea, „Ultima“ din sistemul solar) cu o luxuriantă şi multicolor-onirică lume fictivă, generată din nimic*

dar palpitând de poezie, de fascinaţie lirică şi de savoare plastică. Nedezbinată însă prin conflict, slab structurată epic, această mirifică lume nou-născută rămânea totuşi inertă, statică: superbe carnaţii feerice care nu-şi puteau suporta propria greutate, nesusţinute de un schelet conflictual, epic.

Spre elaborarea de antidoturi şi soluţii la această insuficienţă se va fi îndreptat în anii următori travaliul artistic al scriitorului, din moment ce, peste aproape un deceniu, el va da cea mai bună piesă de sword and sorcery *(„spadă şi vrăjitorie”) din literatura română: mini-romanul* Divertisment pentru vrăjitoare, *distins la apariţie, în 1972, cu Premiul Asociaţiei Scriitorilor din Bucureşti, dimpreună cu volumul* Capcanele timpului *în care era încorporat şi al cărui spaţiu îl ocupa aproape în întregime.* (Sword and sorcery *este una dintre denumirile consacrate ale sub-genului sf cunoscut mai ales ca* science fantasy, *dar şi ca* heroic fantasy, weird fantasy, fantastic romance etc.).

Avem, de data aceasta, o rezistentă tramă epică, ţesută prin ingenioase variaţii şi modulaţii ale motivului călătoriei în timp şi ale cronoplastiei aferente: pornind de la pretextul unei misiuni de salvare trimise din viitor în căutarea unei nave spaţio-temporale naufragiată undeva în spaţiu şi în timp, ceea ce rezultă este o structură circulară, mulată pe un timp el însuşi circular, în care trecut, prezent şi viitor se intervertesc la nesfârşit într-un ameţitor carusel, într-un halucinant cadril al personajelor cu dublurile lor identice. Nu acest schelet impresionează însă, ci palpitul viu al ţesuturilor care-l învelesc. Aceeaşi luxuriantă şi debordantă imaginaţie a realului potenţial dă trup şi consistenţă unor himerice „lumi“ fictive, care de care mai stranie şi mai mirifică – universuri integrale, organizate coerent fiecare după o riguroasă logică interioară, fie aceasta şi non-mimetică, universuri însă virtuale, iluzorii, perisabile, pe care „Puterea? vrăjitorească a unui memorabil personaj feminin, Mela, le scoate instantaneu, prin simpla închidere a pleoapelor, din rezerva inepuizabilă a increatului: abis în care toate vor recădea până la urmă, rând pe rând, trimise înapoi în nefiinţă de clipirea unei alte, indefinibile, pleoape, rămânând însă inefabil suspendate în ambivalenţa ambiguă a ficţiunii.

Este aici implicat, în această nesecată proliferare şi în această indestructibilă precaritate a imaginarului, un sens de metaficţiune mai complex şi mai subtil decât cel declarat „pe

faţă" în text, unde apelul, unei viitorimi atotputernice tehnologic la aparent neajutorata „Putere" plăsmuitoare a unei prigonite vrăjitoare transilvane din secolul al XVII-lea (aceasta fiind identitatea „de bază" a numitei Mela) vrea să pledeze pentru ideea de bun simţ că „nici tehnica, prin urmare, nu întrece posibilităţile creierului omenesc, ale unui simplu individ". Oricâtă subtilitate speculativă ar putea stimula ca metaficţiune, ca subtext, Divertisment pentru vrăjitoare *rămâne însă un roman încântător în primul rând prin priza directă ca ficţiune, ca text.*

Un personaj memorabil, spuneam, această Mela din Divertisment pentru vrăjitoare, *de fapt exemplarul cel mai reuşit dintr-o întreagă serie, dintr-o veritabilă „rasă" de femei – enigmatice, vaporoase, mai mult tăcute, scăldate diafan în farmecul şi misterul feminităţii, nimbate de o vagă sugestie tragică ori melancolică – la care Vladimir Colin revine în repetate rânduri, pentru a încerca mereu alte versiuni. Dintr-o speţă înrudită cu Mela este Or-alda, vestală „gerlă" de pe Venus, care, în mini-romanul* Babei *(1978), reuşeşte, printr-o quasi-vrăjitorească „ştiinţă albă", să contracareze halucinaţiile malefice provocate şi dirijate de un tipic „savant infernal", Scat Mor, salvându-se astfel împreună cu camarazii-i de peripeţii pe terifianta dar fictiva planetă penitenciară Babei: Idomar av Olg su Saro, asasin profesionist de pe Marte, membru în „Nobila Ghildă a Asasinilor", Ralt Moga, poet de pe Terra, căruia Or-alda îi redă, graţie „ştiinţei sale, pe Arla – iubita moartă. Caruselul personajelor şi al ipostazelor lor temporale este la fel de ameţitor ca în* Divertisment pentru vrăjitoare, *la fel de opulentă şi de debordantă rămâne imaginaţia concretului virtual care conferă halucinaţiilor consistenţă de universuri palpabile, nu rămâne mai prejos nici agilitatea combinativă şi speculativă a scriitorului, care jonglează cum îi place cu liniile de aşteptare ale cititorului, derutându-le şi întorcându-le pe dos dintr-o simplă atingere de baghetă.* Babei *este, neîndoielnic, o excelentă piesă de* Science fantasy *(excelenţă adeverită printr-o traducere apărută în Franţa, în 1982, iar mai înainte – prin două premii, unul autohton şi altul internaţional: Premiul Asociaţiei Scriitorilor din Bucureşti pe 1978 şi premiul „Europa" pentru cel mai bun roman, obţinut în mai 1980, la cel de al V-lea EUROCON, desfăşurat la Stresa, în Italia), căreia rămânem totuşi să-i*

preferăm ceva mai vechiul şi mai genuinul Divertisment pentru vrăjitoare.

În deceniul anterior apariţiei acestor două mini-romane de Science fantasy, *Vladimir Colin se ilustrase mai ales în „genul scurt“ sf, prin povestirile din volumul* Viitorul al doilea *(1966), reluate în sumarul (sporit) al volumului* Dinţii lui Cronos *(1975), – texte de referinţă obligatorie, multe din ele antologice, texte care au marcat repere importante în acţiunea, mai generală la noi, de elaborare „literară“ a motivelor sf consacrate şi de sincronizarea ştiinţificţiunii româneşti cu pulsul* science fiction-ului *mondial.*

Dintre motivele endogene din „autodotarea” literaturii sf, devenite şi ele între timp „clasice”, mai puţin frecventat – deocamdată – de scriitorii români este acela al „universurilor paralele“ pe care le poate conţine un „spaţiu cu patru dimensiuni” sau mai multe. Motivul nu lipseşte, totuşi, din repertoriul românesc al „genului, unde este înscris de Vladimir Colin, prin povestirea Ultimul avatar al lui Tristan *(apărută succesiv în cele două volume amintite mai sus; o preluăm aici după volumul din 1975,* Dinţii lui Cronos). *„Căutător de absolut”, asemeni mai multor personaje din sf-ul românesc, personajul numit în text Tristan Bătrânul – dar şi Tristan le Vieux, Tristanus Senectus, Tristan il Vecchio, Tristan der Alte – este un alchimist francez din secolul al XVI-lea, care parcurge, până la un punct, traiectoria urmată şi de vrăjitoarea Mela, din Transilvania secolului al XVII-lea: nemaivoind sau nemaiputând să prefacă în aur cantităţile de plumb tot mai mari pe care le pretind puternicii zilei şi ai locului, amândoi sunt ameninţaţi cu moartea şi se salvează prin* Science fiction: *Mela, în* Divertisment pentru vrăjitoare, *la bordul unei nave spaţio-temporale venite din viitor, Tristan Bătrânul – evadând în „a patra dimensiune”. „În dimineaţa zilei de 11 mai a anului 1588“, în momentul când garda de mercenari elveţieni aflată sub comanda vicontelui de Sursis pătrunde în încăperea de detenţie a lui Tristan, pentru a-l ucide din porunca regelui Henri III de Valois, în cazul când refuză a opera transmutaţia metalelor, bătrânul alchimist, rostindu-şi ultima replică („Spune-i regelui tău că sunt un om liber, viconte”), se volatilizează instantaneu, dispare „nu treptat, ca un fum sau ca un chip înşelător luat de unde, ci dintr-o dată şi fără veste”, trecând hotarul invizibil al celei de-a patra*

dimensiuni, „aşa cum piatra pe care o ridici din câmpul vizual al unor insecte care nu pot zbura devine pentru ele invizibilă, intrând în cea de-a treia dimensiune”. Enclavele explicative de felul celei de mai sus, oferind cititorului român o bună iniţiere în ipoteza „celei de-a patra dimensiuni”, ca şi încărcătura semantică a cripticului mesaj de meta-ficțiune din subtext (imaginarul ca imperiu al libertăţii pentru creatorul de ficţiuni, evadarea în imaginar ca ripostă la vulnerările şi servituțile realului, dar şi rana dureroasă, de nevindecat, a ruperii de acest real, oricât de ostil şi agresiv) – toate aceste „poveri“ semantice nu grevează cu nimic levitaţia plutirii prin luxurianţa universului paralel cvadridimensional în care pătrunde personajul, nici reverberaţia acordului grav, dureros, cu care se încheie Ultimul avatar al lui Tristan.

Nu mai puţin chinuitor este nici supliciul lucidităţii pe care-l trăiesc, o viaţă întreagă, printre semenii „orbi“ dar „normali”, mutanţii din povestirea Despre vulpi şi zăbrele, *de această dată într-un palpabil cadru „realist“ imediat, autohton şi contemporan. (Mutanţi, pentru că mutaţia indusă dezvoltaţional, iar nu transmisă genetic, este o licenţă curent admisă în* Science fiction). *Înzestraţi, supra-normal şi deci a-normal, cu darul – de fapt blestemul – de a „vedea“ viitorul, ei sunt astfel* ipso facto *pedepsiţi în virtutea legii imutabile conform căreia timpul curge unidimensional şi ireversibil: „E blestemul nostru. Ştim şi tăcem. La început m-am crezut un fel de mântuitor, am încercat să vorbesc, dar tot ce vedeam a fost şi, dacă a fost, va fi“ – sună, ca un avertisment metaficţional, replica unuia dintre ei. Povestirea* Despre vulpi şi zăbrele *a apărut mai întâii în* România literară *(nr. 28/9 iulie 1981), fiind apoi reluată în vol.* Imposibila oază *(1984), al cărui subtitlu – „proze fantastice*“ *vine* eo ipso *să-l contrazică.*

ULTIMUL AVATAR AL LUI TRISTAN

Reconstituirea ultimului avatar al lui Tristan Bătrânul s-a bucurat de o neobişnuită popularitate, care m-a pus – nu de puţine ori – în încurcătură. Magazinele de mare tiraj au exploatat în mod scandalos sugestiile încredinţate de mine

publicaţiei de circulaţie restrânsă *Formes,* apoi, răspunzând la nenumărate cereri, au revenit cu „noi şi senzaţionale amănunte”, formulă publicitară elocventă pentru gustul unui anumit public. Am fost silit să dezmint destule afirmaţii lipsite de răspundere şi să dovedesc stupiditatea altora, căci cei aproape patru sute de ani scurşi de la misterioasa dispariţie a lui Tristan Bătrânul nu par să fi ajuns pentru a epuiza zvonurile şi disputele de tot felul.

Dacă ar fi nedrept să-i atribuim răspunderea vâlvei iscată în jurul lui, nu e mai puţin adevărat că uimitoarele întâmplări cărora le-a fost erou au avut darul de a polariza legitima curiozitate a contemporanilor şi amatorilor de curiozităţi din toate timpurile. De patru secole, comentariile şi încercările de elucidare a biografiei lui se ţin lanţ, pentru a se poticni la momentul final al faimoasei „dispariţii”. Amintesc doar rarisima, astăzi, *Vita Tristani Senecti* (Paris, 1588), manuscrisul enigmaticului Nestor Nescio redactat în chiar anul pieirii Bătrânului, exaltatul *Panegirico di Tristan il Vecchio* (Florenţa, 1635), semnat de celebrul Giacomo della Pergola, ironicul *Discours sur la naiveté universelle* al lui Abelard de Cluny (Lyon, 1702), docta *Legende des Tristan der Alte* (Frankfurt, 1832) a respectabilului prof. Hugo Mayer şi misticul *Le mistere dévoilé ou Essai sur la vie et la transfiguration de Tristan le Vieux,* apărut în 1876 la Bordeaux sub semnătura lui Raoul Didot, care nu uită să se proclame „iniţiat în arcanele lui Hermes Trismegistos” şi purtător al unui obscur „Ordin al Oglinzii” despre care n-am putut culege referinţe. (Evident, din cele peste treizeci de comentarii închinate Bătrânului am citat doar lucrările fundamentale, care aduc asupra subiectului un punct de vedere nou – fie chiar greşit – şi am eliminat fără remuşcări elucubraţiile unor Roland de Tardvenu, Alberto Faria sau Manuel Lopez, caracteristice pentru o întreagă orientare a cercetărilor din secolul al XIX-lea, ca şi repetiţiile lipsite de interes ale lui Mathias Gondos, Hermann von Lebenshafen şi ale atâtor banali compilatori).

Interesul tuturor autorilor pomeniţi, al celor trecuţi sub tăcere, precum şi interesul marelui public pentru misterioasa figură a Bătrânului ţine fără îndoială de o pasionantă biografie şi de tulburătorul ei sfârşit, dar mai ales de fascinantul domeniu pe care Tristan l-a explorat încă din tinereţe: alchimia. Fiecare

dintre noi se poate convinge de atracţia pe care misterioasa disciplină a lui Albert cel Mare o exercită încă şi azi. Parcurgeţi străzile unui mare oraş sau opriţi-vă în oricare sat pentru a atrage atenţia prin veşminte arhaic bătătoare la ochi şi printr-o comportare ciudată. Vestiţi apoi că deţineţi secretul pietrei filosofale, cu ajutorul căreia faceţi aur din plumb, că posedaţi elixirul tinereţii şi că vă puneţi ştiinţa în slujba doritorilor de bogăţie şi viaţă veşnică. Veţi fi uimiţi de rezultatele depăşind cele mai optimiste pronosticuri. Mii de escroci trăiesc din asemenea vechi înşelătorii, pentru că, în ciuda cuceririlor ştiinţei, setea de absolut a primilor făuritori de mituri mocneşte şi în sufletele contemporanilor noştri: mai toţi sunt dornici de bogăţie absolută şi viaţă veşnică, primite de-a gata. Insist asupra acestui ultim aspect, de natură să pună în lumină deosebirea fundamentală dintre alchimist şi escrocul care ades i se substituie. Din tinereţe m-a impresionat componenta ascetică a vieţii marilor alchimişti, munca lor ingrată în modestele laboratoare unde nădăjduiau să obţină fabulosul Opus Magnum.

Am aşternut pe hârtie cuvintele cheie: alchimie şi asceză. Declar de la bun început că nu m-a interesat niciodată latura mistică a alchimiei şi că folosesc noţiunea de asceză pentru a desemna abnegaţia desăvârşită cu care adevăraţii alchimişti s-au dedicat muncii lor, căreia atâţia i-au jertfit viaţa. Asceza alchimiştilor n-a presupus pentru mine niciun fel de raporturi supranaturale, ci s-a identificat din capul locuim cu totala dăruire a omului de ştiinţă al zilelor noastre. Alchimistul ştia că abia la sfârşitul unei vieţi de privaţiuni, după o muncă neîntreruptă, va izbuti *poate* să stăpânească Ars Magna, care-l va transforma cu desăvârşire, făcând din el o fiinţă superioară: un om *treaz,* spre deosebire de cei ce dorm cu ochii deschişi. În limbajul criptic al eroicilor cercetători, încredinţaţi din experienţă că trebuie să-şi apere descoperirile de lăcomia puternicilor vremii, formulele simbolice ascund, evident, simpla afirmare a speranţei că atunci se vor afla în posesia unui secret care-i va situa pe o poziţie fundamental deosebită de cea a restului omenirii, că vor deveni *alţii.* Înaintea clipei unice, căreia nu pregetau să-i închine întreaga viaţă, urmau să descopere faimoasa piatră filosofală şi elixirul nemuririi, condiţie pentru atingerea scopului ultim, dar nereprezentând acest scop.

Iată, în linii mari, tot ce intuiam atunci când am început să

cercetez activitatea lui Tristan Bătrânul. Acum îmi dau bine seama că tocmai aceste nebuloase intuiţii, excluzând cu desăvârşire tentaţiile mistice în care s-au năclăit atâţi cercetători, mi-au îngăduit să identific uluitorul ţel spre care alchimiştii năzuiau şi pe care, sunt încredinţat, bătrânul Tristan l-a atins.

N-am fost scutit de clipe de îndoială. Întâmpinând la tot pasul în lucrările lui, ca şi în cele ale confraţilor săi, elemente împrumutate din arsenalul religiei, mi-a trebuit destulă vreme până să mă conving că infiltraţiile creştine nu constituiau decât elementare precauţii menite să-i apere pe alchimişti de bănuitoarea vigilenţă a bisericii. Am pierdut multă vreme – dar mai pot numi această vreme pierdută? — până să înţeleg că rugăciunile rostite în cursul experienţelor de laborator nu erau decât nişte texte a căror lungime măsura timpul necesar pentru reuşita operaţiunilor (de aceea se indica *ritmul* în care rugăciunile urmau să fie rostite) sau că, asemenea vechilor egipteni care şi-au însemnat cunoştinţele în arhitectura piramidelor, alchimiştii le-au consemnat în alcătuirea celor mai însemnate edificii ale vremii lor, catedralele, fără a le subordona prin aceasta bisericii. Papirusul şi pergamentul puteau fi distruse, piramidele şi catedralele dăinuiesc. Cred că omenirea a cunoscut puţine exemple în care ingeniozitatea cercetătorului să fi utilizat cu mai multă pricepere o formă oficială pentru a închide într-însa o învăţătură eretică.

Astăzi, când mă întorc cu gândul la elementele care s-au adunat în mine treptat până a lumina brusc marea şi ultima taină a alchimiei, îmi dau seama că o pagină a biografiei lui Tristan mi-a sugerat adevărul, tocmai ultima pagină, în jurul căreia disputele au fost mai numeroase. Iată celebrul text al lui Nestor Nescio, singurul biograf al Bătrânului, contemporan cu evenimentele pe care le povesteşte:

Iar sfârşitul acestui uimitor învăţat a fost o minune intru nimic mai prejos de minunile întregii sale vieţi. Căci în dimineaţa sorocită a trimis Henri III de Valois pe vicontele de Sursis cu câţiva lefegii din garda şviţerilor în încăperea din turn, care-i fusese Bătrânului rânduită. Şi fiecare lefegiu căra câte o povară de plumb, de aramă, sau de oareşicare alt metal fără preţ, pentru ca Tristan să-l prefacă în aur curat, după cum se legase. La şoldurile lefegiilor se legănau săbii ascuţite, căci, dacă treaba

n-ar fi izbutit, aveau cu toţii poruncă de la Valois să-l ucidă pe Bătrân chiar acolo, pe lespezile tocite ale chiliei, lângă ţevile de sticlă şi în faţa cuptorului care înghiţiseră ultimele nădejdi ale regelui prea creştin.

Iar intrând ei, aşadar, după ce descuiară de afară poarta cu cheia încredinţată de rege lui Sursis, l-au văzut pe alchimist în picioare, lângă ferăstruică. Ţinea în mână mojarul de agată, dar nu-l privea, ci-şi dăduse capul spre ceafă, de parcă s-ar fi străduit să desluşească un semn pe grinda înnegrită, unde se afla ţintuit un liliac cu aripile desfăcute.

— Am venit, Tristan, a grăit Sursis.

Bătrânul şi-a plecat barba albă, apoi l-a privit îndelung. Dar nu părea să-l vadă şi, încă mai puţin, să-l recunoască.

— Am venit din porunca regelui, a mai spus Sursis, în vreme ce lefegiii lepădau pe lespezi poverile.

Abia atunci, în adăpostul dintre mustăţi şi barbă, un zâmbet s-a ghicit pe faţa Bătrânului.

— Spune-i regelui tău că sunt un om liber, viconte, a rostit el încetişor.

Apoi s-a răsucit cu tot trupul către scara ce se înşuruba până sub acoperişul ţuguiat al turnului şi şi-a ridicat braţele. Atunci a pierit. Nu treptat, ca un fum sau ca un chip înşelător luat de unde, ci dintr-o dată şi fără veste. A povestit mai târziu Sursis, iar lefegiii au întărit că, de unde stătuse liniştit înaintea lor, n-a mai fost. Iar dacă şi-au venit în fire şi au cercetat cu toţii chilia, nimic n-au aflat, de parcă cel căutat se topise între pereţii de piatră.

Aşa a pierit Tristan Bătrânul în dimineaţa zilei de 11 mai a anului 1588, lăsându-l pe Henri III fără aurul făgăduit şi fără apărare în faţa lui de Guise, carele a pus îndată la cale Ziua Baricadelor. Dar, cum nu s-a încumetat să meargă până la capăt şi nu i-a răpit lui Valois şi domnia, a fost ucis de cei Patruzeci şi cinci din garda regelui, treburi ce n-ar fi avut loc dacă Henri putea cumpăra credinţe cu aurul alchimic făgăduit de Bătrân. Carele nici cum nu poate fi socotit vinovat de amintita vărsare de sânge, căci trecuse dincolo, unde Valois şi Guise nu mai erau nici două nume.

Ca pe atâţia alţii, vechiul text al lui Nescio m-a tulburat şi pe mine. Am revenit ades între pereţii Luvrului pentru a urca până

la modesta chilie, care adăpostise laboratorul Bătrânului.

Descrierea atât de precisă a biografului mi-a îngăduit s-o descopăr cu destulă uşurinţă, mai ales că transformările ulterioare o cruţaseră. Ţâşnind prin ferăstruică îngustă, o rază de soare făcea să scapere pulberea pe care tălpile mele o stârneau şi care juca în sulul de lumină, ca o pulbere de aur. Cuptorul era acolo, cu gura pecetluită de seculare pânze de păianjeni, iar sus, pe grinda afumată, un fel de umflătură acoperită de paturi pufoase indica locul unde se afla ţintuit liliacul către rare Tristan privise în ultimele lui clipe. Încolo, chilia era goală, dacă nu punem la socoteală „scara care se înşuruba până sub acoperiş”.

Am ascultat tăcerea. Am cercetat chilia. I-am sondat pereţii, lespezile, am urcat scara şi m-am convins că încăperea n-are altă ieşire decât poarta ferecată. Ce trebuia să cred despre strania dispariţia a Bătrânului?

Negăsind răspuns în vechea chilie, m-am aplecat din nou asupra textelor. Cercetarea documentelor mi-a dovedit curând că Nestor Nescio – modestia pseudonimului mă pusese pe gânduri – a năzuit şi el să cunoască marea taină, cu alte cuvinte, fusese tot alchimist. Relatarea lui e demnă de încredere, fie şi numai pentru că o coroborează încă trei mărturii, pe care le-am studiat pe rând.

Vicontele de Sursis a povestit într-o scrisoare, din fericire păstrată în arhivele Bibliotecii Naţionale (Ms. Nr. 326501), ultima lui întâlnire cu Tristan şi pricina pentru care n-a putut îndeplini misiunea pe care Henri III i-o încredinţase. Fireşte, vicontele poate fi suspectat de născocirea „minunii” prin care a încercat, poate, să se disculpe înaintea regelui, deşi mărturiile lefegiilor l-ar fi putut pune în încurcătură. Dar să admitem că cinstiţii elveţieni s-au lăsat cumpăraţi.

Cronica lui Philippe l’Auvergnat pomeneşte însă şi ea de misterioasa dispariţie a Bătrânului, iar poziţia cronicarului – adept fanatic al lui Henri IV – ar fi trebuit să-i îngăduie şi de astă dată una dintre vestitele diatribe prin care a înfierat domnia efeminatului predecesor al Bearnezului. Într-adevăr, e greu de presupus că hughenotul Philippe ar fi scăpat prilejul de a stigmatiza o dată mai mult risipa nebunească a ultimului Valois, care l-a împiedicat să dispună de sumele necesare pentru neutralizarea intrigilor lui de Guise. În locul filipicei aşteptate,

intransigentul cronicar găseşte, dimpotrivă, cuvinte de înţelegere pentru drama lui Henri III, *trădat în ultimă clipă de către alchimistul în care-şi pusese toate nădejdile şi care s-a volatilizat chiar în ajunul funestei Zile a Baricadelor, împrejurare nefericită, de care Valois, cu toate viciile lui, nu poate fi făcut răspunzător.*

Faptul că dispariţia Bătrânului a găsit crezare printre curtenii ce umpleau sălile Luvrului (nicăieri nu am găsit un cuvânt de îndoială privitor la versiunea lui Sursis, care avea totuşi destui duşmani) sporeşte autoritatea relatării. Să nu uităm că, pentru a fi unanim acceptată de către nobilimea sceptică şi blazată a celei mai corupte curţi a vremii, întâmplarea trebuie să se fi petrecut în condiţii ce făceau imposibil surâsul complice. Regele Franţei putea fi indus în eroare, superstiţiile Caterinei de Medicis exploatate, dar nobilii ţesători de interminabile intrigi erau departe de a fi naivi.

De altfel, o a treia mărturie de care dispunem (cuprinsă în procesul-verbal întocmit de Jehan le Noir cu prilejul anchetării lui Mathieu Machin) e concludentă. Numitul Machin făcuse, din porunca bănuitoarei Caterine, *unele lucrări de restaurare în anume încăperi ale palatului.* Formula eufemistică acoperea pur şi simplu ingenioasele canale care străbăteau pereţii pentru a-i îngădui bătrânei regine să asculte – şi, uneori, chiar să vadă – cele ce se petreceau în „anume încăperi”. Oricât ar fi fost de superstiţioasă, Caterina primise cu destulă neîncredere relatarea dispariţiei alchimistului. Primul ei gând fusese că Machin nu s-a mărginit numai la lucrările pe care ea i le comandase, dar că a executat unele „restaurări” şi în folosul altora, în speţă, pentru alchimistul regelui. Supus la cazne, bietul arhitect murise fără să divulge secretul trapei, prin care Bătrânul s-ar fi putut strecura. O asemenea trapă nu exista, altminteri Machin, tată a patru copii mici, n-ar fi ezitat s-o trădeze pentru a-şi salva viaţa. E concluzia procesului-verbal, întărită şi de prezenţa în camera de tortură a faimosului Cosimo Ruggieri, astronomul şi omul de încredere al Caterinei, vechi duşman al lui Tristan, având tot interesul să reducă misterioasa dispariţie la o înşelătorie dibaci pusă la cale.

La capătul cercetării, mulţimea dovezilor mi-a impus convingerea că Sursis şi oamenii lui pătrunseseră într-adevăr în chilia alchimistului, că îl văzuseră şi asistaseră la inexplicabila

lui „volatilizare”, pentru a folosi expresia cronicarului. O singură explicaţie mi se impunea, şi un timp m-am oprit într-adevăr la ea: hipnoza. Bătrânul, de a cărui putere de fascinare nu mă îndoiam (biografia-i pomenea în repetate rânduri încrederea pe care ştia s-o trezească la prima vedere în sufletele puternicilor vremii), îi sugestionase pur şi simplu pe cei veniţi din porunca regelui cu somaţia de a executa transmutaţia îndelung făgăduită şi de fiecare dată amânată. Deşi se afla acolo, în faţa lor, creasе iluzia propriei sale dispariţii pentru ca Sursis şi lefegii să poată jura că-l văzuseră cu ochii lor pierind „dintr-o dată şi fără veste”. Ingeniosul şarlatan izbutise apoi să se strecoare din palatul căruia-i cunoştea, până în cele mai mici amănunte, topografia.

O vreme, cum spun, mi s-a părut că găsisem singura explicaţie plauzibilă. Dar era o explicaţie compromiţătoare şi încercam un fel de ruşine, o naivă dezamăgire descoperind că totul se rezuma la o banală înşelătorie, care făcuse să curgă timp de patru secole râuri de cerneală. Am plecat la mare.

Întins pe nisipul fierbinte, încercam să nu mă mai gândesc la Tristan Bătrânul. Li evitam amintirea. Mă străduiam să-l pierd în imensitatea albastră a cerului, făcând eforturi pentru a mă convinge că nu merita să-mi pierd vremea cu el, atunci când tinereţea alerga lângă mine pe plajă şi nu-mi mai rămăseseră mulţi ani pentru a mă bucura de ultimele ei strigăte. Dar în barca pescarilor Bătrânul se suia odată cu mine şi din apele Mediteranei îl vedeam răsărind, sever şi înnegurat.

Iar îndoielile mă asaltau cu puteri nebănuite. Tot ce ştiam despre alchimie şi despre bătrânul Tristan se potrivea atât de puţin cu îndoielnicul final al vodevilului pe care-l jucase… Îl considerasem ascet. Era cu putinţă să-şi fi propus de la bun început doar păcălirea unui rege vicios, ocolind cu îndemânarea unui scamator de bâlci primejdiile legate de scadenţa unui termen fatal? De ce? Pentru care interese? Mărturiile contemporanilor recunoşteau că nu aduna averi, că trăia numai pentru istovitoarele lui experienţe, mâncând mai puţin decât un călugăr şi plimbând de ani şi ani prin încăperile celui mai bogat palat al Europei un acelaşi caftan pătat de acizi şi pârlit de foc, veşnic pretext de batjocură pentru Ruggieri, a cărui eleganţă ţinea pasul cu sclipitoarele costume ale curtenilor.

În fruntea manuscrisului îngrijit caligrafiat de către Nestor

Nescio, bătrânul alchimist e înfăţişat într-o admirabilă miniatură. Sever şi demn, pare unul dintre sfinţii zugrăviţi de Teofan Grecul.

Nu există minuni, îmi spuneam, urmărind pata albă a unei pânze legănată între mare şi cer. *Şi omul ăsta n-a fost un coţcar…*

Nu m-am mai împotrivit. Cu primul tren m-am întors la Paris şi, când am pătruns în bibliotecă Bătrânul m-a întâmpinat pe masa mea de lucru. Îi fotografiasem portretul şi-l ţineam acolo, pentru a-l avea mereu în faţa ochilor. Nehotărât, i-am luat din nou însemnările, pe care acelaşi credincios Nestor ni le-a păstrat.

Reveneau acolo ades formule atribuite lui Albert cel Mare şi Raimund Lulle, pe care Bătrânul le verificase, se făceau referiri la Paracelsus, mort în anul în care se născuse celălalt mare alchimist, Giambattista della Porta. Textele erau obscure, mai degrabă decât dense şi, pe alocuri, încifrate. Semne misterioase împodobeau paginile. În două locuri, rânduri aproape ininteligibile se iviseră între şirurile unor rugăciuni, atunci când încălzisem pergamentul. Le copiasem şi literele dispăruseră îndată pe originalul de patru ori secular, ca un simbol al dispariţiei celui ce le gândise. Dar era de ajuns să încălzesc pagina scorţoasă şi apăreau de fiece dată, în vreme ce Tristan Bătrânul pierise pentru totdeauna.

Atunci am hotărât să refac experienţele, după indicaţiile vechiului text. Am rămas surprins aflând că niciun chimist nu avusese vreodată o asemenea elementară curiozitate. Lucrările celor ce fuseseră pionierii chimiei şi de ale căror descoperiri ştiinţa modernă se folosise zăceau necercetate tocmai de către cei ce ar fi putut aprecia ingeniozitatea alchimiştilor, dezgropând din file prăfuite unele formule pe care savanţii contemporani se străduiesc să le pună la punct. Exemplele descoperirilor epocii noastre, regăsite din întâmplare în vechi manuscrise uitate, abundă, şi nu intenţionez să reamintesc o listă semnificativ de încărcată.

Nu speram să obţin fabulosul rezultat pentru atingerea căruia o viaţă de om părea insuficientă, încercam doar să înţeleg, să-mi dau seama ce urmărise bătrânul sever, care mă privea neîncrezător din fotografie. Am adunat cu greu mojarul de agată (găsit întâmplător la un anticar), creuzetele şi ingredientele

indicate, am obţinut un cuptor primitiv, după modelul celui rămas intact în chilia Bătrânului. M-am luptat cu vaporii de mercur şi cu hidrogenul arsenat, care răpuseseră destui alchimişti, am descoperit că faimoasa rază de Lună la lumina căreia trebuia să dizolv unele substanţe nu era decât lumina polarizată, noţiune necunoscută în epoca Bătrânului. Am evaporat lichidul obţinut şi am calcinat în repetate rânduri reziduurile, fără să pot repeta operaţia timp de ani de zile, după cum sunau instrucţiunile. Nu nădăjduiam să obţin semnul arătând că mă aflu pe drumul cel bun, cristalele în formă de stele, după care ar fi trebuit să las amestecul „să îmbătrânească” înainte de a „face bezna” într-un vas cioplit din cristal de stâncă şi închis cu „închizătoarea lui Hermes Trismegistos”. Cu atât mai puţin nădăjduiam să obţin apoi fluidul negru-albăstrui numit „aripă de corb” (am descoperit cu mirare că gazul electronic are o asemenea culoare) şi, după aceea, „oul alchimic”, care urma să se solidifice şi să se separe la aer. Cu această, ştiam, procesul nu era încheiat. Dimpotrivă, cele mai gingaşe operaţii abia începeau, spălări repetate cu apă tridistilată, topirea substanţelor obţinute la temperaturi scăzute cu ajutorul unor catalizatori, luni şi ani de muncă îndârjită răsplătite prin obţinerea multrâvnitului „praf de proiectare”, numit şi piatra filosofală, în stare să transmute metalele.

Uluit, înţelegeam că experienţele fără încetare reluate tindeau la sfărâmarea structurii materiei. Rezultatul final nu era decât o rezervă de energie nucleară în suspensie (iată de ce, conştienţi de primejdia pe care o reprezenta o asemenea forţă în mâna oricărui potentat al vremii, alchimiştii păstrau secretul), aşa cum secretul alchimiei consta într-un anume fel de a manipula materia, descompunând-o şi realcătuind-o după noi legi, pentru a produce un câmp de forţă necunoscut. Dincolo de piatra filosofală, de elixirul nemuririi – simple legende sau realităţi pe care ştiinţa noastră le mai ignoră – esenţială era acţiunea exercitată de către acest câmp de forţă asupra alchimistului însuşi, în care se operau stranii mutaţii. Tristan Bătrânul dispăruse *dintr-o dată şi fără veste…*

Am îndrăznit o ipoteză atât de fantastică, încât am refuzat să iau act de uluitoarele perspective pe care le deschidea. A trebuit să-mi amintesc cât de primitive fuseseră laboratoarele în care fizicienii moderni revoluţionaseră ştiinţa, cât de surprinzătoare

„leacurile băbeşti” la care medicina modernă se întoarce, cât de complexe cunoştinţele dobândite de „primitivi” pe cale empirică, ades fără înţelegerea fenomenelor, ceea ce nu împiedica obţinerea rezultatelor scontate. Am consultat fizicieni, chimişti şi matematicieni. Unii au ridicat din umeri, alţii s-au pasionat pentru ipoteza pe care le-o supuneam.

Au urmat zile şi nopţi de cercetări înfrigurate. Păream halucinat şi prietenii începuseră să mă privească îngrijoraţi, schimbând vorba de îndată ce apăream în mijlocul lor. Cred că soţia mea a apelat la cunoştinţele profesorului Léger, marele psihiatru, a cărui bruscă solicitudine nu poate fi pusă pe seama simpatiei spontane, de care soţia mea încearcă să mă convingă. Până astăzi n-am aflat adevărul, dar Léger s-a pasionat pentru cercetările mele, mi-a devenit prieten şi sunt convins că trebuie să-i mulţumesc lui Tristan pentru afecţiunea inteligentă de care, prin intermediul lui, am ajuns să mă bucur.

Atunci când am socotit că puteam respinge principalele obiecţii, am publicat în *Formes,* încă drept simplă ipoteză, ceea ce descoperisem. Urmarea e cunoscută. Tot ce pare fantastic e preluat şi amplificat de amatorii de senzaţional, aşa că am fost nevoit să intervin pentru restabilirea adevărului. Între timp, însă, nu mi-am părăsit cercetările şi am continuat să recurg la argumentele unor oameni de ştiinţă ale căror investigaţii se îndreptau, pe alte căi, fireşte, în direcţia vechilor şi misterioaselor îndeletniciri ale alchimiştilor. Astăzi, cu tot simţul răspunderii, afirm că ştiu cum a dispărut Bătrânul din chilia lui de piatră, sub ochii celor veniţi să-l vadă săvârşind o minune cu totul alta – şi poate mai neînsemnată – decât cea pe care le-a oferit-o. Am reconstituit dispariţia în amănunt, mai mult, ştiu ce s-a întâmplat cu el după ce a pierit din faţa vicontelui de Sursis şi a lefegiilor înarmaţi cu săbii inutile. Şi mă întreb uneori dacă ar fi cu neputinţă să primesc un semn, un simplu semn arătând că nu m-am înşelat…

…când s-a trezit în zori, după cele două ceasuri de somn pe care şi le îngăduise, Bătrânul şi-a îndreptat ca de obicei privirile către catedrală. La ora aceea a speranţelor, pietrele vechi păreau trandafirii, de parcă zidurile i-ar fi fost ridicate din imponderabila substanţă a norilor incendiaţi de soare. Se auzeau doar ciripitul păsărilor şi uruitul unor roţi pe caldarâm, ca nişte ecouri din văzduh şi de sub pământ. Altminteri era

linişte şi, îmbrăţişând dintr-o privire clădirea, Bătrânul auzi cum prind glas simbolurile înscrise în arcadele şi turnurile a căror alcătuire îi spunea tot ce meşterii de pe vremuri izbutiseră să afle din drumul către marea taină. Apoi a furat cu ochii balonul de sticlă rubinie din ungherul cel mai întunecat al chiliei. Acolo, unde slaba lumină a zorilor strecurată prin fereastra înaltă şi îngustă nu izbutea să biruie întunericul, sticla scăpăra în focuri violete. *Să mă ridic*... Dar prelungi dulcea nelinişte ce-l încerca şi se întoarse către calma privelişte a catedralei, pe care, poate, n-avea s-o mai vadă. Căci se afla aproape de ţel.

Ştia ce părticică de adevăr ascunde fiecare chip cioplit în piatră şi aşezat acolo unde un rost tăinuit îl făcuse să încremenească, spre lămurirea celor rătăcind printre chipuri înşelătoare. În curgerea anilor, pe când sângele mai bătea zgomotos în vinele lui, silind să-l abată de la necontenita strădanie căreia i se jurase, tânărul pe care moşneagul de azi îl îngenunchease, căruia-i înăbuşise oarba sete de viaţă şi pe care-l robise retortelor şi cuptorului încins, căutase ades sprijin şi îndrumare la muta înţelepciune a chipurilor de piatră. În strâmbăturile hidoase ale feţelor încremenite îşi citea înfrângerile dinainte bănuite de cercetătorii risipiţi în pulberi, în seninătatea atotştiutoarelor priviri de piatră descifra încuviinţare şi îndemn. Necontenit îşi verificase munca după şirul statuilor, reluând totul de la capăt atunci când tăcuţii îndrumători i-o cereau. Necontenit îşi potrivise timpul după imuabilul timp înscris în măsurile clădirii, cu care se contopise. Fiecare an i se irosise după porunca unui perete, după legea unui fus de coloană. Fiecare zi îi fusese împărţită după canoanele descifrate în dantelăria cornişelor şi, pentru că se mlădiase pe potriva pietrelor ei, trăindu-le viaţa, cunoştea acum dinăuntru catedrala, de la temelie şi până la acoperiş. Măsurile ei îi ţineau socoteala anilor. Aşa, printr-o neîncetată strădanie, printr-o îndârjire de fiece clipă, îmbătrânise.

Un singur ţurţure de piatră rămăsese, drept şi avântat către cer, pe care încă nu-l trăise. Odată înţeles, încorporat în structura lui, în fiinţa lui cea mai adâncă, viaţa printre muritori i se încheia. Îi fusese îngăduită fericirea rară de a urma drumul până la capăt. Nu-l răpuseseră aburii otrăvitori năvălind din retorte, nu-l sfârtecase niciuna dintre cumplitele explozii ale amestecului de salpetru, cărbune şi pucioasă care curmase

până la Albert cel Mare şi Călugărul Negru atâtea vieţi, nu-l ucisese niciunul dintre prinţii şi regii a căror nesecată lăcomie nădăjduia să se astâmpere datorită pietrei filosofale. Ca firul de iarbă înfruntând cu frăgezimea lui duritatea pământului, răzbise. Depăşind sinistrele semne ale atâtor morţi cu putinţă, străbătuse drumul până la ultima încercare. Devenise aievea, viu, imaginea catedralei moarte. Privind-o, îşi cerceta la adăpostul aparenţelor chipul adevărat, căci dincolo de bătrâneţea fără speranţă ardea flacăra, şi nu mai era de mult moşneagul de care Ruggieri râdea. Cosimo Ruggieri… Şi el începuse cândva marele urcuş, dar se lăsase înjosit de intrigile curţii, de capcanele vieţii mărunte. Acum, acrit, îşi bătea joc de tot ce-i scăpase, cu înverşunarea celui care ştie ce a pierdut şi încearcă să se convingă că a ales bine…

Clătinând din cap, a alungat amintirea favoritului bătrânei regine. Era ultima zi pe care o avea de trăit – nu putea trăi dincolo de săgeata de piatră a catedralei, unde începea lumea imensităţii albastre – şi nu-şi putea îngădui să moară inutil. Spaima morţii nu-l încerca, ştia de mult care era ziua şi o aştepta cu neliniştea marei revelaţii justificatoare. Ziua aceea îi îndreptăţea zilele şi nopţile ale căror urme săpaseră brazdele ce-i însemnau fruntea şi colţurile gurii, care-i şterseseră strălucirea privirii şi-i furaseră pentru totdeauna cerneala din plete şi barbă. Valois îl păsuise cu greu până-n ziua aleasă pentru că toate calculele o arătau a fi ultima pe care trebuia s-o petreacă printre cei ce dormeau. Ar fi fost o nelegiuire să se lase surprins tocmai acum. Dar mai putea fi surprins?

S-a ridicat încet de pe culcuşul căruia sângele lui bătrân nu-i mai putea împrumuta căldura şi care absorbea răceala pietrelor. În ungherul unde o lăsase, sticla muiată în cursul nopţii căpătase culoarea rubinie a substanţei împrăştiată în structura ei. Privind cercetător, a văzut că balonul era gol. Aşa cum se cerea, înaintea topirii sticlei, substanţa solubilă la temperatura scăzută prescrisă se topise în pereţii care încetaseră a mai fi transparenţi. Văpăi violete jucau în interiorul şi în jurul balonului rubiniu.

Îi tremurau mâinile. Din pricina vârstei, din pricina neliniştii? *Sunt totuşi un om*… a gândit şi, răsuflând adânc, a pus balonul în mojarul de agată şi a izbit zdravăn cu pilugul.

Cioburile sunară ca nişte clopoţei. Cu mişcări egale, a

sfărâmat sticla reducând-o treptat la consistenţa prafului. Neîncetat, văpăile violete se ridicau ca nişte stoluri de păsări ameţite, risipindu-se în semiîntunericul chiliei. Nu s-a gândit la nimic, pentru că trăia singurul ţel al tuturor gândurilor unei vieţi şi, dincolo de el, nimic nu mai avea însemnătate. Bătăile pilugului marcau ultimele bătăi ale inimii. Miriade de aripi pâlpâitoare se zbăteau pe faţa Bătrânului, lunecau în jurul trupului uscat şi, impalpabile, se strecurau parcă prin pielea subţiată, se cuibăreau în măruntaiele istovite, în fluierele mute ale oaselor. Întreaga-i alcătuire era zdruncinată de neîncetata năvală, de asaltul violet. Şi deodată inima a prins a-i bate mai repede decât pilugul, devenit neînchipuit de greu. I s-a părut că are sub ţeastă o masă incandescentă, un ghem de foc din care ţâşneau, la intervale tot mai scurte, explozii violete. Totul era violet. În sacul de piele al trupului se răsculau puteri nebănuite, deşteptând valuri de durere violetă. Ca nişte foaie puse-n mişcare după ani de uitare într-o fierărie părăsită, burdufurile plămânilor se umflară şi începură să lucreze sălbatic. Răsuflarea i se precipită. Atunci, simţind că se înăbuşă într-un paroxism de vitalitate, s-a întins drept ca o coardă, cu capul dat către ceafă. *Săgeata de piatră,* i-a trecut prin minte când şi-a dat seama că, înţepenit, nu se mai poate mişca.

În clipa aceea, ca de la depărtarea unei alte lumi, a auzit scrâşnetul cheii în broască şi, fără a privi spre poartă, i-a văzut *prin* lemnul ferecat pe Sursis şi pe lefegiii elveţieni. Dar încă nu se putea mişca.

— Am venit, Tristan, a spus vicontele, iar vorbele au ajuns târziu la auzul lui, aţintit către sunete pe care urechea pământenilor nu le desluşeşte.

Asculta ecoul unor glasuri încă învălmăşite, ca şi cum o mulţime de oameni ar fi vorbit dincolo de zidurile palatului.

— Am venit din porunca regelui, a spus din nou Sursis, pe când lespezile se cutremurau sub greutatea plumbului şi a celorlalte poveri lepădate de lefegii.

A mai trecut o clipă lungă, până ce Bătrânul şi-a simţit deodată trupul scăpat din strânsoare, ca şi cum puterea care-l lovise s-ar fi risipit. Acum, dimpotrivă, era lipsit de greutate. Poate din pricina asta i s-a părut că tălpile nu-i mai ating piatra tocită a lespezilor şi i-a văzut deodată că pe nişte mărunte păpuşi însufleţite pe cei veniţi să-l silească la umplerea vistieriei

regeşti cu aur alchimic. O milă nemaiîncercată i-a cuprins deosebindu-le, prin grosimea veşmintelor, arcurile roşii ale muşchilor, păienjenişul nervilor şi felul cum li se zbăteau măruntaiele. Deosebiri iluzorii le căptuşeau adevărul fundamental al scheletelor, căci toţi erau identici şi-şi purtau deopotrivă, pe fragilul fişic al vertebrelor, albă şi rânjind, realitatea ultimă a hârcii. Noua înţelegere i-a arătat cât se depărtase de făpturile pline de ridicola lor însemnătate, şi un zâmbet trist i-a luminat faţa. Glasurile mulţimii dinafara palatului răsunau cu tot mai multă putere. Sursis şi oamenii lui se aflau sub mâna regelui, îl ameninţau cu mânia scheletului încoronat, domnind peste schelete. Fusese o vreme când şi el se plecase înaintea ultimului Valois… Ca dintr-o existenţă uitată îşi aminti de intrigile lui de Guise, de hughenoţi, de Henri de Navarre. Pâlcuri de umbre… A rostit apăsat, fără să ridice glasul:

— Spune-i regelui tău că sunt un om liber, viconte!

Auzea acum desluşit glasurile. Nu veneau de jos, din piaţă, ci de undeva de dincolo de acoperiş, şi se răsuci cu tot; trupul, întinzând braţele către locul de unde răsunau. Ceva ca o pleoapă imensă a bătut o dată, văzduhul s-a luminat şi s-a întunecat de parcă soarele ar fi răsărit şi apus cu o iuţeală nepământească, ţiuind asurzitor, apoi s-a pomenit într-o piaţă.

Nu era piaţa palatului. Totul părea uriaş şi, de la întâia privire, îl cuprinse o invincibilă ameţeală. Îşi acoperi ochii cu palmele şi se simţi greu, ca şi cum, cu fiecare mişcare, ar fi deplasat poverile aduse de lefegii. Dar îşi aminti cât de uşor se simţise cu o clipă înainte. Mirat, privi printre degetele desfăcute. Şi, din nou, chinuitoare, îl încercă ameţeala de îndată ce zări casele din jurul pieţii, clădiri înalte pentru care căută în minte un adjectiv, fără să găsească altul decât *stufoase.* Clădiri stufoase. Era o risipă, un amalgam de forme multiple, ca şi cum constructorii s-ar fi străduit să înghesuie multe, cât mai multe corpuri într-un spaţiu limitat. Deşi spaţiul părea imens. Din ciudata îngrămădire a volumelor niciodată văzute, niciodată imaginate, din întortocheata lor alcătuire care, ori de câte ori întorcea capul, îi dădea impresia că se mişcă, începe să joace şi dă naştere unei alte alcătuiri, la fel de complicată, de neobişnuită, din aparent haotica închegare a formelor se năştea senzaţia ameţelii. Şi, totuşi, o bizară ordine disciplina anarhia volumelor (îşi dădea seama de asta), o ordine nu mai puţin tulburătoare.

Buimăcit, încercă să se regăsească îndreptându-şi privirile către suprafaţa pieţei, dar i se păru că însăşi piaţa se apleacă, văzu o pantă căscându-se chiar sub picioarele lui şi se prăbuşi, izbindu-se de ceva dur, care se afla mai aproape decât ar fi crezut. Şi totul se întunecă.

A deschis ochii într-o încăpere căreia îi desluşi întâi tavanul. A înţeles că zace pe spate şi a strâns din pleoape pentru a se feri de ameţeala gata să-l cuprindă. Deasupra lui, neverosimil, tavanul se mişca pe porţiuni inegale. Dar o clipă mai târziu totul s-a potolit şi a putut privi în voie, formele ciudate nemaideşteptând în el decât o mare mirare.

— Bun venit, Tristan, a spus cineva şi, întorcându-şi capul, Bătrânul a întâlnit mai multe priviri.

Cuvintele erau ale unei limbi necunoscute, dar le-a înţeles fără greutate.

— Bun găsit, a răspuns. Şi, încă neîncrezător, a văzut că în încăpere nu se aflau mai mulţi oameni. Unul singur se plecase către el, iar omul era unul şi totodată mai mulţi. Părea un vis. Unde mă aflu? a întrebat de aceea.

— Acolo unde ai vrut să ajungi. Bea…

Şi paharul era ciudat, şi mâna care i-l întindea, dar bău şi trupul i se destinse. Când s-a trezit, după o vreme căreia nu-i putea aprecia durata, omul multiplu se afla din nou lângă el.

— Mai ameţeşti?

— Nu, Mirgh. Mă simt bine.

Dar urma să-l privească atât de mirat, încât nici nu apucă să se întrebe cum îi aflase numele.

— Ridică-te, atunci, l-a îndemnat Mirgh. Şi priveşte.

Bătrânul s-a supus. S-a pomenit în faţa unei uriaşe oglinzi, cu adâncimi pe care nu le-ar fi bănuit şi care nu-l mai stânjeneau. Tăcut, îşi privi chipul. Dar nu era unul, ci mai multe. Lângă el, supraveghindu-l, Mirgh aştepta. Apoi a făcut un pas înainte şi amândoi s-au răsfrânt în apele încremenite, iar Tristan a înţeles că oglinda nu minţea. Atunci s-a întors către celălalt, cu un singur cuvânt:

— Vorbeşte!

— E ciudat că n-ai ştiut ce cauţi, Tristan, a răspuns Mirgh luându-l de braţ. Îl ducea încet către o uşă, pe care o deschise. Se aflau acum pe o terasă dominând oraşul şi se aşezară, în vreme ce Bătrânul nici nu mai lua în seamă formele stranii ale

scaunelor. Privirile-i lunecau peste uluitoarea privelişte a oraşului. Încearcă să înţelegi, spunea Mirgh. Ai străpuns zidul invizibil care desparte două lumi. Vii dintr-o lume cu lăţime, lungime şi înălţime, trei dimensiuni, dacă nu punem la socoteală şi timpul…

Bătrânul şi-a stăpânit o tresărire. Ar fi vrut să întrebe ceva, dar şi-a rotit privirile peste oraş, le-a întors către cel ce vorbea şi s-a pătruns de inutilitatea întrebării.

— Mai departe, a spus. Urmează.

— Lumea voastră, spaţiul vostru tridimensional e cuprins într-un spaţiu cu patru dimensiuni, din care face parte lumea noastră. Închipuie-ţi o frunză bidimensională, închisă într-o cutie cu trei dimensiuni… Aşa cum frunza e foarte îngustă în cea de a treia dimensiune, a înălţimii, omul şi lumea lui sunt înguşti în dimensiunea a patra, pentru care nici n-au simţit nevoia unui nume. Dar, fie şi imperceptibil, omul are o a patra dimensiune, întocmai cum frunza are un minimum de grosime. Numai din pricina asta ai putut pătrunde până la noi, ca egal.

Fără a-şi desprinde privirile de pe priveliştea oraşului, bătrânul a repetat încetişor:

— Ca egal…

— Te miră noua ta înfăţişare? Aminteşte-ţi că cel mai simplu corp tridimensional, piramida, are patru feţe cu două dimensiuni. Cel mai simplu corp cvadridimensional are cinci feţe cu trei dimensiuni, Tristan… Contactul cu ele te-a ameţit când ai pătruns în lumea noastră, unde totul ţi s-a părut în primele clipe a fi aglomerat şi în mişcare…

— Şi am devenit mai mulţi.

— Ai amintirea vechii tale înfăţişări. Dar pentru lumea noastră eşti unul…

Până şi zgomotele urcând către ei erau diferite de zgomotele familiare Bătrânului, care le asculta distrat.

— Şi asta a fost munca şi ţelul nebănuit urmărit o viaţă întreagă? a întrebat apoi. Am ajuns la voi bătrân, la capătul puterilor. De ce? Preţul e scump…

Nu-l încerca tristeţea, nu simţea nelinişte, dar nici ameţitorul triumf al celui ajuns, după nenumărate stavili, la liman. Constatase o realitate, atât.

— Căile tale au fost scumpe, a răspuns Mirgh, trecând peste prima lui întrebare. Priveşte!

Bătrânul a văzut abia atunci ciudata măsuţă de lângă scaunele pe care şedeau. Mirgh s-a aplecat asupra unor butoane deasupra cărora se aflau nişte cadrane. A apăsat pe butoane şi, în cutiuţele lor, acele cadranelor au prins a zvâcni. Apoi a tras de o pârghie şi terasa a început să se învârtească. O ceaţă violetă s-a lăsat şi i-a învăluit pe amândoi. Tristan auzea un uruit peste care vuiau glasuri nenumărate, ca nişte pale de vânt răsunând într-o pădure de hornuri, apoi larma a încetat brusc. Boarea colorată se împrăştia şi, pe măsură ce ieşeau dintr-însa, formele caselor se limpezeau, ca şi când le-ar fi privit printr-o lunetă ale cărei sticle se potriveau de la sine.

Se aflau pe aceeaşi terasă, dar casa din care făcea parte nu mai era aceeaşi. Şi casele din jurul pieţii îşi schimbaseră, cele mai multe, înfăţişarea, iar o statuie imensă se ridica în mijlocul ei.

— Am învăţat să ne mişcăm înainte şi înapoi pe axa timpului, spunea Mirgh. Priveşte!

Un bărbat şi o femeie se apropiau, venind din partea cealaltă a pieţii, şi Bătrânul le-a aruncat doar o privire. Apoi s-a întors către Mirgh, care i-a zâmbit.

— Da, Tristan. Vin din lumea ta…

L-a surprins întâi croiala neobişnuită a veşmintelor. Şi straiele lui păreau ciudate în lumea lui Mirgh, dar nu-i trecuse niciodată prin minte că, pe Pământ, oamenii s-ar putea îmbrăca vreodată atât de deosebit de tot ce însemna pentru el îmbrăcămintea. Până şi ţesătura hainelor era alta decât cea cu care fusese obişnuit. Numai din viitor puteau veni asemenea soli, aşa că n-a simţit nevoia unor desluşiri.

Acum, când se apropiaseră, a văzut că amândoi erau tineri şi a înţeles sensul cuvintelor celui ce-l purtase prin timp. Scump fusese preţul numai pentru el, care folosise căile scumpe la care vremea lui îl silise.

— Oricine poate cuceri a patra dimensiune, în secolul din care vin?

— Nu oricine, Tristan. Dar nimeni nu mai are nevoie de o viaţă pentru a ajunge la noi…

Perechea se afla lângă ei. A privit obrajii netezi, pe care stăruia arama soarelui de vară, a văzut strălucirea privirilor şi a urmărit o clipă unduirea valurilor negre ale pletelor pe care femeia le-a scuturat, trecându-şi degetele prin păr. Fără

chipurile lor multiple, ar fi părut doi îndrăgostiţi plecaţi într-o plimbare, aşa cum îndrăgostiţii ieşeau dincolo de zidurile Parisului, la sfârşit de săptămână. Şi nici acum nu-l încercă tristeţea anilor pe care-i jertfise focului din cuptor, lepădându-se până şi de elementara bucurie a tânărului cu braţul trecut pe după umerii rotunzi ai femeii. Înţelegea cât de grea şi cât de lungă fusese calea urmărită în tăcerile de piatră ale catedralei, în tăcerile de pergament ale vechilor scrieri. Inutil de grea şi de lungă… Fluturându-şi mâinile în chip de salut, tinerii trecură pe lângă ei şi pătrunseră într-una din clădirile ridicate în jurul pieţei.

La fel de repede ca viaţa, îi trecu prin minte. Dar, neîntristându-se, înţelese că simţămintele pământeanului rămăseseră dincolo. Slab şi neîncovoiat, şedea pe terasa unei lumi stranii, într-un timp ce nu sosise.

— Am să plec, a rostit deodată.

Vorbise repede. Mirgh l-a privit cu înţelegere, ca şi cum ar fi ştiut încotro dorea să se îndrepte. N-a întrebat nimic, dar a pus în mişcare maşina montată în structura terasei şi, numai când s-au oprit în timpul din care plecaseră, i-a arătat cum trebuiau manipulate butoanele.

— Te aştept, prietene, a rostit apoi cu gravitate, fără a-şi desprinde privirile de pe faţa Bătrânului.

— Am să mă întorc.

Şi, după ce Mirgh a intrat în clădire, a apăsat pe butoane. Terasa a prins a se roti şi ceaţa violetă l-a înconjurat. A auzit din nou uruitul acoperit de vuietul glasurilor, apoi terasa s-a oprit. A coborât în piaţa aproape neschimbată şi s-a gândit la un anume loc. Pleoapa uriaşă, care mai bătuse pentru el o dată, a clipit repede.

Se afla pe o uliţă veche, scăldată în beznă. A recunoscut casa şi subsolul, dar toate i se păreau acum plate, ca nişte imagini desenate. Şi-a lipit faţa de geamul scund, regăsind fără strângere de inimă, în tânărul aflat înaintea lui şi aplecat peste semnele încurcate ale unui vechi pergament, tot ce fusese. Din uliţa întunecată, sever, Bătrânul îşi cântărea tinereţea. Nici atunci când se apropiase de ţintă, nădăjduind că va pătrunde necunoscutul ţel al vieţii rămasă în urmă, nici atunci nu bănuise că i-ar putea fi dată cândva o asemenea ciudată întâlnire. Dacă ar fi ştiut, dacă ar fi putut bănui, ar fi închipuit probabil o vană

convorbire, un dialog fie şi mut, însemnat de un gest, de o încuviinţare. Tulburat, ar fi aşteptat un semn. Acum se mulţumea să privească.

Recunoştea tot. Fiecare piatră a pereţilor, fiecare carte. Atunci? De ce venise? Ce căutase în confruntarea cu sine însuşi? Pentru ce se întorsese privind în hruba care-i mistuise tinereţea neîncălzită de mângâierea femeii, şi tocmai în clipa aceea?

Lângă el izbucni cântecul pe care-l aştepta, cântecul fetei care răsunase cu şaizeci de ani în urmă. Glasul tremura greu de făgăduieli şi, ca atunci, ca acum, i se păru că vede buzele pline ale cântăreţei, îi simţi zbaterea nărilor. Ştia că până şi în hruba de piatră aerul era deodată încins de mireasma trupului tânăr. Desluşi un geamăt, apoi glasul pătimaş se curmă brusc şi cascadele unor hohote fierbinţi izbucniră în uliţă, străbătură peretele întunecat, se rostogoliră pe masă şi se opriră chiar peste pergamentul mucegăit, unde săltară convulsiv, făcând să pălească flacăra galbenă a feştilei. Şi înţelese deodată că venise să-l întoarcă din drum pe cel ce fusese…

Atunci, ca orbit de râsul care mai pâlpâia pe vechea pentagramă, tânărul şi-a ridicat privirile. Fără să ştie, ochii-i întâlniră ochii Bătrânului.

— Merită oare? a auzit Tristan, urcând din străfundul tinereţii martirizate, întrebarea pe care de atâtea ori în curgerea anilor avea să şi-o pună. Şi dacă…

O linişte gravă îl cuprinse, căci se afla dincolo de mânie. Dar privi drept în ochii arşi de nesomn, care nu-l vedeau. Drept şi aspru. Oftând, tânărul îşi trecu palma peste faţă. Când îşi plecă privirile peste pentagrama însemnată în colţul de sus al paginii, râsul se stinsese şi feştila lumina palid. Cu o deznădăjduită îndârjire se apucă din nou să descurce ceea ce Bătrânul descurcase de mult, pierzând luni şi luni de zile, căci semnele vechiului pergament minţeau, iar drumul pe care-l făgăduiau nu ducea nicăieri. Capătul drumului începea mai târziu, într-altă parte…

Şi, în vreme ce tânărul încerca să dezlege o taină inutilă, Bătrânul înţelese că nu-şi mai putea schimba trecutul. Anii trebuiau să se irosească aşa cum se irosiseră, în ciuda preţului, indiferent de preţ. Şi mai înţelegea tăcerea celui ce-l lăsase să-şi întâlnească, la acea răscruce, tinereţea, ştiind că avea să se plece înaintea legii inexorabile a faptului consumat. Nu regreta

nimic, dar se strădui să pătrundă ce avea să însemne de aici înainte putinţa de a exista în cea de a patra imensitate. Găsi în el o nouă şi mare aşteptare.

Aruncând o ultimă privire către ceea ce fusese, stârni baterea violentă a pleoapei. Se află în piaţă şi, urcând pe terasă, porni în timp.

— Te aşteptam, a spus Mirgh, deschizând uşa ce dădea spre terasă.

— De ce am pătruns în lumea voastră?

— Pentru că gândeşti.

— Dar n-am ştiut ce caut. Nici nu ştiam ce urmăresc.

Se aşezaseră din nou pe terasă şi priveau trecerea oamenilor multipli prin marea piaţă. Uimit, Bătrânul înţelegea că nu i se păruseră nicio clipă monstruoşi, deşi nu semănau cu oamenii lumii din care venea. Cu toţii erau înalţi şi mulţimea chipurilor le era supusă unei stranii şi subtile armonii. Unii aveau feţe identice, dar printre cei ce străbăteau piaţa văzu şi oameni cu feţe deosebite. Şi i se descoperi deodată complexitatea gândurilor pe care le concepeau fiinţele cu mai multe chipuri, oglindind concomitent stări contradictorii. Cu atât mai ciudate i se părură cuvintele lui Mirgh.

— Noi nu vă putem înţelege, Tristan. Deşi lumile noastre distincte sunt legate prin invizibilele fire ale raţiunii... Şi voi, şi noi, gândim. Independent. Dacă te înţeleg, în oarecare măsură, e numai pentru că de ani de zile cercetez mentalitatea configurată de o lume tridimensională. Dar noţiunile noastre diferă şi ades ne lovim de imposibilitatea de a imagina dimensiunile exacte ale concepţiilor voastre. Şi am dori să colaborăm, să ne ajutăm unii pe alţii... Nădăjduim să ne uşurezi calea înţelegerii, Tristan.

Uimit, Bătrânul şi-a împreunat palmele.

— E cu putinţă să nu puteţi pătrunde în lumea noastră, când până şi eu... orbeşte... cu preţul unei vieţi...

— Nu e vorba de pătrunderea în lumea voastră, a spus Mirgh. Avem nu una, ci două posibilităţi de acces. Mai întâi, fiecare dintre noi poate apărea ca o proiecţie în lumea voastră, ca o umbră cu trei dimensiuni a realităţii noastre cvadridimensionale. Văzut pe Pământ pare un om ca toţi ceilalţi, dar n-are realitate şi degeaba ar fi străpuns cu sabia sau pus în lanţuri. Ca o umbră, trece prin ziduri şi, deşi vizibil, nimeni nu poate pune

mâna pe el.

— O fantomă! a exclamat Bătrânul. Episcopii noştri se pricep să folosească asemenea apariţii…

— Nu asta urmărim, vezi bine, a rostit cu amărăciune Mirgh. De altfel, religia face parte dintre noţiunile voastre care ne rămân ininteligibile… Apoi, ne putem intersecta cu lumea voastră printr-una din feţele noastre tridimensionale şi atunci suntem văzuţi aşa cum vă vedem. E felul în care ţi-ai întâlnit adineauri tinereţea… Ne putem retrage faţa tridimensională din lumea voastră, pierind în cea de a patra dimensiune. Atunci ne facem nevăzuţi, aşa cum piatra pe care o ridici din câmpul vizual al unor insecte care nu pot zbura devine pentru ele invizibilă, intrând în cea de a treia dimensiune.

— La fel am pierit din faţa lui Sursis şi-a oamenilor săi, a zâmbit Bătrânul. Pe Pământ asta se numeşte o minune…

— Numeşte-o cum vrei, a spus Mirgh, nu numele ne poate ajuta să înţelegem. Visele, conceptele, mobilurile acţiunilor voastre sunt tot atât de greu inteligibile pentru noi cum v-ar fi greu să înţelegeţi idealurile unei omeniri plate, bidimensionale… Tu însă ai trăit în lumea celor trei dimensiuni, ai cucerit-o şi pe a patra. Înţelegi lumea din care ai plecat şi ai posibilitatea să ne-o faci accesibilă!

— N-a mai venit la voi nimeni, până la mine? a întrebat Bătrânul. Doar am urmat învăţăturile unor înţelepţi, care mi-au arătat drumul…

— Neînchipuit de puţini, Tristan. La mari intervale şi… de obicei atât de bătrâni…

— Încât, ca şi mine, nu v-au putut ajuta multă vreme, i-a întregit gândul. Înţeleg… A tăcut o clipă, apoi a vorbit încet şi rar: Preţul meu a fost scump, ca şi al lor. Şi tu ştiai, Mirgh. Mai ştiai şi că viitorul va descoperi o cale mai scurtă şi mai uşoară, dar nu m-ai oprit din drum… De ce nu m-ai oprit. Mirgh?

— Unul nu-i nimic faţă de toţi, i-a amintit celălalt. Glasul îi suna blând, dar ferm. Nu putem decât încuviinţa, oricare ar fi preţul plătit de unul singur pentru sporirea cunoştinţelor tuturor. De altfel, dacă te gândeşti la cei din viitor, asemănători perechii pe care ţi-am arătat-o, nici ei nu sunt prea numeroşi. Explorarea infinitului lor tridimensional îi va fascina încă multă, multă vreme. Au de cunoscut planete, sisteme solare, galaxii… Apoi, vin faţă de tine dintr-o atât de mare depărtare în timp, încât nici

ei nu cunosc decât din cărţi unele date ale epocii tale. Nu ştiu mult mai multe decât noi despre religie, despre războaie şi regi…

Treptat, marea piaţă se golea. Bătrânul a cumpănit în minte vorbele celuilalt şi o ultimă întrebare s-a ridicat în el:

— De ce nu mi-ai scurtat baremi drumul?

— Dacă ar fi fost cu putinţă! a oftat Mirgh. Dar ne naştem ai vremii noastre… Calea tinerilor pe care i-ai văzut nu era calea ta, fie şi numai pentru că n-ai fi putut s-o înţelegi. Te-am ajutat pe propria ta cale.

— Tu?

Bătrânul s-a răsucit pe scaun, cu tot trupul. Dacă mărturisea acum că-i stătuse în preajmă, Mirgh o făcea numai pentru că fusese întrebat.

— Cei sosiţi până la tine mi-au indicat calea. O dată ţi-am stins cuptorul, când amestecul pe care-l topeai urma să facă explozie. Adormiseşi. Erai tânăr, atunci…

— La Lyon, şi-a amintit Bătrânul. N-am înţeles niciodată cum s-a putut stinge focul… Şi a doua oară?

— Mult nu puteam face, a răspuns Mirgh. Gândeşte-te câte lucruri nu înţelegeam… Cineva ţi-a trimis într-un rând o cupă de argint.

— Caterina de Medicis! Am căutat-o o zi încheiată.

— Am să ţi-o arăt. Aflasem întâmplător că-i otrăvită…

Şedeau pe terasă şi se priveau zâmbind.

— Călătorind în viitorul lumii tale vei putea afla mai multe, a rostit într-un târziu Mirgh. Îi vei ajuta mai cu folos pe cei ce caută, îi vei apăra pe cei ameninţaţi. Tu înţelegi, Tristan…

Şi Bătrânul nu se mai miră că până şi fiinţele raţionale ale unor lumi cu totul diferite erau legate între ele prin fire de nebănuit. Din asemenea lumi ştafete pentru care viitorul se deschidea se întorceau către vremi ce nu apucaseră să fie. Îşi aminti de tânărul pe care-l părăsise aplecat asupra vechiului pergament, în hruba întunecoasă. Nu mai avea nevoie de ajutor. Gândi cu glas tare:

— Se întâmplă atâtea nelegiuiri, crime…

— Ţi-am spus că, de cele mai multe ori, nu putem înţelege. Cu cât vom şti mai mult, cu atât vom sprijini mai temeinic ce se cere sprijinit… De aceea ne îngrijim înainte de toate de oamenii care vin către noi, Tristan. Cu orice preţ…

Vorbeau domol pe terasă, ca nişte vechi prieteni. În piaţă, jos, trecerea oamenilor multipli încetase.

— Un oaspete din viitorul lumii tale mi-a spus că se va scrie mult despre tine, şi-a amintit Mirgh, după o vreme. Dar cel care a priceput cel dintâi cum ai putut ieşi din turla palatului a fost…

— Un alchimist?

— Nu, a zâmbit Mirgh, un visător.

— M-aş duce să-l văd…

Mirgh i-a dat lămuririle trebuincioase şi Bătrânul s-a aplecat din nou peste butoanele maşinii. Pleoapa a bătut.

Se afla într-o încăpere cu mobilă ciudată, în inima unui mare oraş din viitor. Şiruri de cărţi, deosebite de cărţile pe care le cunoştea, îşi arătau cotoarele pe rafturi ce acopereau pereţii. La o masă, un bărbat între două vârste se îndeletnicea cu o treabă pe care Bătrânul n-o înţelese, pentru că nu mai văzuse niciodată o maşină de scris. Recunoscu, în schimb, portretul ce împodobea masa şi-şi privi chipul cu stăruinţa celui ce se descoperă altfel decât fusese obişnuit să se cunoască. Apoi se plecă peste umărul Bărbatului şi începu să citească rândurile citeţ aşternute pe pagina albă. Erau scrise în franceza unei alte vremi, dar le înţelesese lesne.

Am reconstituit „dispariţia" lui în amănunt, citi, *mai mult*, *ştiu ce s-a întâmplat cu el după ce a pierit din faţa vicontelui de Sursis.*

Omul între două vârste se opri, întinse mâna şi apucă portretul. Îl privi lung, apoi îl sprijini mai aproape, de bronzul înverzit al unei statuete înfăţişând un Osiris îmbălsămat. Bătând cu două degete, făcu să se ivească pe coala de hârtie un nou şir de litere.

Şi mă întreb uneori dacă ar ţi cu neputinţă să primesc un semn, un simplu semn arătând că nu m-am înşelat…

Atunci Bătrânul întinse mâna şi luă fotografia, ducând-o pentru totdeauna în inaccesibila lui dimensiune, care-l înghiţi.

Când bărbatul de la masă îşi întoarse privirile către statuetă, încremeni. Faţa-i albi deodată. Cu mişcări precipitate ridică o carte, cotrobăi printr-un teanc de hârtii, căută pe jos, în jurul mesei. Răscoli coşul plin de ghemotoace.

Peste câteva clipe, istovit, se aşeză din nou. Un zâmbet: îi flutură pe buze, nepotrivit cu adâncimile privirilor pironite pe vechea statuetă de bronz. Prin fereastra deschisă pătrundea

până la el vacarmul oraşului. Atunci îşi cuprinse fruntea cu palma şi rămase multă vreme nemişcat, singur cu speranţe şi gânduri. Iar în el se făcu linişte, linişte.

DESPRE VULPI ŞI ZĂBRELE

Atenţie, îşi spuse Ilarion văzând că între degetele lui crispate ţigara începuse să tremure. Cu un efort de voinţă se aplecă spre tânărul care-i întindea bricheta şi izbuti să-i mulţumească, deşi se întrebă dacă observase ceva. Probabil că nu. Bineînţeles că nu, se corectă, tânărul întorsese capul şi vorbea acum cu Irina, aşezată lângă el pe banchetă. Ceilalţi sporovăiau şi ei, râzând. Atunci, ca de fiecare dată, se întrebă *când* şi nu-şi putu răspunde, nu numai pentru că totul se petrecea pe neaşteptate şi atât de repede încât abia era în stare să perceapă mesajul, dar şi pentru că situarea lui în timp nu putea fi aproximată decât datorită înfăţişării personajelor şi amănuntelor ţinând de decor, iar cadrul fusese de astă dată neutru, alb, neîngăduind citirea formelor albe, în timp ce feţele personajelor, Ilarion şi tânărul cu bricheta, nici nu se vedeau. Atunci de ce ştiu că era el? Nimic nu-l îndreptăţea să identifice silueta întrezărită, nici ceea ce făcea, şi totuşi ştia. Vodcă? Martini? Campari? întrebă Sanda peste sunetele pianului lui Keith Jarrett, dar cineva o ţistui şi Ilarion închise ochii, era înregistrarea concertului de la Köln ale cărui armonii se potriveau cu starea lui, ce stare, încercă s-o definească, dar nu era uşor. Primul şoc trecuse. Şi spaima. Stupoare? Dacă aş putea vorbi cu cineva, măcar atât. Era însă cu neputinţă, aflase asta demult, vorbele erau inutile sau pricinuiau dezastre. Nu te simţi bine? întrebă în şoaptă Irina şi, deschizând ochii, Ilarion zâmbi cât putu de firesc. Ba da, de ce…? Ascultam. Te iubesc, şopti Irina. Şi eu. Şi se simţi recunoscător, lângă ea, cel puţin cu ea totul era limpede şi-şi putea îngădui să renunţe la istovitoarea, inevitabila pândă la care se ştia condamnat. Tânărul cu bricheta se afla acum în fundul încăperii, lângă masa încărcată cu gustări, pahare şi sticle. Cine e? întrebă Ilarion şi Irina râse. Gelos? Dar aveau amândoi încredere în dragostea lor şi, în plus, Ilarion *ştia.* Cred că Sanda a pus ochii pe el, adăugă Irina. Valentin nu mai ştiu

cum, violonist, anul IV. Îl văd pentru prima oară. Şi eu, spuse Ilarion, dar, îl vom vedea des de acum înainte. Irina îi aruncă o căutătură întrebătoare. De data asta crezi că-i serios? Ilarion ridică din umeri. Ar fi vrut să-i poată spune nu cred, ştiu, dar tăcu încercând să-şi închipuie cum aveau să se desfăşoare întâlnirile lor în anii ce-i aşteptau, serile, excursiile, am luat bilete la teatru, concertele lui Valentin, Ilarion îngrijindu-i de gripă, imaginile nu se închegau totuşi pentru că tânărul înalt, cu mustăcioară blondă, nu era deocamdată decât un invitat care-i întinsese bricheta în timpul uneia dintre petrecerile Sandei. Ce-i cu tine? întrebă Irina şi printr-o bruscă înfiorare a degetelor pe clape Keith Jarrett îi sublinie neliniştea. Nimic. Mi-e numai tare cald şi tot fumul ăsta. N-ai temperatură, constată ea punându-i mâna pe frunte, vrei să plecăm? Vreau să-ţi vorbesc, dar era singurul lucru pe care nu-l putea face, aşa că se mulţumi să mormăie nu, de ce, abia am venit. Ce zici de Valentin? întrebă atunci Sanda lăsându-se să cadă pe banchetă şi făcându-şi vânt cu mâna. Îţi luceşte nasul, zise Irina. Ştiu eu, pare drăguţ. Cu ăsta am încurcat-o, şopti Sanda. Exagerezi, râse Irina. Nu, ascultă-mă pe mine, de o săptămână ne căutăm zilnic, îţi dai seama? Irina o privi mirată. Ilarion zicea că de acum încolo o să-l vedem cu toţii destul de des. Ei vezi, strigă Sanda, şi-a dat şi el seama, Ilarion, dar Ilarion se retrăsese în dreptul ferestrei deschise şi privea noaptea. În toţi anii ăştia, un singur om. Trebuie să mai fie şi alţii, dar cum să-i găsesc, nici de el nu mai ştiu nimic, o fi murit. Lângă bufet Valentin vorbea cu verişoara Sandei, una lungă şi slabă abia picată de la Galaţi sau Brăila şi Ilarion se simţi neputincios, condamnat să aştepte. Câţi ani? Cinci? Zece? Tot ce ar fi putut încerca era inutil. Toată viaţa ai să aştepţi, fără să poţi schimba nimic, spusese atunci singurul om care *ştia,* deşi, dar se oprise din vorbă şi Ilarion era prea necopt şi prea speriat pentru a-l putea sili să spună ceea ce nu dorea. În anii de mai târziu, totuşi, faptul că exista un deşi, o poartă care trebuia găsită însemnase puţină speranţă. Lungi nopţi chinuite de vorba deşi. Acum, în faţa noii, indiferentei nopţi de vară înţelegea însă că în anii scurşi de la neaşteptata întâlnire găsirea porţii îl preocupase fără să ia totuşi caracterul de necesitate pe care îl căpăta acum. În fond, pe vremuri, în afara poveştii cu Hanganu, fusese vorba de un examen, o fată oarecare, o boală fără importanţă. În seara asta însă i se cerea

să admită inacceptabilul. Întorcând capul se uită la Valentin care vorbea mai departe cu lungana de la Galaţi sau Brăila şi căută pe chipul lui ceva, un semn, fără să descopere nimic. E chiar simpatic, recunoscu atunci când, simţindu-se privit, Valentin ridică ochii şi-i zâmbi. Deşi. Dar vorba nu era poate decât momeala menită să-l atragă definitiv în capcană. Te simţi mai bine? întrebă Irina punându-i mâna pe braţ şi, cum nu o auzise apropiindu-se, Ilarion tresări. Uite datele problemei, izbucni zâmbind neliniştitor, un şoarece, momeala şi capcana. Ilarion, şopti fata trăgându-şi mâna. Deşi, adăugă el, pentru că există şi un deşi. Întrebare: reprezintă deşi o a patra dată a problemei sau se confundă cu una dintre cele enunţate, de pildă a doua? Palidă, Irina îl privea şi buzele îi tremurau. Furia disperării lui se risipi, îşi veni în fire. Iartă-mă, spuse neobişnuit de blând, n-am vrut să te sperii. Dar m-ai speriat. Uneori, ştii, mă sperii şi pe mine. Zâmbea vinovat, încurcat. Ai dreptate, probabil că nu mă simt bine. Irina se lipi de pieptul lui. Să plecăm. Nu, zise el la fel de blând, rămâi. Am să mă plimb puţin. Am nevoie de aer. Şi de singurătate? întrebă cu tristeţe Irina. Şi. Nu te supăra. Pe mâine. Aplecându-se, îi atinse tâmpla cu buzele şi se depărtă repede, ca să nu-şi mai ia rămas bun de la ceilalţi. Coborî scările fără să-şi dea seama că le coboară, dar ajuns în stradă ridică privirile, Irina rămăsese la fereastră şi el îşi flutură braţul. Fata nu schiţă niciun gest de răspuns, poate că nu m-a văzut, se uită pur şi, simplu la noapte cum m-am uitat şi eu adineauri, dar tristeţea din el îi spunea că se minte, era cu neputinţă ca Irina să nu-l fi urmărit de sus. După câţiva paşi întoarse capul, se simţea prost, Irina dispăruse de la fereastră şi un val de greaţă îl răscoli la gândul că ar fi putut reveni în încăperea în care Valentin zâmbea. Respiră de câteva ori adânc, apoi, cu paşi mari, se îndreptă spre Cişmigiu şi, coborî curând treptele dinspre Ştirbei-Vodă. Pelicanii nu mai ocupau insuliţa, vidrele nu mai unduiau în apa întunecată. Demult, în copilărie, cuşti mizere închideau acolo lupi jigăriţi, un urs, un râs şi, amintindu-şi rătăcirea dementă a vulpilor între plasele de sârmă, zborul bolnav al vulturului obligat să recadă pe craca moartă a unui copac cu trunchiul descojit ca un stâlp de telegraf, îşi spuse că oamenii rătăcesc la fel şi zboară la fel, cu deosebirea că nu văd zăbrelele între care se mişcă. De ce mi-a fost dat să le văd pe ale mele? Şi se mai întreabă dacă vulpile cu blana roasă se învârteau

nebuneşte în cuşcă încă sperând, împotriva evidenţei, că vor descoperi o ieşire sau dacă deznădăjduitul lor du-te-vino nu era decât expresia unui mecanism dereglat funcţionând în gol, semnul febrilităţii lipsite de scop, al neliniştii incapabile să-şi amintească până şi accidentul care o declanşase. Înainta pe asfaltul banalei alei din Cişmigiu mărginită de şirul scaunelor goale dincolo de care ghicea peluzele cu flori, arbuştii mai întunecaţi decât noaptea şi ceva îl reţinea parcă, îngreunându-i mişcările. Dinadins merg încet, îşi mărturisi, ca să-mi dovedesc superioritatea faţă de vulpile intrate în panică. Era o constatare ironică şi amară, dar se simţi mai bine aducând-o în câmpul conştiinţei, apoi îl înciudă faptul că se simte mai bine şi grăbi paşii. După câtva timp îşi dădu seama că aleargă. Se surprinse gâfâind. I se păru că e urmărit şi nu îndrăzni să se uite îndărăt, spaima îl împiedica să gândească în noaptea care deodată vui, bubui, totul în el tremurând în aşteptarea loviturii care nu mai sosea. Nu se opri decât în dreptul platanului uriaş, încins cu brâul băncilor pustii. Răsuflând greu întoarse capul, nimeni pe alee, tăcere, dar tremura încă şi abia când se aşeză înţelese că aici, lângă bătrânul platan dorise să ajungă, mânat de speranţa nemărturisită că l-ar putea întâlni din nou pe cel de atunci, deşi speranţa era absurdă, condiţia vulpii, tot atât de absurdă ca panica lui de adineauri. Şezi lângă mine, rostise pe vremuri glasul neobişnuit de grav şi băiatul şovăise, cu toate că nu era atât de târziu, nici atunci nu se mai afla nimeni pe băncile verzi, vremurile nesigure de după război nu îndemnau noaptea la hoinăreală prin parcuri, şezi, n-auzi, repetase bărbatul, apoi, cum Ilarion nu se hotăra, întinse mâna şi-l trase lângă el, pe bancă. Şi cu toate că era întuneric băiatul nu putu să nu observe că omul care-l ţinea de mână purta o veche tunică militară ai cărei nasturi dispăruseră şi care era încheiată cu două ace de siguranţă, o tunică sfâşiată în dreptul inimii şi umărului drept, unde fusese stângaci cusută cu sfoară, pantaloni negri cu manşete zdrenţuite şi bocanci scâlciaţi dintre care unul, stângul, rânjea arătând trei degete. Înspăimântător de slab, omul avea cearcăne mari şi o barbă de câteva zile. Nu-ţi fie frică, spuse vocea de bas nepotrivită cu puţinătatea făpturii, cum a fost? Ce? se cutremură Ilarion, abia trecuse într-a cincea de liceu şi glasul îi mai răguşea uneori dând cuvintelor intonaţii caraghioase, aşa şi ce ăsta, sunase dogit şi-i venea să între în pământ de ruşine,

totodată se temea de cerşetorul care nu-i dădea drumul şi, încă şi mai mult, de întrebarea pe care i-o pusese. De unde ştia? Din cauza celor întâmplate pe seară, la ora de algebră, nu se dusese de-a dreptul acasă, în Sfinţii Apostoli, şi ocolise prin Cişmigiu, unde bătuse aleile încercând să nu se mai gândească la noul profesor, Hanganu. Auzi, te-am recunoscut îndată, adăugă omul. Mie poţi să-mi spui, şi eu văd. Glasul vibra ca o coardă. Ilarion simţi că-i ard urechile, totul era cu atât mai îngrozitor cu cât nu înţelegea nimic, şi dintr-odată începu să plângă. M-a scos. La tablă. S-a uitat. La mine. Linişteşte-te, auzi, spuse necunoscutul, cu plânsul nu faci nimic. Şi? Şi atunci l-am văzut. În holul liceului. Pe catafalc, printre flori, strigă Ilarion şi-şi duse mâna liberă la gură încercând să-şi înăbuşe hohotele de plâns. Omul oftă. Nu mai plânge, hai, ţi-am spus că văd şi eu. Păcat, ai luat-o cam devreme. Eu abia pe front am început. M-a rănit o schijă, uite, pipăie, şi ridicând mâna lui Ilarion îl puse să atingă, în vârful capului, un şanţ mic cu marginile ca nişte creste zimţate. Tot la cap te-ai lovit? Nu, bâigui Ilarion. Vreo boală, ceva? Prietenos, omul întreba liniştit, nimic înspăimântător sugera glasul lui profund şi cald cu care la fel ar fi vorbit despre vreme sau despre mâncare şi, pe măsură ce cuvintele celuilalt îl învăluiau, coşmarul se atenua sau Ilarion îl simţea mai puţin real. Scarlatină, şopti smârcâind de câteva ori. Hipertoxică. Eram în comă, mi-au făcut injecţii peste injecţii, după aia a urmat boala serului. Acum se auzea vorbind şi, deşi umerii îi mai erau zgâlţâiţi de sughiţuri, curiozitatea îi fusese trezită. O fi asta, spuse omul scărpinându-şi bărbia şi unghiile îi hârşâiră pe perii aspri, eu atâta ştiu: în capul nostru s-a petrecut ceva. De aia vedem. Ce vedem? întrebă Ilarion dintr-o suflare. Capete de fire. Şi, pentru că băiatul îl privea nedumerit, adăugă: Fire de viaţă, pricepi? Capătul firului care ne leagă de un om anume. Pe tine, de profesorul tău. Ăla-i un fir care se opreşte la marginea catafalcului, şi l-ai văzut. Dar nu vezi numai nenorociri. Uneori eşti pe stradă, într-o casă, la cinema, acolo unde omul ţi se iveşte pentru ultima oară, vorbeşte sau râde. Tu însă, fii sigur, n-ai să-l mai vezi. O boare de vânt mătura frunzele căzute ale platanului şi amândoi le ascultară un timp fâşâitul. Încolo era linişte, rareori ajungea până la ei semnalul metalic al unui tramvai de pe bulevard. De ce? întrebă deodată Ilarion. De ce? De ce Hanganu. Mai sunt profesori, băieţii din clasă. N-aş şti să-

ţi spun, clătină celălalt din cap. M-am întrebat şi eu. Uneori e un om apropiat, alteori un străin. De ce, n-am înţeles, dar află că-i adevărat, vreau să zic, ce vezi. Hanganu ăsta. La tine abia a început, nu ştii, eu am avut timpul să-mi dau seama. Totul se întâmplă, recunoşti totul. Dar când, se înspăimântă Ilarion, când se întâmplă? Afli tu singur, răspunse cu un fel de răbdare istovită cel ce urma să-l ţină de mână. Dacă te vezi şi pe tine măsori timpul după faţa ta mai scofâlcită, după părul mai alb. Sunt şi alte semne, ai să le afli. Încruntat, băiatul închise ochii încercând să-şi, reamintească scena. Holul liceului. Nu mă văd, dar lângă catafalc stă Lungeanu, de română. Neschimbat. Vorbise cu glas. Tare şi cerşetorul încuviinţă: Asta-i semnul. Acum ştii. Am să-i spun, strigă Ilarion deschizând ochii şi uitându-se la obrazul celuilalt, atât de nefiresc de alb încât părea o mască trasă sub ochii cercănaţi şi se opriră în dreptul mustăţii şi bărbii nerase. Să se apere, să se ferească. Nu poate, oftă bărbatul. E blestemul nostru. Ştim şi tăcem. La început m-am crezut un fel de mântuitor, am încercat să vorbesc, dar tot ce vedeam a fost şi, dacă a fost, va fi. Toată viaţa ai să aştepţi fără să poţi schimba nimic. Deşi, dar omul se opri şi Ilarion se sfii să insiste, era de altfel năucit de câte aflase şi simţea nevoia unui răgaz ca să se obişnuiască şi să înţeleagă. Du-te acum, încheiase celălalt eliberându-i mâna, du-te, băiete. Mi s-a oferit o şansă şi eram prea prost ca să profit într-adevăr de experienţa nefericitului, îşi spuse Ilarion în noaptea altui timp, l-am întâlnit pe singurul om care *ştia* şi m-am ales cu atât de puţin, dar simţea că n-are dreptate, cerşetorul se ivise când prima ridicare fulgerătoare a cortinei zguduise băiatul de pe vremuri şi cuvintele rostite pe banca de lângă platan, ia te uită, m-am aşezat exact pe locul de atunci, îl ajutaseră să înţeleagă, dacă nu misterul, măcar împrejurările în care se producea. Probabil că sărmanul nici nu-mi putea spune mai mult, în gura lui cuvântul deşi avusese o altă semnificaţie decât aceea pe care i-am atribuit-o mai târziu, în fond era un om simplu, victimă a războiului, un cerşetor. Faptul că purta o tunică ofiţerească, fantastic, realizez asta pentru prima dată, nu spune mare lucru, în halul în care ajunsese îi fusese probabil dăruită de vreun fost comandant, era greu de crezut că omul fusese el însuşi ofiţer. Ar fi însemnat că era un declasat. Gândurile luându-i o întorsătură neaşteptată îşi aminti cum în timp ce stătuseră de vorbă îl

apucase de mână cu o mână care nu era muncită, n-avea bătături, nici măcar pielea asprită. Fusese un contact intenţionat? Pentru ca Ilarion să înţeleagă mai târziu? Ce? Încercă să-şi amintească felul cum vorbise, intonaţiile, dar poate că voia pur şi simplu să se facă înţeles de un adolescent înspăimântat. DEŞI. Uluit, se întrebă dacă era cu putinţă. Cum să afle ce-i fusese dat necunoscutului să vadă în ochii iubitei sau soţiei sau fiului şi nu găsise în el resemnarea de a mai trăi aşa cum trăise, aşteptând ziua pregătită de un viitor inexorabil? Fugind de ai lui fugise de el însuşi, cel condamnat să accepte scadenţa. Şi aici, în fuga asta se ascundea cheia lui deşi. În speranţa absurdă a vulpii. Ilarion se lăsă pe spate şi privi cerul. E ciudat, îşi spuse aprinzând o ţigară, abia acum descopăr în el un declasat refuzând să-şi asume destinul. Sau sperând să-i scape. Mai mult ca niciodată se simţi aproape de omul întâlnit o singură dată, cu peste zece ani în urmă. Între speranţa absurdă şi funcţionarea în gol alesese speranţa. Îşi spusese că mecanismul nu era neapărat infailibil, că în puzderia de fire nevăzute ale posibililor ducând la fiecare acţiune şi retezate în clipa deciziei care lasă să subziste doar unul, din care din nou pornesc o mulţime de fire anihilate tot în favoarea unuia, şi aşa mai departe, aşa mai departe, copoiul privirii vânând imaginea finală se putea rătăci măcar ca o excepţie de la lege, cu şansa la o mie, la un milion, de a descoperi un final virtual, dar finalmente fals, pentru că anulat încă la nivelul unei decizii anterioare de care copoiul nu ţinuse seama, pe care n-o observase, şi se hotărâse atunci să mizeze pe excepţie, pe şansa infimă. E ridicol să-ţi închipui viitorul ca un inepuizabil depozit de evenimente din care fiecare dintre noi se aprovizionează având la dispoziţie doar un set dat, evenimente pe care şi le alege sau de care este ales pentru a fi în cele din urmă condus la o *anume* întâlnire cu moartea, a lui şi numai a lui, pregătită minuţios încă de la naştere. Ananke. Fatum. Kismeth. Pentru ca el, Ilarion, să-i facă lui Valentin (din greşeală? în mod deliberat?) injecţia fatală în decorul alb întrezărit la petrecerea Sandei, la capătul unei serii de împrejurări anodine alcătuind piesele încă necitite ale unui puzzle care, abia prin potrivirea ultimei, devine limpede. Şi Irina? Renunţarea la un fir presupune şi renunţarea la alte fire? Schimbarea deliberată a urzelii? Se simţi dintr-o dată vlăguit, ca

şi cum ceva în el ar fi încetat să existe. Atunci văzu fata venind încet pe alee şi-i urmări mersul, merge curios, o barcă în derivă, şi înţelese brusc. Şezi lângă mine, rosti când fata ajunse în dreptul lui dar ea se opri doar pentru o fracţiune de secundă şi vru să treacă înainte aşa că o apucă de mână repetând şezi, nu-ţi fie frică, şi o trase lângă el, pe bancă. Spune-mi cum a fost, adăugă simţind-o crispată, gata să strige, şi cu o mare tristeţe, o oboseală blândă şi resemnată şopti mie poţi să-mi spui, eu *văd,* apoi îşi scărpină bărbia şi, înainte de a auzi hârşâitul unghiilor pe perii aspri, ştiu că-l va auzi.

OVID. S. CROHMĂLNICEANU

Pentru cine întâlnea sporadic prin reviste numele cunoscutului critic şi istoric literar Ovid S. Crohmălniceanu (născut la Galaţi, la 16 august 1921) nu numai în dreptul unor comprehensive comentarii la cărţile de science fiction *ale. Altora, dar şi semnând povestiri proprii, pline de nerv şi de un timbru aparte, vag exotic, – era de aşteptat ca aceste povestiri să fie adunate cândva într-un volum. (Şi mai trebuie adăugat, ca benign detaliu de tactică ori de psihologie a succesului, că autorul a ştiut întinde bine coarda acestei aşteptări, sigur pe atù-ul ţinut în rezervă, ca recompensă pentru nerăbdarea şi curiozitatea cititorului pus astfel la încercare.) Astfel încât volumul de* Istorii insolite, *publicat în 1980 la Editura Cartea Românească şi distins în acelaşi an cu Premiul Asociaţiei Scriitorilor din Bucureşti, a fost şi n-a fost o surpriză. Ceea ce era însă mai greu de prevăzut e efectul de „masă critică“ pe care simpla comasare în volum a unor texte până atunci disparate şi dispersate în pagini de revistă l-a amorsat instantaneu, proiectându-l, cum s-ar zice, „peste noapte”, pe distinsul şi prestigiosul profesor de istoria literaturii române de la Universitatea din Bucureşti pe firmamentul, mai puţin faşionabil în opinia* main stream, *a sf-ului autohton, ca orbitoare „supernovă“ a anului 1980! A fost un succes spectaculos – de critică, de public, de librărie – pe care Ovid S. Crohmălniceanu îl repurta atunci pentru sine, dar şi pentru* science fiction *ca „mişcare” încă, totuşi, (până când?!) suplicantă şi supirantă în peisajul actual al literaturii române „generale”. Pentru că niciodată până atunci (şi, din păcate, nici de-atunci încoace, decât poate în 1986, cu ocazia apariţiei celui de-al doilea volum* sf *al scriitorului.* Alte istorii insolite), *„vocile ascultate“ ale criticii, la noi (un Nicolae Manolescu, un Eugen Simion ş.a.) n-au mai fost atât de prompte şi de nereticente în a semnala, cu superlative, apariţia unei cărţi de* science fiction.

Dintre scriitorii români de science fiction *de azi, Ovid S. Crohmălniceanu este acela care a reuşit cel mai direct să pătrundă în conştiinţa criticii şi să-şi instituie un loc al său, propriu şi inconfundabil, nu numai în peisajul sf-ului românesc*

actual, dar şi în cel, mai larg, al prozei româneşti actuale în ansamblu. Direct, desigur, doar dacă luăm ca punct de reper data apariţiei în volum a exemplarelor sale Istorii insolite – *volume apărute târziu, dar dovedind o „mână“ îndelung exersată.*

Ovid S. Crohmălniceanu scrie un science fiction *„exemplar“ mai întâi în sensul că ilustrează condiţia definitorie a genului, aceea de a proceda, esenţialmente, prin* analogie *şi* extrapolare *– operaţiuni logice ridicate la rangul de procedee literare, cărora scriitorul le ţine strâns sub control nu doar efectul literar, dar şi acurateţea şi rigoarea propriu-zis logică. Virtute în care Ovid S. Crohmălniceanu excelează şi în cărţile-i de critică şi istorie literară (prea cunoscute şi prea numeroase pentru a fi enumerate aici), rigoarea logică este o auto-exigenţă care-l defineşte şi ca scriitor de* science fiction, *care poate fi constatată mai întâi implicit, efectiv practicată de* scriitor, *dar care poate fi întâlnită şi explicit, programatic formulată de* critic. *Citim, astfel, într-un articol cu titlu excentric dar cu idei cât se poate de solide,* Ştiinţifico – fantasticologie *(publicat în* Viaţa Romnească, *nr. 1/1974): „Am ajuns să mă conving tot mai mult că specificul literaturii ştiinţifico-fantastice rezidă într-o «logicizare» sistematică a imaginaţiei. Pe o ipoteză oricât de năstruşnică a acesteia din urmă, mintea construieşte mereu un eşafodaj strict raţional. Fascinaţia literaturii de anticipaţie vine dintr-o atare logică strânsă impusă fantasticului... Literatura de* science fiction *seamănă cu matematicile non-euclidiene. Singura eroare maximă pentru ea e să nu aibă rigoare.”*

Rigoare pe care o găsim funcţionând impecabil, turnată organic în tiparul unor „motive“ sf consacrate, în toate „istoriile insolite“ din cele două volume, rigoare funcţionând la randamentul ei maxim mai ales acolo unde este chemată a opera ipostazierea literară a aporiei, *în speţă – a unui gen modern de aporie:* aporia statistică.

Există un nerv vital pe care, atunci când îl atinge, scriitorul pur şi simplu „ne întoarce mintea pe dos”, ne scurt-circuitează releele mentale, ne azvârle în acel „vertij intelectual“ (cum i-ar zice Voicu Bugariu), demarat şi accelerat prin „insolitare cognitivă“ (cum i-ar zice Darko Suvin), perceput ca „fior al abisului hermeneutic“ (cum îi zice chiar Ovid S. Crohmălniceanu), perceput ca „sense of wonder”, *ori*

„conceptual breakthrough”, *ori cine mai ştie cum poate fi numit acest simplu şi ireductibil fapt: plăcerea, plăcerea estetică, acel fel de plăcere estetică pe care numai în* science fiction o *putem găsi.*

Înzestrat cu „vâna” speculaţiei frisonante, ascuţite, atrase ca de o anxifiantă hipnoză trează mereu spre muchea de abis unde totul devine de semn contrar, Ovid S. Crohmălniceanu ştie spune toate acestea cu o „voce” inconfundabilă, cu un „timbru“ propriu, numai al lui, un timbru aparte care nu e greu de sesizat, dar e greu de numit, întrucât el rezidă, dincolo de nervozitatea turnurii stilistice, în mişcarea însăşi a gândirii – o *gândire „nervoasă”, scormonitoare, neliniştită şi neliniştitoare prin chiar natura sa originară.*

Acest nerv vital este atins în plin atunci când „ipoteza oricât de năstruşnică“ pe care-o extrapolează literar rigoarea logică a ştiinţifictorului este ea însăşi un paradox logic, un paradox logico-matematic, o aporie. Un astfel de paradox, din categoria celor pe care le-am, numit mai sus „aporii statistice”, prezumează posibilitatea ca, din numărul infinit de planete ce populează universul, cel puţin două să fie absolut „simetrice”, identice până la ultimul detaliu şi deci imposibil de diferenţiat: mai mult, statistic această posibilitate se impune ca necesară şi inevitabilă, dată fiind tocmai infinitatea numărului de lumi prezumabile. Fără a insista acum asupra comunicaţiei pe care această infinitate o deschide înspre problematica estetică a sublimului în Science fiction, *să observăm doar că tentaţia de a converti astfel, statistic, în* Science fiction *un vechi motiv literar (dublul, sosia) şi o etern-umană obsesie psihologică are drum liber. Pornind de pe Pământ la bordul unei nave cosmice, astronautul William Wilson se încrucişează la jumătatea drumului, fără să ştie, cu dublul său îmbarcat pe dublura navei sale, pornit simultan spre Terra de pe o planetă necunoscută (de fapt cunoscută doar sub indicativul convenţional T’ – Terra prim), absolut identică Terrei, planetă pe care Wilson va ateriza (va aterprimiza, mai bine zis) el însuşi, după încă o jumătate de drum. Întors, în aparenţă, printre „ai săi”, Wilson are totuşi „sentimentul cert că sunt* alţii“ (Ceilalţi, *este titlul povestirii). Verificări discrete, pornite de la detalii concrete cu autenticitate garantată, se soldează sistematic ambiguu, închizându-l fără ieşire pe Wilson în propria-i certitudine, îngheţându-l de groază*

şi disperare la gândul că niciodată nu va putea să dovedească această certitudine interioară, asemeni unui nevinovat prins în capcana unei erori judiciare prin coincidenţa perfectă a probelor, asemeni unui maniac închis ermetic şi pentru totdeauna în propria-i manie, ori unui „înstrăinat de mediu” în ireversibila-i înstrăinare. Şi, cu această ultimă sugestie, cercul ambiguităţii se închide: dacă, totuşi, astronautul cu nume din Edgar Allan Poe nu a nimerit pe nicio dublură a Terrei ci s-a întors pur şi simplu înapoi pe unica şi vechea Terră, iar „dublul” său nu e undeva în spaţiu, în afara lui, ci în el însuşi – situaţie multiplicată la infinit cu fiecare dintre „ai săi”?

Tot o aporie statistică este şi „legea porcăriei universale” (care promite, de pe acum, să se desprindă de autor şi să „între în folclorul), o aporie statistică derivată dintr-o obsesie psihologică larg răspândită: aceea că, în „lumea în care trăim”, toate ne ies, sistematic, „pe dos”, parcă spre a ne face intenţionat „în ciudă”. Trecând această „temă” printr-un număr de „variaţiuni”, care de care mai savuroasă, şi mai delectabilă prin ingeniozitate şi neprevăzut, generaţiile succesive ale familiei Link – un negustor păgubos, un scriitor, un psiholog, un logician, un teolog, un fizician – ajung să întruchipeze Istoria generalizării unei legi *(titlul, inutil diluat şi incolor, al povestirii). Descoperind „legea porcăriei universale“ ca ultim substrat al unei „lumi pe dos“ care nu e alta decât „lumea noastră cea de toate zilele”, Ovid S. Crohmălniceanu descoperă totodată şi necesarele soluţii de neutralizare a predispoziţiei vechiului motiv literar („lumea pe dos”) spre static şi descriptiv, altele decât dinamismul epic propriu-zis, „primar”, furnizabil de „războiul lumilor“ sau de alte aluviuni şi altoiuri motivice, uzuale în* Science fiction: *aici, aporia statistică a „legii porcăriei universale”, aproape dispensându-se de epic, realizează totuşi impresia de ritm alert în ciuda firavei substanţe propriu-zis epice, ritmul fiind însă nu faptic ci ideatic, un ritm al ideii, al progresiei logice, apt a umple şi subîntinde proporţiile adecvat reduse ale povestirii ca specie literară.*

În proporţii variabile, de la caz la caz, vom întâlni această suplinire şi complinire a fapticului prin ideatic, a tensiunii epice prin tensiune logică, a ritmului progresiei narative prin ritmul progresiei logice, a dialogului personajelor prin monolog naratorial, – în multe alte „istorii insolite” ale scriitorului (pe

care însă, din păcate, spaţiul nu îmi permite să le comentez, aici, în parte). În toate aceste povestiri, capacitatea de invenţie epică, de emisie a concretului, a fapticului, departe de a fi în penurie, îşi auto-controlează funcţional abundenţa nativă, sacrificând-o drastic imperativului, prioritar în Science fiction, *al „logicizării sistematice a imaginaţiei". Am ales, de aceea, pentru antologia de faţă, tocmai un caz a-tipic pentru scrisul lui Ovid S. Crohmălniceanu, un caz unde amintitul sacrificiu n-a avut nevoie să fie atât de drastic, şi aceasta din raţiuni la fel de imperative: nu numai pentru că spaţiul mai larg al nuvelei, în comparaţie cu povestirea, permite şi chiar pretinde o etalare epică pe măsură, dar şi pentru că, în* Scrisori din Arcadia, *sublimul, consubstanţial în* science fiction, *nu mai este singur, nu mai este nici măcar „la putere", ci este „în opoziţie", „în ilegalitate" chiar, distribuit în acest rol nu atât de dragul speculaţiei estetice, cât de dragul plăcerii estetice.*

Imaginând o „lume pe dos" în care sublimul a fost tacit scos în afara legii de „teroarea roză" a graţiosului, ce se demască astfel ca virtualmente intolerant şi totalitar, Ovid S. Crohmălniceanu ţinteşte criptice şi subtile „săgeţi" polemice la adresa desconsiderării „estete" a sf-ului. „Nu există nicio trecere continuă de la sublim la graţios, fără să mai vorbim de o prefacere perfidă a unuia în celălalt", precum în cazul acelui „singur pas" ce desparte sublimul de ridicol, de comic – ne asigură unul dintre esteticienii de garantat prestigiu ai acestui secol. „În opoziţia aceasta se ascunde un moment negativ, o excludere, – ceva care o apropie de raportul de contradicţie: sublimul exclude tocmai graţiosul ca atare, iar fermecătorul sau amabilitatea îndatoritoare a conduitei umane exclud la rândul lor sublimul" (Nicolai Hartmann, Estetica, *1953, ed rom. 1974, p. 433). Perfect adevărat, dar cum arată toate acestea concret, în practică, în diversitatea şi palpitul vieţii reale, de toate zilele? Cum ar arăta o „civilizaţie feminină" a graţiosului Care-ar fi reuşit să scoată în afara legii „civilizaţia masculină" a sublimului ştiinţific şi tehnologic, încălcând unilateral clauzele armistiţiului stabilit cândva de Kant, care stipula că „e de aşteptat ca fiecare dintre sexe să întrunească amândouă trăsăturile, totuşi în aşa manieră încât calităţile femeii să conveargă în sensul înălţării caracterului de* frumos, *care constituie de fapt pentru ele punctul de referinţă şi, dimpotrivă, dintre însuşirile bărbăteşti să*

iasă în evidenţă – ca semn distinctiv care să le reprezinte în mod clar specia – sublimul”?

Citiţi delectabilele Scrisori din Arcadia *ale lui Ovid S. Crohmălniceanu şi veţi vedea!*

SCRISORI ARCADIA

Cluis, 20 martie, 3016

Scumpul meu Rostand,

Vei fi, nu mă îndoiesc, surprins că utilizez această cale neobişnuită ca să comunic cu tine. Oare de când n-ai mai primit o scrisoare? Eu îmi amintesc doar de una, cu mulţi ani în urmă, când eram elev. Mă îndrăgostisem, atunci, de o fată pistruiată, cu păr roşu aprins şi foarte timidă. Am vrut odată să o sărut, la despărţire, după ce o condusesem acasă, dar ea s-a smuls din braţele mele şi a fugit. A ales apoi mijlocul acesta pentru a-şi explica purtarea. Zicea că e cu totul altceva să scrii, decât să vorbeşti, chiar şi la telefon. Pornind astăzi să-ţi împărtăşesc ce mi se întâmplă, înclin să-i dau dreptate.

Dar ce prostii spun! Scrisoarea aceasta n-o să-ţi parvină de fapt niciodată; e, din păcate, un adevăr limpede pentru oricine. A trecut un mileniu de când ne-am luat rămas bun, eu acceptând să fiu primul om care se lasă congelat. Din tine, vechiul meu prieten, n-a mai rămas probabil nicio urmă acum, până şi cenuşa ţi s-o fi risipit.

Mă adresez în realitate neantului. S-a dus şi speranţa mea că, viitorul ne va permite să călătorim fără dificultate în timp (ea mi-a dat curajul să vă părăsesc). Dar, vai! în prezent se dovedeşte mai puţin îndreptăţită decât era atunci când am intrat în alveola care urma să devină locuinţa mea frigorifică pentru o mie de ani.

V-aţi întrebat, desigur, cum mi-a trecut prin cap să fac una ca asta? Trebuie să vă fi spus că natura m-a înzestrat cu o inimă de gheaţă şi deci eram omul cel mai potrivit pentru o asemenea experienţă.

Nu mi-a fost însă deloc uşor, te rog să crezi. Pot să-ţi declar acum, (iată-mă şi sentimental!): lipsa ta, bătrâne, o resimt deosebit de dureros. Va fi un fleac, îmi ziceam, în ceasurile mele

cele mai grele. O simplă chestiune de apăsat şi sucit nişte butoane, ca să revin printre voi şi atunci, o, atunci! câte nu aveam să vă istorisesc!

Încerc să o fac prin scrisorile de faţă, închipuindu-mi că le şi primeşti, deşi, după cum se prezintă lucrurile în jurul meu, aceasta pare să fie cu neputinţă. Alungă-ţi însă din minte orice îngrijorare privitoare la mine. Nu mă paşte nicio primejdie. Dimpotrivă, îmi merge excelent, sunt *bine merci,* instalat confortabil la un birou *régence* din lemn de *acajou,* cu intrasii şi ornamente metalice aurite, dispuse delicat împrejurul plăcii superioare, sertarelor laterale bombate şi picioarelor graţios arcuite ale mobilei. Fotoliul pe care-l ocup are şi el forme fin curbate. Îmbrăcămintea lui din atlaz de culori stinse, roz veşted, auriu şi alb, înfăţişând coşuri mari cu fructe, împodobeşte ambele feţe ale spătarului şi scaunul. Încă două fotolii identice stau întoarse către cămin.

Trebuie să-ţi mărturisesc că am luat loc la birou, nu fără o anumită sfială. Atâta eleganţă desuetă mă cam intimidează şi-mi dă impresia că aş locui într-un muzeu. De altfel, întreg interiorul odăii în care-ţi scriu vine să întărească această senzaţie stranie: şemineul din marmură albă, străjuit de cariatide, cu bustul nu ştiu cui aşezat între două sfeşnice înalte, sprijinite pe creştetele unor sfincşi, oglinda lungă, fumurie, îndărătul monştrilor fabuloşi, decoraţiile panourilor care acoperă pereţii. Parcă aş fi rămas într-o sală la Chantilly, după ce a trecut ora de vizită şi paznicii au închis palatul. Consola din stânga mea, cu marchetărie în lemn aurit, doar acolo şi-ar avea locul. Ca şi candelabrul a cărui feronerie savantă înconjoară o nimfă surâzătoare în mijlocul celor opt lumini. Draperiile sunt exact în tonul îmbrăcăminţii fotoliilor şi fondului tapiseriei roz pal. N-o să-ţi vină să crezi, dar în spatele biroului, deasupra capului meu, se află o gravură cu o scenă galantă, ieşită ai spune din atelierul unui Baudoin sau Saint-Aubin. Şi mai există în colţul drept o pendulă, care ar face senzaţie la o licitaţie. Are o siluetă zveltă, evazată, aplicaţii de fildeş sculptate pe lemnul negru şi trei amoraşi care se hârjonesc printre nori baroci împrejurul cadranului. Arătătoarele acestuia indică în clipa de faţă ora zece şi cinci minute.

Nu ţi-am spus însă tot adevărul: ceea ce m-a împins să iau loc 3a birou şi să scriu a fost mai ales atracţia pe care au exercitat-

o asupra mea pana şi călimara. Amândouă sunt superbe, nu încetez să le privesc fascinat, de câteva zile. Călimara, dintr-un porţelan alb ca zăpada, prin liniile foarte fine ale desenului care o acoperă, creează iluzia că asupra ei s-ar fi aşternut o pânză delicată de păianjen. Imitaţia e atât de reuşită încât te simţi îndemnat să iei o cârpă şi să corijezi această neglijenţă în curăţenia încăperii. Abia atunci constaţi păcăleala.

...Şi lângă călimară, sprijinită într-un suport, o magnifică pană de păun, ascuţită impecabil.

Mi-a venit gustul să o apuc uşor şi să o moi în cerneală, ca să văd cum scrie. M-am aşezat, prin urmare, la birou şi am luat o hârtie din mapa deschisă, care parcă aştepta gestul meu. Dar ce se poate scrie cu pana, pe o filă satinată, purtând şi o vignetă delicată în marginea stângă, sus, decât o scrisoare? Atunci mi-a trecut prin gând să concep într-adevăr una şi, întrebându-mă cui să o adresez, n-am găsit că ar exista altcineva mai indicat ca tine. E încă o dovadă de ce loc ocupi în sufletul meu.

A trecut de zece şi un sfert şi la unsprezece, amfitrionul meu, domnul Perronnet, mi-a propus să facem împreună o plimbare prin grădină. Nu vreau să închei înainte de a-ţi destăinui nişte observaţii care mă intrigă.

Totul în juru-mi, din câte ai băgat de seamă mai mult ca sigur până acum, pare să aparţină secolului XVIII. Am şi alte motive, pe care ţi le voi împărtăşi, ca să cred aceasta. S-ar zice că în o mie de ani lumea a involuat. A avut loc vreo catastrofă care să o fi dat îndărăt? Când plecasem dintre voi, nu era deloc exclusă. Dar după cum am aflat, iscodindu-l pe domnul Perronnet, v-aţi descurcat destul de bine şi aţi evitat războiul acela nimicitor, a cărui dezlănţuire părea inevitabilă. Nici ulterior nu a intervenit vreun cataclism nuclear sau de altă natură, deduc din spusele amabilului meu interlocutor şi înclin să-i dau crezare, pentru că altfel era aproape exclus să rămân şi eu întreg, fie char într-o prismă de parafină îngheţată.

Atunci cum a ajuns lumea să scrie iar cu pana şi să locuiască la fel ca pe timpul lui Montesquieu?

Nu sunt specialist, dar nici ignorant în materie de mobilă veche; citeam cărţi de istoria artei şi eram abonat la *Lippincott's Magazine.* Lucrurile printre care mă mişc reproduc parcă toate stilul Louis XV şi XVI. Şi totuşi, câteva amănunte împrumută decorului o notă bizară.

Gravura de care ţi-am pomenit, dacă o privesc mai bine, nu are o senzualitate libertină, ci o alta rece, vag morbidă, potrivită mai degrabă unui Beardsley sau Charles Rickets.

Şi pana de păun din mâna mea trădează ceva prea ostentativ somptuos, ca să-şi găsească loc în veacul „bunului gust şi bunului plac”, cum i s-a spus secolului XVIII. Împreună cu călimara, par să fie piese dintr-o expoziţie *Modern Style.*

Nu mi-a scăpat nici că lumânările candelabrului sunt false, au flăcări de cristal în vârful lor, făcute să sclipească orbitor prin nişte fire metalice incandescente sau un gaz, presupun. O tehnologie mult mai evoluată se lasă ghicită în aceste amănunte şi stârneşte senzaţia de ciudăţenie, dar nu distonează supărător niciodată, fiind peste tot integrată ansamblului, fără vreo stridenţă.

Pendula bate zece şi jumătate. Trebuie să mă şi schimb, să îmbrac în locul hainei de casă un costum potrivit pentru plimbare. Ca să fiu punctual, închei chiar aici.

Pe mâine, iubitul meu Rostand, al tău devotat
Agnus Becque

*

Cluis, 21 martie, 3016

Dragă Rostand

Plimbarea, pe care am făcut-o în compania domnului Perronnet, a fost cât se poate de agreabilă, dar a sfârşit prin a mă intriga mai mult ca tot ce-ţi semnalasem că-mi părea ciudat până la ea.

Grădina amfitrionului meu e foarte mare, aproape un parc unde straturile de verdeaţă, adesea în relief, cuprind, risipite după o neglijenţă studiată, amfore pline cu flori; grilaje de lemn, semănate ici-colo, închipuie mici oaze de frunziş, protejând câte o bancă, la care te scoate traseul capricios al aleilor. Străbătându-le, desluşeşti uneori figuri de piatră ascunse prin boschete, fauni, naiade sau alte făpturi mitologice.

Am dat şi peste luminişuri cu gazon proaspăt tuns. De aici, privind albastrul foarte pur al cerului, nişte globuri plutitoare mi-au reţinut îndată atenţia. Curând, câteva la o mică înălţime îngăduiau să se distingă bine că sunt baloane, fiecare altfel colorat, roşu cu alb, verde şi auriu, portocaliu, albastru şi negru, gris-perle, argintiu şi violet, galben şi castaniu, după desene pline de fantezie. Erau multe şi circulau lin, dar destul de repede

şi pe cât am putut să-mi dau seama, urmărind direcţii precise. Unuia, care a trecut foarte jos, i-am văzut chiar nacela şi într-însa, instalaţi confortabil, doi bărbaţi şi trei femei cu umbreluţe de soare. Ei spuneau ceva şi ele ascultau râzând amuzate, presupun că domnii le făceau complimente. Baloanele erau prevăzute cu mici elice, care le permiteau deplasarea, rotindu-se extrem de iute, fără să scoată cel mai mic zgomot.

Am rămas stupefiat. Nu ştiu ce-mi provocase o mai mare uimire, frumuseţea tabloului sau apariţia bruscă a acestor vehicule aeriene în întreaga atmosferă *XVIII-e siècle* din jurul meu. M-am uitat la domnul Perronnet; privea şi el cerul fără însă nicio mirare, şi, într-un târziu, parcă ghicind ce-aş fi vrut să-l întreb, s-a simţit obligat să-mi dea o vagă lămurire: „Uite şi cursa pentru Chateauroux!" – a exclamat, arătând cu bastonul către un balon care avea în partea din faţă a nacelei două steguleţe.

Am reflectat în sinea mea că secolul al XVIII-lea văzuse înălţându-se primele montgolfiere. Dar între ele şi navele care treceau elegante şi sigure pe mişcările lor deasupra capetelor noastre era o distanţă enormă. Cu totul alte cunoştinţe fuseseră necesare pentru construirea unor astfel de vehicule perfecţionate. Ce energie le mişca atât de rapid şi silenţios elicele? Cum s-a ajuns la siguranţa aceasta a zborului, fiindcă era evident că aeronavele pe care le-am admirat ieri au devenit un mijloc curent de circulaţie acum?

Înţelegi ce mă intrigă, Rostand? Pe de-o parte, toată anticăria asta, mobile *régence,* statui în manieră clasică, grădini care vor să pară cât mai „naturale" folosind diverse artificii ca să-şi ascundă geometria şi, pe de altă parte, baloane rapide cu cârmă, cum nu aveam noi!

Am încercat să scot ceva de la domnul Perronnet. E un om cult, dizertează cu erudiţie şi dezinvoltură pe temele cele mai variate care intervin în conversaţiile noastre. Am luat-o de departe ca nu cumva curiozitatea mea să fie prea bătătoare la ochi. Voiam să aflu de la el unde mergeau diverse baloane şi-mi manifestam acest interes, arătându-i-l anume pe cer. Cunoştea cumva şi orele când trec principalele curse locale? La un moment dat, în treacăt, am aruncat o vorbă despre motoare. Cuvântul, mi-a făcut impresia netă că l-a deranjat pe domnul Perronnet. A încreţit cu o surprindere neplăcută faţa, ca şi cum

i-aş fi rănit auzul. Şi-a revenit imediat şi, surâzând, mi-a arătat un balon alb cu meridiane subţiri albastre, întrebându-mă: „Nu ţi se pare, domnule Becque, că nişte linii verzui ar fi fost mai de efect?”. Apoi a adăugat repede: „Uite ce admirabilă compoziţie fac baloanele acelea trei, care zboară foarte aproape unul de altul!”

Am înţeles că domnul Perronnet nu vrea să vorbească despre motoare. E oare ignorant în materie şi doreşte să ascundă această lipsă de informaţie? Putea să găsească o scuză; în fond, nimeni nu are obligaţia să ştie toate lucrurile. Graba cu care trecuse la o preocupare de frumuseţe trăda mai degrabă o repulsie şi am avut impresia că voia să se apere împotriva ei prin contemplaţie pură. Nu pot să uit ce grimasă a făcut când a auzit cuvântul „motor”.

N-am mai insistat. Acum, după cele întâmplate, remarc câtă atenţie acordă amfitrionul meu chestiunilor de armonie şi eleganţă. Cum mi-am făcut apariţia pe peronul casei unde hotărâsem să ne întâlnim, m-a complimentat pentru rafinamentul cu care asortasem nişte pantaloni bleumarin de catifea la jiletca şi cascheta din piele maro. A apreciat şi jaboul alb bogat, găsind că împrumută o eleganţă aparte unui costum de promenadă. S-a pierdut pe urmă în consideraţii subtile cu privire la ce admite sau nu o haină de piele ca material pentru pantaloni, catifeaua da, merge, stofa însă dă un aer sărac. Tot aşa, pânza şi flanela. Mătasea iarăşi, e cu totul altceva.

În timpul plimbării s-a oprit, nu o dată plin de încântare ca să admire arabescurile pe care le desena lumina pătrunzând printre ramurile arborilor. Mi-a explicat pentru ce preferă el statuile năpădite de frunziş; marmura capătă astfel carnalitate, susţinea, adăugând că, simultan, distanţa artei autentice de iluzia naturii reiese în acest chip mai net.

De fapt, cam tot ce-a vorbit s-a învârtit în jurul frumosului, e remarca pe care sunt obligat să o fac, încercând acum să reconstitui subiectul conversaţiei noastre, toată vremea cât a ţinut promenada prin grădină.

Asta n-ar fi nimic, dar şi doamna Perronnet pare să aibă aceeaşi permanentă preocupare. E evident o femeie pentru care înfăţişarea contează enorm; de când sunt aici, n-am văzut-o niciodată în aceeaşi rochie. Dă dovadă şi de o apreciabilă fantezie în alegerea bijuteriilor pe care le poartă, cercei lungi,

coliere, brăţări sau broşe complicate. Îşi schimbă des şi coafura, ba chiar culoarea părului, când alb scânteietor, când negru cărunt, când mov chiar, nu ştiu cum reuşeşte, bănuiesc că poartă mereu altă perucă.

M-a întrebat zilele trecute dacă exerciţiile ei la pian nu-mi deranjează urechea; vrea să înveţe *Concertul în re minor* de Mozart, am observat desigur, şi, până-i prinde toate nuanţele, îl cam maltratează un pic, prin urmare îşi cere infinite scuze.

Culmea e că şi doctorul care venea să mă vadă zilnic, cât am stat la pat, a ţinut să afle ce flori prefer şi a dispus ca toate glastrele din cameră să fie umplute cu ele. Am avut aşadar, mereu, odaia plină de zambile şi garoafe splendide.

Şi când au fost nişte vecini în vizită la domnul şi doamna Perronnet, zilele trecute, tema principală a conversaţiei a constituit-o iarăşi frumosul, bag de seamă abia acum. S-a discutat foarte aprins despre cum sună mai plăcut numele anumitor îndeletniciri: tâmplar sau ebenist, giuvaergiu ori bijutier. Crezusem atunci că oaspeţii domnului Perronnet trebuie să fie filologi, azi îmi sare în ochi adevărul: erau, şi ei, nişte esteţi.

Numai valetul (da, există şi aşa ceva), o persoană tăcută şi ceremonioasă, în livrea, nu pare atins de această manie. Atent, lăsând impresia că-ţi ghiceşte dorinţele şi se grăbeşte să le execute pe loc, are un limbaj distins, dar precis, la obiect. Când l-am întrebat de motoarele baloanelor, n-a ocolit chestiunea şi mi-a răspuns lapidar: „Sunt nişte rândunici de patru milimetri, domnule”.

N-am înţeles mare lucru, dar oricum era o încercare de lămurire exactă.

Presimt că o mulţime de nedumeriri s-au adunat în mintea ta. Cum am ajuns în casa domnului Perronnet? De ce a trebuit să stau în pat câteva săptămâni? Pentru care motiv mă feresc să-mi exprim deschis mirările şi să cer explicaţii clare acolo unde simt nevoia lor?

Am să-ţi povestesc totul cu de-amănuntul, dar nu mai e loc pentru aşa ceva în scrisoarea aceasta. Ai răbdare până la următoarea.

Te îmbrăţişez,
Agnus

*

Cluis, 23 martie, 3016

Iubite Rostand,

Îţi sunt dator nişte lămuriri ca să înţelegi situaţia bizară în care mă aflu. Nu ştiu însă dacă te vor şi satisface. Aş fi omul cel mai bucuros să aflu şi eu ce s-a întâmplat cu mine; multe lucruri ie ignor pur şi simplu, iar altele, pe care mi le spune domnul Perronnet, când îl întreb, sunt greu de crezut.

Dar să plec de la fapte:

M-am trezit într-un pat larg, cu baldachin şi perne moi, imense, de puf. Eram împachetat în aşternut, abia puteam face vreo mişcare, dar nici nu aveam chef, atât de dureroasă se vădea orice asemenea încercare. Parcă devenisem de sticlă. Era o adevărată tortură să ţin ochii deschişi, la înţepăturile luminii şi cei mai mic zgomot îmi producea bubuituri groaznice în urechi. Sufeream de câte ori trăgeam aer în piept şi mă chinuia până şi pulsaţia sângelui prin vine.

O femeie şi un bărbat vorbeau pe şoptite lângă patul meu. Altcineva (am aflat ulterior că era doctorul) se agita prin apropiere, având treabă cu vasele de flori din încăpere. A desfăcut de câteva ori aşternutul, atent să nu-mi producă dureri. Eram supus unui examen medical – am înţeles –, dar, ai să râzi, de la distanţă şi cu o lornietă.

Amintirile mele din acele zile sunt foarte tulburi. Deschideam rareori ochii, ţineam capul cufundat în perne, ca să nu aud nimic şi dormeam aproape tot timpul. Simţeam doar mireasma fiorilor şi ea mă ajuta să suport parcă mai uşor durerile.

Doamna Perronnet îmi servea cu lingura la gură o poţiune, din când în când. Înghiţitul a fost pentru mine penibil lungă vreme, deşi ceea ce consumam era delicios. Doctorul apărea şi el în fiecare dimineaţă, repetând manevrele lui comice cu glastrele şi lornieta. Îmi ziceam că trebuie să fie puţin ţicnit, mai ales când, ulterior, a vrut neapărat să ştie care sunt florile mele preferate.

După ce am început să vorbesc, ori de câte ori încercam să-i explic domnului Perronnet cine sunt şi cum străbătusem zece veacuri congelat, amfitrionul meu mă oprea îndată: „Da, desigur, spunea, dar e cazul acum să te odihneşti, domnule Becque, şi să uiţi, toate astea”. Iar dacă insistam, mă sfătuia să stau liniştit, pentru că trebuie să evit orice agitaţie nervoasă. „E recomandarea categorică a medicului” – ridica el prevenitor degetul arătător, cu un accent de mustrare părintească în glas.

Mai târziu, când m-am dat jos din pat şi, restabilit, am fost în stare să susţin o convorbire normală, domnul Perronnet mi-a furnizat următoarea versiune a prezenţei mele în casa lui: fusesem găsit gol şi în nesimţire, la câţiva kilometri distanţă. Cum ajunsesem acolo? Probabil în urma unei grave tulburări nervoase. Îngheţasem – am dreptate – dimineaţa e încă destul de frig şi mai ales prin regiunea aceasta muntoasă când n-ai nimic pe tine. Noroc că nu zăcusem prea multă vreme aşa şi putusem primi la timp toate îngrijirile medicale necesare. Doctorul Filou e foarte priceput, iar ei n-au făcut decât să dea ascultare legilor ospitalităţii.

Ideea că i-aş deranja o găsea absurdă; dimpotrivă, le face o deosebită plăcere să fiu musafirul lor. Speră să mă aibă de oaspete şi în continuare, toată vremea cât va ţine lunga mea convalescenţă care necesită îngrijiri speciale.

Aici, domnul Perronnet s-a oprit o clipă, căutând, un pic încurcat, cuvintele cele mai nimerite. Bineînţeles, am fost pus pe picioare, dar cauza răului, nu-i aşa? maladia iniţială, afecţiunea mea nervoasă, mai bine zis, are încă nevoie de timp până o să treacă. Dovadă că vorbesc necontenit de secolul XXI, ea şi cum aş fi trăit atunci, pun nişte întrebări ciudate, toate în legătură cu lucruri pe care ne repugnă să le numim. Aşa a spus, am reţinut întocmai: „ne repugnă să le numim”.

Doctorul Filou e un excelent diagnostician. El susţine că la mijloc ar fi o formă de nevroză, o amnezie care substituie trecutului real altul imaginar. Mai ales curiozitatea pentru laturile dezgustătoare ale existenţei e simptomatică, trădează deranjamentul psihic, dacă poate să spună astfel, fără să mă lezeze în vreun fel. Ar suferi grozav să i-o iau în nume de rău. Sunt o persoană bine crescută, se vede asta, dar voi admite că a dori să afli ce sursă are lumina candelabrelor din casă şi cum facem să obţinem apă caldă la baie nu sunt subiecte de conversaţie cuviincioase. Cam tot acolo bat ca şi povestea mea cu congelarea şi alte orori asemănătoare, pe care le repetam încăpăţânat, atunci când mi-am recăpătat cunoştinţa şi eram întrebat de unde vin.

Fiindcă vorbesc întruna de secolul XXI, poate ştiu că cineva a studiat nu foarte mult înainte asemenea tulburări mentale. Îl chema Sigmund Freud, era un medic vienez, a trăit pe la începutul veacului XX, aşa crede, şi a născocit chiar o metodă

de vindecare a acestor maladii psihice, primitivă, brutală, fireşte, dar, pentru vremea respectivă…

E încântat că am auzit şi eu de psihanaliză, nu mai are nevoie să insiste; cunosc, deci, unde pot duce diferitele nevroze. Mulţi dintre cei atinşi de ele sfârşeau pe vremea lui Freud într-un ospiciu, cu tot tratamentul. Azi, aşa ceva se întâmplă, desigur, foarte rar – s-a grăbit domnul Perronnet să-mi alunge eventualele temeri – există metode noi, infinit mai perfecţionate. Apar câteodată şi cazuri fără leac, bineînţeles… O anume recalcitranţă a organismului, din anumite cauze misterioase şi, atunci, nu există altă soluţie, nefericitul trebuie izolat, dar doctorul Filou e un practician admirabil, să fiu fără grijă…

Cum pot crede, totuşi, ce îndrugă domnul Perronnet? Mi-a rămas întipărit în minte fiecare amănunt al pregătirilor efectuate pentru îngheţarea mea. Curios, însă, nimic din câte trebuie să fi presupus operaţia de reanimare, transfuzii, hrănire artificială, radiografii, teste oculare, acustice, senzoriale. Cine m-a găsit? Cum am fost scos din nişa închisă ermetic? Ce s-a întâmplat cu aparatul de semnalizare?

Aş fi avut chef să-i pun domnului Perronnet aceste întrebări; dar am înţeles că stăruinţa mi-ar putea fi fatală. Nu vreau să mă trezesc într-o casă de nebuni, amenajată, poate, tot ca în veacul prea fericit, când internaţilor care o ţineau necontenit pe a lor li se punea botniţă la gură. Am decis, aşadar, să dau, până una alta, impresia perfectei docilităţi. Mă feresc să-mi manifest, mirările, nu-i contrazic pe amfitrionii mei, am adoptat chiar şi felul lor de a se îmbrăca. Descopăr că e şi plăcut să porţi o redingotă din lustrin, dantelă la manşete şi pantaloni de mătase, încheiaţi sub genunchi. Nici nu mă văd în alt costum, stând la biroul acesta şi scriind cu pana. Cât priveşte fundele pantofilor, sunt de-a dreptul amuzante; e de ajuns să le arunci o privire ca să-ţi înseninezi dispoziţia. Poţi să râzi cât vrei, dar o să-mi pun zilele astea chiar şi o perucă albă, spre a-i înlătura domnului Perronnet orice bănuială că aş persista să mă cred un om vechi din veacul al XXI-lea.

Altfel n-am motive să fiu nemulţumit. Domnul Perronnet e extrem de drăguţ cu mine. Mi-a dat mii de asigurări că se simte fericit să mă găzduiască în casa lui. Aşa cum am fost găsit, fără nimic pe mine, era cu neputinţă să fiu identificat, dar voi reuşi

eu singur aceasta, când memoria mea va începe iar să funcţioneze normal. Până atunci unde să mă duc? Nimeni nu mi-a reclamat dispariţia. „Simte-te la noi ca şi acasă – a conchis domnul Perronnet. Nu ne împovărezi câtuşi de puţin, suntem, dimpotrivă, bucuroşi să venim în întâmpinarea tuturor dorinţelor dumitale.”

Am găsit într-un dulap din camera de dormit, foarte încăpător şi cu uşi mari sculptate, o întreagă garderobă. Tot felul de costume, care-mi vin ca turnate, au fost bănuiesc comandate pe măsura mea, cât zăcusem în pat, fără cunoştinţă, altfel nu se explică potrivirea lor perfectă. Comoda *régence,* cu marchetărie somptuoasă în foi de acant, conţine rufărie fină, jabouri şi lavaliere, butoni pentru manşete din sidef şi pietre rare, a căror montură migălos lucrată am stat ore întregi să o admir. Să vezi şi încălţămintea. Am o grămadă de pantofi. Unii sunt foarte curioşi, nici nu îndrăznesc să-i pun, din cauza tocurilor prea înalte.

La câteva zile găsesc aşezată discret pe colţul şemineului o pungă brodată, plină cu bani. N-am cheltuit până acum nimic din ei. Încercarea mea de a-i explica domnului Perronnet inutilitatea acestor stipendii a fost zadarnică. M-a oprit, făcând un gest de mare lehamite cu mâna.

E o persoană instruită şi extrem de afabilă; trebuie să aibă vreo cincizeci de ani, se ocupă cu numismatica, aşa mi-a spus, dar văd că se pricepe foarte bine şi în botanică, muzică, literatură şi filosofie, pe lângă istorie şi mitologie. Oricum, l-am auzit atacând competent asemenea probleme. Cred că are o simpatie reală pentru mine, altfel nu văd de ce mi-ar purta atâta grijă.

Şi eu îl privesc cu o sinceră afecţiune, în fond îi datorez viaţa. O anume preţiozitate, pe care o pune în felul său de a vorbi şi a se mişca, mă agasează. L-aş prefera mai puţin controlat.

Să nu-ţi închipui că am renunţat la anchetele mele discrete. Tocmai de aceea m-aş fi bucurat să-l pot face pe domnul Perronnet să spună câteodată şi lucruri care nu sunt compatibile, după opinia sa, cu limbajul decent. Mi-am forjat însă o tactică. Pornesc de departe, atac subiecte înalte, mă lansez în speculaţii gratuite, estetice, cum îi plac lui şi, treptat, precaut, împing convorbirea către obiectul adevărat al interesului meu. E cam obscur, recunosc, rămâne totuşi singura

cale ca să-mi continui investigaţiile fără a lăsa impresia că sunt stăpânit de o idee fixă.

Sper să-ţi pot relata în scrisoarea următoare câteva rezultate mai concrete ale acestei tactici.

Cu bine,
Agnus

*

Cluis, 27 martie, 3016

Rostand, dragul meu,

Azi am descoperit ceva senzaţional şi mă grăbesc să-ţi împărtăşesc uimirea, perplexitatea, bănuiala care-şi fac loc în mintea mea.

E o tortură să n-ai cu cine-ţi confrunta părerile. Ce noroc aveam dacă te supuneai şi tu congelării! Eram acum măcar doi să căutăm o explicaţie bizareriei inimaginabile la care sunt martor. Iartă-mă dacă povestesc dezordonat, dar nu mi-am revenit încă de pe urma surprizei.

Începusem cu domnul Perronnet o discuţie din acelea cărora speram să le aplic tactica mea de informare indirectă, aşa cum îţi spuneam în scrisoarea precedentă. L-am găsit pe amfitrionul meu în faţa, *secrétaire*-ului pântecos din bibliotecă notând ceva. A lăsat pana albă din mână, când am intrat; voisem să mă retrag, dar a insistat să rămân şi să-i ţin companie, fiindcă-şi terminase însemnarea. Am folosit prilejul ca să aduc elogii scrisului cu mâna, e mijlocul ideal de fixare a cuvintelor, spuneam, întrucât realizează un contact fizic între sonuri şi semnele fiecărei litere aşternute pe hârtie. Şi pana… ce altceva ar putea urmări cu o egală graţie şi siguranţă zborul gândurilor?

Înţelegi unde voiam să ajung: domnul Perronnet şi contemporanii săi cunoşteau sau nu maşina de scris? Era o provocare ascunsă cu grijă în apologia mea, cam trasă de păr, sunt de acord.

Domnul Perronnet mi-a dat dreptate. Desigur, o pagină scrisă de mână – a ţinut el să adauge – e şi mai frumoasă, păstrează identitatea celui care a redactat-o, nu se impersonalizează.

Aici am ciulit urechile, adică avea în vedere şi o altfel de posibilitate? Cu condiţia să scrii măcar lizibil, dacă nu caligrafic – a continuat imperturbabil domnul Perronnet. Exprimarea îngrijită presupune şi această străduinţă. Cum urmează să arate un manuscris a fost o preocupare a Evului Mediu, poate tot

atâta cât fusese pentru Antichitate retorica. Caligraful se comporta ca oricare artist veritabil, când copia şi împodobea un text. „Mie mi-ar fi plăcut să exercit o astfel de meserie, dumitale nu?” – m-a întrebat surâzând domnul Perronnet.

I-am răspuns că scrisul meu, din păcate, e cam neciteţ, iar ţinutul penei prea lungă vreme în mână, trebuie să admită, oboseşte pe oricine.

„Fireşte – mi-a replicat el – dar pentru asta avem secretarii noştri fideli. Al meu e ireproşabil. Uite ce prompt şi corect lucrează!”. A ridicat capacul ca de pian al mobilei masive din lemn galben lăcuit, cu incrustaţii fine, aurite şi, aşa, în picioare cum stătea, l-am auzit adresându-se ceremonios, după obiceiul lui, cuiva invizibil: „Frate Benedictus, fii te rog bun şi notează: «Monezile asupra cărora îmi cereţi părerea sunt portugheze şi datează probabil, din secolul XXI, deceniul întâi, deşi poartă imprimat anul 1190. Emisiunea a fost creată în 2009, spre a celebra mileniul întemeierii statului lusitan. Atunci, comitatul portughez s-a proclamat independent. Chipul gravat pe monedă este al lui Henri de Bourgogne, ginerele regelui Castiliei, Alfons al VI-lea. Se distinge inscripţia: Hen Comit de Port; restul e şters. Armoariile de pe faţa cealaltă a monezilor, o spadă între două chei încrucişate deasupra turnurilor unui castel, la poarta căruia veghează capul Meduzei, sunt ale lui, şi aparţin, cred, capeţienilor. Deviza: POT MOR QU FOED, vrea să însemne prescurtat: *Potius mori quam joedari* (Mai bine să mori decât să-ţi pierzi onoarea), cuvinte legate de evenimentul celebrat.» Mulţumesc Frate Benedictus“ – a încheiat amfitrionul meu şi a tras unul din sertarele *secrétaire*-ului. A scos de acolo nişte file şi mi le-a întins cu o mină satisfăcută.

Plin de uimire, am citit pe ele, imprimat în mai multe copii, ceea ce dictase Domnul Perronnet. Textul avea menţionat în stânga sus, *Societatea Numismatică, Biroul expertize,* şi adresa, iar la sfârşit cuprindea o formulă de politeţe sub care trebuia aşternută doar semnătura.

M-am apropiat de miraculoasa mobilă. În partea dreaptă a micului pupitru, distingem acum o figurină din fildeş gălbui. Era bustul unui călugăr cu gluga trasă pe frunte, ţinând în mână o pană, rezemată de fila catastifului imens care stătea deschis înaintea lui. Părea o reproducere miniaturizată după o statuie din secolul XVI; îl înfăţişa cred pe acel *Anonymus Notarius,* aşa

cum îşi imaginase sculptorul că putea arăta necunoscutul cronicar maghiar. Figurina, am înţeles, răspundea la numele de Frate Benedictus, ei îi adresase interlocutorul meu rugămintea să noteze scurtul raport numismatic, iar gălbejitul călugăr din fildeş se executase, ca un perfect secretar. „Mă ajută enorm în munca mea, l-a lăudat domnul Perronnet, şi, mulţumit că-şi poate elogia colaboratorii, a întors capul către colţul celălalt al *secrétaire*-ului, adăugând: Dă-mi voie să-ţi recomand şi pe Gontran, lectorul meu fidel”.

Acolo unde arăta, se afla o păpuşă mică de sex bărbătesc, îmbrăcată cu o bluză amplă neagră, ca a marinarilor altădată, pantaloni trei sferturi din satin violet şi ciorapi lungi albi. Băiatul, căci părea să aibă vreo treisprezece ani, purta plete blonde, tunse drept, aşa cum erau cele ale pajilor, şi şedea pe un taburet, ţinând în mâini o carte mare, deschisă. Faţa lui copilăroasă contrasta comic cu ochelarii enormi, pătraţi, împinşi către vârful nasului, într-o concentrare savantă.

Domnul Perronnet a scos un volum din bibliotecă, a căutat o pagină anume şi a depus exemplarul deschis pe pupitrul miraculosului *secrétaire.*

„Gontran, s-a adresat el păpuşii cu o voce afectuoasă, părintească, fă-mi te rog plăcerea şi citeşte de la fila 150 înainte”.

Am auzit îndată, înmărmurit, o voce plăcută, limpede, rostind: „Treceam deunăzi pe Pont-Neuf cu un prieten. Acesta întâlni un cunoscut despre care îmi spuse că e geometru. Nimic nu părea să-l dezmintă, pentru că omul era într-o profundă reverie. Amicul meu fu obligat să-l tragă de mânecă îndelung până să-l facă să coboare la el, atât de preocupat era cu o curbă care îl chinuia de mai bine de opt zile. Îşi făcură complimente şi îşi spuseră unul altuia câteva noutăţi literare. Discuţia asta îi purtă până în uşa unei cafenele, unde intrai cu ei.

Am băgat de seamă că toată lumea se grăbi să-l primească pe geometrul nostru şi că cei ce serveau făceau mai mult caz de el decât de doi muşchetari ce şedeau într-un colţ. Cât despre el, păru că se află într-un loc plăcut. Îşi descreţi puţin fruntea şi începu să râdă, ca şi cum n-ar fi avut nimic comun cu geometria. Totuşi, spiritul lui ordonat măsura tot ce se spunea. Semăna cu unul care, fiind într-o grădină, taie cu sabia florile ce se ridică deasupra celorlalte. Victimă a preciziunii, se simţea

rănit de-o glumă, aşa cum o lumină prea vie răneşte o privire delicată. Nimic nu i se părea indiferent, numai să fie adevărat: de aceea conversaţia lui era curioasă. Sosise în acea zi, de la ţară, cu un om care văzuse un castel superb şi grădini minunate; iar el, geometrul, nu zărise decât o clădire lungă de şaizeci de picioare, lată de treizeci şi cinci şi un crâng trapezoidal de zece pogoane. Tare ar mai fi dorit ca legile perspectivei să fi fost în aşa fel respectate, încât aleile şi potecile să pară că au peste tot aceeaşi lărgime şi, în acest scop, ar fi putut oferi o metodă fără greş. Părea foarte mulţumit de un cadran pe care îl descoperise acolo şi care avea o construcţie cu totul aparte, dar se înfurie când un savant ce stătea lângă mine îl întrebă, din nefericire, dacă acel cadran arăta orele babiloniene.

Un gazetar vorbi despre bombardarea castelului Fontarabie, iar geometrul ne înşiră pe dată proprietăţile liniei descrise în aer de obuze şi, încântat de a şti aceasta, nu vru să afle dacă ele îşi atinseseră sau nu ţinta. Un om se plânse ca fusese ruinat iarna trecută de o inundaţie.

— Ceea ce spuneţi îmi face multă plăcere, zise atunci geometrul. Văd că nu m-am înşelat în observaţiile pe care le-am făcut şi că a căzut cu două degete mai multă apă decât anul trecut”.

„Îţi rămân îndatorat, Gontran – şi-a întrerupt amfitrionul meu lectorul. Delicios! a exclamat, întorcându-se spre mine. Nu mă satur niciodată să reascult aceste *scrisori persane.* Sunt pline de graţie şi au mult humor”.

Eu m-am grăbit să-i dau dreptate, ca să nu remarce cât eram de tulburat.

Îmi apărea în afară de orice îndoială că secrétaire-ul Louis XV al domnului Perronnet poseda o instalaţie pentru înregistrarea şi reproducerea sunetelor, extraordinară. Pornea şi se oprea la simpla comandă verbală, probabil după un cod care consta din formularea ceremonioasă rostită de amfitrionul meu, cu indicarea numelui colaboratorilor săi, fratele Benedictus şi tânărul Gontran.

Imprima pe hârtie fără niciun zgomot ceea ce înregistrase, manipula foile şi realiza simultan copiile lor. Lucru senzaţional, urmărea textul tipărit şi-l transforma automat în cuvinte pronunţate cu o dicţiune perfectă. Toate aceste operaţii

presupuneau un sistem electronic receptor şi emiţător foarte evoluat, care avea şi facultatea să prefacă impulsurile sonore sau luminoase în altele mecanice şi invers.

Am revenit în bibliotecă după ce mă despărţisem de domnul Perronnet şi nu mai era acolo nimeni. Mi se oferea astfel prilejul să cercetez numeroasele sertare ale *secrétaire*-ului; conţineau doar stive cu hârtie de scris, albă, galbenă şi *bleu pile,* plicuri, timbre poştale. Nu vedeam unde putea să se afle instalaţia; tot ce-am izbutit să descopăr a fost o cutie mică metalică, aurită ca şi restul feroneriei. Era prinsă aproape invizibil într-o cavitate a tăbliei de scris, pe faţa ei inferioară. Am scos-o de acolo, dar nu m-am priceput să o deschid, oricâtă osteneală mi-am dat. Bănuiam că ea conţine întreg mecanismul, inclusiv sursa lui de energie. Aşa era, fiindcă, fără cutia aceea mică, am verificat îndată, şi fratele Benedictus şi simpaticul Gontran rămâneau inerţi la comenzile mele, dar le executau instantaneu, cum o reaşezam în cavitatea ei.

Deplasările foilor de hârtie se produc, mai mult ca sigur, sub efectul unor câmpuri magnetice, create şi anulate prin telecomenzi, către nişte receptori minusculi, pe care nu am reuşit să-i identific, acolo unde sunt probabil dispuşi în încheieturile interne ale mobilei. Uimitoarea construcţie este posibilă, îmi dau seama, datorită miniaturizării extreme a instalaţiei, înzestrate şi cu o fantastică sursă de energie, perfect stăpânită.

Am găsit o cutie simplă, ascunsă iarăşi foarte ingenios, printre ornamentele biroului din cabinetul meu. E şi ea, cum mă aşteptam, inviolabilă.

Am încercat să pun în mişcare măcar mecanismele pe care le comanda, ca să studiez mai îndeaproape funcţionarea lor. Mi-a fost însă cu neputinţă, pentru că nu ştiu cine ar fi secretarul sau lectorul şi cum îi cheamă; trebuie să aibă amândoi o întruchipare alegorică şi un cod propriu prin care să li se obţină bunăvoinţa de a-şi oferi serviciile.

Oricum, dragă Rostand, am acum convingerea că oamenii aceştia posedă o tehnică foarte avansată, dar întreţin cu ea nişte relaţii extrem de ciudate. Seara mi-a oferit o nouă confirmare a opiniei la care am ajuns.

După cină, doamna Perronnet a adus iar vorba de muzică, slăbiciunea ei. Am întrebat-o dacă-i place Mahler, urmărind

tactica mea care s-a dovedit şi de astă dată profitabilă. Aveam în minte o stratagemă şi ea a reuşit, căci doamna Perronnet şi-a exprimat admiraţia pentru acest compozitor, dar şi o anume neputinţă de a-l înţelege bine. De aceea n-a cutezat vreodată să cânte ceva din el la pian. Asta am aşteptat, ca să-i spun cât de rău îmi pare, pentru că tare aş fi vrut să aud *Das Lied der Erde.*

Ţinta mea era să aflu – ai înţeles – ce mijloace de reproducere muzicală deţineau contemporanii domnului Perronnet. „A! — m-a liniştit îndată interlocutoarea mea –, nu e nicio problemă, avem o *boâte à musique.* S-a ridicat, a luat de pe marmura unei comode o casetă mică şi a adus-o cu ea. „Există aici şi Mahler”, m-a asigurat, mulţumită că-mi poate satisface atât de prompt dorinţa.

Caseta era o bombonieră, lucrată în lac chinezesc policrom. Pe fondul negru, desenul înfăţişa păsări, lacuri şi arbuşti subţiri. O luntre aluneca printre stufuri şi trestii, sub un soare roşu, împinsă cu o prăjină lungă de un fiu al imperiului celest.

Doamna Perronnet a aşezat caseta pe măsuţa din faţa noastră, a deschis-o (înăuntru erau bomboane de ciocolată) şi a rotit-o uşor, ca şi cum ar fi căutat o poziţie favorabilă pentru tranzistor. O urmăream intrigat, când brusc liedul lui Mahler a umplut cu măsurile sale savante încăperea.

Nu mă mai miram, eram pur şi simplu fascinat de fineţea şi rafinamentul instrumentului. Cine ar fi ghicit ce putea să facă? Părea doar un obiect de lux destinat să pună în pericol silueta marchizelor gurmande din veacul lui Voltaire.

Amfitrioana mea m-a îndemnat să servesc, când ultimele note ale lied-ului se stinseră. Am luat o bomboană şi bucata lui Mahler a reînceput de la capăt.

Doamna Perronnet a insistat să duc cutia în camera mea, poate doresc să ascult şi alte lucrări. „Voi goli bomboniera”, am glumit eu, iarăşi ca să nu arăt prea uimit. Doamna Perronnet a respins obiecţia mea râzând: „Julien (acesta e valetul) are grijă să fie mereu plină!”.

Am plecat deci cu graţioasa cutie de muzică la mine, unde mi-am pierdut câteva ore ca să o examinez pe îndelete. E un ordinator miniaturizat, dar în măsură să înlocuiască o întreagă discotecă din care nu lipseşte nimic important. Compozitorii sunt înregistraţi, la rând cu operele lor, pur şi simplu în ordine alfabetică. Totul funcţionează ca un dicţionar muzical, foarte

uşor de răsfoit, rotind cutia în jurul axei ei verticale. Atunci când deschizi bomboniera, ordinatorul începe să lucreze şi, mişcând capacul, poţi trece repede peste ceea ce nu te interesează, spre a-ţi alege bucata dorită. Repetarea se obţine printr-o uşoară schimbare de greutate a conţinutului cutiei, adică servind o bomboană.

Tot sucind şi învârtind amuzanta jucărie, am descoperit că şi ea conţine o piesă demontabilă, ochiul unui bâtlan alb cu moţ cenuşiu, o mică sferă metalică, probabil sursa de energie a ordinatorului. Obiectul era de o simplitate dezarmantă, o nevinovată bombonieră plină cu ciocolată delicioasă. Îl găseam însă sofisticat peste măsură, fiindcă trăda aceeaşi gratuitate care mă intrigă oriunde-mi arunc privirile aici.

La ce e nevoie ca un dictafon să fie deghizat în cronicar de curte? Sau o maşină de citit, într-o persoană care face lecturi stăpânului până îl prinde somnul? Şi nu se putea declanşa mai uşor un mecanism apăsând pe o clapă, fără să te îndopi pentru aceasta cu bomboane de ciocolată?

Am o presupunere, dar aştept să o verific, înainte de a ţi-o comunica.

Pe curând,
Agnus

*

Cluis, 4 mai, 3016

Rostand, scumpul meu,

Am fost ieri la Chateauroux, oraşul cel mai apropiat de proprietatea domnului Perronnet. El a ţinut să luăm balonul, deşi distanţa era mică, mai puţin de treizeci de kilometri, dar, zicea, să mă învăţ pentru altădată, când voi dori să voiajez singur. Există o cursă directă, la fiecare sfert de oră, chiar din Cluis. Se călătoreşte foarte comod, nacela e mult mai încăpătoare decât aveam impresia, pot sta confortabil într-însa şi cincisprezece pasageri. Are şi un compartiment inferior, protejat, unde intră lumea pe timp prost. Balonul zboară lin, cu o mare viteză; până la Chateauroux a făcut vreo zece minute.

Oraşul nu a crescut faţă de cum îl ştiam. Mi s-a părut chiar mai liniştit ca înainte; cred că din cauza circulaţiei complet tăcute.

Frecvent, trec doar velocipedişti, pe acele vehicule comice cu o roată uriaşă şi alta foarte mică. A apărut, la un moment dat, şi

o ambarcaţiune. Da, nu bat câmpii, era un iaht simplu, cu pânze albe. Am mai numărat apoi câteva, galbene, verzi sau de un roşu aprins. Pe urmă, nu mi s-a mai părut ceva extraordinar când am zărit lunecând o veritabilă corabie, cu un cap de dragon monstruos la proră. Am înţeles că pluteau fiecare pe o saltea de aer şi ea le permitea să înainteze rapid şi fără zgomot.

Ca totul să pară natural, partea carosabilă a străzilor e pietruită cu un material ceramic şi albastrul său închis, bătând în vânăt, transpare prin stratul gros semitransparent. Se creează o iluzie de spumă a valurilor pe care le-ar isca mişcarea unor vase în nişte canale marine.

E, fără îndoială, o imagine mai plăcută decât a automobilelor noastre, umplând străzile, agasând pietonii şi poluând atmosfera, dar nu-ţi ascund că mi-a stârnit aceeaşi senzaţie de gratuitate bizară, ca şi *secrétaire*-ul Louis XV, cu dictafon, al domnului Perronnet, sau bomboniera lui fonotecă. De altfel şi pe velocipedişti îi purta o forţă propulsoare bine ascunsă, un motor minuscul, totuşi foarte puternic, pot să pun rămăşag, căci am observat că mai mult lunecau, pedalând doar, rareori, probabil atunci când simţeau nevoia să-şi dezmorţească picioarele.

Energia de care dispun oamenii aceştia trebuie să fie inepuizabilă şi să nu coste aproape nimic. Astfel e inexplicabilă risipa ei în asemenea jocuri ale imaginaţiei, nepăsătoare la orice grijă pentru aerodinamica formelor. Am tot mai net impresia că necesitatea trece aici pe ultimul plan, în faţa” gustului şi chiar a capriciului. De vreme ce locomoţia rapidă nu ridică nicio problemă serioasă, întrucât o poate asigura perfect un motor de buzunar, alegerea vehiculului la care acesta să fie adaptat foarte uşor dobândeşte o latitudine fără margini. Oricine poate voiaja iute şi comod în ce-i place şi nu e exclus ca, văzând preferinţele lumii din jurul meu pentru atmosfera secolului XVIII, să-mi răsară în faţă chiar un landou. Fapt care s-a şi produs curând. Era un landou somptuos şi razele soarelui îi jucau orbitoare pe spiţele subţiri ale roţilor, dar aşa cum bine remarca domnul Perronnet: fără cai, avea ceva nelalocul lui, extravagant, ca şi cum ne-ar fi introdus împreună cu strada şi magazinele ei într-o pânză de Magritte.

Arhitectura s-a păstrat cam aceeaşi, deşi clădirile au fost, sigur, aproape toate reconstruite. Stilul neoclasic stăpâneşte înfăţişarea faţadelor, portalurilor şi ferestrelor, chiar dacă pe

alocuri am surprins unele excese de fantezie în împletiturile feroneriei balcoanelor, şi sculpturilor care împodobesc frontoanele. Orice urmă de funcţionalitate a dispărut. În locul meu, Corbusier ar fi trăit un adevărat coşmar. Eu care nu agreez în mod deosebit arhitectura modernă am suportat lucrurile mai uşor.

Vitrinele magazinelor sunt însă mari şi dintr-un singur cristal, ca pe vremea noastră. Şi străzile au fost lărgite considerabil.

Am distins pe acoperişurile caselor locuri amenajate special pentru plecarea şi sosirea baloanelor. Graţioasele aeronave se văd ancorate deasupra clădirilor, ca nişte vaste ciuperci colorate.

Foarte multe magazine vând obiecte de artă. Caracterul acesta îl au însă mai toate obiectele trebuincioase, pe care ai avea chef să le cumperi, de la o solniţă până la un pian. Grija amfitrionului meu ca orice lucru din jurul său să fie frumos nu este o blândă manie estetică, aşa cum eram înclinat să cred, ci o preocupare generalii. Am văzut ceainice care închipuiau lebede, pythoni sau elefanți din porţelan, şervete purtând veritabile gravuri imprimate pe ele, scaune de toaletă împodobite cu fastul vechilor tronuri regale. Domnul Perronnet mi-a apărut în privinţa aceasta un om auster.

Chateauroux e plin acum cu teatre şi galerii de artă. Există şi câteva biblioteci publice pe care nu voi pierde ocazia să le cercetez.

Cum doctorul Filou locuieşte în împrejurimile oraşului, am trecut să-i facem o vizită de curtoazie. L-am găsit în grădină, ocupându-se de flori. Ne-a arătat câteva exemplare superbe, nişte dalii al căror galben tandru îl putea invidia Vermeer, un strat cu trandafiri roz-argintii, parcă ninşi, o specie de irişi violeţi pâlpâind în bătaia luminii ca flacăra spiritului. Era foarte mândru mai ales de tuberozele lui; reuşise – ne-a explicat – să le armonizeze parfumul cu cel al garoafelor, florile preferate de majoritatea pacienţilor.

„Doctorul Filou, mi-a spus Domnul Perronnet, nepierzând nici acum ocazia să-şi arate admiraţia pentru medicul şi amicul său, e un as în terapeutică. Florile sale fac minuni”.

Mi s-a aprins brusc un bec în cap. Am priceput de ce doctorul Filou a vrut să ştie care sunt florile mele preferate şi a umplut odaia cu ele. Tratamentul tulburărilor organismului se face în

lumea aceasta pe cale olfactivă; medicamentele administrate astfel au o acţiune subtilă, insinuantă şi, bineînţeles, delicată, exercitându-şi influenţa asupra bolnavilor conform cu gustul fiecăruia în materie de flori. E vorba, pot să jur, de nişte radiaţii şi efectul lor sporeşte considerabil când pacientul agreează parfumul, i se „deschide”.

Doctorul Filou prepară asemenea balsamuri aliind ştiinţa lor cu o artă savantă de grădinar.

Eram acum aproape sigur că şi lornieta de care nu se desparte şi o plimba peste corpul meu, cât zăcusem la pat, trebuie să posede şi ea nişte virtuţi miraculoase. I-am cerut să mi-o împrumute câteva minute, pentru a examina mai îndeaproape un trandafir roz-argintiu. Intuiţia mea a fost exactă. Mi-au apărut fulgerător în faţa ochilor nişte imagini colorate ale structurii petalelor şi staminelor, ca privite prin *scanner.* Înainte de a-i înapoia doctorului Filou lornieta, am trecut-o peste mâna mea; mi-a arătat într-o clipă secţiunea venelor, muşchilor şi oaselor. Micul binoclu, a cărui folosinţă îi dădea doctorului Filou aerul acela de preţiozitate uşor prăfuită, era chiar un *scanner* miniaturizat până la proporţii incredibile, cu toată aparatura băgată, fără îndoială, în montura sau mânerul instrumentului minuţios cizelat şi declanşabil, evident, doar prin strângerea degetelor.

Ştiinţa şi tehnica n-au stat pe loc în tot timpul cât am zăcut congelat, pot să te asigur acum, dragă Rostand. Ascunsă după dantele, orfevrării şi lacuri pictate a făcut, Crede-mă, progrese fantastice.

Agnus

*

Cluis, 18 iunie, 3016

Iubite Rostand,

Nu te-am uitat. Îţi scriu însă cu atâta întârziere fiindcă în ultimele săptămâni lectura m-a absorbit aproape complet. Nu mi-a fost greu să consult fondul Bibliotecii Municipale din Chateauroux. Dar, desprinzându-mă să călătoresc singur, am umblat şi prin alte părţi, oriunde era de aşteptat să găsesc o informaţie cât mai cuprinzătoare. Nicio osteneală nu mi s-a părut de prisos. Află că am petrecut multe zile chiar şi în Biblioteca Naţională din Paris.

Cărţile tipărite până prin secolul XXIV s-au fărâmiţat şi a

trebuit ca ele să fie reimprimate în întregime, pe o hârtie specială nealterabilă care e folosită azi şi permite citirea cu ajutorul unui lector automat, cum are domnul Perronnet.

Am căutat întâi, îţi închipui, tratatele tehnice, dar mi-a fost imposibil să mă descurc în ele. Totul e foarte abstract, scheme, simboluri, nicio planşă care să reproducă alcătuirea internă a vreunui aparat sau mecanism. Limbajul însuşi diferă simţitor de cel folosit pe vremea noastră în asemenea lucrări. Îi lipseşte simplitatea şi limpezimea, „gradul zero al scriiturii”, cum se spunea. Are întorsături de frază ciudate, formulări metaforice, aluzive şi obscure, parcă ar căuta efecte poetice, al căror rost într-un text pur informativ îmi scapă.

Nici cărţile de ştiinţă nu se prezintă altfel. Chiar şi cele de matematică mi-au devenit inaccesibile. Pe lângă stilul lor ermetic, în mai multe ape, ca al parabolelor, oamenii secolului XXXI utilizează operaţii aritmetice noi. Una, care se predă din clasele primare şi are importanţa adunării, scăderii, înmulţirii şi împărţirii, este, după câte am reuşit să pricep, *armonizarea,* adică aranjarea mulţimilor într-o ordine *frumoasă.* Intervin aici nişte factori subiectivi, e clar, dar cum se împacă ei cu matematica rămâne pentru mine cel mai profund mister.

Cărţi tehnice din vremea noastră şi din epocile imediat următoare (secolele XXII şi XXIII) nu există în niciun catalog şi o să-ţi dai seama îndată de ce.

M-am apucat să citesc tratate de istorie. Nu sunt nici ele altfel scrise, dar le găsesc mai (accesibile. Te scutesc de detaliile acomodării mele cu spiritul lor. Mă mulţumesc să-ţi spun doar că lucrările de istorie reţin din trecut mai ales fapte şi evenimente care pot avea, atunci când sunt povestite, efecte artistice, culoare, dramatism, tensiune, reversuri neaşteptate. Un dictator obscur african, de pildă, e pomenit pentru că a obţinut ca diplomaţii europeni să-l poarte pe umerii lor, în litieră, şi a ameninţat cu bombardarea Londrei guvernul britanic. N-am întâlnit însă nicăieri numele lui Neil Armstrong, primul explorator al lupii. E invocat adesea un autor român care, prin secolul XX, ar fi definit istoria ca „ştiinţă inefabilă şi sinteză epică”.

Atenţia cercetătorilor trecutului se îndreaptă cu precădere asupra realizărilor artistice ale omenirii. Frederic cel Mare apare doar acolo unde vine vorba de corespondenţa lui Voltaire.

Mussolini e pomenit în legătură cu stilul pompier. Construirea Capelei Sixtine trezeşte mai mult interes pentru istoricii din anul 3000 decât cel de-al doilea război, mondial.

Pe larg sunt tratate în special epocile de mare înflorire a arhitecturii, artelor şi literaturii. Veacul nostru e numit „neobarbar“ din cauza pasiunii lui pentru ştiinţă şi tehnică.

De altfel nici n-am întâlnit relatări prea asemănătoare ale evenimentelor survenite în lume până azi. Mi-e foarte greu să le reconstitui, chiar după lungi şi istovitoare lecturi. Nu numai interpretarea lucrurilor dar însăşi materia cărţilor de istorie diferă considerabil. Chiar şi atunci când e vorba de aceeaşi epocă. Fiecare autor *alege* un şir de fapte, amintindu-le pe altele doar în treacăt sau omiţând complet menţionarea lor.

Comparând asemenea versiuni multiple ale imaginii trecutului, identificând punctele în care ele coincid, am izbutit să construiesc, crede-mă, nu fără destulă bătaie de cap, o schemă vagă a ceea ce numim noi desfăşurare istorică obiectivă.

Iată rezultatul (aproximativ, fireşte) al deducţiilor mele:

Cam prin deceniul patru al secolului XXIII, oamenii au reuşit să controleze perfect procesul fisiunii atomului de hidrogen, ajungând să aibă astfel la dispoziţie o energie inepuizabilă care o făcea practic aproape gratuită. Mijloacele de a o manipula s-au perfecţionat colosal şi ele, antrenând o dezvoltare furtunoasă a electronicii şi automaticii.

Orice tehnologie, pe măsură ce evoluează – ştii prea bine – cunoaşte o simplificare şi restrângere a volumului. Chiar noi, de unde înainte umpleam o cameră cu piesele unui post de radio-recepţie, reuşisem să-l introducem într-o perlă la cravată, graţie tranzistorilor. Primele ordinatoare erau nişte veritabili mastodonţi, dar încă din ultimele decenii ale secolului XX luaseră proporţii considerabil reduse şi puteau fi mânuite atât de uşor, încât până şi copiii învăţaseră să le folosească. Intraseră, ţii minte, în jocurile lor favorite.

De la un moment dat, am întâlnit consemnate, ca simple acte obişnuite, fapte pe care pentru a le putea săvârşi era nevoie să ai o adevărată uzină în buzunar. Către sfârşitul veacului XXIII, deduc de aici, au apărut motoare, maşini şi mecanisme automate minuscule, foarte sofisticate, dar cu o funcţionare cum nu se poate mai simplă. Erau nişte bile, plăcuţe sau cutii

mici metalice care înfăptuiau lucruri extrem de complicate, la comenzi verbale sau gesturi naturale.

Nimeni nu le numeşte, dar e evidentă existenţa lor în nenumărate acţiuni relatate de diverşi autori. Unul menţionează că Scagrini, marele muzician italian care a trăit între anii 2135 şi 2196, îşi compunea simfoniile seriale plimbându-se prin cartierele mărginaşe ale oraşului său natal, Grosseto, poposind prin ospătarii populare şi popicării. La altul, am găsit amintită mania preşedintelui confederaţiei Statelor Sud Americane, Ramon Valdes, care colecţiona soldaţi de plumb şi-i punea să execute diverse operaţii militare, cu o valoare spectaculoasă coregrafică.

Aşa s-a născut posibilitatea ca *forma* obiectelor să nu mai depindă neapărat de *însuşirile* lor. Înţelegi, Rostand, pentru ei nu mai era o problemă să dirijeze cu o viteză, de avion baloanele, dacă aveau chef, sau să transfere virtuţile scanner-ului unei lorniete. Imaginaţia omenească a căpătat o mare libertate până şi în câmpul activităţilor practice de fiecare zi. Frumosul n-a mai simţit constrângerea de a se adapta neapărat funcţionalităţii obiectelor, a câştigat dreptul la o efectivă gratuitate. Au revenit astfel podoabele, înfloriturile, ornamentele. Viaţa s-a *estetizat* din ce în ce mai mult. Acum toată lumea e preocupată de armonie, eleganţă, fantezie. Fiecare lucru se vrea o piesă rară, un obiect de artă. Nevoia de frumos le-a intrat oamenilor acestora în sânge.

Concomitent s-a ivit şi a crescut necontenit la dânşii dezgustul faţă de tehnică, până acolo încât ea să fie privită ca o activitate penibilă, ordinară, degradantă.

Rostand, ascultă-mă, nu am luat-o razna. E o presupunere fireşte, recunosc, dar există oare altă explicaţie mai plauzibilă a ceea ce constat? Am apoi şi un şir de dovezi. Îţi aminteşti câtă scârbă îi trezea domnului Perronnet orice aluzie a mea la aparate, motoare sau maşinării. Acum cunosc mai mulţi inşi; ei bine, toţi au aceeaşi reacţie. O fiinţă blondă, cu ochelari, duduia care m-a servit la Biblioteca Naţională, a roşit până în vârful urechilor când am întrebat-o cum se face că pe fişa lui H.G. Wells nu figurează romanul *Maşina de călătorit prin timp.* Apoi, după ce a repetat, ca să fie sigură de cauza nedumeririi mele, titlul, şi-a cerut scuze pentru cuvântul urât, adăugând, rostindu-i, un „pardon”, prin reflex. Am aflat cu acest prilej că

majoritatea literaturii S. F. Se afla relegată în rândul „cărţilor de raftul doi”, cum erau numite eufemistic altădată scrierile pornografice.

Tehnica nu te numai, abhorată, dar a intra în amănuntele ei constituie o indecenţă. Cuvinte ca electrod, accelerator, radar, tranzistor, dinam, bobină sunt socotite ruşinoase, orice om bine crescut evită să le pronunţe. (Multe, am impresia că au şi dispărut din limbă.

S-ar putea săi fi avut loc şi o traumă care a provocat o atât de (radicală repulsie, dar tehnica n-a cauzat lumii până acum nicio catastrofă, cel puţin pe cât am reuşit să aflu eu. O mentalitate antimaşinistă a apărut, ce-i drept, încă de prin anii noştri şi a luat tot mai multă amploare ulterior. Nu-mi vine totuşi să cred că ea a determinat asemenea modificări adânci ale sensibilităţii omeneşti. Am avut o discuţie interesantă cu cineva pe tema aceasta.

E un bărbat amabil care mi-a arătat cum să mă descurc în labirintul catalogului Bibliotecii Naţionale. Pregăteşte o teză de filosofie, specialitatea lui, aşa am înţeles; trebuie să aibă vreo 27–28 de ani, trădează predispoziţii la îngrăşare, după faţa pufoasă şi gesturile leneşe. Ochii, foarte vioi însă, i se aprind când vorbeşte şi, cum am avut curând prilejul să constat, îşi îngăduie o anumită libertate a spiritului, potrivită cu meseria sa. Era lângă mine şi a zâmbit când pudica bibliotecară a ezitat să pronunţe titlul romanului de Wells.

Îl cheamă Paul Coppel şi ne-am împrietenit. Ştie despre mine doar atât, că mă documentez ca să scriu o povestire care se petrece la începutul secolului XXI. A fost satisfăcut cu această explicaţie, pentru ce căutam anumite cărţi, dar a vrut să cunoască mai îndeaproape obiectul curiozităţii mele.

„Tehnica – i-am spus, referindu-mă la Wells – nu le inspira oamenilor nicio repulsie pe vremea lui...” „Da – mi-a dat dreptate el – dar trăiau încă în plină barbarie”. „Sincer să fiu, nu înţeleg cum reuşeau să-şi biruie scârba“ – am minţit eu. „Tehnica era atunci, pentru ei, un lucru important, pe care îl respectau şi chiar se temeau de el, mi-a replicat Coppel. Nu intrase ca pentru noi, în rândul actelor... animalice”, a rostit filosoful cuvântul din urmă numai după ce-l cântărise o clipă în minte. „Sunt indispensabile existenţei, dar aparţin condiţiei noastre elementare, bestiale, a continuat. Civilizaţia – s-a lansat

el într-o mică teorie – nu pe-a eliberat cu totul de nişte fatalităţi biologice umilitoare, pe care viaţa ni le impune ca şi ultimului animal. Secreţii, urdori, excremente, cum lasă guzganii şi viermii, a ţinut să precizeze, neascunzându-şi sila. E dezgustător tot ce ne reaminteşte rămânerea noastră pe o treaptă inferioară a zoologiei. Oamenii s-au ruşinat dintotdeauna să-şi facă nevoile; în public şi considerau o necuviinţă să vorbească despre ele. Dar nu a intrat astăzi tehnica pentru noi în rândul unor astfel de acte? E tributul înjositor pe care trebuie să-l plătească materiei imaginaţia noastră spre a prinde chip. Treburi plictisitoare şi greţoase, bune pentru automate!”

Am ghicit că-i numea astfel, cu un cuvânt din secolul XVIII, pe roboţi. Aşadar şi aceştia din urmă există pe undeva; până acum nu mi-a ieşit niciunul în cale, dar sper să dau şi de ei. Par să fie prezenţe puţin agreate, în orice caz interlocutorului meu îi inspirau un dispreţ strivitor.

„În proiecte – a continuat el, ca să-şi susţină afirmaţia – se înseamnă prin simboluri ceea ce le revine de făcut automatelor.” Să monteze bilele sau plăcuţele miraculoase, l-am completat eu în gând. Dar cine le fabrică pe acestea? m-am întrebat. Oare tot ei? Cum şi unde?

Coppel a sărit între timp la altă idee. Nu se putea spune că ducea lipsă de ele. Tehnica presupunea, după dânsul, a cotrobăi prin măruntaiele lucrurilor. Cui i-ar place să se uite la viscerele sale? Sa aibă înaintea ochilor toată înnodătura aia şi zemurile în care ea pluteşte. Puah!… „Eu am văzut, crede-mă, la un muzeu foarte vechi, nu mai există azi, fiindcă multe lucruri de acolo s-au făcut praf, o… maşină. Coppel şi-a învins o scurtă ezitare şi a pronunţat cuvântul. Era un vehicul rapid din anul 2000 şi am aruncat numai o scurtă privire în interiorul lui. Măţăria încâlcită de acolo, murdară şi scăldată în ulei negru, mi-a făcut rău. Am părăsit grabnic sala ca să nu vomit”.

„Dar medicii? Pe ei profesia, totuşi, îi obligă…”, am intervenit eu, fără să mă gândesc mult.

„A, nu! a sărit Coppel. Imaginile pe care le studiază dânşii, când examinează un bolnav, sunt secţiuni computerizate ale organelor noastre. N-au nimic naturalist în ele, arată ca nişte tablouri abstracte”.

A trebuit să-i dau dreptate, amintindu-mi de lornieta doctorului Filou. Dar ce fac oamenii aceştia când e nevoie de

efectuat o intervenţie Chirurgicală? Poate că, dragă Postând, au renunţat complet la aşa ceva, consideră bisturiul un instrument sălbatic, primitiv şi repară toate defecţiunile organismului uman cu ajutorul florilor făcându-le să emane, probabil, prin parfumul lor, substanţe radioactive vindecătoare.

Lui Coppel îi place să vorbească. Nu ştiu dacă aceasta îi stă bine unui filosof, pe vremea noastră era mai recomandabil să tacă. Locvacitatea noului meu amic îmi este însă de mare folos. Aflu prin el o mulţime de lucruri, fără să mă întreb tot timpul ce pot şi ce nu să-l întreb. Am înţeles, de pildă, cum se face că din biblioteci lipsesc cărţile tehnice. De la un timp încolo, întreg cuprinsul lor a fost înscris în memoria roboţilor, singurii cărora le revenea sarcina să se ocupe cu asemenea lucruri respingătoare. Retipărirea cărţilor tehnice vechi a devenit inutilă, iar altele noi nu au mai fost scrise.

Însăşi ideea moştenirii trecutului s-a estetizat la oamenii secolului XXXI, îmi dau seama. Ei sunt convinşi că tot ce e într-adevăr frumos durează. Uitarea exercită, prin urmare, conform concepţiei lor, o operă istorică salutară. Ce a dispărut din memoria omenirii a fost urât şi e natural să piară fără urmă. Nu regretă deci nicio carte pe care au renunţat să o retipărească şi s-a făcut pulbere.

Dar m-am lungit peste măsură. Restul, în scrisoarea următoare. Până atunci, te salut cu cele mai amicale sentimente, al tău

Agnus

*

Cluis, 23 iunie, 3016

Dragă Rostand,

Existenţa aceasta estetizată, cu care am devenit contemporan, are şi laturi neplăcute.

Ieri, scriind la birou, am avut senzaţia că oglinda fumurie instalată deasupra căminului, s-a limpezit dintr-odată şi, prin apele ei fumurii, o figură îndepărtată venea către mine. Trebuie să fie un reflex, a fost primul meu gând cu care mi-am îndreptat privirile spre uşă ca să văd cine intrase în cameră. Nu era însă nimeni. Întorcând capul spre oglindă, mi-am dat seama că ea se transformase într-un ecran mare de televizor. Îndată a pornit şi sunetul.

Imaginea dădea o impresie extraordinară de realitate, din

cauza adâncimii. Tot timpul mi se părea că figurile de pe ecran erau efectiv undeva prin cameră şi se reflectau în oglindă.

Declanşasem fără să vreau acest ciudat televizor, deplasând o tabacheră de email, cu un Hermes zvelt, pictat pe capacul ei. Era zeul mesager, trebuia să mă gândesc la asta. Am pus din nou tabachera în locul unde era aşezată iniţial pe birou şi imaginea a dispărut, oglinda închizându-şi încet apele mohorâte asupra ei. Mai luasem cunoştinţă de un obiect miraculos.

La prânz, m-am grăbit să-l chestionez pe domnul Perronnet asupra descoperirii mele, fireşte fără să mă arăt mirat. O remarcă a lui despre un spectacol mi-a oferit prilejul nimerit. L-am întrebat dacă-i place să privească teatru în oglindă. Întâi s-a uitat la mine stupefiat, apoi, după câteva cuvinte lămuritoare ale mele, a exclamat, revenindu-şi: „Ce zăpăcit sunt! De oglinda cu imagini vorbeşti? Să-ţi spun drept, domnule Becque, mi-a ieşit complet din cap. Am uitat cum funcţionează şi nu cred să mai fi umblat la ea de foarte mulţi ani. Pierdusem chiar din vedere că există încă pe undeva prin casă.”

Când a auzit cum am ajuns să pun în mişcare „oglinda cu imagini”, a început să râdă. „Şi mie mi s-au întâmplat de astea“ – m-a asigurat vesel, privind complice către doamna Perronnet. „Soţul meu – a intervenit ea – nu are deloc memoria ustensilelor domestice, pe care le-a moştenit din familie. Odată a păţit ceva foarte comic. Nu ştiu ce a făcut cu un scaun, a uitat că era numit «jilţul lui Cagliostro» şi s-a trezit brusc la Bagdad. Fără să cunoască un cuvânt arab, îmbrăcat nepotrivit… Până a ajuns iar acasă, a avut de furcă”.

„De atunci ating obiectele cu prudenţă! — a completat-o pocăit domnul Perronnet. Şi către mine, justificându-se: Nu poţi şti niciodată ce surprize îţi rezervă”.

Pentru voiajele lungi, am aflat ulterior, lumea foloseşte proiectarea materiei în spaţiu şi reconstituirea ei fulgerătoare la destinaţie. Seamănă cu un fel de scamatorie, de aceea scaunul care o îngăduie poartă numele faimosului conte Joseph Balsamo, poreclit Cagliostro.

Domnul Perronnet preferă să apeleze în asemenea cazuri la oficiile companiilor de voiaj, unde – mi-a explicat el – operaţia o efectuează persoane calificate şi exclude riscul eventualelor accidente. Păstra, totuşi, scaunul, fiindcă i-l lăsase bunica sa din partea mamei, dar ezita să se aşeze pe el, ca să nu ajungă fără

voie în cine ştie ce ţinuturi sălbatice.

Există, presupun, o lentă involuţie a acestei lumi, obsedată de frumuseţe. Tot ascunzând aparatele şi maşinile în obiecte casnice, cu o înfăţişare cât mai agreabilă, şi folosindu-se de ele doar prin acte foarte simple, absolut fireşti, au ajuns să ignore ce sunt în stare să facă scaunele, oglinzile sau, poate, pălăriile lor. De virtuţile secrete ale unor lucruri îşi amintesc vag, dar nu mai ţin minte cum să le declanşeze. De altele au uitat cu desăvârşire. Prevăd o vreme când vor utiliza toate aceste obiecte miraculoase exclusiv pentru rostul lor aparent, dintr-o străveche obişnuinţă. Mi le imaginez foarte bine pe strănepoatele doamnei Perronnet, folosind „cutia de muzică” numai ca bombonieră. Şi, într-un viitor nu prea îndepărtat, urmaşii amfitrionilor mei, uitând probabil complet că velocipedele lor au motoare, or să asude pedalând.

Dar poate greşesc. Oamenii aceştia părăsesc treptat nişte îndeletniciri pentru care simt prea puţină atracţie şi nu e exclus să aibă dreptate. În cazul oglinzii-televizor, de pildă, aproape că-i înţeleg. Şi chiar când e vorba de mania turistică.

Vreau să-ţi povestesc însă altceva. Am făcut cunoştinţă cu cel care a dat primul de mine. E una dintre numeroasele rude ale domnului Perronnet şi se ocupă de petrografie. Am fost la el acasă, are o soţie foarte drăguţă, cu nişte gene lungi pe care şi le ridică extrem de lent, aruncând pe sub ele priviri sfioase, adesea provocatoare. El pare morocănos, nu face impresia să fi fost prea încântat când ea a insistat să rămân la dejun.

Albert, aşa îl cheamă, e un tip înalt, blond, ciolănos, cu o mustaţă galică aţoasă şi ochi apoşi, inexpresivi. I-am cerut să-mi arate locul unde m-a găsit; s-a codit, ceea ce arunca o umbră de îndoială peste toată povestea lui. Până la urmă, a acceptat.

L-am însoţit într-una din expediţiile sale obişnuite prin împrejurimi, pe unde caută – mi-a spus – nişte roci de andezită. Are un inel gros cu care, atunci când ciocăneşte pietrele, acestea se desfac, ca şi cum o mână nevăzută le-ar scoate la lumină cristalele. Ar fi fost o jucărie pentru dânsul să sfarme şi uşa blindată a nişei în care fusesem închis – m-am gândit imediat.

Albert descoperea foarte repede locurile unde se aflau rocile sale, adulmecându-le parcă, la fel ca un câine de vânătoare. L-am întrebat cum face şi, în stilul său necomunicativ, şi-a scos

cascheta cu clape deasupra urechilor şi mi-a întins-o. De ce m-aş fi formalizat? Am pus-o pe cap şi imediat au început să-mi ţiuie în urechi nişte zgomote care se intensificau sau slăbeau după direcţia paşilor mei. Erau desigur radiaţiile andezitei şi clapele caschetei lui Albert indicau în felul acesta de unde provin. Mi-a trecut atunci prin cap că aşa putuseră surprinde şi apelurile aparatului de semnalizare din nişă.

Albert s-a încurcat conducându-mă acolo unde pretindea că dăduse peste mine. A apucat-o întâi foarte hotărât într-o direcţie, apoi a rămas locului şi a schimbat-o brusc, luând-o către o cu totul altă ţintă. Am mirosit îndată că, de fapt, nu voia să-mi arate punctul real. Pornise maşina spre el, dar, când a ajuns în preajma lui, şi-a dat seama de greşeala comisă şi a căutat pe urmă să pună cât mai multă distanţă între acesta şi noi.

Oamenii secolului XXXI, dragă Rostand, nu prea se pricep să mintă. E curios că le lipseşte tocmai o facultate pe care dezvoltatul lor simţ estetic ar fi presupus-o. Nu a asimilat Oscar Wilde minciuna cu opera de artă? Şi am băgat de seamă că e un autor foarte preţuit astăzi, cărţile lui figurând în primul raft al bibliotecii domnului Perronnet.

Oricum, Albert nu s-a priceput deloc să dea măcar aparenţa adevărului poveştii sale cu găsirea mea gol şi în nesimţire prin apropierea văii Gargilesse-Dampièrre.

M-am întors a doua zi singur la locul unde geologul se oprise ca să-şi modifice itinerarul. Nu mi-a fost greu să găsesc intrarea tunelului care ducea către puţul săpat în stâncă, încăperea subterană şi alveola din zidul ei. Totul arăta ca în urmă cu o mie de ani, nimic nu se modificase. Numai uşa blindată a alveolei era dată în lături şi avea toate penele zăvoarelor tăiate parcă de mâna unui spărgător expert. În camera subterană nimic, nicio urmă din complicatele instalaţii care fuseseră destinate protecţiei mele nu rămăsese. Aparatul de semnalizare dispăruse şi el. Pereţii erau însă înnegriţi, ca şi cum o flacără extrem de puternică i-ar fi muşcat, atunci când devorase întreg cuprinsul încăperii.

Am părăsit locul acela, care-mi dăduse adăpost o mie de ani, cu o senzaţie foarte neplăcută. Mă simţeam profund umilit, fără să pricep la început bine de ce. Era ceva duşmănos, străin, în sila cu care fuseseră şterse orice urme ale lumii mele; ca şi cum

ar fi fost opărită pardoseala unei cămări unde pătrunseseră gândaci!

Până atunci, n-aş putea spune că lumea aceasta stăpânită de pasiunea frumosului îmi displăcea. Mă intriga, dar îi găseam şi o latură agreabilă, ba chiar amuzantă. Ne considera pe noi barbari şi mie îmi făcea impresia, cel puţin la început, că s-a întors cu paisprezece secole îndărăt.

Acum însă era vorba de absolut altceva. Mă simţeam azvârlit de o scârbă fără margini pe o treaptă biologică inferioară, în regnul insectelor. Obscur, se trezea în mine o gratitudine faţă de ţevile, vasele şi regulatoarele automate care vegheaseră atâta vreme la perfecta mea păstrare. Realizam inconştient că sunt şi eu vizat de acea imensă repulsie împotriva lor, mă solidarizam cu ele.

Mi s-a făcut dintr-odată un dor nebun după puţin fum sau miros de benzină arsă. M-a cuprins nostalgia cartierului meu zgomotos, unde metroul, camioanele şi maşinile începeau să uruie de la cinci dimineaţa. Aş fi fost bucuros ca un copil să-mi murdăresc puţin mâinile cu ulei.

Stăpânit de aceste sentimente, i-am amintit lui Coppel, a doua zi, că au existat momente când arta însăşi a manifestat o atracţie pronunţată pentru tehnică. Întreg sfârşitul secolului XX poate sluji drept exemplu. Nici lui Leonardo da Vinci nu-i displăcea să deseneze maşini şi cine poate spune despre el că era lipsit de gust?

Secolul XX, şi-a reluat Coppel teoriile, netulburat de obiecţia mea, a atins culmea barbariei, a ajuns să divinizeze tehnica. Maşinile au luat atunci locul monumentelor în cele mai elegante pasaje din Paris, unde diverse idei de *perpetuum mobile* erau reproduse la scară gigantică şi oferite spre contemplare trecătorilor.

Până când mentalitatea aceasta tribală a dispărut, se mai aflau încă acolo. Ca şi Centrul Beaubourg care, citisem desigur, fusese demolat abia în anul 2457 la cererea aproape unanimă a parizienilor.

Nu m-am dat însă bătut, poate şi pentru că regăsisem în cuvintele lui acelaşi dispreţ superior pentru epoca noastră. În plus, o suficienţă care a început să-mi calce pe nervi. I-am retezat avântul, invitându-l să ţină seama că arta n-a întors atât de îngreţoşată capul nici de la nevoile „animalice”, cum

pretindea el. A uitat de Rabelais? Şi nu e plină sculptura indiană de zei care se acuplează în văzul tuturor? Iar ca ultim exemplu i-am citat versul unde Rimbaud declară măreţ: „Je pisse vers les cieux bruns, très haut et très loin…”

Coppel m-a felicitat pentru cunoştinţele mele culturale. A admis chiar că am până la un anumit punct dreptate, dar, ca să-şi apere teza, s-a lansat într-o altă teorie aiuritoare. Artiştii ar fi nutrit – după el – lungă vreme credinţa greşită în frumuseţea a tot ce este natural. Abia foarte târziu au înţeles că lucrurile nu stau aşa. Natura e plină de orori şi arta ne permite tocmai să le alungăm din existenţa noastră. În aceasta constă *catharsisul.* Dacă dăm cuvântului „natural” accepţia de „firesc”, „plăcut”, dictonul antic trebuie răsturnat. Şi ridicând mâinile, ca biruit de evidenţa lucrurilor, Coppel a conchis: „Turpia non sunt naturalia”.

Întrucât nu păream prea convins, s-a simţit dator să adauge tezei sale un argument intuitiv suplimentar; cum aş reacţiona – m-a întrebat – dacă o namilă de metal, cu ochi fosforescenţi şi căngi în locul braţelor, mi-ar aduce dimineaţa, la pat, micul dejun? O să mai am poftă de mâncare? Automatele sunt construite de aceea cu o figură simpatică, omenească. El şi-a făcut chiar rost de o subretă foarte drăguţă, îi ajută să înceapă bine dispus ziua.

Am rămas cu gura căscată. Aceştia sunt probabil roboţii şi Julien trebuie să fie unul dintre ei. Eram nerăbdător să văd dacă într-adevăr aşa stau lucrurile, prin urmare l-am lăsat pe Coppel să aibă ultimul cuvânt. Revelaţia senzaţională care m-a aşteptat ajuns acasă, o vei afla în scrisoarea următoare. Dă-mi voie să introduc în relatările mele şi puţin *suspense.*

Al tău
Agnus

*

Cluis, 25 iunie, 3016

Rostand, scumpul meu,

După cum te preveneam din scrisoarea trecută, m-am grăbit să urmăresc cu o atenţie mărită comportările lui Julien. Bănuiala mea s-a confirmat; Julien e un *automat,* aşa cum le spune făpturilor ca el Paul Coppel, ca să evite pronunţarea cuvântului *robot,* considerat probabil prea tehnic, pe când celălalt sună mai distins, şi aminteşte creaturile mecanice, delicate, construite de

baronul Kempelen.

L-am pândit să văd ce face când lumea din casă s-a dus la culcare. Intră într-un dulap masiv de mahon, trage după el uşile grele, sculptate, şi stă acolo înăuntru, nemişcat, până a doua zi dimineaţa.

Am înţeles de ce cunoştea perfect tipul motoarelor care poartă baloanele prin văzduh şi mi l-a comunicat pe loc. Lui îi revenea ingrata sarcină să se ocupe de asemenea lucruri inomabile, cum spunea Coppel.

Într-adevăr, Julien ştia exact tipul şi numărul tuturor bilelor sau plăcuţelor cu care erau prevăzute obiectele din casă. Locurile unde acestea se aflau ascunse nu constituiau pentru dânsul, iarăşi, niciun secret. Mi le-a arătat de îndată ce i-am cerut-o.

Nu tot astfel a reacţionat însă la întrebările mele în legătură cu alcătuirea minusculelor ordinatoare sau surse de energie. De câte ori încercam să aflu cum sunt făcute, Julien răspundea invariabil, pe tonul cel mai politicos: „Vă rog să mă scuzaţi, dar nu ştiu, domnule!”

Am crezut întâi că se jenează să vorbească despre lucruri care provoacă dezgust stăpânilor săi. Era poate programat să respecte regulile de bună cuviinţă ale acestei lumi. Am insistat în zadar, Julien repeta cu obstinată dezolare: „Vă rog să mă scuzaţi, nu ştiu, domnule!”

Abia când mi-a venit ideea să-l întreb ce face dacă vreo bilă sau plăcuţă se strică, a pomenit de *fraţii nevăzuţi.* Primeşte de la ei imediat alta bună, trebuie numai să indice tipul şi seria.

Julien, rezulta clar, era un robot inferior care nu ştia să efectueze decât treburi menajere. Cu tehnica se ocupau *fraţii nevăzuţi.* Am dedus că şi ei trebuie să fie nişte roboţi, de vreme ce Julien îi consideră rudele lui apropiate.

Coppel sau domnul Perronnet resimţeau prea multă scârbă faţă de tehnică, pentru a le spune vreodată aşa. Din acelaşi motiv desigur, sunt ţinuţi în afara oricărui contact cu oamenii. Nici roboţii inferiori, care sunt folosiţi la treburi casnice nu au acces în incintele lor. Există un fel de contoare unde se fac comenzile, mi-a explicat Julien. Bilele şi plăcuţele sosesc apoi automat. De aceea roboţii care le fabrică sunt numiţi *fraţii nevăzuţi.*

Dintr-o discuţie ulterioară cu Coppel, am înţeles că izolarea lor

absolută este tot o urmare a hipertrofiei simţului estetic în secolul XXXI. Roboţii cărora li s-a predat ansamblul cunoştinţelor şi activităţilor tehnice nu mai arată ca automatele destinate treburilor casnice. *Fraţii nevăzuţi* sunt monştri de metal. Ei trăiesc într-o junglă de maşini şi instalaţii infernale pentru ceea ce a devenit sensibilitatea oamenilor din jurul meu. Oroarea lor de tehnică, descopăr acum când constat până unde poate ea să meargă, ia un aspect aproape religios. Aşa cum altădată marii preoţi iudei nu aveau voie să între în cimitire, ca sacrul să nu sufere astfel o gravă maculare prin contactul cu lăcaşul morţii şi descompunerii materiei vii, oamenii secolului XXXI au instituit astăzi veritabile tabuuri referitoare la contemplarea a ceea ce închipuie domeniul turpitudinii supreme, locurile unde se fabrică motoarele şi maşinile.

Automatele domestice îndeplinesc rolul unor intermediari. Ele mijlocesc relaţiile oamenilor cu tehnica, ferindu-i de orice contact pângăritor.

O asemenea izolare totală a acesteia din urmă a fost posibilă – mi-am dat seama – şi pentru că *fraţii nevăzuţi* posedă facultatea să se reproducă singuri. Închişi în incintele lor subterane, ascunse cu totul privirilor omeneşti, lucrează ca nişte kobolzi neobosiţi, autoreglându-şi activităţile după comenzile pe care le primesc. Acum ştiu cum sunt confecţionate mulţimea obiectelor din magazine şi pe ce cale capătă atâtea însuşiri surprinzătoare. Fantezia umană se materializează fără nicio greutate graţie *fraţilor nevăzuţi.* Acum ştiu şi care e explicaţia altui fapt care mă intriga enorm, deşi nu ţi-am vorbit despre el: puţinătatea populaţiei. Localităţile pe unde am umblat, parcă ar fi toate nişte staţiuni climaterice. Nicăieri multă lume, trecători rari, negrăbiţi, case fără etaj, înconjurate de grădini mari şi parcuri, chiar şi la Paris. Populaţia globului a ajuns sub a suta parte din cât era pe vremea noastră. Pot să-ţi spun şi cifra exactă, am consultat un atlas, 462 000 000. Cum a avut loc descreşterea aceasta formidabilă, fără să fi intervenit vreo catastrofă, pentru că nu se vorbeşte nicăieri de aşa ceva, mi-era cu neputinţă să pricep. Acum sunt lămurit.

Află că pământul s-a depopulat din motivul cel mai simplu: locuitorii săi fac extrem de rar copii. Dar ca să-ţi explic cum am ajuns la această constatare, sunt nevoit să încep cu o destăinuire.

Există în viaţa mea, aici, o femeie. Ştii foarte bine că nu mi-a plăcut niciodată să vorbesc de asemenea lucruri cu prietenii. În privinţa relaţiilor mele sentimentale, am fost totdeauna de o discreţie care a atras destule ironii din partea voastră. Cu atât mai puţin mi-aş îngădui să adopt o conduită contrară, când femeia în cauză e şi căsătorită, cum se întâmplă acum. Ştiu însă că scrisorile acestea nu au cum să ajungă la tine, prin urmare simţul meu al pudorii rămâne împăcat.

Sunt câteva săptămâni de când mă întâlnesc în secret cu doamna Mailly Éliane, aşa o cheamă, e soţia lui Albert, ţi-am pomenit de ea. Dacă o iubesc? Ar fi neadevărat să spun asta, dar îmi place foarte mult. Nici ea, de altfel, nu vrea să complice cu cine ştie ce investiţii sufleteşti legătura noastră. Albert o cam plictiseşte, mi-a mărturisit, şi pe mine mă găseşte o persoană agreabilă. Deşi atracţia fizică reciprocă joacă rolul principal în idila dintre noi, a trebuit să desfăşor o întreagă strategie galantă ca să câştig graţiile Élianei. Norocul meu a fost că mi-a plăcut mult Laclos şi am citit de câteva ori *Les liaisons dangereuses.* Altfel n-aş fi reuşit niciodată să dau turnura potrivită complimentelor, aluziilor şi declaraţiilor mele, fără de care orice izbândă amoroasă e aici imposibilă.

Dragostea are un ceremonial savant, începând cu dialogul privirilor şi mergând până la o adevărată diplomaţie a darurilor şi atenţiilor galante. Trebuie să-ţi spun că el se prelungeşte chiar şi în pat. Amorul a devenit la rândul lui o artă şi îi gust din plin deliciile, oricât eram eu înclinat să preţuiesc în această materie candoarea. Éliane, ca un desăvârşit produs al lumii ei, urmăreşte în dragoste plăcerea fără finalitate naturală. E tot timpul lucidă, stăpână pe simţuri şi plină de precauţii. Mi-a declarat că ar bucura-o să aibă copii, dar aşa ceva reclamă deformaţii corporale care o umplu de oroare. Éliane îşi tratează trupul ca pe o statuetă preţioasă (cum şi e), având o necontenită grijă să-i ferească frumuseţea de cea mai mică lezare. Îşi supraveghează atent alimentaţia, face lungi plimbări, depune zilnic în faţa oglinzii un travaliu migălos de sculptor miniaturist. Nu e însă o cochetă cum ai fi poate dispus să crezi. Se poartă ca aproape toate reprezentantele sexului ei, în vremea de azi. Éliane are chiar obiceiul să spună adeseori cu umor autocritic: „Ce vrei, sunt o femeie comună!”

Mi-a servit replica aceasta şi ca să marcheze deosebirea

dintre ea şi o verişoară care a dat naştere de curând unui băieţel adorabil. Sylvie e o fiinţă *romantică,* susţine Éliane, pentru dânsa frumuseţea supremă e situată acolo unde ne poartă marile avânturi sufleteşti, iar la ele nu se poate ajunge fără suferinţă. Asemenea gusturi apar foarte rar, cele ale oamenilor comuni ca mine – a adăugat cu o modestie ironică – sunt mai degrabă *clasice.*

Învăţând să o cunosc pe Éliane de aproape, am priceput cum a avut loc depopularea planetei. Copii nu mai fac decât fiinţe singulare, cu gusturi romantice, ca Sylvie. O raţiune estetică le conduce şi pe ele în ultimă instanţă.

Lăsând gluma la o parte, Éliane stimează foarte mult astfel de persoane. Fără extravaganţa gustului lor, lumea ar deveni urâtă, fiindcă n-ai mai vedea nicăieri copii şi tineri. E drept că mulţumită eutanasiei, oamenii, nesuportându-se ei singuri sub o înfăţişare decrepită, îi scutesc de bună voie pe ceilalţi să le suporte prezenţa, atunci când ea ajunge hidoasă.

Dar fiecare îşi face o imagine proprie, fatal subiectivă, despre cum arată şi… copiii, tineretul, dânşii corijează cu graţia naturală a vârstei lor astfel de erori inevitabile. Altminteri, lumea ar căpăta un aer bătrânicios şi dezagreabil.

Dacă eşti gata să-i plângi pe oamenii secolului XXXI pentru o asemenea mentalitate crudă, te previn că au tot timpul să se plictisească de viaţă. Cu terapeutica lor florală arată încă foarte bine la o sută cincizeci de ani.

Te îmbrăţişez,
Agnus

*

Cluis, 1 iulie, 3016

Dragă Rostand,

Să nu crezi cumva că dragostea mi-a alungat din minte gândul la reîntoarcerea în vremea noastră. Éliane e o femeie adorabilă, câtuşi de puţin acaparantă, mă bucur să fiu împreună cu ea, dar sunt departe de a fi făcut o pasiune.

Pe urmă, există şi spălăcitul ăla de Albert între noi. Cred că şi bănuieşte ceva, altfel nu-mi explic antipatia pe care mi-o arată. În sfârşit, cum se întâmplă, nevoia de a născoci necontenit noi alibiuri, ipocriziile necesare sfârşesc prin a fi obositoare.

Lumea în care mă aflu manifestă o foarte scăzută dispoziţie de a efectua voiaje lungi. Nu practică, din câte pot să-mi dau

seama, călătorii în spaţiu şi cu atât mai puţin de-a lungul timpului. E greu să cred însă că i-ar lipsi mijloacele ca să le realizeze. Nu am abandonat aşadar ideea mea şi l-am tras de limbă pe amicul Coppel.

Ceea ce am aflat de la el mi-a confirmat presupunerile. Voiajuri extraterestre şi cronospaţiale se făceau când va frecvent, dar au devenit cu timpul extrem de rare. Pe măsură ce simţul dezvoltat al frumosului a ajuns să dirijeze toate comportările omeneşti, nimeni n-a mai putut suporta astfel de experienţe. Planetele vizitate cu prilejul călătoriilor în cosmos se dovediseră adevărate muzee de monstruozităţi. Cât priveşte timpul, – susţinea Coppel – ce oroare mai mare poate exista decât apariţia unui american din secolul XX, la curtea regelui Arthur, să zicem? În plus, riscul de a modifica întreg cursul evenimentelor prin cine ştie ce intervenţii interesate, toată dezordinea respingătoare care ar surveni astfel, au tăiat oricui cheful să viziteze trecutul sau viitorul.

Coppel mi-a citit şi câteva relaţii de călătorie celebre cu mărturii concludente în sprijinul spuselor sale: *The Voyage of the Space Beagle* de Alfred Elton van Vogt; *Rescape de l'An mille* de Guy Longin şi mai ales *Liber Horrorum, Oder Tagebuch meiner Abscheulichen Reise în die späte Zukunft* de Werner von Baeyer.

Le-am consultat. Către sfârşitul veacului XXVIII aveau loc într-adevăr încă numeroase călătorii în timp, dar ulterior nu mai e consemnată niciuna. S-au păstrat însă oare pe undeva vehiculele care le-au făcut cu putinţă? Nu e deloc exclus. Şi dacă aş descoperi unul, unde să găsesc pe cineva care să ştie cum să-l pună în mişcare? Asta e o greutate aproape insurmontabilă, fiindcă au trecut două secole de când nimeni nu a mai umblat la o asemenea maşină.

Sper să descopăr, totuşi, un mijloc; am o ideea şi o să-ţi comunic curând ce roade a dat.

Agnus

*

Cluis, 28 iulie, 3016

Rostand, vechiul meu prieten,

Singura mea preocupare la ora de faţă e cum să fac să ajung iar în binecuvântatul an 2016. Certitudinea că posibilitatea aceasta există şi are toate şansele să fie transformată în

realitate, dacă ar exista cineva care să-mi dea o mână de ajutor, mă înnebuneşte. Am pierdut până şi răbdarea de a scrie.

Mă văd curând la uşa ta şi construiesc mental zeci de scenarii ale revederii noastre: cum voi chema liftul acela veşnic defect ca să urc la tine. Ce zdruncinături, ca pe scaunul electric, o să suport, dacă am norocul să meargă. Sau nu, cât va trebui să caut un loc de parcat maşina în apropierea casei tale. Şi cine are să mă înjure mai întâi cu prilejul acestei dificile operaţii.

Vezi tu, m-a cuprins nostalgia tuturor mizeriilor de care ne plângeam noi altădată. Dorul de vremea aceea fericită le-a transformat acum, pentru mine, în voluptăţi. Aşa îmi apar în momentul de faţă. Şi ca să fiu sincer până la capăt, toate rafinamentele acestea de gust mă sâcâie din ce în ce mai rău.

Din păcate, nu am reuşit încă nimic. Ba una din marile mele speranţe s-a năruit.

Îmi ziceam că, de vreme ce oamenii călătoriseră în timp acum două secole, porneau şi către viitor. Există deci o probabilitate ridicată ca unii dintre ei să sosească oricând în anul de graţie 3016. Nu e exclus să fi ajuns chiar zilele acestea şi să se afle printre noi. Atunci aş putea să-i rog ca la întoarcere să mă ducă în anii mei, pentru că lor o astfel de călătorie nu le provoacă încă oroare. Dar cum să dau de ei?

L-am chestionat pe Julien. Unde trag voiajorii veniţi din alte epoci? Cum îşi anunţă sosirea? Există vreo autoritate care se ocupă de aşa ceva?

„Domnul glumeşte, mi-a răspuns surâzând Julien, ca să arate, probabil, că apreciază umorul meu. Nimeni nu călătoreşte în timp”, a adăugat apoi, lăsându-mă consternat. Stăruinţele mele au rămas fără rezultat, el negând cu încăpăţânare că asemenea voiaje s-ar fi făcut cândva, altădată.

Intrigat, l-am întrebat pe Coppel ce e cu povestea asta. A râs: „Automatul dumitale nu e destul de bătrân ca să-şi amintească. Cei noi, adică, fabricaţi după anul 2800, nu mai sunt prevăzuţi cu astfel de cunoştinţe. S-au luat măsuri!”

Am înţeles că spălarea creierului automatelor noi de orice ar privi voiajul în timp urmăreşte să exercite o protecţie discretă asupra spiritelor aventuroase. Chiar dacă cineva ar fi avut această tentaţie îi lipseau mijloacele elementare ca să o poată realiza singur.

Nădejdea mea de a găsi un voiajor oarecare din altă vreme şi

a veni înapoi cu el s-a micşorat simţitor, precum vezi.

În plus, am necazuri cu Éliane. Albert – îmi istoriseşte ea – devine tot mai suspicios. A mirosit ceva şi, ieri, i-a făcut o scenă foarte urâtă. A fost, săraca, nevoită să toarne o grămadă de minciuni ca să scape cu faţa curată.

Deocamdată atât,
Agnus

*

Cluis, 27 august, 3016

Dragă Rostand,

Îţi spuneam că aria investigaţiilor, mele în vederea descoperirii unui voiajor prin timp, de acum două, trei secole s-a restrâns considerabil. Trebuia să găsesc unul cunoscut, despre care se ştie precis când şi unde a sosit în anii aceştia. Mi-au trebuit câteva săptămâni ca să alcătuiesc o listă a relatărilor de călătorii efectuate în viitor prin secolele XXVII sau XXVIII şi să parcurg tot ce cuprindeau respectivele însemnări. Am eliminat pe cele cu destinaţie mult anterioară sau posterioară anului 3016 pentru că nu mai aveam cum să ajung la autorii lor. Printre ei au rămas doar trei, care-mi ofereau această şansă: căpitanul Jim Clepperton din Atlanta, profesorul Ibn-Abi-Amir, un botanist algerian, şi Werner von Baeyer, autorul faimosului *Liber Horrorum.*

Primul făcuse în 3013 o escală la Boston, ţinta călătoriei lui fiind anul 4000. Din însemnările sale, pe care le-am citit cu maximă atenţie, reiese că, spre ghinionul meu, şi-a reluat voiajul acum două luni şi patru zile. Ibn-Abi-Amir vorbeşte de o expediţie efectuată în 3028. Ca să dau de el, ar trebui să aştept cincisprezece ani. Werner von Baeyer se află acum undeva prin Alpii bavarezi. Vine din mileniul cinci şi e complet stresat de grozăviile pe care le-a văzut. A fost nevoit să se oprească din cauza unei pane, notează în jurnalul său. Speră să o repare în câteva săptămâni, nu vrea să ia însă contact cu nimeni şi e atât de speriat încât deschide imediat focul asupra oricui se apropie.

Aşa stau deocamdată lucrurile, dragă Rostand. Alţi voiajori vestiţi de care să mă pot agăţa nu se cunosc, iar cei pomeniţi rămân practic tot inabordabili pentru mine.

Am găsit-o azi pe Éliane plângând. Albert a trecut la acuzaţii directe: a zis că sunt o adevărată pacoste şi nu ştie cine dracu' m-a adus în casa lui. N-aş fi crezut ca individul ăsta placid să

poată nutri o pasiune amoroasă. Văd însă că ţine foarte mult la soţia sa şi am început să-mi fac reproşuri. N-ar fi trebuit să mă bag într-a astfel de poveste regretabilă. Îmi pare rău, dar e posibil ca tocmai încurcătura aceasta să-mi aducă salvarea.

Detalii, pe curând,

Agnus.

*

Cluis, 2 septembrie, 3016

Scumpe amice,

Am veşti mari să-ţi comunic. Pregăteşte o sticlă de şampanie, fiindcă vom avea curând prilejul să o golim împreună. Ceea ce-ţi spuneam s-a adeverit. Am avut o explicaţie cu Albert, graţie căruia mă voi întoarce săptămâna viitoare în anul 2016. Iată cum au evoluat lucrurile ca să capete un astfel de deznodământ fericit pentru mine, dar şi pentru el: după eşecul cercetărilor mele la Biblioteca Naţională, unde lectura atâtor însemnări de voiaj prin timp m-a năucit, mi-a rămas doar o soluţie: să găsesc pe cineva care să se priceapă cât de cât în ştiinţele pozitive datorită însăşi profesiunii sale.

Un asemenea om ar fi în stare să descifreze simbolurile dintr-o carte de specialitate şi să reconstituie cum funcţionau crononavele, chiar dacă nimeni nu mai călătoreşte cu ele acum. Şi încă ceva esenţial: să aibă chef să mă ajute!

Atunci mi-a venit deodată ideea că Albert ar fi omul cel mai nimerit. Cunoştinţe de fizică trebuie să aibă, altfel nu şi-ar putea face ca lumea meseria. Şi în plus, va găsi cea mai bună cale să scape de mine.

L-am luat repede, fără menajamente: îi solicitam pur şi simplu concursul pentru a pleca în anul 2016, unde doream să rămân definitiv. Mai aveam un atu pe care-l ţineam în rezervă, dacă ar fi încercat, ca amicul Coppel, să mă sperie cu ce lucru monstruos presupune o astfel de deplasare. Aşa s-a şi întâmplat. M-a întrebat dacă realizez cât de oribilă ar fi prezenţa unui tom din secolul XXXI în epoca barbariei supreme? Bineînţeles, i-am răspuns, dar nu era cazul meu, deoarece eu veneam de acolo, *cum el ştia foarte bine.*

A roşit la aceste ultime cuvinte rostite de mine apăsat şi privindu-l drept în ochi.

N-am greşit adresându-mă lui. Era în afară de orice îndoială că ideea dispariţiei mele îl încânta şi se lăsa greu numai din

cauza dificultăţilor pe care înfăptuirea ei le presupunea. Ştia o asemenea maşină „crononavă”, cum i-a spus, într-o magazie a unui unchi al său excentric, colecţionar de vechituri. S-a şi urcat în că odată, când era copil. Dar habar n-are cum se pune în mişcare. Ar putea consulta nişte tratate, desigur, cunoaşte principiul, e nevoie însă de timp. Nu mai există automate care să aibă memorizate detaliile mecanismelor, va trebui el singur să se ocupe de toate amănuntele. E o muncă penibilă pentru un om, speră că-mi dau seama.

Eu l-am lăsat să vorbească. Repetam însă că e singura mea posibilitate de a reveni printre ai mei. Altfel, va trebui să mă resemnez şi să rămân aici. Vedeam bine că ipoteza aceasta reprezenta pentru el o catastrofă şi era dispus să-şi învingă reţinerile spre a o evita, făcându-mi vânt cât mai repede.

Nu l-am slăbit prin urmare. Voiam de la el o promisiune fermă şi un termen precis. Le-am obţinut în cele din urmă. Albert mi-a făgăduit că peste o săptămână va fi gata, deci să termin şi eu preparativele de plecare şi să lichidez până atunci tot ce mă reţine încă aici. A rânjit răutăcios. M-am făcut că nu observ şi l-am asigurat că poate să fie fără grijă; peste o săptămână voi veni la el pregătit să-i spun adio acestei lumi frumoase, oricâte regrete aş avea.

Ţi se pare că dau dovadă de cinism. Să nu crezi aşa ceva. Îi fac lui Albert un mare serviciu şi, în realitate, eu sunt păgubit, fiindcă ţin la Éliane, dar mă descurajează complicaţiile pe care legătura noastră le-a creat.

Şi, mai ales, vreau să vin înapoi în epoca mea. Sunt sătul până în gât de atâta graţie şi delicateţe. Toate orfevrăriile şi porţelanurile astea fine mă exasperează. Mi-e dor să golesc o cutie de pepsi şi să o arunc apoi pe jos. Am o poftă nebună să mănânc nişte hot-dogs cu muştar într-o farfurie de carton. Tânjesc după o stradă plină de ambalaje şi sticle goale. Mi-e chef de o înghesuială gălăgioasă, simpatică, umană.

Peste o săptămână, Rostand. Aceasta e ultima scrisoare.

Te îmbrăţişează, al tău,
Agnus

*

Cluis, 10 septembrie, 3016

Scumpul meu Rostand,

După câte vezi, m-am bucurat degeaba. O săptămână

întreagă nu mi-a fost capul decât la plecare. Am stat să aleg obiectele pe care aveam intenţia să le iau cu mine. Voiam să-ţi aduc un dar şi nu mi-a fost uşor să mă decid. Orice lucru de aici ar fi cel mai extraordinar *gadget,* la voi, dar ţineam să găsesc ceva cu totul aparte pentru tine. Ţi-am luat o pereche de cizme zburătoare; le încalţi şi te poţi înălţa cu ele până la zece metri deasupra solului; îţi reglezi apoi viteza de înaintare prin văzduh, mişcând rozetă pintenilor. Au şi o denumire amuzantă cizmele astea, li se spune „Münchhausens Lackstiefel”.

Singur faptul că nu puteam să-mi iau rămas bun de la persoanele pentru care nutresc o autentică afecţiune mă mâhnea. Am încercat să fiu cât mai drăgăstos cu Éliane. Ultima noastră întâlnire înainte de ziua stabilită pentru plecare a luat, ca urmare, un aspect delicat şi romanţios. Ne-am plimbat câteva ore printr-o pădurice din apropiere, pe sub arbori rari, decorativi şi melancolici, parcă ar fi fost pictaţi de Lorrain, eu făcându-i nenumărate complimente şi ea, acceptându-le surâzătoare şi fericită.

Cu Coppel mi-a venit mai uşor. I-am declarat că micile lui dizertaţii au avut pentru mine un rol salutar, cum va constata de altfel curând. S-a îmbujorat de plăcere. Credea că e vorba de povestirea pe care, după câte-i spusesem, aveam intenţia să o scriu. Nu-l minţeam însă, îţi dai seama. Avea să înţeleagă, după ce voi fi fost plecat, sensul exact al afirmaţiei mele.

Cel mai jenat m-am simţit faţă de domnul Perronnet, care mi-a acordat atâtea luni ospitalitate şi s-a purtat ca un veritabil părinte cu mine. Puteam oare să-l părăsesc fără nicio vorbă? I-am căutat mai stăruitor compania, în ultimele zile, jucând şah cu el şi lăsându-mă înadins bătut de câteva ori la rând. Cât priveşte cuvintele de adio, avea să le găsească într-o scrisoare adresată lui personal şi aşezată pe cămin, exact acolo unde-mi depunea discret banii pentru micile mele cheltuieli. Ea cuprinde, bineînţeles, explicaţiile ca şi mulţumirile de care nu puteam să-l lipsesc.

De câteva pagini duioase am avut grijă să aibă parte şi Éliane. Ca să le compun a trebuit să fac apel la tot ce citisem mai izbutit în materie de stil afectuos.

Lucrurile n-au ieşit din nefericire aşa cum nădăjduiam.

În dimineaţa prevăzută pentru plecare, Albert, m-a primit descompus la faţă. Voia să mă asigure că-şi dăduse toată

osteneala, trecuse prin momente penibile, nici nu-mi puteam închipui. Trebuise să extragă cu mâna lui câteva cutii şi bile de energie. Şi asta n-a fost încă nimic! Fusese nevoit să umble chiar prin măruntaiele maşinii, pentru a înţelege cum se îmbină anumite mecanisme. Realizam la ce spectacol insuportabil se supusese numai ca să-mi facă pe plac?

Bietul om! Era înduioşător în strădania lui de a mă convinge câtă suferinţă îşi impusese. Clipea din ochii săi apoşi, repede, ca sub amintirea unor clipe de teroare, când pomenea de încercările prin care trecuse. Şuviţe de păr asudate îi atârnau jalnic pe frunte, imitând parcă linia dezolată a mustăţii lui blonde care se pleoştise complet.

„Şi?” – am întrebat eu neîndurător, dar cu o teamă ascunsă, presimţind că voi afla o veste dezastruoasă. A fost peste puterile mele – mi-a declarat până la urmă Albert, într-o stare de totală disoluţie.

Cu mari eforturi, insistând, am reuşit să aflu mai exact ce se întâmplase: Albert fusese la un pas de reuşită, dacă e să-l cred. Îi mai rămăsese de controlat cum funcţionau comenzile maşinii, dar pentru aceasta ar fi trebuit să le încerce, să efectueze, adică, el însuşi câteva scurte călătorii în timp. Şi, ca să aibă certitudinea că a înţeles bine sistemul, să coboare şi să verifice la faţa locului unde ajunsese. Pentru aşa ceva nu găsise însă destul curaj. Să se afle deodată într-o disonanţă absolută, ţipătoare, cu tot ce-l înconjura, numai gândul la o astfel de încercare îi provoca o scârbă paralizantă.

Nu aş fi putut efectua, vai! nici eu încercarea în locul lui, cum mi-ar trece probabil prin minte să-i propun, auzind motivul eşecului. Pentru aşa ceva, era nevoie să ai obişnuinţa calculului simbolic, în care se traduceau deplasările crononavei. Exista apoi şi riscul ca un novice să ajungă cine ştie unde, făcând cea mai mică greşeală.

Grija lui Albert pentru soarta mea m-a mişcat. Mi-am jurat în gând să n-o mai văd pe Éliane, orice o să se întâmple de acum înainte. Albert a înţeles aceasta din felul cum a decurs despărţirea mea de el, grăbită şi ruşinată.

Acum mă găsesc într-un punct mort, dragă Rostand, dar n-am disperat. Îmi rămâne încă o cale: să mă familiarizez efectiv cu tot sistemul lor de calcul şi reprezentări simbolice. Nu e uşor, fiindcă va trebui să o iau de foarte departe, să încep prin a

buchisi manualele după care învaţă copiii în clasele elementare. Doar aşa voi putea să-mi însuşesc o mentalitate anume, să mă obişnuiesc cu un fel de a gândi.

După socotelile mele, am nevoie de cel puţin cinci ani pentru aşa ceva. Poate mă supraestimez şi-mi vor trebui şase sau chiar şapte. Fie! Am să dobândesc însă până la urmă cunoştinţele de care vorbea Albert, oricât timp mi-ar cere aceasta.

Afară numai dacă nu voi cădea cumva şi eu în mania frumuseţii. M-am surprins deunăzi mângâind umărul driadei al cărei braţ alb încolăceşte piciorul lămpii mele de pat.

Amărâtul tău,
Agnus

MIRCEA HORIA SIMIONESCU

Prezenţa lui Mircea Horia Simionescu într-o antologie de Science fiction *va surprinde probabil pe mulţi, şi nu numai dintre admiratorii „ingeniosului bine temperat”, obişnuiţi să-şi vadă autorul preferat într-o companie mai onorabilă, mai respectabilă, mai serioasă, orişicât! nu? dar şi dintre amatorii înrăiţi de* science fiction, *aceştia din urmă, însă, cu rezonuri în plus de a se simţi contrariaţi: „Scriitorii respectabili s-au obişnuit multă vreme să ţină literatura ştiinţifico-fantastică la distanţă“ – observa, într-o ocazie, similară Ovid S. Crohmălniceanu. „Acum, au prins şi ei gust pentru asemenea gen. Jünger, Borges, Böll, Calvino, Sollers ş.a. Îl practică. Dar literatura de anticipaţie, închisă într-o ortodoxie sectară, refuză să-i accepte printre oficianţii ei. Poate că se simte împinsă să-şi răzbune astfel o lungă epocă de umilinţă.” Fiind însă vorba, cum lesne se poate constata, de o reacţie mai mult afectivă, umorală (şi, ca atare, trecătoare, să sperăm), nu trebuie să-i pretindem, bineînţeles, consecuţie logică şi să căutăm o vină care nu există autorului uneia dintre cele mai delectabile povestiri sf din câte s-au scris în limba română: Mircea Horia Simionescu, al cărui nume, spre prezumtiva iritare a tuturor părţilor, iată-l adăugat – sare de enervare! — pe lista deschisă mai sus de Ovid S. Crohmălniceanu.*

Aceasta, cu atât mai mult cu cât Mircea Horia Simionescu poate fi surprins „recidivând”, viciul repetat – şi, mai ales, cil brio practicat – devenind, cum se ştie, virtute. Astfel, în revista Vatra *de la Târgu-Mureş (nr. 8/1979), la pagina „Antologie science-fiction”, putem lua cunoştinţă de* O descoperire *– povestire ce adoptă convenţia epistolară: naratorul (autorul ficţional al „scrisorii“ şi totodată al „descoperirii”: „diminuarea dirijată a forţei gravitaţionale”) îşi imploră un prieten, accidentat pe când îi aplica „descoperirea”, să nu-i facă acesteia „o proastă popularitate”, îi explică accidentatului cauzele accidentului şi, concomitent, transmite cititorului (virtual, al scrisorii, şi real, al povestirii) „mesajul“ ce-i acaparează demersul: „... Dacă nu te echipezi cu puţină îndoială, dacă iei drept suverane şi fără posibilitate de eroare mecanismele pe care le conduci, ceva*

esenţial în conducere îţi lipseşte... Veghea, responsabililatea, îndoiala şi, întotdeauna, speranţa sunt instrumente de lucru curente, nicidecum demodate.”

Pentru ocazia de faţă am preferat însă o „cunoştinţă mai veche“ – povestirea Norul de argint, *pe care, în absenţa tablei de materii, o putem repera alfabetic sub indicativul „FABELA sau FABULA“, la paginile 211–220 ale eclatantului volum cu care, în 1969, a debutat Mircea Horia Simionescu:* Ingeniosul bine temperat. (I) Dicţionar onomastic. *(Născut la 23 ianuarie 1928, la Târgovişte, el începe să publice în reviste abia la vârsta de 40 de ani, la scurt timp după aceea debutul editorial amintit instalându-l printre prozatorii de prim-plan ai literaturii române actuale, statut confirmat şi consolidat cu fiecare dintre cele 14 volume, câte a publicat ulterior.)*

Funesta şi terifianta insectă Brachylopea dorsata – Ressort – *necunoscută lui Linne, nici lui Brehm, dar cunoscută lui Hieronymus Bosch, cum aflăm din finalul povestirii – este un caz flagrant de exobiologie malefică (inalienabil motiv sf), iar abnegaţia „marelui, nobilului Charles Ressort” „savant care-şi găseşte moartea în lupta cu acest flagel exobiologic, se poate circumscrie fie străvechiului tipar al eroului legendar fără teamă şi prihană ce răpune –* fi*gurări ale răului –* mo*nştri mitologici (minotaurul, hidra, himera etc.), biblici (balaurul), folclorici (zmeul); fie tiparului, mai nou dar de consacrat prestigiu literar, al „căutătorului de absolut“ care cade, el, răpus de idealul urmărit în absolut („Nevoia de a cunoaşte, sunt deplin conştient, trebuie plătită cu viaţa“ –* sp*une la un moment dat personajul) şi figurat nu arareori animalier.*

Toate aceste nervuri şi filiaţii motivice, ca şi tradiţionalul „ceremonial epic“ al povestirii ca structură narativă canonică, „clasică”, sunt perfect respectate, dar şi perfect disimulate, în Norul de argint, *prin senzaţia de acută modernitate pe care recursul la arsenalul sf o girează. „Introducerea“ şi „finalul”, uşor parodice în ingeniozitatea inovaţiei circumscrise unui tipar dat, aparţin unui nenominalizat personaj-narator, arhivar la Biblioteca Academiei din Bucureşti, furnizând doar „rama“ narativă în care e montată desfăşurarea epică propriu-zisă, trama în care şi personajul-narator se va implica pe parcurs, dar care are alt protagonist: savantul de renume mondial Charles Ressort, laureat al Premiului Nobel pentru fizică pe anul 1942*

(an în care acest premiu nu s-a decernat, din cauza războiului), şi stabilit la Bucureşti „în strada Dionisie Lupu 62“ „prin căsătorie cu principesa Aneta Brâncoveanu”. Adresat oficial Academiei Române la 18 ianuarie 1943 şi uitat în arhiva acesteia, unde-l descoperă după ani zelosul arhivar-narator, raportul-avertisment al lui Charles Ressort asupra insectei Brachylopea dorsata, *„descoperită şi descrisă de mine”, „descoperire recentă, care deschide perspective incalculabile ştiinţei mondiale”, constituie trunchiul propriu-zis al povestirii, furnizându-i totodată pretextul naratorial şi pretextul stilistic.*

Se poate susţine, cu deplin temei, că una din axele bipolare pe care pivotează întreaga diversitate a ştiinţificţiunii româneşti actuale îşi află cei doi poli de susţinere în registrul grav, „sublim”, propriu problematizărilor şi patetizărilor, şi în registrul ludic, rezervat parodiei, ironiei şi humorului. Norul de argint *este, în acest sens, un eşantion perfect reprezentativ: tratamentul de imunizare a ficţiunii prin autoironie preventivă este aici nu numai evident, dar şi perfect eficient. Găsim, de altfel, în* Ingeniosul bine temperat, *sub indicativul „GALIA” (pag. 275–276), şi motivaţia de principiu a aplicării acestui tratament de imunizare imaginarului, motivaţie exprimată dialogal ca replică a autorului la anticipatele obiecţii ale unui prezumtiv critic:*

« „Tocmai de lipsa gravităţii şi-a sublimului îmi este teamă”, va spune criticul… „Mărturisesc că mie mi-a fost teamă, dimpotrivă, să nu le amestec în acest joc care nu urmăreşte filosofia, ci literatura.”… „Dar te vor înţelege numai criticii; cititorul obişnuit se va rătăci”, va adăuga, în încheiere, criticul… „Cititorii obişnuiţi mă vor citi şi mă vor înţelege, pentru că şi lor le place jocul mai mult decât filosofia de manual”, voi replica, în încheiere, nu fără a simţi în inimă acul critic al neliniştilor.»

Tehnica „saltului mortal“ de la seriozitate la deriziune şi înapoi este perfect stăpânită de Mircea Horia Simionescu, din ea rezultând, în bună măsură, savoarea inconfundabilă a textelor sale, senzaţia mereu proaspătă de performanţă stilistică şi imaginativă, generoasa „deschidere“ semantică, impecabila eleganţă a stilului, perfecta economie şi adecvare a mijloacelor – calităţi unanim recunoscute scrisului lui Mircea Horia Simionescu, calităţi pe care le regăsim şi în povestirea ce urmează.

NORUL DE ARGINT

Lucram de mai bine de doi ani la Biblioteca Academiei. Nu făceam o treabă prea importantă, dar, pentru salariul pe care-l primeam, începusem să mă conving că măcar aduceam unele foloase, scutind pe custodele depozitului de căutări foarte obositoare în acele hârţoage cărora nu le venise încă rândul inventarierii. Răscoleam cu multă tragere de inimă în vrafurile de scrisori ale artiştilor. Mulţi îşi încredinţaseră bibliotecii hârtiile lor intime, în nădejdea unei cercetări postume. Zăboveam adesea cu emoţie asupra corespondenţei dintre Luchian şi Cecilia Gavrilescu, fremătam pe rândurile lui Ion Călugăru adresate unui corespondent voluntar al ziarului *Clopotul* şi cercetam cu lupa urmele lacrimilor gravate pe hârtia satinată a scrisorilor lui Matei Protopopescu către logodnica lui, în cele din urmă trădătoare. Mâna mea punea în ordine desăvârşită numeroasele acte ce aparţinuseră marilor noştri oameni de cultură. De la un timp, încercam chiar abile incursiuni în domeniul ingrat al cercetării. Pe marginea unei corespondenţe dintre Vasilescu Trifeşti şi Fabrica de mezeluri din Sibiu publicasem un studiu ce a stârnit interesul istoriei noastre literare, contribuţia mea lămurind unele necunoscute ale vieţii marelui critic, printre altele explicaţia gastritei sale, maladie ce i-a produs, în ultimii ani ai vieţii, o schimbare de atitudine faţă de fenomenul simbolist.

Aş fi dus o viaţă liniştită şi nu lipsită de perspective, dacă într-o zi n-aş fi aflat, într-un pachet pe care îl aruncasem până atunci de ici colo, o scrisoare ce m-a tulburat în chip deosebit. Scrisă foarte îngrijit, hârtia era, de fapt, un semnal oficial şi fusese adresată preşedintelui Academiei, pe atunci profesorul Ion Simionescu. Cele relatate acolo, pe numai câteva pagini, semnalau o descoperire de-a dreptul uluitoare, în stare să scoată din minţi pe oricine nu este obişnuit cu marile revelaţii ale ştiinţei. Acest petic de hârtie m-a hotărât să-mi revizuiesc convingerile, să-mi părăsesc neîntârziat slujba şi să mă dedic unor cercetări cu totul noi. Dar, înainte de-a povesti în ce direcţie s-a îndreptat viaţa mea, cred potrivit să reproduc întocmai textul scrisorii cu pricina:

„Stimate domnule preşedinte, mă numesc Charles Ressort şi domiciliez de câţiva ani în Bucureşti, în strada Dionisie Lupu 62, unde m-am stabilit prin căsătorie cu principesa Aneta Brâncoveanu. Numele meu vă este desigur cunoscut, pentru că în 1942 am avut marea cinste de-a primi din partea Academiei suedeze de ştiinţe Premiul Nobel pentru fizică. De altfel, sunt autorul şi al altor descoperiri, în numeroase ramuri ale cercetării, lucru şi el de notorietate. Dar nu despre meritele mele trecute intenţionez să vă reţin atenţia, ci despre o descoperire recentă, care deschide perspective incalculabile ştiinţei mondiale, după cum veţi înţelege de îndată. Este vorba despre insecta *Brachylopea dorsata-Ressort,* descoperită şi descrisă de mine, şi ale cărei caracteristici vi le înfăţişez în continuare:

Masculul are lungimea corpului de 6–7 mm, culoare cenuşie-roşcată. Fruntea şi antenele sunt în întregime galbene, de nuanţa florii de păpădie. Ochii – indistinct păroşi. Mesonotul, cenuşiu, cu trei dungi întunecate. Picioarele: roşii-argintii, femurele şi tarsele întunecate. Aripile cafenii, la partea anterioară şi la extremitate, de culoare mai închisă. Nervurile negre, vena spurie este către partea terminală îngroşată şi tivită cu cafeniu; nervura transversală apicală, arcuită în unghi obtuz, se continuă în linie dreaptă şi atinge nervura radială. Abdomenul este galben, iar dungile de la marginea posterioară a segmentelor sunt negre, tivite cu argint. Trăieşte frecvent pe flori de umbelifere, pe platourile înalte din Europa Centrală, Asia şi America de Sud.

În 1912, pe când vânam, alături de câţiva buni prieteni, într-o pădure din Boemia, unul dintre pădurarii care ne însoţeau ne atrase atenţia că deasupra, la o înălţime de circa cincizeci de metri, zboară însoţit de un zumzet uniform ca de motor de mic litraj, un roi de albine sau buzguroi numiţi de localnici *scamici* sau cam aşa ceva. „Are să se cutremure pământul la noapte!” – spuse pădurarul îngrozit. N-am dat importanţa pe care el o da acestei întâmplări, până seara târziu, când, aflându-mă la hotel gata de culcare, lucrurile din casă începură prin clătinatul lor să indice într-adevăr un cutremur de pământ. Doi ani mai târziu, încă preocupat de ciudata înlănţuire de întâmplări căreia nu-i puteam recunoaşte nici cea mai mică legătură cauzală, am aflat undeva, pe malul lacului Trasimene, din centrul Italiei, un sat

întreg îngrozit de ideea că a doua zi urma să revină în localitate fostul proprietar al pădurii învecinate, un om de o răutate sălbatică, plecat în America de mai bine de zece ani. Omul făcuse afaceri grandioase, îşi uitase pământul natal şi, după spusele unora, murise, în cele din urmă, într-un accident de cale ferată. Am întrebat îndată pe cei înspăimântaţi *când anume* primiseră vestea înapoierii proprietarului. Nimeni nu mi-a putut indica vreo telegramă, scrisoare sau persoană care să fi dus vestea. Faptul era însă cert – spuneau oamenii – de vreme ce un roi aducător de nenorociri se rotise deasupra satului. Italienii numesc insecta *papaduli* sau cumva aproximativ asemănător. În ciuda îndoielilor mele, privite duşmănos de cei cu care stătusem de vorbă şi care păreau uimiţi de incredulitatea mea faţă de faptul iminent, a doua zi temutul, sălbaticul proprietar sosi.

Nimeni nu mai ignorează astăzi adevărul după care diferitele fenomene ale lumii se află într-o strânsă interdependenţă. Evidenţa unor legături cauzale îndepărtate a fost subliniată de ştiinţă prin cele mai felurite mijloace şi experienţe. Pot afirma, în ceea ce priveşte descoperirea mea, că *Brachylopea dorsata-Ressort* – căci acesta este numele ei adevărat – se înfăţişează ca o insectă înzestrată cu o inteligenţă excepţională şi cu o disciplină colectivă nemaicunoscută. Migraţiile ei au o înrâurire covârşitoare asupra destinului planetei noastre, provocând fenomene naturale şi sociale cu totul extraordinare: revărsări de fluvii, nelinişti ale popoarelor, invenţii tehnice şi, nu rareori, războaie. Există o legătură telepatică între diferitele colonii, astfel că ele acţionează mai întotdeauna coordonat, solicitându-şi reciproc ajutorul.

Am întreprins îndelungi şi obositoare cercetări asupra acestei specii. Am observat cu acest prilej coincidenţe extrem de elocvente. De pildă, întotdeauna după ce roieşte în zonele dense ale pădurilor de fag, în viaţa internaţională, până atunci liniştită, se produc tulburări neaşteptate ce obligă pe primii-miniştri să-şi întrerupă vacanţele, pe marii comandanţi să declare starea de asediu. Dacă roiurile se deplasează spre nord, conflictele nu pot fi soluţionate decât cu armele. După rotirea unei colonii imense deasupra Madagascarului (singurul caz în care insectele au fost semnalate şi în Africa), în toamna lui 1914 a izbucnit primul război mondial. O roire asemănătoare a fost observată în vara lui 1939. Când marile mişcări ale coloniilor se

leagănă cu lungimi de undă foarte mari şi se aşază în două până la patru zile, conflictele şi litigiile se stâng pe cale diplomatică.

Am mai observat că atunci când *Brachylopea dorsata-Ressort* îşi schimbă sunetul bâzâitului (fenomen periodic) concepţiile oamenilor vădesc un scepticism progresiv chiar şi în cele mai mici afaceri; persistenţa sunetului timp de câteva săptămâni provoacă o saturaţie de idealism în lume, oamenii îndreptându-se atunci foarte rapid către curentele filosofice pozitiviste. Dimpotrivă, când insecta zbârnâie aproape neauzit, înălţându-se tot mai mult, se semnalează afirmarea, în adunări şi simpozioane, în principalele publicaţii, a unor convingeri şi curente mistice. Oameni binecunoscuţi ca susţinători ai unei cauze pentru care au militat cu pasiune, îşi schimbă dintr-o dată purtarea, sar spectaculos pe poziţiile pe care până atunci le atacaseră, neobosindu-se măcar să-şi motiveze schimbarea.

Unii dintre colaboratorii mei au notat şi alte fapte: insistenţa roirii în jurul unor oraşe intens populate produce în acele localităţi o vie activitate editorială, cu apariţii de albume de artă şi alte publicaţii foarte elegante, nu numai înzestrate cu un bine întocmit aparat critic, cu prefeţe, note şi trimiteri, dar chiar cu legături solide şi la un preţ de vânzare accesibil categoriilor celor mai largi de amatori. Probabil că cercetările noastre viitoare vor stabili mai precis aceste aspecte, ca şi legătura, semnalată de un corespondent din Danemarca, dintre migraţiile spontane şi anumite neînţelegeri din parlamentul japonez, când deputaţii dovedesc o patimă iraţională în susţinerea sau combaterea unor propuneri de o importanţă cu totul minoră.

Pe baza observaţiei că, în împrejurări rămase neexplicate, sute de mii de exemplare ale speciei sunt găsite moarte, în timp ce în ţara respectivă se înregistrează reforme şcolare şi reale îmbunătăţiri în domeniul educaţiei fizice, colaboratorii mei au emis ipoteza că această insectă nobilă ar aduce uneori servicii umanităţii, mergând până la sacrificiul vieţii lor. Naţionalizarea înfăptuită de laburişti acum trei ani a fost plătită, se pare, cu moartea eroică a câtorva mii de *Brachylopea dorsata-Ressort.* Experimentele făcute de mine, ajutat de regretatul dr. Alessandro Nautico, de la Institutul de biologie din Bologna, au pus în evidenţă intenţionalitatea virtual benignă a acestor insecte nu numai inteligente, dar şi generoase. Dr. Nautico, studiind în laborator un exemplar izolat, presupus a fi suferit o

diminuare apreciabilă a sentimentelor sale (din moment ce a fost despărţit de colectivitate) a observat că, de fiecare dată când trata insecta cu substanţe nutritive, în diferite părţi ale Europei se făceau cunoscute emoţionante gesturi de filantropie din partea unor persoane bogate şi a unor asociaţii. În momentul în care, dimpotrivă, insectei i-au fost administrate acid tartric şi un derivat al nicotinei, asupra marilor centre aglomerate s-au abătut valuri de crime şi bestialităţi, paginile ziarelor devenind neîncăpătoare pentru relatările lor.

Bazându-se pe comunicările noastre, unii savanţi, cum au fost regretaţii Felix Barnabé de la Institutul filosofic al Franţei, Piotr Pavelici Morozov de la Universitatea din Tennessee, Bernard Pinot din Viena şi colaboratorii, au mers chiar atât de departe (cf. *Bulletin mensuel du Congrès des Sciences, nr. 7, 1940),* încât au exprimat părerea că aproape toate actele noastre, toate funcţiile noastre organice, în sfârşit, întreaga noastră viaţă sufletească sunt direct programate de *Brachylopea dorsata-Ressort.* După cum se ştie, părerea lor n-a putut să fie dezvoltată din cauza sfârşitului celor trei savanţi într-un accident de avion.

Legat de sfârşitul lor tragic, aş vrea să mai adaug încă un aspect: anumite cercetări ale noastre au scos în evidenţă faptul că *Brachylopea dorsata-Ressort,* al cărei sistem informaţional pare să fie excepţional şi care foloseşte cu inteligenţă înspăimântătoare datele obţinute (pe baza acestora, de altfel, şi acţionează), se pare că a simţit amploarea cercetărilor noastre şi intenţia de-a face public rezultatele la care am ajuns. Posedăm semne sigure care arată că specia nu doreşte şi nu va accepta niciodată să-i fie dezvăluită activitatea. Altfel, cum s-ar putea interpreta întâmplarea nenorocită prin care am trecut personal acum un an când, pregătindu-mă să expun la televiziunea americană stadiul lucrărilor noastre, îndată ce am început să vorbesc, o paralizie facială penibilă m-a împiedicat să pronunţ măcar un singur cuvânt inteligibil? N-a fost întâmplătoare, nici tragedia prin care dr. Alessandro Nautico şi-a pierdut viaţa, n-au trecut nici cinci luni de atunci. Era tocmai pe punctul de a-şi ţine în Congresul de la Berna comunicarea despre legătura dintre perioada de fecundaţie a insectei şi unele insuccese ale verismului italian în proza scurtă, când, picioarele cedându-i, a căzut de la tribună, fracturându-şi fatal baza

craniului.

Cu toate acestea, cercetări mai delicate, efectuate sub directa mea conducere, vădesc că discreţia insectei pe care o studiem nu este absolută, nici categorică. Două studii elaborate de mine n-au fost urmate de niciun accident important, în afară de o nevralgie trecătoare a dactilografei care îmi reproducea textele. Mai mult, recent am primit din partea Fundaţiei Rockefeller o sumă importantă de bani pentru continuarea cercetărilor, gest pe care îl atribui atât bunăvoinţei instituţiei, cât mai ales sprijinului de care cred că mă bucur din partea coloniilor de *Brachylopea* din întreaga lume. Însăşi posibilitatea de a vă scrie aceste rânduri, conţinând o sinteză aproape completă a cercetărilor mele, ca şi starea perfectă a sănătăţii mele actuale, mă încredinţează că *Brachylopea dorsata-Ressort* caută să fie favorabilă celui mai sincer prieten al ei, încurajându-i strădaniile de a o face cunoscută.

Am ţinut să vă comunic cele de mai sus, în dorinţa ca descoperirea pe care am făcut-o să fie înregistrată ca atare de Academia ţării natale a soţiei mele, căreia înţeleg să-i fiu într-un mod atât de modest recunoscător."

Scrisoarea este semnată: Charles Ressort, laureat al Premiului Nobel pentru fizică, 1942, şi datată la 18 ianuarie 1943.

Primul gând care mi-a luminat mintea, îndată ce am încheiat lectura acestei scrisori tulburătoare, a fost acela de a afla neîntârziat în ce stadiu se aflau cercetările – desigur, întrerupte de război – şi de a-l găsi pe autorul lor. Am făcut investigaţii amănunţite în Capitală şi, neaflând altceva decât că Ch. Ressort şi soţia lui au părăsit ţara în vara lui 1946, am vândut tot ce aveam şi-am plecat la Paris. Mi-au trebuit câteva luni pentru a afla, printre supravieţuitorii războiului, un bătrân care-l cunoscuse şi, după bănuielile mele, lucrase cu el. Mi-a vorbit cu mare prudenţă despre *Brachylopea dorsata,* a refuzat categoric să-mi dea vreo relaţie privind cercetările. Astfel, am aflat cum savantul s-a îmbolnăvit, la început, de o maladie necunoscută, care-i provoca un spasm al gâtului ce semăna cu o tresărire la atingerea curentului electric, apoi de o boală care-l îndemna să bată darabana în masă servindu-se de degetele ambelor mâini, obicei oribil ce-l împiedica de la orice contact mai îndelungat cu oamenii. În momentul când şi-a părăsit laboratorul şi a venit în Franţa, spre a se angaja ca şofer pe linia de autobuze Rouen-

Verdurin, bolile de care suferea au dispărut dintr-o dată. Numai că starea lui de sănătate nu i-a fost de niciun folos, povestea bătrânul, pentru că într-o duminică şi-a părăsit autobuzul, a urcat într-o maşină străină şi a dispărut într-o viteză ameţitoare spre Grenoble. Acolo, în munţi, l-a ajuns moartea. A fost, găsit întins, fără nicio urmă de lovitură, într-o pajişte de pe masivul Saint-Rose. Autopsia n-a descoperit ceva precis, aşa că actul de deces a notat doar o simplă şi banală congestie cerebrală. Asupra cadavrului n-au fost găsite decât două hârtii de o sută de franci şi un aparat de fotografiat.

L-am descusut atunci şi mai mult pe bătrân. Se lăsa greu convins să vorbească, neputând să înţeleagă că informaţiile sale prețuiau cât aurul, pe care eram gata în orice moment să-l cheltuiesc spre a dezlega misterul acestui sfârşit. Într-un târziu, mai cu vorba bună, mai cu promisiunea că n-am intenţia să mă ocup de descoperirile lui Ressort, pentru care bătrânul exprima un dispreţ gălăgios, parcă spre a fi auzit de departe, l-am înduplecat să-mi scoată dintr-un cufăraş (vai, cu câtă prudenţă!) o scrisoare pe două pagini de la marele om de ştiinţă. Îi fusese adresată cu o zi înaintea morţii şi în ea era scris:

„Scumpe doctore, nebunia de a lăsa totul spre a mai vedea o dată măcar coloniile de *Br. Dr. Ress.* O vei înţelege lesne. Nu mai puteam trăi în situaţia care mi-a fost impusă. Nevoia de a cunoaşte, sunt deplin conştient, trebuie plătită cu viaţa. Mă aflu de trei zile în munţi şi am avut ocazia unică de-a vedea ieri, de aproape, roiurile fantastice învârtindu-se deasupra capului la mai puţin de o sută cincizeci de metri. Am crezut că-mi ies din minţi. Mă aflam în preajma pădurii Beauville, când am zărit în marginea orizontului un imens nor de argint, revărsându-şi strălucirea rece asupra stâncilor sălbatice de la Perrigot. Am alergat preţ de un ceas în acea direcţie şi am izbutit să mă strecor neobservat într-una din acele fisuri ce se adâncesc în trupul stâncilor. Norul era fantastic, plutea la câteva zeci de metri deasupra mea. Nu emitea niciun fel de zumzet, în schimb sclipirile sale, probabil datorate bătăii rapide a aripilor, produceau un curent de aer rece în toată zona, urmat de îndată de un suflu fierbinte, sulfuros, foarte spurcat, ce făcea respiraţia imposibilă. M-am afundat cât mai adânc în şanţul în care-mi aflasem adăpost, spre a mă feri de dogoarea ce creştea şi care începuse să mă chinuie, în căutarea câtorva fire de apă

proaspătă. A trebuit să mă tăvălesc într-o mocirlă, aflată sub un parapet, spre a putea respira. De acolo mi-a fost mai uşor să urmăresc spectacolul oribil al ofilirii, al degradării tuturor celor dimprejur. Norul cernea o cenuşă verzuie, ca o muşiţă lipicioasă; sub ploaia ei, copacii urcând coasta dimpotrivă se topeau văzând cu ochii, ca lumânările de ceară. Pajiştea răcoroasă din vecinătate devenea cu fiecare secundă ce trecea o zgură, o leşie, un puroi fierbând mocnit. Nu se scurse mult timp şi înseşi stâncile falnice începură să bufnească surd, răscoapte de fierbinţeală, răscolite de frământarea morţii. Păsările încetaseră de mult să mai salte în aer, acum se târau muribunde, mânate orbeşte de spasmele sfârşitului, iar ici-colo ieşeau din afundurile pământului crustacee şi reptile năucite de lumină, ca să-şi ardă neîntârziat fiinţa în marile combustii ale aerului. Curând peisajul se întunecă în asemenea măsură din cauza scrumului şi a acelei muşiţe otrăvite, încât crezui că şi soarele a fost măcinat de rugina morţii. Spectacolul era îngrozitor, mintea nu-l poate cuprinde, dacă vrea să rămână întreagă, iar cuvintele nu pot nici pe departe să înfăţişeze proporţiile concrete ale acelei morţi definitive.

Ne-a plăcut să credem şi, vai! cât ne-am putut înşela, că insectele acestea pot fi inteligente, animate de unele intenţii benigne. Nimic raţional şi nimic bun nu poate fi aşteptat de la activitatea lor. Un dezastru de proporţiile celui pe care-l produseseră sub ochii mei nu poate lăsa să se înfiripe nicio iluzie, nicio speranţă. Forţă blestemată şi oarbă, ea va ucide şi va preface în scrum, fără şovăire, dacă nu vom şti să-i opunem voinţa noastră, tot ceea ce este viu pe suprafaţa pământului. Sunt convins. Toate caracteristicile pe care le-am descris în studiile noastre sunt doar amănunte înşelătoare. *Brachylopea dorsata-Ressort* e lipsită de orice caracter care s-o pună în rândul fiinţelor. Ea este Moartea însăşi. Dar pentru a te apăra de ea, trebuie s-o cunoşti îndeaproape, să o descrii, să-i poţi reconstitui imaginea. Cum voi putea să descriu Moartea, în ce diabolice clasificări aş putea încerca să-i stabilesc însuşirile, comportarea? Dar acest lucru *trebuie făcut neapărat,* deşi este o întreprindere aproape imposibilă şi, pentru că simt cum otrava mi-a pătruns în sânge, stingând în mine orice speranţă de a supravieţui, vă implor pe voi, pe toţi colaboratorii mei, să continuaţi, cu orice preţ, cercetările începute.

Am reuşit, cu eforturi de neimaginat, să cobor. Fără îndoială, sunt contaminat. Probabil că nu voi mai putea supravieţui nici până mâine seară. Îţi trimit aceste rânduri pentru a te determina să reiei lucrările de la capăt. De voi putea supravieţui ascensiunii mele de mâine (pentru că voi mai urca din nou la stâncile din Perrigot), îţi voi scrie în continuare. Adio”.

Încercările mele de a-l convinge pe bătrânul ramolit să mă ajute, mai mult au eşuat. E plin de prejudecăţi şi de spaimă, ca de altfel şi alţi cercetători ce se preocupaseră cândva de influenţa coloniilor de *Brachylopea dorsata* asupra planetei noastre şi care sunt mai curând înclinaţi să facă literatură pe marginea subiectului decât investigaţii ştiinţifice.

Am încercat să continuu singur, pe baza informaţiilor pe care le posed, puţine şi incomplete, lucrările marelui, nobilului Charles Ressort. Dar îmi lipsesc mijloacele, sunt privit de mulţi cu neîncredere şi adesea cu inconştientă indiferenţă. Singurul rezultat la care am ajuns este de a fi descoperit în colţul unui tablou al lui Jeronimus Bosch, aflat la Muzeul naţional de artă antică din Lisabona *(Tripticul tentaţiilor),* imaginea clară a unei insecte ce mi se pare a fi *Brachylopea dorsata-Ressort.*

În ciuda unei paralizii a braţului drept, survenită îndată după întoarcerea mea din Franţa, sunt hotărât să-mi consacru tot restul zilelor studiului acestei probleme de mare importanţă. Spre a putea găsi şi mijloacele adecvate de cercetare, am solicitat reintrarea mea la Biblioteca Academiei, în postul pe care l-am mai deţinut, unde cândva am aflat scrisoarea lui Ch. Ressort, cea care mi-a schimbat pentru totdeauna nu numai cursul vieţii, dar şi ţelul ei final.

HORIA ARAMĂ

Absolvent, în 1954, al Şcolii de literatură „Mihai Eminescu", Horia Aramă (născut la Iaşi, la 4 noiembrie 1930) lucrează apoi ca redactor la revistele pentru copii Luminiţa *(între 1954 şi 1967) şi* Cutezătorii *(din 1967). Debutase, încă în 1950, cu versuri pentru copii. Prin traiectoria urmată, de la „literatura pentru copii" la „literatura ştiinţifico-fantastică", dar mai ales prin simptomaticul fenomen al starturilor repetate, dintre care primul irelevant, Horia Aramă ilustrează o situaţie mai larg cunoscută în literatura română de azi: după ce semnase mai multe volume de nule versuri conjuncturale, asezonate „pentru copii", el debutează în* Science fiction cu *o povestire despre mutanţi,* Omul care are timp, *apărută în* Colecţia „Povestiri ştiinţifico-fantastice *(nr. 233/1964), care constituie „al doilea" şi „adevăratul" debut al autorului de proză fantastică şi, în acest context mai larg, al autorului de S*cience fiction dr*ept care este cunoscut cu prioritate, la ora de faţă, Horia Aramă. De altfel, el a rămas şi în continuare, timp de un deceniu, unul dintre cei mai constanţi colaboratori ai C*.P.S.F., pâ*nă la dispariţia publicaţiei.*

Povestirea de debut în Science fiction *a lui Horia Aramă,* Omul care are timp, *aducea una dintre primele abordări în literatura romană a problematicii mutanţilor, dar această problematică interesează, la Horia Aramă, în primul rând prin tangenţa pe care o implică la transferul de personalitate şi la dedublarea eului – adevărata obsesie sau predilecţie tematică a scriitorului, şi nu doar în textele sale de* science fiction. *Căreia îi corespunde, în plan naratorial, dacă nu şi auctorial, o mereu proaspătă disponibilitate mediumnică, o irepresibilă mobilitate de transpunere în alteritatea unor psihologii diverse, nu o dată antagonice, disjunctive, ireconciliabile. O posibilă metaficţiune pe această idee este povestirea* Dispariţia unui savant *din volumul de povestiri fantastice şi ştiinţifico-fantastice* Pălăria de pai *(1974) – parabolă aplicabilă şi behaviorismului epic, în care însuşi Horia Aramă excelează: „locuit" tiranic, fără putinţă de împotrivire, mai întâii succesiv dar apoi concomitent, de eurile participanţilor unui conflict la care asistă întâmplător, „cunoscutul psiholog Harnag Străoneanu, creatorul celebrei*

metode «pune-te în locul lui» “, se dezintegrează, psihic şi fizic, sfâşiat între atâtea imperative impulsuri disjunctive, se volatilizează pur şi simplu, colaboratorii săi găsind pe locul unde se afla cu o clipă înainte eminentul savant, doar „un morman de îmbrăcăminte, caldă încă şi care n-a avut când să se mototolească”.

În aceeaşi selecţie (vol. Pălăria de pai), *pe care autorul a vrut-o desigur reprezentativă pentru evoluţia sa de până atunci (1974), mai sunt reţinute, din primul său volum de* Science fiction, Moartea păsării săgeată *(1966), alte două piese pe aceeaşi temă a transferului de personalitate* (Pălăria de pai *şi* Pianul preparat), *iar din următorul său volum sf.* Cosmonautul cel trist *(1967)* – Cameleonul *şi* Spirala vie, *piese care, alături de altele ce apar acum (1974) pentru prima dată în volum, ilustrează modul original şi organic în care Horia Aramă ştie face să „curgă” această temă într-o alta, xenobiologia (exobiologia), prima având vechi antecedente literare, a doua fiind acreditată relativ recent, prin* Science fiction. *Premisa minimală a oricărei ipoteze exobiologice constituind-o prezumarea unor inteligenţe ne-antropomorfe, fără nicio altă determinare sau localizare, sediul acestei prezumate vieţi inteligente, dezvoltate însă pe o altă filieră filogenetică decât cea umană, poate fi foarte bine şi Pământul, nu numai alte planete, ori spaţiul cosmic; cazul cel mai cunoscut de exobiologie „terestră“ îl oferă, fără îndoială, literatura pe tema inteligenţei delfinilor, eventual chiar a civilizaţiei dezvoltate de aceştia (interferenţă cu tema sf a „lumilor paralele”), delfini pe care îi întâlnim şi la Horia Aramă, în nuvela* Lumile stau de vorbă *din vol.* Cosmonautul cel trist, *reluată şi în vol.* Pălăria de pai. *De altfel, atât xenobiologia cât şi dedublarea eului pot fi întâlnite la acesta şi separate „în stare pură”, fără contaminări reciproce: xenobiologia în* Forma, Minciuna, Lumile stau de vorbă *(toate din vol.* Cosmonautul cel trist), *dedublarea şi transferul de personalitate în* Pălăria de pai şi Pianul preparat al lui Electronicus *(din vol.* Moartea păsării-săgeată), *în* Triunghiul, Reminisceţă, Hoţul de buzunare *(din vol.* Pălăria de pai). *Această din urmă serie însă, în virtutea exerciţiului şi prestigiului acumulate prin ilustra „carieră” a temei, gravitează mai mult spre fantasticul propriu-zis decât spre* Science fiction. *(Sau chiar spre* mimesis: *tot ca o istorie a unei substituiri de personalitate, dar „în cheie” realistă, poate fi*

citit romanul Dumnezeu umbla desculţ *(1968), lipsit însă de percutanţa şi de frapanţa prozelor fantastice sau ştiinţifico-fantastice ale autorului, lipsit de strălucire în ciuda lustrului stilistic.)*

Menţionabile, dintre prozele scurte citate mai sus, sunt mai ales Reminiscenţă – *prin insolitul sublimărilor freudiene în decor fanariot* – Pălăria de pai şi Pianul preparat. *Dacă în* Pălăria de pai *doar pretextul „ştiinţific" în sine poate părea nemotivat (o pălărie purtând înregistrată în ea memoria altcuiva, restul, adică povestirea propriu-zisă, decurgând după o perfectă motivaţie logică şi narativă,* – Pianul *preparat se transformă (pe urmele cunoscutei nuvele a lui Thomas Mann,* Mario şi vrăjitorul, *pe care-o parafrazează ingenios în registru sf) într-o adevărată parabolă a demonismului puterii discreţionare, pornind de la un pretext „ştiinţific verosimil şi în sine: un pian înzestrat cu capacitatea de a induce forţat impulsuri psihice, prin biocurenţi, folosit de iluzionistul Electronicus în scopuri de divertisment public, devine subit un odios instrument de manipulare şi de tortură în masă, odată încăput pe mâna unui individ cu pulsiuni autocratice, dormitânde până atunci.*

Într-o perfectă simbioză, vom regăsi cele două consacrate teme sf – xenobiologia şi transferul de personalitate – în mini-romanul cu suspens quasi-poliţist Verde Aixa *(1976), unde supraevoluata nooplanetă vegetală Aixa capturează şi donează expediţionari umani descinşi neinvitaţi pe solul ei, infiltrând apoi aceşti cloni, cu fizic identic dar cu personalitate schimbată, ca „agenţi teleghidaţi" în rândul expediţionarilor, pe care-i extermină astfel unul câte unul. De pe o asemenea nooplanetă vegetală, capabilă de inepuizabile performanţe mimetice, vor fi descins într-un banal ghiveci de pământ de pe Terra şi sporii plantei ornamentale care poate lua prompt orice formă, duplicând orice obiect din proximitatea ei, animat ori inanimat, inclusiv capul şi chiar privirea unui prea insistent observator* (Cameleonul).

Fluiditatea regnurilor, care curg insidios şi neliniştitor unul într-altul, derivă din aceeaşi obsesie a transgresiunii individuaţiei, a transferului de personalitate ce debordează şi asupra inanimatului, tensionându-l şi animându-l din interior, infuzându-i o enigmatică şi ambiguă „viaţă" latentă, o ascunsă prezenţă şi o pândă mută – din care Horia Aramă ştie scoate

percutante efecte literare. Simpla proximitate ori contiguitate umană insuflă personalitate materiei, vii sau moarte, insuflă ameninţătoare iniţiativă proprie şi vagă adversitate, nu numai regnului vegetal (Bomba, Peluza), *nu numai regnului animal* (Noua Cartagina, Vizitatori) *sau celui mineral* (Dorinţă, Greşeli de tipar), *dar şi „regnului tehnologic”, junglei de artifacte, aparate, mecanisme, dispozitive, sisteme etc. cu care omul modern s-a înconjurat, lucruri neînsufleţite şi docile, dar care subit încep să dea alarmante semne de nesupunere, de subversiune, de surdă agresivitate, instaurând fie doar echivocul şi suspiciunea, fie chiar tensiunea, deruta, uneori catastrofa, operând astfel acea ambiguă irupţie a insolitului în cotidian care este semnalment sigur al fantasticului: în* Complotul, *circuitele telefonice fac sistematic legătura exact la persoana contraindicată; în* Spirala vie, *un splendid dar suspect material textil, „marinitul”, poate strivi, contractându-se inopinat din proprie voinţă, corpul pe care-l îmbracă; în* Deturnarea, *avioanele se întâlnesc clandestin, zburând singure, fără pilot, pe un fantomatic aeroport pustiu, un neprevăzut intrus uman fiind fugărit pe pista de beton de un avion care-l „ia la ochi”; în* 31 martie, *încercatul şi devotatul automobil personal complotează cu benzile de circulaţie pentru a transforma o simplă piaţă într-un labirint mişcător din care şoferul nu mai poate ieşi; în* Plimbare în doi, *manechinele de ghips din vitrină ies noaptea la promenadă pe bulevardele pustii, iluminate feeric, ireal.*

Lucrurile neînsufleţite stau să prindă viaţă clandestin şi să uneltească mai mult sau mai puţin malefic, şi în prozele „curat” fantastice din vol. Jocuri de apă *(1975), al căror decor exotic, „spaniol”, catalizează această instabilitate a lucrurilor, a regnurilor, a tărâmurilor. Impecabilă în concizIune este povestirea* Bazarul, *pe care acest volum o propune unei eventuale antologii a prozei fantastice româneşti. „Tăietura” strânsă, funcţională este, de altfel, caracteristică scrisului lui Horia Aramă în ansamblu, ca şi operativa amorsare a frisonului insolitului.*

Gradul maxim de inventivitate şi de intricaţie în explorarea transferului de personalitate îl atinge Horia Aramă în romanul sf Ţărmul interzis *(1972), mai complex şi în construcţie şi în tehnica narativă: naratorul îşi împrumută „vocea” unui eu fără*

nume, fără chip şi fără trup, dar migrator la discreţie (graţie unui modest gimmick *sf: un dispozitiv de declanşare a transferului, mascat în butonii de la cămaşă) prin trupurile altora, alese acestea în funcţie de ineditul senzaţiilor (şi al potenţialului epic) pe care le promit. Asemeni „elfilor” extratereştri, ce pot fi întâlniţi la Vladimir Colin, în* Sub alte stele, *sau la Mircea Opriţă, în* Pregătind invazia, *terestrul* body snatcher *al lui Horia Aramă consumă fără saţ trupuri, vieţi, identităţi, în căutarea senzaţiei de alteritate şi de prospeţime vitală.*

Concepute nu ca docte studii istorico-literare, ci ca un „jurnal de lectură” liber în sistematizare şi mobil în asociaţii, cele două volume de eseuri asupra utopiei, Colecţionarul de insule *(1981) şi* Insulele fericite *(1986), instruiesc prin erudiţie şi cuceresc prin accentul de implicare subiectivă.*

Inclusă, mai întâi, în sumarul volumului Moartea păsării-săgeată *(1966), povestirea* Pianul preparat al lui Electronicus *este reluată apoi, cu titlul contras la* Pianul preparat, *în volumul* Pălăria de pai *(1974), de unde o reproducem; din acelaşi volum reproducem şi povestirea* Deturnarea, *publicată acolo pentru prima dată.*

PIANUL PREPARAT

Ceea ce mă preocupă este
realitatea oricărei libertăţi.
Thomas Mann

1

Roata evolua lent. Nacelele uşoare suiau, coborau, într-o ciudată horă verticală. Rotaţia lor solemnă, de sistem planetar, deplasa în noaptea de august perechi neastâmpărate. Mişcarea spiţelor de neon marca timpul, ca un ceasornic al plăcerii. Cei care se instalau în cojile de nucă îşi luau un zgomotos adio de la cei rămaşi pe pământ, le făceau semne. Treptat, mişcarea îi despărţea de ei şi o dată cu aceasta agitaţia se potolea. Oamenii deveneau tăcuţi, se pierdeau în privelişte.

Roata cea mare se învârtea cu maiestate, ridicându-i printr-o

mişcare calmă, plantându-i în noaptea incertă. Fiecare metru de ascensiune îndepărta perechea din nacela albastră de Babilonul artificial. Noaptea îi cuprindea dintr-un unghi mereu mai deschis.

Nimic nu-i stânjenise de-a lungul serii petrecute în Luna-park, dar acum percepeau diferit fastul industrial, se simţeau deasupra lui din toate punctele de vedere. Distracţiile ieftine, cele cu pretenţii de rafinament, scăldate într-o lumină forţată, aţâţătoare, îşi pierdeau farmecul agresiv care-i subjugase, ordonându-se în plan, într-un sistem de forme complicat, dar finit, exterior, supus.

Noaptea câştiga teren, cuprinsese mai mult de jumătate din sfera dimensiunilor înconjurătoare. Teritoriul rămas pradă luminii părea o piele de animal, un sagri miraculos care se comprima, se zgârcea.

Avansau în noapte, mereu mai încet, mai nehotărât, şi tot astfel, nehotărât, se arătau primele stele, obscure, abia dibuind prin ceaţă, asistând la mişcările tot mai slab perceptibile ale animalului muribund, cu strălucirea în descreştere.

Apoi începu coborârea, de cealaltă parte a marelui drum circular. Coborau bucuros, regăseau cu plăcere sub ei, departe încă, dar tot mai aproape, lumea care era totuşi a lor. Pielea de sagri se desfăşura, copleşea împrejurimile, ocupa orizontul. Priveliştea se extindea, câştiga în amplitudine, deschizând largi braţe care tindeau să-i cuprindă, să-i integreze în materia clocotitoare. Dar aceasta nu mai deştepta în cei doi o senzaţie de teroare, veneau, dimpotrivă, către ea cu întreg elanul. Construcţia orbitoare de sub ei creştea dincolo de orice limite, în detrimentul proporţiilor juste, creştea în fabulos.

Şi deodată mersul încetă. Erau pe pământ. Totul intrase cu bruscheţe în dimensiunile normale. Noaptea pierise, nicio urmă a stelelor nu se mai ghicea şi nici roata cea mare nu era mai mult decât un arc de cerc. Săriră sprinteni din închisoarea nacelei albastre, bucuroşi să-şi regăsească anonimatul.

2

Nu există anonimat. Cei doi ştiau că nu-şi pot afla condiţia firească fără a-şi relua identitatea. Aventura care le dăduse personalitate se încheiase. Cu atât mai bine. Modestul salt aerian întredeschisese, nedorit, o uşă către zone pe care nu le

visaseră. Erau bucuroşi să reîntâlnească limitele unei libertăţi cunoscute, primitoare, săracă în exigenţe.

Pe Greger îl înduioşa profilul graţios desenat al încă tinerei sale soţii. La rândul ei, Hulda se gândea cu afecţiune la blondul Greger, soţul ideal, omul care-i asigura liniştea, dreapta premisă a stabilităţii. Greger era, de altfel, şi funcţionarul model, care nu avea a se teme că mâine va fi concediat pentru că, scos din sărite de o dispoziţie arbitrară a şefului, va încerca să-l convingă nesocotindu-i autoritatea. Alesese condiţia executantului de carieră, care pe plan sufletesc pune gazonul din faţa casei înaintea problemelor de importanţă departamentală.

Îşi permiteau destul de rar, mai des totuşi decât credeau cunoscuţii care le admirau armonia domestică, asemenea escapade în doi, superficial adolescente, în care prietenul cifrelor îşi ţinea soţia de după gât.

În aceeaşi poziţie înaintau şi acum, plonjând în odihnitoarea lipsă de gândire pe care o presupune amuzamentul în comun, mulţumiţi să alerge de la o baracă la alta, de la un stand de tir la unul de pescuit raţe de celuloid, trecând pe lângă o disputată „încercare a norocului” şi un zgomotos teatru de păpuşi automate, urmându-i pur şi simplu pe cei dinaintea lor, râzând când se râdea şi trecând mai departe când o făceau şi ceilalţi, fără nicio obligaţie.

3

Conformismul presupune însă disimulare. Soţul ideal avea oricând la îndemână o mică ironie inofensivă la adresa idealei sale partenere de viaţă, după cum ea însăşi păstra cu grijă secretul cu ajutorul căruia conducea nava căsniciei lor, lăsându-i pe cei din jur să creadă că Greger este timonierul. Există asemenea perechi potrivite ca două jumătăţi ale unui ou, perechi standard, posedând toate datele pentru a îmbătrâni împreună fără să depăşească totuşi cu o centimă cerinţele strict necesare pentru o fericire de serie. Atingând cu bine jumătatea drumului vieţii, cei doi vegheau să-şi ajungă, făcând economie de sentimente şi emoţii, ferindu-se de foarte nou şi de foarte vechi, de praguri şi revelaţii, reuşind, ca atâtea milioane de oameni, să trăiască printre miracole şi cataclisme fără să întârzie la birou.

Se opriră în faţa unei ciudate alcătuiri de cuvinte care

scânteia deasupra unui mic teatru de pânză: pian preparat. Reclama era construită cu exces de termeni tehnici, realizatorul instrumentului era numit „eminentul Electronicus”, aparatul: „o performanţă în care secolul s-a depăşit pe sine”. inscripţiile luminoase, imaginile mecanice, pe jumătate ermetice, menite să aţâţe curiozitatea, creau un climat de încredere, evocau universul ştiinţelor pozitive.

Pian preparat? Stereoviziunea transmitea uneori concerte imposibile bazate pe alterarea bunului instrument prin adăugarea la rezonanţa corzilor acestuia a tot felul de apendice metalice, de cristal şi de altă natură, alese mai mult sau mai puţin inspirat, Hotărâţi să guste din toate plăcerile lumii, împotriva prudenţei şi a lipsei de simţ muzical, cei doi intrară. Plăteau astfel tribut unui snobism întârziat, Greger dintr-un fel de bruscă sportivitate care pretindea să nu ocolească nicio distracţie, Hulda pentru că-l cunoştea pe Greger şi fiindcă i-ar fi făcut plăcere să aibă ceva „tare” de povestit prietenilor a doua zi.

4

O estradă de aluminiu. O armătură de tuburi din acelaşi material, formând un schelet asemănător cu al unei insecte văzute dinăuntru, susţinea epiderma textilă a sălii transportabile. Şirurile de bănci, coborând într-un modest amfiteatru, erau populate de un public eterogen. Se râdea, se mototolea cu degete nerăbdătoare ambalajul ingenios al dulciurilor populare. Zeflemiştii schimbau, peste capetele celorlalţi, ironii pretimpurii la adresa spectacolului aşteptat.

Răbdător, pe estradă trona un imens pian cu coadă, croit pe măsura scenelor cu o deschidere de cel puţin şaizeci de metri, oarecum stânjenit aici. Tăcea, grav, negru, unic obiect masiv în interiorul de jucărie.

Curând lumina estradei se intensifică şi apăru „eminentul Electronicus”.

Cabotinajul clasic nu se mai poartă altfel decât verbal. Cert este că artistul apăru în scenă cu o mână în buzunarul pantalonilor şi, sprijinindu-se cu cealaltă pe luciul pianului, ba şi bătându-l uşor cu palma, ca pe un animal ascultător, vesti cu o absolută degajare începutul spectacolului. Avea să demonstreze, cu voia celor de faţă, virtuţile unui instrument pe

care l-ar fi considerat fantastic dacă nu l-ar fi construit cu mâna lui.

Urmă o scurtă echilibristică pe muchia de cuţit dintre un stil „ştiinţific” şi unul „popular”, în care timp încercă să explice principiul instrumentului său.

Începu prin a vorbi despre rolul biocurenţilor în viaţa fiecăruia. Pe o cale destul de încâlcită, pe care nu vom încerca s-o refacem, ajunse la formularea ideii că la urma urmelor diversele stări de spirit sunt declanşate prin anumite – semnale. După ce preciză cu modestie că-şi consacrase viaţa, cel puţin până atunci, studierii şi clasificării semnalelor şi stărilor psihice care corespund unora dintre ele, sublinie că realizarea experimentală a unor metode prin care stările cu pricina să poată apărea la comandă fusese numai o chestiune de geniu practic.

În acest moment lovi din nou cu palma crupa armăsarului negru cu care se pregătea să pornească la drum, pentru a sugera că se apropie clipa când se va înţelege legătura dintre preludiile sale oratorice şi „pianul preparat”. Într-adevăr, cu aceeaşi simplitate comunică faptul că o mare gamă de circuite electronice acordate pe stările de spirit sus menţionate se aflau în corpul de lac negru, putând fi puse în funcţiune printr-o simplă apăsare pe o clapă. Astfel, aparatul său se dovedea un veritabil pian al sentimentelor, al senzaţiilor, al pornirilor celor mai diverse.

În acest moment părăsi culisele pentru a se înfăţişa publicului o vivace domnişoară brunetă, partenera sa.

După ce o instală într-un anume unghi faţă de pian, cam în prelungirea cozii, explicând că într-acolo este orientată „bătaia” aparatului, Electronicus anunţă pe un ton ridicat începutul experimentului.

Pierduţi în mulţime, Greger şi Hulda se mişcară pe locurile lor, încercând o ultimă corectare a poziţiei înaintea cursei hotărâtoare, şi-şi lungiră gâtul ca toată lumea, gata să asiste, nu fără o secretă strângere de inimă, la tot ce putea fi mai neaşteptat.

Cu degetul gros al stângii în răscroiala vestei, Electronicus se aplecă elegant şi atinse o clapă. Se auzi un *la* mediocru şi, drept acompaniament, domnişoara vivace ridică din umeri. Gestul părea perfect natural, era însă departe de a exprima indiferenţa pentru cele ce se conspirau împotrivă-i, constituind, din contră,

un prim efect al artei maestrului. Apăsarea repetată, în ritm capricios, a clapei şi realizarea ireproşabilă, în acelaşi ritm, a ridicărilor din umeri provocară în sală primele uimiri.

Pianistul trecu la un exerciţiu mai avansat. Atinse o altă clapă, a lui *şi,* făcând-o pe tânăra lui colaboratoare să se ridice de pe scaun. Un alt sunet o făcu să şadă. Pentru variaţie, un nou ton îi propuse să izbucnească în râs, ceea ce ea execută conştiincios. Electronicus îşi sporea însă pretenţiile. În clipa imediat următoare el comandă plânsul şi întreaga sală putu să se convingă de instabilitatea sufletului feminin, cu atât mai vârtos cu cât alternarea râs-plâns, părând amuzantă, fu prelungită vreme de un minut.

Sala oscila între două ispite, tinzând să imite pe rând fiecare dintre cele două acte, dar, cum nu i se dădea timp să se contamineze temeinic, rămânea în expectativă. Un *sol* retezat încheie virtuoasa execuţie muzicală, încununând-o cu o reprezentativă cascadă de râs. Spectatorii izbucniră spontan în aplauze. Comentarii cu glas tare şi interjecţii admirative apreciau pozitiv eforturile artiştilor.

După scurgerea primului val de aplauze, pianistul se întoarse şi mai hotărât către instrument, pornit să-şi zdrobească publicul ori să piară. Judecând după mişcarea extrem de vie a ochilor brunetei în orbitele lor violent conturate, tânăra ştia ce-o aşteaptă, bucurându-se, altruist, pentru cei din sală.

5

Urmă, într-adevăr, ceva ieşit din comun. Era un număr care s-ar fi putut intitula „Julieta”. Pe baza unei partituri dinainte pregătite, fu interpretată o lucrare al cărei principal conţinut îl formau bucuriile şi durerea iubitei lui Romeo, viaţa şi moartea ei. În straniul acompaniament format din sunete izolate, repetate succesiv, asociate apoi cu altele în dezvoltări aproape muzicale, tânăra se transformă într-o fecioară ştiutoare şi candidă totodată, şăgalnică şi gravă. Era de necrezut. Domnişoara cu ochii încondeiaţi, fără măcar să renunţe la machiaj, devenise o alta, era Julieta, o anume Julietă, simplificată poate, schema unei Juliete, o schemă posibilă însă, ori chiar întâlnită pe scenă într-o viziune mai puţin reverenţioasă faţă de intenţiile marelui Will.

Fata se pierdu într-un dans al freneziei de a trăi din care n-o

întrerupse decât solemnitatea apariţiei lui Romeo. Evenimentul putu fi urmărit pe faţa tinerei, care se concentră pentru a ghici viitorul sub masca ce i se înfăţişa…

Urmă dragostea. Atmosfera se modificase în întregime. Artă sau exhibiţie, cele ce se petreceau pe scenă convingeau. Tânăra se dovedea capabilă să transmită nuanţe de sentiment foarte exacte fără a se ajuta de vreun text şi fără arsenalul clasic al mimei. Gesturile şi rarele interjecţii porneau din convingere intimă, erau nu instrumente ale convenţiei teatrale, ci moduri de trăire sinceră a sentimentului comandat. Ochii îi străluceau, într-adevăr, figura îi devenise luminoasă, chiar angelică, împotriva datelor ei naturale.

După euforia iniţială a dragostei, Julieta cunoscu durerea. Fu dezolată, se revoltă, făcu apel la şiretenie şi calcul. Traversă delicat arpegiul suitor de la înţelegerea adolescentă a iubirii la dorinţa adultă, coborând apoi de la fericire la singurătate, nelinişte, suferinţă.

Julieta aflase o linişte înşelătoare. Un calm tenebros o mână cu o hotărâre irevocabilă spre o limpede rezolvare a conflictului. Cu obrajii traşi, cu ochii goi, cu o tristă şi înţeleaptă maturitate în suflet, Julieta… muri.

Sala rămase încremenită. Pianistul însuşi, cu mâna uitată pe ultima clapă a simfoniei sale, privea uimit spre aceea căreia-i împrumutase un peisaj interior care îi depăşea pe amândoi. Fata era şi acum acolo, un chip ascuţit, palid, o frunte umbrită, cu ochi rătăciţi în privelişti nepământene, paralizante, ea însăşi o prezenţă neverosimilă, de mit.

Greger fu primul care-şi aminti elementul spectacular. Aplaudă, şi barbaria zgomotului rupse vraja. De peste claviatură se ridică un obişnuit al succeselor, cu un surâs foarte sigur de sine. Consumată, trădând o jenă impersonală, ca după un strip-tease, reapăru şi tânăra vivace cu ochi încondeiaţi, de care toţi cei de faţă uitaseră cu desăvârşire. O plecăciune şi câteva bezele hollywoodiene deconcertară pe ultimii romantici, care, oftând, se mulţumiră să-şi adauge aplauzele întârziate la ale celor mai harnici.

6

Odată numărul încheiat, Electronicus mătură cu privirile sala, care, la picioarele înaltei sale staturi, semăna mult cu o perie

dreptunghiulară. Cu braţele larg îndepărtate de corp, el invită pe scenă, drept ultimă parte a exhibiţiei, orice persoană care ar fi dorit-o. O făcea, spunea el, pentru a demonstra lipsa oricărui şiretlic. Domnişoara vivace era, ce-i drept, antrenată, însă cu oarecare aproximaţie oricine ar putea repeta experienţa. Înţelegând reţinerea acelora care nu ar fi primit să devină un instrument docil în mâna unui Electronicus necunoscut, aici avu un surâs fin, inventatorul invită pe scenă o pereche, un cuplu care să probeze în colaborare posibilităţile pegasului negru.

Sala chicoti amuzată, nimeni însă nu se grăbi să primească. Electronicus trebui să stăruie. Şi, stăruind, întâlni privirea lui Greger. Citi în ochii lui un mesaj încurajator. Trădau o dorinţă abia reţinută de a avea acces la marea jucărie de lac strălucitor. Drept care omul de pe scenă se crezu îndreptăţit să-l arate cu degetul.

Invitat personal, cu belşug de gesturi şi într-un stil prolix, Greger se ridică în picioare. O furtună de aplauze îl încurajă. O prinse de mână pe Hulda fără să asculte protestele ei plate. Bunul ei simţ îi părea o enormitate, îl făcea să surâdă. Sub această elitră de pânză cu nervuri de aluminiu domneau alte legi, cum de nu-şi dădea seama? Cu o nepremeditată atitudine părintească o trase uşor după sine şi ea ascultă, ieşi după el din rândul unde şezuseră, îl urmă pe scenă.

Un elan interior, subconştient, îi şoptea lui Greger că este de datoria lui să facă faţă situaţiei în mod onorabil. Seara lor de libertate, consacrată zeului distracţiei, trebuia încheiată într-un spirit de consecvenţă. De altfel nu întrevedea niciun chip de a se eschiva, iar pe măsură ce se apropia de estradă era tot mai convins că se poartă aşa cum trebuie. Avea în buzunar un bilet de intrare, era deci în drept să se bucure de tot ce intra în preţ.

Pe scenă, plasată avantajos de volubilul Electronicus şi trezindu-se în văzul tuturor, Hulda se regăsi brusc, aflându-şi un echilibru aparent în mina serioasă pe care o arboră. Cât despre Greger, acesta brava de parcă o viaţă de om nu făcuse altceva decât să evolueze pe estrade.

Se făcu tăcere. Proprietarul pachidermului electronic coborâse în sală, unde, cu mâinile în şolduri şi sincer curios, aştepta.

Greger îşi drese glasul, de parcă s-ar fi pregătit să vocalizeze, şi, după o îndelungată şovăială, apăsă o clapă.

Hulda aştepta, încordată, să înfrunte forţa irezistibilă a unei

voinţe străine. Nimic de felul acesta nu apăru. Fu sincer dezamăgită, drept care… bătu din picior.

Greger o privi bănuitor. Se temu că fusese o manifestare spontană şi repetă. Hulda repetă, la rândul ei, gestul. Bărbatul apăsă iar şi iar aceeaşi clapă, cu atenţie şi încăpăţânare. Execuţia mecanică a comenzii sale de către iubita lui Hulda îl înduioşă. Se simţea bun, recunoscător.

Ceea ce îl uimea totuşi era senzaţia de firesc. I se părea normal ca Hulda să-l asculte, aşa cum braţul îi asculta creierul, şi asta era nemaipomenit. De altfel, tot ce se afla în jur, luminile, oamenii, Electronicus, totul era orientat către el, totul îl asculta, îi punea în valoare prezenţa. Hulda îşi făcea cu strălucire datoria. Era mândru de ea.

Sunetul, gestul deveniseră monotone, peria dreptunghiulară aştepta altceva, dar Greger nu înţelegea. O încântare nemaicunoscută îl cuprinse. Hulda se dovedea la înălţime, sala îl copleşea cu atenţia ei. Îi iubea pe aceşti oameni atât de buni cu el, li se simţea obligat. Nu le putea mulţumi decât continuând să lovească, tot mai convins, mai energic, stăpân pe sine, clapa miraculoasă, determinând-o pe biata femeie să bată pe scenă un step îndrăcit, fără să aibă aerul că o face împotriva voinţei.

Docilitatea ei îl fermeca pe Gregor. Cât despre pian, jucăria funcţiona într-adevăr şi se afla în puterea lui.

Simţi dorinţa să încerce toate clapele, să le aleagă, să le suprapună, să le combine cât mai ingenios. Cu ochi mari, cu un surâs pe toată faţa, îşi reluă jocul, nevinovat, însufleţit ca un copil. Albe şi negre, la îndemâna mâinilor sale febrile sau departe, la marginile claviaturii, degetele de fildeş ale instrumentului îl solicitau concomitent, iar el se străduia să răspundă apelului lor, întinzându-se după ele, oriunde s-ar fi aflat, făcându-şi un merit din a asocia extreme cât mai greu de atins. Era un artist, un virtuoz, un performer în orice caz. Condiţia sa diurnă se ascunsese, departe, în ultimul rând, mai departe, în spatele draperiei de la intrare, pierdută, desfiinţată. Uitase s-o urmărească pe Hulda. Aceasta se contorsiona în mişcări de nealăturat, trecând în grabă prin stări sufleteşti şi reacţii contradictorii, care, în viteza cu care se succedau, îi lăsau femeii doar impresia unui cenuşiu dens.

Instrumentul pe care-l stăpânea i se prezentă dintr-o dată lui Greger într-o altă lumină. Era o recompensă, una meritată, un

drept al său, o compensaţie pentru tot ce fusese insatisfacţie în viaţa sa. Pentru studiile la care nu avusese acces, pentru cariera pe care nu o realizase, pentru cărţile nescrise, pentru invenţiile neînfăptuite, pentru expediţiile în ţări neumblate pe care nu le întreprinsese, pentru femeile, banii, fericirea la care nu ajunsese.

Greger îşi aminti de Hulda. Ridică privirea şi tresări văzând grotescul spectacol ce i se înfăţişa. Abia în acest moment înţelese ce forţă nemăsurată poseda. Se simţi stimulat ca un sportiv. Trase aer în piept, ridică mâinile şi, cu o strălucire nouă în ochi, izbi clapele voluntar, dureros, lacom să transmită umbrei din faţa pianului expresia brutală a voinţei sale. Sorbea cu o plăcere neimaginată supunerea absolută a celei care adesea îl domina pe coordonatele ce-i uneau.

Femeia care-şi permitea să glumească vorbind despre ocupaţia lui, aceea care-l înjosea sistematic, abia acum îşi dădea seama, tăindu-i aripile, subjugându-i personalitatea, femeia trebuia pedepsită.

Niciodată n-ar fi crezut că este capabil s-o facă. În posesia puterii, devenise un altul.

Peste ochii femeii se lăsă un văl gros şi totul dispăru în neantul leşinului. Căderea ei şi stupoarea sălii nu determinară decât o sporire a înverşunării lui Greger. Ea refuza să execute, se revolta, înceta să se supună? Asta n-avea să admită! Omul continua, tot mai înverşunat, să izbească peste degete monstrul de lac negru, convins că în felul acesta va învinge rezistenţa, inerţia ei, obstrucţia gălăgioasă a sălii.

Câţiva încercară să se opună, protestând cu energie. Îngrijorat de soarta pianului, Electronicus venea în goană.

Dar Greger nu se temea de ei. Sări în picioare, se opinti din răsputeri şi împinse instrumentul cu bătaia asupra sălii. În secunda următoare izbea, în culmea surescitării, clapă după clapă, râzând în hohote.

Parterul se ridică în picioare, se aşeză zgomotos, se ridică din nou, repetând absurd mişcarea ca o clasă indisciplinată, sancţionată astfel. Greger râdea din răsputeri. Sala ridică, unanim, mâna dreaptă (în afară de stângaci!), desenă în aer un zbor de insectă, strigă în cor vocala o şi făcu alte asemenea năzbâtii într-o atât de severă uniformitate şi cu un aer atât de convins încât râsul oricui ar fi fost cu totul îndreptăţit.

După ce depăşi paroxismul, în vreme ce continua, mecanic, violentarea claviaturii, Greger începu să-şi piardă suflul. Criza trecea. Curând îşi dădu seama că se află într-o situaţie fără ieşire. Era cu neputinţă să continue la infinit. Să înceteze, era primejdios. Se şi vedea înşfăcat, lovit, brutalizat, călcat în picioare de către cei care – pentru cât timp încă? — se aflau în puterea lui.

Transpirând abundent şi gâfâind, căuta febril o soluţie. Optă pentru o clapă care impunea un exerciţiu istovitor, un fel de săritură pe loc. Perseveră asupra ei până când primele victime căzură, neputincioase, insensibile. După încă două-trei minute socoti că toţi trebuie să fie la pământ, epuizaţi, sfârşiţi. Şi atunci, cu o viclenie de alienat, în vreme ce lansa un ultim apel al demenţei, îşi făcu vânt printre ei, către singura ieşire vizibilă.

Calculase bine. În câteva secunde era afară, unde izbuti să ia un aer degajat, având grijă să se îndepărteze rapid.

În urma lui, sala începea să-şi revină. Peste un sfert de oră nu mai rămăseseră decât puţini curioşi care-l consolau pe bietul Electronicus, cufundat într-un prim control al instrumentului său. Câţiva se ocupau de Hulda, pe care o aduseseră în fire, fără a-i putea explica ce se întâmplase. Mai mulţi se oferiră s-o conducă acasă.

Undeva, printre siluetele de neon din Luna-park, Greger mai rătăcea încă, fără gânduri, purtând în suflet ecoul unui zbucium neînţeles, al unei mari satisfacţii şi al disperării. Trecu pe lângă spiţele de neon ale roţii celei mari cu straniul sentiment că nu de mult avusese alături un obiect, o fiinţă, un bun personal pe care-l pierduse. Evitând să privească cercul rotitor, sever ca un ochi, se îndepărtă grăbit, trecând ca un cuţit prin aluatul mulţimii, prin lumina vâscoasă, prin zgomotul ca o avalanşă neagră.

DETURNAREA

Un avion în zbor este o mică lume în formă de fus având ca sprijin câteva linii imaginare: legăturile prin radio. Caracterizarea rămâne valabilă şi în cazul celor mai grandioase exemplare ale faunei aeriene. O clădire se continuă în solul în care este plantată, în peisajul care-o înconjură, tangibil, în aerul

de dincolo de ferestre, gata să dea buzna. Un avion în zbor nu mai are nimic terestru. Este ceva frumos, un, monstru inteligent care ne-a înghiţit şi, dacă ne duce acolo unde am vrut, o face pentru a râde încă o dată de minusculii săi suverani.

Aceste gânduri le-am notat în prima parte a zborului meu, înainte ca evenimentele să se declanşeze. Plutea totuşi ceva în aer, o nelinişte pe care am recepţionat-o fără să-mi dau seama şi căreia, involuntar, i-am dat glas în rândurile de mai sus. Soarele se pregătea să apună a doua oară, căci mai asfinţise o dată, pe aeroport, un sfert de oră înaintea decolării.

Să fi fost din cauza altitudinii? Panica organismului smuls cu prea multă bruscheţe din somnolenţa sa cotidiană? Alterarea culorilor, firească în imperiul aerului rarefiat? Feeria rece, fără bucurie, a crepusculului în stratosferă? Chipul de mască, rigid, al Pământului, cu cicatrice inexpresive, străine? Trebuia să fac un efort ca să-mi spun: acolo, jos, viaţa nu a încetat, peisajul nu a murit, orizontul nu s-a curbat, apele curg, şoselele sunt despicate de maşini, oraşele duduie. Era greu de crezut.

Apusul se consumase, în sfârşit. Acum pluteam într-o incertitudine murdară, ca o apă în care este noapte.

De unde a pornit? Din ce colţ al avionului? Cine a început? De la un timp am observat ici-colo capete care se apropie ca să-şi transmită o informaţie. Şuşotelile mă împresurau. Am continuat să cred că sunt victima imaginaţiei până când vecinul meu din stânga, după ce mă privi de câteva ori analitic, mă puse la curent cu discreţie:

— Suntem deturnaţi.

Am privit în jur. Zborul continua calm. Pe aripi, luminile normale. Mi-am privit vecinul cu îndoială.

— Nu vedeţi? Am schimbat ruta.

Nu vedeam. Cum aş fi putut să văd? Nu se distingea nimic. Am ridicat din umeri a resemnare.

Agitaţia creştea însă. Cei peste o sută de pasageri erau acum la curent cu toţii. Ca un făcut, niciun însoţitor nu venea să alunge temerile, să anuleze zvonurile. Ba, de la un timp toate uniformele dispărură. Faptul nu trecu neobservat. Schimbul de informaţii se intensifică şi pierdu în discreţie. Se vorbea pe şleau despre deturnare, neputându-se preciza însă nici identitatea făptaşului sau a făptaşilor, nici noua destinaţie. Fără voie am început la rândul meu să compar orele scurse cu itinerarul şi să

descopăr inadvertenţe convingătoare.

Neliniştea rămase între limite acceptabile până în momentul în care cineva, un bărbat în costum negru – ciudată vestimentaţie de voiaj, mi-am spus văzându-l –, sări din fotoliu strigând:

— Uitaţi-vă! Acolo! Au sărit! Încă unul!

Pasagerii se îngrămădiră la ochiurile de geam prin care privea noaptea. Câteva persoane aflate în poziţie favorabilă raportară că echipajul s-ar fi salvat cu paraşutele. Detaliu convingător: purtau mantalele uniformei şi măşti de oxigen.

Noutatea dizolvă ultimele reţineri. Câţiva începură să bombardeze cu pumnii uşa metalică ce ducea spre inima avionului şi unde se ascundeau răufăcătorii. Uşa nu cedă şi nimeni nu apăru dindărătul ei.

— Dar noi ce facem?!

Această întrebare îl chinuia pe fiecare, indiferent dacă panica lui contribuia sau nu la concertul de ţipete care se dezlănţuise.

Într-adevăr, ce era de făcut? Probabil, de aşteptat. Undeva trebuia să aterizăm, nu-i aşa?

Logic. Dar panica nu admite logica. În curând câteva persoane pline de spirit de iniţiativă hotărau că, de vreme ce echipajul se salvase sărind, nu puteam decât să-i urmăm exemplul. Faptul că nu cunoşteam poziţia avionului nu părea să-i descurajeze. M-am urcat pe fotoliul meu ca să le strig acest adevăr. N-am fost auzit nici de vecinii mei din dreapta şi din stânga. I-am scuturat de revere, vorbindu-le de la o distanţă de cinci degete. Nu m-au înţeles. Atunci m-am liniştit. N-au decât să sară cu toţii, mi-am zis. Eu vreau să aterizez.

Astfel mi-am zis, dar n-am crezut nicio clipă că se vor apuca să sară ca muştele cu amărâtele alea de paraşute pentru pasageri, cu bărcuţele de plastic pliate în care era atât de greu să ai încredere, toate acestea pe un ger polar. Când am rămas literalmente singur, îngheţat şi aproape sufocat, m-am târât până la ieşirea de siguranţă rămasă deschisă şi am închis-o, cum m-am priceput. M-am ghemuit apoi sub un morman de haine uitate, să mă încălzesc. Am adormit astfel.

M-am trezit când a început coborârea. M-am repezit la o fereastră. În zare se vedea o lumină terestră. Mi-am frecat mâinile de încântare. Nenorociţii, mi-am spus, cine ştie în ce ocean s-au înecat.

Aeroportul nu-mi era cunoscut. Asta nu însemna nimic. Nu sunt un *globe-trotter.* Avionul atinse cu bine pista, rulă printre tot felul de aparate de zbor, dincolo de care se ivi clădirea aerogării. Reflectoarele răspândeau o lumină puternică. Avioane de toate gabaritele apăreau de pretutindeni. Aveau însă un aer ciudat.

Nicăieri nu se zărea ţipenie de om. Era, într-adevăr, târziu în noapte, dar aeroporturile, ştiam eu, nu se orientează după soare. Avionul nostru rulă astfel până în faţa aerogării, unde execută o rotire elegantă şi se opri.

Mi-am luat geanta de mână, haina de piele şi m-am postat în dreptul ieşirii. Trăgeam totodată cu ochiul, dornic să văd cine apare dinspre „puntea de comandă”. Nicio mişcare. Aerogara părea pustie. Şi nimeni nu aducea o scară!

În cele din urmă am redeschis ieşirea pe care săriseră tovarăşii mei de călătorie, am calculat înălţimea faţă de sol şi, legând între ele câteva centuri de siguranţă, am coborât.

Aeroportul era într-adevăr pustiu, dar nu lipsit de mişcare şi zgomot. Motoarele mai multor aparate erau în funcţiune. Un avion începu să ruleze încet şi se îndreptă către pista eliberată de noi. Cum trecea chiar prin faţa mea, am putut să constat nu numai că în interior nu se afla niciun pasager, dar şi că locurile piloţilor erau goale. Luminile colorate pâlpâiau însă conform regulamentelor internaţionale, iar manevrele fură executate cu brio. În curând aparatul se opri pe pista strălucind orbitor, ambală motoarele, începu să ruleze, luă viteză şi decolă, pierind în noapte.

M-am îndreptat spre botul avionului meu. În cabina de comandă – nimeni. Dacă deturnarea avusese loc, cine o făcuse?

Am luat-o spre aerogară, căutând din ochi numele oraşului în care ne aflam. Dar pe clădirea semeaţă se vedea, ca un pleonasm, numai silueta stilizată a unui avion.

Am trecut în revistă elegantele săli de aşteptare în care ar fi trebuit să zumzăie lumea. Erau goale, deşi toate ghişeele se scăldau în lumină. Curând am descoperit pe un perete întreg indicatorul electronic al sosirilor şi plecărilor. Aterizarea avionului meu fusese şi ea înregistrată.

Deodată am tresărit! Un glas omenesc! auzisem un glas! Se anunţa aterizarea iminentă a avionului de Bruxelles. Am deschis la întâmplare câteva uşi, dincolo de care nu se ascundea

nimeni. Atunci am ieşit să asist la aterizare. Ea avu loc după tipicul cunoscut, numai că nici acest aparat nu aducea vreun pasager şi nu era condus de nimeni.

Mă întrebam ce se întâmplă. Mă mai întrebam unde sunt şi ce semnificaţie au toate acestea. Se făcuse târziu, plecasem de peste şase ore, mi-era frig şi foame. M-am întors în clădirea aerogării şi m-am lansat într-o inspecţie metodică. Nimeni, nicăieri. Totuşi, mi-am spus, în cele din urmă trebuie să dau peste fata care anunţă sosirile şi plecările! N-am găsit decât un automat.

Am ieşit iarăşi în noapte. Începeam să-mi pierd controlul. M-am postat în faţa avionului meu cu mâinile în şolduri şi mi-am strigat indignarea şi furia. Botul strălucitor de plexiglas mă privea de sus, demn, superior. Nu cumva ironic? Scrâşnind din dinţi, am ars un picior într-un pneu masiv. Nicio reacţie, cel puţin în primul moment. Căci în minutul următor avionul făcu, lent, o întoarcere, astfel încât să-mi vină cu botul în faţă, după care porni către mine. Am dat înapoi. Impersonal, uriaşul nu era mai puţin înspăimântător. Ce avea de gând? M-am pomenit fugind, urmărit fără grabă de golemul metalic. Lumina reflectoarelor se izbea rece de aliajul alb şi mă fulgera. Avioanele aflate în repaus pe pistele secundare mă priveau. Alergam pe betonul pustiu urmărit de pasărea fără viaţă şi încercând să nu mă gândesc la viitor.

Deodată avionul se opri. M-am oprit la rându-mi, gâfâind. Motoarele fură ambalate. Imbecilul de mine! Aparatul se pregătea să decoleze! Aveam să-l pierd!

Am rupt-o la fugă. Am izbutit să mă caţăr pe scara mea de centuri legate între ele. Mai strângeam nodurile celor cu care legasem uşa ieşirii de siguranţă, când avionul se puse în mişcare. Am decolat normal şi în curând ne aflam la o înălţime considerabilă. Eram hotărât să nu dorm, să urmăresc mersul lucrurilor, dar îmi dădeam seama că nu aveam să rezist. Am cotrobăit prin bagajele părăsite şi am găsit câte ceva de mâncare. Peste un sfert de oră dormeam dus.

În zori aterizam la destinaţie. Nu m-am liniştit până nu am recunoscut clădirea aerogării. Aeroportul era, slavă Domnului, plin de lume. Pe şosele se întreceau automobilele. Eram fericit să mă regăsesc între ai mei.

Scara a fost trasă. O stewardesă nostimă îmi surâse. Am

coborât în grabă şi m-am pierdut printre pasagerii care făceau ca aeroportul să pară un furnicar. Nu aveam nicio poftă să fiu întrebat ce se întâmplase cu avionul care se deturnase singur. M-am mulţumit să-mi confrunt ceasul cu cel din holul aerogării. Mergea perfect.

MIRON SCOROBETE

Născut la 1 mai 1933, în comuna Răchitova din judeţul Hunedoara, Miron Scorobete a absolvit în 1957 Facultatea de Filologie din Cluj-Napoca, lucrând apoi ca redactor la revista Tribuna *din acelaşi oraş (între 1957 şi 1970) şi la Studioul de Radio Cluj (între 1970 şi 1983). Debutase cu poezie, încă în 1954 (în revista* Almanahul literar *de la Cluj), volumul de debut,* Manuscris *(1962) era tot un volum de versuri, i-au mai urmat apoi şi altele la fel, astfel încât, atunci când şi-a făcut intrarea în* science fiction *(cu povestirea* Masca, *publicată în* Colecţia „Povestiri ştiinţifico-fantastice”, *nr. 276/1966). Miron Scorobete era deja cunoscut ca poet; de altfel, el continuă şi azi să fie considerat în primul rând poet, şi abia apoi scriitor sf „specializat”, aceasta în ciuda celor trei volume de povestiri şi nuvele sf publicate între timp. Volume ce-i atestă însă, peremptoriu, apartenenţa marcată la sf-ul românesc, şi anume – la „generaţia de mijloc”, care a dominat deceniul al optulea, când au apărut toate cele trei volume de* science fiction *ale lui Miron Scorobete.*

Din primul volum, Femeia venită de sus *(1971), reţine atenţia nu atât nuvela omonimă – în care ştiinţifico-fantastic rămâne doar pretextul pentru a supune dezavuării manifestările unui spirit gregar şi agresiv cât se poate de nefictiv –, cât nuvela* Abatele, Piticul, papagalul şi pisica, *devenită ulterior (1976), într-o formă revăzută,* Nesfârşitele necazuri ale piticilor. *Viziunea de coşmar a unei umanităţi intrate, fără cauze cunoscute şi deci fără remediu, într-un proces involutiv de micşorare, de pipernicire, de reducţie sau de contracţie a dimensiunilor corporale, în contrast cu care dimensiunile spaţiului ambiant şi ale obiectelor, rămase neschimbate, par a se dilata strivitor, este, în esenţa ei, o viziune terifiantă, copleşitoare, generatoare a acelei* pleasure în pain *din care se decantează emoţia estetică a sublimului (precum într-un „clasic“ film sf al anilor ’50 pe această idee,* The Incredible Shrinking Man, *ecranizare a unui roman sf de Richard Matheson). Nu acesta va fi însă spiritul în care scriitorul nostru va trata extrapolarea aceleiaşi „idei sf”. Asociat epicului,*

terifiantul ar fi presupus tensiunea unui strict crescendo (sau decrescendo) al acumulării, al escaladării, al progresiei geometrice implicate într-un asemenea proces, precum şi o asperitate geometrică a muchiilor, a episoadelor, a contururilor realului. Nimic din toate acestea, însă, în Nesfârşitele necazuri ale piticilor, *unde, dimpotrivă, coşmarul îşi pierde virulenţa, destinzându-se într-un abandon oniric, pe alocuri grotesc, pe alocuri anamorfotic, patoplastic, prin înmuierea şi lăţirea muchiilor, printr-o laxitate şi lichefiere a contururilor realului care este, funciarmente, lirică. Ineditul caligrafiei ronde, acolo unde ne-am fi aşteptat mai mult la o scriere ascuţită, face condimentul şi „slăbiciunea“* Nesfârşitelor necazuri ale piticilor.

Cum am mai spus, între registrul grav, propriu problematizărilor, şi registrul ludic, rezervat parodiei şi humorului, poate fi identificată una dintre axele bipolare pe care pivotează întreaga diversitate a ştiinţificţiunii româneşti actuale. Diferenţe şi nuanţe specifice ne întâmpină însă la tot pasul, pe parcursul, practic inepuizabil, dintre cei doi poli ai acestei imaginare axe. Amuzamentul pe seama inofensivei manii a „farfuriilor zburătoare”, de exemplu, poate fi întâlnit şi în povestirea Crâncena luptă dintre „ate“ şi „abile”, *care dă titlul celui de-al doilea volum sf (1976) semnat de Miron Scorobete, precum şi în principala scriere sf a unui alt prozator clujean, Leonida Neamţu – nuvela* Blondul împotriva umbrei sale *(1973); incisiv şi coroziv la acesta, amuzamentul devine însă indulgent şi beningn la Miron Scorobete, în* Crâncena luptă dintre „ate“ şi „abile“ – *titlu-capcană, menit a capta, sau a captura „pe nevăzute“ atenţia amatorilor de spectaculos şi „senzaţii tari”; aşteptare ce se va vedea însă repede înşelată, căci nu e vorba decât de o „crâncenă” dispută oratorică, de la tribuna unui clandestin sinod ecumenic al închinătorilor ufologiei, „Congres Mondial“ ţinut pe ascuns şi chemat să se pronunţe decisiv asupra unui ireductibil* filioque *ce ameninţă să dezbine monolitismul credinţei comune: trebuie considerate O.Z.N.-urile drept „obiecte zburătoare neidentificATE”, ori drept „obiecte zburătoare neidentificABILE”? Singurul profan sau păgân necredincios – un ziarist pătruns prin fraudă în somptuoasa sală* a *hotelului sudamerican unde se ţine sub alt pretext numitul Congres Mondial, cu gândul de a vâna niscaiva „subiecte grase“ pentru ziarul său – se vede subit şi fără voie instalat în aureola*

de apostol al ufologiei, întrucât este singurul care remarcă, rătăcind cu ochii pe tavan din plictiseală, prezenţa unui fatidic U.F.O. În chiar sala congresului, singurul „ales” deci, care „a văzut cu ochii lui”, căruia ei *„i s-au arătat”. „Aşteptarea frustrată” semnalează intenţia comicului, dar în rar uzitata simbioză a parodiei cu lirismul, acesta din urmă va câştiga net ascendentul, căci Miron Scorobete nu este, ca Leonida Neamţu, un flegmatic, ci – temperamental – un melancolic, deci – literar – un liric.*

Infuz în orice pagină de proză pe care-o scrie poetul Miron Scorobete, lirismul îşi pune în valoare virtuţile mai ales în povestirea Cosmina *– piesa care exprimă cel mai convingător afinitatea scriitorului pentru un* Science fiction *de sublimare lirică a ipotezei insolite şi a „motivului“ canonic abordat. Acest motiv este, în* Cosmina, *„călătoria în timp”, deturnată însă* ad hoc *mai mult înspre o „rătăcire în timp”, căci inginerul de mine îngropat printr-un accident în fundul unei saline, încă pe când meleagurile noastre mai erau provincie romană, rămâne acolo* „uitat de timp“ *secole şi milenii, pentru a se trezi apoi vorbind „nativ“ latineşte în mijlocul agitaţiei pestriţe şi lărmuitoare a unei staţiuni de vilegiatură din zilele noastre. Reveria meditativ-melancolică şi, mai ales, predispoziţia de a intra fără efort în rezonanţă cu tremurul liric al contururilor realului – îi servesc scriitorului pentru a se înfiora privind de la ambele capete de-a lungul acestui ameţitor „tunel al timpului”, pentru a capta şi transmite acest fior al timpului dislocat pentru un moment din aderenţele-i istorice indislocabile, acest tremur şi cutremur al fiinţei noastre istorice, scurt-circuitată liric prin atingerea, pentru un moment, a capetelor firului temporal pe care şi-a înşirat, irevocabil, existenţa.*

Tot o undă de poezie a *trecutului captează şi povestirea care dă titlul volumului* Trofeul *(1980), a cărei declarată descendenţă din povestirile fantastice ale lui V. Voiculescu implică un ambiţios pariu artistic, câştigat (şi desigur că, necâştigat, ar fi rămas şi nedivulgat!). Inedite nu sunt aici nici cadrul, nici atmosfera – familiare prozei noastre fantastice şi voit colorate foarte „voiculescian“ –, inedită şi funcţională este ideea ştiinţifico-fantastică prin care „se dezleagă*”, *în final, tensiunea acumulată pe parcurs prin strategie naratorială: o operaţie de inginerie genetică efectuată „protocronic“ de neştiuţii noştri*

înaintaşi, pentru a suplini documentele scrise ce lipsesc, vai! din istoria străveche a românilor.

Din acest al treilea volum sf semnat de Miron Scorobete, Trofeul *(1980), am preluat povestirea* Cosmina, *reluată acolo din volumul anterior,* Crâncena luptă dintre „ate şi „abile“ *(1976), unde apăruse pentru prima dată.*

COSMINA

Mica staţiune dormita. Nici lumea pestriţă adunată de prin câteva ţări europene, nici chiar râvna depusă de orchestra foarte ritmică de la terasa Capri nu reuşeau s-o trezească de-a binelea.

Până în urmă cu vreo nouăzeci de ani aici nu fuseseră decât păduri netulburate decât, arareori, de larma câinilor de vânătoare. Cam de atunci, observându-se puterea, cum se zice azi în prospecte, miraculoasă a lacului de a vindeca o seamă de afecţiuni cronice, începură să apară, una după alta, vilele, cochete şi mici la început, impunătoare şi lipsite de orice stil după aceea. Într-o singură viaţă de om, coclaurile adânci se transformară cu totul şi ca din pământ răsări o aşezare nu cine ştie cât de rostuită, surprinzătoare totuşi pentru acele locuri păduroase. Neonul, clubul, nişte, e drept, cam aproximative terenuri de sport, câteva magazine, se adăugau pavilioanelor de tratament. Se dansa, se înfiripau delicate idile şi mici intrigi, atât cât se poate şi cât se cade la o vreme de vacanţă. Într-un cuvânt, toate elementele concurau ca vilegiaturiştii să nu resimtă prea violent absenţa mediului citadin. Şi totuşi, secolul de civilizaţie nu reuşise să alunge cu totul duhul pădurii. Mai ales odată cu căderea nopţii sau în zilele ploioase – şi acestea dominau cu autoritate – până şi cei mai puţin lirici dintre vilegiaturişti simţeau cum îi învinge singurătatea. Mai ales atunci, când nu se scălda nimeni în el, lacul părea o mare lacrimă sărată. Vedeai pe malul lui, în zile noroase ori seara târziu, oameni tăcuţi, singuri sau perechi, rezemaţi de grilajul de fier, privindu-l ca hipnotizaţi, scrutându-i adâncul întunecat, ascultându-l. Aşa – ceasuri întregi. Ce vedeau? Ce aşteptau să apară din afund? Sau nu aşteptau nimic şi ei nu erau decât

învinşi de singurătate? Pădurile colosale din jur, cu arbori de dimensiuni tropicale, pe întuneric luau proporţii şi mai nemăsurate şi îi copleşeau. Aci, în imediata apropriere, nu în poveştile stranii care se degustă cu o plăcere particulară, *în realitate şi foarte aproape,* după câteva rânduri de copaci, de bună seamă pândesc urşi, lupi, râşi, mistreţi, sticlesc ochi bestiali, colţi enormi se ascut de coaja crăpată a gorunilor. Ziua, la tot pasul întâlneai bătute pe trunchiurile copacilor table care te povăţuiau: *Protejaţi vânatul!* Sub lumina viguroasă a soarelui, asemenea sfaturi îţi apăreau idilice şi toată pădurea împânzită de poteci, de marcaje şi indicatoare aducea a parc. Dar noaptea nu se mai vedea nimic din toate acestea. Rămânea numai, fără să-l zăreşti şi fără să-l auzi, simţindu-i însă aproape fizic, de peste tot, acel vânat treaz şi necruţător. Iar pădurea dădea nopţii o consistenţă şi o profunzime nemărginită. Reclamele de neon pitite într-un noian de întuneric, făceau mica staţiune şi mai neînsemnată dându-i înfăţişarea unui vas de pasageri scufundat căruia, cumva, i-ar fi rămas luminile aprinse. Şi în toată încremenirea, de dincolo de lac, dintre brazi, se năpustea în rafale repertoriul orchestrei de la Capri. Refrenele, ţipate în disperare, nu reuşeau să răspândească, însă, cât de puţină veselie, ci păreau mai degrabă o zbatere silnică, menită să alunge fiarele şi spaima…

Ajunşi aici, autorul ţine să precizeze că găseşte această sumbră introducere puţin cam nepotrivită cu atmosfera unei staţiuni balneoclimaterice, oricât de măruntă ar fi localitatea şi oriunde ar fi aşezată, chiar şi „în acele locuri păduroase”, bântuite de jigănii înfricoşătoare. Este adevărat că în staţiunile de munte plouă cu nemiluita şi toată lumea aflată acolo tânjeşte după zile însorite. Dar tocmai de aceea, ca o compensaţie bine meritată, măcar acţiunea povestirilor inspirate din acest mediu ar trebui să se desfăşoare pe timp frumos și să degaje mai mult optimism. Autorul aşa şi intenţiona. Numai că, într-un fel, consideraţiile de adineauri nu-i aparţin. El n-a făcut decât să transcrie, aproape cuvânt cu cuvânt, trei file din jurnalul Cosminei[15]. Nu se face răspunzător, aşadar, de cele câteva naivităţi pe care personal nu le-ar fi aşternut pe hârtie în niciun caz şi pe care cititorul cu siguranţă le-a sesizat: împerecherea

---

[15] Greşelile de ortografie, evident, neintenţionate, au fost, aşa cum se obişnuieşte, îndreptate tacit.

stângace a două tonuri total diferite – unul gen ghid turistic („Până în urmă cu vreo nouăzeci de ani… puterea miraculoasă a lacului… afecţiuni cronice…” etc.), altul străbătut de accente patetice („simţeau cum îi învinge singurătatea… Ce vedeau? Ce aşteptau?…” etc.), comparaţia lac-lacrimă, care se vrea de efect dar e destul de comună; apoi ironizarea „subţire“ a orchestrei de la Capri! Cosmina a dansat, şi nu o dată, în ritmurile acesteia fără să facă observaţia că formaţia instrumentală e bună de speriat lighioanele. Şi exemplele ar putea fi înmulţite. Numai că n-are niciun rost să supunem analizei un text care nu se vrea literatură ci jurnal intim. Cosmina însăşi îşi contestă orice talent literar, deşi în toată autobiciuirea se simte cât de colo că în sinea ei nu e chiar pe deplin convinsă de acest lucru. (Ea nu se va supăra citind criticile de faţă: i-au fost făcute şi direct pe un ton mult mai sever. De altfel, vom avea prilejul pe parcursul paginilor următoare s-o elogiem pentru alte laturi ale activităţii ei unde a dovedit merite demne de toată stima. Se va vedea deci că rezervele noastre au fost făcute fără părtinire).

Cosmina, în cei doi ani de când practică din amatorism arheologia subacvatică, acest mai mult sport decât meserie, a scos la suprafaţă câteva amfore greceşti şi o ancoră atribuită navigatorilor genovezi de prin secolele XV-XVI. Suficient pentru a-i incita pasiunea şi a o înarma cu acea perseverenţă pe care numai pescarii o mai cunosc, de a încerca la nesfârşit. Aşa se face că, sosită în staţiune să-şi petreacă concediul de odihnă, nu s-a putut abţine să nu-şi care cu ea echipamentul de lucru şi să exploreze fundul lacului.

Toată lumea o ştia şi de cum îşi punea costumul de scafandru se aduna în jurul ei ca la savurarea unui număr de circ. Cât stătea sub apă se aşternea o tăcere încordată. N-a intervenit vreo defecţiune? Nu cumva i s-a terminat oxigenul şi nu va mai ieşi niciodată afară? Când reapărea, izbucneau exclamaţii, toţi se înghesuiau cât mai aproape şi-i studiau mâinile să vadă dacă n-a scos comoara pe care desigur o caută. Nu se scufundă ea de câteva ori pe zi degeaba!

Pe copii îi fascinase cu totul. Li se părea că nu-i din lumea aceasta obişnuită ci ieşită cumva din ecranele televizoarelor unde ei văzuseră documentare filmate pe fundul mărilor. Nu le venea să creadă că e vie de-adevăratelea şi se abţineau cu greu să n-o atingă cu mâinile pentru a se convinge că nu-i o

fantasmă. Către apusul soarelui, când ea se plimba singură pe strada principală (de fapt, unica stradă a staţiunii, dacă exceptăm cele câteva alei spre vilele mai izolate), copiii se ţineau după ea conducând-o într-un alai mut de admiraţie şi fiecare se simţea îndrăgostit de ea până peste cap. Dacă întârzia mai mult în faţa unei vitrine, se opreau şi ei şi încercau să identifice obiectul care-i reţinea atenţia. Acesta putea fi după caz: o pereche de sandale de plastic din acelea incomode care-ţi mutilează picioarele, o pudrieră roz, o „amintire” stas, existentă în absolut toate oraşele din ţară, dată drept produs specific local, – fiecare căpătând subit, pentru că ea s-a uitat la el, o valoare inestimabilă. Dacă ea cumpăra o ilustrată stereotipă, aşa cum artiştii fotografi reuşesc să le scoată cel mai adesea, se grăbeau şi micii admiratori să ceară aceeaşi carte poştală care li se dezvăluia dintr-o dată fermecătoare şi parcă primită de la ea.

Femeile tinere de vârsta ei o invidiau cu discreţie şi-i căutau cu nesfârşită voluptate defectele. Cele mai scăpătate o criticau de-a dreptul, capetele de acuzare fiind:

E încrezută, deşi n-are de ce.

Se dă în spectacol.

Când îşi pune casca aia de coafor pe cap şi-şi mai încalţă labele de gâscă arată taman ca mama ciorilor.

Tulbură apa şi în felul acesta tratamentul lor nu mai valorează doi bani, degeaba mai stau şi cheltuiesc.

Bărbaţii care-s nişte păpălugi şi jumătate şi care nu ştiu să aleagă se uită la ea cam prea mult.

Plus altele secundare:

— I-ai văzut unghiile? Sunt oribile! I-a căzut oja pe jumătate dar umblă cu ele aşa, nu şi le face…

— Dar n-are, tu, decât o rochie. Tot cu aia o văd şi la restaurant, şi în excursie…

— Bine că nu vine la *Capri* cu ochelarii ăia şi cu labele de gâscă… Ha-ha! S-o apuce chelnerii la fugă…

Cosmina îşi continua scufundările fără să spere în ceva anume. Aici fusese o mare salină romană (lacul se formase către sfârşitul secolului trecut prin prăbuşirea bolţilor acesteia)[16], dar era prea puţin probabil să poţi da de vreo

[16] La citirea manuscrisului, ajungând la fraza aceasta, Cosmina a sărit bătându-şi coapsele şi abia putând să articuleze printre

inscripţie antică. Ocnaşii, cu siguranţă, se îndeletniceau mai puţin cu scrisul şi, chiar admiţând că vreunul ar fi avut mania aceasta, dacă şi-a exersat-o în blocuri de sare e limpede că mesajul lui s-a neantizat de mult. Ai putea găsi, în cel mai bun caz, un ciocan ori o rangă ruginită. Dar perspectiva destul de seacă n-o descuraja. Cosmina se socotea în vacanţă, nu ţinea neapărat să se aleagă cu un trofeu, se juca.

S-a speriat puţin în ziua când a auzit zgomotul acela. O atrăseseră în partea dinspre ţărmul stâncos bulele de aer. Fierbeau, izvorau de undeva, dintr-un punct, ca în acvarii. S-a scufundat, a dibuit, printre stâncile înecate de nămol, a încercat să descopere sursa acelui jet clocotitor. Era convinsă că acolo se petrece un proces chimic; dacă nu reuşeşte să achiziţioneze nicio fibulă a vreunui osândit antic va semnala poate balneologilor cine ştie ce caracteristică necunoscută a lacului. Atunci, când era jos de tot şi pipăia pietrele lipindu-se cu bustul de ele, a auzit acele icniri înfundate. Nu reuşea să le localizeze, nu-şi putea da seama de unde vin: de afară? de sub pământ? Se repetau ritmic, constante, îndepărtate, surdinizate de masa grea a apei. În primul moment crezuse că i s-a părut. Abia după câteva minute, concentrându-şi auzul s-a convins de realitatea ciudatului zgomot. A dat târcoale, a ascultat iar. Zgomotul scădea în intensitate când ea se îndepărta de fuiorul bulelor de aer şi creştea când se apropia.

Abia când fu afară, înconjurată de obişnuita manifestaţie a copiilor, când începu să se plimbe desculţă, cu apa şiroind de pe ea, pe podeţul de lemn care constituia un fel de faleză a lacului, fu cuprinsă de spaimă. Dar dacă sunetul surd al bătăilor misterioase nu venea de nici unde? Dacă răsuna numai în urechile ei?

Procentajul de ipohondrie pe care-l posedăm fiecare îi crescu brusc. Cu siguranţă s-a îmbolnăvit! I s-a ridicat tensiunea, cine ştie ce complicaţii a făcut.

Lacul era împrejmuit cu pancarte care avertizau: „Respectaţi indicaţiile medicului! Nu staţi în apă mai mult decât durata admisă: pentru adulţi – 30’, pentru copii – 15’. Nu se recomandă băi bolnavilor suferinzi de…”. Aici urma o listă cu vreo douăzeci de boli din care măcar cu una trebuie să ai de-a face. Ea stătea

---

hohotele de râs: „Gen ghid turistic! Trebuie să urmeze exclamaţiile patetice, abia aştept!…”

ore întregi în apă, şi nu la suprafaţă, sub toată acea sarcină enormă saturată de sare. Ea nu se arătase nici unui medic, care cunoştea proprietăţile lacului. Nu mai încape nicio îndoială: sângele îi zvâcneşte atât de puternic în tâmple că o face să audă bubuituri.

Fără niciun chef, cu presimţirea unei îmbolnăviri iminente, cuprinsă de teama că nu i se vor mai admite scufundările în mare şi va trebui să-şi suprime pasiunea, nu mai stătu, ca de obicei, la plajă, îşi îmbrăcă rochia şi ieşi. Pe copii plecarea ei precipitată îi descumpăni şi se întrebară deznădăjduiţi dacă nu cumva i s-a terminat vacanţa şi s-a dus de tot, iar ei n-o vor mai vedea niciodată.

Ca să-şi alunge gândurile negre, trecu pe la unica sa cunoştinţă din staţiune, bătrânul profesor de latină care predase cândva la un vestit liceu din nordul ţării, iar acum susţinea aici o îngrijită polemică cu reumatismul. Cum isprăviră masa de prânz, o luară pe creasta dealului unde culeseră sunătoare şi fructe roşii de păducel până seara. Luă hotărârea fermă să nu se mai apropie de lac.

Dimineaţa, într-o dispoziţie de zile mari, coborî aleea umbruoasă, udă încă de rouă ca un miel abia născut. Îşi simţea corpul vibrându-i ca o sabie înaltă. Negurile din ajun se risipiseră fără urmă.

Ocoli lacul şi intră în apă din partea cealaltă. Se scufundă, îşi prelungi cât putu şederea în adânc, ascultă. Nu auzea decât foşnetul de mătase grea stârnit de propriile mişcări. Ieri probabil a fost obosită, sau a mâncat ceva ce nu i-a căzut bine. Nu ştia ce să mai facă de bucurie când, ca după un vis urât, îşi regăsea corpul întreg şi sănătos, alunecând cu o uşurinţă de peşte prin straturile calde ale apei sărate.

Până când s-a apropiat, fără să-şi dea seama, de pasajul stâncilor de ieri... La început stinse, abia perceptibile, intensificându-se apoi pe măsură ce se apropia de stânci, bubuiturile se succedau ritmic ca bătăile unui ornic al adâncurilor. Când ajunse lângă colţii de piatră, le auzi distinct, mai puternice decât ieri, mai aproape. De acolo izvora fuiorul bulelor de aer, în timp ce apa forma un şuvoi ce curgea năprasnic undeva, într-un hău, gata s-o târască şi pe ea.

Acum era sigură că nu se înşela.

Nu spuse nimănui nimic. Continuă scufundările şi în dimineaţa

următoare. A avut noroc de zile călduroase, cu soare mult sub care pădurile străluceau ca de o bucurie imensă. Obişnuiţii staţiunii, cei care îşi petreceau de mulţi ani toate verile aici, se înfruptau cu lăcomie din vremea frumoasă şi susţineau că n-au mai prins niciodată un asemenea timp. (Jurnalul Cosminei, în care se găsesc notate toate acestea, nu-şi face niciun fel de probleme că situaţia descrisă contrazice flagrant atmosfera posomorâtă evocată la început. Politeţea ne obligă să ne prefacem şi noi că nu observăm. Să-i urmărim mai bine peripeţiile).

Ciudatele lovituri se auzeau în fiecare zi mai clar.

Până la urmă ajunseră s-o intrige şi se hotărî să anunţe pe cineva. Neştiind cui trebuie să se adreseze, găsi că cel mai bine e să-i destăinuie totul bătrânului latinist şi să-l întrebe pe el cum să procedeze.

Aşa ar fi şi făcut dacă o întâmplare la început părând neînsemnată, dar care se complică apoi, nu i-ar fi sustras cu totul atenţia de la bubuiturile subpământene.

Mai făcu o investigaţie înainte de a împărtăşi altcuiva taina. Într-una din după-amieze renunţă la culesul sunătoarei cu bătrânul profesor şi porni împrejurul lacului. Aleile, împletindu-se într-un complicat labirint, erau pline de grupuri ce se deplasau încet ca într-un ceremonial. Cosmina se strecură printre vilegiaturişti fără să le ia în seamă privirile admirative sau critice şi se îndreptă spre *Muntele de sare.* O pantă abruptă, aproape verticală, din care ţâşneau, ca într-un peisaj de pe o altă planetă, vârfuri ascuţite, gri, translucide, stranii, se înălţau la câteva zeci de metri deasupra apei. Fata începu să escaladeze povârnişul şi, după un efort pe care-l resimţi mult timp în tot corpul, reuşi să ajungă sus.

Locul ce i se arăta o făcu să se înfioare. Se găsea pe un fel de platou strâmt, chinuit, uitat aşa din cine ştie ce convulsii geologice, în timp ce din trei părţi alunecări înspăimântătoare de teren deschiseseră prăpăstii fioroase ce se pierdeau în nişte văi înguste, tăiate de torenţi. Râpele acestea impresionau nu numai prin proporţii ci, mai ales, prin aceea că din ele nu se ivea niciun stei de care să se slujească nişte eventuali alpinişti; toate aceste coaste sordide nu erau alcătuite decât dintr-o masă vâscoasă de pământ învârtoşat cu sare topită. La câţiva paşi de locul unde se oprise Cosmina susura un izvor, surprinzător la o

aşa înălţime. Alte puncte umede, mai jos, în pereţii râpelor sugerau că o reţea de ape freatice menţin vâscozitatea oribilei paste, în care simţeai că odată căzut cineva s-ar fi scufundat pentru totdeauna. Întreaga înălţime ce mai stătea în picioare părea a se rezema doar pe masivul de sare pe care-l urcase Cosmina.

Câţiva goruni şi meri pădureţi, nişte arbuşti, ierburi aspre constituiau toată vegetaţia micului platou. Nişte stânci vechi, năpădite de licheni. Era evident că niciun animal nu păşise vreodată aici. Soarele cobora spre asfinţit şi învăluia acest loc singuratic într-o lumină de purpură din altă lume.

Cosmina se cutremură la gândul că ar putea-o prinde seara aici. Se culcă şi-şi apăsă urechea de pământ. Era exact deasupra locului de unde, în fundul lacului, răzbat acele bătăi nelămurite. Dorise să ştie ce e dincolo de acele stânci şi dacă de acolo, de sus, nu se aud bătăile din adânc. Nu se auzea decât susurul izvorului apropiat.

Când se ridică îl văzu.

Un simţ ascuns o avertizase că nu e singură, dar raţiunea îi reda siguranţa: aici n-a mai pus nimeni piciorul de la începutul lumii!

Stătea la câţiva paşi de ea lângă izvor, pe jumătate ascuns după tulpina unui gorun, şi o privea. Ochii îi clipeau ca loviţi de o lumină prea puternică.

După clipa de surpriză ce o zgudui ca un şoc electric, gata să o facă să ţipe, pe măsură ce bătăile inimii i se normalizau îl examină şi ea. Se calmă foarte repede şi aproape îi venea să râdă. Tânărul, bronzat, cu un fizic de atlet, cu barba neagră crescută în dezordine, era aproape gol, încins doar cu un şorţ vechi şi având în picioare nişte sandale uşoare legate cu curele de glezne. E unul din aceşti excentrici ce de câţiva ani încoace au invadat traseele turistice, îl eticheta Cosmina. O fi urcat şi el aici de dragul ascensiunii. Dacă m-a urmărit… atât îi trebuie! Să se apropie de mine că dintr-o mişcare de judo l-am şi catapultat în prăpastie.

Îl mai studie o dată cu coada ochiului. Corpul viguros părea obosit, pe frunte, pe piept şi pe braţe, prin pulberea de sare ce parcă-i încărunţea, şiroia sudoarea. Se aplecă şi sorbi cu nesaţ din izvor, apoi începu să se spele.

Soarele atingea linia culmilor din apus şi Cosmina se grăbi să coboare. Înainte de a-şi da drumul la vale, pe povârnişul ţepos pe unde urcase, se uită încă o dată la el. Ud, strălucind straniu, ca de aramă, în ultimele raze ale asfinţitului, o urmărea şi el cu privirea. Ochii lor se întâlniră, privirile li se încrucişară şi aproape scăpărară ca nişte spade, apoi se adânciră mult una în cealaltă, privirea ei era o zarişte deschisă în care privirea lui putea pătrunde şi, la rândul său, privirea ei străbătea tot mai adânc prin tainiţele ce nu se mai sfârşeau ale privirii lui.

Îi trebui un mare efort ca să se smulgă din această neînţeleasă migrare a fiinţei spre un misterios tărâm căruia simţea cum îi devine tocmai mult captivă.

Umbra cuprinsese de mult panta şi stâncile de sare care nu dorm noaptea ca toate celelalte pietre, ci parcă prepară în ele umezeala lumii. Cosmina le atingea cu mâinile, cu genunchii, sărea din una în alta, uneori ele i se lipeau de obraz cu făptura lor rece de salamandră.

Încerca să-şi alunge din ochi reflexele prea vii ale celeilalte priviri, care se altoiseră în privirea ei modificându-i-o, tinzând să devină una cu privirea ei, îşi apăsa pleoapele cu degetele îngreunate de sare, dar nu reuşea. Şi aşa, prăbuşindu-se de la un stei la altul, ceea ce simţea cu toată fiinţa fără să priceapă începu să se ridice încet, ca din hăurile unei ape întunecate, spre suprafaţa deschisă a înţelegerii: *privirea aceea vine de altundeva...*

A doua zi, la aceeaşi oră, Cosmina fu din nou pe platoul ce parcă supravieţuia neschimbat, solitar, cu o îndârjire mută, dintr-o altă vârstă a planetei.

Nici de data aceasta nu-l văzu de la început. Apoi apăru ca ieşit din pământ, oprit lângă trunchiul aceluiaşi copac de unde o privea. Pieptul său brun, brumat de sare, brăzdat de şiroaiele sudorii, aproape se confunda cu scoarţa crăpată a gorunului sau, mai degrabă, parcă ieşea din aceasta ca zeii vegetali din vechime.

Se aplecă şi bău apă din izvor, se spălă... Cosmina avu senzaţia uluitoare că ziua de ieri se repetă cum, la reluarea unei lecturi, ai reciti din greşeală pagina precedentă deconcertat că scena respectivă ţi-e cunoscută.

Ea plecă şi, prinsă parcă de acest joc al repetiţiei exacte, tot

aşa, înainte de a o apuca pe pantă în jos, se întoarse spre el. Stătea ca de aramă, strălucitor în soarele roşietic, şi o urmărea tăcut cu privirea. Era o privire curată şi tristă, proaspătă ca de copil şi cuprinsă totuşi de oboseală. Se citea în ea curiozitatea nestăpânită, dorinţa de comunicare şi frică...

În ziua următoare, Cosmina se prezentă din nou la întâlnire. Acum se aşeză jos, chiar lângă gorunul unde apărea el şi, cuprinzându-şi genunchii cu braţele, aşteptă. După puţin timp, când se uită la izvor, îi zări umbra alungită de asfinţit culcată peste şuviţa de apă. Se întoarse fără să se ridice şi îl văzu: stătea în picioare, la spatele ei, încercând să rămână liniştit, dar stăpânit vizibil de o tulburare intensă.

Ea îi întinse mâna, i-o prinse pe a lui şi îl trase uşor spre ea. El se aşeză alături.

Îşi purta ochii pe ea, fascinat, fără jenă, ca pe o operă de artă în faţa căreia privirea se leapădă de orice viclenie, se manifestă cu întreaga ei sinceritate. Apoi îi atinse de-abia braţul cu vârful degetelor. Se spune că acesta era gestul cu care, demult, oştenii reîntorşi din interminabile campanii militare îşi mângâiau soţiile. Mâinile lor înţepenite pe fierul lăncilor, scăpate din încleştări atroce îşi pierduseră deprinderea de a mai umbla cu nişte făpturi atât de fragile.

— Mâine să vii mai devreme! îi spuse Cosmina.

El se apropie şi-i privi buzele concentrat, mirându-se de sunetele ciudate rostite de ea, forţându-se să le pătrundă înţelesul.

Cosmina îi arătă soarele al cărui disc pe jumătate se ascunsese după culme, apoi ridică degetul arătând un punct pe cer deasupra capului.

El îşi încruntă o clipă sprâncenele, apoi se destinse într-un zâmbet larg: înţelesese! Se vedea inundat de o bucurie fără margini, aşa cum trebuie să se fi simţit primul om când a înţeles întâia dată un gând care nu era al său, ci venea spre el ca o solie de fraternitate din partea unui semen.

Se întâlniră, aşa cum stabiliseră, la amiază. El o aştepta. De cum o văzu ridică braţul spre soare.

— Da zice ea: soarele! El ne-a adus pe amândoi aici. *Le soleil*... *Sonne*... *il sole*... Toată dimineaţa făcuse exerciţii, încercând să-şi reanime aptitudinile ei de poliglotă. Nu-şi putea aminti acum în ruptul capului varianta englezească. O repetase

de zeci de ori, renunţase la scufundări, s-a plimbat necontenit, desculţă, pe scândurile falezei, scandând în gând vocabulare învăţate cândva, dar ca la examen, cunoştinţele se topiră subit.

— *Sol!* răspunse el.

Bine că nu e lipsit de grai! se bucură Cosmina. Cumva tot vom reuşi noi să ne înţelegem.

Se ridicară şi fata, mai mult prin semne, schiţă un plan cu care el se arătă de acord şi-l puseră imediat în aplicare: părăsiră spaţiul acesta neprietenos, coborâră panta muntelui de sare, trecură albiile pâraielor ce se vărsau în lac şi o apucară pe coastele mai blânde de dincolo, prin pădurea calmă, împăcată în amiaza de vară.

Urcau pe cărări întortocheate, suiau pante pieptişe, foşneau cu picioarele straturile de frunze uscate ale anilor trecuţi, îşi ţineau răsuflarea să nu sperie puii de căprioară ce-i fixau întrebători, culegeau flori albastre, cu tulpiniţa fragedă, crescute în umbră.

Rătăceau ca doi prieteni ce se ştiu de când lumea, cu aceleaşi apucături, cu gesturile sincronizate, care nu sunt nevoiţi să se consulte: „facem aşa sau altfel? o luăm pe aici sau pe dincolo?”

Când aveau de trecut un pârâu adânc sau când ajungeau pe buza unei prăpăstii care-ţi dădea ameţeli, el îi spunea: *„Ne timueris!”* şi o trecea în braţe. Uneori se prefăcea că o scapă în genune şi ei îi îngheţa tot sângele, corpul i se topea într-un ţipăt, îşi încleşta braţele după grumazul lui.

El se purta degajat, era foarte tânăr şi se vedea cât de colo că hoinăreala îi face bine. Numai atunci când undeva, de după o muche de deal, dintr-un desiş, apărea cineva, un om singur sau un grup, avea o reacţie de apărare, se ascundea instinctiv după tulpina primului copac şi găsea gestul acesta atât de justificat că nici măcar nu se întreba dacă şi Cosmina îl vede la fel sau nu.

Vilegiaturiştii, altfel, nu-i băgau în seamă. Dacă în orele de baie şi de plajă scafandra era supusă unui examen continuu, acum, aici în pădure, interesul pentru ea scădea substanţial. Acolo era realizatoarea unor performanţe la care lumea reacţiona, aici, în schimb nu se mai prezenta decât ca una din fetele care se plimbă cu un tânăr prin pădure. Se cunosc destule cazuri de campioni care, aclamaţi în momentul victoriei, sunt daţi uitării imediat după aceea şi, reduşi la condiţia omului de rând, nimeni nu se mai interesează de ei.

Nici el, deşi umbla gol, echipat numai cu şorţul său ponosit, nu atrăgea mai mult atenţia. Lumea nu ştia cum să profite mai din plin de timpul frumos, peste tot se făcea plajă, se umbla în dresuri de baie şi mai degrabă te făceai remarcat dacă apăreai în ţinută de oraş.

De altfel, alegeau traseele cele mai accidentate pe unde nu se încumeta aproape nimeni.

Când într-o zi ajunseră pe un tăpşan înalt, el înmărmuri. De acolo se vedea bine lacul cu împrejurimile lui. Începeau orele de plajă de după-amiază şi o mulţime pestriţă se revărsa pe treptele largi şi umplea platformele de lemn de pe mal.

Privea fascinat. Tabloul fremătător îl umplea de vrajă şi nelinişte. Pe faţă îi treceau nişte valuri de umbră. Se chinuia să înţeleagă, încerca să prindă un sens pe care l-a pierdut şi nu-l mai poate dibui. Avea expresia omului trezit dintr-un vis, când nu reuşeşte să-şi dea seama unde e, nu-şi mai recunoaşte odaia, nu pricepe ce e cu el.

Cosmina îşi apropie tâmpla de a lui căutând să afle ce se petrece acolo, ce zbucium surd îi răvăşeşte gândurile.

Vacanţa bătrânului profesor se apropia de sfârşit când Cosmina îi spuse:

— Este aici un tânăr care cred că vorbeşte latina.

— Un tânăr? se miră dascălul. Mă tot uitam la moşnegii de seama mea în speranţa că voi descoperi unul cu care să mai schimb o vorbă pe latineşte. Din păcate n-am dat peste niciunul. Ştii, profesorii de limbi clasice au un aer al lor, ceva asemănător cu patina ruinelor antichităţii. Noi ne recunoaştem imediat. Am rămas aşa de puţini şi poate tocmai acesta e motivul pentru care între noi s-a născut o solidaritate aparte, ne simţim ca membrii unei confrerii… Dar un tânăr!… N-aş fi crezut… Adu-mi-l neapărat.

Vila profesorului era mică, veche, de lemn şi vopsită în verde. Era izolată, ascunsă în pădure, ceea ce le permise celor doi să ajungă la ea neobservaţi. Bătrânul era singur, toţi vecinii coborâseră la baie. Îi aştepta pe terasă, într-un fotoliu împletit care scârţâia suferind.

Nu se miră când îl văzu pe tânăr înfăşurat doar în şorţul său prăfuit. În schimb acesta se arătă foarte uimit de costumul negru al profesorului şi făcu o figură pe care am face-o şi noi dacă am întâlni pe bulevard un tip în ţinută de muşchetar. Nu

ştiu nici ce intenţionează bătrânul când îi întinse o mână; abia reuşi să priceapă că acesta ar dori ca el să i-o strângă, ceea ce şi făcu troznindu-i degetele veştede ca pe nişte vreascuri. Se purta stângaci, nu ştia de ce a fost adus aici, fata nu-i spusese nimic şi, chiar dacă ar fi încercat, n-ar fi avut cum să se facă înţeleasă, îl cărase doar aşa după ea până-l băgase înăuntru. Simţea că ea îi e binevoitoare, că nu îi întinde nicio cursă, se simţea însă stingherit din pricină că nu ştia care e rolul lui în această scenă, ce ar trebui să facă. Cu atât mai mare îi fu surpriza când îl auzi pe amfitrion adresându-i-se în limba lui.

— Am auzit că vorbeşti latineşte, tinere. Te felicit!

— Îţi mulţumesc, răspunse tânărul nespus de încântat că a scăpat de starea de muţenie care parcă îl sărăcea, îi producea o infirmitate. Nu văd însă pentru ce merit felicitările tale, o, nobile domn!

— *Adolescentem verecundum esse decet*[17] spuse bătrânul. Totuşi, ca la etatea ta să stăpâneşti cu atâta siguranţă latina e un lucru demn de toată lauda. Cu siguranţă ai urmat un institut de limbi clasice…

— Nu, domnul meu. Sunt inginer militar.

— Da?!… fu bătrânul tot mai uimit de precizia cu care oaspetele mânuia instrumentele gramaticale, cele ce băgau odată groaza în foştii săi elevi. Din câte generaţii au trecut prin mâna mea, îşi spuse cu amărăciune, nici pe un singur şcolar nu am reuşit să-l fac să-şi însuşească atât de bine normele de aur ale limbii. Regret că nu mi-ai fost elev. Spune-mi, cum ai învăţat totuşi, ai avut un profesor particular?

— Profesor particular… râse tânărul. Am avut mai mulţi: tata, mama, fraţii mei… Aceasta e limba pe care o vorbim în familie. Nu cred că are de ce să vă mire aceasta.

— De ce să mă mire?*… A fortiori!*[18] exclamă profesorul. Ceea ce aud din gura ta îmi umple sufletul de admiraţie. Mai există o familie în care se vorbeşte curent latina! Pe Joe, tinere, unde este familia ta?

— În Sicilia.

— A, Sicilia, Sicilia… Ochii profesorului se aburiră de duioşia unor amintiri îndepărtate.

— Ai fost în Sicilia, profesore? îi ghici tânărul gândurile.

---

[17] Adolescentul se cade să fie modest (lat.).

[18] Cu atât mai mult (lat.).

— Cum să nu fiu! Am fost… am fost… Unde n-am fost?! Toată Italia am străbătut-o. Când eram de vârsta ta… Şi acum, noaptea, de când insomniile mi se fac tot mai lungi, ca să le umplu cu ceva, călătoresc… Şi când aproape se face ziuă şi eu tot n-am adormit, reuşesc să ajung până în Sicilia…

Intră în cameră şi se întoarse cu un album.

— Şi aici l-am adus cu mine. Îl răsfoiesc înainte de culcare, apoi stâng lumina şi o iau la drum…

Cartea, deşi avea aspectul cel mai comun, i se păru tânărului cu totul ciudată. O întoarse, o pipăi, o mirosi. Nedumerit, începu s-o frunzărească. De unde profesorul se aştepta ca revederea unor peisaje familiare să-i facă plăcere, observă cu surprindere că clişeele îl contrariază, îi produc o stare de agitaţie.

— Am parcă nişte *aegri somnia*[19], spuse după un timp. Ce e cu aceste ruine? Nu văd decât ziduri dărâmate, coloane făcute ţăndări, statui mutilate… Desigur, nimic nu e real din ce văd aici, şi nici nu va putea să fie real vreodată. Un artist dement a creat această operă în care aduce elogiul distrugerii. Recunosc că are geniu. Reuşeşte să te umple de tristeţe şi deznădejde.

Cosmina îi urmărea tăcută. Era uimită şi ea de uşurinţa cu care el se exprima. Din când în când, profesorul îi traducea părţi din discuţie.

— *Nunc tempus est proficiscendi*[20]*,* spuse el ridicându-se.

— Extraordinar! se entuziasmă profesorul din nou, şi se lovi cu palma peste frunte, ce folosire măiestrită a genitivului gerunziului!… Ce notă maximă aş fi pus în catalog pentru această propoziţie! Nu mi-a fost dat în toată cariera mea să dau mai mult de opt. *Salve*[21]*,* tinere, şi te aştept mâine din nou. Cosmina, i se adresă el fetei în româneşte ameninţând-o cu degetul, vezi, nu-l face să uite latina! Are o pronunţie mai neobişnuită, va trebui să-l mai corectez puţin, dar posedă o sintaxă care l-ar impresiona şi pe Cicero…

În fiecare din zilele ce precedară plecarea profesorului se revăzură toţi trei şi colindară împreună pădurile. El sosea punctual la întâlnire, de fiecare dată însă obosit, ca după o muncă epuizantă, îşi revenea în compania lor, era vesel şi exuberant, spiritual, plin de umor în conversaţiile cu profesorul,

---

[19] Vise de bolnav (lat.).

[20] Acum este timpul de plecare (lat.).

[21] Salutare, să fii sănătos (lat.).

ca apoi, după câteva ore să-şi ia rămas bun şi să plece. Pe Cosmina absenţa lui o intrigă, intuia că el îndeplineşte un program care-i absoarbe toate forţele, ceva ce scapă cu totul înţelegerii ei. Nu-l întreba, bănuind o misiune secretă, aştepta o mărturisire din partea lui, cum însă ei între ei nu reuşeau să lege un dialog, nici el nu se grăbea să se confeseze. Profesorul, în hoinărelile lor prin toate coclaurile, îndeplinea rolul de translator, unica legătură prin care ei puteau comunica. Mijloc nu lipsit de îngrădiri, însă. Când erau singuri simţeau deopotrivă că ar avea atâtea să-şi spună, *non multa, sed multum* (cam la atâta se reduceau cunoştinţele de limbă latină ale Cosminei), ceva foarte grav şi important, adânc, fundamental, dar barierele limbii îi obligau să recurgă la gesturi, la elementele cele mai puerile, mai sărace decât ale copiilor de cinci ani. Dacă situaţia aceasta îi amuzase la început, ea deveni treptat obositoare şi restrictivă, o simţiră în curând ca pe o povară nedreaptă. Postarea profesorului între ei făcu dintr-odată posibilă comunicarea, zăgazurile se ridicară şi mai ales el, ca răzbunând osânda de până atunci, deveni foarte vorbăreţ. Nici acum însă o nouă cenzură nu întârzie să-şi facă simţită prezenţa. Acele lucruri fundamentale nu puteau fi transmise prin intermediari. Bătrânul profesor era nu numai demn de respect, ci ei îl şi iubeau. Slăbita lui făptură aproape octogenară nu putea constitui însă sub niciun motiv elementul prin care tumultul vârstei lor să poată circula de la unul la celălalt, s-ar fi ars ca sub un curent de voltaj prea ridicat.

Poate aceste gânduri, conştiinţa tot mai clară a neputinţei comunicării îi făcură într-o zi să fie mai abătuţi. Poate cauza să fi fost alta, el era mai trudit ca altădată şi extenuarea lui se răsfrângea şi asupra ei, sau, pur şi simplu, sufereau la gândul că profesorul îi părăseşte. Observându-le din prima clipă indispoziţia, acesta le spuse insinuant:

— *Amantium irae amoris interratio est!*[22]

— *Fac ne hoc dicas!* a replicat el. *Consuetudo laborum perpessionem dolorum efficiet faciliorem*...[23]

Despărţirea, în piaţeta nepavată a autogării, denivelată şi tristă în urma multelor plecări ce se petrecuseră în spaţiul ei, din

[22] Certurile îndrăgostiţilor dau iubirii prospeţime (lat.).

[23] Nu spune aceasta! Obişnuinţa cu suferinţele face mai uşoară suportarea durerilor (lat.).

cauză că cei ce plecau nu se duceau oricum, indiferenţi, ci lăsau aici vacanţa, fu plină de efuziuni, ba Cosmina, care se forţa să pară veselă, să-l amuze pe bătrânul profesor şi cu nişte anecdote pentru interpretarea cărora ea nu avea deloc aplicaţie, îşi stăpâni cu greu o lacrimă. Îşi promiseră solemn toţi trei că la anul se vor revedea aici. Când profesorul fu în autobuz şi acesta se opintea să pornească, tânărul, în timp ce-i dădea prin înghesuială geamantanul ros, de-o vârstă cu stăpânul, mai apucă să-i spună:

— *Romam cum venero, statim ad te scribam*...[24]

De aici strada mare urca, la ora aceasta înţesată. Dar până în spatele autogării cobora pădurea. Pe acolo o porniră ei, grăbiţi să dispară cât mai repede în umbra reavănă, sub bolţile mari.

De mult, încă din primele zile nu se mai întâlniseră în vârful muntelui de sare. Acum ea îl aştepta din nou aici. Episodul cu autogara îl zguduise aşa de profund, aproape îl traumatizase, că nu mai reuşise să-l atragă spre locurile circulate. Se ataşase aşa de puternic de profesor că acceptase să-l conducă până la punctul de îmbarcare. Acolo însă se ţinuse din toate puterile să nu facă o criză. Mulţimea ce nici nu-l băga în seamă dar care lui i se părea aberantă prin tot ceea ce făcea, prin felul cum arată, maşinile, întreaga ambianţă, toate i se izbeau cu brutalitate de retină, îi loveau ca nişte baroase timpanul. Efortul de a nu-şi manifesta deruta, de a nu înnebuni, îl costase enorm şi încă din primele momente, de cum se văzură la adăpostul pădurii, un resort se frânse în el, fu zguduit de un tremur violent, iar faţa-i exprima o groază fără nume. Se rezema de Cosmina ca de ultimul sprijin pe care lumea îl mai poate avea pentru el. Trecea prin acel moment deznădăjduit şi de o umilinţă extremă pe care odată şi odată îl cunosc toţi bărbaţii, nu de multe ori în viaţă, când toată puterea lor de a se arăta nepăsători şi tari, de a apărea în faţa muierii şi copiilor, oricâte furtuni le-ar zgudui cuibul fragil, de neclintit ca o stâncă de bazalt, când toată această putere etalată cu bună ştiinţă, pentru că e absolută nevoie de ea, în faţa căreia slăbiciunile se ascund ca şi cum n-ar exista, se năruie şi omul, suferind de ruşine şi, mai presus, de durerea de a nu mai reuşi să fie pilonul de susţinere al mereu ameninţatului lor edificiu, caută el însuşi un reazăm în cea care

---

[24] Imediat ce voi fi sosit la Roma o să-ţi scriu (lat.).

mai mult decât oricine are nevoie de tăria sa, în femeia lui. Femeile, în aceste împrejurări, dovedesc o forţă inimaginabilă, ele care plâng uşor, care sunt atât de cicălitoare, invidioase, uşuratice, în asemenea momente adună nu se ştie de unde, de prin mădularele întregului neam omenesc născut de ele de când e lumea sau pe care de-abia urmează să-l nască de acum încolo, puteri nebănuite ca să-l treacă peste momentul lui de slăbiciune pe acest bărbat care trebuie să fie tare.

Cosmina nu mai încercase o astfel de stare dar instinctiv se purta aşa ca toate semenele ei.

Reuşise să-l liniştească treptat. Ştia că mai încolo, cândva, îl va coborî din nou în lume şi el se va obişnui cu viaţa aceasta a tuturor, din care el, deocamdată, e, nu înţelege nici ea din ce motiv, exclus. Până atunci, însă, se vor mulţumi să se ascundă, ca sălbăticiunile, prin locuri neumblate. Numai de-ar ţine timpul frumos!

Acum îl văzuse pe unde vine: ieşea strunjindu-şi corpul atletic dintr-o crăpătură a stâncilor sure, acoperite de licheni verzi-albăstrui. Şi-o fi făcut culcuş într-o grotă, gândi Cosmina.

Se aşezară lângă izvor şi priviră multă vreme apa ce palpita ca un gât de şopârlă.

— Te fac să urci până aici… spuse el cu vinovăţie.

În intervalul cât petrecuseră împreună cu profesorul făcuseră fiecare progrese vizibile în însuşirea idiomului vorbit de celălalt. Cosmina îşi reaminti elemente ale limbii latine pe care nu le ştiuse niciodată cum trebuie, dar care acum, ciudat, nu i se mai păreau osificate, reci, impenetrabile, ci se însufleţeau, căpătau o fluenţă şi o claritate, exact de ceea ce profesorii încearcă să-i convingă pe învăţăceii lor şi nu izbutesc niciodată. La rândul său, el se iniţie în limba fetei cu o uşurinţă uimitoare. Aşa începură să folosească un amalgam plin de prospeţime şi de farmec, cu norme şovăitoare dar de printre care sensurile se iveau ferme şi nuanţate, un fel de protoromână, ceva ce trebuie să se mai fi vorbit odată pe aceste pământuri, atunci când limba noastră se găsea în faşă.

— Dar aici e foarte frumos, îl asigură ea. Ştii că prima dată am urcat aşa, fără să ştiu că te voi întâlni, pentru că mi-a plăcut să înfrunt o coastă plină de primejdii, de care alţii se înspăimântă. Nu-i mărturisi adevăratul motiv al primei ei ascensiuni şi abia acum, după aproape două săptămâni, îşi aminti de bubuiturile

neliniştitoare ce poate mai tună acolo în adânc, sub chiar locul pe care ei stau acum.

— Să nu te surprindă purtarea mea de ieri, se simţi el obligat să-şi reinstaureze prestigiul, exact aşa cum fac toţi bărbaţii în situaţii asemănătoare. N-aş fi vrut să mă vezi atât de nenorocit, dar vacarmul acela infernal m-a descumpănit cu totul.

Abia vorbea, era frânt de oboseală. Se vedea că nu mai are putere nici să se spele aşa cum obişnuia în apa izvorului. Cosmina îi scutură cu palmele pulberea de sare ce-i îngreuna părul, sprâncenele, umerii.

— Nu trebuia să te sperii aşa, îi spuse. Nimeni nu vrea să-ţi facă niciun rău.

— Nici tu nu-ţi dezminţi genul, surâse el trist. Ai suflet mare, dar judeci puţin şi înţelegi şi mai puţin. Nu m-am temut! urlă aproape. Înţelegi? şi o scutură de umeri. Nu mă tem de nimic! făcu o pauză să se liniştească şi reluă pe un ton schimbat, fără asprime, de confesiune care are o imperioasă nevoie de a fi împărtăşită.

— M-am convins încă de la început că nimeni nu-mi vrea răul, că nu mă paşte nicio primejdie. Cea mai neclintită certitudine erai tu. Între noi doi, oricât ne-am ascunde-o, s-a născut o... solidaritate, pe care mă feresc s-o definesc în vreun fel, dar care e în stare să se opună oricăror pericole. Prin urmare, atâta timp cât acţionam în înţelegere cu tine, eram convins că nu se poate ivi nici cel mai mic accident. Tu nu mă poţi expune la ceva rău. Altul a fost mobilul căderii mele sufleteşti...

Cosmina ascultă cu toată fiinţa. Se dezlegau, în sfârşit, nişte mistere care îi chinuiseră nopţile, care o exasperau cu ceaţa lor albastră ce le învăluia şi ţinea să nu scape nimic din mărturisire.

— Văd nişte imagini terifiante, cu care ochii mei nu se vor obişnui niciodată. Oamenii, altfel părând perfect normali, se îmbracă oribil, – iartă-mă, dar şi tu eşti contaminată de nebunia asta, porţi o haină contrară celor mai îngăduitoare prescripţii ale bunei cuviinţi, – apoi zgomotele acelea pe care urechea omenească nu e în stare să le suporte, şi nici nu vreau să-mi mai amintesc de casele pe roate care se deplasau singure, exact ca într-un coşmar. Toate simţurile îmi sunt biciuite, învineţite cu fasciile... într-o seară, după ce m-am despărţit de tine, m-am dus în acel loc de unde odată am privit împreună lacul. Ochii mi-au fost injectaţi de nişte lumini nefireşti, de o

putere şi o agresivitate extraordinară… Şi totuşi, ceea ce e şi mai greu, mai bine zis imposibil de suportat, nici nu sunt toate acestea. Dacă se poate imagina ceva mai crud şi mai zdrobitor, *acel ceva* îmi provoacă chinurile cele mai mari. Imposibilitatea de a înţelege, lipsa oricărei logici, absenţa raţiunii. Tot ceea ce văd în jurul meu nu sunt decât alte feţe ale unui coşmar ce nu se mai sfârşeşte. Singura realitate de care nu mă îndoiesc, care a rămas credincioasă legilor materiei este cea de jos, de acolo de sub pământ. E o realitate dură, mai grea decât a oricărui condamnat. Firesc ar fi ca ieşirea la suprafaţă să mă reconforteze, să mă facă să nu mai doresc niciodată să mă întorc acolo. Aici respir în voie, soarele mă alintă cu razele lui, văd puii de căprioară, sar peste pâraie, mă uit în ochii unei fete frumoase… Cu toate acestea, ceea ce mi se întâmplă la lumina zilei e mai chinuitor decât viaţa din subteran. De ce? Pentru că nu reuşesc, orice aş face, să pricep ce se petrece, ce s-a petrecut într-un interval de timp atât de scurt. Gândeşte-te, în urmă cu o lună şi ceva umblam pe aici ca în propria bătătură. Ce s-a întâmplat cu toată acea lume, ce e cu aceasta pe care o găsesc azi? Logica nu suportă astfel de schimbări. Nici zeii nu au făptuit niciodată o transformare ca asta. Tot ce pot să îmi spun e că sunt pradă unui vis din care nu izbutesc să mă zmulg.

Nici Cosmina nu pricepea mai mult. Temându-se ca el să nu-şi încheie mărturisirea, se grăbi să-l întrebe:

— Dar ce faci acolo, sub pământ?

— S-a întâmplat un accident. Aici noi avem – sau am avut, nici nu mai ştiu cum e corect să spun – nişte mari saline. Acum vreo patruzeci de zile, prin prăbuşirea unor galerii, un număr mare de oameni au fost izolaţi în subteran. Eu, ca inginer care am prospectat mai multe mine şi mă pricep la compoziţia pământului, am luat o echipă de patru soldaţi din cohorta care staţiona în apropiere şi asigura transportul sării, ne-am înarmat cu unelte şi am început să-i căutăm, să ne deschidem drum până le ei, să-i salvăm. Nu am reuşit să dăm de ei, dar n-am capitulat, erau încă speranţe să-i găsim în viaţă. Minele de acest fel, din cauza infiltraţiilor de apă care topesc sarea şi sapă nişte hornuri de la suprafaţă până jos, primesc aer de afară şi, cu merinde şi apă, se poate supravieţui mult timp. Băteam cu rângile în pereţi şi ascultam, se auzea ceva, dar niciodată n-am fost siguri că ei ne răspund sau nu e decât ecoul loviturilor

noastre.

După o săptămână de încercări zadarnice ne-am convins că toţi pieriseră şi am fi renunţat dacă nu intervenea o întorsătură dramatică în mersul expediţiei noastre. Nenorocirea a fost că alte prăbuşiri ne-au separat şi pe noi, unii de alţii, eu am rămas închis într-o galerie, ceilalţi în alta. De atunci am încercat mereu să restabilim legătura între noi, dar n-am mai reuşit. Ne auzeam, eram pe aproape, despărţiţi doar de un perete, dar lucram ca nişte soboli, orbeşte, nimeream în alte hrube şi nu ne-am mai adunat cu toţii. Eu am dat de unul din acele hornuri de care ţi-am spus şi cu mare greutate am izbutit să ies afară. Am continuat apoi aceste ascensiuni la suprafaţă unde dădeam de aer proaspăt, de apă…

— Şi te întorceai de fiecare dată înapoi acolo jos?

— Da, nu puteam să-i abandonez pe ceilalţi. Timpul cât stăteam afară erau orele mele de odihnă, nu e chip să sapi într-una, fără pauză. Apoi mă duceam să-mi continuu lucrul… Şi poate că totul s-ar fi rezolvat cu bine, dacă nu s-ar fi petrecut un alt cataclism, cel mai cumplit. La un moment dat, ceva a zguduit pământul cu forţa unui cutremur şi nişte zgomote năprasnice ne-au asurzit, ore întregi: căzuseră şi bolţile uriaşelor săli centrale, înalte de douăzeci de metri. Mai târziu, tot săpând, nu ştiam nici eu în ce direcţie, mă dezorientasem cu totul, am observat că de undeva apa năvăleşte în galerie cu o presiune colosală. În craterul deschis după prăbuşire se adunase apa acestui lac. Inexplicabil cât de repede: această ultimă dărâmare s-a întâmplat cu câteva zile înainte de întâlnirea noastră.

— Cu câteva zile?… Lacul acesta are o sută de ani…

— Un secol!… sări el îngrozit şi-i căuta ochii spre a citi din ei adevărul. În ce an ne aflăm?

Avură de rezolvat o socoteală complicată: să pună de acord anii de la întemeierea Romei cu numărătoarea anilor noştri. Rezultatul îi ului pe amândoi.

— Asta înseamnă că tu ai intrat în salină acum o mie opt sute de ani…

— Da, zise el încă tulburat de nefirescul situaţiei. În acel an împăratul Marc Aureliu a semnat decretul de ridicare a cetăţii Apulum la rang de municipiu. Îmi amintesc exact: peste două luni urmau să se desfăşoare mari festivităţi la Apulum, la care eram invitat să iau parte… Toată vremea am fost convins că ele

încă n-au avut loc şi mă grăbeam să terminăm operaţia de salvare, să mă duc la serbări.

— Trebuia să mai treacă o sută de ani până când Aurelian a dat ordinul de părăsire a provinciei.

Şi Cosmina îi rezumă, cum se pricepu, cele două milenii de istorie. El o urmărea tot mai nedumerit. Cel mai mult îl impresionă retragerea de la 271 şi destrămarea Imperiului.

— Prin urmare, au trecut peste Dunăre şi noi am continuat să bubuim cu rângile în stânci?! spuse el cu amărăciune, realizând un fapt ce până în această clipă îi păruse incredibil. Noi nu ne îndurăm să părăsim câteva suflete blocate între pietre, şi Împăratul ordonă evacuarea unei provincii?!…

— N-aţi rămas numai voi, au rămas destui…

— Şi Imperiul nu mai este? Nici Roma?

— Cetatea Eternă există. Şi Imperiul, prin ceea ce a avut nemuritor… Şi totuşi, nu înţeleg… Europa a fost cotropită de migraţii, s-au descoperit continente noi, nenumărate războaie au pustiit lumea, oamenii au ajuns în lună, şi în toată această groază de vreme tu continui să loveşti cu un ciocan nişte pereţi de sare!… *Ai fost uitat de timp!* şopti ea ca fulgerată de o revelaţie.

— Da, abia acum încep să mă clarific, spuse el tot în şoaptă. Am fost uitat de timp, am rămas în afara lui… Şi se simţi cuprins de o altă singurătate, mult mai mare, mai adâncă şi decât cea care îl încercase când a aflat de retragerea lui Aurelian, şi decât cea pe care o ştia din galeriile de sare, – o singurătate cosmică.

Fata îi întinse mâna, dar el nu mai îndrăzni să i-o atingă.

Discuţia din vârful Muntelui de sare produsese o schimbare radicală în comportarea lui. Înţelesese ce s-a întâmplat cu el şi, oricât l-ar fi tulburat descoperirea adevărului, starea aceasta era preferabilă celei de neştiinţă în care se zbătuse până atunci. Încă nu se gândise ce va face în continuare. Deocamdată nu era stăpânit decât de dorinţa de a vedea cât mai mult. Dacă atunci când nimerise într-o lume pentru el nu numai străină, ci aşezată pe nişte baze de neînţeles, avea toate motivele să se ascundă de oamenii ale căror intenţii nu le putea prevedea, acum insista ca prietena lui să-l ducă peste tot. Nu-şi făcea niciun fel de probleme în legătură cu echipamentul său destul de original, cerea să coboare printre oameni. Cosmina îi cumpără o bluză, o pereche de pantaloni şi una de pantofi, ca să poată ieşi pe

stradă, intenţionând ca după aceea să meargă împreună la un magazin de confecţii unde să-i aleagă un costum mai acătării, pe încercate.

Noua îmbrăcăminte îl amuză enorm, deşi toate îl strângeau şi-i jenau mişcările, se văzu atât de caraghios că propriul aspect îl înveseli de parcă s-ar fi echipat pentru un convoi grotesc de Saturnalii.

Apoi îşi începură nesfârşitele tururi ale staţiunii. Cosmina era obligată să dea mii de explicaţii din domenii asupra cărora ea însăşi nu se oprise niciodată: natura curentului electric, principiul de funcţionare a telefonului, radioului şi televizorului, câte tipuri de autovehicule există şi cât combustibil consumă fiecare... Intrau în librărie unde el se apuca să descifreze titlurile de pe coperţi şi cotoare, cerând să i se traducă, să i se dea informaţii asupra autorilor. Se bărbieri şi se tunse la frizer şi Cosmina care-l aştepta afară era să nu-l recunoască: bărbatul voinic, cu un fizic de gladiator, era aproape un copil. Luară la rând magazinele unde fiecare articol era studiat, inventariat cu grijă. Când oboseau, trăgeau la cofetărie unde beau o răcoritoare. Şi aici el îşi continua investigaţiile, înregistra alte amănunte care toate îi apăreau extrem de interesante. Aici publicul era aproape exclusiv de vârsta lor sau şi mai tineri. Deşi nu se petrecea nimic deosebit, era extrem de curios să vadă cum se comportă cei aşa zicând, din generaţia lui. Îl distra mai ales un obicei al acestora cu totul ciudat: ţineau între buze nişte suluri subţiri din care scoteau într-una valuri de fum. De fiecare dată, cât timp stăteau aici, o voce hârşâită ţipa la nesfârşit: *„la pluie... la pluie...”* Nici Cosmina nu-şi explica mai clar cauza acestei repetiţii continue care trecea în obsesie: tonomatul hârbuit ca o râşniţă nu mai poate pune în mişcare decât acest unic disc, sau cântecul o fi fiind în vogă şi consumatorii nu se mai satură ascultându-l?

După câte un scurt popas o porneau iarăşi, vizitau alte prăvălii, asistau la câte un meci de volei sau de fotbal cu echipele incomplete din lipsă de combatanţi, intrau la cinematograf, se duceau în piaţă unde se vindeau pepeni verzi şi nimicuri de ceramică ţipător colorate. La „tirul sportiv” a învârtit o puşcă în mâini un sfert de oră, pe urmă a luat ţintele la rând negreşind nici măcar una.

Dar oricâte vedea, nu se sătura niciodată. Cosmina a trebuit

să-i aducă o hartă pe care să vadă cum arată acum teritoriul Imperiului său. A dorit apoi să i se ofere date despre noile continente descoperite: geografie fizică, populaţie, economie. În fiecare zi, ca niciodată până atunci, Cosmina făcea cu voce tare lectura ziarului: el trebuia să ştie ce se întâmplă pe glob.

Într-o zi, Cosmina i-a făcut o surpriză deosebită: a luat două locuri la o excursie ce se organiza într-un oraş apropiat. Acolo au vizitat muzeul de istorie. Sălile destinate epocii romane l-au tulburat peste măsură, se regăsea într-un mediu familiar şi simţea totodată, din nou, cât de departe e de toate acestea. Privea cu o nesfârşită nostalgie pietrele incizate cu litere sigure, elegante, pline de distincţie, obiectele de podoabă purtate de femei contemporane cu el, născute odată cu el, din care nu s-au mai ales decât aceste fărâme de metal, monedele din cele pe care, poate chiar exemplare expuse aici, el le avusese în mână.

— Te uiţi ca un moş la nişte suveniruri din tinereţe, i-a spus Cosmina.

— Dar nu sunt un moş? i-a răspuns el. Am o mie opt sute douăzeci şi cinci de ani…

Era o noapte profundă, deplină. Parcă anotimpul, pentru că nu dispunea decât de un interval foarte scurt destinat nopţii, concentrase în ea toată frumuseţea lumilor.

— Nu mai ştim unde sfârşeşte pământul şi unde începe cerul spuse Cosmina.

— Poate suntem în cer… răspunse el.

Se opriseră pe o culme de deal, era un întuneric bun, puternic dar blând, care te umple de linişte şi de împăcare, prin el stelele se vedeau umede, neobişnuit de mari, că parcă le-ai fi privit cu ochi de copil, jos, aproape, încât te puteai crede în văzduh.

Liniştea neţărmurită ca o faţă sesizabilă a eternităţii era subliniată de vuietul apei din vale. Prin aerul proaspăt, odihnit, râul, cu toate că valea era departe, se auzea clar, ca la o aruncătură de băţ şi zgomotul te făcea să simţi limpezimea apei trecând peste pietre mari, rotunjite, spălând în ţesturi rădăcinile roşii ale arinilor, căzând de pe praguri în vâltori.

Departe, probabil în poiene unde se face fân, pâlpâiau focuri singuratice. Le priveau tăcuţi şi li se părea că, dacă apa ar înceta o clipă, ar auzi de acolo trosnetul vreascurilor ce ard.

Nu mişca nicio adiere. Deşi peste zi fusese foarte cald, aerul nu era uscat, îl simţeau reavăn ca o răsuflare a pământului. Îi

împresura molcom, încărcat de mirosul florilor de pădure adormite, al ţărânii şi al scoarţei de copac.

Era o noapte care cobora parcă din veacuri.

— Tot aşa era şi atunci... murmură el. Toate s-au schimbat, locurile, oamenii, nici zilele nu mai sunt cum au fost... Noaptea însă, da! Parcă nimic nu s-a clintit de la loc. Se vede că timpul, cine ştie! va fi uitat de nopţi, ca de mine, şi au rămas ca la început... Sau şi le păstrează, aşa cum vă faceţi voi rezervaţii, simţea nevoia de ceva stabil, neschimbător, şi se întoarce la ele ca să-şi regăsească vârsta primară, să soarbă, ca în mitologie, vlaga nouă. Altfel nici n-ar putea să reziste la atâta amar de drum.

Umblaseră mult, au urcat pe vale până la chei. Şi acolo timpul uitase ceva: o umbră umedă şi solemnă care te face să tremuri, nu ştii: de răcoare sau de fiorul întâlnirii cu măreţia.

S-au căţărat pe stânci, s-au încoronat cu ferigă şi s-au culcat pe muşchi reci. Prin coroana înaltă a fagilor cerul se vedea albastru tare ca de smalţ. Erau siguri că Pan îi priveşte de după un colţ de piatră, curios.

În pădurea întunecată, razele soarelui păreau alte trunchiuri de copac, netede, viguroase, înclinate, pe care aproape ai fi putut păşi ca pe nişte punţi.

S-au pierdut în zmeurişe mai înalte decât un stat de om. Au imitat fluieratul păsărilor şi ele au răspuns cu cordialitate.

Au văzut sus, la confluenţa a două pâraie, casa pădurarului şi şi-au promis că odată vor organiza acolo un mare ospăţ la care vor invita toate vieţuitoarele pădurii.

Au ajuns la camping. Lui i s-a părut o tabără militară şi s-a mirat că oamenii trebăluiesc pe lângă corturi şi căsuţe de lemn neînarmaţi.

La întoarcere se însera. Parcă un fum vânăt se lăsa grăbit pe văi, în timp ce, sus, vârfurile mai pribegeau în soare. S-a întunecat repede şi, când să treacă o strâmtoare unde pădurea se înghesuie până în drum, abia au scăpat neatinşi de aripile unei colonii de lilieci ce se zbenguiau ca bezmetici...

Şi acum, noaptea!...

Nu făcuseră nimic deosebit. Recapitulau în gând, pas cu pas, peripeţiile zilei şi se întrebau a nu ştiu câta oară de unde le vine starea aceasta de mulţumire, ca după un lucru împlinit. Dacă, aşa cum arborii se oglindesc în apa unui lac, ar exista şi o

răsfrângere a cântecului, de aşa ceva erau străbătuţi: de umbra unui cântec adânc, prelung şi sfâşietor, care te împrăştie confundându-se cu toată lumea pentru ca să te adune apoi şi să te întremeze, numai că e un cântec neauzit, nu-l distingi decât tu, sau, ca să-i simtă încă cineva, acelaşi cântec trebuie să-l viscolească şi pe el.

— Cred că starea noastră, – încercă el să răspundă unei întrebări ce se zbătea în piepturile amândurora, nu se poate explica altfel decât că am făcut lucrurile cele mai simple, cele care nu îi separă pe oameni, ci îi apropie. Am trecut desculţi prin apă, am privit cerul, am rupt buruieni, am mângâiat nişte stânci şi nişte arbori. Undeva, la o origine îndepărtată, strămoşii fiecăruia au făcut la fel şi, repetându-le gesturile, noi, care putem fi foarte diferiţi, care putem veni din ţinuturi foarte depărtate, ne întâlnim în această albie comună…

— Sau poate pentru că suntem tineri, spuse Cosmina. Îţi aminteşti de bătrânul profesor de latină? După explicaţia ta, şi el ar putea îi cuprins de aceeaşi beţie, să sufere acest fermecător blestem ca şi noi…

— Tineri, spui? Da, suntem amândoi tineri, dar la o distanţă de optsprezece secole… Cât poate fi de ciudat! Trăiesc atâţia oameni în acelaşi timp, sorb aceeaşi clipă deodată, şi câţi dintre ei ajung să se cunoască? Foarte puţini, majoritatea zdrobitoare îşi duc viaţa fără să ştie unii de existenţa celorlalţi. Nu crezi că e păcat? Nu e revoltător ca miliarde de oameni să traverseze *aceeaşi perioadă de timp* fără să ştie unul de altul? Şi e nevoie să venim noi doi, de la extremităţile a două milenii, ca să-i compătimim pe cei ce au şansa picată aşa din cer, pentru care n-au mişcat un deget, să trăiască deodată şi nu ştiu să se cunoască!…

Ea tăcea.

Fagii masivi din spatele lor se înfioară, cum s-ar mişca în somn.

— Dar noaptea e atât de scurtă, reveni el, şi n-am vorbit despre numele tău. Ce poate să însemne Cosmina? Un nume de floare? Un nume de piatră preţioasă?…

— Nu-ţi mai bate capul, îl opri ea. Tot n-ai să ghiceşti. E un nume de luptă. Şi de victorie, dacă vrei. Nu o victorie aşa de mare ca ale voastre, dar care pentru noi contează foarte mult…

— Victoriile noastre!? Îţi râzi de mine. Nu mi-ai arătat tu harta

Imperiului? Ce s-a ales din victoriile noastre?

— Ne-am ales noi, spuse ferm Cosmina cu un glas pe care nu şi-l cunoştea.

— I-am promis profesorului că o să-i scriu când mă voi întoarce la Roma, sări el la altă idee. Se vedea bine că trecerea nopţii îl precipita de parcă acum avea de rezolvat toate problemele. Cum să-i scriu? Ce scrisoare poate înfrunta o mie opt sute de ani? Câte generaţii de poştaşi vor muri predând altora scrisoarea mea ca să ajungă până la el?

Şi parcă aducându-şi aminte de ceva, grăbit ca pentru a nu uita din nou şi să-i rămână intenţia neîmplinită, îi puse Cosminei în palmă o broşă.

Ea se tulbură.

— Nu e cine ştie ce, zise el. E de aramă, n-am altceva mai de preţ. Când va răsări luna, o vei putea vedea.

— Dar…

— Trebuie să fie ceva care să ne lege, să rămână o mărturie că, şi la o aşa distanţă în timp, am existat amândoi.

— Tu vrei să pleci?… Vocea Cosminei suna sugrumată, ca din pământ.

Odată el îi spusese: Noroc că te-am întâlnit pe tine şi nu pe altcineva. Gândeşte-te ce s-ar fi întâmplat dacă s-ar fi auzit despre mine… Aş fi fost tratat ca o curiozitate, cea mai stupefiantă din câte a cunoscut pământul. Numai viaţă de om n-aș mai fi putut duce. Mi-ar fi supus sângele la nesfârşite analize, mi-ar fi studiat organismul, fibră cu fibră, aş fi fost purtat ca material demonstrativ la congrese internaţionale, s-ar fi organizat excursii costisitoare ca amatorii din cele mai îndepărtate colţuri ale lumii să mă poată vedea. S-ar fi amenajat un mare muzeu numai pentru mine, unde aş fi fost expus şi tot eu aş fi dat şi explicaţiile necesare, aş fi răspuns la întrebările publicului. Aş fi fost filmat, televizat. Istoricii m-ar fi încolţit să le dau lămuriri asupra unor aspecte încă neelucidate de ei. Aş fi primit zilnic tone de scrisori, la care chiar dacă nu răspundeam mai pe larg, ar fi trebuit totuşi să trimit expeditorilor câte un autograf. Aş fi fost apoi obiect de experienţe foarte importante. M-ar fi ţinut perioade lungi în salină cu tot felul de aparate aplicate pe corp, ca la cosmonauţi, pentru a putea lămuri misterul neîmbătrânirii mele într-un timp atât de lung. Mă îngrozesc numai la gândul că aş fi putut fi identificat şi cazul

meu ar fi devenit public.

Cosmina simţea însă că nu aceste temeri îl frământă acum. Altceva îl chema, irezistibil, fundamental.

— Trebuie, Cosmina, am datoria să repar greşeala Timpului. Voi coborî în galeriile de sare, îi voi căuta pe cei patru contemporani ai mei şi împreună sunt convins că vom găsi drumul pe care am pătruns prima dată acolo şi de unde lucrurile s-au încâlcit. Vom ieşi la suprafaţă, în epoca noastră, după numai o lună şi ceva de viaţă subpământeană. Voi ajunge la timp şi la serbările de la Apulum. Voi trăi cât zeii îmi vor îngădui, după care iubitoarea mea familie mă va învrednici cu un sarcofag lucrat artistic, demn să stea cândva la loc de cinste într-un muzeu. Vizitatorii, printre care poate şi o fată care se va chema Cosmina, se vor opri în faţa lui şi-i vor admira basoreliefurile, vor citi săpat pe frontispiciu şi numele unui inginer militar, nume care nu le va spune absolut nimic. Va trece o sută de ani, şi Aurelian va ordona retragerea. Se vor năpusti migraţiile, asta cam o mie de ani. Războaiele vor pustii lumea, se vor descoperi continente noi, omul va zbura în lună. Şi exact după o mie opt sute de ani de la accidentul din salină, care n-au însemnat altceva decât cinci sau şase săptămâni de luptă a patru soldaţi şi un inginer cu blocurile de sare, pe aceleaşi locuri, unde între timp a apărut un lac, tu îţi vei petrece o vacanţă frumoasă. Vor fi zile senine, vei nimeri o vară călduroasă şi toată ziua te vei scufunda în lac, te vei mira de stâncile de pe fund. Ziua la promenadă, seara la restaurant, pe pieptul unicei tale rochii vei purta o broşă de aramă. Nu vei mai şti nici tu de unde o ai: ai primit-o când erai mică de la bunica? ai găsit-o într-una din scufundările tale?…

— Eşti crud! ţipă fata înfundat.

— Timpul, Cosmina! Toată vina e a lui. Ştiu că şi tu ai accepta să trăieşti în anul o sută şaptezeci şi cinci, după cum eu, cu toată oroarea ce mi-a provocat-o la început epoca voastră, aş fi fericit să mă fi născut pe vremea ta. Aşa însă… Eu nu ştiu nici măcar ce soţie voi avea, câţi copii, ce fel de nepoţi, darmite să bănuiesc ce curs va cunoaşte viaţa mea după atâtea secole… Tu poţi fi foarte bine o descendentă a mea şi încep să-mi reproşez porniri incestuoase că stau atât de aproape de tine, că-ţi simt viaţa fremătând.

Cei doi stăteau cu umărul rezemat unul de celălalt. Noaptea

se răcorise, parcă simţeau cum în iarbă, în corole plăpânde, pe pânzele de păianjen se formează rouă.

Era prima noapte pe care el o petrecea afară şi parcă sorbea din ea cu nesaţ, îşi umplea fiinţa de ea. Asculta liniştea. Din când în când, câte o pasăre tresărea în somn, visa ceva sau i se părea că ar cădea de pe ramură şi se aşeza mai bine fâlfâind din aripi. Cădea în răstimpuri jirul pe cărarea îngustă, netedă, curată, ca măturată de spiriduşii pădurii. Privea cu patimă stelele şi le recunoştea.

— O vezi pe aceea de colo? — îi arătă el un astru. E Vega din constelaţia Lirei. Uită-te bine la ea. Şi eu mă voi uita, în prima seară după ce voi ajunge în epoca mea. Pe urmă, mult mai târziu, şi după o mie opt sute de ani, ea va fi în acelaşi loc unde o vedem noi în noaptea aceasta. Să o priveşti şi tu şi, aşa cum ne uităm acum unul în ochii celuilalt, privirile noastre, peste timp, se vor întâlni în ea.

Răsări luna. Lumina ei izbucni ca un gong uriaş şi se revărsă pe feţele dealurilor până în văi. Pădurile primiră o lucire stinsă, de aramă. Atinse de umbră, în jgheaburile pâraielor parcă se oxidau.

Cosmina îşi întoarse broşa spre lumina lunii şi o privi mult, ca o mioapă, spre a şi-o întipări în minte.

În jurnalul Cosminei, pe o filă nedatată, se găsesc aceste versuri:

Sub cerul gol, singurătăţi de sare –
un stol nocturn ce ţipă: depărtare!

Peste învinsele vestigii,
giulgiul de lună al strigii.

Trece şi clipa în care-ai fi putut să fii…

Şi discul uzat ce geme; la pluie…

N-a vrut să spună niciodată dacă sunt ale ei sau le-a găsit undeva şi le-a transcris pentru că se potriveau cu starea ei sufletească.

Veniră apoi şi ploile, acelea mari, nesfârşite, de care Cosmina se temea.

Curgeau cu nemiluita, răpăiau în acoperişuri, făceau să sune balcoanele căptuşite cu tablă, din păduri se revărsa zgomotul constant, perpetuu al frunzelor lovite de masa lichidă, pe toate drumurile şiroiau pâraie tulburi, ziua nu se mai lumina, rămânea întreagă un lung şi umed amurg. Se porniseră aşa ca pentru a nu se mai opri.

În orele de masă, siluete grăbite, aplecate, strânse în mantale de ploaie, ascunse sub umbrele, se furişau printre rafalele potopului. În restul timpului, pe aleile năpădite de apă nu mai mişca ţipenie de om şi aşezarea, şi aşa pierdută în copleşitoarele păduri, căpăta un aer straniu, de loc părăsit, lăsat în voia ploii, sau de furnicar ce şi-a retras toată animaţia de odinioară în adânc, nemaiarătând acum decât o grămăjoară de surcele şi fire uscate de iarbă.

În rare ore nedefinite, care păreau a fi mereu spre seară, când curgerea de sus se mai îngăduia, oameni singuri sau perechi, îmbrăcaţi gros, ca de iarnă, ceea ce crea impresia că zilele uşoare, însorite rămăseseră foarte departe, într-un alt anotimp, se apropiau de terasa ce domina lacul, se rezemau de balustrada metalică şi priveau apa cenuşie. Lacul, cel care-i adusese aici de la mari distanţe, cel ce determinase însăşi apariţia acestei localităţi, se dovedea a avea o viaţă a lui, obsesivă, dominantă, cu care scotea lumea din adăposturi şi o aduna pe malurile sale.

Se uita şi Cosmina, ca toţi ceilalţi, fără ţintă, la suprafaţa sură, nemişcată şi grea.

Acum era cu totul sigură că nu se mai întoarce. Cât mai ţinuseră zilele calde, îşi reluase scufundările spre bucuria copiilor şi indispoziţia mamelor lor, ce, câtă vreme ea lipsise, ba o credeau plecată, ba o bănuiau că a pus mâna pe un străin căruia-i face zâmbre şi-l stoarce de bani. De cum se arunca în apă, se îndrepta spre stâncile ale căror neregularităţi le cunoştea de-acum pe de rost şi asculta. Nu se auzea nimic, nici bule de aer nu mai ieşeau. Nămol şi linişte, ca într-un fund neexplorat de mare! S-a urcat apoi în vârful muntelui de sare şi a aşteptat, şi-a vârât capul în crăpătura stâncii şi a strigat. Tăcere şi aici, ca şi cum nimeni n-ar fi călcat în acest loc de la începutul lumii. Pe uşa cantinei continua să rămână un anunţ pe care-l citea în fiecare zi la intrare şi la ieşirea de la masă: „Cine a uitat nişte obiecte de îmbrăcăminte lângă Muntele de sare le

poate ridica de la administraţie”. Nu s-a dus nici măcar să întrebe ce sunt acele obiecte; se temea să nu afle că nu e decât o bluză, nişte pantaloni şi o pereche de pantofi.

Îşi prinsese broşa la decolteul rochiei. La masă, vecinele i-o admirau:

— Ce interesantă e! De la Fondul plastic, desigur… Aşa s-au învăţat să le facă de parcă-s antice. Uite, gândeşti că e chiar ruginită.

Seara, înainte de declanşarea ploilor, se uita pierdută la o stea strălucitoare din constelaţia Lirei şi i se părea că în ea vibrează ceva cunoscut.

Iar acum, în timp ce privea apa nemişcată, grea a lacului, simţea cum Soarele cu întregul său sistem, cu Pământul, cu lacul acesta şi cu ea cu tot se apropie, secundă cu secundă, cu o viteză fantastică de Vega.

VOICU BUGARIU

Născut la 6 iulie 1939, în comuna Vâlcele din judeţul Covasna, Voicu Bugariu a absolvit în 1964 Facultatea de Filologie din Iaşi; după câţiva ani de activitate în învăţământ, justiţie, presă locală, lucrează ca redactor la revistele Astra din Braşov (între 1966 şi 1974) şi Luceafărul din Bucureşti. Este cel care a descoperit, la Biblioteca „Astra“ din Braşov, singurul exemplar păstrat din primul roman sf românesc: În anul 4000 sau O călătorie la Venus (1899) de Victor Anestin. A debutat în 1970, cu volumul de povestiri sf Vocile vikingilor; a mai publicat de atunci încă două volume de science fiction, câteva volume de critică literară şi câteva romane „realiste”.

Dată fiind relativitatea departajării cronologice între primul volum de science fiction al lui Voicu Bugariu – Vocile vikingilor (1970) – şi primul său volum de critică literară (Incursiuni în literatura de azi, 1971), este greu de spus dacă interesul criticului pentru „genul“ în cauză îşi are rădăcinile într-o anterioară practică proprie a scriitorului, ori – invers – acesta a ajuns la tentaţia de a-şi încerca şi el puterile în acest „gen“ citind mai întâi, în postură de critic, cărţile altora şi meditând asupra lor în postură de teoretician. Cert este că în amintitul volum de critică figurează şi eseul Un gen monotipic? (apărut iniţial în Tribuna, nr. 36/1970) în care, pornind de la premisa că „literatura de science fiction este o prelungire modernă a basmului”, Voicu Bugariu avansează ideea unei „morfologii“ structurale a genului, considerat perfect pretabil extrapolării celebrelor „funcţii“ ale personajelor, trasate de „formalistul rus“ V.I. Propp în Morfologia basmului (carte ce tocmai apăruse în traducere românească, în 1970). Ingeniozitate teoretică şi speculativă probată şi ulterior (de exemplu, prin derivaţie, de data aceasta, din Gustav René Hocke, tradus în 1977, ideea apartenenţei manieriste a literaturii sf, ceea ce ar explica disproporţia cantitativă şi calitativă dintre realizările „de vârf” ale genului şi masa produselor de serie), în paralel cu oficiul critic de comentare a majorităţii cărţilor româneşti de science fiction nou apărute pe parcursul mai multor ani.

Surprinzător, apetitul teoretic şi critic aplicat „genului“ nu-şi

mai găseşte însă vad în volumele de critică publicate ulterior de Voicu Bugariu, axate pe alte preocupări, ci este deversat, ca aluviune eseistică în text ori ca rezultantă semantică în subtext, în chiar cărţile sale „de ficţiune”, de science fiction *propriu-zis: mini-romanul* Sfera *(1973) şi volumul de nuvele şi povestiri* Lumea lui *Als Ob* (1981).

Multe din „ficţiunile“ imaginate de Voicu Bugariu – cele mai reprezentative, în orice caz – sunt de fapt metaficţiuni, „ficţiuni despre ficţiune” cu tâlc de „parabole” estetice, echivalări şi figurări în chiar „carnea” ficţiunii a sensurilor pe care i le-au clarificat scriitorului propria experienţă a ficţiunii sau meditaţia asupra statutului ontologic şi existenţial al acesteia, asupra dialecticii raporturilor dintre real şi imaginar, dintre „viaţă” şi „literatură”.

Ficţiunea este „universul paralel” ce-şi trimite ca emisar în universul „nostru” o enigmatică „Sferă” umplută cu o substanţă impalpabilă şi inconsistentă, investită însă – în romanul ononim (1973) – nu numai cu o inepuizabilă mobilitate coloristică, dar şi cu însuşirea de a vizualiza cuvintele, de a transpune în imagini vizuale orice naraţiune care i se prezintă verbal, mai mult – de a genera ea însăşi scenarii vizuale care nu aşteaptă decât să fie verbalizate, transcrise ca după o dictare. Ceea ce şi face scriitorul D., protagonistul cărţii, care, lăsându-se absorbit în contemplarea sferei, se rupe tot mai mult de aderenţele vieţii sale reale de până atunci. Partea a doua a romanului este o addenda *care cuprinde pagini postume rămase de la scriitorul D., manuscrise realizate de acesta „sub dictarea” sferei; o rescriere a acestei ultime părţi întâlnim în volumul* Lumea lui Als Ob *(1981), sub titlul* Un începător dotat, *fiind vorba, evident, de acelaşi D., căruia autorul îi atribuie şi o serie de consideraţii teoretice proprii asupra „genului science-fiction”. În embrion,* Sfera *cuprinde şi episodul dezvoltat ulterior în* Noapte bună, Sophie, *şi pe cel dezvoltat anterior în* Vocile vikingilor *(povestirea care dă titlul volumului de debut), o altă posibilă „parabolă” asupra ficţiunii: reanimarea, cândva în viitor, a unor navigatori vikingi găsiţi congelaţi într-un bloc de gheaţă („anabioză“ a ficţiunii pe care-o vom regăsi, altfel figurată, şi în* Noapte bună, Sophie) *este, cu toate precauţiunile tehnice luate, o prea brutală rupere sau substituire de planuri, un imposibil transplant din planul imaginarului în cel al realului efectiv, ceea*

ce-i ucide, de data aceasta definitiv, pe abia reanimaţii vikingi. Nu numai grefa de imaginar este respinsă de ţesuturile realului, dar şi invers, aceeaşi „moarte“ simbolică sancţionează translaţia tale quale *din realitate în ficţiune „Lichide insolubile unul în celălalt aflate pentru totdeauna într-o emulsie”, realitatea şi ficţiunea nu pot fi dizolvate una într-alta, indiferent de punctul de pornire al eventualei tentative, ci doar surprinse în „punctele lor de contact”, în momentele lor de „întrepătrundere”. Surprinse pe muchia întretăierii lor, realitatea şi ficţiunea se potenţează reciproc, se pun reciproc în rezonanţă şi în valoare, se „deschid” una pe alta înspre spaţiile de ambiguitate, de echivoc, de plurivoc proprii artei, unde sensurile stau totdeauna „pe muchie”.*

O „ciudată sferă luminoasă“ este semnalată şi în povestirea Pasiune dispărând, *cu pronunţate ecouri din Mircea Eliade, povestire reluată din volumul* Vocile vikingilor *şi în sumarul volumului* Lumea lui Als Ob. *Nu sunt, desigur, toate aceste insistenţe şi* remake*-uri, simple coincidenţe, neglijenţe ori redundanţe întâmplătoare, ci repetate tentative de cristalizare a unui ambiţios „mit personal”.*

Sfera este, pentru Voicu Bugariu, emblema ficţiunii.

Şi totuşi, nu „sub semnul sferei” şi-a scris Voicu Bugariu cele mai bune ficţiuni şi metaficţiuni ale sale, pe care le întâlnim abia în cuprinsul volumului Lumea lui Als Ob *(1981). În filigranul călătoriilor şi peripeţiilor cosmice relatate în nuvela care dă titlul volumului, se pot descifra, „în cheie sf”, „călătoriile lui Ulise”, deşi discreţia şi ambiguitatea sunt păstrate până la ultima pagină şi nimic nu este „deconspirat“ univoc, nimic nu este nominalizat, nici chiar cele trei personaje ale cadrului naratorial, în care putem recunoaşte, fără dubiu, pe Ulise, pe Penelopa, pe Telemah. Încântă însă, la lectură, nu atât plăcerea mentală a recunoaşterii episoadelor homerice travestite în decor, în costumaţie, în figuraţia sf, cât ingeniozitatea însăşi a acestei travestiri, capacitatea de sugestie concretă a unui imaginar ce prinde consistenţa realului fără a-şi pierde însă propria inconsistenţă, fără a-şi pierde aerul straniu, insolit, ireal, nici vaporozitatea feerică. Dacă infuzia de vigoare epică a dinamicului motiv odiseic vindecă* Lumea lui Als Ob *de limfatismul epic din* Sfera *şi din* Vocile vikingilor, *acest ilustru motiv „clasic“ nu are nici el, la rândul lui, decât de câştigat din*

insolita simbioză, din tratamentul de insolitare la care este supus.

Povestirea Noapte bună, Sophie, *cuprinsă şi ea în volumul* Lumea lui Als Ob *(dar apărută, mai înainte, în* Vatra, *numerele 7–8 1980), prezintă una din cele mai transparente – semantic – „parabole” imaginate de Voicu Bugariu pentru captarea acelor obsedante sensuri de metaficţiune care-l preocupă constant. Neputând admite să-şi trăiască viaţa altfel decât „din plin”, nemaiaşteptându-şi bătrâneţea şi apropierea morţii, o frumoasă femeie – scriitoare, deci autoare de ficţiuni – se decide să apeleze la potenţialul tehnico-ştiinţific al epocii sale din viitor (minime detalii tehnice, însă!), pentru a evada psihic în ficţiune ca într-o „a patra dimensiune”, ca într-un „univers paralel”, trupul rămânându-i conservat prin anabioză* sine die, *ceea ce, din punctul de vedere al celor pe care-i „părăseşte” în acest fel definitiv – al naratorului, inclusiv – echivalează cu moartea, de care Sophie tocmai fuge.*

Câteva cuvinte despre titlul povestirii. Buonanotte Sofia *este o splendidă nuvelă a scriitorului italian Lino Aldani, apărută şi în româneşte (v. Vol.* Noapte bună, Sofia, *Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1982, trad. Doina Opriţă). Aici, „onirofilmul”, dispozitiv psiho-tehnic apt a furniza oricui la domiciliu existenţa* fictivă *dorită, ajunge să ruineze, asemeni unui drog instituţionalizat prin lege, existenţa* reală *– psihică, familială, socială, intelectuală – a unei întregi colectivităţi. Excelentă şi ca pură ficţiune,* Buonanotte Sofia *ascunde, şi ea, un sens mai inaparent, de metaficţiune: sunt puse aici în cauză riscurile – nu estetice, de data aceasta, ci existenţiale, ontologice – pe care le comportă trăirea în imaginar „contra naturii”, eventuala hipertrofie a imaginarului convertindu-se inevitabil într-o atrofiere a simţului realului, înnăscut în om, ca individ şi ca specie, şi indispensabil senzaţiei de plenitudine vitală* şi, *în ultimă instanţă, raţiunii de a fi a omului. Poate fi prezumat aici, la rigoare, aproximativul punct de pornire al ideaţiei, nu însă şi al fabulaţiei – perfect genuină şi de-sine-stătătoare – din povestirea lui Voicu Bugariu, care nu-i datorează lui Lino Aldani nimic mai mult decât titlul în sine, ce-i drept* ad litteram *şi ce-i drept superb. De altfel, cu ocazia traducerii povestirii sale (v.* Revue Roumaine – Romanian Review – Rumänische Rundschau – Rumânskaia Literatura, *nr. 5/1988), Voicu Bugariu o dedică,*

omagial, lui Lino Aldani, recunoscând *astfel, penitent, o seducţie căreia nu i-a putut rezista. Nu mai puţin seducătoare, însă, este propria sa povestire, după cum oricine se va putea convinge din paginile ce urmează.*

NOAPTE BUNA, SOPHIE

Va apărea în curând, este ultima ei întârziere. Va coborî din maşină, scuturându-şi cu eleganţă pletele blonde, se va apropia de noi, prietenii ei, cu paşi prea mari pentru o femeie frumoasă, în stilul ei băieţesc, mai reuşit acum douăzeci de ani, dar care o prinde şi astăzi, fiindcă ea are instinct şi ştie întotdeauna să nu exagereze, ne va zâmbi şi ne vom simţi cu toţii curentaţi. Ar fi putut să facă film, cu zâmbetul ei de femeie absolută. În fond, nu frumoasă, înaltă, prea suplă, cu trăsături masculine, dar mâinile îi sunt lungi şi subţiri, fine, te înfioară. Mâinile şi zâmbetul, iată tot ce are. A fost suficient pentru ca să treacă întotdeauna drept o femeie fatală, să şi fie. Dintre cei mulţi, care au alergat după ea, a ales fiinţe deosebite, bărbaţi puternici sau sensibili, niciodată prea inteligenţi, întotdeauna, ciudat, puţin mai scunzi decât ea, bărbaţi decorativi, având profesii spectaculoase, cu care a apărut, nonşalantă, serioasă, maternă, fără greş elegantă, în restaurante la modă. Niciodată meschină, ocolind în treacăt avantaje pe care le-ar fi putut obţine uşor, nehotărâtă, versatilă nu din lipsă de caracter, ci din instinct, trecând prin ani în chip de învingătoare nedumerită, fermecătoare, ştiind să depăşească elegant succesele şi eşecurile, arzându-le pe toate cu zâmbetul ei inalterabil, ştiind să rămână neatinsă, să producă mari pasiuni şi mari decepţii, să mintă şi să spună adevărul, să promită şi să se ţină de cuvânt, sau să uite în clipa următoare, să fie generoasă şi să fie, brusc, zgârcită, nu cu banii, ci cu timpul ei, aprinzându-se şi apoi îndepărtându-se, fiinţă nemulţumită de prezent, oricât de bun ar fi fost acesta, roasă de dorinţa schimbării, privind cu aviditate spre „altceva”, spre viitorul sacrificat de îndată ce s-a transformat în prezent. Pasionată, mai ales pentru cauzele pierdute, dinainte pierdute, apărându-le cu o nebunească patimă, uitându-le brusc doar atunci când, nu arareori, reuşea în

mod miraculos să le schimbe cursul firesc spre eşec.

I-a venit cândva, pe când era studentă, ideea să devină scriitoare. A reuşit foarte uşor, jucându-se. A scris romane, a avut succes, a luat premii, a călătorit, cărţile i-au fost traduse. A scris în trecere, între două complicaţii amoroase, între două călătorii, cărţi sacadate, nervoase, cu fraze scurte, cărţi în care nu a fost nevoită să inventeze, fiindcă viaţa ei a fost un roman. A avut ani plini, în care a arătat că este o maestră a improvizaţiilor şi că pentru a face literatură nu trebuie să devii un ascet al scrisului, ci dimpotrivă, să înteţeşti goana senzaţiilor. Aş zice că a trişat, dar acest cuvânt nu se potriveşte decât pentru jocuri, nu şi pentru viaţă. La joc trişezi şi eşti repudiat, în viaţă trişezi şi eşti admis. Nu voi spune deci că a fost prea avidă, că s-a îmbibat, prin înşelăciune, de senzaţii. Şi nici că romanele ei au un ce superficial, repetând vorbele celor care nu o iubesc. Voi spune însă că marea ei realizare a fost propria-i viaţă.

Viaţă ori literatură. O opoziţie pe care acum, în chiar clipa când scriu aceste vorbe, o găsesc inexistentă. Nu opoziţie, ci mai degrabă o relaţie de întrepătrundere, ca între două lichide insolubile unul în celălalt, aflate pentru totdeauna într-o emulsie. Punctele lor de contact sunt locurile comune. Viaţa, nu mai puţin decât literatura, se întemeiază pe locuri comune. Nici nu s-ar putea altfel. Este o naivitate să credem că viaţa este un flux absolut autentic. Întâmplările se repetă, emoţiile, triumfurile şi umilinţele se repetă. Ea a intuit cu durere acest adevăr, pe care cei mai mulţi oameni îl ignoră. Astfel se explică faptul că viaţa ei s-a desfăşurat cu zvâcnete imprevizibile, imposibil de justificat pentru simţul comun. Fiind în permanenţă hărţuită de sentimentul unor scheme tiranice, care domină existenţele oamenilor, a trăit într-o continuă, nesăbuită, patetică, zadarnică fugă din calea convenţiilor, care fac previzibile literatura şi viaţa. Respingerea convenţiilor înseamnă respingerea locurilor comune.

Ce se întâmplă atunci când cineva respinge în mod constant locurile comune? O asemenea acţiune poate duce la dezastru. Boema, îndoielnica artă de a contrazice locurile comune, a fost întotdeauna detestată, în toate societăţile, chiar dacă oamenii care au practicat-o au fost uneori socotiţi geniali sau doar pitoreşti. Ceva boem i-a dominat viaţa. Aş zice chiar că esenţa existenţei ei a fost boema, pe dedesubtul manevrelor

conformiste la care a fost uneori silită spre a supravieţui. Pentru cine se interesează cu adevărat de ea, refuzând să rămână doar la câteva povestiri cu amoruri fulgerătoare, urmate de despărţiri neaşteptate, aceasta este o idee importantă. Sophie a avut întotdeauna o chemare spre corectarea (în sens estetic, aş zice) a regulilor constituite ale convieţuirii sociale. Cam totul în viaţa ei cunoscută a fost cu susul în jos, făcut nu atâta pentru *a* contrazice simţul comun, cât, mai degrabă, pentru a mulţumi în ea însăşi un gust pentru iregular, pentru rezolvările ciudate, neconcordante cu ceea ce se ştie şi se face într-o anumită conjunctură cunoscută, pentru decizii şi trăiri bizare, nepotrivite, paradoxale. Femeile din categoria ei socială îşi aleg de obicei bărbaţi cu profesii intelectuale, fiinţe rutinate, laşe cu demnitate, rafinate, estetizate, decăzute fizic, potrivite, în definitiv, pentru cineva care, teoretic, este adânc cerebralizat şi priveşte de sus plăcerile simple ale cenesteziei. Nu i se cunoaşte nicio relaţie de acest fel.

Un iubit al ei a fost pilot de încercare, l-am cunoscut, era o fiinţă musculoasă, cu priviri curate de câine, devotat, gelos, contrariat ori de câte ori se afla în societatea unor intelectuali, bântuit din când în când de o furie reţinută, o furie misterioasă, pe care am urmărit-o adesea cu mare atenţie, ca pe un lucru preţios, imposibil de văzut la intelectualii efeminaţi şi teatrali printre care trăiesc, un tip frumos, nici vorbă, legat de ea printr-o iubire de sclav revoltat, subjugat, aş zice că sunt sigur de asta, tocmai de inconsecvenţa ei magnifică, care îl fascina şi o ridica deasupra tuturor femeilor mai frumoase sau mai tinere pe care le întâlnise în viaţa lui de bărbat capabil de francheţe.

Un altul a fost actor de cinema, nu ştiu prea multe despre el, ca persoană, dar îi cunosc destul de bine categoria: oameni care ar trebui să aibă geniul lui Proteu, unii chiar îl au, oameni care ar trebui să fie schimbători şi în vieţile lor private, chiar dacă anumiţi buni meşteşugari ai scenei şi ai ecranului afirmă despre ei înşişi, cu o mândrie pe care nu o înţeleg, că sunt familişti tradiţionali, că ceea ce fac pe scenă nu are nicio legătură cu vieţile lor de zi cu zi. Eu zic însă, în ciuda moraliştilor de ocazie, că în marii actori se află, vii, toate personajele pe care le-au interpretat. Nu se poate să fie altfel. Se pare că iubitul ei a fost unul dintre aceşti oameni rari şi că relaţia cu el a fost, din acest motiv, paradoxal lucru, foarte profundă. S-au iubit tocmai

fiindcă erau foarte schimbători şi niciun conflict nu avea cum să se fixeze. Ar fi fost bărbatul vieţii ei, dacă ar fi fost cu putinţă ca ea să se oprească la cineva. În minte imaginile de pe ecrane i s-au învălmăşit, sunt singur de asta, cu realitatea lui. A fost un caleidoscop cu multe feţe şi întâmplări, dintre care ea a putut să aleagă, dând fiecărei zile şi fiecărei clipe o altă culoare, un alt sunet. Sau poate, totuşi, actorul era monoton şi nu a răspuns dorinţei ei nebuneşti de schimbare? Nu ştiu, nu l-am cunoscut, l-am văzut doar prin filme, o figură care putea să sugereze interiorizarea, dar despre care nu se poate spune nimic cert. Mi-a povestit odată, după ani, că se simţea divin de bine cu el, dar că l-a părăsit fiindcă simţea că nu va mai rezista fizic. Într-adevăr, modul de viaţă al oamenilor care dispreţuiesc regulile supravieţuirii comode este periculos. Am simţit că mă sufoc, mi-a spus; am stat un an singură, n-am vrut să aud de nimeni; am lucrat, am scris un roman, cel mai slab dintre toate, atât de prost încât l-am aruncat, ca să uit de el cât mai repede; aveam timp destul, zile şi săptămâni nu m-a deranjat nimeni; n-a ieşit nimic, în viaţa mea nu am scris ceva mai slab. Tu trebuie să faci totul în trecere, Sophie, i-am spus, totul în trecere, altfel pieri. Îmi amintesc, o clipă m-a privit cu atenţie. Poate că ai dreptate, a şoptit. Aveam. Astăzi, când anii au trecut, nu mă mai îndoiesc.

Au fost şi alţi bărbaţi, dar nu îi mai ştiu. Niciodată nu mi-a dat prin minte să mă interesez la alţii. Doar de la ea însăşi am aflat câte ceva. N-au fost niciodată confesiuni. Mi-a vorbit în trecere, pe fugă, grăbită, urma să plece în străinătate a doua zi, sau peste două zile, sau peste două săptămâni şi trebuia să se pregătească, trebuia să ajungă la televiziune, o aştepta o maşină cu care urma să plece într-o localitate îndepărtată, era mama ei bolnavă sau doar singură şi trebuia să se ducă repede la ea, avea o întâlnire în oraş, la care, iată, era pe punctul să întârzie, o conferinţă, o lansare de carte, o întâlnire cu cititorii. Orice, numai să nu rămână pe loc.

Va apărea, întârzierile ei au fost întotdeauna bine calculate. Ar fi trebuit poate să mă documentez pentru cuvântarea pe care urmează să o rostesc la festivitate. Dar n-ar fi avut niciun rost, zic. Ce să spun? Să înşir cuvinte meşteşugite, când totul este doar un vis, pătruns miraculos în viaţa prozaică? Cuvintele nu au rost astăzi, aici. O strângere de mână şi un sărut fugar, pe obrazul fardat, aproape tragic în încremenirea lui. Apoi, priviri. O

voi urmări cum îşi ia adio, cum dă mâna cu fiecare, stăpânindu-şi plânsul, cum le mângâie pe femei pe păr, strângându-le o clipă lângă ea, cu un gest matern, pe care l-am văzut adesea, cum le zâmbeşte bărbaţilor, zâmbetul ei de cuceritoare, de amazoană evadată din trecut, cum urcă încet treptele clădirii întunecate – ar fi trebuit, poate, să aibă nişte culori mai vesele acest dom al ficţiunii – cum se opreşte pe ultima treaptă şi se întoarce spre noi, zâmbindu-ne pentru ultima oară, regină ciudată, stăpâna unui regat pe care nimeni în afară de ea nu poate să-l vadă. Dispărând prin intrarea înaltă, de mausoleu, în ochi rămânându-mi doar o ultimă fluturare a veştmintelor sale verzi. Şi apoi, parcă trezit din somn, să privesc feţele prietenilor care mă înconjoară, să simt o durere difuză în regiunea inimii, iar ochii să mă usture. Vom aştepta cu toţii un timp, care ni se va părea scurt, sau care, mai degrabă, va trece ca o bătaie de aripă. Vom sta încremeniţi, fără să rostim niciun cuvânt, privind spre intrarea aflată sus, la capătul treptelor de marmoră neagră. Va apărea, peste o oră sau peste zece minute, un bărbat cărunt, unul dintre bătrânii care, i-au plăcut ei întotdeauna foarte mult, se va opri în capătul scărilor, îmbrăcat în halat alb, cu barbă albă, scurtă, lentilele ochelarilor lui vor sclipi în lumina piezişă a amurgului. Va sta o clipă nemişcat, cu mâinile pe lângă corp, iar apoi, foarte încet, îşi va înclina capul într-un semn al afirmaţiei. Vom înţelege că hotarul a fost trecut. Femeile vor lăcrima, poate. Cei mai mulţi se vor îndepărta încet, de parcă ar părăsi un cimitir, iar noi, cei câţiva prieteni apropiaţi, vom urca treptele, dintr-o dată grăbiţi. Bătrânul ne va aştepta, o figură încremenită, priviri senine de ţăran bătrân. O vom vedea, ca moartă, cu ochii închişi pentru totdeauna, un zâmbet difuz îi va persista pe figura fără vârstă.

Am fost primul care a aflat de planul ei. Pe un coridor întunecos, am mers împreună câteva minute. Voi pleca, mi-a spus, pe scurt, în stilul ei grăbit, voi pleca pentru totdeauna. Nu te mira, ascultă. Am discutat cu un savant. Mi-a venit ideea. I-am spus. A rămas trăsnit. I-am plăcut. A zis că o să se gândească. A trecut un an. M-a căutat şi mi-a spus că totul este gata. Să scriu scenariul. Să aleg. Am ales. Pot să-l văd şi eu, am întrebat-o, mecanic, fără să ştiu despre ce fel de scenariu este vorba. A rămas o clipă pierdută, privind înspre copacii înverziţi ce se vedeau de la fereastra în faţa căreia ajunsesem. Nu-l va

vedea nimeni, a spus. Numai bătrânul. El nu o să mă trădeze, sunt sigură. Se va afla după moartea mea. Sper să fii în viaţă atunci, a completat, zâmbind palid. Apoi, cu o voce neutră, mi-a dat câteva detalii tehnice. Totul era simplu, cumplit de simplu. Nu se întâmpla nimic deosebit, numai că ea urma să trăiască în ficţiune. Corpul ei continua să funcţioneze, creierul ei era însă ghidat de impulsuri exterioare. Procedeul era asemănător cu hipnoza, parcă aşa mi-a spus. Hrănire artificială. Posibilitatea unei existenţe lungi, datorită minimului consum de energie. Un computer era programat pentru respectarea întocmai a scenariului.

Urmau deci să vină nopţi şi zile fictive, săptămâni, luni şi ani care nu existau în realitate şi pe care ea urma să îi trăiască. Îmi amintesc, m-a trecut un fior de groază, dar aproape simultan m-am simţit tentat. Corpul urma să stea în parcul marii clinici pe care o conducea bătrânul ei, savantul. Urma să se construiască o clădire, un fel de monument, mai degrabă. A fost gustul ei: un soi de mausoleu.

Fantastic sfârşit, dar potrivit pentru ea, parcă singurul cu putinţă. Cum o fi făcut? Probabil a selectat episoadele cele mai reuşite ale vieţii ei reale, le-a combinat din nou, în cine ştie ce variante. Atunci, când priveam împreună iarba strălucitoare, pe care un câine negru făcea tumbe interminabile, sub privirile unui bărbat elegant, nemişcat ca o statuie, am întrebat-o dacă nu îi este frică. Mi-e frică, a zis, simt un fel de greaţă când mă gândesc, ca în avion. Pot să te întreb ceva mai delicat, am zis. Da, bineînţeles că poţi. Nu ţi se pare că aventura asta are ceva derizoriu? De ce să pleci, Sophie? Tu eşti cea mai vie dintre noi. Ce vrei tu să faci este mai rău ca o moarte. Cuvinte prosteşti, de care mi-e ruşine şi astăzi. Prietene, mi-a spus, ce ştii tu despre femei? Tu ai dreptate, sigur, dar eu am mai multă. Ce să-ţi spun? Că simt o oboseală care mă cotropeşte, cu fiecare dimineaţă mai mult, că simţurile mă trădează şi carnea mă trădează? Sunt obosită, prietene, dar nu vreau odihnă. Mă vreau pe mine, cea de acum douăzeci de ani, mă vreau. Vocea i-a devenit dintr-o dată răguşită. Nu mai pot să mă târăsc de la o zi la alta şi să simulez la nesfârşit că mă simt bine, că mă simt perfect, că sunt o femeie care a avut succese cândva, iar astăzi poate fi încă, eventual, dorită, oricum, o doamnă spiritualizată, care vorbeşte frumos şi scrie frumos, care a văzut lumea şi aşa

mai departe. Îmi vreau trupul de acum douăzeci de ani, vreau diminețile proaspete de demult. Nu mai pot, înţelegi? Nu mai rezist în acest joc al supravieţuirii, al vitaminelor, al medicilor, al dentiştilor, al masajelor. Mi-e greu să mai scot zâmbetele de prosperitate, pe care legea succesului le cere. Asta-i tot. Intri într-o aventură, Sophie, i-am spus. Da, ultima mea aventură, cea mai lungă. A zâmbit. Mi-ar fi plăcut să fiu cu tine, Sophie, i-am spus. Poate vei fi.

Am simţit că ameţesc, de parcă m-aş fi aflat la marginea unei prăpăstii sau pe un balcon de la etajul al cincisprezecelea, unde cel care priveşte în jos simte în el, mică, discretă, ca bătaia unui ceas de mână, dorinţa de moarte, dorinţa de zbor spre moarte. Ce rol îmi dăduse? Imaginea mea, asemenea unei umbre din infern, îi va apărea în preajmă şi ea nu va şti că totul este o iluzie, va vorbi cu mine, îi voi spune istorisiri cu tâlc, poate nu în fugă, poate pentru întâia dată nu în fugă, mă va asculta în tăcere, întinsă la marginea unei piscine, ca în filme, bând sucuri răcoritoare de fructe, tot ca în filme. Am încercat şi încerc, acum, când scriu aceste neînsemnate rânduri, să îmi imaginez viaţa pe care o va duce. Va fi un vis, dar ce fel de vis, cât de reuşit, cât de dureros, cât de lung? îşi va retrăi iubirile, poate şi copilăria pe care a parcurs-o cândva cu atâta ură ciudată împotriva timpului, ce nu trecea destul de repede. Mi-a povestit că a fost un copil retras şi a devenit la un moment dat, brusc, războinică, băieţoasă, dispreţuind fetele şi dorind să fie băiat, eterna poveste pe care Freud a explicat-o atât de bizar, încât cred că a avut dreptate. Mi-a povestit, fragmentar, în întâlnirile noastre întâmplătoare, când aşteptam împreună pe cineva într-o staţie de autobuz, în foaierul unui teatru, mi-a povestit despre adolescenţa ei destul de nefericită, dar o adolescenţă, zic, cu greu poate fi nefericită, despre nişte rude care au persecutat-o şi da care a scăpat trăind poetic, aşa cum poate să trăiască o fată cu o imaginaţie atât de puternică, încât metaforele ei primitive şi puternice nu sunt înţelese decât de puţini, o fată paradoxală, bolnavă de sensibilitate, rănită de orice, păşind totuşi printre oameni şi întâmplări cu o trufie de nobil scăpătat, pe care o mai arată şi astăzi uneori, deşi anii i-au lustruit gesturile şi vorbele. Vor fi poate din nou întâmplările primei tinereţi, va fi ea însăşi, ciudata, în care s-au amestecat întotdeauna dorinţe contradictorii şi îndepărtate, tentaţia de a

sta printre cărţi ale zadarnicei înţelepciuni a renunţării şi pofta furibundă de senzaţii, căreia îi ceda plângând de neputinţă şi de voluptate. Se vor întâlni toţi cei care au iubit-o, poate. Una dintre ciudăţeniile ei a fost întotdeauna o generozitate paradoxală, generozitatea omului care este în stare să părăsească un oraş pentru totdeauna, doar pentru a nu se mai întâlni cu cineva, dar nu este capabil să spună un simplu nu. Îi va revedea pe toţi, va fi un film văzut a doua oară. Sau poate că a refăcut totul, cu alte feţe şi cu alte întâmplări. De unde şi-a ales, în acest caz, personajele, dintre oamenii văzuţi în realitate sau dintre figurile celebre, ce apar prin reviste în poze frumos colorate? După câte am reuşit s-o cunosc, cred că va fi o reîntoarcere la vechi episoade, pe care le-a iubit ca un seducător care părăseşte cu tandreţe, cu fugitivă tandreţe. Da, trecutul ei va fi, retuşat de uitare şi de perfid-brutalele locuri comune care ne domină existenţele.

GHEORGHE SĂSĂRMAN

Născut la Bucureşti, la 9 aprilie 1941, Gheorghe Săsărman a absolvit în 1959 Liceul „Emil Racoviţă“ din Cluj-Napoca şi în 1965 Facultatea de Arhitectură din Bucureşti. A lucrat ca arhitect-proiectant şi, apoi, ca redactor la revista Contemporanul *(până în 1982). Şi-a, susţinut, în 1978, doctoratul în arhitectură, cu lucrarea* Funcţiune, spaţiu, arhitectură, *publicată în 1979. Din 1983, lucrează ca arhitect-proiectant la München (R.F. Germania).*

Atât publicistic cât şi editorial, Gheorghe Săsărman a debutat direct *în* science fiction *– caz încă rar la data respectivă. În numărul 193 al* Colecţiei „Povestiri ştiinţifico-fantastice“ *apărea, la 1 decembrie 1962, povestirea sa de debut,* Cătălina *– variaţiune lirică în registru sf pe o sugestie desprinsă din* Luceafărul *eminescian – povestire cu care autorul s-a făcut remarcat dintru început şi care i-a deschis şansa afirmării: în 1962, la cel de al II-lea Concurs naţional de literatură ştiinţifico-fantastică (120 de concurenţi), un juriu prezidat de Ion Marin Sadoveanu îi decerna lui Gheorghe Săsărman, pentru* Cătălina, *Premiul I (ex* aequo *cu Sorin Stănescu, pentru* Lumina din adâncuri), *premiu care a contat ca*, *atare şi în palmaresul concursului similar internaţional organizat, tot în 1962, din iniţiativa revistei sovietice* Tehnika Molodioji, *concurs la care au participat aproape 1 400 de concurenţi din şapte ţări socialiste europene. (Nefigurând în niciunul din volumele autorului, povestirea* Cătălina *poate fi găsită, alături de celelalte texte premiate la acest concurs, în culegerea* întâlnirile viitorului, *1963).*

Exista, prin anii ’50, o prescripţie – nescrisă dar nu mai puţin coercitivă – a „anticipaţiei pe termen scurt”, un viitor nu prea îndepărtat fiind considerat pesemne mai previzibil şi mai uşor de valorificat în scopuri „instructiv-educative”, iar imaginaţia circumscrisă unui asemenea viitor – mai puţin imprevizibilă şi ea, mai ferită de surprize şi de gravul păcat al „evazionismului”, de care literatura sf n-a încetat niciodată a fi, obtuz, suspectată. Emanciparea s-a produs la hotarul anilor ’50–60 şi la ea a participat, printre alţii, şi Gheorghe Săsărman, începând chiar cu

povestirea sa de debut. Subintitulată „Poem din secolul al XXII-lea Cătălina *se prezintă ca un lung monolog pe parcursul căruia ingenua titulară, rememorând o serie de terestre episoade „în doi”, se rezumă, în esenţă, la a-şi mărturisi cu fervoare statornicia sentimentului ce-l poartă unui nestatornic Hyperion, travestit* ad hoc *în astronaut colindând cerurile. Deşi poartă ca* motto *tocmai strofa din* Luceafărul *în care e formulată geniala anticipaţie a „paradoxului spaţio-temporal“ („Şi căi de mii de ani treceau | în tot atâtea clipe”), entuziasmul şi optimismul juvenil ce-o însufleţesc pe protagonistă – şi care erau probabil, la acea dată, şi ale autorului, „ale vârstei”, pentru că „ale epocii”, în orice caz,* erau *– sunt prea ardente pentru a mai lăsa loc şi consecinţelor mai puţin roze (severe decalaje de vârstă, poate chiar stingerea din viaţă, de bătrâneţe, a statornicei dar și staticei pământence etc.) cu care faimosul „paradox” va îmbogăţi, nu peste mult, şi la noi, rezervorul de combustibil conflictual al ştiinţificţiunii.*

Absenţa din sumarul volumului de debut, Oracolul *(1969), a recitativului liric din povestirea de debut,* Cătălina, *nu este probabil întâmplătoare, căci între timp autorul se va fi edificat asupra congenerităţii epice şi conflictuale a talentului său, preferând în consecinţă să-şi exerseze mâna, cu rezultate care încep să-l reprezinte, în ipostazierea mai pronunţat epică şi „realistă“ (agrementată uneori şi „poliţist”) a motivelor sf „clasice”: zborul spaţial, mijlocind contacte cu super-civilizaţii extraterestre, ingerințe terestre ale extratereștrilor, exobiologia, deplasarea liberă în timp şi chiar incipiente deschideri spre problematica mutanţilor, timid abordată încă la noi la acea dată.*

O experienţă inedită încearcă Gheorghe Săsărman şi în vol. Cuadratura cercului *(1975), subintitulat* Fals tratat de urbogonie *şi compus din 26 de proze care prezintă tot atâtea mostre aberante de arhitectură şi urbanistică imaginară, „exemple negative“ ce demonstrează „cum nu trebuie să fie” oraşul şi ambientul uman, „cetatea ideală” lăsându-se astfel ghicită sau dedusă prin contrast şi prin eliminare. Arhitect de profesie (semnând, cum am văzut, şi o carte de teorie a arhitecturii), în* Cuadratura cercului *Gheorghe Săsărman foloseşte pretextul literar pentru meditaţia filosofică, sociologică, morală asupra destinului umanităţii, aşa cum poate fi acesta descifrat din hieroglifele construcţiilor pe care omul le ridică, dereglând*

echilibrul naturii cu consecinţe de cele mai multe ori dezastruoase, şi nu atât pentru natură cât pentru om însuşi. Există, astfel, în Cuadratura cercului, o *serie de „metamorfoze”, toate cu sens involutiv, mardind un regres pe scara filogenezei: „climatizarea totală” a biotopului uman, sub o „colosală cupolă transparentă”, în ciuda aparenţelor paradisiace, duce în cele din urmă la o nescontată „întoarcere” a omului la maimuţă* (Protopolis); *retragerea în oraşe subterane îl transformă pe om în cârtiţă, în cel mai propriu sens al cuvântului, somatic şi psihic* (Plutonia). *Antologică, dintre aceste „metamorfoze” animale, rămâne* Dava, *unde o cetate săpată într-un pisc. De munte inaccesibil, asemeni unui „cuib de vulturi”, îi transformă într-adevăr în vulturi pe temerarii alpinişti ce nu vor mai ajunge astfel niciodată să se facă recunoscuţi şi înţeleşi de semenii lor umani, care-i vor „da dispăruţi“ fără a-i vedea cum le planează deasupra capetelor, tăcuţi şi impenetrabili. Mai puţin transparente şi univoce sub raportul „tezei“ pe care-o dezvoltă, texte ca* Dava, Sah-Harah, Sinurbia *câştigă sub raport literar, deplasarea lor înspre fantasticul propriu-zis favorizând efectele de ambiguizare. Comună pieselor din volum le este tehnica de a sugera metonimic existenţa şi mentalitatea ipoteticilor locuitori ai utopicelor arhitecturi, absenţi din decor, sau prezenţi doar generic, ca specie ori ca o colectivitate socială, mai rar ca personaje individualizate ori cel puţin nominalizate. Este, s-ar putea spune, o tehnică a basoreliefului, fundalul constituindu-l prezentarea descriptivă a insolitelor arhitecturi imaginare, descripţie cu care se deschide fiecare text, pe acest fundal desprinzându-se apoi în relief, în partea secundă, grupuri umane ori siluete individuale, antrenate uneori într-o incipientă mişcare epică.*

După aceste „decoruri“ din Cuadratura cercului, *ce se susţin mai mult descriptiv şi eseistic, prin speculaţie şi meditaţie, şi mai puţin narativ, prin fabulaţie, fiind, prin însăşi natura lor, statice şi expozitive în cea mai mare parte, – Gheorghe Săsărman revine, cu vol.* Himera *(1979), la un* Science fiction *„de acţiune”, dinamica acţiunii epice fiind de natură a-i pune mai bine în valoare calităţile specifice. Mânuită cu siguranţă încă în* Oracolul, *„arma“ în care excelează Gheorghe Săsărman şi care-l avantajează în contextul ştiinţificţiunii româneşti actuale este tăişul „gol“ al conflictului, finalizat decis, nedigresiv,*

*condus fără prea multe ocoluri sau popasuri analitice, prin desfăşurări epice alerte şi suspensuri bine tensionate, spre deznodăminte „dure”, neîndulcite (acţiunea „anti-*happy-end“ *fiind de altfel mai generală în sf-ul românesc din ultimele decenii).*

Aşa se întâmplă, de exemplu, în nuvela Puţin mai devreme, *unde se anticipează modul în care ar evolua prezumabil actualul „echilibru al terorii“ din lume, în ipoteza că un savant genial (de fapt doi, câte unul de fiecare „parte”, identificabilă fiecare în baza expresivităţii fonice intrinseci: A. B. Sawafill pentru Fillonia şi T. X. Zafaquash pentru Kaşonia) ar face în secret o „fantastică“ descoperire ştiinţifică graţie căreia, cu resurse strict individuale, peste capul „supraputerilor“ şi blocurilor militare, să poată fi neutralizate instantaneu şi ireversibil toate stocurile de material nuclear ascunse indiferent unde pe glob; savanţi care, evident, vor plăti amândoi cu viaţa abnegaţia lor ştiinţifică şi umanitară, descoperirea lor genială care, pentru moment, salvează omenirea de la o moarte violentă, în schimb o condamnă, pe termen lung, la o moarte lentă, prin sacrificarea irecuperabilă a rezervelor de energie ale planetei.*

De la fabula schematică, univocă şi transparentă, Gheorghe Săsărman ştie trece apoi firesc la parabola echivocă, plurivocă, discret aluzivă şi inaparent alegorică, mai complexă şi mai „translucidă“ semantic, mai consistentă deci literar. Este vorba despre Evadarea lui Algernon – *cea mai bună povestire de până acum a scriitorului şi una dintre cele mai bune ale sf-ului românesc şi european la ora de faţă, distinsă cu Premiul „Europa“ pentru cea mai bună proză scurtă la cel de al V-lea Congres al Societăţii Europene de Science Fiction (EUROCON, Stresa – Italia, 1980).*

Încadrabilă tematic, în mare, problematicii mutanţilor, Evadarea lui Algernon *îşi află pretextul şi punctul de start – dar numai atât! — într-o celebră piesă a „genului”, nuvela scriitorului american Daniel Keyes (n. 1927)* Flori pentru Algernon *(1959, Premiul Hugo 1960, Pittsburgh), amplificată ulterior la proporţii de roman (Premiul Nebula, 1966), vizualizată pe micul şi pe marele ecran (filmul* Charly, *1968), tradusă şi la noi (de Alexandru Mironov şi Adrian Moraru, în* Viaţa Românească, *nr.1/1974, reluată în* Almanah Anticipaţia 1983). *Acolo, „mărirea şi decăderea“ protagonistului, Charlie Gordon,*

provocate ambele prin stimularea artificială, chirurgicală, a inteligenţei, erau secondate contrapunctic şi pitoresc de un şoricel, supus de experimentatori la aceleaşi teste şi botezat tot de ei Algernon. Pornind de la această sumară sugestie, Gheorghe Săsărman imaginează un laborator de inginerie genetică, izolat din raţiuni de securitate pe o puţin populată „Insulă a Bufniţei”, laborator din care un virulent „virus G, al genialităţii“ evadează odată cu agentul purtător, tot un şoarece (alt Algernon), supus experimentărilor cu acest virus şi devenit astfel prea viclean pentru a mai putea fi ţinut sub control de experimentatori.

Emisia semantică a dinamicii epice de fapt abia acum începe, căci epidemia de genialitate, contaminând preferenţial indivizii congenital subdotaţi, transformă subit această aluzivă Insulă a Bufniţei într-o aberantă „lume pe dos”, într-o terifiantă „colonie penitenciară“ kafkiană din care nu mai există scăpare pentru nimeni, şi mai ales nu pentru cei „imuni”, cărora propria inteligenţă nativă le conservă luciditatea, spiritul critic, judecata dreaptă: acaparând discreţionar puterea în acest alegoric spaţiu închis, draconic izolat de restul lumii, un obscur plutonier, obtuz şi încet la minte până atunci, se transformă peste noapte într-un diabolic dictator, inepuizabil în energia şi inventivitatea cu care escaladează represiunea în interior şi expansiunea în exterior, trimiţându-şi armatele de şoareci genialiferi să *infesteze întreaga lume.*

Datate ambele 1978, Evadarea lui Algernon *şi* Puţin mai devreme *evidenţiază evoluţia scriitorului în direcţia configurării unui timbru personal şi definitoriu, prin raportare la alte piese din volum, mai vechi, datate 1965, 1969, 1975. Din 1977 este nuvela care dă titlul volumului,* Himera, *unde Gheorghe Săsărman sondează resursele epice ale unei ipoteze – conservarea postumă şi extracorporală a psihicului – pe care, în literatura română, o consacrase ca idee poetică şi ca expresie lirică Alexandru Philippide, în poezia* Incomunicabilul *din vol.* Monolog în Babilon *(1967).*

Evadarea lui Algernon *şi, mai ales,* Puţin mai devreme *(cu o scadenţă deja expirată: 16 mai 1984) sunt „anticipaţii pe termen scurt”. Cu romanul* 2000 *(1982), Gheorghe Săsărman îşi continuă această întoarcere pe spirala dialecticii la anticipaţia „pe termen scurt”, ale cărei intrinseci resurse de activism*

extraestetic – etic, social, politic, filosofic, ideologic, deontologic etc. — devin legitim şi deplin disponibile abia odată cu îndeplinirea preliminarului barem estetic al valorii. În romanul 2000, *el imaginează un original „apocalips“ în versiune sf, vizând astfel neutralizarea estetică, prin consumare în planul imaginarului, a riscurilor previzibile ce ameninţă cu distrugerea totală omul şi omenirea la acest sfârşit de secol şi de mileniu. Este incriminată mai ales agresivitatea gregară, în manifestările-i anarhice, spontane (spectacolul* „la Trib”, *vizând declasarea de tip* hippy *sau* punk, *scene de violenţă şi destrămare socială cauzate de scăparea de sub control a unui riscant experiment ştiinţific), dar, nu mai puţin, sunt incriminate şi formele organizate, instituţionalizate ale acestei agresivităţi gregare (subordonarea militară a cercetării ştiinţifice, răspunzătoare, în ultimă instanţă, pentru declanşarea hazardatului experiment; apoi, secta fanatică răsărită ca monstruoasă excrescenţă pe acest teren minat etc.).*

Punctul slab al romanului este idila sentimentală, a cărei dulcegărie nici măcar nemilosul bad end *n-o poate răscumpăra, iar punctul forte – ce răscumpără totul – sunt efectele de „tunel al timpului”: romanul* 2000 *îşi află principalul suport în ideea sf a unor „poduri temporale“ prin care, de exemplu, pătrunde intempestiv în prezentul naraţiunii cavaleria lui Alexandru Macedon, iar emisarii prezentului descind incognito în Atena lui Socrate sau în Anglia lui Newton ş.a.m.d.*

Un emisar al ştiinţificţiunii româneşti peste hotare este însuşi Gheorghe Săsărman, care a reuşit de curând să-şi vadă publicat romanul. 2000, în versiune germană, în ţara unde trăieşte şi munceşte în prezent.

EVADAREA LUI ALGERNON

1

«L-au botezat aşa pentru că David citise cândva o nuvelă despre un şoarece care se antrena într-un labirint, iar pe acela îl chema Algernon. Domnul Klein mi-a mărturisit mai apoi că stătuse în cumpănă dacă e bine sau nu să încuviinţeze o asemenea alegere. Mi întâi, pentru că nuvela cu pricina relata

eşecul unui experiment, ceea ce putea să nu fie de cel mai bun augur pentru propriile lor investigaţii. Apoi, deoarece numele îi părea dintre cele sortite cu tot dinadinsul să sune aparte, iar el nu trecea drept adept al originalităţii cu orice chip. În fine, un nume atât de rar ar fi putut ascunde cine ştie ce tâlcuri care, strecurate pe această cale în existenţa laboratorului şi în rapoartele lor curente, n-ar fi fost de mirare să le aducă neplăceri. Dar după ce David, care făcuse rost de un Webster, i-a arătat negru pe alb că numele provine din franceza veche, din cuvintele „al grenon" – ceea ce vroia să însemne „cu mustaţă" – şi după ce s-a convins el însuşi că o astfel de semnificaţie nu putea fi nicidecum interpretată ca aluzie tendenţioasă, directorul renunţă la obiecţiile lui şi consimţi să se oficializeze ceea ce pentru ceilalţi angajaţi ai laboratorului devenise un fapt împlinit.

Mai târziu, după ce am citit şi eu nuvela lui Daniel Keyes, sau când tocmai îmi propusesem să o citesc, priveam cu alţi ochi cele petrecute în Insula Bufniţei – dar atunci când, abia sosit la laborator, ascultam explicaţiile lui David, vorbele lui (rostite, de altfel, cu o politeţe prin care nici măcar nu-şi propunea să-şi ascundă plictiseala) alunecau pe lângă mine ca picăturile de apă pe o plită încinsă. Ca să fiu sincer, plictiseala era reciprocă: la fel cum el se întreba ce mai poate căuta un ziarist la locul unei descoperiri despre care, în cei doi ani şi jumătate de când fusese făcută, se scrisese absolut totul şi chiar mai mult, eu nu izbuteam să-mi tălmăcesc rostul trimiterii mele aici, după potcoave de cai năzdrăvani, decât ca pe încă o încercare a şefului de a mă împinge definitiv pe linie moartă. Ştiu că într-un reportaj nu-şi au locul asemenea referiri la relaţiile de serviciu ale autorului, dar – întrucât am impresia că altfel nu vă voi putea face să înţelegeţi cu adevărat nici măcar schimbarea ulterioară a atitudinii mele – sunt nevoit să-mi asum riscul de a nesocoti uzanţele. Iar dacă tot e să o fac, atunci prefer să procedez deschis, de la început.

De la o vreme încoace, de câte ori plec în documentare încerc sentimentul nu tocmai plăcut că şeful secţiei mă expediază pur şi simplu pentru a se descotorosi de prezenţa mea, încredinţându-mi misiuni dintre cele mai banale, care mai întotdeauna se soldează cu înmormântarea articolului zămislit de mine după îndelungi şi conştiincioase eforturi. La început nu

mi-am dat prea bine seama ce se petrece: aşteptam mereu să fiu chemat, să mi se comunice dacă articolul a fost acceptat sau nu, dacă există vreo observaţie, dacă mai sunt necesare unele completări sau, dimpotrivă, o scurtare. Dar zilele treceau, în ziar vedeam doar semnăturile colegilor, eram trimis din nou pe teren – iar dacă puneam cumva vreo întrebare în legătură cu rezultatul muncii mele, şeful găsea de fiecare dată un pretext oarecare pentru a justifica amânarea publicării, fie că invoca buletinul meteorologic, fie că îmi strecura o aluzie la cea mai recentă lovitură de stat din America Latină. Amânările se tot prelungeau de la o deplasare la alta, de la o lună la alta, şi până la urmă mă vedeam silit să reactualizez datele, dacă nu cumva mă trezeam pe birou cu un şpalt pe care secretarul de serviciu avusese grijă să scrie cu creion roşu „aruncat”. Atunci îmi ieşeam din sărite, mă repezeam pe coridor decis să-mi prezint demisia, dar când deschideam uşa şefului şi-i întâlneam surâsul paşnic mă simţeam complet derutat şi eram gata să accept încă o motivare cusută cu aţă albă. Abia acum îmi dau seama că articolele, în general corecte şi scrise decent, sufereau de platitudine, de o ariditate pe care eu o atribuiam categoriei de subiecte, temelor încredinţate mie, şi nici într-un caz lipsei mele de pricepere în a descoperi filonul atractivităţii în inima muntelui de rocă cenuşie. E drept că subiectele „grase”, pe de-a-ntregul senzaţionale, erau din capul locului distribuite altora, unei elite, fapt pe care îl socoteam de o flagrantă inechitate. Cu timpul, m-am resemnat: continuu să-mi fac datoria cu aceeaşi conştiinciozitate şi tot mai rar las accesele de revoltă să răzbească până în laringe. Această linişte aparentă se însoţeşte însă cu un soi de apatie profesională, cu stingerea interesului autentic pentru ceea ce fac. Meseria a ajuns să-mi pară anostă, iar fiecare nouă documentare, conceperea şi redactarea a încă unui material le trăiesc ca pe un adevărat calvar – ceea ce, la drept vorbind, nu prea are darul să revoluţioneze relaţiile mele cu şeful secţiei.

Vă veţi imagina acum mai bine starea mea de spirit din minutele primei întrevederi cu David; gândul nu-mi stătea de fel la expunerea lui, aflată probabil la a suta reprezentaţie – mai ales că citisem în mai multe rânduri şi în mai multe interpretări relatarea premierei absolute. Uneori, călătoria în sine izbutea să mă mai anime, măcar prin virtuţile ei turistice: cunoşteam alţi

oameni, unii chiar agreabili, descopeream peisaje noi, vizitam oraşe şi sate, locuri şi monumente istorice. De astă dată totul îmi părea lipsit de strălucire. După un zbor fără peripeţii şi cu vizibilitate submediocră, permiţându-mi doar în rare momente să întrezăresc faţa întunecată şi abia încreţită a mării, am aterizat nu prea lin pe aeroportul improvizat al insulei. Mi-am petrecut apoi două ceasuri încheiate într-o baracă de scânduri căreia i se spune aici cu nostalgie aerogară, în aşteptarea unei ocazii, deoarece domnul Klein, deşi fusese înştiinţat dinainte de sosirea mea, nu găsise cu cale să se abată de la instrucţiunile privind economia de carburant pentru a-mi trimite în întâmpinare unicul autovehicul al laboratorului. Desigur, la câteva zile după anunţarea descoperirii aş fi avut parte de o primire mai bună, dar aşa a trebuit să mă resemnez în cele din urmă cu gândul că voi parcurge pe jos cei aproape patru kilometri care mă despărţeau de unica aşezare. Din lămuririle excesive dar cam încâlcite ale unui personaj căruia uniforma bleumarin i se potrivea tot atât de puţin ca şi titlul de comandant al aeroportului, am priceput că eram pe de-a întregul ferit de primejdia unei rătăciri, întrucât nu exista decât un singur drum, fără ramificaţii, iar cele câteva zeci de clădiri care alcătuiesc aşezarea puteau fi văzute, chiar de la prima cotitură, cu ochiul liber. Din fericire, obişnuiesc să plec în deplasare cu o valiză cât mai uşoară; cu toate acestea, după al doilea kilometru de marş am ajuns să-mi revizuiesc substanţial opiniile despre ceea ce constituie strictul necesar într-o călătorie în interes de serviciu. Poate că aş fi devenit şi mai radical, stimulat de monotonia locurilor străbătute, dacă întâmplarea n-ar fi făcut să fiu ajuns din urmă de un jeep. Şoferul a frânat brusc, portiera s-a deschis scârţâind şi un plutonier mi-a făcut semn să iau loc alături de el. Bineînţeles că am acceptat, deşi figura lui nu-mi inspira simpatie şi nici măcar încredere; de altfel, din interogatoriul la care m-a supus de îndată, am putut deduce că nici eu nu-i trezeam sentimente mai bune. Pe atunci n-aveam cum să bănuiesc că nu eram nicidecum singurul în această situaţie, iar insistenţa cu care continua să mă descoasă până şi în holul hotelului am pus-o fie pe seama unei curiozităţi native, lipsită de posibilitatea de a se afirma în sânul colectivităţii atât de izolate a localnicilor, fie pe a vreunor obligaţii profesionale îndeplinite cu exces de zel datorită rarităţii

prilejurilor de a le exercita. Pe punctul de a-mi pierde răbdarea, i-am declarat că meseria m-a învăţat să pun eu însumi întrebări, nu şi să răspund la alte altora – ceea ce i-a displăcut în chip evident determinându-l totuşi să mă încredinţeze unui funcţionar corpolent şi ursuz, despre care am aflat ulterior că era director, recepţioner şi portar în acelaşi timp. Hotelul n-avea mai mult de douăzeci de camere, nu strălucea prin eleganţă, şi nici măcar de curăţenie. Decis să rămân aici cât mai puţin cu putinţă (cât de departe eram de a fi profet în această insulă care numai a mea nu părea!) şi cum până la ora prânzului mai era timp suficient, mi-am lăsat valiza chiar acolo, în hol, şi am pornit în căutarea birourilor administrative ale laboratorului, situate conform informaţiilor mele într-un edificiu din apropiere. De fapt, totul se află în apropiere – şi restaurantul, şi magazinul, şi poşta, şi farmacia, şi dispensarul, şi şcoala, şi clubul, şi nu prea numeroasele locuinţe. Nu mi-a fost greu să identific clădirea care mă interesa, chiar fără să cer lămuriri suplimentare (nu-mi prea place să abordez trecătorii şi nici n-am întâlnit vreunul la acel ceas al zilei): firma e pusă la vedere şi scrisă cu litere mari. Iar biroul directorului l-am găsit şi mai uşor, întrucât se află exact în faţa intrării.

Domnul Klein m-a primit deîndată, cu o jovialitate exagerată, scuzându-se îndelung pentru „complexul de împrejurări obiective” care l-au împiedicat în ultimul moment să mă întâmpine personal la aeroport, aşa cum intenţionase. Încerca desigur să salveze aparenţele şi să-şi asigure cu un efort minim şansele ca instituţia pe care o conduce să apară în lumina cea mai bună. Niciodată nu mi-am imaginat că un ziarist ar face parte din categoria acelor personaje care sunt aşteptate cu flori şi fanfară; am priceput destul de repede că trecuse cam multă vreme de când interesul arătat de presă laboratorului se stinsese şi că directorului îi surâdea perspectiva publicării unui reportaj favorabil într-unul dintre ziarele centrale. Cum nu-mi fac prea multe iluzii în privinţa şanselor de apariţie a producţiilor mele, am socotit mai cinstit să nu încurajez o asemenea iluzie; i-am dat de înţeles interlocutorului meu că deplasarea urmăreşte scopuri pur documentare, nelegate de o concretizare imediată. Este o măsură de precauţie necesară, pe care mi-o iau în ultimul timp pentru a preveni eventualele plângeri din partea celor ce ar socoti că minutele irosite prin prezenţa mea nu le-au fost

răsplătite cum se cuvine. Domnul Klein mi-a luat cuvintele drept semn. De modestie – „lasă, vă ştiu eu pe voi, ziariştii...” – şi mi-a propus să lăsăm vizita propriu-zisă la laborator pentru a doua zi, când ar putea să mă însoţească însuşi David, şeful „echipei de aur”, care mi-ar sta, la nevoie, toată dimineaţa la dispoziţie. După cum se va vedea în cele ce urmează, n-a fost necesar şi nici măcar posibil ca faimosul savant să-şi piardă atâtea ceasuri cu mine; dar mai înainte de a reveni la întrevederea cu David, cred că ar fi nimerit să fac unele precizări cu privire la laboratorul din Insula Bufniţei, la cercetările întreprinse aici şi la descoperirea care, în urmă cu mai bine de doi ani, consacrase aşa-numita „echipă de aur”.

Unii dintre dumneavoastră, stimaţi cititori, ştiu desigur că după Conferinţa de la Asilomar, din februarie 1975, numeroase ţări au legiferat recomandările adoptate aici de către specialişti de frunte ai biologiei moleculare referitor la condiţiile de desfăşurare a experienţelor de inginerie genetică. Ideea esenţială era de a preveni ca modificarea experimentală a zestrei ereditare a unor organisme (şi în special a unor microorganisme), devenită accesibilă datorită perfecţionării tehnicilor biochimice de mare fineţe, să se soldeze în mod accidental cu naşterea şi răspândirea de organisme noi, capabile să provoace boli sau epidemii mai redutabile chiar decât cele cu care ne-a blagoslovit natura. Fără să mai intru în alte detalii, voi menţiona că este de dorit ca experienţele cele mai primejdioase să se desfăşoare în laboratoare astfel concepute încât riscul ca un microorganism patogen să scape în exterior să fie practic egal cu zero: planşeele şi pereţii clădirii trebuie să dispună de o etanşeitate perfectă, accesul să se facă prin ecluze pneumatice, lichidele reziduale şi aerul uzat să fie tratat în instalaţii speciale, lucrările să fie efectuate în spaţii izolate, cu ajutorul unor ustensile manevrate de la distanţă, iar tehnicienii să poarte echipament de protecţie şi să utilizeze în mod obligatoriu sala de duşuri la venire şi la plecare. Aceste măsuri severe de securitate fizică sunt însoţite de o riguroasă protecţie biologică, constând în principal în folosirea ca material de experiment a unor organisme atât de mult transformate în sensul strictei adaptări la mediul artificial de viaţă, încât să nu aibă nicio şansă de supravieţuire în ambianţa naturală. Laboratorul pe care urma să-l vizitez răspunde tocmai unor

asemenea exigenţe extreme – fapt pe care îl ignoram încă în ziua sosirii, la fel cum ignoram suita de condiţii definitorii pentru gradul de securitate F4-EK3, sau existenţa Centrului de conferinţe Asilomar, din California.

Ştiam câte ceva – dar aveam impresia că ştiu totul – despre identificarea, de către echipa condusă de David, a suportului genetic al inteligenţei hipertrofiate – gena geniului, cum i s-a spus prin sutele de articole şi interviuri care au popularizat, la scurt timp după anunţarea ei, senzaţionala descoperire. În realitate, nu era vorba despre o genă în adevăratul înţeles al cuvântului, ci – aşa cum aveam să pricep abia în urma discuţiilor repetate cu acelaşi David şi a lecturilor menite să-mi alunge urâtul în zilele stării de alertă – despre un infravirus, un virus minuscul din grupul celor numite latente, notat de către descoperitori cu litera G, care, odată asociat acidului nucleic al celulei-gazdă, putea să-şi continue zeci de ani această existenţă travestită, intercalându-şi contribuţia în mesajul genetic al speciei atacate şi lăsându-se transmis uneori chiar pe cale ereditară. Mi-aş permite să atrag atenţia asupra unei aprecieri cu totul eronate, perpetuate în mod explicabil prin tendinţa celor mai mulţi gazetari de a amplifica latura spectaculoasă a faptelor prezentate: anume, afirmaţia mult vânturată cum că descoperirea ar avea un caracter pur accidental, că ea s-ar fi datorat în întregime întâmplării; de altfel, mărturisesc că şi eu pornisem în deplasare cu aceeaşi convingere. E adevărat că cercetările în vederea cărora fusese construit laboratorul erau dedicate în principal obţinerii de microorganisme capabile să producă prin biosinteză, la preţuri accesibile şi în cantităţi industriale, hormoni, enzime, endorfine – substanţe cu mare căutare în terapia medicală – dar tocmai în vederea identificării, izolării şi sintezei genelor implicate, echipa lui David se îndeletnicea cu sistematizarea şi completarea hărţilor cromozomiale, operaţie aflată încă în faza de început pentru specia umană. Laboratorul dispune de un foarte bogat fond de culturi celulare prelevate de la indivizi de felurite înzestrări, iar colecţia provenind de la oameni de geniu este unică în lume. Erau întrunite deci premise importante pentru ca descoperirea să se producă în Insula Bufniţei, inclusiv cele ce ţin de ingeniozitatea şi perspicacitatea cercetătorilor.

De bună seamă nu acestea erau gândurile mele în dimineaţa

următoare, pe când coboram în holul hotelului, unde trebuia să mă întâlnesc. Cu David. Dormisem foarte prost din pricina arsurilor cu care m-am ales datorită imprudenţei de a îngurgita „specialitatea maestrului bucătar” de la restaurantul „Cucuveaua”, local administrat parcă de acelaşi director-recepţioner-portar al hotelului, dacă ar fi să judec după starea feţelor de masă şi promptitudinea serviciului. Regretam că nu insistasem pe lângă domnul Klein să vizitez laboratorul chiar în ziua sosirii, cu preţul de a dispune de un însoţitor mai puţin celebru, însă cu marele avantaj al unei şederi minime în acea aşezare care nu părea deloc să-mi priască. Mai târziu am încercat să mă dumiresc cum e posibil ca cercetătorii atât de capabili ai laboratorului să-şi petreacă timpul din afara orelor de serviciu într-o colectivitate atât de lâncedă, să se mulţumească cu servicii atât de primitiv organizate – căci dispensarul sau şcoala nu se deosebeau prea mult în această privinţă de hotel sau de restaurant. Singura explicaţie plauzibilă vine din echiparea ultramodernă a laboratorului, din condiţiile extraordinare de muncă pe care le oferă celor dispuşi să se exileze în pustietatea insulei, oameni stăpâniţi de autentică pasiune pentru ştiinţă; cât despre ceilalţi slujbaşi, izolarea locului, depărtarea de centrele populate ale ţării, de polii vieţii civilizate nu par a fi de natură să favorizeze stabilirea aici a celor mai conştiincioşi, talentaţi, pricepuţi, ci dimpotrivă.

Am coborât aşadar în hol, am trecut pe lângă hotelier care dormita într-un fotoliu şi m-am grăbit să ies în stradă, unde măcar aerul era respirabil. David a sosit punctual, m-a reperat fără greş, a coborât de la volanul elegantului său automobil şi mi-a întins mâna, rostindu-şi numele. Pe drum n-a fost din cale afară de vorbăreţ, iar eu n-am crezut de cuviinţă să-l asaltez cu întrebări naive despre ceea ce oricum avea să-mi spună. Şoseaua trecea printr-o zonă împădurită, cu relief accidentat, mai puţin monotonă la privit decât cea străbătută în ajun, pe când veneam de la aeroport. În faţa noastră s-a ivit o construcţie de proporţii modeste, flancată de un parcaj care mi-a părut supradimensionat; spre nedumerirea mea, şoseaua se termina aici, ca un râu care s-ar vărsa într-un lac de munte. Mi-am spus că laboratorul nu putea fi decât subteran, lucru de care m-am convins deîndată ce, părăsind automobilul şi urmându-l pe David, m-am pomenit într-un vestiar şi apoi, înveşmântaţi

amândoi în halate de baie, am coborât cu ascensorul la sala de duşuri. Luat cumva prin surprindere, căci nu mai vizitasem niciodată o asemenea instituţie şi nici nu fusesem prevenit asupra ritualului la care trebuia să mă supun, m-am lăsat cu deplină docilitate în grija însoţitorului meu, deşi fiecare procedură purificatoare îmi punea răbdarea la grea încercare. Când, echipaţi în costumele de protecţie de culoare portocalie, cu încălţăminte şi mănuşi dintr-un cauciuc special, am pătruns în ecluza pneumatică, nu mi-am putut reprima un oftat de uşurare. David s-a prefăcut că nu observă, mi-a întins una dintre măştile de oxigen care erau atârnate pe un perete şi mi-a arătat cum s-o folosesc în minutele imediat următoare. Uşa etanşă s-a închis în urma noastră, s-a aprins un bec roşu, apoi unul verde şi o altă uşă, pe peretele opus, s-a deschis. Mi-am scos masca și am priceput că pot face primul pas în sanctuarul ingineriei genetice.

Vizita prin sălile laboratorului mi-a părut extrem de obositoare, poate din cauza echipamentului şi ambianţei neobişnuite, ori poate din pricină că nu înţelegeam mai nimic din ceea ce mi se spunea; atât de obositoare încât, mai târziu, după ce mi-am lămurit noţiunile fundamentale (ceea ce, recunosc, ar fi trebuit să fac înainte de a porni spre insulă), am constatat că nu reuşeam să-mi amintesc decât foarte vag ceea ce văzusem. Cert este că David mi-a arătat culturile lor de celule, mi-a prezentat câteva imagini spectaculoase ale cromozomilor la microscopul electronic, m-a dus să asist la o operaţie de inserare a unei gene sintetice într-o plasmidă, mi-a înfăţişat macheta virusului G, al genialităţii, mi-a făcut cunoştinţă cu colegii săi de echipă. Desigur, acum aş putea reconstitui până în cele mai mici detalii desfăşurarea acelei prime vizite, dar îmi pare mult mai important să vă descriu reacţia mea, starea de spirit care mă cuprinsese, incapacitatea de a fi atent la explicaţiile ghidului, datorată parcă înăbuşirii tuturor simţurilor sub un nevăzut strat de pâslă.

Sesizând totala mea opacitate la aspectele mai abstracte, David îşi învinse propria indiferenţă faţă de succesul documentării şi socoti că un experiment mai intuitiv mi-ar putea redeştepta acuitatea cugetului. În consecinţă, îmi vorbi despre modul cum verificaseră acţiunea virusului G, produs pe cale sintetică şi inclus în zestrea genetică a unei bacterii:

însămânţaseră cu o cultură a bacteriei astfel modificate tubul digestiv al unui şoarece şi studiaseră viteza cu care acesta învăţă să se descurce într-un labirint, comparativ cu performanţele unui lot de şoareci normali. Ca să fie mai sugestiv, şeful „echipei de aur“ îmi propuse să asist la competiţia dintre un exemplar normal şi un adevărat campion, specimenul care obţinuse – în urma infestării cu virusul G – o abilitate de-a dreptul incredibilă şi pe care, la propunerea lui David, îl botezaseră Algernon. Ne apropiarăm de un perete de sticlă: de partea cealaltă puteau fi văzute două labirinturi identice şi mai multe cuşti cu şoareci albi. Însoţitorul meu mânui nişte pârghii şi, printr-un fel de jgheab cu margini foarte înalte, unul dintre nostimele rozătoare se apropie de portiţa labirintului din stânga. Ar fi trebuit apoi ca şi „campionul” să fie dirijat, printr-un jgheab asemănător, din cuşca lui spre labirintul din dreapta – dar când tocmai se pregătea să efectueze această nouă manevră, David scoase o exclamaţie plină de uimire: cuşca lui Algernon era goală.

2

Casa *englezului este roşie.* Începutul sună bine, mi-am spus privind foaia de hârtie pe care erau înşiruite, una sub alta, propoziţiile concise ale testului. Îmi părea absolut firesc ca englezul să-şi fi construit o casă din cărămidă aparentă, în cea mai bună tradiţie britanică: mi-l şi imaginam tunzând gazonul, sau fumându-şi pipa în faţa televizorului. Caracterul apodictic al afirmaţiei era evident şi îmi dădea o senzaţie liniştitoare. La drept vorbind testele nu m-au atras niciodată, le-am evitat în câmpul profesiunii şi le-am refuzat pur şi simplu ca amuzament. Le consideram neconcludente şi nu vedeam la ce mi-ar putea folosi să-mi pun mintea la contribuţie doar pentru a-i distra pe alţii. De astă dată, însă, am fost nevoit să cedez. *Spaniolul are un câine.* Aşadar, starea de certitudine rămânea netulburată, deplină. Însă numai în aparenţă: pentru mine, era mai puţin limpede de ce tocmai spaniolul să aibă un câine; cu aceeaşi îndreptăţire, câinele putea fi al englezului. Îmi dădeam seama că pornisem pe un drum greşit, că era absurd să caut explicaţii logice pentru aceea serie de judecăţi arbitrare, unde fiecare cuvânt putea fi redus la un simbol algebric fără valoare semantică. Poate îmi lipseşte spiritul matematic, ori poate mă

revolta degradarea în sine a cuvântului, despuierea lui de orice semnificaţie; oricum, reveneam cu încăpăţânare la ideea de a găsi un sens, fie el extrem de subiectiv, în alăturarea cuvintelor. Am trecut mai departe doar după ce am găsit o legătură între câinele spaniolului şi câinele grădinarului: văzusem cândva un film intitulat grădinarul spaniol. Deci spaniolul (care e grădinar) are un câine…

Japonezul este detectiv. Iată o relaţie surprinzătoare, dar extrem de judicioasă! Inteligent, discret, flexibil şi perseverent, surâzător dar impenetrabil, bun cunoscător de judo, jiu-jitsu şi karate, japonezului meu i se potrivea de minune meseria de detectiv. Numai că acolo unde apare un detectiv, mi-am zis, trebuie să existe şi un criminal, şi o victimă. Intriga promitea să capete o turnură poliţistă, deloc îmbucurătoare. Nu mi-ar fi plăcut ca soluţionarea testului să fie complicată şi printr-o asemenea şaradă. David mă prevenise doar că era o probă contra cronometru, iar eu simţeam oricum că mă afund în ramificaţii stufoase şi inutile, că încep să mă rătăcesc în labirintul propriei mele gândiri. Desigur, aş fi putut refuza invitaţia lui, dar ajunsesem să mi se urască de atâta singurătate, de când – silit să-mi prelungesc şederea în insulă – îmi petreceam zilele senine în plimbări solitare pe aceleaşi întinsuri aride, iar pe cele ploioase – zăvorât între pereţii unei camere de hotel. În conformitate cu regulamentul de funcţionare al laboratorului, îndată după ce dispariţia lui Algernon a fost confirmată oficial, s-a declanşat starea de alertă: zborurile au fost suspendate, insula a intrat în carantină, încât nimeni nu mai putea fi autorizat să o părăsească şi nici să vină aici timp de patruzeci de zile. Vestea mi-a fost comunicată, fără exces de amabilitate, de către plutonierul care mă interogase atât de minuţios la sosire. Nici protestele, nici intervenţia mea pe lângă domnul Klein sau pe lângă comandantul garnizoanei n-au servit la nimic. Prin radio – singura legătură cu restul ţării – i-am expediat şefului meu o telegramă, cu explicaţiile de rigoare şi cu rugămintea disperată de a nu mă abandona în acel purgatoriu al plictisului. Curând am primit un răspuns edificator: „Nu pot face nimic. Suntem alături de tine. Ţine-te tare!” Bineînţeles, mi-am ieşit eu atunci din minţi, le e totuna dacă tai frunze la câini în redacţie sau sunt ţintuit într-un stupid exil! Încă nu realizam gravitatea situaţiei, şi

nici nu ştiam că în capitală i se atribuise amploarea unei catastrofe.

De un detectiv ar fi fost nevoie, într-adevăr, dar nu în test, ci chiar în Insula Bufniţei, pentru a lămuri misterul dispariţiei lui Algernon. Pare mai mult ca sigur că niciunul dintre angajaţii laboratorului n-ar fi riscat imprudenţa de a-l scoate din spaţiul închis în care se efectuau experienţele – şi cu atât mai puţin să-l treacă prin toate filtrele, până în exteriorul fortăreţei. Iar a-ţi închipui că şoarecele campion izbutise să evadeze de unul singur ar fi însemnat să laşi frâu liber fanteziei celei mai năstruşnice. Spre marea mea surprindere, în timp ce directorul era preocupat de anchetarea oamenilor, de altfel fără niciun rezultat, David înclina tot mai evident spre a doua ipoteză: examina traseul instalaţiei de condiţionare a aerului, înălţimea gurii de admisie din încăperea rezervată rozătoarelor, alcătuirea şi poziţia staţiei de tratare, legătura ei cu exteriorul. Un detectiv autentic ar fi descoperit poate unele probe, în lipsa cărora discuţiile se consumau în chip steril, răsucindu-se greoi într-un cerc fără ieşire. Fapt este că Algernon dispăruse fără urmă; nemaifiind în laborator, el nu putea fi decât în afara lui, adică deplasându-se liber în insulă. Prezenţa bufniţelor îi acorda puţine şanse de supravieţuire – dar, cum am înţeles mai apoi, accentua primejdia, întrucât răpitoarele nocturne ar fi preluat, odată cu prada, rolul de vector purtător al virusului G, sau al altor germeni cu care şoarecele s-ar fi putut contamina pe parcursul evadării, sporind considerabil probabilitatea diseminării. În orice caz, am fost sfătuit ca – dacă îl întâlnesc pe evadat – să mă feresc de orice atingere, să mă ţin cât mai departe şi să anunţ imediat direcţiunea laboratorului.

Francezul bea ceai. Ei nu, eu aş fi preferat ca francezul să bea coniac, sau şampanie. Nu reuşeam să înţeleg cum anume poţi aprecia nivelul de inteligenţă al cuiva, atunci când printre premisele de la care porneşti sunt unele vădit eronate. Iar dacă stăteam să judec, din partea mea englezul ar fi putut să aibă şi o casă roşie, să fie şi detectiv, şi să bea şi ceai. Atunci ce rost mai aveau ceilalţi? Mi s-a spus, bineînţeles, chiar de la bun început, că e vorba de cinci case de culoare diferită, aşezate la rând, că proprietarul fiecăreia are altă naţionalitate, altă profesie, altă băutură preferată şi ţine pe lângă casă un animal de altă specie; dar toate aceste diferenţieri puteau să fie mai

mult decât o convenţie, mi-ar fi plăcut ca testul să descrie un caz real, sau măcar unul verosimil. Dacă omul bea ceai, la ce îmi mai folosea să ştiu că era francez? Putea fi tot atât de bine mexican, sau tasmanian. Pe comandantul garnizoanei îi amuzau straşnic comentariile mele, însă David mi-a atras atenţia zâmbind că timpul trecea, coborându-mi vertiginos punctajul. *Casa albă se găseşte în dreapta casei verzi.* Deşi primisem o sumedenie de informaţii, nu aflasem încă nimic precis: adică nu descoperisem nici măcar un singur element căruia să-i pot atribui o poziţie determinată. De vreme ce nu ştiam care dintre cele cinci case este verde, mă lăsa indiferent faptul că în dreapta aceleia e o casă albă.

Întrunirea amicală la care mă poftise şeful „echipei de aur“ se desfăşura la el acasă; din fericire, nu era nevoie să ghicesc ce culoare are casa, ce se bea aici, sau ce meserie are proprietarul. Cum însă participanţii alcătuiau un fel de club, mi-a fost cerută drept condiţie de admitere – mai mult în glumă, şi în virtutea unei tradiţii – soluţionarea testului în cel mult o oră. Ar fi urmat să mi se înmâneze diploma de membru al clubului şi să mi se atribuie un rang cu atât mai înalt cu cât reuşeam să găsesc răspunsurile mai repede. Trebuia să precizez *care dintre cele cinci personaje bea bere* şi *care dintre ele are o zebră.* Erau doar două întrebări, nu trei ca în legenda sfinxului şi ca în mai toate basmele, iar eşecul n-aş fi avut să-l plătesc cu viaţa; dar în vreme ce la întrebările din poveste răspunsul putea fi aflat dintr-o dată, aici nu mergea deloc să încerci pe ghicite. Riscul la care mă expuneam era doar acela al umilirii; tentaţia unor după-amieze petrecute într-un mediu agreabil, cu interlocutori mai vorbăreţi decât hotelierul şi mai spirituali decât ospătarul, mă determinase să-l înfrunt – ba chiar să-i fiu recunoscător lui David pentru gestul lui de autentică ospitalitate. Nu puteam să le iau în nume de rău unor oameni a căror profesie este disecarea inteligenţei că îşi petrec timpul liber într-un mod cumva asemănător, imaginând jocuri şi teste menite să le ascută isteţimea. De altfel, în pofida nedestoiniciei mele evidente, simţeam în privirile gazdei încurajare şi simpatie; e puţin probabil că relaţiile noastre ar fi evoluat apoi atât de net spre prietenie, fără întrunirea din acea seară.

În casa din mijloc se bea lapte. În fine, o sentinţă lipsită de echivoc, scoasă în afara oricărei dependenţe faţă de celelalte!

Indiferent ce s-ar mai întâmpla în casa din mijloc – sau în cele alăturate – aici se bea lapte. Lapte de bivoliţă, abia muls, cald încă, sau lapte de vacă pasteurizat, îmbuteliat ori ambalat în pungi de plastic, sau poate lapte preparat din lapte-praf? N-avea nicio importanţă, lapte să fie – deşi să fi fost eu în locul proprietarului, şi să-mi fi plăcut atât de mult laptele, şi să nu fi fost afurisita mea colită, aş fi ţinut o vacă şi nu o vulpe sau mai ştiu eu ce reiese din test! O luasem iarăşi razna, speculaţiile mele mă depărtau din nou de adevăr, tocmai când mi se arătase cea dintâi rază de lumină în desăvârşitul întuneric al labirintului prin care orbecăiam. Şi cum bucuriile, ca şi necazurile, nu vin singure, iată, urmau încă două propoziţii ferite de ambiguitate: *Casa norvegianului este prima din stânga. Casa vecină cu a norvegianului este albastră.* Răbdarea îmi fusese răsplătită: îmi imaginam cele cinci case şi îmi spuneam că despre primele trei ştiu câte ceva definitiv valabil – cea dintâi era a norvegianului, următoarea era albastră, iar în a treia, fiind cea din mijloc, se bea lapte. Le-am comunicat tuturor aceste adevăruri ca pe un triumf personal, am fost ovaţionat, cineva a remarcat că trecuseră zece minute, iar David a adăugat că abia de-acum începea greul. Nu-mi mai era teamă, dobândisem dintr-o dată încredere în iscusinţa mea, eram chiar convins că pot spera să mi se atribuie un rang onorabil.

Totuşi, nu eu constituiam centrul de interes al întrunirii. Un medic reproducea cu mult haz, captând atenţia generală, relatarea fiului său cu privire la isprava unui coleg de clasă. Acesta din urmă, cunoscut în toată şcoala pentru virtuţile sale fizice ca şi pentru slabele aptitudini intelectuale, repeta clasa pentru a treia oară. Istoria începea cu foarte recenta teză la matematici, materie la care rămăsese întotdeauna corigent: de astă dată, pusă în faţa unei lucrări de nota zece şi sigură că neisprăvitul copiase, profesoara l-a chemat pe director şi a cerut cu insistenţă exmatricularea presupusului infractor. Cum băiatul refuza să-şi recunoască vina şi cum directorul îi ceru profesoarei să precizeze de la cine anume copiase nemernicul, s-a constatat că, de fapt, era singurul care rezolvase bine toate problemele. Pusă astfel într-o situaţie greu de explicat, profesoara şi-a retras acuzaţia de fraudă, dar a anulat teza suspectă şi i-a dat elevului buclucaş o nouă lucrare, mult mai grea, pe care să o efectueze în cancelarie, sub directa ei supraveghere. El protestă, îngrozit,

ceru să îi fie recunoscută teza dintâi, dar nu reuşi decât să accentueze suspiciunea; adus însă în faţa noilor probleme, le-a soluţionat prin metode de mare rafinament, în mai puţin de o jumătate de oră, spre propria lui nedumerire şi, mai cu seamă, spre stupefacţia întregului corp profesoral, care urmărea desfăşurarea evenimentelor. Profesoara de matematici îl percheziţionase minuţios înainte de a-i dicta enunţul, ca nu cumva să aibă la el vreo fiţuică, iar acum supraveghea, rând cu rând, rezolvările; când elevul a pus ultimul punct şi s-a ridicat de la masă, transfigurat, toţi au văzut-o înroşindu-se brusc, iar apoi au auzit-o murmurând: „Nu se poate, aşa ceva e cu neputinţă…” Întâmplarea se petrecuse chiar în acea dimineaţă şi era evident că toţi cei prezenţi îl ascultau pe medic cu mult interes, cerându-i fie completări, fie să precizeze anumite detalii. Eu îmi concentram însă atenţia la test, la propoziţiile lui răspicate, de o limpezime înşelătoare. *Casa galbenă este a medicului. Vecinul medicului are un cal. Vecinul englezului e arhitect. Vecinul arhitectului are o vulpe.* Cum aş fi putut oare să mă descurc între atâţia vecini, care mă trimiteau de la unul la celălalt ca într-o cunoscută scenă biblică? Şi apoi de ce să fie galbenă casa medicului? Era mai firesc să fie albă, să inspire senzaţia de curat, de ambianţă aseptică. Faptul că vecinul medicului are un cal să fie cumva un semn că medicul e veterinar? Oare vecinul medicului e acelaşi cu vecinul englezului? Dacă arhitectul e vecinul englezului, atunci vecinul arhitectului – cel care are o vulpe – să fie tot englezul, sau e vecinul lui de a doua casă? Nu cumva arhitectul este cel care a proiectat toate aceste case afurisite, casa roşie a englezului, casa galbenă a medicului, casa albastră care e a doua din stânga, casa verde şi casa albă din dreapta ei, propria lui casă a cărei culoare n-o cunoaştem încă, apoi casa din mijloc, unde se bea lapte, şi prima casă din stânga, a norvegianului, şi casa absurdului francez băutor de ceai, şi casa (cu grădină) a spaniolului posesor de câine, şi casa detectivului japonez, şi casa propriului său vecin iubitor de vulpi… Mă pierdusem cu totul printre atâtea case, deşi nu erau decât cinci la număr!

Poate că ultimele trei premise îmi vor aduce dezlegarea enigmei, mi-am zis. *Avocatul bea suc de roşii. Inginerul are o pisică. În casa verde se bea cafea.* Degeaba, nicio lămurire în plus! Ba dimpotrivă, negura se făcea parcă mai deasă: puteam

spune doar că avocatul nu e francez (căci ar fi băut ceai), că nu locuieşte în casa din mijloc (unde se bea lapte), şi nici în casa verde (unde se bea cafea); că inginerul nu e spaniol (căci ar fi avut un câine); sau că în niciun caz casa verde nu e cea din mijloc (unde se bea lapte). Aici gândurile mi se învârteau pe loc şi iarăşi m-am lăsat atras de discuţia purtată în jurul tezei de matematici. David se arăta foarte interesat de cele relatate, iar când medicul şi-a încheiat istorisirea, l-a rugat să afle numele eroului. Mi-e teamă, a precizat el, că avem de-a face cu prima victimă a lui Algernon – şi, în continuare, şi-a expus intenţiile: va cere încuviinţarea autorităţilor şi a familiei spre a-l supune pe acel elev unor analize, pentru a determina eventuala prezenţă în organismul său a virusului G. N-am înţeles prea bine explicaţiile pe care le dădea – nici nu e de mirare, având în vedere săracele mele cunoştinţe de atunci în materie – şi, de altfel, dialogul a fost curmat brusc prin apariţia cu totul neaşteptată a, plutonierului. Însoţit de doi soldaţi cu automatele la şold, el intră în încăpere fără să salute şi îi aduse la cunoştinţă comandantului garnizoanei că fusese destituit şi că urma să fie pus sub stare de arest. Celorlalţi le porunci pe un ton autoritar să se răspândească pe la casele lor, deoarece întrunirile a mai mult de trei persoane fuseseră interzise, după cum fusese oprită orice circulaţie în timpul nopţii, între orele 22 şi 6. Niciun fel de mesaje nu mai puteau fi transmise din insulă decât cu aprobarea sa personală.

Am plecat spre hotel complet dezorientat, fără să pricep nimic din cele întâmplate. Starea de alertă se transformase în stare de asediu – dar de ce, din ordinul cui, cu ce scop? Mă urmărea imaginea atât de simpaticului comandant al garnizoanei, escortat de militari înarmaţi spre camionul parcat în stradă: mergea drept, mândru, cu fruntea sus, parcă fără să-i pese de ceea ce avea să i se întâmple. Plutonierul nu ne lăsase să mai schimbăm nicio vorbă şi a vegheat ca fiecare să plece singur. La despărţire, David mi-a făcut un semn conspirativ, al cărui sens enigmatic nu reuşeam să-l pătrund. M-am surprins înrobit unui sentiment de nesiguranţă vecin cu panica; un tremur ciudat mi se furişa prin trup, îmi făcea articulaţiile şovăielnice, îmi aduna un ghem de nervi sub diafragmă. Mă sileam să respir adânc, să-mi stăpânesc neliniştea, să-mi potolesc neastâmpărul frânturilor de ghiduri – dar tresăream la fiecare zgomot, cu toate simţurile

încordate. Niciodată n-aş fi bănuit că o distanţă de nici trei sute de metri poate să pară în asemenea măsură interminabilă, atât de chinuitor de străbătut. Când am ajuns la hotel, cămaşa umezită de sudoare mi se lipise de trup; omul care moţăia îndărătul tejghelei, la recepţie, căpătase pentru mine chip de arhanghel. L-am întrebat ce părere are despre noutăţile serii, dar în loc de orice răspuns mi-a întins cheia de la cameră. Cel puţin lui nu fusese nevoie să i se poruncească să-şi păzească limba; niciodată nu-l învinuisem că ar fi fost prea vorbăreţ, însă acum tăcerea lui era mai puţin suportabilă ca oricând.

Am urcat treptele copleşit de tristeţe. Întrunirile de la David luaseră sfârşit mai înainte ca eu să fi apucat să particip cu adevărat la ele: şederea mea în insulă ameninţa să se prelungească chiar peste perioada carantinei, şi oricum se transforma într-o adevărată recluziune; primejdia pe care o descifrasem mai mult intuitiv în privirile rele ale plutonierului se adăuga pericolului potenţial al contaminării cu germeni scăpaţi din subteranele laboratorului. Viitorul nu mi se înfăţişa în culori vesele. Şi dintre toate relele, cel care mă preocupa acum cel mai mult era singurătatea: simţeam o nevoie imperioasă de a vorbi, de a schimba cu cineva păreri, impresii, de a mă împărtăşi măcar prin dialog din harul solidarităţii umane. De-aş fi avut un coleg de cameră, sau cel puţin un vecin! Propoziţiile testului îmi sunau obsedant în minte: Vecinul medicului are un cal. Vecinul englezului e arhitect. Vecinul arhitectului are o vulpe. Eu n-aveam vecini, eram singurul client al hotelului, şi n-aveam nici cal, nici vulpe… Am răsucit cheia în broască, am deschis uşa şi am aprins lumina. Mi s-a părut că aud un foşnet ciudat şi, întorcându-mi privirea, am zărit în mijlocul patului un şoarece alb. Mă privea, deloc speriat, de parcă m-ar fi aşteptat. Am rămas în prag, încremenit, neştiind ce să fac. N-aveam cal, n-aveam vulpe, dar aveam un şoarece! Era, poate, Algernon. Ar fi trebuit să anunţ direcţia laboratorului. Să mă lepăd de singura fiinţă care îmi căutase tovărăşia în acele momente de cumpănă. Să trădez creatura plăpândă care venise parcă să-mi ceară ocrotire.

Şi totuşi, am făcut-o. Am încuiat camera şi am coborât în hol, de unde am telefonat domnului Klein. Peste zece minute, unicul autovehicul al laboratorului oprea în faţa hotelului şi echipa de intervenţie năvălea în cameră, pregătită pentru marea

vânătoare. După cum am aflat mai apoi, şoarecele nu s-a speriat nici de oamenii înveşmântaţi în echipament de protecţie; el s-a lăsat prins fără să schiţeze măcar un gest de salvare.

3

Semnele cum că virusul G declanşase în Insula Bufniţei o adevărată epidemie de genialitate se înmulţeau în mod vădit, de la o zi la alta. La început, nimeni (în afară de David, care avea bănuielile lui) nu şi-a dat seama prea bine cum stăteau lucrurile. Îndeobşte, primele manifestări erau mai puţin frapante şi constau mai ales în sporirea accentuată a zelului dovedit în activitatea curentă; dar având în vedere delăsarea care domnise până atunci printre insulari, desigur cu excepţia cercetătorilor ştiinţifici de la laborator, chiar şi asemenea evoluţii benigne erau uşor de sesizat. Nu mică mi-a fost mirarea, spre exemplu, când într-o bună dimineaţă, la câteva zile după capturarea lui Algernon, coborând din cameră am fost întâmpinat în hol de bravul meu hotelier cu zâmbetul pe buze şi cu un salut ceremonios, urmat de întrebarea dacă am dormit bine şi de precizarea că, începând cu dimineaţa următoare, puteam servi, dacă doream, micul dejun în cameră. Omul şi-a cerut scuze pentru purtarea lui de până atunci şi pentru starea de întreţinere a hotelului explicându-mi că trecuse printr-o conjunctură neplăcută – lucru pentru care, evident, eu n-aveam nicio vină – şi asigurându-mă că totul va intra pe făgaşul normal. Într-adevăr, din aceeaşi zi curăţenia şi ordinea au fost puse în drepturile lor, iar politeţea şi amabilitatea nu l-au mai părăsit pe directorul-recepţioner-portar. Nu peste mult timp, schimbări asemănătoare s-au petrecut la restaurant, la magazin şi în alte câteva servicii publice; necunoscând încă adevăratele cauze, le-am pus pe seama atitudinii mai energice a presupusului nou comandant al garnizoanei (care, în condiţiile stării de alertă, deţinea puteri depline în insulă, ca reprezentant unic al autorităţii centrale). Această primă categorie mi-am explicat-o mai apoi prin aceea că, pentru a se exprima plenar, creşterea bruscă a potenţialului intelectual al unor indivizi ar fi avut nevoie de o acumulare de cunoştinţe în domenii deschise creativităţii şi de un mediu social mai prielnic. Este, de altfel, semnificativ că librăria a înregistrat o sporire bruscă a vânzărilor, iar biblioteca – a numărului de cititori.

Curând au apărut însă şi altfel de semne. Cazul senzaţionalei teze a eternului corigent la matematici a devenit parcă (şi, de fapt, era) molipsitor: mulţi dintre elevii mediocri şi submediocri obţineau note strălucite, bulversând ierarhia stabilită şi punându-i pe profesori în derută. Până şi dintre aceştia, unii îşi descoperiseră peste noapte vocaţii de dascăli eminenţi. Evoluţia îşi pierdea linearitatea şi prin alte locuri: un funcţionar de la poştă îşi dăduse demisia şi îşi petrecea toată ziua pictând, spre deznădejdea numeroasei sale familii; un frizer începuse să ia lecţii de canto şi vecinii se plângeau că făcea vocalize până la miezul nopţii; câteva gospodine de treabă îşi neglijau treburile casnice pentru a se dedica poeziei şi, aflând că la hotel era găzduit reporterul unui ziar central, au început să mă asalteze cu versurile lor, de parcă aş fi fost critic literar şi m-aş fi priceput să le dau sfaturi. Era limpede că asemenea răsturnări precipitate ale unor destine care păruseră definitive nu mai puteau fi puse în seama unei sporite exigenţe administrative. De altfel, se răspândise zvonul că nu exista niciun şef nou al garnizoanei, şi nici măcar vreun ordin de destituire a comandantului; profitând de starea de alertă şi de izolarea insulei, plutonierul l-ar fi arestat pur şi simplu pe comandant, preluând conducerea garnizoanei şi instituind starea de asediu.

Toate aceste informaţii, şi multe altele, mi-au fost furnizate de către David care, ca pentru a-mi confirma misteriosul semn de complicitate din seara testului şi a arestării comandantului, mi-a făcut câteva vizite la hotel, mi-a oferit în mai multe rânduri posibilitatea să-l însoţesc la laborator, mi-a împrumutat cărţi şi reviste, mi-a lămurit aspectele neclare. Principalul nostru subiect de discuţie era, evident, virusul G: mentorul meu îi depistase prezenţa, în urma analizelor pe care le efectua, în celulele multora dintre cei atinşi de ciudata febră a înnoirilor care bântuia în Insula Bufniţei. După opinia lui, în urma combinării cu materialul genetic al bacteriei care îi servise drept vehicul şi a transformărilor provocate de periplul prin ţesuturile şoarecelui, germenele trecuse într-o stare virulentă, fiind capabil să genereze epidemii în rândul colectivităţilor umane. Populaţia insulei era prin urmare supusă, datorită evadării accidentale a lui Algernon, unui experiment cu urmări imprevizibile. Cercetările anterioare pe şoareci nu puteau oferi date suficiente pentru noua situaţie: virulenţa, caracterul

deschis contagios se manifestau doar la om şi, pe de altă parte, virusul originar, în starea sa latentă, nu era prezent în mod natural decât la specia umană – astfel încât nu existau temeiuri pentru a face extrapolări. De o însemnătate aparte putea fi faptul că, în chip evident, molima nu se răspândea la întreaga populaţie ci numai la indivizii cu o dotare intelectuală relativ modestă. Pentru a explica această particularitate, David avansase ipoteza unor anticorpi specifici care le asigurau oamenilor mai inteligenţi imunitatea. În sprijinul ipotezei imunităţii el aducea argumentul comportării în timp a şoarecilor faţă de virusul G: după un interval care varia de la un exemplar la altul, deşi performanţele obţinute în labirint se păstrau intacte, germenele dispărea, iar o a doua infestare nu mai putea fi obţinută în niciun chip; rezistenţa faţă de virus era transmisă şi generaţiilor următoare. Prin analogie, se putea presupune că oamenii cu o dotare intelectuală remarcabilă o moştenesc de la strămoşi care au fost cândva purtători ai virusului G şi care au adăugat, de asemenea, imunitatea respectivă zestrei lor ereditare. Desigur, toate aceste speculaţii erau încă departe de a se sprijini pe date ştiinţifice incontestabile, însă cel puţin pentru mine păreau să constituie o explicaţie coerentă, plauzibilă, a evenimentelor la care eram martor.

Şi ca să fiu mai exact, cred că eram mai mult decât un martor al evenimentelor: chiar simplul fapt că fusesem silit să-mi prelungesc şederea în insulă dovedea că eram supus şi eu consecinţelor; pe lângă aceasta, oricât de bună părere aş fi avut despre mine, nu puteam să nu admit că eram expus aceloraşi riscuri ca şi localnicii – iar ipoteza imunităţii celor mai inteligenţi nu mă liniştea deloc, întrucât ea nu definea un prag şi cu atât mai puţin un criteriu absolut de raportare individuală la un asemenea prag, dacă aş fi presupus vreunul. În fine, întâmplarea cea mai elocventă – pe care, din raţiuni prezentate mai la urmă, am evitat să i-o relatez lui David – s-a petrecut în zorii zilei de după puciul plutonierului. Vă amintiţi, stimaţi cititori, că întorcându-mă de la întrunirea ratată unde nu mă arătasem în stare să descopăr nici cine are o zebră şi nici cine preferă berea, am călcat codul onoarei şi al ospitalităţii, predându-l pe Algernon domnului Klein. Ei bine, în pofida stării de agitaţie în care mă aflam, am adormit foarte repede; presupun că somnul meu a fost neobişnuit de adânc şi odihnitor,

căci m-am trezit a doua zi cu o minte perfect senină, stăpânit de o stare de hiperluciditate cum numai foarte rar, între tărâmul de vis şi cel de veghe, mi-a fost dat să cunosc. Brusc, mi-a reapărut în cuget, ca un submersibil împins la suprafaţa apei de ireprimabile forţe ascensionale, testul din ajun. Prima casă din stânga e a norvegianului. Cea de a doua este albastră. În cea din mijloc, a treia, se bea lapte. Aici mă împotmolisem. Dar continuarea era evidentă! Casa a patra e verde, fiind cea în care se bea cafea; verde nu poate fi nici prima casă (întrucât are în dreapta ei o casă albastră şi nu una albă, cum se cere), nici a doua (care e albastră), nici a treia (în care se bea lapte şi nu cafea), nici măcar a cincea (care, fiind ultima, n-are în dreapta ei nicio altă casă), ci numai casa a patra. Casa a cincea, fiind în dreapta casei verzi, e albă. Şi iarăşi urmarea era cât se poate de simplă: întrucât casa englezului e roşie, ea nu poate fi decât a treia; căci prima e a norvegianului, iar celelalte au alte culori. Apoi, norvegianul trebuie să fie medic, căci casa medicului e galbenă – iar singura a cărei culoare putea fi galbenă, căci n-o cunoşteam încă, era prima casă, cea a norvegianului. Însă vecinul medicului – adică proprietarul casei a doua, unicul vecin al norvegianului – are un cal. Iar vecinul englezului e arhitect. În acest punct, rezolvarea se bifurca, deoarece urma să optez pentru unul dintre cei doi vecini ai englezului. M-am decis pentru proprietarul casei a doua, cea albastră – şi bine am făcut. Avocatul este, prin urmare, proprietarul casei a cincea, căci el bea suc de roşii; într-adevăr, ştiam că proprietarul primei case e medic, al celei de a doua e arhitect, că în casa a treia se bea lapte, iar în cea de a patra – cafea. Cele două condiţii – să fie avocat şi să bea suc de roşii – puteau fi întrunite deci numai de proprietarul ultimei case. Acum totul devenea din ce în ce mai clar! Japonezul e detectiv; nu mai erau decât două case cu proprietari de profesie încă necunoscută: a treia (care ştiam că este a englezului) şi a patra. Aşadar, japonezul este proprietarul casei a patra. Spaniolul are un câine; dar nu mai rămăseseră decât două case cu proprietari de naţionalitate încă necunoscută: a doua (unde ştiam că se află un cal) şi a cincea. Vasăzică, spaniolul este proprietarul ultimei case. Francezul bea ceai – iar francezul nu mai putea fi altul decât proprietarul casei a doua. Inginerul are o pisică – însă inginer nu mai putea fi decât proprietarul casei a treia. Vecinul arhitectului are o vulpe:

cum dintre cei doi vecini, unul e inginerul, care are o pisică, vulpe nu poate avea decât celălalt, medicul, proprietarului primei case. În numai câteva minute, situasem fiecare propoziţie într-un context determinat, identificasem fără echivoc naţionalitatea şi profesia celor cinci proprietari, culoarea celor cinci case, animalele care creşteau pe lângă patru dintre ele şi băuturile preferate în alte patru. Nu-mi rămânea decât să răspund la cele două întrebări finale, obţinând astfel soluţia testului. Cine bea bere? Evident, norvegianul, proprietarul primei case. Căci francezul bea ceai, englezul bea lapte, japonezul bea cafea, iar spaniolul bea suc de roşii. Cine are o zebră? Evident, japonezul, proprietarul casei a patra. Căci norvegianul are o vulpe, francezul are un cal, englezul are o pisică, iar spaniolul are un câine. Rătăcirile mele din seara trecută îmi păreau puerile, toate divagaţiile pe care ceilalţi le găsiseră hazlii mi se arătau acum lipsite de sens, dacă nu stupide. Îmi dădeam seama că fusesem şi atunci aproape de a găsi cheia labirintului, dar că ochii îmi erau parcă învăluiţi în ceaţă şi nu reuşisem să mă descotorosesc din mrejele împreunării găunoase a cuvintelor, să mă feresc de capcana ramificaţiilor fără ieşire, a buclelor răsucite pe loc.

În mod paradoxal, în loc să fiu încântat că rezolvasem testul – şi încă într-un timp record, de bună seamă – ceea ce predomina în sufletul meu era mai degrabă jena pentru lamentabila comportare din ajun. Departe de a mă grăbi să-i dau de veste lui David, pentru a-mi trâmbiţa izbânda, am socotit mai cuminte să nici nu-i mai pomenesc vreodată de test. Mai apoi, după ce m-a pus la curent cu evoluţia epidemiei şi cu ipotezele sale, am apreciat că aveam şi mai puţine motive să-i fac destăinuiri: ar fi putut, desigur, să mă includă printre pacienţii lui, să mă pună sub observaţie, să-mi ceară să mă supun analizelor, să mă considere deci o posibilă victimă a contaminării cu virusul G. Mai presus de orice, asta ar fi săpat între noi bănuiala că aş aparţine categoriei lipsite de imunitate, a celor situaţi sub prag, inteligenţelor submediocre – ceea ce, bineînţeles, nu mi-ar fi făcut prea mare plăcere. Mi-era de-ajuns că mă suspectam singur. În acele zile a prins contur dorinţa de a-mi folosi mai bine timpul, de a profita cât mai mult de şederea mea silită în insulă, de îndrumarea şi explicaţiile competente ale lui David; tot atunci s-a născut ideea acestui reportaj neobişnuit, hărăzit

să dovedească celor care m-au trimis aici că mi-am dat seama ce anume le lipsea articolelor mele. Lucrul cel mai uimitor este că nu mă mai plictiseam deloc.

Printre cărţile pe care le-am citit la sugestia noului meu prieten, un loc aparte ocupă nuvela lui Daniel Keyes, „Flori pentru Algernon”. Am reflectat adeseori asupra similitudinilor şi deosebirilor dintre situaţia descrisă de scriitorul american şi cea pe care o trăiam eu însumi în insula Bufniţei. Eroii lui Keyes – atât şoarecele Algernon, cât şi Charlie Gordon, cel care ne relatează întreaga întâmplare prin intermediul jurnalului său – sunt supuşi unei operaţii chirurgicale menite să le favorizeze dezvoltarea intelectuală şi, într-adevăr, obţin performanţe uluitoare, fiecare în limitele speciei sale. Ca şi aici, în insulă; o împrejurare cu totul ieşită din comun avea drept urmare apariţia hiperinteligenţei. Într-un caz, instrumentul opera direct pe creier, în celălalt intervenţia era mijlocită de înrâurirea genetică a unui virus; dar diferenţele nu ţineau numai de tehnică; în timp ce în nuvelă acţiunea punea în cauză un destin singular, un singur individ (şoarecele şi omul alcătuiau, în ultimă analiză, o unică entitate), în realitatea reportajului meu era afectată întreaga colectivitate. Pe de altă parte, însingurarea lui Gordon (mai întâi ca înapoiat mintal, apoi ca geniu omniscient) decurgea direct din singularitatea destinului său, pe când aici, în insulă, destinul colectiv îi îndemna pe oameni spre comunicare, iar izolarea preventivă a colectivităţii nu era decât o emanaţie a răspunderii faţă de soarta omenirii în ansamblu. Ca şi în cazul lui Charlie, ascensiunea intelectului era rezervată celor subdotaţi; dar – şi aici începeau îndoielile – era oare ea reversibilă, cum şi-o imaginase Keyes. Sau putea fi menţinută la cotele înalte? Nici măcar speculaţiile lui David – care socotea inteligenţa drept indiciu de imunitate faţă de virusul G, ca semn moştenit al unei genialităţi apuse – nu propuneau vreun răspuns la această neliniştitoare întrebare. Şoarecii infestaţi, în frunte cu Algernon al nostru, tizul eroului literar, nu dăduseră încă nicio dovadă de regres; şeful „echipei de aur“ considera însă că de aici nu puteau fi trase concluzii valabile pentru oameni. Adeseori, gândindu-mă la privirea lui stranie din ziua când mi-a propus să citesc „Flori pentru Algernon”, m-am întrebat dacă nu cumva ştia foarte bine ceea ce eu credeam că-i ascund, dacă nu cumva, Socotindu-mă atins de flagel, dorise să mă avertizeze

astfel, pe o cale ocolită, anume spre a-mi menaja susceptibilitatea, asupra posibilului deznodământ dramatic al propriei mele aventuri cognitive. Toată această frământare nu pare să-mi fi fost de alt folos decât acela de a-mi fi accentuat năzuinţa spre o cât mai judicioasă utilizare a ceasurilor zilei. Dacă aş fi într-adevăr purtător al virusului, îmi spuneam, şi chiar dacă ar fi să împărtăşesc o soartă asemănătoare cu aceea a lui Gordon, e de preferat oricum să urc cât mai mult pe calea privilegiată care mi s-a deschis; iar dacă sunt în afara primejdiei, atunci nu am decât de câştigat continuând să mă împotrivesc unei existenţe parazitare, lipsite de sens, pe acest petic de pământ uitat de lume.

Uneori mă abandonam unor lungi rătăciri meditative, ignorând jaloane şi limite pe care datele ştiinţei le-ar impune unui specialist și beneficiind astfel de o mult mai puţin stânjenită libertate a visării. Încercam, de pildă, să-mi imaginez ce s-ar întâmpla dacă, în vreun fel oarecare, epidemia din Insula Bufniţei s-ar răspândi, dacă ar ajunge să se difuzeze în întreaga lume. Efectele pe care eu însumi le putusem urmări în colectivitatea supusă carantinei nu reprezentau decât o mostră palidă – atât datorită numărului mic al indivizilor, varietăţii reduse de tipuri şi dotări umane, cât şi datorită timpului relativ scurt. Care ar fi fost însă urmările unei generalizări la scara omenirii şi pe termen lung, în succesiunea generaţiilor? La prima vedere, consecinţele nu puteau fi decât pozitive: în definitiv, întreaga evoluţie a speciei se produsese în sensul sporirii inteligenţei, astfel încât orice câştig în această privinţă ar trebui apreciat în perspectiva istoriei ca fiind consonant cu vectorul progresului. Bineînţeles, cu condiţia să existe depline garanţii că molima nu era însoţită şi de fenomene secundare nocive, că virusul G, înaintarea lui virulentă, nu producea altceva decât o stimulare a intelectului – şi încă una stabilă, ireversibilă, cu rezultate durabile. Investigaţiile desfăşurate la laborator sub directa conducere a lui David erau încă foarte departe de a putea produce asemenea garanţii, iar eu ştiam asta; nu vedeam însă de ce să nu fi încercat construirea unei realităţi ipotetice, în care toate asigurările necesare să fi fost verificate. Ei bine, chiar în această variantă optimă, contaminarea generală ar fi fost oare de dorit? Oare ceea ce reprezenta un câştig pentru individul abstract ar fi cu siguranţă

bun pentru oricare om real şi, mai ales, pentru societate în ansamblul ei?

Într-o lume animată de idealuri umaniste, hotărâtă să înfăptuiască într-adevăr egalitatea între oameni (şi cât de departe ne aflăm încă, pe mari întinderi ale globului, de aceasta!), nedreptatea cea mai flagrantă ar continua să se manifeste, fără leac, datorită zestrei genetice inegale şi, în primul rând, datorită repartizării inegale între indivizi a inteligenţei. Nu numai între un înapoiat mintal şi un geniu, dar până şi între un om isteţ şi unul mai greu de cap este absolut imposibil să existe deplină egalitate – şi nu doar în privinţa creaţiei, ci chiar într-a receptării şi asimilării – pentru motivul evident că ei beneficiază în mod diferit tocmai de ceea ce omenirea a produs mai de preţ, adică de valorile culturale, de nestematele cunoaşterii ştiinţifice, artistice, filosofice. Ştim mult prea puţin despre determinările mai adânci ale inteligenţei şi ale diferenţierilor ei individuale, despre structurile anatomice, mecanismele fiziologice, procesele biochimice şi biofizice, fenomenele neurologice şi psihologice care intervin – şi nici măcar nu putem spune cu certitudine ce deosebeşte prostia de deşteptăciune şi unde se află limita dintre ele – dacă există vreuna. Dar, iată, a apărut acest virus enigmatic care promite un salt spre marile înălţimi ale cugetului. Perspectiva era cu atât mai ademenitoare cu cât germenele părea să manifeste o vădită predilecţie pentru cei subdotaţi, pentru cei nedreptăţiţi de soartă, o autentică vocaţie de restaurator al echităţii în împărţirea darurilor intelectului. Imunitatea celor inteligenţi – cicatrice ereditară a unei mai vechi întâlniri cu molima, după David – dacă se dovedea reală, ar fi contribuit la o asemenea acţiune justiţiară. În clipele când imaginaţia mea o lua cu totul razna, îmi reprezentam posibilitatea ca însăşi apariţia primelor fiinţe cugetătoare pe Pământ să fi fost opera virusului G – iar acesta, la rândul lui, să fi poposit aici venind din spaţiu, mesager cosmic al unor universuri evoluate îndeletnicindu-se cu actul demiurgic de răspândire prin galaxii a sporilor invizibili ai raţiunii. Atins ca de un fior metafizic, mă opream în ultima clipă la hotarul prăpăstios al exaltării mistice, căreia natura mea i se împotrivea din toate fibrele.

Revenit pe terenul mai ferm al ipotezelor controlate de judecată, mă întrebam apoi dacă nu cumva vocaţia egalitară a

epidemiei de geniu era înşelătoare. În fond, nu era deloc sigur că exista într-adevăr o imunitate, că beneficiul individual va fi invers proporţional cu dotarea iniţială, că în final s-ar ajunge deci la omogenizarea nivelului de inteligenţă; efectul putea fi diametral opus – o şi mai mare polarizare, o adâncire a prăpastiei între cei hiperînzestraţi şi cei săraci cu duhul. Însă chiar şi fără un asemenea risc, întrezăream suficiente motive de îngrijorare. Era oare societatea noastră, cu tradiţionala ei structură de clasă, adaptabilă îndeajuns la o mobilitate individuală vulcanic alimentată prin salturi bruşte ale potenţialului intelectual? Echilibrul profesiunilor, diviziunea socială a muncii, ierarhia valorilor umane nu ar fi brutal şi iremediabil zdruncinate, duse la destrămare? Stabilitatea şi trăinicia familiilor nu ar avea de suferit în caz că epidemia i-ar afecta doar pe unii dintre membri, modificându-le radical orizontul cultural, preocupările, aspiraţiile? Şi, în ultimă instanţă, întrucât virusul nu solicita consimţământul prealabil al gazdei, era oare compatibilă cu libertăţile individuale această proiectare, fără putinţă de împotrivire, spre cu totul alt statut social, în pofida dreptului elementar al fiecărui om de a decide asupra soartei sale, de a opta să fie şi să rămână ceea ce este? Doar toate măsurile de precauţie preconizate odată cu apariţia ingineriei genetice, gradul de securitate al experimentelor şi regimul de izolare a laboratoarelor urmăreau, până la urmă, tocmai protejarea omenirii împotriva unei asemenea acţiuni stihinice, imposibil de controlat.

În sfârşit, întrebarea cea mai tulburătoare îşi păstra acuitatea chiar presupunând toate celelalte îndoieli spulberate: cum anume ar utiliza oamenii forţa noii lor inteligenţe? Desigur, se putea presupune că cei mai mulţi beneficiari ai revoluţiei G ar fructifica-o în spirit constructiv, în profitul binelui obştesc. Dar nu-mi făceam nicidecum iluzia că toţi semenii mei sunt funciarmente buni; proliferarea geniilor ar fi însemnat de asemenea, fără îndoială, înmulţirea şi potenţarea nemăsurată a personalităţilor malefice. Un răufăcător mărunt, un mizantrop de rând, un egoist nărăvit sunt oricum, pentru colectivitate, prezenţe supărătoare; înzestraţi cu forţa geniului, ei ar deveni o primejdie majoră, un redutabil pericol public. Inteligenţa în sine e lipsită de orice dimensiune etică. Din nefericire, această realitate avea să capete curând o gravă confirmare chiar în

Insula Bufniţei. Într-o bună zi, David m-a căutat la hotel mai devreme decât venea de obicei; de cum l-am văzut, mi-am dat seama că era tulburat din cale afară. Mi-a propus să facem o plimbare şi l-am urmat fără să-i cer explicaţii, înţelegând că avea ceva important să-mi spună şi că dorea să fie absolut sigur că nu ne aude nimeni. Mi-a relatat apoi că avusese o discuţie confidenţială cu domnul Klein, directorul laboratorului: acesta primise ordin să pregătească în cel mai scurt timp un uriaş lot de şoareci contaminaţi cu virusul G. Iar ordinul venea de la plutonier.

De când preluase guvernarea, plutonierul se metamorfozase într-un autentic dictator: aplica pedepse drastice pentru orice încălcare a dispoziţiilor sale, transformase arestul garnizoanei în închisoare şi sporea zilnic numărul deţinuţilor – iar nu demult pronunţase chiar câteva sentinţe capitale. Nenorocirea cea mai mare era că, în ţară, nu se ştia absolut nimic: carantina nu fusese încă ridicată, iar ştirile transmise prin radio de pe insulă de la staţia de emisie păzită în permanenţă erau atât de iscusit confecţionate, încât nu treziseră nici cea mai mică bănuială. Desigur, situaţia nu putea continua la infinit, proviziile erau limitate şi, odată şi odată, autorităţile centrale urmau să intervină în vreun fel oarecare. Izolarea absolută nu avea să dureze o veşnicie, iar plutonierul ştia asta foarte bine şi era de aşteptat să-şi ia măsuri de prevedere. David îmi atrăsese în mai multe rânduri atenţia asupra posibilităţii ca micul dictator să fi fost şi el contaminat cu virusul G; întreaga lovitură fusese mult prea abil regizată, starea de alertă şi izolarea datorată carantinei mult prea dibaci exploatate, înlănţuirea consecinţelor mult prea riguros calculată pentru ca totul să fi fost opera plutonierului aşa cum era el cunoscut mai înainte – o minte rudimentară, înecată în ură şi orgoliu, un spirit brutal, meschin, lipsit de orice sclipire de inteligenţă. Căzând pe un asemenea sol, n-ar fi fost de mirare ca strania sământă să fi dat naştere unui geniu al răului. În perspectiva apropierii inevitabile a sorocului la care faptele lui ilegale urmau oricum să fie date în vileag, plutonierul descoperise probabil că singurul lui atu era laboratorul: ordinul transmis domnului Klein dovedea în chip neîndoielnic că intenţiona să recurgă cel puţin la ameninţarea cu teribila armă genetică reprezentată de cohortele de şoareci infestaţi, pentru a face presiuni asupra guvernului sau, cine ştie,

chiar asupra întregii lumi. Urmărea oare doar să scape nepedepsit sau planurile lui erau mai ambiţioase?

Am comentat îndelung cu David situaţia şi posibilele ei continuări. O soluţie ar fi fost, desigur, ca laboratorul să boicoteze într-un fel sau altul îndeplinirea ordinului; însă directorul refuzase să-şi asume un asemenea risc şi îl avertizase pe David că va fi nevoit să vegheze cu străşnicie ca lucrările să se desfăşoare conform dispoziţiilor primite. Alte căi ar fi presupus fie avarierea laboratorului, fie exterminarea şoarecilor, fie chiar înlăturarea dictatorului de către localnici – acţiuni greu de organizat şi de dus la bun sfârşit în condiţiile de pază severă care fuseseră instituite. Până la urmă, mai atrăgătoare ne-a părut la amândoi ideea aparent cea mai fantezistă – aceea de a face cumva să ajungă în ţară informaţii cu privire la starea de lucruri din Insula Bufniţei, mai înainte ca plutonierul să aibă la dispoziţie cumplitul instrument de şantaj. Cineva trebuia să evadeze, cu riscul de a fi el însuşi purtător al virusului. Cum David era mai potrivit să rămână pe loc, în eventualitatea că, evadarea nereuşind, ar trebui căutată o altă soluţie, m-am oferit să încerc eu. Am început să analizăm împreună posibilităţile de a părăsi insula, dar trebuie să recunosc că nu părea deloc simplu să găsim una cât de cât realizabilă. Mă obseda gândul că mă găseam exact în faţa problemei pe care o avusese de rezolvat Algernon când a evadat din laborator – cu diferenţa că el se aflase închis şi într-o cuşcă – şi aveam convingerea aproape inexplicabilă că ar fi fost cu neputinţă să nu descopăr şi eu, în cele din urmă, ieşirea din acel redutabil labirint. Prietenul meu a observat că, în orice caz, n-ar strica să-mi facă analizele pentru depistarea virusului; i-am ripostat însă că ar fi inutil, întrucât chiar dacă rezultatul ar fi fost pozitiv nu puteam renunţa la planul nostru, riscurile fiind oricum mai mici decât cele ale invaziei rozătoarelor, pe care o pregătea plutonierul. Iar în caz că rezultatul ar fi fost negativ, tot n-aş fi putut renunţa, odată ajuns în ţară, la luarea unor măsuri de precauţie foarte drastice, având în vedere că m-aş fi putut contamina între momentul analizelor şi acela al părăsirii insulei. Am stabilit aşadar împreună cam ce ar fi trebuit să cuprindă acele măsuri. Am continuat apoi să tăiem firul în patru, din păcate fără a ajunge la vreun rezultat semnificativ. Era cazul să ne despărţim, ca nu cumva plimbarea noastră să dea de bănuit. Cu

promisiunea să mai ţinem legătura, m-am întors la hotel; în hol mă aştepta un militar care m-a legitimat şi mi-a cerut să-l urmez. Peste puţine minute făceam cunoştinţă cu arestul garnizoanei: îmi lipsise cuşca, iar acum o aveam…»

*

— Ei, ce părere ai despre reportajul pe care ni l-a trimis Philip?

— Tocmai îl citeam.

— Şi?

— Ştiu eu… poate că ar merge…

— Dar e absolut formidabil! L-am putea da în foileton. Ar fi o bombă: „Scrisoare din Insula Bufniţei”!

Şeful secţiei întorcea pe o parte şi pe cealaltă, distrat, plicul din care scosese filele acoperite cu un scris mărunt, citeţ:

— Vezi, am impresia că e ceva care îmi scapă. Philip n-a fost în stare niciodată să iasă din platitudinile lui savante. Ştii doar că l-am expediat, cum scrie şi el, ca să-l văd cât mai rar prin biroul meu. Mai sunt câteva săptămâni până îi expiră contractul… uite, asta ar fi o explicaţie!

— Nu cumva crezi că fabulează, că a inventat totul într-o ultimă încercare de a-şi dovedi utilitatea, de a se lansa?

— N-ar fi exclus. Deşi intenţia nu-i de-ajuns: chiar dacă întâmplarea e pe de-a întregul scornită, relatarea e făcută cu o măiestrie de care pur şi simplu nu-l pot crede în stare.

— Dar e scrisul lui, sunt frazele lui, îi recunosc maniera…

Şeful secţiei continua să răsucească plicul:

— Zici bine, maniera, căci stilul în ansamblu…

— E cea mai sigură dovadă că n-a scornit nimic! Reportajul însuşi, vreau să zic.

— Ca să-l fi scris într-adevăr, ar trebui să fi fost el însuşi atins de acea curioasă molimă a genialităţii…

— Tocmai.

— Crezi? De fapt, adăugă şeful secţiei, mă tot întreb cum a putut ajunge acest plic la redacţie, câtă vreme carantina n-a fost încă ridicată.

Şi abia atunci observă, cercetând mai atent ştampilele, că voluminoasa scrisoare fusese expediată chiar din capitală.

MIRCEA OPRIŢĂ

Absolvind în 1966 Facultatea de Filologie din Cluj-Napoca, Mircea Opriță (născut la Timişoara, la 25 octombrie 1943) lucrează câţiva ani în învăţământ, iar din 1972 este redactor la Editura Dacia din Cluj-Napoca. A debutat în 1966, cu volumul de povestiri sf Întâlnire cu meduza. *(O curiozitate: în 1972, celebrul scriitor englez Arthur C. Clarke, care nici măcar nu poate fi suspectat că ar şti româneşte, avea să obţină Premiul Nebula cu o nuvelă intitulată literalmente identic:* A Meeting with Medusa). *Volumului de debut i-au urmat apoi încă patru volume de „proză scurtă“ sf, un roman sf parodic, două romane „realiste”, un volum de versuri, piese de teatru, precum şi prima monografie Wells semnată de un autor român (H.G.* Wells – Utopia modernă, *1983). Scriitor foarte activ şi constant – principal reprezentant, la ora de faţă, al „generaţiei de mijloc” din sf-ul românesc – Mircea Opriță a fost distins cu numeroase premii literare, în* tară *şi în străinătate.*

Cea mai cunoscută dintre povestirile sale sf, Figurine de ceară *(distinsă cu Premiul I la cel de al III-lea Concurs naţional de literatură sf din 1973, de către un juriu format din Ovid S. Crohmălniceanu, Gabriel Dimisianu, Ion Hobana, Silvian Iosifescu şi Adrian Rogoz) poate fi citită ca o metaficţiune, ca o foarte personală* ars ipoetica *în registru sf, de natură a oferi „cheia de lectură“ pentru restul prozelor sf ale autorului. Din febra, superbia şi impunitatea unei aberante „geneze”, accesibile furiei „demiurgice“* a *unei imaginaţii fără frână doar în perimetrul convenţiilor sf (un cosmonaut debarcat pe o planetă pustie, Bactriana, dar înzestrată, asemenea celebrei Solaris a lui Stanislaw Lem, cu misterioase şi nelimitate resurse mimetice, prin declanşarea cărora noul „ucenic vrăjitor“ constată că „e uşor să cazi în demenţa creaţiei, când vezi cum primele forme şi, mai ales, primele forme vii îţi apar de sub mână”)* – Figurine de ceară *reuşeşte să degajeze un frison de oroare şi de alarmă, un cutremur al fiinţei finite în atingere cu infinitul, simţit acesta da o stihie ce ameninţă fiinţa în înseşi temeliile şi tiparele ei constituite, relativ stabile, „aşezate”, „pentru că numai timpul, totuşi, aduce în lucruri şi între fiinţe echilibru, armonie”. Nu „un*

univers artificial şi neverificat în timp” va desfăşura, aşadar, proza lui Mircea Opriţă, ci tot un univers „al nostru”, „real”, solid şi coerent articulat, sedimentat în timp chiar dacă „anticipat” el însuşi.

Intruziunea insolitului în cotidian este respinsă ori resorbită prin coeziunea intrinsecă a realului constituit ca atare, prin mobilizarea forţelor endogene de autoreglare şi autoconservare a tot ce-a apucat să existe – agregare prin ale cărei interstiţii motivul sf, introdus discret, insidios, cu măsură şi precauţie, cu perfecte alibiuri, deghizări şi contaminări „realiste”, reuşeşte să se infiltreze şi să disloce strat după strat până a atenta la însuşi centrul vital al realului curent, cotidian, voit banal de multe ori. Această ecuaţie estetică îşi găseşte o expresie artistică majoră mai ales în povestirile şi nuvelele din ultimul volum al autorului, Semnul licornului *(1980), volum care confirmă însă o înclinaţie nativă manifestă în acest sens încă din debut (vol.* Întâlnire cu meduza, *1966) şi cultivată consecvent, până la configurarea unei formule proprii de* Science fiction, *pe parcursul volumelor ce vor urma:* Nopţile memoriei *(1973, Premiul Uniunii Scriitorilor),* Adevărul despre himere *(1976),* Figurine de ceară *(1978).*

Formula de Science fiction *proprie lui Mircea Opriţă şi care-i poartă de pe acum amprenta este exprimată cel mai decantat în povestiri ca* Semnul licornului, Aşteaptă vremea ta *sau* O floare pentru căpitan *– veritabile piese de rezistenţă ale ştiinţificţiunii româneşti actuale, alături de* Figurine de ceară. *Bătrânul autodidact George Biriş Delafrata, care, în* Semnul licornului, *descoperă artizanal „elixirul nemuririi“ este, în felul lui, un „căutător de absolut”, căruia tocmai „absolutul“ pe care-l descoperă îi devine nefast, îi conferă condiţia – ingrată – a unui mutant; nu este vorba de o mutaţie propriu-zisă, transmisă genetic, ci de una indusă dezvoltaţional – licenţă „ştiinţifică” frecventă şi general admisă, nu numai în sf-ul românesc; în schimb, mizeria condiţiei ingrate a mutantului reflectă o opţiune specifică, generală în sf-ul românesc. Împrejurări ieşite din comun, uneori şi de sub control (împrejurări a căror concretizare rămâne la latitudinea imaginaţiei ştiinţifice a fiecărui scriitor), conferă unor inşi umani atribute supra-umane, cazul cel mai frecvent fiind nemurirea sau o longevitate asimilabilă acesteia. Subtilitatea este de a trata această evoluţie ca pe o implicită*

involuţie: ridicându-se a-normal deasupra speciei şi condiţiei sale de om, individul cade inevitabil mai prejos de acestea, de unde şi nostalgia revenirii la etalon, la demna vulnerabilitate ori perisabilitate umană. Astfel fasonat, motivul fusese enunţat încă din 1966, când, în povestirea lui Vladimir Colin Giovanna şi Îngerul, *apăreau doi dintre primii mutanţi din ştiinţificţiunea românească. În acelaşi „spirit" dar în altă „literă", regăsim – iată – motivul, peste un deceniu şi jumătate, la Mircea Opriţă: descoperind artizanal „elixirul nemuririi", dar abia la vârsta decrepitudinii senile, nonagenarul mutant, reface, într-un realist decor rural românesc, blestemul mitologicului Tithonus, care uitase* să *ceară de la zei, odată cu nemurirea, şi tinereţea veşnică. Singura perspectivă care-i rămâne „nemuritorului" George Biriş Delafrata este să vegeteze decrepit într-un mediu familial şi social meschin, sordid şi rapace, surprins acesta cu „ochiul" celui mai inclement observator „realist". De remarcat şi savoarea exerciţiilor de stil, pe care Mircea Opriţă le continuă, aici, din romanul* Argonautica: *un stil „ştiinţific" desuet, arhaizant, vag latinizant, în manieră bătrânesc-ardelenească.*

Regăsim fizionomia generică „de bază" a „mutantului român" şi în alte piese din vol. Semnul licornului: *în* Trambulina, *un mutant încearcă, prin fraudă, o anonimă reintegrare printre oameni; în* O floare pentru căpitan, *în urma unui accident groaznic, chipeşul căpitan de navă spaţială Valter Ionescu, fără a fi propriu-zis un mutant, se întoarce din misiune „transferat" în corpul unui* braal, *monstru cosmic inofensiv dar hidos, cu aspectul unui broscoi uriaş; la fel de mutilantă este condiţia mutantului Claudia/Claudiu din* Poveste de dragoste – *titlu sarcastic, ce ascunde o voit repugnantă* love story *urzită pe schimbarea artificială a sexului partenerului.*

Nu alta este, în esenţă, situaţia în anterioarele volume de povestiri şi nuvele sf ale lui Mircea Opriţă. Şi acolo, agresiunea insolitului era până la urmă respinsă ori cel puţin neutralizată prin coeziunea realului, chiar dacă agenţii acestei agresiuni nu sunt, de această dată, mutanţii, ca în volumul din 1980, ci e vorba de androizi (O şansă pentru fiecare, Variante pentru Daniel, Androidul şi prinţesa) *ori de alierii („elfii" din* Pregătind invazia, *„spralii" din* Transferatul, *„borealii" din* Sens interzis); *situaţia e aceeaşi, în esenţă, fie că apar călători temporali perfect utilaţi pentru cronoplastie* (Noaptea pragurilor,

Judecătorii, Ucronia de la Tapae), *ori numai naufragiaţi temporali abia asigurându-şi supravieţuirea* (O falie în timp), *ascunzându-şi, suspicioşi şi parcă hăituiţi, adevărata identitate, pentru a putea traversa clandestin textura strâns ţesută a „lumii noastre cea de toate zilele“* (Aşteaptă vremea ta); *fie că agentul intruziunii insolite ia chip de robot umanoid* (Cursa), *ori se mulţumeşte cu omniscienţa refulată a super-calculatorului electronic* (Arabella, Portret din linii şi puncte, Plinul şi golul) *ş.a.m.d.*

Eterna discordie dintre ceea ce este *şi ceea ce* ar putea fi – *cu derutante intervertiri de termeni şi alunecări dintr-o tabără într-alta – constituie supratema unificatoare a nuvelelor şi povestirilor de* Science fiction *semnate de Mircea Opriţă. Din această soluţionare unitară, personală, a tensiunii real – imaginar, ca şi din abordarea, extensivă, a mai tuturor motivelor sf consacrate şi, concomitent, din elaborarea lor* literară, *intensivă, într-o manieră nu mai puţin personală, originală, dar în acelaşi timp fidelă spiritului lor originar, – rezultă implicit un sens de convergenţă care conferă integrării sf-ului în literatură o organicitate de substanţă, nu doar una de stil.*

Dacă forţa prozatorului „realist“ se *vădeşte în capacitatea de insolitare a realului, creatorul de lumi insolite care este prin definiţie scriitorul de* Science fiction *şi-o poate manifesta pe a să fie prin desferecarea debitului imaginativ, copleşitor prin sine când e debordant (cazul, la noi, al lui Vladimir Colin), fie – invers – printr-un strict control, printr-o discretizare a insolitului în semitonuri şi ambiguităţi rezultate din ricoşeuri cu realul curent, mizând deci pe efecte mai subtile de nuanţă, de estompare sau contrast. Într-un* Science fiction *de asemenea factură, este inerent ca imaginaţia realului virtualmente latent să-şi dezvăluie mai „la vedere” viguroasele rădăcini care-o ţin ancorată într-o solidă şi acută experienţă a realului efectiv, concret, de care, în ultimă instanţă, nu se poate lipsi. Densitate a percepţiei şi reprezentării concretului care se simte imediat, chiar şi în cele mai naturifuge fantasmagorii ale ştiinţificţiunii, cu atât mai mult într-un caz de felul celui prezentat aici, aşa încât o „surpriză“ precum aceea furnizată în 1976 de Mircea Opriţă, când îi apărea excelentul roman „realist”* Pasărea de lut, *nu era decât în aparenţă o surpriză: într-un plan mai inaparent, al resorturilor intrinseci creaţiei, ea răspundea de fapt unei ordini fireşti a*

lucrurilor. Pentru că firesc este ca un prozator de vocaţie să fie înzestrat cu o puternică „vână“ a realului, indiferent de formele şi convenţiile de gen în care această înzestrare se materializează. Vocaţie a realului pe care o confirmă încă o dată, încă şi mai frapant, mai recentul best seller *al autorului:* Cina cea mai lungă *(1983) – roman de mare succes la public, care a detectat imediat, cu o intuiţie poate difuză dar nu mai puţin sigură, percutanţa neconcesivă, fără menajamente, circumspecţii sau inhibiţii, pe care Utopistul (cu U mare!) o imprimă impactului cu realul, incisivitatea sarcastică a tonului naratorial, acuitatea insolitării „realiste” ca atribut al unui* mimesis *de imediată actualitate şi proximitate, prin care excelează acest percutant roman „realist” (poate chiar* prea *realist, pentru anumite gusturi, ce se reclamă totuşi – paradoxal – tocmai şi numai de la „realism”!).*

S-a spus că parodia nu este altceva decât critica literară „în pilde” şi, în acest sens, romanul Argonautica *(1970, rescris integral în 1980) particularizează şi verifică adevărul afirmaţiei prin aplicare la cazul specific al literaturii sf. O cenzură a realului se exercită şi aici asupra imaginarului – un imaginar deficitar în chiar planul propriilor sale exigenţe, sclerozat prematur în clişee şi stereotipii, aşa cum era cazul sf-ului românesc al anilor ’50. Dacă obiectivul ultim al parodiei este, în* Argonautica, *festivismul, „optimismul“ ori „eroismul“ factice – malformaţii proprii unei anumite „vârste”, revolute, din „creşterea“ sf-ului românesc – discreditarea prin râs a acestui sălciu „eroism”, a acestui găunos festivism, îşi află registrul adecvat în eroi-comic, nu fără o incipientă deschidere spre farsa sumbră. Şi dacă e adevărat că „ne despărţim de trecut râzând”, înseamnă că acest, tânăr totuşi,* science fiction *românesc are şi el, de pe acum, un trecut de care se poate despărţi în acest fel, o „vârstă ingrată”, grevată de „deficienţele de creştere ale genului însuşi“ – opacităţi, tabu-uri, miopii, stereotipii, clişee, canoane, şabloane, poncife etc. — a căror „demolare“ prin deriziune, citim într-un explicaţii?* Cuvânt înainte, *se revendică programatic din convingerea că „a râde de propriile tale imperfecţiuni constituie o dovadă de tărie şi de curaj, convingătoare chiar şi în ce priveşte vitalitatea unui gen l*iterar”.

Mircea Opriţă ilustrează, coerent şi organic, traiectoria scriitorului de science fiction *metamorfozat şi în critic al genului,*

căci critica „în pilde” din Argonautica *prefigurează firesc numeroase şi substanţialele intervenţii publicistice ale autorului, studii şi eseuri de critică, teorie şi istorie a genului, oricând comasabile într-o altă posibilă carte.*

Povestirea Figurine de ceară *a apărut mai întâii în* Colecţia „Povestiri ştiinţifico-fantastice“ *(nr. 447/1 iulie 1973), fiind apoi inclusă în cuprinsul volumelor* Nopţile memoriei *(1973) şi* Figurine de ceară *(1978). Povestirea* Semnul licornului *a apărut prima dată în revista* Steaua *(nr. 11/1978), dând apoi titlul volumului în care a fost inclusă:* Semnul licornului *(1980); pentru simetrie (vezi* Întâlnire cu meduza), *să menţionăm, şi în acest caz, o coincidenţă similară:* Sign of the Unicorn *(1975) este şi titlul unui roman al scriitorului american Roger Zelazny: ce se va întâmpla când va fi să apară traducerea în englezeşte a povestirii lui Mircea Opriţă?*

FIGURINE DE CEARA

Cred că nimic nu mă putea indispune mai inuit, aveam impresia că în clipa aceea totul fugise de lângă mine, se îndepărtaseră şi pereţii de sticlă, şi fişierele, şi luminile care, pe un panou de mari dimensiuni, punctau harta stelară.

— Ar fi cazul să vezi ce se mai întâmplă pe Bactriana, îmi spusese şeful. Oricum, tu ai încurcat lucrurile acolo, n-am uitat. Şi a trecut destul timp ca să se mai aşeze…

De ce eu? mi-am zis, ca fulgerat. De ce să mă întorc eu acolo? Să meargă altul, am propus. Să meargă unul din ăştia mai tineri.

Şeful m-a întrebat dacă nu cumva am obosit, dacă am de gând să *dau în primire.* Mă ironiza, vulpoiul roşcat! Şi, ca să nu-i văd începutul de zâmbet în colţurile gurii, îşi muşca buza de sus şi mă privea întrebător, din dosul pupitrului pe care îşi odihnea mâinile.

— Să meargă ăştia mai noi, am repetat şi i-am vorbit de unul care se plângea în stânga şi în dreapta că nu-i dăm de lucru decât mărunţişuri. Se plângea de inactivitate. Că, zicea, nu alesese profesiunea asta ca să înţepenească la bază, la un loc cu calculatoarele. Uite, ăsta abia aşteaptă o sarcină serioasă, am spus. Trimite-l pe Bactriana, dar nu singur. Să-l însoţească încă doi-trei…

— Bine, o să reflectez, a mai zis şeful.

Dar încă nu ştiu în ce măsură l-am convins să mă lase în pace, să nu mă scoată din treburile în care m-am vârât în ultimii ani până peste cap.

— În orice caz, a adăugat, sunt hotărât să cer reînscrierea Bactrianei între problemele noastre curente.

N-are decât! îmi ziceam, încercând să mă conving că asta nu mă mai privea, că eram scos din cauză, indiferent ce s-ar fi întâmplat cu Bactriana sau cu institutul. Bactriana reprezentase pentru mine ceva, demult, când abia descâlceam alfabetul profesiei, şi nu numai eu abia îl descâlceam, ci toţi ceilalţi, inclusiv şeful. Dar m-au delegat pe mine să mă deplasez pe Bactriana, iar alegerea n-a stârnit nici vâlvă, nici opoziţii, fiindcă nimeni nu se grăbea să zboare în constelaţia Leului, spre o planetă obscură. Aşa că am zburat eu. Planeta era înscrisă întâmplător în planul de cercetări, mai pe la sfârşit, din inspiraţia nu ştiu cui. Atunci însă *eu* aveam anii la care viaţa sub cupolele de sticlă îţi pare neîntreruptă lâncezeală, deci primisem misiunea cu firescul entuziasm al vârstei şi îmi făceam fel de fel de planuri. Doi fraţi mai mici (unul a murit într-un accident, curând după plecarea mea, iar celălalt şi-a văzut de treabă, făcând o frumoasă şi comună carieră ca instalator de trasee subterane) fuseseră atât de entuziasmaţi de aventura mea, încât m-au însoţit o vreme, la bordul navei speciale de care ne serveam în asemenea împrejurări. Şi m-ar fi însoţit până la capăt, ceea ce n-ar fi fost rău, spun eu acum; dar misiunea era individuală, era numai a mea, aşa că ei trebuiseră să se întoarcă pe Pământ, resemnaţi, în timp ce eu, înghesuit în cabina spaţială, mă prăbuşeam în interiorul constelaţiei Leul.

Şeful spune: ai încurcat lucrurile acolo. Şi pretinde că, dacă le-am încurcat, tot eu trebuie să le descurc. Uşor de zis! Dar aş fi vrut să-l văd pe acela care, în locul meu, nu le-ar fi încurcat, aş fi vrut să-i văd. Bactriana – ce ştiusem eu despre Bactriana? Şi alţii, ceilalţi, ei ce ştiau? „Ai o sarcină uşoară”, mă asigurase şeful, atunci, prevenindu-mă: „Să nu-ţi faci iluzii!” Chiar aşa îmi spusese, să nu-mi fac iluzii. Calculele ne conduceau spre imaginea unei planete pustii şi, ce e drept, calculele nu erau greşite. Planeta, la data apariţiei mele, *fusese* pustie. Îmi amintesc că, amorţit în poziţia incomodă la care mă obligase zborul, m-am trezit cu destulă greutate din somnul acela

comparabil cu un leşin fără capăt, sau chiar cu moartea. Mă dezmeticeam anevoie, deşi cabina spaţială se odihnea de mai multă vreme pe solul Bactrianei, trecuse aproape o lună terestră de când mă aflam acolo. Dar nu fusesem în stare să-mi recapăt mai repede simţurile şi inteligenţa. Eram slăbit, ameţit, încât am zăcut, de când îmi amintesc, ore în şir cu ochii întredeschişi şi mi-au trecut pe dinainte atâtea lumini şi umbre, în orele acelea, că multă vreme, apoi, nu mi-am putut da seama dacă percepusem imaginile lipsite de consistenţă ale altei lumi, sau dacă nu cumva trăiam halucinaţiile minţii mele chinuite. Mai degrabă aşa. Halucinasem pe parcursul lentei mele desprinderi de o existenţă inconştientă, intrând treptat în realitatea spaţiului străin care mă absorbise.

„Ai încurcat lucrurile acolo, eu n-am uitat!” spunea şeful. Şi aştepta ca tot eu să le descurc. Şi unde? Tocmai pe Bactriana, o lume a nimănui, un mediu păstos în care paşii mei lăsau, întipărite într-un pământ elastic şi nesigur, *primele* urme. Cer îngreunat de valurile leneşe ale norilor. O lumină difuză, parcă rece şi grea strămutându-se neverosimil de încet dintr-un orizont în altul, după soarele pitic, mai tot timpul ascuns, care o producea. Asta era Bactriana, aşa am găsit-o în prima zi a şederii mele acolo. Un spaţiu al liniştii, aş fi fost tentat să cred. Un spaţiu al liniştii depline…

Eram slăbit şi ameţit, abia îmi venisem în fire, dar locurile îmi păruseră atât de calme şi atât de nepericuloase, încât am riscat o ieşire, o plimbare scurtă, de orientare numai, după ce parcursesem în grabă un rezumat al observaţiilor făcute de aparate în timpul somnului meu. Nu m-am îndepărtat prea mult, mergeam în aşa fel încât să am tot timpul cabina spaţială în spate şi din când în când întorceam capul, s-o văd şi să nu pierd direcţia. Coborâsem într-o regiune destul de accidentată – departe zăream pante dezgolite, poate versantul ondulat al unui vulcan stins. În altă parte cocleau câteva bălţi murdare şi solul devenea acolo mai noroios decât cel pe care călcam cu toată prudenţa, de teama unor capcane ascunse. Aparatele cercetaseră mediul, ştiam că pericolul începea doar la o anumită distanţă de bălţile sau lacurile acelea. Dar solul era prea elastic şi uneori prea alunecos, ca să-mi pot învinge imediat reţinerea dictată de simţul autoconservării.

Apoi am văzut cabina spaţială în faţă, la numai câţiva paşi, şi

m-am oprit nedumerit, neînţelegând cum se întâmplase de pierdusem direcţia fără să observ. Fiindcă, îmi ziceam, mersesem în linie dreaptă, cu cabina *în spate, ca* să constat că ajungeam pe neaşteptate în punctul de plecare, unde, după toate cunoştinţele teoretice cu care mă înarmase Pământul, nu se ajungea decât descriind, într-un fel sau altul, un cerc. Instinctiv am întors capul, dar în spatele meu o pâclă groasă crescuse dinspre bălţi, dinspre lacuri, reducând vizibilitatea, încât n-am putut deosebi nimic, niciun detaliu care; să mă lămurească în ce măsură, şi în ce fel mă înşelasem. Iar cabina rămânea în faţă, neclintită, bine prinsă de sol cu ancorele ei. Am observat totuşi *ceva* schimbat, fără să pricep de la început ce anume.

Ceva părea în neregulă şi încercam, de la câţiva paşi numai, să înţeleg ce se întâmplase în puţinul răstimp cât lipsisem. În sfârşit, mi-am dat seama că lipsea scăriţa. La ieşire, coborâsem cele patru trepte ale scării metalice, lăsând-o aşa, atârnată, nu avusesem niciun motiv s-o ridic atâta vreme cât rămâneam afară. Or, acum, sau mai degrabă *atunci*, cabina spaţială n-avea scăriţă. Cineva, sau ceva o retrăsese, aşa mi s-a părut şi altă explicaţie n-am putut găsi în momentul acela.

M-am smuls din loc şi din uimire, fireşte; uitând de prudenţă, m-am apropiat. Era cabina mea, nu încăpea nicio îndoială, recunoşteam până şi detaliile, urmele de metal topit rămase de la trecerea prin atmosferă. Ca să ajung la uşă, al cărei contur abia se distingea pe suprafaţa oxidată, nu aveam neapărată nevoie de scăriţă; baza cabinei se ridica, pe picioarele cu ancore, cam la înălţimea umărului meu. Am încercat să deschid uşa spre ecluză şi n-am reuşit. Părea imobilizată, înţepenită în rama ei, nici măcar n-am clintit-o din loc, cu toate eforturile mele, deşi îmi aduc aminte că, enervat, de la un timp izbeam în ea cu pumnii. Era de-a dreptul straniu că butonul care trebuia să comande deschiderea automată părea că face corp comun cu învelişul cabinei spaţiale. Nu înţelegeam de ce se înţepenise butonul, de ce se înţepenise uşa (şi ea făcea corp comun cu învelişul!) şi n-aveam să lămuresc lucrurile acelea decât mai târziu, pentru că atunci mă credeam într-adevăr ajuns lângă vehiculul meu, nu-mi putea trece prin minte o altă presupunere. Ameninţat de perspectiva sumbră a unui prizonierat în exterior, forţam în continuare uşa, sau ceea ce părea să fie o uşă. Şi n-

am încetat să lovesc decât atunci: când, aplecându-mă, ca să caut o piatră potrivită, privirile mi-au alunecat pe lângă picioarele de metal ancorate în solul cleios şi, departe, sub un mal măcinat de vreme, am văzut cu uimire, cu stupefacţie, cu năuceala produsă numai de o apropiată blocare a minţit, am văzut, spun, o *altă cabină spaţială!*

Era doar una dintre ele. Altele, în grup, şase la număr, ancoraseră în jurul pantei, unde o vale strâmtă şi tot atât de stearpă că platoul îşi începea curgerea sinuoasă. De fapt, greşit spun „ancoraseră"; erau pur şi simplu aşezate, împlântate acolo. Recunoşteam în fiecare modelul cabinei piele spaţiale şi, în zăpăceala momentului, nu ştiam ce să mai cred. Aproape că aş fi admis orice; bunăoară aş fi fost în stare să accept că, imediat după mine, o flotilă întreagă îşi luase zborul spre Bactriana. Bine, dar cine s-o trimită şi în ce scop? mă întrebam, revenind cu greu la realitate şi cred că tot atunci mă nedumerise faptul că toate cabinele erau închise, că niciun semn de viaţă nu venea dinspre ele. Nu găseam nicio explicaţie pentru apariţia lor, pentru însăşi existenţa lor, dacă Bactriana era într-adevăr nelocuită, iar eu singurul pământean lansat în spaţiul acela pustiu.

Între timp, pâcla se retrăsese spre lacuri, deasupra lacurilor chiar (aveam să mă conving mai târziu că exista o periodicitate în răsuflarea aceea a adâncurilor planetare, solul şi lichidul vâscos contribuiau probabil în egală măsură la declanşarea fenomenului) şi, în urmă, sub lumina difuză a soarelui pitic (ea însăşi înceată şi cleioasă), am recunoscut cabina mea, *adevărata,* însă alături, foarte aproape, apăruseră încă două, de aceeaşi mărime, de astă dată cu scăriţa lăsată până aproape de sol. Nedezmeticit, am alergat într-acolo, temându-mă de o nenorocire şi mai ales temându-mă că, dacă mai întârziam, aveam să mă pierd la înapoiere într-o pădure de nave spaţiale, între care mi-ar fi fost imposibil s-o recunosc pe cea originală. Am ajuns acolo, gâfâind, şi am nimerit, am reuşit de la prima încercare: butonul pentru deschiderea ecluzei funcţiona, uşa aluneca fără nicio greutate din cadrul ei şi ţin minte că, ajuns înăuntru, m-am zăvorât şi am rămas închis o vreme, până când spaima mi-a trecut şi m-am liniştit şi am început să înţeleg câte ceva din tot ce se întâmpla în jurul meu; să accept lucrul acela incredibil şi cu neputinţă în mediul Pământului, să accept că

Bactriana, planeta obscură spre care nimeni nu se grăbise să zboare, fiind trecută în coada programului de cercetări, *avea proprietatea inexplicabilă de a reproduce şi multiplica obiectele cu care venea în contact.*

— Nu eşti în toate minţile?! Vrei să compromiţi instituţia? strigase la mine şeful, când, la întoarcere, îmi făcusem raportul de activitate şi enunţasem ipoteza, care nu mai era ipoteză decât, poate, cel mult pe Pământ. Pentru mine fusese realitatea în care mi-am trăit coşmarul de pe Bactriana. În birourile de sticlă ale şefului vehiculele multiplicate n-aveau cum să pătrundă şi nici celelalte creaturi, desigur. Ce n-aş fi dat atunci, când buna-credinţă îmi era pusă la îndoială, să fi avut la îndemână măcar un exemplar, unul singur, făcut după tiparele mele de ceară! Dar aveam suficiente înregistrări, iar colegii le-au tot sucit şi le-au tot analizat, cu figuri dintre cele mai uluite. Până la urmă, au trebuit să accepte că avem dreptate, să recunoască probele mele drept dovezi. Şeful, încăpăţânat cum îl ştiu, s-a lăsat convins cel din urmă de existenţa unor proprietăţi atât de surprinzătoare în mediul Bactrianei şi arăta încă destul de nehotărât în ziua când trebuia să contrasemneze raportul şi să dea drumul informaţiilor în fişier. „Te-ai cam jucat acolo!” mi-a spus, ca un reproş pentru toate, dar a semnat şi, curând, din nişte raţionamente care mi-au rămas necunoscute, Bactriana a fost scoasă din planul cercetărilor curente. Şeful se aştepta să protestez (am aflat mai târziu), iar mie nici prin gând nu-mi trecea; răsuflasem uşurat, fiindcă nu mai trebuia să mă întorc acolo de unde abia scăpasem cu fuga.

Stând aşa, ghemuit în interiorul cabinei spaţiale şi regăsindu-mi treptat liniştea, mi s-a părut că înţeleg manifestările bizare ale Bactrianei, ale mediului în care pătrunsesem. Însă ideea era prea nouă, şi prea anemică era argumentarea întocmită din probe pe care le extrăgeam, prin analogie, din realitatea de acasă, aşa că intuirea fenomenului n-a fost urmată imediat şi de o revelare a mecanismului care îl producea. Făcusem însă o legătură între pâcla revărsată dinspre lacuri şi apariţia ultimelor două copii ale cabinei spaţiale, după retragerea valurilor murdare, care erau de fapt o suspensie densă, opacă, lipicioasă, judecând după stratul alunecos de pe sol, rămas în urma ei.

Lucrurile se petrecuseră cam aşa: eu ieşisem din cabina protectoare, mă îndepărtasem, având grijă să menţin o direcţie

şi să observ cât mai mult, întipărindu-mi în minte toate reperele care îmi puteau servi la p bună orientare de atunci înainte. Între timp, pâcla părăsise lacurile, pe suprafaţa cărora se târâse greoi – îmi aminteam că, din cauza asta şi din cauza soarelui slab, zona bălţilor se vedea întotdeauna neclar, nu i-aş fi putut preciza conturul. Suspensia înaintase spre terenul lăsat de mine în urmă şi, la un moment dat, trecuse peste cabina spaţială, iar eu, dacă n-aş fi întâlnit-o atât de neaşteptat pe cealaltă, o puteam crede ascunsă vederii de o ceaţă obişnuită. Dar suspensia „înghiţise" cabina şi, dacă ar fi să folosesc termeni curenţi pentru a explica, fie şi în linii aproximative, ceea ce cred că s-a petrecut în momentele acelea, aş zice că suspensia pipăia contururile şi suprafaţa navei mele, analiza şi memora, pentru ca alături să reproducă modelul în două copii precise. Termenii sunt, totuşi, improprii, pentru că în mod obişnuit îi legăm de acţiuni realizate *conştient,* pe când mediul Bactrianei, cu toate ciudăţeniile lui derutante, nu mi-a inspirat niciodată convingerea că aveam de-a face cu manifestările unei raţiuni. Dimpotrivă, cred că mediul se manifesta spontan, inconştient, în virtutea unor disponibilităţi mimetice conţinute, existente în însăşi structura intimă a materiei sale. Fireşte, nu e vorba aici de nişte materializări vagi, inconsistente, repede destrămate, de tipul celor pe care întâmplarea le poate produce şi în alte medii. Produsele planetei Bactriana erau o refacere perfectă şi durabilă a obiectului cu care suspensia venea în atingere.

Nu se poate! mi-am zis de nenumărate ori. Şi, ca să mă conving că greşeam, am ieşit din nou, trebuia să verific. Ipoteza mea mă rupea de tot ce cunoscusem într-un sistem perfect închegat, al elementelor terestre, dar îmi permitea să intru pe drumul cel mai sigur în lumea Bactrianei. Îmi trecuse prin minte că era, totuşi, prea mult, prea din cale-afară de necrezut ca mediul să copieze identic totul în scurta trecere peste lucruri a suspensiei. Am coborât treptele scăriţei şi m-am îndreptat spre cabinele spaţiale învecinate, le-am dat ocol, cercetându-le în lumina întărită a zilei. Amândouă aveau scara lăsată spre sol, pentru că suspensia găsise în această poziţie nava mea, cu o jumătate de oră în urmă, şi o multiplicase identic. Atunci am priceput că toate celelalte cabine spaţiale, răspândite pe platou, la intrarea în vale şi mai jos, înspre lacuri (am numărat mai târziu peste douăzeci), se modelaseră mai înainte de a coborî eu

pe solul planetei, în Vreme ce zăceam în cabină, revenind la viaţă din somnul hipnotic. Niciunul dintre vehicule nu avea scara lăsată – ultimele două ies din discuţie, desigur – şi, astfel, n-am mai avut nicio îndoială că toate celelalte erau rezultatul trecerilor anterioare ale suspensiei peste cabina mea. Mai mult, înţelegeam că suspensia, prin care mediul acţiona în virtutea principiului mimetic conţinut, avea limitele ei, avea o putere limitată, vreau să spun, deşi la o primă vedere posibilităţile exprimate în acţiunea modelatoare, cu totul ieşită din sfera de înţelegere a pământeanului, păreau de-a dreptul fantastice. Şi tocmai asta m-a hotărât să încerc să domin forţa străină, s-o canalizez în sensul dictat de voinţa mea.

Pentru început, planul meu era să controlez rezistenţa uneia dintre cabinele spaţiale recent create. Dar înainte de asta am fost tentat să verific funcţionarea scării şi am constatat că articulaţiile ei reacţionau prompt la pliere. Dar butonul care ar fi trebuit să declanşeze deschiderea uşii, deşi avea jocul său, nu reuşea nimic, orice apăsare se dovedea zadarnică. Apoi, lovind cu călcâiul unul din picioarele cabinei spaţiale, am simţit suprafaţa cedând, afundându-se, ca şi cum ar fi fost făcută dintr-o cocă în curs de solidificare. Am apăsat, m-am lăsat pe el cu toată greutatea şi piciorul s-a îndoit, apoi s-a rupt, iar cabina s-a înclinat periculos şi abia am avut vreme să fac un salt în lături, înainte de a se răsturna peste mine. Căzuse alături, cu trenul de aterizaj mutilat, ridicat spre cer, iar eu am cercetat în voie ruptura şi, dacă nici analiza aceea superficială nu mi-a lămurit necunoscutele existente în substanţa Bactrianei, mi-a oferit, în schimb, certitudinea că obiectul modelat în copie, după originalul terestru, nu fusese pe deplin structurat la retragerea suspensiei pâcloase. Suspensia palpase nava originală, „citise“ amănuntele, dar numai pe cele accesibile, de suprafaţă, expuse atingerii cu mediul exterior. Înregistrase (în ce mod, oare?) date privitoare la volume, suprafeţe, compoziţie chimică, densităţi. Apoi trecuse la modelarea spaţiului după toate aceste date şi rezultaseră noile cabine. Totul într-un şir de operaţii mecanice, extrem de subtile însă. Că scara se putea plia, era o dovadă că mediul palpase bine exteriorul cabinei spaţiale, mai bine ca altă dată. Iar uşa nu funcţiona fiindcă mediului aşa-zis mimetic îi fusese interzis interiorul vehiculului, acolo fiind şi circuitele de blocare sau de deschidere a trapei. El palpase şi, apoi,

reprodusese la scară normală numai butonul, fără nicio utilitate pentru cabinele spaţiale copiate.

Mi-am extins cercetările şi asupra navei, care, răsturnată, se alungise şi se turtise, parcă ar fi fost modelată într-o cocă sură. Secţionând-o cu laserul, aveam să descopăr un interior plin, fără spaţiul cavernos şi fără aparatele, complicate care îmi stăteau la îndemână în cabina originală. O dovadă în plus, mi-am zis, că mediul nu poate palpa interiorul şi, în consecinţă, umpluse cu substanţă densă întreg corpul cabinei. Probabil că toate celelalte copii fuseseră modelate la fel. Numai că în cea pe care o disecasem substanţa încă nu-şi fixase proprietăţile, nu şi le stabilise definitiv; evolua încet, într-un spectaculos proces de transmutaţie, spre starea metalică a originalului pământean.

Nu degeaba se înfuriase şeful şi strigase că vreau să-i compromit, să-i ruinez instituţia! Am umblat mult, de atunci încoace, am cunoscut rapoartele altora, nenumărate rapoarte, dar nicăieri n-am constatat să existe ceva asemănător; nicio lume extraterestră, din câte ştiu, nu posedă capacitatea de a multiplica astfel obiectele, automodelându-se, ca Bactriana, dar *numai* în funcţie de un model oferit. Iar dacă până la sosirea mea potenţialul planetei rămăsese nepus în valoare, din lipsa vreunui model, totul s-a schimbat în puţinele zile petrecute de mine acolo. „Ar trebui să te sancţionez!” îmi spusese şeful cândva, la puţină vreme după ce semnase raportul şi radiase Bactriana din planul de cercetări. Îl obsedau încă observaţiile mele, concluziile şi ipotezele, îl obseda mai ales gândul că mi-am permis să mă joc, dereglând astfel echilibrul unei lumi străine, în cea mai mare parte necunoscută. Asta s-a întâmplat în special după ce am descoperit o cale eficientă de a influenţa suspensia, de a-i dirija acţiunea.

— Ţi-ai permis ambiţii prea mari, observa şeful. Ţi-ai permis să te consideri un adevărat Creator şi să acţionezi după bunul tău plac, încât ai instaurat acolo haosul deplin. Pentru *asta* ar trebui să te sancţionez, dar încă nu s-a prevăzut o sancţiune potrivită culpei tale. Să nu-mi spui că ai vrut să faci din Bactriana un laborator al formelor, sau mai ştiu eu ce! Pur şi simplu ţi-a plăcut să te joci şi ai dus jocul până aproape de ultima lui limită. Acum nu mai avem ce face, ni s-a cerut să abandonăm totul, deocamdată, până se liniştesc lucrurile, până se mai aşază… Vom vedea mai târziu ce se alege dintr-o lume

pe care cineva, la bunul său plac, o întoarce pe dos.

Cam aşa îmi vorbise şi părea mâniat, dar eu cred că nu fusese. Cred că, în ascuns, ce făcusem eu pe Bactriana îl interesa. Şi era curios încă de pe atunci să afle ce avea să rămână din lumea pe care o creasem, profitând de proprietăţile unice ale acelei planete neînsemnate din constelaţia Leului. Ce să spun? Şi eu sunt curios, mi-ar plăcea să ştiu cum au evoluat raporturile dintre numeroasele mele creaturi, dar parcă nu mai am curajul nebun de atunci, şi mi-ar trebui un curaj croit pe aceeaşi măsură ca să revin pe Bactriana.

Nu eram sigur, dar mi-ar fi plăcut să cred că şeful greşea. Că nu avea dreptate când mă învinuia şi mă ameninţa cu sancţiunile. La urma urmei, mă întrebam, încercând să mă dezvinovăţesc, care era vina mea? făcusem un experiment în condiţiile planetei Bactriana, într-o lume nepopulată şi, prin urmare, gândeam eu, deschisă tuturor libertăţilor de acţiune. N-am pulverizat-o. N-am aruncat-o dincolo de marginile Galaxiei. Dar am smuls-o dintr-o existenţă pasivă, deschizând acolo o evoluţie biologică uluitoare. Şi nu prin eforturi deosebite, nici prin acţiuni contrare evoluţiei normale a planetei. De fapt, Bactriana şi-a creat singură formele, într-un timp record. Capacitatea mimetică a substanţei sale părea făcută anume pentru asta. Eu n-am avut alt merit decât acela de a fi sugerat suspensiei ce anume să modeleze şi cum. Aş fi putut spune că planeta, cu uimitoarele ei resurse şi posibilităţi latente, mă aşteptase, dintotdeauna. Mediul acela extraordinar lucra numai după model, iar modelele nu puteau ieşi din neant, într-o lume pustie, stearpă, unde viaţa nu apăruse şi era puţin probabil să apară. Asta făcusem eu: oferisem modele.

Ideea mi-a venit la câteva ore după ce stricasem una dintre navele false. Ia să vad, mi-am zis, ia să văd dacă mediul mai ştie şi altceva. Dacă *mai poate* şi altceva! Eram aproape sigur că nu avea să se limiteze la reproducerea în serie a cabinelor spaţiale, dar ceva mă îndemna să încerc, să verific. Deasupra lacurilor, pâcla se umflase şi am bănuit atunci că era iminentă o nouă revărsare, o nouă trecere a substanţei vâscoase peste platou. Şi nu mă înşelam. Trebuia să mă grăbesc, aşa că m-am urcat în cabină şi, în propria mea instalaţie de supravieţuire, am sintetizat un bulgăre mare de ceară. Pentru timpul cât îmi rămânea, era materialul cel mai uşor de modelat. Frământând

ceara în palme, am potrivit-o în grabă în aşa fel încât figurina rezultată semăna vag cu un căţel. Un bibelou grosolan, nu mai mare de câţiva centimetri. Coborând din nou, am lăsat figurina de ceară lângă scara cabinei spaţiale, apoi m-am zăvorât înăuntru şi am aşteptat.

Niciun alt vehicul nu mai apăru după trecerea valului de ceaţă. În schimb, nenumăraţi căţei galbeni, de dimensiunile modelului meu, se iviră din loc în loc pe platou. Erau, cu toţii, de ceară. Şi m-am gândit atunci să fac altceva; să fac un câine în mărime naturală, acum aveam timp suficient, iar modelul putea fi executat de instalaţia care sintetiza totul la cerere, dacă o puneam în legătură cu micul calculator de bord. Aşa am procedat, iar câinele a fost gata curând, un dulău solid, musculos, sculptat cu grijă într-o enormă bucată de ceară, de la care primise şi el culoarea galbenă, ca figurina care îl precedase. L-am scos afară şi, în vreme ce mă întorceam, îmi trecu prin minte că mediul planetei, de o sensibilitate ieşită din comun, putea fi influenţat mai mult decât printr-un simplu model. Ce-ar fi, mă întrebam, să-i comunic cumva informaţii suplimentare, bunăoară cele despre mişcare? Am apelat la casca mea de amplificare a biocurenţilor şi la transformator, am conectat sursa de energie a cabinei spaţiale (pe cea de rezervă) şi-am aşteptat. De data asta, când mica mea navă fu acoperită iarăşi de suspensia aceea grea, târâtoare, m-am concentrat, imaginându-mi câinele galben şi mişcările pe care le face orice câine, umblând, alergând, lătrând, gudurându-se. Când s-a retras ceaţa, i-am văzut. Erau doi, se priveau nedumeriţi, apoi păşiră leneş, alături, spre cel oferit mediului ca model. Îl mirosiră îndelung, căscară plictisiţi, lăsând să li se vadă limbile tot atât de galbene ca şi restul corpului, după care se îndepărtară în fugă, hârjonindu-se.

Cred că am trăit o bucurie imensă, atunci. Dacă nu cumva creasem viaţa, făcusem ceva apropiat: o simulasem. Mediul recepţiona comenzile mele şi acţiona în conformitate cu ele. Aproape că îmi era frică să mă gândesc la posibilităţile pe care mi le deschidea această constatare. Până să hotărăsc ce aveam să fac mai departe, am observat că modelul meu se topea, pătruns de căldura zilei; dulăul-etalon se pleoştise, botul i se strâmba caraghios, îi căzuseră urechile şi zăcea într-o rână, aproape turtit. Unde să fi fost ceilalţi, umblătorii? I-am căutat cu

privirea, neliniştit, dar abia într-un târziu l-am văzut pe unul, singur, se târa pe malul lacului şi înţelegeam din felul jalnic cum arăta că i se înmuiaseră labele şi nu-şi mai putea susţine pe ele corpul. De altfel, a şi rămas acolo, blegit, lăţit, o pată galbenă pe fondul cenuşiu.

Sfârşitul experienţei m-a făcut să înţeleg că reproducerile după ceară, executate de mediul Bactrianei într-o substanţă cu proprietăţi identice, nu erau cea mai fericită soluţie. Şi mi-a venit în gând să transmit mediului informaţii privitoare la structura şi compoziţia formelor de viaţă ale Pământului. Dacă tot e să le modeleze, îmi ziceam, de ce să nu le execute întocmai? În orice caz, proba era hotărâtoare pentru afirmarea deplină a resurselor mimetice de pe Bactriana. Mi-au trebuit câteva zile până să pun la punct un program, cu înregistrări conţinând informaţiile necesare. Planeta urma să primească acum tot ce-i trebuia pentru a produce, după model şi după informaţiile conţinute de înregistrările mele, exemplare din fauna reală a Pământului. Între timp, mareea cleioasă ieşise de mai multe ori din zona bălţilor şi îmi înmulţise considerabil grămăjoarele de ceară galbenă rămase pe platou. Le-am adunat şi, rând pe rând, le-am transportat în interiorul cabinei spaţiale.

— Te-ai vrut un Creator! mă acuza şeful, la întoarcere, şi a spunea în aşa fel încât să simt ironia; alteori, ştiam că tot la asta se gândea, atunci când se trezea ţinându-mi lecţii moralizatoare despre demnitatea umană, despre corectitudinea profesională şi chiar despre un anume gen de modestie care mirosea suspect a umilinţă, însă habar n-am cât de convins era el însuşi de tot ce-mi predica şi dacă nu cumva îşi descărca *în jelui acesta,* asupra mea, nemulţumirea.

De câte ori îmi amintesc cuvintele lui, o căldură şi o plăcere, cum rareori mi-e dat să simt, îmi inundă fiinţa. Nu numai că m-am vrut, dar acolo, pe planeta nelocuită din constelaţia Leului, *eram* Creator! Mintea şi voinţa mea declanşaseră şi dirijaseră un act de creaţie, probabil unic în univers, pentru că făcea abstracţie de organismele primordiale şi de etapele intermediare şi, în fond, de timp, de evoluţia însăşi. Ceea ce natura nu înfăptuise până atunci, acolo, iar în alte părţi ale spaţiului ceruse perioade incomensurabile în acelaşi scop, eu voiam să realizez în durata neglijabilă a vizitei mele pe Bactriana. În mod normal speciile, odată apărute, îşi exersează

vitalitatea într-un nesfârşit lanţ de indivizi, perfecţionând o zestre biologică, eliminând şi modificând genuri, clase, încrengături; peste acest efort colosal eu trecusem. Eu realizam pe Bactriana - cu concursul mediului său, fireşte – specii de ultimă oră, indivizi superiori în compartimentele biologice de care ar fi aparţinut pe Pământ, dar fără trecut acolo, într-o lume, ea însăşi, fără istorie. Aş fi ipocrit dacă n-aş recunoaşte, în ciuda tuturor greşelilor care mi s-au reproşat, că nu pot şi nici nu vreau să-mi înfrâng mândria de a fi fost cândva, sub constelaţii străine, creatorul vieţii şi dirijorul formelor într-un concert prin care, cel puţin pentru un moment, depăşisem natura.

Ce n-am făcut, oare, atunci? Am început cu un alt câine şi platoul s-a umplut de hămăituri; vreo douăzeci de potăi, niciuna asemănătoare cu alta, se strânseseră grămadă, ca să latre în direcţia mea. Apoi s-au împrăştiat care încotro şi nu le-am mai văzut o vreme, iar eu am modelat încă vreo câteva animale mici, o raţă, un şarpe de casă, un iepure, un păun. Aşezam în apropierea cabinei spaţiale bucăţile de ceară sculptate cu grijă, introduceam înregistrarea potrivită în memorator, făceam legătura cu exteriorul şi, ghemuit în cabină, aşteptam revărsarea ceţoasă dinspre lacuri. Am avut grijă de fiecare dată să închid ermetic intrarea, ştiind că astfel suspensia coloidală a mediului nu putea pipăi şi analiza şi nici nu putea reproduce decât ce-i ofeream eu, pe platou. Am umplut platoul cu iepuri; şerpi au ieşit mai puţini şi, cu toţii, s-au pierdut prin crăpăturile alunecoase ale solului. Apoi am vrut să fac animale mai mari, pentru care nu mi-ar fi ajuns ceara: bivoli, struţi, cerbi, cămile. Am reuşit, totuşi, înregistrând informaţii despre dimensiunile lor reale şi comunicându-le detaliat mediului, în aşa fel încât din figurinele mele de ceară să ia în considerare forma animalului, jocul volumelor, proporţiile reduse la scară, dar materializarea să respecte întocmai dimensiunile naturale ale exemplarelor de pe Pământ. Şi m-am trezit înconjurat de bivoli, de cămile, cercetau platoul în căutarea hranei şi abia atunci mi-am lat seama că turmele mele de rumegătoare erau ameninţate de spectrul foamei, dacă nu le-aş fi procurat imediat vegetaţia de care aveau nevoie. Aşa că am produs o cantitate oarecare de iarbă, dar prima tranşă n-a prea reuşit, animalele o mâncau în scârbă şi unele o refuzau, rătăceau de colo-colo aiurite, înfometate. Trecuseră câteva zile şi fiecare nouă revărsare de

substanţă coloidală îmi surprindea un număr oarecare de vietăţi, înzecindu-l, însutindu-l, după capriciile materiei cu proprietăţi mimetice a planetei Bactriana. La un moment dat nu mai ştiam ce să mă fac cu atâtea spinări negre şi coarne şi copite, câte umpleau şi frământau platoul clisos. Iarba nici nu apuca să apară până când era smulsă şi roasă cu rădăcină cu tot. În îmbulzeala aceea, câţiva bivoli şi-au turtit, şi-au spintecat adversarii cu coarnele, dar golurile făcute de ei în masa mişcătoare a ierbivorelor erau neînsemnate ca să conteze în stăvilirea acelei formidabile revărsări de vieţuitoare, pe care resursele mereu proaspete ale planetei le întrupau de-acum la nesfârşit. Ba mai mult, riscam ca o altă maree venită dinspre lacuri să înmulţească periculos hoiturile pe platoul suprapopulat. Atunci mi-a venit ideea să introduc în scenă carnivorele mari, fiindcă de la câini, care erau tot atât de hămesiţi, dar fără putere în faţa cornutelor, nu puteam spera să realizeze o necesară echilibrare a raporturilor. Devenise periculos chiar şi pentru mine să cobor din cabina spaţială, taurii încercaseră să mă ia în coarne de mai multe ori, pe când îmi aşezam în locuri mai ferite figurinele. Odată, unul dintre rinoceri trecuse pe alături, frecându-şi spinarea de cabină (altele erau deja răsturnate) şi cred că nu mult i-ar fi trebuit ca să frângă picioarele trenului de aterizaj. Oricum, îmbulzeala ierbivorelor flămânde mă exaspera, eram sătul de mugete, de grohăituri, de cotcodăceli disperate, aşa că am modelat cu grijă câţiva lei, un tigru de Amur şi doi crocodili greţoşi, mai ales după ce mediul i-a materializat la dimensiunile normale. La retragerea pâclei, a început măcelul şi panica. Leii se înmulţiseră, erau vreo treizeci, crocodili cam tot pe atâţia – singur rămăsese doar tigrul, însă se dovedea extrem de activ şi feroce, apărea când în spinarea unui cerb, când, ţâşnind în saltul lui uriaş, încolţea gâtul neapărat al vreunei cămile. Crocodilii, cu boturile lor hidoase, frângeau picioarele taurilor, prăbuşindu-i, leii băgaseră şi ei spaima între vite şi le goneau fie spre lacuri, fie spre pantele accidentate ale vulcanului. Chiar lângă cabina spaţială, unul sfâşia un porc şi era un vacarm de nedescris, un muget şi un urlet continuu, ieşit din toate gâtlejurile. Apoi platoul s-a golit, rămăseseră doar leşurile şi, deasupra lor, fiarele flămânde, clămpănind din fălci, smulgând, sfâşiind.

Zguduit de oroare, dovadă că îmi amintesc scena în atâtea

amănunte, am asistat la masacru, apoi la ospăţ şi vedeam cu nelinişte cum fiarele sătule îşi căutau culcuş prin apropiere, leii în grupuri sau însinguraţi, ferindu-se însă de locul unde îşi odihneau spinările la soare crocodilii. Ierbivorele fugiseră, cele care nu căzuseră sub colţii carnivorelor, dar acestea din urmă nu arătau prin nimic că ar fi intenţionat să dispară. Mişcările leneşe ale felinelor (unele se tolăniseră chiar în vecinătatea navei) îmi dădeau de înţeles că, deocamdată, nu le pasă de tovărăşia mea, se simţeau foarte bine acolo. Prezenţa lor nu-mi era însă cu nimic mai agreabilă decât a cornutelor şi, temându-mă ca nu cumva o nouă maree să le însutească numărul, mi-a trecut prin minte să ies din cabina spaţială înarmat şi să-mi distrug eu însumi ultimele creaţii, desăvârşind astfel, prin propria lor pieire, masacrul început de fiare. Apoi, deodată, mi-a venit o idee amuzantă: dacă fiarele făcuseră prăpăd între ierbivore, ia să pun, îmi ziceam, un ierbivor să le alunge! Dar nu rinocerul, care se tot învârtise în loc, înnebunit de spaimă şi furie, gata să se repeadă cu forţa de şoc a numeroaselor lui tone asupra oricui, însă nu se hotărâse la timp şi, în cele din urmă, se prăvălise ca o furtună spre gura văii, pierind din câmpul meu vizual. Nu, îmi trebuia altceva, îmi trebuia ceva de comedie, de bufonerie, şi atunci m-am gândit la cal.

Am aşteptat următoarea revărsare, pregătind figurina care înfăţişa un cal şi înregistrând, pentru mediul cu proprietăţi mimetice, informaţiile necesare în noua mea experienţă. Sub protecţia armei, am părăsit cabina spaţială şi am depus figurina la o bună distanţă, ca să nu am nicio surpriză mai târziu. Leii nu m-au atacat, erau sătui şi, de altfel, am avut grijă să-i ocolesc, să nu-i provoc. M-am întors la navă pe când pâcla de deasupra lacurilor reîncepea să se agite, să se umfle.

Întâi a bubuit nechezatul acela de tăria tunetului, încreţindu-mi pielea pe corp, deşi îl percepeam prin intermediul aparatelor, nu direct în timpane. Deasupra valurilor cenuşii, frământate ca într-un cazan enorm, în clocot, a ţâşnit năluca. Era un cal monstruos numai prin dimensiuni, putea rivaliza cu cel mai temut dinozaur, altfel linia corpului său era suplă, elegantă; un exemplar frumos, cu coama ca o împletitură de funii, zbătându-se pe un gât neverosimil de lung, cum stătea ridicat în două picioare, într-o splendidă atitudine sculpturală, iar de pe pielea roşcată scutura în toate direcţiile bucăţi de gelatină şi stropi

enormi. Apoi calul uriaş a recăzut în pâcla fremătătoare, producând acolo o vânzoleală greu de imaginat. Cutremurul s-a făcut simţit direct, prin sol şi prin picioarele trenului de aterizaj al cabinei spaţiale. Încă ascuns în substanţa care îl materializase după dimensiunile cerute de mine, calul zvârlea din picioare şi sforăia ca turbat, iar eu abia îmi ţineam echilibrul şi la fel nava, din cauza efectelor produse de agitaţia lui. Când ceaţa se destrămă, lăsând calul pe platou în toată splendoarea alcătuirii lui, vedeam leii şi tigrul şi crocodilii retrăgându-se arcuiţi, cu spaima morţii întipărită în ochi, alături de o bruscă şi enormă nedumerire. Calul necheză iarăşi, bubuit, apoi izbi cu copitele lui, mari cât nişte butoaie, în solul elastic al planetei. Bactriana vibră repetat, cum calul uriaş alerga dintr-un capăt în celălalt al platoului, ca închis într-un ţarc, oprindu-se scurt şi nechezând, încât prin simpla lui apariţie băga spaima în fiare şi le obliga să se retragă în salturi. Era formidabilă această nouă creaţie a mea! În câteva minute, crocodilii se aruncară în bălţi, iar felinele, ca nişte pisici speriate, dispărură dincolo de creste.

Constatasem, aşadar, că mediul mimetic al Bactrianei recepţiona şi informaţii care completau modelul pământean în sensul dorit de mine. Îmi amintesc că m-a cuprins o adevărată febră a creaţiei, după ce platoul rămăsese liber prin plecarea în pripă a carnivorelor şi, ceva mai târziu, a calului uriaş. Mă trezise, noaptea, un cutremur teribil, iar la ziuă aveam să constat dispariţia calului; probabil că animalul trecuse munţii. Am modelat o mulţime de forme, permiţându-mi de astă dată cele mai năstruşnice idei, cele mai neaşteptate extravaganţe în materie de zoologie. Întâi nişte hiene tricefale, cu care am asanat platoul, curăţindu-l de resturile, numeroase şi mereu multiplicate, rămase de la ospăţul felinelor. Apoi am gonit hienele şi am creat o specie de păsări mari, acvile cu aripi de pterodactil şi coadă de peşte, care vreme de câteva zile s-au tot rotit pe deasupra lacurilor, încăierându-se. Am modelat o girafă cu cap de şacal şi solzi cornoşi pe întreg corpul, o veveriţă de dimensiunile unui viţel, un melc înzestrat cu picioroange ca de păianjen, o râmă care în exemplarele finale depăşea lungimea de patruzeci de metri şi mai multe variante de fluturi carnivori, pe trunchiurile cărora aplicasem copiile unor măşti văzute cândva într-un muzeu de istoria civilizaţiilor. Şi toate aceste figurine de ceară, lucrate de mine minuţios, în detalii,

suportaseră acţiunea modelatoare a mediului exterior, acţiunea suspensiei coloidale, care le materializase în forma şi la dimensiunile cerute, înmulţindu-le însă după criterii în care, nepricepându-le, n-am putut interveni.

În jurul meu colcăia o lume fără trecut, fără evoluţie, o lume de forme vii, inexistente până la sosirea mea pe Bactriana şi, probabil, de neîntâlnit în Univers. Devenisem din ce în ce mai îndrăzneţ. În efortul meu de a dirija creaţia spre cele mai fantastice specii, anulasem calea naturală, a selecţiei, intervenind în virtutea unui principiu al arbitrarului şi ridicând artificiul la rang de normă universală. Spuneam că am cunoscut o adevărată febră a creaţiei şi încercam senzaţii nemaiîntâlnite, izvorând din conştiinţa unei puteri fără limită pe care o aveam acolo, pe o planetă obscură din constelaţia Leului. Eram om şi, totuşi, mă văzusem dintr-o dată dispunând de resurse prin care puteam face concurenţă naturii. Şi cine ştie cât timp ar fi durat jocul meu, odată dezlănţuit, cine ştie câte forme noi, uluitoare aş fi continuat să propun, să *impun* Bactrianei, dirijându-i spre tipare din ce în ce mai complicate, incredibile, latenţele multimilenare, dacă o întâmplare nu m-ar fi oprit în plin elan creator, dovedindu-mi că, în ciuda aparenţelor, nu mai eram stăpân pe situaţie.

Poate că a fost o greşeală, sau poate că totul a fost greşit, de la început până la sfârşit; un lanţ de greşeli, cum susţinuse şeful la întoarcerea mea pe Pământ. Dar acolo, singur pe Bactriana fiind, e uşor să cazi întâi în febra, apoi în demenţa creaţiei, când vezi cum primele forme şi, mai ales, primele forme vii îţi apar de sub mână. Ultima dată făcusem din ceară o mulţime de figurine şi eram interesat, întâi şi-ntâi, să urmăresc materializarea broscoiului într-un fel de stegocefal supradimensionat. Îl cream anume pentru o viitoare înfruntare cu calul gigant; era imposibil să nu se întâlnească, până la urmă, undeva pe planetă, nişte coloşi cu o viteză de deplasare formidabilă. Aş fi vrut să fiu de faţă la confruntare şi, poate, la anihilarea reciprocă a unor forţe uriaşe, pe care eu însumi le eliberasem. Anticipam o luptă de proporţii, în care broscoiul ar fi atacat fulgerător, iar calul s-ar fi apărat cu dinţii laţi care îi umpleau botul, un bot confundabil, când era deschis, cu intrarea într-o peşteră. Da, voiam să-mi văd creaturile, pe cele mai viguroase dintre ele, înfruntându-se. Nu m-ar fi necăjit dispariţia nici uneia. Planeta era departe de a-

şi epuiza resursele şi puteam oricând să modelez alte forme în locul celor dispărute. Eram stăpân pe viaţă şi pe moarte, dar atunci totul depindea de broscoi şi de mediul cu proprietăţi modelatoare, dacă acesta din urmă avea să-mi amplifice figurina de ceară până la dimensiunile dorite de mine.

Apoi, brusc, mi-am schimbat planul, am abandonat ideea monstruosului stegocefal, am retopit ceara şi am lucrat concentrat, într-un efort aproape dureros al ochiului, degetelor şi memoriei, la o figurină nouă, la o *operă* nouă, dacă mai pot spune astăzi aşa, iar febrilitatea creaţiei şi emoţiile şi nerăbdarea cu care aşteptam împlinirea ei m-au smuls într-atâta din realitatea imediată încât parcă nu mă mai regăseam, nu eram eu, cel de toate zilele, şi starea aceea de nedefinită înfrigurare s-a prelungit, dominându-mi simţurile până şi în vreme se traversam platoul spre locul unde hotărâsem să provoc modelarea ultimei mele idei. Greşeala mea a fost, îmi închipui, că n-am rezistat acelei înşelătoare ispite, iar mai apoi că n-am ştiut sau n-am încercat sau n-am putut să rămân mereu atent la ce se întâmpla în jur, şi nici nu apreciasem corect timpul de care dispuneam, fiindcă eram încă departe de cabina spaţială când lacurile îşi începură iar vânzoleala. Am simţit pericolul, dar era prea târziu şi pâcla aceea atât de cunoscută mie, căreia îi exploatasem fără nicio ezitare posibilităţile, se revărsa, urcând peste marginea platoului. Am încercat să evit întâlnirea, dar frontul suspensiei coloidale era atunci foarte larg, îmi tăia şi drumul spre navă, şi retragerea în vale. Am fugit spre pantă, alături de câţiva centauri mici şi sprinteni, însă panta era prea dulce acolo, iar înălţimile mai ferite se conturau la o distanţă inaccesibilă, dată fiind viteza de înaintare a mareei. Alergam, iar valul avansa din urmă şi, cu tot efortul meu, chinuitor pe un teren alunecos, n-am reuşit să mă desprind şi mi-am simţit la un moment dat picioarele năclăite, imobilizate într-o pastă cleioasă. Am căzut cu faţa în jos, sub agitaţia străină, sub apăsarea aceea care nu-mi permitea măcar să mişc braţul din cot. Şi m-a cuprins o spaimă nebună, ştiind ce se întâmpla în jur şi ce se întâmpla cu mine atunci. Nu mă mai interesa nici figurina şi nici centaurii, mă gândeam cu groază că, în acele momente, eram eu însumi pipăit, „citit”, descifrat. Dar mă temeam mai mult de ceea ce avea să urmeze, şi nu mă înşelasem.

Ridicându-mă, când mareea îşi retrăsese de lângă corpul meu tentaculele lipicioase, mi-am rotit neliniştit privirile şi am văzut alături cele câteva corpuri îmbrăcate în costume de protecţie, trei într-un loc şi altele ceva mai departe. O clipă am mai sperat că mediul modelator nu pătrunsese sub costum, că puterea lui de copiere se oprise acolo, la suprafaţă, dar corpurile de pe care se scurgea gelatină se mişcau, dădeau să se ridice. Îmi amintesc că unul venea deja spre mine, călcând nesigur în clisa lipicioasă, umbla ca ameţit. Şi, într-o fracţiune de secundă, cu toată spaima care se cuibărise în sufletul meu, m-am întrebat *cine putea fi* acela. Nu-i vedeam faţa, îi era umbrită de vizieră şi casca lui era tot atât de murdară ca şi a mea. Apoi, luptând cu teroarea care îmi blocase nervii şi aproape că mă paralizase acolo, m-am smuls din loc şi am pornit în direcţia cabinei spaţiale. Am pornit, spun, deşi aşi fi vrut să parcurg distanţa despărţitoare în fugă, chiar aveam impresia că alerg, însă picioarele mi se înglodau în mocirla gelatinoasă, care se scurgea încet spre lac, iar efortul îmi părea de-a dreptul epuizant; aveam senzaţia că mă sufoc, îngrozit de încetineala cu care mă puteam mişca după ce, ieşind cumva din zăpăceala momentului, regăsisem, poate mai mult întâmplător, drumul întoarcerii. Din urmă, celălalt îmi înţelesese intenţia şi grăbea pasul; simţeam că vrea să mă ajungă şi am avut mare noroc că, nesigur încă pe picioare, a alunecat, a căzut pe spate şi, până să se reechilibreze, am luat avans. Cred că eram la un pas de leşin, fiindcă nu-mi amintesc foarte clar cum am ajuns la cabina spaţială şi, tremurând tot, i-am urcat treptele, m-am zăvorât înăuntru.

Şeful îmi propune să mă întorc acolo, asta mi-ar mai lipsi, să revin între creaturile mele şi între fiinţele umanoide pe care le-am părăsit fără să ştiu măcar, fără să aflu ce se ascundea sub căşti şi sub costume. Uneori parcă văd siluetele lor murdare, aşa cum se mişcau atunci în jurul cabinei spaţiale, încercând s-o deschidă. Unul se agăţase de scăriţă, alţii cercetau ancorele trenului de aterizaj şi le auzeam mişcările, ciocăniturile în metal; dar spaima prinsese de-acum să se risipească, eram la adăpost şi nu-mi rămânea altceva de făcut decât să pornesc motoarele până nu mi le defectau aceia, tot bâjbâind să între în navă. Am făcut manevrele de plecare şi, înţelegând pesemne că nu le rămânea nicio şansă, umanoizii s-au retras la o bună distanţă,

pe platou, martori nemişcaţi ai decolării mele. I-am părăsit acolo, pe Bactriana, laolaltă cu celelalte făpturi create de fantezia mea, fără să ştiu măcar cine erau şi ce voiau de la mine. Iar şeful zice că înscrie din nou Bactriana în planul de cercetări şi mă întreabă dacă nu vreau să văd ce s-a mai petrecut şi cum s-au aşezat lucrurile acolo. Să merg să văd, cu alte cuvinte.

Nu, nu vreau să văd cum s-au aşezat sau cum nu s-au aşezat lucrurile acolo. Mă gândesc la indivizii pe care i-am părăsit pe Bactriana, într-un univers artificial şi neverificat în timp – pentru că numai *timpul,* totuşi, aduce în lucruri şi între fiinţe echilibru, armonie – şi mă întreb, cu toată neliniştea şi tulburarea care încap într-o asemenea întrebare, dacă nu cumva, scoţându-şi căştile, făpturile acelea ar fi purtat pe umerii lor cu urme proaspete de gelatină propriul meu cap.

Şi mai e ceva, care iarăşi nu-i de natură să-mi încurajeze gândul întoarcerii, un lucru neştiut încă de alţii, fiindcă l-am omis la început şi, cu vremea, n-am mai găsit nici prilejul, nici că ar fi fost necesar să-l mai pomenesc în vreun raport, încât nu greşesc astăzi afirmând că aparţine, încă aparţine doar memoriei mele, că a fost taina ei şi deocamdată mai este: figurina cu care am ieşit pe platou atunci, înaintea plecării precipitate de pe Bactriana, înfăţişa o femele şi, după toate probabilităţile, *avea s-o producă.*

SEMNUL LICORNULUI

Între hârtiile lui George Biriş Delafrata, ajunse la mine, şi cu care încă nu ştiu ce-o să fac, deşi, ca să scap de gura ei infernală, i-am promis acelei zăpăcite de madam Catinca să mijlocesc publicarea lor, se află câteva pagini derutante. Nu mă sfiesc să-mi mărturisesc astăzi surpriza, cum nu mi-am ascuns faţă de câţiva prieteni scepticismul amuzat, atunci când m-am văzut în perspectivă de a deveni *un fel* de executor testamentar al bătrânului, pe care altfel doar o întâmplare, ţinând parcă de domeniul unui splendid absurd, m-a făcut să-l întâlnesc, să vin în contact cu persoana lui şi mai ales cu *existenţa* lui nedumeritoare. Sunt întru totul de acord cu fostul meu coleg Ianculescu, martor şi el la acea întâlnire, că n-a lipsit mult ca să

pierdem unul din spectacolele memorabile ale vieţii noastre, fiindcă nici eu, nici el şi nici celălalt coleg şi prieten, Aurel, nu ne-am grăbit să dăm curs invitaţiei, ba chiar ne-am codit să intrăm în casa ai cărei pereţi ascundeau una din marile surprize rezervate nouă de aceşti unsprezece ani – să mă limitez doar la ei – de când nu ne-am prea văzut adunaţi cu toţii laolaltă.

În fine, despre asta mai încolo; acum stau iarăşi cu maldărul de hârtii îngălbenite ale lui George Biriş în faţă, mai precis cu cele care mă interesează. Le-am răsfoit însă pe toate, chiar şi pe acelea mucegăite şi roase (de şoareci? de gângănii?) şi despre care nici madam Catinca n-are o părere prea grozavă. Nu mă refer la conţinut, fiind sigur că femeia, chiar dacă bâjbâie prin text şi printre formule cu seninătatea unui ignorant sută la sută, e convinsă pe deplin, de genialitatea lor prin simplul fapt că aparţin venerabilului său tată; n-are însă o părere prea bună despre felul cum arată o parte din arhiva bătrânului, aşa cum a ajuns ea după ani şi ani de zăcere prin ungherele prăfuite ale podului sau prin sertarele unui birou masiv, lucrat cu ornamentaţii, după toată rânduiala meşterilor de la sfârşitul secolului trecut, care, în ciuda bunului lor renume, mai săvârşeau şi kitsch-uri când se plictiseau de treburi serioase. Mă rog, din mai multe motive (starea proastă a hârtiilor e doar unul din ele) nu i-am promis femeii nimic altceva decât că o să văd ce pot face pentru ea. *Şi* am avut chiar impresia că promisiunea îmi era acoperită cu vârf şi îndesat prin faptul că am găsit în mine, cu toată exasperarea ce mă cuprindea uneori, putere şi răbdare pentru a-mi duce la capăt supliciul. Am desfăcut filele lipite între ele prin acţiunea combinată a ploii şi a mucegaiului, am citit unde se putea citi, am ordonat materialul, am selectat ce mi se părea cât de cât interesant şi uite-aşa, pe neobservate, mai întâi ca să scap de presiunile cucoanei, apoi – în mod paradoxal – „prins” de operaţia aceea ingrată, am făcut ceea ce niciodată n-aş fi crezut că voi ajunge să fac: am răscolit un întreg geamantan de terfeloage prăpădite, care de la bun început nu-mi inspirau nicio încredere, fiindcă sunt sătul până-n gât de diletanţi şi de autodidacţi în domeniul în care lucrez, nu-mi lipsea deloc unul „specializat” în cu totul alte domenii.

Asta-i adevărul: G.B. Delafrata n-a fost şi nu rămâne altceva decât un autodidact şi, în multe privinţe, un diletant de cea mai pură speţă. Mărturie stă vraful de foi îngălbenite, apoi caietele

şcolăreşti cu însemnări, unele făcute cu zeci şi zeci de ani în urmă, după publicaţii cu totul depăşite astăzi şi mai ales după manualele antediluviene pe care le-am văzut aruncate lângă o grămadă de sticle goale, într-un colţ al acelui straniu laborator transformat de madam Catinca în bucătărie. Mărturie mai stau şi tonele de prostii în care bătrânul investise cu sârguinţă muncă şi gândire, începând cu jucăriile mecanice închipuind un visat perpetuum-mobile, cu bile, cu apă, cu diverse morişti cioplite migălos şi ornate cu crestături evident inutile, dar pesemne omul avea nevoie să-şi împlinească şi o anume dimensiune estetică, iar asta o făcea aşa cum îi dicta sufletul său de ţăran, apelând la modalităţi şi motive ale culturii populare. Sau poate că uneori obosea să tot caute mecanismul mişcării veşnice şi atunci începea să-şi decoreze jucăriile, cioplind în lemnul lor cu briceagul. Un caiet întreg conţinea, desenate stângaci cu creionul chimic şi cu cerneală de o culoare devenită prin trecerea timpului incertă, schiţe ale unor întruchipări fanteziste de „aparate eterne”, desenele fiind însoţite de explicaţii amănunţite, ce par ridicole numai acelora – regret că şi eu fac parte dintre ei – care consideră apariţia unui perpetuum-mobile în preocupările unor oameni, altminteri serioşi, drept un semn de ţicneală. Nu neapărat de nebunie. Dar, mă rog, o fixaţie la care, ştiu, amatorismul în creaţia tehnică te poate duce uşor, dezvăluindu-se însă imediat, strigându-şi numele de departe, ca o firmă ţipătoare pe care n-o poţi ascunde cu toate spoielile corective din lume.

Aş fi însă nedrept cu G.B. Dacă n-aş recunoaşte că preocupările lui nu s-au limitat la căutarea mişcării fără moarte. Am văzut în casa lui o mulţime de improvizaţii tehnice uimitoare prin simplitatea lor, unele încă folositoare, după câte mi-am putut da seama din demonstraţiile pe care, cu o risipă de energie devenită de un sublim ridicol în contextul scurtei noastre vizite, madam Catinca se străduia să le facă, însoţindu-şi gesturile cu un potop de vorbe, cum îi stă în obicei. Probabil că vorbăria avea drept scop şi să ne reţină atenţia, şi să ne pregătească pentru cazul când „aparatele” ar fi refuzat să funcţioneze, din cauza ruginii, sau a unor roţi dinţate lipsă, sau a circuitelor stricate, fiindcă G.B. Lucra, mai bine-zis lucrase şi cu electricitate, reproducând întâi experienţele cu caracter didactic din paginile manualelor şcolare, ca să ajungă treptat să-şi ofere

teste mai complexe. După cum mă aşteptam, câteva demonstraţii eşuară lamentabil, făcându-ne să zâmbim pe ascuns, dar îmi închipui că, şi de nu ne-am fi ferit, madam Catinca tot nu ne-ar fi observat ghionturile şi privirile ironice, într-atât era de emoţionată că avea prilejul să ne impresioneze cu născocirile bătrânului. Sunt sigur însă că G.B. Nu mai pusese mâna pe instalaţiile lui de foarte multă vreme, nici măcar ca să le repare, să le întreţină. Probabil că fizica a reprezentat pentru ei o pasiune de tinereţe, aşa cum mi-o arată de altfel şi pachetele vechi, cu file mucegăite, pline cu schiţe de invenţii mecanice destinate unor scopuri practice, dar pe care n-a mai apucat să le construiască, din lipsă de fonduri sau pur şi simplu dintr-o epuizare a interesului; omul va fi avut, poate, conştiinţa faptului că multe dintre acele idei erau simple jocuri ale inteligenţei, condamnate să rămână acolo, pe hârtie, aşa cum rezolvarea în scris a unui exerciţiu matematic complicat şi consemnarea rezultatului se constituie într-o dovadă sigură că mintea a făcut efortul elucidării unei enigme, războindu-se cu toate dificultăţile.

Cât din aceste creaţii e original şi valabil, cât, pe de altă parte, ţine de domeniul erorii, nu sunt eu cel chemat să stabilesc. Îmi permit totuşi nişte concluzii care au în vedere nu atât rezultatul, bun sau greşit, al efortului imaginativ realizat de George Biriş, ci mai degrabă intenţiile lui, scopul urmărit, mărturisit sau nu, dar în fond nu prea greu de dedus după ce treci, chiar şi în fugă, peste arhiva lui documentară. Una din aceste concluzii este că G.B., intenţionând să mecanizeze, printr-o serie de sisteme primitive, operaţiile muncii ţăranului – de la adăpatul animalelor prin jgheaburi umplute cu apa scoasă din puţuri cu nişte pompe acţionate de mori de vânt şi până la ideea cam trăsnită de a transporta vitele la târgul din satul vecin pe calea aerului, peste deal, cu nişte funiculare – a fost un născocitor de utopii, cu nimic mai vinovat sau mai puţin demn de stimă decât un pictor naiv, care, în locul lui G.B., şi-ar fi desenat născocirile nu sub forma unor schiţe tehnice, ci în acuarelă sau în vopsele de ulei. A doua concluzie: cine gândeşte astfel, chiar dacă nu s-ar mai învârti în jurul vreunui perpetuum-mobile, nu-şi dezminte însă condiţia de diletant şi nici nu iese de sub determinările impuse de o formaţie de autodidact; aşadar, părerea mea iniţială se confirmă şi prin alte dovezi. Ca să nu

mai vorbesc de ambiţia naivă de a-şi atârna de nume acel apendice indicând locul său de baştină şi menit, se vede, să sonorizeze o moştenire de familie aflată, de către purtătorul ei, insuficient de pregnantă pentru a-i fixa, *şi* prin nume, poziţia aparte în colectivitatea rurală căreia îi aparţinea. Ce să mai spui, apoi, de îndrăzneala şi lipsa de complexe cu care abordează orice domeniu, sau de mobilitatea cu care sare de la unul la altul, din fizică în chimie, din tehnică în folclor, în funcţie de ceea ce urmăreşte sau i se pare că ar ghici. Aşa ceva iarăşi nu întâlneşti decât în cazul unora cu instrucţia făcută mai mult la întâmplare, prin tehnica dârză a ciupitului din zbor, ba de ici, ba de colo. Şi pe bună dreptate te aştepţi să nu ducă nicăieri.

Uite, însă, paginile acestea derutante, ivite parcă anume să mă contrazică, într-un rest de caiet dictando, cu însemnări aşternute tremurat de mâna nesigură a unui om bătrân şi poate bolnav, ca o dovadă a datei lor mai recente. Stilul nu diferă prea mult de cel din textele altor vârste, e tot atât de greoi, cu formulări învechite, cu greşeli în grafierea cuvintelor trădând folosirea unei gramatici de acum cincizeci sau şaptezeci de ani, cu totul ieşită din uz. La prima lectură, făcută cam în diagonală, puteam să trec cu degajare peste caietul acesta, plictisit cum eram după înghiţirea unui vraf de pagini pline cu „invenţiuni minunate” (termenul îi aparţine) de care încetasem de mult să mă mai amuz. Nu ştiu exact ce mi-a oprit totuşi ochiul din fuga lui peste file, poate desenul acela stângaci, înfăţişând cu destulă aproximaţie un cap de cal. Un cap de cal cu un corn strâmb în frunte. În alte locuri, în spaţii anume lăsate în text, desenul revenea, ceva mai clar şi cu linia mai exactă, dovedind insistenţă din partea executantului. Un licorn, inorogul din literatura veche; trebuie să recunosc că prezenţa lui repetată în caietul lui George Biriş Delafrata m-a pus pe gânduri; nedumerindu-mă. Ce să caute un licorn aici, când omul ăsta n-a desenat în toată viaţa lui decât maşinării fanteziste? Ce l-o fi apucat acum, la bătrâneţe? mă întrebam. Şi, ca să aflu, ca să mă lămuresc, am reluat textul, atâta cât rămăsese din el, fiindcă lipsea mult din caiet, şi de la început, şi de la sfârşit; judecând după petele de grăsime sau de petrol întinse pe file, îmi vine *să* cred că madam Catinca nu o singură dată smulsese din el, cu mâinile murdare, hârtie de aprins focul în sobele ei cât nişte locomotive. Şi abia într-un târziu i-o fi băgat cineva în cap

că bătrânul e un inventator de geniu şi că toate documentele ce rămâneau de pe urma lui ar avea o deosebită valoare.

Deci, am reluat de mai multe ori lectura paginilor supravieţuitoare şi, pe măsură ce înţelegeam conţinutul acelor însemnări greoaie, mirarea mea creştea, ameninţând să nu mai cunoască margini. Nu mi-a fost tocmai uşor să descâlcesc textul, şi asta nu din cauză că George Biriş l-ar fi încifrat cu intenţie; pur şi simplu trebuia să traduc în termeni moderni şi într-o expresie curată ceea ce el denumea într-un limbaj învechit, într-un grai de la începutul secolului – nişte lucruri care, dacă versiunea mea este exactă, ţin de sfera unor preocupări de pionierat pe plan mondial. De pildă, n-am înţeles la început ce voia să spună prin „mutări”, deoarece refuzam, dintr-o explicabilă împotrivire a raţiunii, să transpun cuvântul în modernul „mutaţii”. De unde până unde mutaţii, mutaţii genetice, în mintea şi în gura lui G.B. Delafrata? Mi se părea de-a dreptul absurd. Ori de câte ori m-am simţit îndemnat să interpretez textul în sensul acesta băteam repede în retragere, înspăimântat. Nu, îmi spuneam, o fi el un aiurit, dar eu n-am voie să mă prostesc. Apoi, într-un târziu, am ajuns la concluzia că nu ieşeam din impas dacă nu-mi revizuiam poziţia şi afirm astăzi, fără să-mi pese de risc, afirm că *numai* în acest din urmă fel, propus de mine, se poate interpreta corect scrisul lui G.B., oricât de straniu ni s-ar părea conţinutul comunicării lui. Dincolo de „mutări” şi „nucleuri pozitive” şi „greşale”, dincolo de aproximările lingvistice, de balastul expresiei perifrastice şi de formulările osificate, perimate, care-ţi lăţesc zâmbetul pe faţă, bătrânul vorbeşte despre viaţă şi despre moarte într-un sens cu totul şi cu totul actual, despre generaţiile care îşi trec materialul genetic de la una la alta, proces presupunând o copiere, o transcriere atât a „ceea ce-i bun a se îndemna înainte”, cum scrie G.B., cât şi a greşelilor apărute în timpul vieţii cuiva în acest material. „Nicio vieţuitoare cât de mică nu scapă de perturburări”, precizează bătrânul, înţelegând prin asta mutaţiile produse treptat în proteine, în aminoacizi (el nu-i numeşte aşa, se mulţumeşte să pomenească de „celulele corpului”, deci apariţia de erori repetate, însumate şi înmagazinate, transmise mai departe în ciuda efectului lor nedorit. G.B. Vorbeşte aici în special de bătrâneţe, nu-şi ascunde îngrijorarea în legătură cu propria sa vârstă avansată şi

scapă adesea fraze încărcate fie de regret, fie de mânie la adresa senescenţei „aducătoare de neputinţe şi împingătoare la moarte”. După ce-i mai trece elanul sentimental, bătrânul revine la ideea că senescenţa e, de fapt, vârsta la care se întâlnesc într-un procent maxim greşelile apărute în organism pe parcursul vieţii, cu alte cuvinte defineşte îmbătrânirea şi moartea – cum îmi închipui că ar spune un fiziolog – printr-o degradare a structurii organismelor în urma mutaţiilor negative şi a acumulării de erori accidentale de transcriere sau translaţie. El intuieşte că un presupus mecanism de transcriere („care ne copiază prielnic corpul”) acţionează totuşi orbeşte şi reproduce automat erorile odată apărute. În consecinţă, mesajul genetic se alterează, iar elementele celulare modificate, denaturate, acţionează în continuare ca un fel de maşinărie deformatoare al cărei rol n-ar fi altul decât să distrugă mesajul în întregime. Repet, acestea sunt. Cuvintele mele, prin care *îmi pot explica mie însumi* ceea ce George Biriş îşi spunea sieşi, în limbajul său obişnuit.

Din loc în loc, semnul desenat al licornului, un simbol, desigur dar ce-o fi însemnând? mă întrebam, încercând să fac o legătură cu textul, însă frazele nu conţineau nicio explicaţie privitoare la licorn. Probabil că fusese una, în mod precis fusese, stătea în obiceiul lui G.B. Delafrata să explice amănunţit rostul desenelor şi al figurilor. Adesea îmi vine s-o în jur pe madam Catinca pentru inconştienţa ei, pentru ideea de a aprinde focul cu prima hârtie care-i cade sub ochi; sunt convins că explicaţia căutată de mine era acolo, în partea maltratată a caietului.

Ce să mai cred despre G.B. După toate astea? În orice caz, nu mă aşteptam la o asemenea surpriză din partea lui. E greu de presupus că a inventat, că a găsit singur totul; i-au mai picat în mână cărţi de specialitate din care o fi prins câte ceva, reţinând lucruri, informaţii ce-l interesau. Ar fi prea absurd să-mi închipui că teoria asta, tradusă de mine în fraze inteligibile, s-a născut în mintea lui fără să fi găsit acolo vreun suport. Dar încă n-am spus totul, mai e ceva care, dacă se confirmă, gata, mă înclin în faţa Geniului Autodidact; a dat lovitura, şi încă una nemaipomenită, îi aduce iertarea pentru toate păcatele săvârşite faţă de ştiinţă în vremea când născocea variante de perpetuum-mobile. Ultimele pagini din caiet – ultimele rămase, vreau să spun – descriu începutul unor experienţe stranii, nu atât prin ele însele,

cât prin faptul că nu te-ai fi aşteptat să-l vezi pe un George Biriş Delafrata făcându-le. Sau poate că greşesc, poate că tocmai de la unul ca el era cazul să mă aştept, fiindcă un om cu scaun la cap, un cercetător serios, aşezat temeinic lângă o pâine şi lângă planul de activitate al cutărui institut cu nume şi renume ce nu suportă perspectiva ameninţătoare a ridicolului, ar fi *raţionat,* ar fi meditat de şapte ori înainte de a refuza o dată şi bine, vorba proverbului, să se angajeze într-o aventură atât de năucitoare şi cu un rezultat pozitiv atât de improbabil, judecând după ceea ce cunoaştem azi şi după canoanele sfinte ale bunului simţ. G.B.

nu era tocmai inocent în problemele chimiei (îi privesc astăzi cu alţi ochi sticlăria de laborator din care madam Catinca declară senin că a tot aruncat, cu coşul, după ce bătrânul n-a mai putut lucra, o încurcau „prafurile şi lichidele ălea puturoase”), nu era tocmai pe dinafară, dacă mă gândesc că ajunsese la un moment dat să folosească în experimente până şi streptomicină, ale cărei efecte mutagene sunt cunoscute. Se poate presupune astfel, cu o relativă uşurinţă, cam în ce direcţie băteau tatonările lui G.B. Cum o mutaţie genetică este o tentativă evoluţionară sau involuţionară, ea încearcă să aducă organismului ceva nou, dar, aducându-i acel „ceva nou”, mutaţia tulbură echilibrul, deranjează raportul organismului cu mediul şi conduce în final, prin acumulări de erori care fac procesul ireversibil, la instalarea în mod generalizat a îmbătrânirii. „Să oprim mutarea”, scria mâna tremurândă a lui George Biriş. „Să oprim aşadară mutarea şi greşale nărăvitoare nu s-or mai face, iară corpul va sta tot mereu aşa precum...”

Acestea-s ultimele cuvinte. Fraza întreruptă se continuă într-una din sobele gospodărite de madam Catinca. Într-un colţ de filă, în stânga jos, semnul licornului. Deşi mă intrigă în continuare, începe să nu-mi mai pară chiar atât de enigmatic.

Cu o lună în urmă, într-un sfârşit de octombrie încă nehotărât dacă să ne mai fericească zilele cu soare sau s-o întoarcă pe ploaie definitiv, mă trezeam mahmur într-unul din cele vreo douăzeci de paturi, libere la capăt de săptămână, care umpleau un dormitor al căminului de elevi de pe lângă liceul cu profil de silvicultură din Frata. Mahmur nu din cauza băuturii, băusem cu măsură, ca să rezist toată noaptea aceea care a finalizat spectaculos, printr-o masă ce-ţi dădea impresia că participi la o nuntă, activităţile culturale pentru care fuseserăm invitaţi. Eram

însă obosit de noaptea albă, de solicitările unui adevărat banchet al amintirilor – întâlnirea noastră, a câtorva dintre invitaţi, foşti colegi de facultate şi unii chiar de liceu, având un caracter mai pronunţat sentimental decât în cazul altor oaspeţi. „Am vrut să vă arăt, neisprăviţilor, că dacă voi n-aţi fost în stare să organizaţi o întâlnire de zece ani, la universitate, cu toată lumea, vă fac de ruşine şi vă organizez eu una de... unsprezece ani, aici, la Frata, măcar pentru prieteni!” glumise Ion Ţipan, bătându-ne pe umăr bucuros că răspundeam la chemarea lui aproape toţi cei solicitaţi. Apoi nu l-am prea văzut, decât în scurte răgazuri: o dată l-am auzit certându-se în curte cu şoferii, iar altă dată, în bucătăria cantinei, i-am zărit printr-o ferestruică statura de mareşal bondoc şi mâna întinsă – dădea dispoziţii femeilor însărcinate cu pregătirea festinului. Mă rog, făcea tot ce putea pentru ca noi, invitaţii *lui,* să ne simţim bine. Şi trebuie să recunosc că, dacă vinul, acru, n-a prea stat la înălţime în noaptea de care am adus vorba (zona nefiind una renumită prin calitatea viţei de vie), ţuica, în schimb, fiartă şi nefiartă, veche şi tare, apoi friptura de vânat, sarmalele şi toate celelalte n-au avut absolut niciun cusur. În ce mă priveşte, după ce s-au mai potolit toasturile şi glumele cam lipsite de umor ale câtorva vorbăreţi, m-am refugiat cu plăcere, împreună cu Aurel care venea să mă întâlnească tocmai de la Timişoara, într-o conversaţie susţinută pe fondul zgomotos al unor benzi de magnetofon ce nu mai interesau pe nimeni după primele pahare băute. Ne regăseam cu emoţie neînstrăinaţi de mai vechile noastre idealuri şi cred că, fără să-şi fi propus neapărat asta, fiecare dintre noi verifica în celălalt trăinicia unor sentimente prieteneşti purtate ani de zile pe drumuri separate; îmi închipui că amândoi încercam la fel gustul surprizei de a le descoperi astăzi nealterate.

Dar nu această discuţie cu caracter personal e legată direct de fondul povestirii mele. Şi nici faptul că din când în când ne amuzam, urmărind peste masă turul de forţă pe care se străduia să-l realizeze, ca de fiecare dată când i se oferă prilejul, colegul nostru Naşcu, jucându-şi, cu ochii sclipitori, zâmbetele insistente în jurul unei foarte tinere poetese ce părea, prin figura ei de o prudentă gravitate, categoric decisă să nu se lase târâtă în ispită. Se temea pesemne să nu ne facă o impresie proastă, fără să-i dea prin gând că de-abia în felul acela îi putea

produce lui Naşcu respectiva impresie. Dar sunt foarte convins acum că în primul rând ei – mai precis, fandoselilor ei – datorăm, cu toţii, experienţa memorabilă de care aminteam la început. Altfel, o bună parte din programul zilei următoare ar fi urmat întocmai punctele convenţiorile fixate de Ţipan, lipsindu-i exact improvizaţia aceea cu un rezultat atât de neaşteptat.

Aşadar, dimineaţa devreme, după nici două ore de odihnă (vorba vine!) în dormitorul pustiu şi cu nişte perne pline parcă de cocoloaşe cauciucate sub cap, hotăram cu Aurel să nu ne mai lăsăm mâncaţi de muştele năuce ale căminului, care-şi presimţeam. Sfârşitul odată cu toamna, acţionând în consecinţă. Ne-am îmbrăcat cu încetineală, reluând răbdător capetele de fir nedepănate în discuţia din timpul nopţii, am mai bârfit una-alta şi în scurtă vreme ne-am convins că soluţia cea mai bună de a ne drege stomacul după suprasolicitările banchetului ar fi să îmbucăm iarăşi ceva. Cu această amuzantă descoperire, ne-am îndreptat spre cantină, încredinţaţi că vom fi acolo singurii dispuşi, la o oră atât de neverosimilă, să cotrobăiască prin cratiţe. Ei bine, nu: am avut surpriza de a-i găsi, aşezaţi la un capăt al mesei lungi, pe Naşcu şi pe Ianculescu, angajaţi într-o veselă şi nepăsătoare sporovăială, însă foarte ocupaţi în acelaşi timp cu anihilarea unui dejun copios. Nu păreau deloc surmenaţi, deşi rămăseseră în sală mult după ce alţii, inclusiv poetesa în devenire, se retrăseseră la culcare, bâjbâind pe coridoarele căminului în căutarea unei camere convenabile. Naşcu mesteca de zor feliile de pâine cu unt, barba neagră îi flutura ritmic deasupra unui morman de oase de pui şi, deşi astfel ocupată, gura nu-i tăcea o clipă. Tocmai se ironiza cu bunăvoinţă pentru insuccesul amoros al serii, promiţând să se revanşeze cât de repede, în alte condiţii şi, fireşte, cu altă persoană.

Nu-mi închipuiam că avea să se ţină de cuvânt chiar atât de curând, cum se va întâmpla. Abia ieşiserăm în stradă ca să ne pierdem timpul într-o nevinovată plimbare duminicală prin satul încă amorţit, până la ora când urmau să ne sosească maşinile angajate de Ion Ţipan pentru întoarcere, că-l şi vedem pe Naşcu abătându-se curajos spre zidul unei case învecinate. De la fereastră îi făcea cu insistenţă semne o şatenă, altă cunoştinţă întâmplătoare din ziua precedentă şi despre care aveam să aflu ulterior că e un fel de nepoată de rang mai depărtat – n-aş

putea să spun precis cât de îndepărtat – al lui G.B. Atunci, pe moment, mi-am amintit că-i văzusem figura la căminul cultural, tot în preajma lui Naşcu, care o abandonase apoi cu o regretabilă şi chiar regretată uşurinţă în favoarea incoruptibilei poetese; revenea acum, senin, după numai câteva ore de rătăcire sufletească, gata să i se dedice cu totul, pentru alte câteva ore, în virtutea unei disponibilităţi afective pentru care nu poate fi decât admirat. Fata ne chema – îmi imaginam că mai mult de ochii lumii – pe toţi; noi am hotărât însă, dintr-o privire aruncată scurt de la unul la altul, să-l sacrificăm doar pe Naşcu. Dacă am mai zăbovit totuşi câteva clipe, a fost din cauza manevrei surprinzătoare a acestuia: Naşcu s-a dus glonţ la fereastra cu pricina şi, săltându-se pe zid, şi-a dat drumul în cameră prin geamul deschis.

— Uite, mă, ce face! Nu-şi dă seama că o compromite în sat?! l-am auzit exclamând pe lunganul de Ianculescu, de la care chiar că nu mă aşteptam să aibă asemenea griji pentru reputaţia unei necunoscute, şi ne-am întors toţi trei cu faţa spre vale, decişi să dispărem din locul unde, după originalitatea pe care şi-o permisese Naşcu ca s-o impresioneze pe fată, simţeam parcă dincolo de perdele mulţimea de ochi ai vecinilor aţintiţi spre noi.

Dar în clipa următoare a apărut în fereastră capul bărbos al lui Naşcu şi, de data asta, insistenţele *lui* ne-au făcut să ne schimbăm planul şi să intrăm stânjeniţi, cu paşi şovăitori în curtea, apoi în casa aceea mare şi – fără a fi deloc austeră – cu un aer, totuşi, rece şi bătrânicios. Nu garantez pentru ce vor fi simţit ceilalţi, eu însă cred că trăiam un moment de amuzată aşteptare, conştient că fac ceva împotriva dorinţei mele şi având oarecum sentimentul ridicolului acelei situaţii în care ne-am trezit deodată antrenaţi. Probabil că, încă înainte de-a intra, îmi şi făcusem planul să ies după cel mult cinci-zece minute; în fond, nu eu eram cel dorit acolo, ci naşcu, îmi ziceam. Să se descurce el cum o şti, doar n-o să ne pretindă să-i stăm alături, paravan sau gardă de onoare.

Apoi lucrurile s-au precipitat, ieşind bine de tot dintre limitele normalului. În capătul verandei a apărut împrăştiata de madam Catinca, nepieptănată, lăsându-ne muţi de surpriză, cu aerul ei excentric, cu agitaţia ei inexplicabilă, cu limbajul ei percutant şi nu lipsit de o pronunţată tentă de vulgaritate în ciuda faptului că

se silea să-şi compună fraza cât mai intelectual. Numai că toate eforturile ordonatoare se risipeau imediat sub presiunea unui temperament năvalnic, mobilizat de apariţia noastră până la pierderea controlului. „Haideţi, haideţi, intraţi, mă temeam că nu mai veniţi!” striga ea din uşă, răsuflând uşurată, şi aproape că ne-a tras de mânecă după ea, meliţând din gură, printr-o încăpere despărţită în două de un paravan din pânză albastră, nu tocmai curată (dincolo de el, aveam să aflu mai târziu, era laboratorul lui G.B., folosit de madam Catinca drept bucătărie). Am urmat-o toţi trei, fără să ne fi revenit din uimire, până într-o cameră cu ceva mai multă lumină, mobilată într-un amestec de stiluri de-a dreptul imposibil: un pat mare, ţărănesc, pe mijloc; dulapuri vechi, mese grele şi ornamentate pretenţios, înghesuite în pereţi, în dulap şi în pat; apoi scaune disparate şi – monumentul casei, pesemne – un fotoliu-balansoar ce masca jumătate dintr-o etajeră cu cărţi prăfoase, îngălbenite, roase la cotor. Erau acolo Naşcu şi tânăra nepoată a lui G.B., în picioare, strâmtoraţi parcă de mobile într-un colţ de cameră, aproape de fereastra pe unde amicul meu bărbos se aventurase, la risc, în plin necunoscut. Am avut impresia că plutesc într-o lejeră irealitate, m-am uitat la Aurel, plutea şi el, zâmbind derutat, negăsindu-şi locul, aruncând priviri stânjenite în jur, pe când madam Catinca îşi agita prin încăpere formele ample, subliniate ostentativ printr-un pantalon care urmărea să dea o notă sportivă celor cincizeci, poate cincizeci şi cinci de ani ai săi. Ne invita stăruitor, cu o anume disperare în glas, să luăm loc, încă temându-se să nu ne piardă, să nu ne răzgândim brusc, ca apoi să ne repezim unul după altul afară. Ne-am aşezat, Aurel în şezlongul lângă care din întâmplare se oprise, eu pe un scaun la picioarele patului. Naşcu rămânea lângă şatena lui. Ianculescu a dat să se arunce pe pat, într-o margine, deşi îmi închipui că muntele de perne şi plăpumi clădite pe mijloc, aşa cum ştiu că se aranjează pentru ziuă paturile la ţară, l-ar fi incomodat vizibil, dar pesemne n-avea de ales.

Din momentul acela am intrat de-a dreptul în coşmar. Madam Catica, avansând grăbită prin spaţiul strâmt dintre mobile, se strecură cu greu pe lângă Ianculescu, năvăli la căpătâiul patului şi începu să scotocească febril printre perne, excavând de sub mormanul acela ceva ce nu apăru la suprafaţă decât după câteva lungi secunde în care cu toţii priveam într-acolo cu

răsuflarea tăiată.

— Tata! ţipa madam Catinca, ridicându-şi cu două octave glasul, iar mâinile ei trăgeau febril, îndârjit, cu opinteli nervoase. Tata! Tata! ţipa ea surescitată şi, spre deplina noastră consternare, de sub mormanul unde aş fi putut jura că nu erau decât plăpumi şi perne clădite, se ivi capul zburlit, apoi umerii osoşi ai unui bătrân firav de vreo nouăzeci şi cinci de ani, inert, speriat, nedezmeticit încă din somn, în ciuda răcnetelor care îi bombardau urechea. Între răcnete, madam Catinca întorcea spre noi o faţă zâmbitoare, amintindu-şi pesemne că nu ne prevenise de surzenia bătrânului. „Aude tare rău”, ne explica pe un ton aproape normal şi imediat ţipa în urechea nonagenarului: „Tata, scoală! Scoală-te, că au venit de la Cluj, să te vadă!”

Stăteam ca paralizat, într-atât mi se păreau de neverosimile mai întâi apariţia, apoi brutalizarea aceea zorită a unui bătrân neputincios, chiar pornită din cele mai bune intenţii ale zăpăcitei care-i era fiică. La orice altceva m-aş fi aşteptat intrând în casa aceea străină, la asta nu. Bătrânul părea răsărit de-a dreptul din mormânt, avea o faţă suptă, prelungită într-o barbă albă, nu mai puţin zburlită decât părul de culoarea lânii, lung şi încă des, cum nu mai văzusem la mulţi de vârsta lui (dar câţi nonagenari îmi ies mie în cale?); un trup uscat şi mic putea fi bănuit prin materialul pijamalei. Madam Catinca izbutise să-l ridice cât de cât şi, fără a-şi domoli ţipetele încărcate de electricitatea unor porunci rugătoare, îl împingea de subsuori, cu opinteli scurte şi repezi, ca într-o luptă, în susul pernei pe care i-o potrivise în pripă la căpătâi. Operaţie destul de dificilă, deoarece bătrânul, pricepând în sfârşit că se petrecea în jurul lui ceva, zvâcni speriat şi se zbătu în braţele femeii, încurcând-o, deşi îmi pare că dădea el însuşi să se scoale. Nu-mi mai puteam desprinde privirile de la fiinţa aceea rămasă, după câteva clipe, într-o aşteptare încordată, în şezut, cu capul întors într-o parte, în direcţia de unde venea nu numai avalanşa de acute ale dezlănţuitei madam Catinca, ci şi lumina zilei, prin fereastra închisă între timp de nepoată, ca să nu se alarmeze toată strada.

Cu o mişcare energică, femeia îi apucă bătrânului faţa între palme şi-i răsuci capul spre noi, răcnindu-i în ureche că acolo, unde-l punea ea să privească, *acolo suntem.* Şi iarăşi am avut sentimentul că asist la o sinistră batjocură în care sfânta

inconştienţă se implica voios, fiindcă, mă întreb, ce sens mai are să obligi ochii unui om aproape orb să se uite la ceva pe care oricum nu-l pot vedea! Dar, pesemne, Catinca socotea prezenţa noastră un eveniment atât de important, încât nu te mai puteai aştepta din partea ei la lucruri gândite. Asta era *show*-ul ei, avea ceva de arătat şi, pe de altă parte, voia să ne convingă pe loc că ea nu era oricine acolo, în Frata; îşi prezenta cu mândrie trofeul preţios, casa ei era un fel de muzeu cu exponatul încă în viaţă. „Şi *tu* ai făcut ceva le vremea ta, nu-i aşa, tata?” întreba, nu pentru el, ci pentru noi, care eram martori şi *puteam* auzi. „Ai călătorit cu vaporul pe Dunăre, nu-i aşa, tata? Ai fost şi în Italia… spune, tata!… ai fost la Roma! La Roma, unde ai stat la Roma? La ce hotel?” striga ea, repetând insistent întrebările când avea impresia că bătrânul, încă zăpăcit, ar fi putut să-i facă figura şi să nu răspundă.

— La Roma am stat la „Hotel Napoli”… vorbi într-un târziu nonagenarul, amintindu-şi, într-o scăpărare mântuitoare, o secvenţă dintr-un trecut scufundat în uitare şi pe care madam Catinca i-l zgândărea nemilos, din ambiţia de a ne impresiona pe noi, vizitatorii. Bătrânul vorbea mecanic, fără să se vadă pe faţa lui vreo urmă de participare, doar barba scămoasă îi tremura mărunt când îşi rostea cuvintele, cu mici pauze între ele.

— Aşa, tata, aşa! exclamă madam Catinca satisfăcută. Ai fost *cineva,* ai inventat, ai făcut o grămadă de maşinării! îi sugera ea în continuare şi mi s-a părut că voia astfel să-l convingă de ceva care pentru el nu mai exista de mult, să redea o personalitate pierdută cuiva care, îmi închipui, nu şi-ar mai fi amintit singur nimic.

— Am făcut o grămadă de maşinării, repetă bătrânul în acelaşi fel mecanic şi lipsit de participare sufletească.

— Ehe, ce viaţă a mai avut! Ce crai a mai fost! Vrea să ajungă suta de ani! se minuna madam Catinca, îngăduitoare şi chiar încântată, întorcându-se pentru puţină vreme spre noi. Ai văzut multe, ai umblat prin multe ţări, nu-i aşa, tata? îşi reluă apoi ţipetele la urechea bătrânului. Ai fost fericit, nu-i aşa? Ai fost fericit! decise ea în numele lui, văzând că răspunsul aşteptat întârzia să vină, şi îmi amintesc perfect că bătrânul a căscat prelung, arătându-şi gingiile ştirbe.

Putea fi socotit şi ăsta un răspuns.

— Nu vă văd… Nu vă văd deloc, am vederea foarte slabă! zise el abia după ce fiică-sa, amintindu-şi deodată că era nepieptănată şi nefardată, dispăruse ca un vârtej în direcţia laboratorului-bucătărie, lăsându-ne singuri cu bătrânul. Se întrerupea astfel, pentru scurt timp, o tăcere apăsătoare, pe care niciunul dintre noi nu îndrăznea s-o spulbere. De altfel, au fost singurele cuvinte ieşite din gura lui în lipsa răspunsurilor sugerate de madam Catinca. Sentimentul penibilului nu mă părăsea nici după ce efectul surprizei trecuse.

Asta a fost prima mea întâlnire cu George Biriş Delafrata. Ce a mai urmat, cum am reuşit să scăpăm de insistenţele ulterioare ale gazdei (sfârşindu-şi în mare grabă toaleta – ultimele trăsături de ruj s-au executat chiar în faţa noastră – tocmai se pregătea să dea o fugă „până la colţ“ după o sticlă de şampanie) interesează mai puţin. Abia atunci când ne-am văzut ajunşi în stradă, ne-am *dat drumul,* ne-am descărcat de tensiunea acumulată în intervalul vizitei printr-o explozie de mirări şi de comentarii precipitate, fără a avea totuşi, măcar pe departe, conştiinţa adevăratului, uluitorului sens conţinut de întâlnirea noastră întâmplătoare cu G.B.D. „Formidabil!” exclama Ianculescu, plesnindu-se teatral cu palma peste frunte. „Am fi trecut ca proştii pe lângă casa aia fără să intrăm, fără să ştim ce-i înăuntru, am fi scăpat o scenă cum nu cred să mai prindem alta în viaţă, dacă nu era ăsta!” spunea, arătând în urmă spre Naşcu, cel mai puţin impresionat dintre noi toţi, care cobora pe mijlocul drumului cu şatena lui agăţată de umăr.

Câteva zile mai târziu, pe adresa mea de acasă a sosit un colet impresionant, conţinând arhiva bătrânului. Nu crezusem că madam Catinca avea să ia în serios o promisiune (în starea mea de atunci aş fi promis orice, recunosc!) făcută cu uşurinţa celui ce ştie de la bun început că n-are de gând s-o respecte. Dar femeia trage nădejde să publice toate hârtiile astea, sau măcar o parte din ele, dacă unele, deteriorate de condiţiile precare în care au fost păstrate, sunt astăzi ilizibile. De când a ajuns, singură sau datorită sugestiei altora, să creadă că e fiica unui tată genial, şi-a însuşit o psihologie tipică de moştenitor: nimic nu i se pare un obstacol când e vorba să valorifice cât mai avantajos moştenirea, de la hârţoagele fără importanţă şi până la aura de glorie provincială a lui G.B., sub care madam Catinca se zbate amarnic să între, să-i ia acestuia locul.

Ceea ce nu ştie ea, fiindcă sunt convins că n-a răsfoit decât superficial hârtiile, deci n-a avut şansa să dea peste ce am dat eu, este că se zbate degeaba; în realitate *bătrânul o s-o îngroape şi o s-o moştenească,* în zadar îşi face ea iluzii. Asta în caz că lucrurile s-au petrecut întocmai cum presupun şi semnul licornului nu mă înşală. Uite, în fragmentul ăsta de jurnal apar, dam telegrafic şi uneori aproape cifrat, însemnări privitoare la tratamentul urmat de bătrân, mai bine-zis pe care şi l-a aplicat în urmă cu doi ani, după o serie întreagă de experienţe făcute empiric, dar vizând un rezultat extraordinar; încetinirea „mutărilor” din organism, anularea treptată a fenomenului degradării genetice, dacă vreţi o exprimare mai savantă. Capul de licorn nu poate fi decât un simbol al nemuririi, el apare numai pe paginile unde se pomeneşte ceva în legătură cu această problemă şi l-am regăsit, fireşte, în jurnalul experienţelor.

Dacă George Biriş Delafrata a rezolvat cumva problema, ajutat de o preafericită întâmplare (şi n-ar fi el singurul autodidact căruia să-i fi reuşit descoperiri de geniu), atunci e limpede că acele cuvinte scăpate de madam Catinca, „vrea să ajungă suta de ani”, sunt doar o expresie palidă şi eronată a ceea ce urmează să se întâmple. Mathusalem a fost, vorba unui prieten, un „dulce copil“ pe lângă viitorul pe care şi l-a pregătit. G.B. Are să ne îngroape pe toţi, în frunte cu zăluda de fiică-sa, şi – în caz că licornul nu mă înşală, repet – aşa o să-l prindă anul 3000, tronând în vârful patului, între plăpumi şi perne, numai că patul va fi altul… n-o să reziste ăsta de acum, şi nici pernele, cât o să reziste bătrânul.

Întrebarea pe care n-o pot ocoli, şi nici nu încerc, sună: la ce bun? George Biriş a ajuns la nemurire, dacă a ajuns, când stătea cu un picior în groapă, deci destul de târziu, prea târziu chiar. De la inventarea norocoasă a inhibitorului, poate chiar a unui element care „îngheaţă” total fenomenul mutagen, au trecut ani de experienţe şi de tratament aplicat pe sine la risc, cu nesocotinţa minunată şi lipsa de profesionalitate a amatorului, dar şi sub presiunea unui sfârşit pe care omul şi-i ştia aproape. Efectul n-a fost, presupun, fulgerător, încât în cursul tratamentului organismul şi-a continuat îmbătrânirea, trecând peste pragul deplinei senilizări. Şi abia de acum înainte efectul s-a fixat, abia în starea asta, căreia i-am fost martor împreună

cu foştii mei colegi, au „îngheţat” mecanismele celulare, aducându-i o nemurire râvnită, aducându-i-o însă atunci când nu mai avea ce face cu ea, nu-şi mai dorea nimic şi îmi vine să cred că nici nu mai ştia pe ce lume trăieşte. Refuz să mă gândesc la ce s-ar fi întâmplat dacă bătrânul găsea soluţia mai din timp şi, făcând-o publică, în ce măsură ne-ar fi folosit nouă, celorlalţi, ne-ar fi schimbat vieţile şi ar fi schimbat faţa lumii. Refuz deocamdată, fiind conştient de gratuitatea unor asemenea lantazări, acum, când l-am văzut pe George Biriş încremenit în senilitatea lui. Neputincioasă, incapabil să-şi amintească măcar cum îl cheamă, ce să mai vorbim de formule chimice sau de ordinea unor experienţe de excepţie într-un lanţ odinioară precis stabilit! mai trist e că viaţa lui nemuritoare nu-i decât o pedeapsă gratuită, acum pentru inconştienta de madam Catinca, mai târziu pentru un şir întreg de generaţii încă nenăscute. Şi îmi face impresia că cel mai pedepsit, pe întreg acest interval de timp nemăsurat, este G.B. Însuşi.

Asta în caz că licornul nu l-a minţit pe el şi nu mă minte nici pe mine.

Măcinat de curiozitate, dar şi de îndoieli, m-am repezit din nou până la Erata. De astă dată n-am mai împiedicat-o pe zăpăcită să alerge după şampanie până „la colţ”, cu toate că şampania, mai ales cea proastă, îmi produce arsuri la stomac, iar la sfârşit mă mai doare şi capul. Voiam însă să rămân câteva minute singur cu bătrânul. L-am găsit treaz şi, bucuros că nu era nevoie să-l trag acum eu însumi de sub grămada de perne, am răsuflat uşurat.

— Ascultă! i-am ţipat în ureche, aşa cum ştiam că face şi madam Catinca atunci când are să-i comunice ceva, dar mai întâi m-am asigurat că fereastra era închisă, n-aveam niciun chef să fiu auzit de trecători, şi încă de pe celălalt trotuar. Ascultă, uite ce-ai scris aici! şi i-am fluturat pe dinaintea ochilor caietul cu file rupte şi pagini împrăştiate, apoi m-am convins că nu le vedea şi m-am ruşinat de ceea ce făceam, însă nu mai puteam da înapoi, iar femeia se putea întoarce din clipă în clipă. E adevărat ce spui? E adevărat c-ai descoperit chestia aia… că eşti *nemuritor?*

Ultimele cuvinte le-am strigat ca un apucat, ca să-i ajungă neapărat dincolo de timpane, şi aşteptam crispat un răspuns, speram să trezesc în el o vibraţie la auzul cuvântului ce

concentra faptul esenţial al vieţii lui. Şi, într-adevăr, a părut că stă pe gânduri, că meditează cu capul întors într-o parte, cu smocurile bărbii răvăşite pe gulerul pijamalei. Apoi, în sfârşit, a căscat prelung, tăcut, întocmai ca atunci când madam Catinca îl întrebase dacă-i fericit; da, da, putea fi şi acesta un răspuns.

MARCEL LUCA

Pseudonimul literar al lui Dumitru Luca, născut la 1 iulie 1946 în comuna Ianova din judeţul Timiş, de profesiune laborant chimist.

Prezenţă statornică în fandom-*ul timişorean, Marcel Luca a editat, în noiembrie 1972, împreună cu Cornel Secu, primul număr al primului* fanzin *tipărit din România,* Paradox, *la care a continuat apoi să colaboreze, de-a lungul anilor, ca şi la* Helion – *celălalt* fanzin *ce se tipăreşte la Timişoara. Debutase însă cu doi ani înainte, în* Colecţia „Povestiri ştiinţifico-fantastice“ *(nr. 382/15 octombrie 1970), cu două povestiri:* Discuţie cu un venusian *şi* Pregătiţi o porţie în plus!… *„Cartea de vizită” a lui Marcel Luca a fost multă vreme povestirea* Planeta fără pterodactili, *publicată în nr. 446/15 iunie 1973 al* Colecţiei „Povestiri ştiinţifico-fantastice”, *povestire foarte apreciată de redactorul-şef al publicaţiei, Adrian Rogoz, care scria, în acest sens, în 1983: „Cel mai incitant autor de povestiri de la cenaclul sf „H. C. Wells” din Timişoara este probabil Marcel Luca… Marcel Luca rămâne fanul timişorean cel mai publicat de revistele ne specializate. Povestirea lui* Planeta fără pterodactili *ar merita să figureze în orice antologie.” (Ea nu figurează, totuşi, în antologia* Alpha, *apărută la Editura Scrisul Românesc din Craiova în 1983, unde Marcel Luca este prezent cu alte cinci titluri, şi din a cărei postfaţă, semnată de Adrian Rogoz şi intitulată* Aventurile fandomului român, *am citat.)*

Marcel Luca este, într-adevăr, un autor foarte incitant, foarte activ: şi prezent în paginile revistelor, fanzinelor, antologiilor şi culegerilor de povestiri sf (o prezenţă foarte susţinută are, de exemplu, în Almanah Anticipaţia, *începând din 1984). Din păcate, însă, la fel cu mulţi alţi tineri scriitori sf, el nu a reuşit încă să-şi adune numeroasele povestiri deja publicate (şi, probabil, altele nepublicate încă) într-un volum propriu, mai precis – n-a avut această şansă editorială (fenomen despre care am vorbit şi în cuvântul introductiv al antologiei de faţă). În aceste condiţii, profilul său literar, trebuind să fie recompus „din fărâme”, rămâne deocamdată doar parţial descifrabil, mai greu de surprins şi de creionat în lipsa unei percepţii simultane de ansamblu. Se impun totuşi observaţiei, chiar şi la o lectură*

inevitabil fărâmiţată, câteva trăsături distincte, precum vigoarea şi aplombul mişcării epice, siguranţa tehnicii narative, o „mână“ sigură, bine exersată în abordarea temelor şi motivelor sf consacrate, cărora ştie să le imprime un timbru insolit, personal, coerenţa semantică şi decizia afirmării răspicate a unui „mesaj“ – calitate care, în unele povestiri, tinde să se transforme, prin exces, într-un defect.

Nu este acesta, desigur, cazul povestirii „Caroline Project”, *pe care am ales-o pentru antologia de faţă –* o *captivantă variaţiune pe tema paradoxurilor temporale, gustate însă aici mai întâi în sine, pentru implicitul lor* „sense of wonder”, *şi abia în subsidiar, facultativ, pentru „mesajul“ lor, care oricum e şi el acolo, la locul lui, clar dar discret, pentru cine-l caută neapărat.*

Distinsă cu premiul II la cea de-a XIII-a Consfătuire anuală pe ţară a cenaclurilor sf (Bucureşti, 1983), povestirea „Caroline Project“ *a apărut mai întâi în* Helion *(III, 1983), fiind apoi reluată şi* în Almanah Anticipaţia 1985 *(apărut în 1984).*

„CAROLINE PROJECT”

Şi iată încă una din multele întâmplări ciudate din categoria celor descrise până acum. Ea a fost consemnată cu multă concizie, dar mai ales cu neşovăitoarea convingere a martorului ocular, de către călugărul Pedro Callego în raportul său informativ adresat curiei papale, în timpul pontificatului lui Paul al III-lea Farnese. În principal, el descrie peripeţiile expediţiei lui Hernando de Soto, continuată după moartea acestuia de către Luis Moscoso de Alvarado, o expediţie care, desfăşurată fiind între 1539 şi 1543, constituie prima explorare cuprinzătoare a zonei meridionale a actualelor State Unite.

După întoarcerea în „Noua Spanie”, din care pleacă apoi spre Cuba unde stă mai bine de un an, părintele Callego relatează cum îmbarcându-se la sfârşitul lunii martie 1545 pe galionul „Santa Maria del Pilari” cu destinaţia Europa, o violentă furtună, iscată din senin la numai două zile de la plecare, a purtat vasul câteva sute de leghe nord-vest de insula, Espańola.

În seara zilei de 29 martie, la câteva ceasuri după ce furia vuitului se domolise, aproape imediat după ce luaseră noul curs pentru corectarea derivei, marinarul de veghe pe gabia

arborelui principal vesti apariţia unei lumini galbene, pâlpâitoare, undeva în prova navei. Urcat degrabă pe punte, căpitanul don Miguel de Vallejo hotărî în cele din urmă continuarea drumului, în pofida nemulţumirii evidente a echipajului, reacţie firească pentru vremurile acelea când în minţile oamenilor apele nesfârşite ale oceanului erau populate de animale fabuloase, înfricoşătoare. Ajunşi la locul cu pricina, au pescuit din apele încă frământate de hulă o ciudată făptură omenească agăţată de un fel de geamandură prevăzută cu un felinar uimitor, în interiorul căruia se rotea fără zăbavă un ochi luminos.

Omul cules dintre valuri trăia, dar părea să fie pe moarte. Îmbrăcămintea sa trezi nespusă uimire în rândul marinarilor: era albă-strălucitoare şi nu părea să fie o ţesătură obişnuită, căci, cu toată moliciunea ei, avea ceva din luciul şi rezistenţa unei folii metalice. Apoi, era croită dintr-o singură bucată ce se despica doar între gât şi pântec de-a lungul a două rânduri de dinţi de argint, iar pieptul, în partea stângă, era împodobit cu un text ciudat, fără sens, chiar dacă literele din care era alcătuit păreau să semene cu cele din alfabetul latin. Pe braţe, necunoscutul purta brăţări ce susţineau boluri luminoase de sticlă în care felurite semne verzui apăreau şi dispăreau în fiecare clipă.

Căpitanul porunci să fie transportat în cabina sa, unde zile în şir, împreună cu călugărul Callego, au încercat să-l aducă în simţiri pentru a rosti măcar câteva cuvinte, care poate i-ar face să înţeleagă cine este, de unde vine, din ce seminţie se trage…

Toate străduinţele au fost zadarnice, căci omul muri în cele din urmă. A fost dezbrăcat şi cusut într-un sac de cânepă, şi, după o scurtă rugăciune, alunecă, potrivit obiceiului marinăresc, pe o scândură înclinată, înspre adâncurile Atlanticului.

Peste trei săptămâni, „Santa Maria del Pilar” ancora la Sanlúcar de Barrameda. Veşmintele necunoscutului pescuit în ocean, precum şi uimitorul felinar care continua să-şi rotească ochiul gălbui, fără odihnă, închise într-o ladă ferecată în fier şi sigilată, plutiră în sus pe Guadalquivir spre Sevilla, unde poposiră în beciurile Sfântului Oficiu. Acolo au şi fost îngropate în cele din urmă, din ordinul Marelui Inchizitor, după ce cercetarea împrejurărilor în care fuseseră găsite a luat sfârşit, iar căpitanul don Miguel de Vallejo, cu mare greutate, a reuşit să se disculpe pentru faptul că organizase o „înmormântare

creştinească” unei fiinţe care, dacă nu era un demon azvârlit din ceruri, era cu certitudine un păgân, un eretic din adâncurile ţinuturilor ce, „în Anno Domini“ 1545, erau încă nesupuse Majestăţii Sale Prea Catolice. Cât despre copia înscrisului misterios, ea a fost ştearsă din toate procesele verbale, căci fără nicio îndoială, acesta era un text magic, inspirat de însuşi în veci blestematul Belzebut…

James Barrett sfârşi de citit textul atât de familiar, odată ce-i era el însuşi autorul, uimit însă din cale-afară să-l regăsească xerografiat pe o hârtie purtând în colţul din stânga sus sintagma *Strict confidenţial,* deasupra antetului uneia din serviciile cele mai discrete ale Departamentului Apărării.

— Mărturisesc, domnule Stimson, că nu înţeleg…

— E firesc să fiţi contrariat, interveni repede bărbatul lung şi slab, aflat în fotoliul din dreapta măsuţei joase, rotunde, pe care se aflau palierele cu benedictină. Vedeţi, dumneavoastră, sunteţi un scriitor şi un om de ştiinţă cunoscut… S-ar fi cuvenit, desigur, să vă fi solicitat o întrevedere conform uzanţelor noastre, hmm… mondene, stabilind telefonic o întâlnire pentru un dejun de afaceri la unul din restaurantele din oraş…

Barrett zâmbi:

— Dar cum, uneori, afacerile dumneavoastră sunt… *strict confidenţiale*…

— Exact! Confidenţiale şi foarte, foarte presante.

Stimson îşi pipăi ochelarii cu rame de aur, subţiri, rotunzi, apăsându-i la rădăcina nasului voluminos şi puternic şi continuă, alegându-şi cu grijă cuvintele:

— În baza informaţiilor culese despre dumneavoastră… ce să-i faci! Este o formalitate curentă şi necesară într-o activitate ca a noastră… s-a ajuns la concluzia că sunteţi un cetăţean loial, un bun american, fapt care ne-a determinat…

— O clipă! James Barrett zâmbi larg şi în ochii săi albaştri undui o sclipire maliţioasă. Sunt fără îndoială un bun cetăţean american, doar în măsura în care nu apreciaţi loialitatea cuiva după criteriile, cândva la modă, ale lui MacCarthy… Dacă tot mi-aţi scotocit prin existenţă, ştiţi, desigur, care a fost atitudinea mea faţă de hecatomba din Vietnam şi că, astăzi, nu-mi economisesc muniţia când e vorba de a critica Administraţia pentru lipsa de voinţă şi sinceritate în problemele dezarmării

nucleare…

Stimson îl privea de după lentilele ochelarilor săi cu atenţie politicoasă, curtenitoare chiar, dar o anumită nervozitate i se putea ghici după felul în care stinse ţigara abia începută, întrerupându-l:

— Noi ne preocupăm de asigurarea apărării naţionale a Statelor Unite, pe care o privim ca o misiune permanentă, neconjuncturală, deci şi criteriile noastre referitoare la conţinutul noţiunii de loialitate nu pot coincide cu cele ale unor politicieni ce apar şi dispar meteoric pe firmamentul vieţii noastre politice!…

Pe faţa smeadă, frumoasă, a celuilalt, se accentuă grimasa de scepticism, pe care însă înaltul funcţionar o ignoră cu diplomaţie:

— Încă un pahar?… Ei bine, vă solicităm colaborarea, domnule Barrett, într-o problemă de al cărei caracter ultrasecret vă veţi da seama de îndată. Pentru început, aş dori să-mi spuneţi dacă aţi putut citi cu ochii dumneavoastră raportul original al acestui călugăr, Pedro Callego.

— Da, l-am văzut în timpul călătoriei de documentare efectuate acum trei ani la Biblioteca Vaticanului.

Pe nesimţite, vocea lui Stimson căpătase accente metalice, iar scriitorul avea senzaţia tot mai neplăcută că e supus unui interogatoriu:

— Aţi ştiut de existenţa lui din vreo sursă oarecare? A mai fost citat sau rezumat de altcineva până acum?

— …Nu! În mod sigur, nu! Documentarea am făcut-o ca trimis al Universităţii Princeton, în vederea realizării unui studiu privind anvergura penetrării spaniole la nord de Rio Grande… Manuscrisul l-am găsit întâmplător, era sigilat, de unde deduc că nu fusese citit de nimeni până la mine.

Stimson se întoarse într-o parte şi luă în mână o filă albăstrie de pe biroul aflat în spatele său, căută din ochi un pasaj, apoi întrebă:

— E vorba de manuscrisul MW-846.283?

— Nu mai ţin minte, s-ar putea… Am însă un fişier unde e notat cu siguranţă, aşa că am să vă pot comunica dacă aceasta e cota de evidenţă.

— Nu! Nu e necesar, ştim că e exactă.

Funcţionarul umplu încă o dată paharele prelungi de cristal,

sorbi cu precauţie şi continuă:

— Domnule Barrett, conduc de un număr de ani activitatea de protejare a celui mai mare proiect în domeniul apărării din câte au existat până acum: *Caroline Project!* Nu există nicio altă tentativă umană similară. Realizarea lui va însemna asigurarea unei securităţi naţionale *ab-so-lu-te!* Posibilitatea de a fi atacaţi cu arme convenţionale, chimice, bacteorologice, geofizice sau nucleare va fi, practic, exclusă! Din momentul în care Proiectul Caroline va fi finalizat, vom fi primii care vom cere dezarmarea generală şi totală, fără niciun fel de reticenţe…

James Barrett îşi încrucişă picioarele şi-şi aprinse o ţigare, vădit neimpresionat, îngăduindu-şi chiar un zâmbet aproape batjocoritor:

— Cred, odată ce acoperiţi proiectul ăsta cu atâta grijă, că este vorba de o super-supra-armă care va elimina în mod firesc tot ce cunoaştem până acum în materie, aşa cum arma de foc a eliminat măciuca. Sunteţi probabil pe cale să născociţi o măciucă superlativă, capabilă să strivească nu numai ţeasta umanităţii, cum e posibil în prezent, ci întreg universul…

— Ei, nu-i chiar aşa! Poate nu m-aţi înţeles, poate nu trebuia să vă fac, totuşi, cunoscută importanţa problemei în discuţie.

— Mă socotiţi, acum, mai puţin loial?

— O, nu! De altfel, loial-neloial, de-acum sunteţi vârât în această afacere. Dacă nu colaboraţi, vă mărturisesc, iată, cu toată sinceritatea, veţi dispărea pur şi simplu. Nu putem îngădui ca miliarde de dolari să se ducă pe apa sâmbetei sau ca o prioritate strategică fantastică să fie anulată de dragul frământărilor sufleteşti ale unui individ! Mă înţelegeţi?

— Perfect, domnule Stimson.

— O.K.! Există premise ca secretul atât de bine păstrat până acum să fie deconspirat sau, la fel de grav, să fie intuit. Manuscrisul de care v-aţi folosit, rezumându-l, este o cheie şi, atunci când analiştii serviciilor noastre au aflat de el citindu-vă cartea…

Celălalt îl întrerupse mirat:

— E adevărat, aşadar, că citiţi toţi munţii ăştia de cărţi de anticipaţie, de Science fiction?!

— Evident! Idei dintre cele mai fantastice, examinate cu seriozitate şi competenţă, se pot dovedi materializabile. Cum eram pe cale să vă spun, manuscrisul a dispărut! Agentului

nostru trimis imediat să-l sustragă i-a fost imposibil să-l găsească.

— S-ar fi putut rătăci! într-o bibliotecă atât de vastă cum e cea de la Vatican, e imposibil să mai fie regăsit un manuscris rătăcit, altfel decât cu totul întâmplător. Pus din greşeală în alt loc decât cel indicat de catalogul sistematic, n-ai cum să-l mai identifici…

— Mda… să admitem. Dar dacă a fost sustras? Sau, admiţând că, e rătăcit doar, dacă va fi regăsit în următorii doi-trei ani de exact cine nu trebuie să-l cunoască? În fine… Vă informez că, aproape imediat după apariţie, cartea dumneavoastră a început să fie vânată pretutindeni de oamenii noştri, în încercarea de a recupera toată ediţia. Va trebui să ne predaţi chiar şi volumele pe care le mai aveţi pe acasă, fişele de documentare, manuscrisul, într-un cuvânt, totul!

— Ia te uită! Şi editorul meu care mă felicita mai zilele trecute pentru epuizarea integrală a tirajului şi-mi făgăduia chiar o nouă…

Stimson zâmbi:

— Vor apărea câte ediţii doriţi, cu o mică omisiune: paginile 411-412! Dar să revenim la oile noastre, de fapt la principala dumneavoastră misiune.

James Barrett se foi enervat în fotoliul său:

— Observ că m-aţi înrolat deja, fără a-mi cere consimţământul. Nu m-ar mira să am şi vreun indicativ, aşa… ca în filmele cu James Bond, de pildă… X-007!

Stimson tuşi politicos:

— De nevoie, domnule Barrett, de nevoie! Şi trebuie să luaţi lucrurile aşa cum sunt… Mâine chiar, vreţi lua avionul spre Madrid, de unde vă veţi deplasa la Sevilla.

— Dumnezeule! Sper că nu-mi cereţi să asasinez pe cineva acolo, în buna tradiţie a… modului de viaţă american.

— Nu vă neliniştiţi. Pentru astfel de acţiuni avem, hmm… specialişti de înaltă calificare. Cât despre dumneavoastră, acoperit excelent de titlul universitar, veţi conduce, sub pretextul unor cercetări academice, o echipă însărcinată să găsească lada în care se află obiectele vestimentare ale celui pescuit din valuri de galionul *Santa Maria del Pilar.*

Scriitorul îşi aprinse o nouă ţigare şi, cu ochii la scrumul alb ce masca incandescenţa jarului, întrebă cu vocea parcă răguşită:

— Deci, aveţi motive temeinice să credeţi în existenţa acelei fiinţe misterioase?!…

— Acest fapt trebuie să fie neesenţial pentru dumneavoastră. Ceea ce trebuie să vă reţină atenţia e faptul că noi ştim cu precizie *acum* că lada există şi pentru nimic în lume conţinutul ei nu trebuie să fie văzut de cineva. Aveţi o misiune de acoperire. Autorităţile spaniole nu vor fi informate în legătură cu ceea ce căutăm noi de fapt. Odată găsită, lada va fi transportată în Statele Unite în cel mai strict secret şi, reţineţi vă rog, *fără să fie deschisă!* Vă mai pot oferi un pahar de benedictină?

*

Clădirea la vederea căreia, în urmă cu mai bine de patru sute de ani, trecătorii Sevillei grăbeau pasul cu inima palpitând de teamă şi curiozitate totodată, se înălţa sumbră, dar lipsită de măreţie, în centrul oraşului vechi, pe *Victoria Real.*

De peste o săptămână, cei unsprezece *los americanos* desfăşurau o activitate atât de laborioasă şi de susţinută, încât părintele canonic Juan Egas, supraintendentul aşezământului, nu mai pridídea în încercarea lui de a face faţă tuturor solicitărilor. Ochii în care sclipeau luminile unei inteligenţe superioare, nasul coroiat, fruntea înaltă, zbârcită şi pătată, încununată cu părul argintiu şi rar al tonsurii, ca şi trupul firav de ascet ce i se ghicea sub rasa cenuşie, trimiteau gândul în mod bizar nu la imaginea clasică a călugărului catolic, ci la cea a unui înţelept izraelit din vremurile de demult, dinaintea alungării evreilor din Spania.

Bătrânul era mai tot timpul în preajma lui James Barrett dintr-o solidaritate a erudiţiei, ghicindu-l cel mai aproape de înţelegerea spiritului textelor latineşti îngălbenite şi colbuite din austera bibliotecă a fostei mănăstiri de călugăriţe, ce purtase mai întâi hramul sfintei Engracia şi doar mai apoi, după aproape două sute de ani, devenise temuta reşedinţă a *Sfântului Oficiu* din Sevilla.

La început, părintele Juan crezuse, în baza autorizaţiilor prezentate de străini, că aceştia vor face o cercetare exclusiv arhivistică, dar înţelese apoi că se înşelase. Vânzoleala ce o stârnea echipa cu trecerile ei repetate prin chiliile albe, atenţia ce o acordau lespezilor sălii de consiliu, refectoriului, capelelor absidale şi mai ales încăperilor, din subsolul construcţiei, îl îndemnau tot mai mult să le iasă în cale prin surprindere, pentru

a înţelege ce căutau de fapt…

Într-una din zile, pe când urmărea cu privirea de la o fereastră a Bibliotecii foiala din jurul microbusului introdus în mijlocul *patio*-ului, întrebă cu voce lipsită de mirare, în pofida formulării interogative:

— Oare, *mister* James, la ce folosesc instrumentele acelea ciudate pe care colegii dumneavoastră le plimbă deasupra pardoselilor? Americanul, căţărat pe o scară mobilă, răspunse fără nicio reticenţă în spaniola sa fluentă:

— Detectoare de metal, *padre.*

— Aşa gândeam şi eu, cu toate că cei care le folosesc mi-au declarat că sunt aparate pentru determinarea unor caracteristici constructive ale clădirii… De fapt, *mister* James, ce caută colegii dumneavoastră?

— Nu-mi sunt colegi, *padre.*

— Vă rog să mă iertaţi… *Concetăţenii* dumneavoastră.

— O ladă ferecată, din vremurile conquistei…

Bătrânul părăsi fereastra şi veni la picioarele scării metalice, privind în sus, astfel încât oaspetele său avu impresia că îi caută cu obstinaţie nu ochii, ci sufletul, pentru a i-l scruta cu de-amănuntul.

— Este vorba de cea sosită în Spania la bordul *Santei Maria del Pilar?*

Scriitorul rămase mut de uimire câteva clipe, apoi, aşezându-se pe coama scării, întrebă şovăitor:

— De unde ştiţi, *padre,* de toate acestea?

— O, *mister* James, doar sunt supraintendentul acestui aşezământ de peste patru decenii… În cursul investigaţiilor mele am dat nu o dată peste documentele procesului intentat împotriva căpitanului navei, don Miguel de Vallejo. O bună parte dintre acestea au fost însă furate de un compatriot al dumneavoastră, în urmă cu aproape trei luni… Faptul acesta m-a pus pe gânduri şi m-a determinat să fac cercetări suplimentare. Acum ştiu chiar locul precis unde trebuie să fie căutată această antichitate ce tulbură liniştea sufletească a atâtor yankei… Dar, oare, e atât de important s-o găsească?

— Nu. Cu o singură condiţie pentru ei: să existe certitudinea că absolut nimenea nu poate da de ea. Însă în lumea noastră, plină de atâtea întâmplări neprevăzute, cine ar avea curajul să afirme aşa ceva?

Călugărul îşi mângâie gânditor bărbuţa albă, firavă, şi continuă dialogul, în care amândoi erau interesaţi mai ales de cele nerostite:

— Îmi sugeraţi vreo soluţie, *mister* James?

— Cred că v-aţi gândit deja la una, *padre! Când doi ştiu un lucru, acela nu mai e un secret,* spune o zicală, iar secretele, mai ales cele de mari dimensiuni, în zilele noastre sunt generatoare de dezastre…

— Amen!

Fără ştirea americanilor care se agitau prin subteranele clădirii, douăzeci şi şase de ziarişti erau prezenţi în sala capitulară a fostei mănăstiri şi, după ce ascultară o scurtă relatare a canonicului Juan Egas referitoare la călătoria navei *Santa Maria del Pilar,* fură informaţi că vor participa la scoaterea la lumină a cufărului misterios şi-i vor putea cunoaşte conţinutul. Se vedea bine că invitaţii călugărului erau de-a dreptul entuziasmaţi de vestea participării la o astfel de experienţă. *„Vom vedea moda extraterestră de acum patru secole!”* glumi o tânără reporteră de la *Radio Nacional.*

Întregul grup se îndreptă spre biserica aflată în partea din spate a uriaşului patrulater al mănăstirii, cu intrarea aflată de mult timp în exterior, pe strada *San Jeronimo.*

Păşiră cu toţii în interiorul rece şi auster, îndrumaţi de bătrânul supraintendent spre latura din stânga. Acolo, la apariţia lor, doi oameni vânjoşi începură să disloce cu răngi de fier lespezile din faţa unei minunate capele construite din alabastru de Saragosa, în care se afla mormântul unui vrednic Magistru al ordinului de Alcantara, pierit în secolul XII în luptă cu maurii invadatori…

Ziariştii se foiau nerăbdători în jurul celor doi, glumind şi colportând can-canuri specifice breslei, în ţăcănitul sau bâzâitul frecvent al aparatelor de fotografiat şi de filmat care înregistrau progresele săpăturii.

După mai puţin de jumătate de ceas răngile loviră în metal şi, scurt timp după aceea, în emoţia generală, fu scoasă la suprafaţă, destul de anevoios, o voluminoasă ladă ferecată în fier. Nu fără dificultate, două uriaşe lacăte ruginite fură tăiate şi, într-o linişte nefirească, greoiul capac se deschise.

Aşezaţi cu toţii, conform dorinţei canonicului Juan Egas, în semicerc, nu mai aproape de trei paşi, primul obiect pe care îl

văzură era chiar cel pe care James Barrett îl echivalase cu o baliză marină. O structură biconică de culoare roşie, lungă de circa 1,80 m, cu diametrul maxim, la mijloc, de aproximativ 0,8 m. La una din extremităţi, un girofar îşi rotea spotul gălbui, slab, dar încă vizibil.

— Extraordinar! exclamă copleşit un fotoreporter de la *U.P.I.* Dacă stă de peste patru sute de ani aici, vă daţi seama că nu foloseşte ceea ce se cheamă o sursă de energie tradiţională…

Cu grijă şi cu evidentă teamă, cei doi muncitori ridicară obiectul din ladă şi-l depuseră alături.

Bătrânul supraintendent se aplecă şi privi mai bine de un minut interiorul cufărului.

— *Mister* James, spuse el, veniţi mai aproape!

Scriitorul se apropie cu inima strânsă, ca în coşmarurile sale din copilărie când deschidea în somn uşi în spatele cărora *ştia* că îl vor asalta plăsmuiri terifiante.

Ziariştii stăteau încă neobişnuit de disciplinaţi, lungindu-şi doar gâturile pentru a înţelege la ce se pot uita cu atâta consternare cei doi.

În cele din urmă, călugărul îi invită să treacă pe rând prin faţa lăzii deschise. Pe fundul ei se afla întinsă o salopetă similară celor folosite în activităţile spaţiale. Într-o extremitate se aflau câteva instrumente asemănătoare ceasurilor electronice, vizibil în funcţiune. Însă ceea ce îi copleşea pe toţi, amuţindu-i şi transportându-i într-o stare de perplexitate totală, era vizibilul ecuson din stânga pieptului salopetei, pe care era înscris cu majuscule: UNITED STATES OF AMERICA / CAROLINE PROJECT / J.C. DOUGLAS.

GHEORGHE PĂUN

Născut la 6 decembrie 1950 în comuna Cicăneşti din judeţul Argeş, Gheorghe Păun a absolvit în 1974 Facultatea de Matematică a Universităţii din Bucureşti, şi-a susţinut în 1977 doctoratul în matematică, iar în prezent lucrează ca analist principal la Centrul de Calcul al aceleiaşi universităţi. A publicat numeroase cărţi şi lucrări ştiinţifice în specialitatea profesată, atât în ţară cât şi în străinătate, atât la nivel de performanţă cât şi la nivel de popularizare. A fost distins cu numeroase premii, literare şi ştiinţifice (printre care Premiul „Gheorghe Lazăr“ al Academiei Române, decernat în 1981). A introdus în România jocul japonez GO (v. Vol. Iniţiere în GO, *1985;* 250 de probleme de GO, *1986; ş.a., în reviste). Debutul scriitoricesc şi l-a făcut în* Suplimentul literar-artistic al „Scânteii tineretului” *(1 noiembrie 1981) cu povestirea sf* Întâlniri de gradul trei. *Primul volum de literatură (urmând altor cinci de matematică),* Sfera paralelă *(1984, Premiul revistei Argeş), cuprinde exclusiv* Science fiction; *al doilea volum, apărut în 1989 sub titlul* Generoasele cercuri *(deşi titlul iniţial voit de autor era* Nemiloasele cercuri*), este mai compozit, marcând o alunecare dinspre* Science fiction *spre observaţia „realistă”.*

Apariţia, în colecţia Fantastic Club *a Editurii Albatros, a volumului de nuvele şi povestiri sf* Sfera paralelă *n-a fost, atunci, în 1984, o surpriză, întrucât Gheorghe Păun mai publicase anterior* Science fiction în *pagini de reviste şi, mai ales, obţinuse deja trei premii sf: Premiul revistei „Ştiinţă şi tehnică”, Premiul I la cea de-a X-a Consfătuire anuală pe ţară a cenaclurilor sf (Timişoara, 1980), cu eseul* Matematica şi literatura SF, *şi tot Premiul I, cu nuvela* Protezozaurii, *la cea de-a XII-a Consfătuire (Sibiu, 1982). Abia reunite în volum, însă, povestirile şi nuvelele lui Gheorghe Păun atestă indubitabil o „vână“ literară şi oferă suficiente repere încercării de a-i schiţa un profil propriu în sf-ul românesc şi, în primul rând, în cadrul „noului val” afirmat în anii ’80.*

Dar să urmărim, mai întâi, pista falsă (!) pe care autorul ne-o oferă, în finalul nuvelei Jungla finală: *„Bănuiesc că la început există filonul ştiinţific, de prognoză, pe care apoi se pune haina literară“ – spune aici un personaj. Nimic mai simplu decât a*

accepta această auto-oferită linie a minimei rezistenţe şi a-i aplica simplista formulă autorului însuşi, cunoscut mai întâi ca matematician, deci pe „filonul ştiinţific”, şi abia apoi ca – să *zicem – croitor de „haine literare”. A proceda astfel ar însemna însă a exclude eventualitatea unei intenţii ironice din partea scriitorului şi, mai ales, ar însemna a-l nedreptăţi tocmai ca scriitor. Pentru că nu există un „la început” şi un „apoi” în prozele lui Gheorghe Păun – în cele mai bune dintre ele; „haina literară” nu apare ca adăugată ulterior, şi deci exterior, ipotezei „ştiinţifice”, ci face corp comun cu ea, este propria epidermă sensibilă a „ideii” sf iar dacă a existat totuşi un „la început” şi un „apoi” – aceasta numai autorul singur mai poate s-o ştie şi rămâne la urma urmei, ca să zicem aşa, a chestiune a lui, particulară, de atelier, pentru noi, ca cititori şi beneficiari ai produsului finit ieşit din acest atelier, chestiunea fiind mai mult sau mai puţin indiferentă şi neesenţială, contând, la lectură, numai rezultatul final care este textul, în unitatea şi simultaneitatea lui.*

Cum se realizează această senzaţie de absorbire organică, integrală a „ideii” sf în expresie, în substanţa literară a textului? Prima dintre „probele eliminatorii” pentru scriitorii de science fiction *este, cum se ştie, capacitatea de a da trup epic viu, consistenţă concretă aptă de mişcare narativă, ipotezei „ştiinţifice“ din care porneşte extrapolarea şi care altfel rămâne abstractă, închircită într-un stadiu pre-literar. În lipsa acestui „har” al insuflării de „viaţă” epică, „ideea sf” – oricât* ar *fi ea de interesantă în sine, oricât de originală şi productivă potenţial, oricât de întemeiată „ştiinţific” etc. — rămâne însă o pură abstracţiune cerebrală, ce poate fi exprimată, mai simplu şi mai concis, dar în afara literarităţii, într-un eseu ori într-un articol. Esenţial, din perspectiva acestei literarităţi, este ca substanţei concrete rezultate din extrapolarea „ideii sf” să-i poată fi imprimată, în chiar actul acestei emisii de concret, tendinţa endogenă de a „curge” epic de la sine, de a se derula narativ, de a se învolbura conflictual, în caz contrar însuşi debitul imaginativ putându-se transforma din calitate în defect, cu cât mai abundent este acest debit, cu atât mai repede stagnarea şi „băltirea” ajungând la o cotă critică.*

Naraţiunile animate de ritm şi de nerv din vol. Sfera paralelă *(şi dintre care* Protezozaurii *rămâne, incontestabil, piesa de*

rezistenţă) par a trece fără niciun efort – cu firescul şi dezinvoltura unei înzestrări native ce-şi atinge ţinta aparent uşor, simplu şi sigur – această primă probă eliminatorie. Ipoteza corpului uman ajuns să fie asamblat din prefabricate, în urma perfecţionării şi escaladării scăpate de sub control a tehnicii grefelor de organe, putea foarte uşor eşua în tentaţia descriptivistă, fie pe orizontala pitorescului exterior, a etalării de gadget-*uri şi* gimmick-*uri („exotism” sf), fie pe verticala introspecţiei psihologizante, a verbalizării în exces a unor ipotetice şi „nemaiîntâlnite” senzaţii ori nebuloase stări de conştiinţă („stele verzi“ sf), aşa cum mai întâlnim totuşi în destule texte, şi nu numai la începători. Departe însă de asemenea facile tentaţii, Gheorghe Păun ştie scoate un efect literar major din „ideea” sf. Nu numai degajarea, prin extrapolare, a unor antagonisme de interese ireductibile, ce ajung iute la violenţă şi la crimă în confruntarea lor fatală, nu numai imaginarea unui plauzibil cadru social concret, care să genereze şi să repercuteze cu forţa necesităţii aceste antagonisme, nu numai senzaţia de neputinţă şi dezarmare a individului în faţa acestui monstruos mecanism implacabil, impersonal deşi se exercită prin persoane, – nu doar acestea îi stau la îndemână ştiinţifictorului; el reuşeşte, în plus, o subtilă versiune personală, în registru sf, a unei ilustre teme literare – transferul de personalitate şi dedublarea, substituirea eului –*, o *inversare* sui generis *a datelor problemei, acumulările cantitative, somatice, dovedindu-se în stare a anula diferenţierile calitative, psihice, în stare a altera însăşi personalitatea şi a dizolva însuşi eul: mai mult – dincolo încă de această atroce parabolă a alienării esenţei umane – el reuşeşte să atingă „nervuri” şi „filoane” considerate de unii aprioric inaccesibile literaturii sf şi rezervate din oficiu „literaturii generale”: percepţia dramatică a timpului subiectiv, implacabil în curgerea lui obiectivă, sentimentul vulnerabilităţii şi perisabilităţii viului, torentul fatalităţii biologice a disoluţiei insului şi a succesiunii conflictuale a generaţiilor ce „se împing“ neîndurător din urmă una pe alta ş.a.m.d.*

Şi nu doar „vâna“ epică, narativă şi conflictuală, condiţionează, la Gheorghe Păun, obţinerea unor astfel de efecte, dar şi o anume „duritate”, o sănătoasă „cruzime“ auctorială, ce îndrăzneşte să ia act de sine, de propriile-i atù-uri,

ceea ce-i permite să privească drept în faţă, fără a clipi, tăişul gol al conflictului şi să nu ezite timorat în faţa unui bad end, *în faţa unui deznodământ dezastruos, în faţa catastrofei sau atrocităţii, atunci când acestea se dovedesc funcţionale şi necesare metabolismului şi dialecticii cathartice a literaturii. Semnificativ, atunci când – de ce oare? — prozatorul crede a fi dator să mai şi rotunjească muchiile, să netezească gentil asperităţile, să-şi „îndulcească” agreabil vocea şi viziunea – nici rebutul nu întârzie să se arate* (Poetul de pe Belona). *În rest, „necruţarea” auctorială şi ritmul alert (suplimentate uneori şi de vechea dar mereu epatanta strategie naratorială a obţinerii unui maximum de efect prin plasarea ingenioasă în final a unei „poante” surprinzătoare, „ţinute în mânecă” până atunci, pe tot parcursul naraţiunii) dau constant bune rezultate* (Planeta natală, Printre noi… Ultima cursă, Piatra Soarelui, Sabotorii, Sora lui Robin *ş.a.), chiar dacă nu mai ating nivelul de excepţie din* Protezozaurii. *Decupajul nervos, eliptic – propriu, se pare, şi altor tineri prozatori din „noul val” al sf-ului românesc – serveşte, la rândul lui, funcţional şi eficient, acestui nou mod de a se angaja în* science fiction, *mod care este, şi el, al unui timp şi al unei generaţii; radicalizat, neconcesiv, tranşant, tăios, surd agresiv.*

Regăsim, de altfel, această nervozitate a decupajului şi a mişcării narative chiar şi în proze care mizează mai mult pe nuanţe şi pe semitonuri, pe efecte de ambiguitate şi de echivoc, pe insolitul de tip mai mult fantastic decât ştiinţifico-fantastic, realizat aici printr-o bine stăpânită tehnică a indeciziei, a sugestiei difuze, prin lăsarea în suspensie a sensurilor, prin „ştergerea urmelor”, dar şi prin „închiderea cercului”, prin exigenţa alibiurilor „realiste” perfecte şi a inducţii-deducţiilor logic fără fisură (Cosaşii, Pădurea, Sfera paralelă, Poarta Nebunului, Timpul şi corbul *ş.a.).*

Şi, în încheiere, un semn de mirare şi unul de întrebare.

Deşi matematician – ca formaţie, ca profesiune, prezumabil şi ca forma mentis – *acest lucru se vede încă prea puţin în povestirile şi nuvelele sf de până acum ale lui Gheorghe Păun. Om al unei* hard science, *el scrie, paradoxal,* soft Science fiction, *de calitate, ce-i drept. Pe când însă paradoxale şi aporiile insolubile ale spiritului matematic, pe când realităţile care „nu pot să existe“ şi silogismele care „să ne întoarcă mintea pe*

dos", pe când consubstanţialul „sense of wonder" *al matematicii în expresie literară, pe când, aşadar, ideile şi ipotezele „nebune", ameţitoare, pe care noi, ceilalţi, suntem în drept să le aşteptăm de la un matematician în stare să le gândească abstract şi, nu mai puţin, de la un scriitor în stare să le „traducă pentru noi, în expresia concretă,* literară?!

PROTEZOZAURII

Glonţul îi trecu şuierând la câţiva centimetri de ureche şi se pierdu printre ramurile tufişului, zdrenţuind în trecere câteva frunze. Păli şi-şi duse reflex mâna la inimă. După zgomotul făcut de înşurubarea în aer recunoscuse tipul. Fusese un glonţ sofisticat, lansat dintr-o armă sofisticată, la care nu aveau acces decât profesioniştii şi care în mâna unui profesionist nu-şi greşea niciodată ţinta. Nici acum nu şi-o greşise, era sigur. Exact pe acolo pe unde trebuia să treacă, pe acolo trecuse. Fusese un semnal. Cunoştea scenariul. Peste câteva secunde, nu multe, va urma un al doilea, care îl va lovi în plin. Avea la dispoziţie câteva secunde pentru a desluşi semnalul pentru a pricepe de unde şi de ce îi vin gloanţele şi, într-o goană ameţitoare a gândurilor, înţelese cine şi de ce trage, ba avu chiar timp să ghicească unde îl va lovi al doilea proiectil pentru a fi în întregime eficient: în ficat. Îşi îndepărtă mâinile de trup pentru a nu le expune inutil plasându-le între ochiul trăgătorului şi organul condamnat şi la sfârşitul gestului avu confirmarea că raţionase corect. O săgeată de foc şi spaimă plesni surd în interiorul lui, fărâmiţându-se, fărâmiţându-i ficatul. Căzu într-o parte pe bancă şi căderea fu nesfârşit de lungă, de înceată şi de dureroasă. Percepu în cădere bip-bip-urile semnalizorului de alarmă corporală şi intră în întuneric şi nefiinţă cu încredinţarea că ambulanţa va sosi înainte ca întunericul şi nefiinţa să ajungă de neînvins.

Trăgătorul plie arma, o închise într-o valijoară maronie, o aruncă pe bancheta din spate a maşinii şi-i spuse domol şoferului:

— Gata, dă-i drumul! De-acum o să voteze cum trebuie.

*

Peste câteva zile, Arnod, restabilit, îi povestea infirmierei,

ţinând-o de mână, de mijloc sau, uneori, mângâindu-i pulpele: „Îţi spun, mă aflam deasupra boschetelor, la câţiva metri deasupra boschetelor şi deasupra băncii pe care mă prăbuşisem, mă vedeam foarte bine, leşinat, sângerând, cu ficatul făcut ferfeniţă. Ştiam că acolo voi fi lovit, plămânii se mai recuperează, intestinele la fel… Inima n-o mai am de mult, iar în rinichi nu aveau cum să tragă pentru că primul glonţ venise din faţă. Am raţionat cum trebuie şi aşa mi-am salvat mâna. Altfel, acum aş fi avut şi câteva degete noi. Şi, cum îţi povesteam, stăteam deasupra mea şi mă examinam, cu interes şi curiozitate, aşteptam sosirea ambulanţei, nu mă durea, nu sufeream în niciun fel, când a venit elicopterul să-mi ridice corpul m-am strecurat şi eu înăuntru, pricepi? corpul meu era pe targă şi eu deasupra, sub tavanul cabinei, priveam spre mine cel pe care îl vezi acum şi… şi… atunci te-am remarcat şi pe tine, din prima clipă mi-am zis: ia te uită ce infirmieră drăgălaşă! După ce-mi revin trebuie neapărat să-i vorbesc. Nu plec din spital până nu-i vorbesc. Ştii ce mi-a plăcut cel mai mult la tine, atunci, la început? Genele, genele tale umbroase, mereu aplecate, alintându-se parcă, ascunzând privirea şi promiţând în acelaşi timp priviri, priviri de catifea şi de foc, priviri de dragoste…” Infirmiera îl lovea din când în când peste mână, aşa, în glumă, îşi lăsa pleoapele cât putea de jos şi zâmbea, evident flatată, dar cu aerul neîncrezător şi şmecher al fetelor care vor să pară că le ştiu pe toate şi nu se mai lasă păcălite de vorbele meşteşugite ale gazetarilor, oricât de bine alese ar fi acele vorbe. Arnod îi dădea înainte, cu elicopterul, cu operaţia, cum a asistat el la transplant, la verificarea noului ficat, cum nu şi-a luat el ochii de la ea tot timpul, de la genele ei, de la mâinile, de la buclele şi zâmbetul ei. Nu spunea însă nimic despre cei doi „civili” care supravegheaseră operaţia, singurele persoane de acolo care nu erau medici, nu făceau parte din echipa spitalului. Nu voia să vorbească despre ei sau nu ştia că fuseseră acolo, infirmiera nu era deloc lămurită asupra acestui punct, nu voia să se afle că *ştir* cine a asistat la operaţie, sau pur şi simplu fabulase tot timpul, imaginându-şi cum se desfăşuraseră evenimentele şi improvizând sau folosindu-se de lecturi din cine ştie ce carte pentru a o copleşi pe ca cu viziunile lui „de după moarte”? Pe de altă parte, Arnod era sigur că aceia care îl angajaseră pe trăgător erau la curent cu mersul

operaţiei, urmăreau probabil fiecare cuvânt, fiecare mişcare din salonul în care îşi petrecea el convalescenţa, poate chiar şi infirmiera asta drăguţă şi naivă – oare era într-adevăr naivă? — era omul lor, sade lângă el numai pentru a-l supraveghea, pentru a le transmite ce gânduri are, dacă şi-a schimbat sau nu intenţiile în legătură cu legea. „Oho, ce le-am mai schimbat! Sunteţi tari, domnii mei, recunosc, sunteţi tari… De-acum nu mai pot să votez cum vreau, ci *cum trebuie.* Presupun că ştiţi foarte bine asta, aşa că nu are rost să vă faceţi griji. N-are rost şi gata. Lăsaţi-o totuşi pe gâsculiţa asta să-mi mai ţină de urât câteva zile! Ar fi de datoria voastră să-mi faceţi «convertirea» cât mai agreabilă, cel puţin acum, la sfârşit. Despre gloanţe nu s-ar putea spune că aveau ceva plăcut în ele, oricât erau ele de dichisite şi de moderne…”

Se auzi o bătaie scurtă în uşă şi, fără să aştepte răspuns, cel de afară intră. Nici nu avea nevoie de încuviinţare. Era medicul de gardă. Arnod tuşi, infirmiera îşi aranjă la repezeală halatul şi boneta, îşi lăsă pleoapele în jos şi rămase în aşteptare, la capătul patului. Medicul se apropie volubil de Arnod, fluturând victorios fişa de observaţie.

— Maestre, eşti un tip tare, în câteva zile jucăm tenis împreună. Eşti ca şi nou, ţi-am pus un ficat *Kruger et co,* ultimul tip. Garantat o sută de ani. Şi abia cântăreşte un kilogram şi şase sute de grame. Te invidiez, ce mai. Comandă specială, pentru un ziarist celebru ca dumneata. Cu ficatul de acum, abia dacă ai trecut de unsprezece kilograme artificiale. Mai ai destul până la douăzeci şi cinci. Poftim? Ce-ai spus? Ţi-ar mai trebui câteva accidente, vreo două-trei cât de cât serioase, ca să treci „la solduri”. Ehei, stai bine, maestre, stai bine, îţi spun eu. Felicitări! Te las. Nu am emoţii cu dumneata. Eşti tare şi deştept, nu am nicio emoţie, niciun fel de emoţii…

Doctorul ieşi fluturându-şi mâinile şi lăsând în urmă un miros amestecat de spirt şi parfum bărbătesc, de tutun tare şi antibiotice. Infirmiera rămăsese nemişcată la capătul patului, părând a nu asculta măcar vorbele doctorului, deşi arăta bucuroasă că pacientului îi merge aşa de bine. Arnod zâmbea strâmb spre uşa prin care dispăruse doctorul, zâmbea, dar era palid şi în tâmple i se zbăteau două vene, inima lui, aşa artificială cum era, se speriase, se alarmase şi pompa în grabă sângele spre creier, pentru a hrăni gândurile învălmăşite ale

convalescentului. „Asta zic şi eu avertisment. Adică, dacă nu votez, dacă nu vă conving cât mai repede că m-am hotărât că votez *cum trebuie,* încă două-trei accidente şi gata, aţi scăpat de mine, trec la solduri… ajung la douăzeci şi cinci de kilograme… apoi, încă un accident-două şi ajung donator de inimă…”

— Spune-mi, drăgălăşenie cu gene lungi, aici în spital aveţi bancă de organe?

— Sigur că avem, toate spitalele au.

— Şi, sunt mulţi „chiriaşi”?

— Destui. Vreo patruzeci. Ha, ha, e unul care are 80. Numai creierul şi câteva oase sunt ale lui. Restul, plasticit, argint, siliciu. Ha, ha, sade tot timpul şi-şi scrie memoriile, le scrie cu propria-i mână, dacă-ţi poţi închipui aşa ceva. A fost general, ştii, a luptat şi la Vixonso, acum şapte ani. A fost ciuruit tot. Fiind general, a obţinut de trei ori aprobarea de amânare. Altfel, demult s-ar fi epuizat. Se pare că are o inimă Kruger, tot ca ficatul tău, din cele mai bune. Mulţi i-au cerut-o, mulţi au încercat să i-o ia. Nici măcar nu acceptă să o schimbe. Zice că vrea să-şi termine memoriile, ha, ha, îl sprijină nu ştiu ce mare politician, altfel de mult şi le-ar fi terminat, ha, ha, după ce şi le termină zice că dă tot ce i se cere, tot, ha, ha.

Arnod o privea cu ochii întredeschişi şi pielea îi era scuturată de frisoane scurte de frig. Fata râdea, îşi dezvelea decorativ dinţii albi, egali, naturali desigur, probabil toată era naturală dacă râdea cu atâta detaşare de bătrânul acela nenorocit, mai mult plasticit şi metal şi care nu găsea alt mod să-şi prelungească viaţa, agonia de fapt, decât scriindu-şi memoriile, ca şi când mai stătea cineva să citească asemenea chestii.

— Tu ai ceva… nou în tine?

— Sigur.

Simplitatea răspunsului biciui fără milă auzul lui Arnod.

— Un rinichi, din copilărie, câteva vertebre, din cauza unui accident de schi, şi un ochi. Ha, ha, ghici care ochi. Hai, să te văd. Ghiceşti?

„Un rinichi, câteva vertebre şi un ochi, un rinichi, câteva vertebre şi un ochi…”

— Cât cântăresc toate?

— Nici două kilograme. Hei, dar ce-ţi închipui?! Răule! Am abia douăzeci şi şapte de ani, ce-ţi închipui tu?!

Botişor bosumflat, pleoape coborâte, gene tremurând telegenic. Recuperă însă rapid.

— Hai, ghiceşte, care ochi? Te las să te uiţi cât vrei. Hai, spune.

Se aşeză din nou pe marginea patului, se încovoie spre el şi-şi aţinti privirea albastră în privirea lui, aşteptând. Arnod încercă o clipă să se depărteze, nu avea cum, era pe spate, niciun centimetru nu putea adăuga între ochii ei şi ocini lui, între sânii ei şi pieptul lui. Îi simţea răsuflarea caldă, egală, naturală, i se părea că îi aude şi inima… „Nici două kilograme, auzi, are aproape două kilograme şi i se pare puţin la douăzeci şi şapte de ani, un ochi, un rinichi şi câteva vertebre, atât, dar care ochi? care e al ei, de la maică-sa şi care e celălalt? amândoi sunt la fel, nicio diferenţă, cum să-i deosebeşti? probabil nici ochii ei de copil nu semănau aşa de tare…”

— Stângul.

— Ce, stângul?

— Stângul e cel nou.

— Ha, ha, vezi ce mult seamănă? N-ai ghicit, n-ai ghicit, celălalt e artificial. Uite, dacă vrei, ţi-l arăt, îl scot şi ţi-l arăt.

— Nu, te cred, lasă, te cred. Spune-mi mai bine cine mai „locuieşte” în banca voastră de organe.

Crezuse că cerându-i să vorbească se va ridica de pe el, dar o subestimase. Primise ordin să nu-l piardă din ochi nicio clipă şi sub orice pretext şi flirtul i se părea un pretext dintre cele mai potrivite şi mai plăcute la urma urmei. Se aplecă şi mai mult spre el, sprijinindu-şi deplin sânii – tari, calzi, naturali, se simţea asta şi prin halat – de mâinile lui şi-i povesti. Îi povesti despre cei şase donatori de inimă, acum fără inimă, legaţi la un agregat de pompare a sângelui, aşteptând să facă noi donaţii, pentru a fi împuţinaţi într-atâta, încât să poată fi eliminaţi, îi vorbi despre bărbatul cu coloana vertebrală complet artificială şi care avea să mai aştepte, ha, ha, mult şi bine până va fi nevoie de o coloană veche ca a lui, îi vorbi de ex-fotbalistul care în fiecare duminică îşi admira la televizor piciorul drept, intrat acum în dotarea unui alt fotbalist, cu numai şase kilograme artificiale (ex-fotbalistul avea patruzeci şi două de kilograme de împrumut; de fapt, avusese, acum, fără picior, avea mai puţine), îi vorbi de cei patru-cinci bătrâni aproape epuizaţi care la prima donare aveau să ajungă excesiv de neeconomici şi urmau să fie

incineraţi, îi vorbi de toţi şi de toate, veselindu-se continuu şi împungându-l cu pieptul în ritmul hohotelor, dar Arnod n-o asculta, îi auzea vorbele, unele vorbe, fără să le priceapă, era cu gândul la doctor, la avertismentul pe care i-l transmisese, era clar că fusese trimis de *ei,* ca şi când mai era nevoie de un asemenea avertisment, idioţii, nu erau siguri, nu erau *încă* siguri şi voiau o dovadă explicită de la el, ca şi când mai avea de ales; o dovadă? ei, bine, o vor avea, doar şi gâsculiţa era de-a *lor,* va transmite ea dovada…”

— Ia, zi, drăgălăşenie cu gene lungi, doctorul care a intrat adineaori *câte kilograme are?*

— Cred că vreo optsprezece… L-a lovit o maşină acum câţiva ani, eu nu eram încă aici, l-a lovit o maşină şi i-au refăcut complet picioarele. Mi se pare că şi inima şi-a înlocuit-o. Este însă în plină putere, ai văzut doar…

— Tocmai. Admir sincer vitalitatea lui. Îi înţeleg acum pe cei care luptă pentru schimbarea Legii…

— Pe „bătrâni”, parcă aşa li se zice…

— N-are nicio legătură cu vârsta. Uite, eu am abia patruzeci şi trei de ani şi am ajuns la unsprezece kilograme. Accidente, boii, gloanţele de acum câteva zile… Nu, nu, nu e vorba de vârstă. Nici eu, nici doctorul nu suntem bătrâni.

— El are patruzeci şi cinci de ani şi şase luni.

„Aha, ştie şi amănunte. Nu e totuşi proastă gâsculiţa. Îmi confirmă că a înţeles, că e de-a *lor,* ca şi doctorul, şi că a reţinut mesajul meu.”

Infirmiera se ridică fluturându-şi genele şi se îndepărtă unduindu-şi şoldurile.

— Îţi aduc ceva de mâncare. Stai cuminte până mă reîntorc! Vin imediat.

Ii zâmbi din prag şi închise uşa. Nu reveni deloc imediat. Reveni târziu, împreună cu doctorul.

— Am controlat din nou monitoarele! Se pare că mergi cu paşi mari spre externare. Bravo! Ştiam eu că ai un corp tare. În numai patru zile ţi-ai revenit aproape complet. Mâine-poimâine *îţi dăm drumul* şi poţi să-ţi reiei slujba. Bravo! Mă bucur sincer pentru dumneata.

Ieşiră din nou amândoi. „Ei, Arnod, băiatule, joaca s-a terminat, gata cu trăncăneala despre genele şi şoldurile gâsculiţei. Te externează. Eşti bun de vot… Eşti într-adevăr bun

de vot?… Bun în sensul lor sau în sensul *celorlalţi?* Ia te uită, au devenit deja *ceilalţi,* din *ai tăi* au devenit *ceilalţi*… Gândeşte-te, Arnod, băiatule, te crede lumea un tip deştept, gândeşte-te, mai ai câteva zile până la vot…”

*

Pentru Arnod povestea începuse cu doi ani în urmă, atunci când fusese ales în Consiliul Legislativ. Fusese un ziarist tenace, tenace şi norocos, se lansase în multe scandaluri de mare răsunet şi ieşise victorios din toate, cu reputaţia consolidată, cu numele aproape celebru, în măsura în care numele unui gazetar poate ajunge celebru, îşi făcuse o groază de duşmani, dar şi o mulţime de oameni se lăudau că-i sunt prieteni şi-i ofereau sprijin, se alesese şi cu ceva bani şi cu o listă lungă de aventuri, confortabilă pentru orgoliul oricărui burlac. Până la alegerea în Consiliul Legislativ viaţa sa se împărţise între goana după afaceri dubioase, pe care le demasca fără reţineri, cu vervă şi talent, între meciurile zilnice de tenis şi aventurile nocturne, întâmplătoare, variate şi frivole. Toată existenţa lui fusese de fapt frivolă, o recunoştea, se desfăşurase la suprafaţă, la nivelul vorbelor, al gesturilor, al articolelor şi fotografiilor din ziar.

În Consiliul Legislativ fusese pentru prima dată implicat într-o afacere de lungă durată. De fapt, în multe şi întortocheate afaceri permanente, pe care mirosul lui fin de gazetar înrăit le ghicea complicate, tensionate, cu dedesubturi bine încifrate şi primejdioase pentru neiniţiaţi, dar la care nu putea ajunge şi nici nu era sigur că doreşte să ajungă. Legi privind importurile de plasticit, exporturile de microprocesoare şi moletroane, concesionarea unor zăcăminte de argint, legi cu privire la interzicerea transplantului de organe artificiale la persoanele peste 85 de ani, la femeile cu mai mult de doi copii, interzicerea organelor combinate, plămâni – inimă, vezică – rinichi – testicule, ficat – pancreas, limbă – laringe – esofag etc. Toate legile astea aveau în spatele lor interese şi contrainterese multiple, trusturi producătoare de organe, întreprinderi de comerţ, institute de cercetări, magnaţi de cele mai diferite preocupări, dar toţi cu bani, deci toţi cu influenţă şi pretenţii, toţi activi şi neînduplecaţi. În sala de şedinţe a Consiliului Legislativ nu răzbăteau decât semne mult sublimate ale acestor interese, aici se argumenta cu totul altfel, ştiinţific, etic, istoric, în spiritul Legii nr… şi conform Legii nr… pentru binele

cetăţenilor care… datorită… pentru ca… Pledoariile erau însă vizibil pătimaşe, disputele erau mereu încordate, se cumpărau şi se vindeau continuu legi, cumpărându-se şi vânzându-se voturi.

Cu un an şi ceva în urmă s-a vorbit pentru prima dată despre Legea „25-40“, despre necesitatea schimbării ei într-o Lege „40-60“. Arnod n-a luat atunci în serios propunerea, modificarea legii n-a fost votată, o majoritate atât de mare a celor din Consiliu au fost împotrivă, încât încercarea a părut a fi uitată curând, amânată *sine die,* poate chiar abandonată. E adevărat că de atunci tensiunea care însoţea fiecare discuţie preliminară votării unei legi crescuse sensibil, votanţii păreau a se polariza continuu în două tabere tot mai distincte, dar puţini erau cei care legau asta de legile 25-40 şi 40-60. Nici Arnod nu făcuse mult timp o asemenea legătură. Până într-o seară…

Într-o seară, se afla cu Emma, nu, cu Marta, în sfârşit, nu-şi mai amintea cu cine fusese, nu avea mare importanţă cu cine, se afla cu una dintre multele lui legături temporare într-un bar, la „Clopoţelul de aur”, de fapt ea, Emma sau Marta sau cea care fusese, îl dusese acolo, voia să-i arate ea un bar nemaipomenit şi-l dusese la „Clopoţelul de aur”. Nimic deosebit totuşi. Muzică sincopată, hipnotizantă, orgă ameţitoare de lumini, fum, mult fum parfumat, barmani placizi şi picoliţe fardate strident, mese stilizate, tavan multicolor, perdele grele la geamuri, creând o atmosferă intimă, defulantă, tipică, în care convenţiile obişnuite sunt înlocuite cu convenţii interne, cu libertăţi la limita moralei de afară, dar cu reguli precise în ritualurile mărunte, locale, un bar ca multe altele, un bar banal ca orice bar cu mare vad. Arnod fusese dezamăgit, Emma, parcă totuşi ea era, ridica enigmatic din umeri la întrebările şi reproşurile lui, înecate de altfel apatic în coniac şi cafea.

Dar neobişnuitul apăruse. Simţul suplimentar de gazetar al lui Arnod fusese la un moment dat zgâlţâit de ceva, nu distinsese imediat de ce anume, dar ceva se întâmpla acolo altfel decât în alte baruri. Curios, şi acum îşi amintea perfect totul, fiecare gest al fiecărui om din jur, fiecare vorbă pe care o auzise. Numai numele celei cu care fusese acolo nu-l mai ştia deşi chipul ei îl vedea parcă aievea. Devenise atunci mai atent, intrase în alertă şi dezlegase destul de repede misterul. În fundul sălii se afla o uşă, mascată pe jumătate de o draperie. Din când în când, câte un bărbat se apropia de acea uşă, se oprea în faţa ei ca pentru

a se şterge pe picioare şi abia apoi apăsa clanţa şi intra. Toţi la fel, niciunul nu trecea dincolo fără a se şterge pe picioare. Sau poate uşa nu se deschidea altfel… îi făcuse un semn Emmei şi ea îi urmărise imediat direcţia privirii. Ochii Emmei păreau bucuroşi.

— Deci, asta era…

Ea confirmase înclinând uşor capul.

— Vrei să intru acolo?

— Îţi va folosi, confirmase ea din nou.

— Riscuri?

— Şi pentru ei şi pentru tine. Sunt sigură însă că vei înţelege.

— Bine, haidem!

— Nu, eu nu vin, trebuie să mergi singur…

— Misiunea ta s-a terminat…

Exact.

Îl sărutase pe gură. Buze moi, groase, calde, dinţi ascuţiţi… („Nu era Emma, era Marta, sigur era Marta… “) O condusese spre ieşire.

— Ce faci, rămâi?

— Rămân.

Se oprise şi el în faţa uşii, se prefăcuse că se şterge pe tălpi. Se auzise un declic şi ghicise că un zăvor ascuns a fost tras, lăsându-l să treacă. Fusese probabil recunoscut, intrarea lui era aşteptată.

Dincolo de uşă îl luase în primire un tânăr blond, cu părul scurt, cu ochii alb-verzui, inexpresivi, ca de peşte muced, cu maxilarele strânse. Îl prinsese de un cot şi îl condusese ferm, dar nu brutal, spre o altă uşă, la capătul coridorului. Intraseră într-o sală luminată doar pe jumătate, o sală de şedinţe, cu treizeci-patruzeci de bărbaţi aşezaţi pe bănci aliniate frumos, aşteptând sosirea unui prezidiu pe a cărui masă acoperită cu catifea albastră erau deja pregătite sticle cu apă, pahare, creioane, carneţele. Tânărul blond, cu înfăţişare de ucigaş profesionist, îl aşezase pe Arnod pe o bancă, la marginea unui rând şi ieşise din nou pe coridor, aşteptând poate pe altcineva sau păzind intrarea.

Sala era mobilată auster, bărbaţii erau îmbrăcaţi sobru, toţi erau gravi, discutau în surdină, în aşteptarea vorbitorilor. Catifeaua albastră a mesei strălucea rece sub lumina neoanelor, accentuând gravitatea momentului.

La un moment dat, şoaptele încetaseră brusc şi toţi bărbaţii se ridicaseră milităreşte în picioare. Arnod, tresărind, se ridicase şi el grăbit, sperând că nu i s-a observat întârzierea. Aşa îi văzuse pe cei care intraseră. Erau cinci bărbaţi, toţi cinci aveau câte o servietă de piele şi câte o banderolă albastră la mâneca stângă. Pe doi îi cunoştea, făceau parte din Consiliul Legislativ. Nu le ştia numele, îşi amintea doar că îi întâlnea săptămânal la dezbateri şi votări. Pe ceilalţi trei îi vedea pentru prima dată. Unul dintre ei, cel din mijloc, avea o bărbuţă dichisită cu grijă, naturală desigur, ochelari cu ramă neagră, pentru a sublinia că şi ochii îi are naturali, părul bogat dat pe spate, încoronându-i o frunte enormă. Părea un preot. Cei cinci se înclinaseră, apoi se aşezaseră şi îşi puseseră servietele pe masa cu catifea albastră. Un bărbat de la prezidiu, cel care părea mai tânăr, se ridicase pregătindu-se să vorbească. Prelungise îndelung tăcerea dinaintea primelor vorbe, deşi toată lumea era în aşteptare. Lui Arnod îi vuiau urechile. Gravitatea sălii i se părea complet ridicolă, personajul de la tribună era caraghios în teatralitatea lui, dar presimţea în acelaşi timp că a intrat într-o încurcătură complicată, poate chiar primejdioasă.

— Fraţilor, avem astăzi două prilejuri de bucurie. În primul rând, salutăm prezenţa la întrunirea noastră şi interpretăm asta ca un gest preliminar de adeziune la mişcarea Tinerilor, a colegilor Buchi, Teron, Arnod, Lars, Brown şi Yasuhara…

Arnod simţise imboldul de a se ridica în picioare pentru a cere explicaţii, fusese adus acolo fără să ştie ce-l aşteaptă şi, iată, era dintr-o dată şi fără consimţământul lui integrat într-o mişcare, mişcarea Tinerilor, parcă aşa spusese, hei, la dracu! de mişcări secrete îi arde lui?! Unde-i Emma să-i ceară socoteală? trebuia să-i spună ce-l aşteaptă…

— …eminentul doctor Golumbiewski, unul dintre strategii noştri de prim rang…

Vorbele celui de la tribună şi gândurile lui Arnod fuseseră întrerupte de aplauzele celor din sală. Personajul cu bărbuţă, ochelari şi frunte înaltă, personajul numit doctorul Golumbiewski se ridicase în picioare, se înclinase nobiliar, mulţumind pentru aplauze şi-şi desfăcuse tacticos, profesoral, servieta, pregătindu-şi expunerea.

— Eminentul doctor Golumbiewski ne va vorbi azi despre ultimele intenţii şi hotărâri ale *duşmanului* şi ne va prezenta

câteva direcţii de contracarare a acestor intenţii. Să-l ascultăm, să-l înţelegem şi să acţionăm în consecinţă. Stimate doctor, aveţi cuvântul.

După primele vorbe ale doctorului Golumbiewski, Arnod devenise atent, interesat, se bucura chiar că se află acolo. Îşi amintea clar, chiar şi acum, fiecare frază a doctorului, îşi repetase de mai multe ori acele fraze şi se pătrunsese de adevărul lor, de justeţea şi oportunitatea hotărârilor luate.

— Fraţilor, din surse sigure ştim că se va încerca din nou modificarea Legii 25-40. Ştiţi bine cui foloseşte asta, cui i-ar folosi o Lege 40-60. Protezocraţilor care nu vor să-şi mai părăsească scaunele şi fabricanţilor de organe artificiale. Nu vreau să vă ţin prelegeri pe teme pe care le stăpâniţi foarte bine, subiectul a fost desigur dezbătut de mai multe ori şi în celula dumneavoastră. Voi repeta totuşi unele lucruri, pentru a fi totdeauna pregătiţi cu argumente solide împotriva oricărei provocări, pentru a putea face faţă oricărei discuţii. Pentru că discuţii au apărut şi vor mai apare încă foarte multe. Pe stradă, în şcoli, în Consiliul Legislativ, mai ales în Consiliul Legislativ. Din cauza asta este într-adevăr o mare bucurie să avem aici atât de mulţi camarazi noi, tocmai din Consiliu.

Dar, să revin. Ridicarea de la 25 de kilograme la 40 de kilograme a limitei de la care un cetăţean îşi pierde drepturile cetăţeneşti ar da o lovitură teribilă tineretului viguros, oamenilor întregi, oamenilor preponderent naturali. În felul acesta, toţi epuizaţii, toţi ramoliţii – iertaţi-mi cuvântul neacademic – agăţaţi de posturi grase ca lipitorile de burta porcilor de baltă, ar putea rămâne în funcţii până ce şi-ar înlocui alte cincisprezece kilograme din corp cu plastic şi metal. Mai mult, pe această cale numărul cetăţenilor cu drept de vot s-ar dubla şi toţi nou-veniţii, având peste 25 de kilograme artificiale, ar vota cu cei asemenea lor. Vă daţi seama în ce cerc vicios şi periculos intrăm. Cei care ar vota atunci, ar vota pentru cei care modifică legile în favoarea îndepărtării plafoanelor greutăţii artificiale a celor care votează… Ridicol, nu? Un cerc vicios care învârtindu-se necontrolat ar muta plafoanele în serie, în fiecare săptămână…

La fel cu trecerea de la 40 la 60 de kilograme. Toţi cetăţenii cu peste 40 de kilograme artificiale sunt acum puşi la dispoziţia spitalelor, ca depozitari de organe. S-a demonstrat şi se

probează continuu că păstrarea unui organ în interiorul unui om în funcţiune este mult superioară conservării acelor organe, indiferent prin ce metodă. Aceşti oameni, mai mult de jumătate artificiali, aceşti oameni neoameni, mecanici, sunt păstrători ideali de organe şi nimic altceva. Trebuie să recunoaşteţi, să recunoaştem acum, când suntem aproape în întregime naturali, dar şi atunci când ne vom apropia de trecerea pragului *dincolo,* că un om în cea mai mare parte artificial nu merită nicio încredere, nu prezintă nicio garanţie morală şi funcţională, nu este fiabil şi nici util altfel decât ca o sumă de organe disponibile. Niciun fel de raţiuni, nici etice, nici economice, nici culturale, nu justifică păstrarea în societate a unei persoane cu mai mult de 40 de kilograme artificiale. Atunci când voi trece de această limită, eu, de pildă, voi cere personal internarea într-o bancă de organe şi voi fi bucuros să contribui cu o parte din mine la repararea corpului unui tânăr, al unui om natural.

Vorbitorul aşteptase câteva secunde aplauze care nu veniseră, sorbise o înghiţitură de apă şi reluase.

— Dar, proclamând drept oameni activi pe cei cu mai puţin de 60 de kilograme artificiale, vă închipuiţi ce beneficii vor urma pentru fabricanţii de organe, de la producătorii de module, la proprietarii uzinelor de asamblare. Dintr-o dată, zeci de mii de foşti cetăţeni aşteptând acum în băncile de organe să fie utili altora, consumând puţin, economic, calculat ştiinţific, ar fi repuşi în circulaţie şi astfel cererea de organe noi ar creşte exploziv. Atunci şi preţul, deja foarte mare, al organelor ar creşte nemăsurat de mult. Numai pentru cei din băncile de organe, pentru separarea lor de agregatele de acolo şi dotarea lor cu organe autonome, ar fi nevoie de zeci de mii de inimi, rinichi, ochi, plămâni, oase şi câte şi mai câte. Vă imaginaţi profitul fabricanţilor şi starea deplorabilă a societăţii noastre după o asemenea modificare a legii. Argumentele umanitariste pe care le vântură Bătrânii sunt ridicole, neştiinţifice, neeconomice. Aţi văzut vreun donator de organe internat care să fie nemulţumit? Nu, n-aţi văzut şi nici nu veţi vedea. În primul rând, organele nu-i supără, fiind majoritatea artificiale, în al doilea rând, existenţa lor e asigurată, cu apă, aer, hrană necesară şi suficientă bunei funcţionări a corpului lor, au totul în cantităţi atent calculate şi de cea mai bună calitate. În sfârşit, majoritatea sunt în stare de comă perpetuă, pentru ei viaţa nici nu mai există, creierele

nefiind transplantabile nu interesează, deci nu sunt ţinute în stare de veghe decât în rare cazuri, şi, nefuncţionând creierele, nu există durere, nici tristeţe, nici speranţă. Abia trezirea lor ar fi cu adevărat inumană, readucându-le chinurile şi problemele zilnice. Gândiţi-vă că sunt persoane cu mai mult de 40 de kilograme artificiale. Ce viaţă mai poate fi aceea? Ar mai dori cineva să trăiască în asemenea condiţii? Eu sunt sigur că nu.

Tot ce v-am spus până acum ştiţi la fel de bine şi dumneavoastră, toată lumea gândeşte la fel, de aceea, în condiţii normale, nici nu ar trebui să ne fie teamă că Legea 25–40 va fi schimbată. *În condiţii normale, zic.* Dar duşmanii noştri, organizaţia Bătrânilor, pregătesc condiţii anormale în care să se rediscute legea. Presupun că sunteţi la curent cu unele evenimente. Acum opt luni abia paisprezece voturi au fost favorabile modificării. Acum, în Consiliul Legislativ sunt treizeci şi doi de membri care au peste douăzeci de kilograme artificiale. (Rumoare în sală.) Este uşor de prevăzut cum vor vota aceştia dacă vor mai apuca să voteze înainte de a fi se încheia mandatul. Şi numărul de organe artificiale în Consiliul Legislativ este în continuă creştere, o creştere nefirească, mult mai ridicată decât cea din orice perioadă anterioară şi decât creşterea observată la oricare altă categorie de cetăţeni, cu excepţia soldaţilor din unităţile active. Cred că bănuiţi care e cauza. Care e cauza cauzelor. La prima vedere e vorba de accidente rutiere, aviatice, tâlhării de duzină, explozii întâmplătoare, boli aparent curente, uneori atentate cu autori necunoscuţi şi greu de aflat la nivelul actual de sofisticare a armelor. Dar cui folosesc toate aceste organe de curând transplantate? În spatele tuturor acestor accidente şi atentate poale fi intuită uşor mâna duşmanilor noştri, mâna fabricanţilor de organe, mâna Bătrânilor. (Rumoare în sală.) Lupta a intrat pe un făgaş nou, fraţilor. Discuţiile nu mai sunt suficiente. Sunt obligatorii, dar nu şi suficiente. Trebuie să ne apărăm, trebuie să trecem şi noi la fapte. (Aprobări în sală.)

Vom merge deocamdată pe două căi. În primul rând, primenirea Consiliului Legislativ. Trebuie să obţinem alegeri noi înainte de încheierea mandatului actualului Consiliu. Vom discredita câţiva membri, chiar dintre *ai noştri,* vom cere altora să se retragă, vom plăti câţiva să ceară şi să voteze alegeri anticipate. Orice dezbatere în condiţiile Legii 25–40 ne va da

câştig de cauză. Trebuie deci să obţinem alegeri anticipate.

Pe de altă parte, trebuie să ne ferim de atentatele duşmanilor. Fiţi atenţi cum umblaţi pe stradă, evitaţi să treceţi pe lângă clădiri înalte, staţi mai mult acasă, nu mergeţi cumva la pescuit sau la vânătoare, nu circulaţi cu avionul, nu întârziaţi în locuri singuratice, nu ieşiţi noaptea! Ar fi bine dacă v-aţi angaja fiecare câte un apărător personal. Semnalizoarele de alarmă corporală nu sunt de niciun folos şi nici orice alt aparat. Aveţi nevoie de inteligenţa vie a unui om care să vă apere. Deja am instruit câteva sute de tineri dotaţi care să poată îndeplini o asemenea dificilă sarcină. Ajung pentru Consiliul Legislativ şi pentru o mare parte din activiştii noştri. Adresaţi-vă conducerii celulei dumneavoastră şi vi se va repartiza un apărător!

Ce să vă mai spun? Fiţi vigilenţi, fiţi activi, fiţi în fiecare moment în alertă! Până nu obţinem alegeri noi, nu putem sta liniştiţi. Şi probabil nici atunci nu vom putea fi liniştiţi cu totul. Peste o săptămână voi veni din nou la întrunirea dumneavoastră. Vă mulţumesc. La revedere.

*

Retrăind filmul primei întruniri la care participase, Arnod retrăise şi sentimentele de atunci. Era din nou decis să lupte pentru Legea 25–40, uitase că el însuşi făcuse un pas spre „25“ şi fusese ameninţat cu alţi câţiva.

Participase între timp la mai multe întâlniri. Pe Emma (sau Marta, ea avea buzele groase şi moi şi dinţii ascuţiţi) n-o mai văzuse de atunci. Venea singur, intra în sală, asculta, lua uneori cuvântul, aderase complet la mişcare şi era sigur că face bine, că aceea e singura cale dreaptă. Activase aproape un an pe acea baricadă, obişnuinţa i se transformase în convingere şi convingerea în crez, era eficient şi devotat, părea definitiv câştigat pentru cauză. Iar acum, două gloanţe, două gloanţe explozive, spiralate, moderne, despre care ştia de unde vin, dar nu putea dovedi asta, care îl loviseră în ficat pentru a-i încărca trupul şi conştiinţa cu un kilogram şi jumătate de plastic şi metal şi cu îndoiala laşă a omului care face un pas către banca de organe, două gloanţe fuseseră de ajuns pentru a-i schimba complet tablele de valori cu care cântărea lumea, cu care îşi evalua gândurile şi faptele, cu care îşi motiva voturile în Consiliul Legislativ. Acum nu mai era de acord cu doctorul Golumbiewski, nu i se mai părea deloc normal ca un om să-şi

piardă identitatea cetăţenească pentru că trecea de 25 de kilograme organe artificiale şi nici înălţător nu i se mai părea să vegetezi într-un spital, creier adormit în trup ciumpăvit, pentru a menţine în stare de funcţionare câteva organe pe care alţi oameni, ajunşi într-o clipă de cumpănă, le vor primi cu bucurie inconştientă, crezând că-şi prelungesc viaţa, dar fără a sesiza pe de-a-ntregul că fac chiar atunci un pas spre a lua locul celui care le-a dăruit organul, care la rândul lui s-a apropiat astfel cu încă un pas de eliminarea completă şi incinerare.

Ce era de făcut? Convingerile dinainte sau instinctele de acum trebuiau urmate? Să voteze modificarea legii, conştient fiind de dedesubturile financiare ale afacerii şi amintindu-şi de lipsa de fiabilitate a persoanelor cu prea multe organe, perturbate de orice fluctuaţie de câmp electromagnetic, degringolate complet de orice fulger mai apropiat? Sau să voteze menţinerea legii, cu alternativa riscantă de a fi lovit din nou, împuţinat, trecut peste bariera celor 25 de kilograme? Trecerea de la 25-40 la 40-60 nu crea totuşi un precedent periculos? Nu urma apoi 60-70, sau şi mai departe, 80-100 sau cine ştie cât, mai mult decât greutatea oricărui om? Nu era aceasta o simplă treaptă spre eliminarea oricăror praguri? Creiere artificiale nu se construiseră încă, nu erau competitive, cu cele naturale, ca volum şi consum de energie, dar în materie de progres tehnologic nu e niciodată bine să fii prea sigur. Cum vor arăta, mai exact, cum se vor comporta oamenii sută la sută artificiali, montaţi organ cu organ pe schema unui om natural, purtându-i numele, identitatea personală şi socială, dar amintind de omul originar numai la înfăţişare şi geografie interioară? 40–60 nu era deloc departe de 60–80. Şi, în plus, există destui oameni care nu au nici măcar 60 de kilograme cu totul. Cu cât se gândea mai mult, cu atâta Arnod uita de situaţia lui personală şi revenea la predicile doctorului Golumbiewski, la lozincile pe care le apărase înainte de atentat. De fiecare dată revedea însă camera de spital şi neclintirea i se zdruncina, nu mai ştia ce e bine şi ce e rău, nu mai era sigur că poate să-şi prezică votul pe care peste câteva zile avea să şi-l exprime.

I se păreau nesfârşite acele câteva zile, nesfârşite orele pe carele mai avea de petrecut în spital. „Fie ce-o fi, numai să treacă odată zilele astea. O să votez cum mi-o veni atunci la îndemână, puţin îmi pasă de urmări. Oricum o dau, tot rău

iese…”

*

A doua zi Arnod a fost externat, era vindecat, aşa spunea medicul, era vindecat *din toate punctele de vedere.* Arnod îl înjură în gând, brutal şi suculent, „cu avertismentele lui cu tot“ şi se grăbi să ajungă acasă, îşi încuie garsoniera şi trase jaluzelele, decis să doarmă două zile neîntrerupt, până la vot, până ce va fi prea târziu pentru a se mai frământa sau pentru a lua hotărâri.

La numai o oră după ce se aşezase în pat auzi pe cineva sunând la intrare. Insistent, dar nu nerăbdător.

Deschise împleticindu-se, fără vlagă, extenuat de operaţie, de convalescenţă, de gânduri şi nervi. Se frecă la ochi şi de oboseală şi de surprindere. În prag stătea zâmbind un tânăr blond, cu ochii alb-verzui, ca de peşte muced, cu părul scurt şi maxilarele pătrate. Buzele îi erau întinse de un zâmbet şters şi se albiseră de parcă erau apăsate pe un geam. Duse încet mâna sub haină şi, în cele două secunde nesfârşite cât dură gestul scoaterii armei, Arnod înţelese totul, printr-o străluminare de gânduri, la fel ca atunci, pe bancă, între un glonţ şi celălalt. „Tinerii nu au încredere, ştiu că m-am «îngreunat» şi că am fost prelucrat psihic în spital, nu au încredere în mine şi nu vor să rişte, până la vot mai sunt două zile, în două zile nu pot fi refăcut suficient de bine pentru a fi apt de vot, ba poate nu voi mai fi apt de vot niciodată, s-ar putea să trec acum peste douăzeci şi cinci, asta e, pistolul ăsta îmi va fărâmiţa oasele picioarelor, ambele picioare îmi vor fi fărâmiţate şi apoi refăcute, destule kilograme pentru a nu mai putea vota niciodată schimbarea legii care tocmai îmi interzice să votez. Tinerii au trecut la acţiune, folosesc mijloacele Bătrânilor în favoarea lor, chiar Bătrânii îi ajută la împrospătarea Consiliului Legislativ, ah! uu! nici nu doare la urma-urmei prea tare, doare mai mult închipuirea, au început bip-bip-urile semnalizorului, în câteva minute elicopterul va fi aici, blondul a plecat, ah! Doare totuşi, zâmbea tot timpul, oare buzele îi erau naturale? auu! sângele, sângele curge, la ce spital… Ah! la ce spital mă vor… duce?… aah!… de-ar veni odată…”

*

L-au dus la un spital controlat de Tineri. I-au refăcut complet picioarele. În cădere îşi fracturase o mână şi a trebuit să-i

introducă o tijă destul de lungă. În spital au descoperit că avea mai multe carii şi i-au înlocuit şi dinţi respectivi. Din neglijenţa stomatologului a înghiţit câteva boabe de mercur şi, pentru a preîntâmpina căderea părului, pielea de pe cap, de pe barbă şi de pe alte câteva zone piloase i-a fost înlocuită cu piele artificială, ornamentată cu părul adecvat, bineînţeles, tot artificial, împreună cu inima, ficatul şi cele câteva coaste de plastic pe care le avea mai de mult în el, a ajuns astfel la patruzeci de kilograme şi douăzeci şi ceva de grame şi a fost, desigur, internat în banca de organe. Încă din prima săptămână i-au luat ficatul, era doar *Kruger et co,* ultimul tip. A fost legat la ficatul de serviciu al băncii şi astfel lumea accesibilă lui s-a redus la cei câţiva metri pătraţi în perimetrul cărora îi permiteau să se mişte tuburile care-l ţineau în viaţă. Nu avea dureri, de aceea era lăsat – deocamdată – lucid. Îi aduceau uneori şi ziare. Le citea cu voce tare, pentru toţi „colegii” lucizi ai rezervei („Rezerva inimi disponibile”). Putea astfel urmări evoluţia luptei dintre partizanii celor două legi. Deşi textele nu erau explicite, ochiul lui format reuşea să citească printre rânduri, printre litere. Balanţa se înclina imperceptibil în favoarea Bătrânilor. Natalitatea fiind extrem de scăzută, în mod fatal cantitatea de plasticit, argint, siliciu şi alte materiale înglobate în oameni creştea, influenţând şi presa, influenţând şi Consiliul Legislativ. Într-o bună zi, la aproape un an de la internarea în banca de organe, află că doctorul Golumbiewski a suferit un accident de elicopter care i-a zdrobit capul. Arnod avea încă sclipiri de raţionament corect şi atunci îi reuşi unul dintre cele mai lungi. „Aha, îşi zise el, înseamnă că au pus la punct şi creierul individual. Primul beneficiar oficial va fi doctorul Golumbiewski. De acum nu se va mai discuta despre necesitatea unei legi 40–60, ci despre o lege «cu sau fără creier». Presupun că persoanele cu creierul artificial nu vor căpăta niciun drept şi, ca o compensaţie, tinerii vor consimţi modificarea limitelor 25-40. Asta înseamnă că… păi sigur… voi pleca de aici!…”

— Fraţilor, înţelegeţi, fraţilor? în câteva zile vom fi reintegraţi, se va modifica legea, sigur se va modifica, vom pleca, vă asigur eu că vom pleca…

*

Arnod a fost singurul om cât de cât întreg din rezervă care n-a plecat nicăieri. Toţi ceilalţi au ieşit, reîntregiţi, nu chiar în câteva

zile, ci peste câteva săptămâni, atât a durat până la votarea legii şi procurarea de organe pentru completarea celor care le lipseau.

Aprinzându-se singur din propriile-i vorbe, Arnod s-a repezit jubilând, fluturând ziarul ca pe o victorie personală, spre tovarăşii lui de rezervă, uitând limitele în care îi era permis să se mişte. Unul din tuburile care-l legau de conductele ficatului de serviciu s-a întins, s-a rupt şi un lichid gălbui a început să se scurgă pe podea. Cei internaţi în băncile de organe nu aveau semnalizoare de alarmă corporală, fiind în spital nu aveau nevoie să ceară intervenţii urgente. Căderea lui Arnod n-a alarmat astfel decât câteva monitoare de supraveghere la care nu se uita în acele momente nimeni. Toţi medicii şi toate infirmierele se găseau în sala de festivităţi, urmăreau la holoscop desfăşurarea transplantării creierului doctorului Golumbiewski, operaţia se desfăşura parcă în faţa lor, în mijlocul sălii, era prima care se făcea public, toate spitalele erau din acel moment autorizate să repete asemenea operaţii şi toţi medicii trebuiau deci instruiţi în consecinţă. Arnod se stinse „Rezerva inimi disponibile” şi pe cel de exaltare profesională din sala de festivităţi. Toţi medicii, toate infirmierele, aveau senzaţia clară că participă la un eveniment deosebit, la momentul care deschide o eră nouă medicală şi socială, la ruperea unor bariere, una din ultimele în calea progresului deplin, le venea să se îmbrăţişeze, se îmbrăţişau chiar rapid, cu chipul radiind de mândrie că trăiesc o asemenea clipă, atenţi totuşi să nu piardă niciun amănunt din operaţia prezentată atât de fidel, de apropiat, la holoscop.

Considerat sinucigaş, Arnod a fost evocat foarte nefavorabil într-un scurt necrolog apărut peste câteva săptămâni în ziarul la care lucrase şi la care se afirmase cu atâta strălucire altădată. Articolul era semnat de un oarecare dr. Golub şi se încheia cu următoarele rânduri: „Acum, când nevoia de organe a crescut exploziv, acum, când aşteptăm ca în puţine zile atâţia oameni, imobilizaţi fără motive în băncile de organe, să fie reintegraţi societăţii care îi aşteaptă şi vieţii care îi merită, acum, tocmai acum, acest Arnod îşi permite să se sinucidă, făcând inutilizabile şi nerecuperabile o inimă de cea mai bună calitate şi două picioare aproape noi. Gestul lui condamnabil este şi complet nejustificat deoarece ştim că şi înainte de a ajunge la banca de

organe el era în favoarea modificării Legii 25-40, iar acum Legea 40-60 îl scotea de acolo, redându-l vieţii active. Probabil cauzele trebuie căutate în funcţionarea defectuoasă a creierului lui. Lucrul acesta ni se pare evident şi trebuie să ne dea de gândit. Niciun om cu creier artificial nu ar fi putut avea o asemenea comportare sinucigaşă. Păcat că Arnod n-a mai apucat că fie operat. Firma *Kruger et co* ar fi putut să-l ferească de ruşinea cu care s-a stins, furnizându-i un creier nou… Păcat…”

MIHAIL GRĂMESCU

Singurele date biografice pe care, din surse disparate şi aproximative, le-am putut obţine cu privire la Mihail Grămescu sunt acelea referitoare la anul naşterii (1951), la domiciliu (Bucureşti), la ocupaţie (muncitor) şi la mediul literar în care s-a format şi s-a afirmat (cenaclurile sf bucureştene). „Medalionul“ pe care i-l consacră în 1985 Almanahul Anticipaţia *nu oferă nimic în acest sens, iar chestionarul istorico-literar trimis în vederea antologiei de faţă a rămas fără răspuns din partea autorului. Ar mai fi de menţionat numeroasele premii sf pe care Mihail Grămescu le-a obţinut pe parcursul deceniului care se încheie.*

Apărut în 1981 în colecţia „Fantastic Club“ a Editurii Albatros din Bucureşti, volumul cu care a debutat Mihail Grămescu (şi care rămâne singurul său volum până în momentul de faţă). Aporisticon (*subintitulat* Glosar de civilizaţii imaginare), *se înscrie ca un reper însemnat în evoluţia sf-ului românesc din ultimele decenii, şi nu doar pentru că a fost primul volum publicat de unul dintre tinerii din „noul val”, dar şi – în primul rând – prin valoarea sa intrinsecă. Apariţia între coperte de carte a primului reprezentant al „noului val” a fost salutată cu căldură atât de „generaţia vârstnică”, prin vocea lui Adrian Rogoz (în* Viaţa Românească), *cât şi de „generaţia de mijloc”, prin Voicu Bugariu (în* Luceafărul) *şi Gheorghe Săsărman (în* Contemporanul). *Acesta din urmă, de exemplu, remarcând „incandescenţa trăirii intense a unor fapte imaginare”, „atmosfera magică şi învăluitoare”, „scriitura foarte personală” a textelor din* Aporisticon, *„sugestivitatea cu care impun câte o parabolă“ etc., conchide: „Vădind un veritabil cult pentru filosofia antică şi pentru mitologie, ca şi pentru universul borgesian, cartea este străbătută de obsesia câtorva mari teme – paradoxul logic, călătoria iniţiatică, anamorfoza spaţio-temporală, labirintul, echivalenţele dintre animat şi inanimat, dintre raţional şi non-raţional ş.a.m.d.”.*

La rândul lui, Voicu Bugariu îşi sintetizează impresia de lectură şi, implicit, caracterizează scrisul lui Mihail Grămescu, într-o metaforă critică ea însăşi antologică: „Cu dezinvoltură de artist naiv, Mihail Grămescu face abstracţie de codurile

cunoscute ale genului; prozele sale, născute parcă sub imperiul unei prea ridicate presiuni a inspiraţiei, ţâşnesc precum jeturile de aburi scoase de o locomotivă «Pacific» aflată în staţionare”.

În anii care au trecut de la apariţia primului său volum, Mihail Grămescu a mai publicat prin reviste, almanahuri, culegeri colective etc. Un număr considerabil de „proze scurte“ sf, suficiente pentru a acoperi spaţiul unui eventual al doilea volum. Dintre acestea, cea mai cunoscută, inclusiv peste hotare, în, traducere franceză, este fără îndoială Cântecul Libelungilor *(apărută mai întâi în 1984, în* Almanah Anticipaţia 1985, *reluată apoi în culegerea* O planetă numită Anticipaţie, *Editura Junimea, Iaşi, 1985). Avem de-a face, aici, cu un foarte complex nex motivic, în care putem recunoaşte, inextricabil întreţesute, şi „lumea pe dos”, şi „războiul lumilor”, şi „căutarea absolutului”, şi condiţia „mutanţilor”; aceştia din urmă, mutanţii („libelungii”), trebuie să se sacrifice non-violent în faţa violenţei bestiale a oamenilor „normali”, pentru a conserva, într-o carcasă somatică ne-umană, tocmai idealul uman suprem, „absolutul”, oportun lăsat însă de scriitor într-o ambiguă indeterminare poetică.*

Am preferat, totuşi, pentru economia de mijloace, superioară, două. Povestiri mai scurte din volumul amintit, Aporisticon. *În prima dintre ele,* Fenotipul de ceaţă şi picăturile de nimic, *„incandescenţa trăirii intense a unor fapte imaginare“ se exprimă, cum am văzut că spunea Gheorghe Săsărman, printr-o „scriitură foarte personală”, rezultată aici din asumarea în plan stilistic, de la primul la ultimul cuvânt, a unei „stări deosebite de surescitare nervoasă“ sub imperiul căreia personajul-narator se află şi îşi debitează pe nerăsuflate monologul narativ.*

Performanţa stilistică nu mai este la acelaşi nivel în Merele negre, *în schimb aici trece în prim plan performanţa semantică, „mesajul”, asupra căruia oricine se ta putea edifica pe cont propriu, parcurgând cele nici trei pagini ale povestirii (şi neuitând, bineînţeles, anul în care ea a apărut, în care n-a ezitat să apară: 1981; redactor de carte: Constantina Paligora). Şi, nu mai puţin, performanţa compoziţională. Proporţiile reduse, de* short story, *fac aici posibilă şi necesară o adecvată soluţie de ordin compoziţional – elipsa – ale cărei virtuţi răscumpără lungimile şi prolixităţile din alte piese ale volumului. „Punând punct” textului înainte ca virtualităţile prolifice congenitale ale „lumii pe dos”, sub raportul invenţiei de detaliu ca şi sub*

raportul arborescenţei de semnificaţii, să ajungă a se transforma din calitate în defect, se creează, în primul moment, impresia de a se fi terminat prematur, în momentul când abia ar fi urmat să se înceapă; nu este aşa, pentru că, deşi lipsită propriu-zis de o relevabilă diferenţă de potenţial epic între punctul iniţial şi cel final, dar asigurându-şi totuşi, prin înseşi datele intrinseci ale „ideii sf” adoptate, un minimal suport tensional, o astfel de short story *(şi nu e singura, mai există şi altele) nu lasă deloc impresia de stagnare epică; dimpotrivă, ea rămâne, în genul ei, o realizare fără cusur, rămâne în memorie ca o „lume pe dos” stopată în germene, ca o latentă anti-utopie „neagră“ (de!) de posibile proporţii mai largi, comprimate însă, ori reprimate,* în nuce. *Suspendarea subită a escaladei extrapolării de tip sf în chiar momentul atingerii punctului culminant poate genera, aşadar, efecte literare valabile, chiar dacă astfel, prin această eschivă compoziţională, conflictul este blocat înainte de a se declanşa, „lumea pe dos” autodizolvându-se înainte de a intra în amestec exploziv cu un eventual „război al lumilor”.*

FENOTIPUIL DE CEAȚĂ ŞI PICĂTURILE DE NIMIC

O mai ţineţi minte pe Ani? Cum „care Ani?” Ani, prietena noastră! Cum aţi putut s-o uitaţi pe Ani? Cum puteţi fi aşa de indiferenţi faţă de o fiinţă alături de care aţi trăit, de o fiinţă pe care aţi cunoscut-o şi căreia, deşi acum vă străduiţi să faceţi pe neştiutorii, ca să nu vă tragă soţiile de mânecă, ei bine, cu toate astea, pe vremuri i-aţi făcut declaraţii înfocate de dragoste, şi nu numai că i-aţi făcut declaraţii, dar, dacă ea ar fi schiţat cel mai mic gest de încurajare, nu v-aţi fi dat deloc în lături să îngenunchiaţi la picioarele ei, să vă tăvăliţi cu ea, ori individual, ori în grup, asta v-ar fi fost, desigur, indiferent, să-i sărutaţi mâinile, sau genunchii, sau orice altceva, numai să-i puteţi atinge, pipăi, mângâia carnea aceea fragedă şi proaspătă care îşi juca muşchii nervoşi sub pielea de o fineţe mai gingaşă decât simţul vostru era dispus să-i acorde. Acum faceţi pe neştiutorii, ca şi cum nimic din toate astea nu v-ar spune nimic, proţăpiţi ca bâtele lângă matroanele voastre care vă învăluie din când în când cu ochiade severe şi posesive, şi atunci vă îndreptaţi

cravata cu un gest de o siguranţă zdrobitoare, abordaţi măştile distinse şi pretenţioase şi nu vă mai amintiţi nimic, nici de Ani, nici de toate poveştile astea stupide, pur şi simplu stupide, şi mă întrebaţi jenaţi dacă nu cumva eu sunt cel care v-am confundat cu altcineva care poate seamănă cu dumneavoastră, încât să se poată presupune că această asemănare aparentă este numai o iluzie a mea, fiindcă trebuie să accept, nu? că mă aflu într-o stare deosebită de surescitare nervoasă, şi nu puteţi să vă explicaţi ce mi-a căşunat aşa, dintr-o dată, pe dumneavoastră şi tocmai pe dumneavoastră, ci mai du-te, omule, în durerea ta, că avem treburi importante, suntem oameni serioşi, ce Dumnezeu, nu poţi să-ţi dai seama că e o confuzie?

Nu, domnilor, dumneavoastră sunteţi, nu vă confund cu nimeni, şi ştiţi şi dumneavoastră foarte bine că nici nu poate fi vorba de aşa ceva, de altfel mă cunoaşteţi şi dumneavoastră tot atât de bine, chiar dacă la început nu m-aţi recunoscut, sau aţi fi vrut să nu mă recunoaşteţi şi să răsuflaţi uşuraţi dacă şi cu aş fi trecut pe lângă dumneavoastră fără să vă văd. Mă cunoaşteţi, şi ştiţi precis şi la care Ani mă refer, şi, fie vorba între noi, nici n-aţi cunoscut mai multe Ani la viaţa voastră, sau, în fine, nu atâtea încât să poată fi vorba de vreo confuzie. Una singură a fost cea pentru care, acum un număr *n* de ani, aţi fi fost în stare, oricare dintre dumneavoastră, aţi fi fost dispuşi să renunţaţi şi la familii, şi la nume, şi la viitor, şi la trecut, aţi fi putut să treceţi orice cu vederea şi să vă duceţi oriunde după ea. V-ar fi putut pune cu uşurinţă pe atunci oricăruia dintre voi pirostriile pe cap, numai că se pare că ea nu voia asta, nu v-a cerut niciodată asta, şi, oricât de mândră este matroana dumneavoastră de demna, de distinsa şi onorifica dumneavoastră fiinţă, Ani de care vă spun nu a fost niciodată mulţumită de voi sau încântată, chiar dacă v-aţi fi dat şi tumba de jur-împrejurul ei sau aţi fi aruncat cu milioanele. Şi oricât de zgârciţi vă dovediţi astăzi, pe atunci niciun sacrificiu nu vi s-ar fi părut prea mare ca s-o cuceriţi într-un fel sau altul.

Poate că vă puneaţi şi dumneavoastră pe atunci întrebarea de unde avea o fată, singură într-un oraş străin, banii pe care îi avea şi pe care nu punea niciodată niciun preţ, cu acea nobleţe de care numai ea era capabilă. Felul în care ştia să plătească orgiile la care aţi fost şi dumneavoastră invitaţi uneori vă umilea

şi vă dădea complexe, atunci când voi, invitând-o la vreun local de lux, ea aduna la masa voastră toţi derbedeii care o cunoşteau sau măcar auziseră de ea, cu o mărinimie ce vă dădea fiori la pungă. O, nu se putea spune despre Ani că ar fi fost meschină, şi, de altfel, era atât de aeriană şi de volatilă încât vă scăpa printre degete. Bineînţeles, între voi, când ea nu era acolo să vă râdă în nas, vă lăudaţi cu duritatea voastră, şi care mai de care o ponegreaţi în ochii celorlalţi, lăudându-vă cu gesturile voastre şi pretinzând că aţi avut-o şi că, de altfel, nici nu vă preocupă asemenea fiinţe decât sub forma unei trecătoare aventuri, dar toţi ştiaţi că minţiţi şi că aceste măşti erau doar defulări ale ciudei şi disperării că, într-adevăr, ea era o fiinţă pură, cu adevărat intangibilă, cu care niciunul dintre voi nu se putea lăuda cu nimic. Dar cu absolut nimic!

„Cheltuie banii cum numai o fiinţă care nu ştie cum se câştigă un ban poate să o facă“ era sloganul vostru care încerca să explice în ochii celorlalţi, şi mai ales ai voştri, meschinăriile de care eraţi otrăviţi în apropierea ei. „Se vede că nu a muncit niciodată: numai o desfrânată poate să-şi permită risipa asta! Dar lasă că o să dea şi ea de fundul sacului, că nu există sac fără fund! Atunci s-o vezi cum o să vină în genunchi la noi!” Dar ea nu venea să cerşească nimănui nimic, şi acest lucru întrecea puterea voastră de înţelegere.

Vă mai aduceţi aminte cum dansa Ani? Mai ţineţi minte cum putea să danseze? Doamne Dumnezeule! Când începea să danseze se goleau ringurile şi lumea se trăgea pe margini să se uite la ea. Femeile erau invidioase şi geloase, iar bărbaţilor le sticleau ochii. Şi niciunul dintre voi, dar absolut niciunul, nu putea dansa alături de ea fără a se simţi handicapat. Avea întrînsa atâta forţă, atât temperament şi frumuseţe că puteai sta să te uiţi zile întregi la ea dansând, fără să mai ai nevoie de nimic altceva, şi ea, la rândul ei, era în stare să danseze, fără să obosească şi fără să pară că depune un efort fizic, zile şi zile în şir, fără să se repete sau să folosească şabloane.

Dar cred că mai ţineţi minte că Ani, ce părea un resort neobosit, o fiinţă ce nu părea să aibă nevoie de somn sau de hrană şi pe care nimeni nu se putea lăuda că ar fi surprins-o vreodată ca având nevoi organice, aşa cum au ceilalţi oameni, mai ţineţi minte? Cădea uneori într-un soi de apatie, într-o stare de oboseală tulbure din care nimic nu o putea scoate. Era o

stare copleşitoare, şi, atunci când o cuprindea, oricine i s-ar fi aflat alături nu putea face nimic pentru ea, şi această conştiinţă a neputinţei noastre era zdrobitoare. Nu o dată cei care o cunoşteam mai bine, cei care i-am fost mai apropiaţi, ne-am trezit cu obsesia de a ne curma zilele, şi când ne gândeam mai bine la mobilul care a stârnit în sufletul nostru o asemenea furtună, ne dădeam seama că totul nu pornea decât de la faptul că Ani era tristă.

Şi, apoi, cred că vă mai amintiţi, se stârnise, cam tot pe atunci, moda cu nişte jucării care invadaseră piaţa (unii dintre voi poate că mai au şi acum pe acasă câte un astfel de mărunt obiect). Erau nişte globuleţe mici de cristal, pline cu un fel de ceaţă fumurie, nişte jucării americane sau nemţeşti, nu mai ţin minte exact, un soi de picături ca nişte perle, care se vindeau la toate magazinele. Pe atunci erau o puzderie de prostii din astea peste tot. Mici picături de nimic, fiindcă în prospect scria că sunt concepute dintr-o mică încărcătură de neant care poate imortaliza ectotipul cuiva, nu conta al cui. Era genul de invenţii făcute de cei care se umpleau de milioane din tot felul de fleacuri, şi toată lumea se îmbulzea care mai de care să le ia, mai ales că erau nişte jucărioare ce funcţionau cu nimic. Da, aşa scria în prospect: „Minunea secolului nostru, perpetuum mobile; o jucărie excelentă care funcţionează cu nimic! Energia vidului!”

Erau mici mecanisme asemănătoare unor aparte de fotografiat, care furau imaginea VIE a persoanei către care erau îndreptate: mici fleacuri ce înmagazinau în perla lor de nimic ectotipuri care puteau fi privite apoi oricând: captive în biluţele unor jucării. Oricine putea lua mostre ale oricăror persoane şi să le poarte apoi cu el oriunde prin lume, şi ectotipul cel mititel făcea în interiorul picăturii lui de vid ceea ce făcuse în realitate arhetipul atunci când fusese surprins şi imortalizat. Şi toate astea fără niciun consum de energie, aşa cum de altfel garanta şi fabricantul, fiindcă micul glob era conceput dintr-o sferă perfectă de vid ai cărei pereţi de oglinzi unidirecţionale lăsau să treacă fluxul energetic doar înspre interior, focalizându-l în centrul de nimic al bilei şi nemaipermiţându-i să iasă de acolo, aşa încât în mica sferă de nimic ectotipul de ceaţă, odată înlănţuit, rămânea acolo în vecii vecilor, materializat în focarul concav şi omogen al pereţilor picăturii. Captiv în lumea lui de vid.

Cu toţii ne-am îngrămădit atunci cu sferele noastre de câţiva bani şi am furat din Ani, pe care am fi dorit-o toţi a fiecăruia şi care nu era o nimănui. Oricine îşi putea permite această ieftină fericire. Şi Ani dansa sau zâmbea sau se plimba în aproape toate buzunarele noastre. Şi, după aceea, noaptea când aveam insomnii, sau în momentele de plictiseală, sau într-un peisaj romantic, atunci când ne plimbam cu barca, de exemplu, şi ni se făcea dor de forma aceea feminină, scoteam nostalgici din buzunare micuţele picături de nimic şi ne delectam urmărind ectotipul clar şi fidel al celei mai femei dintre toate femeile, care ne zâmbea de acolo, care dansa, care ni se dezvăluia parcă numai nouă în nevinovatele jucării care, aşa cum fabricantul ne garantase, funcţionau cu nimic.

Dar cum aţi putut crede dumneavoastră că poate exista ceva pe lumea asta care să funcţioneze efectiv cu nimic? Cum aţi putut fi atât de naivi şi de inocenţi încât să nu vă imaginaţi că furaţi totuşi pe cineva când vă însuşiţi cu un preţ de nimic o fiinţă umană cu tot ce are ea al ei? Nu v-a mustrat niciodată conştiinţa? Nu aţi avut niciodată remuşcări?

Ei bine, Ani, cu timpul, cădea tot mai des în stările de depresiune pe care vi le amintiţi şi dumneavoastră foarte bine. Era din ce în ce mai obosită şi, în timp ce oricare dintre noi suporta îmbătrânirea biologică a unei singure persoane, ea se uza cu o viteză incredibilă, uluitoare. Cred că circulau pe atunci deja câteva sute dacă nu chiar mii de picături de nimic purtând în ele ectotipul imortalizat al prietenei noastre Ani.

Atunci când dumneavoastră plecaţi care încotro, vă căsătoreaţi şi vă bucuraţi de primele fericiri conjugale, prietena noastră Ani începuse să-şi poarte stigmatele primelor riduri; atunci când dumneavoastră vă făceaţi primele planuri mari de viitor şi vă vedeaţi cu ochii primele vise realizate, pielea cea fină, vă mai amintiţi de ea? Pielea ei suavă începuse deja să poarte patina sculpturilor antichităţii. Şi în tot acel timp, de câteva ori pe zi, pe minut, poate chiar pe secundă, undeva pe lume, mâini mal fine, mâini mai delicate, mâinii mai grosolane, mâini de toate felurile deschideau cutiuţe cu picături de neant în care îşi ţineau suvenirurile de două parale şi o scoteau de acolo să se uite la ea, să o prefire cu gânduri mai mult sau mai puţin tandre, cu intenţii mai mult sau mai puţin abjecte, o răsfirau printre degete pe dinaintea ochilor lacomi…

Am asistat cu toţii la declinul ei în sunetul declicurilor casetelor cu picături de neant, şi niciunul dintre noi nu a înţeles că aceste inocente jucării infernale funcţionau cu energia şi cu materia prietenei noastre Ani, pe care o iubisem sau încă o mai iubeam cu toţii, şi tocmai această iubire era criminală, degradantă, distrugătoare.

Zilele trecute, înainte de a pleca într-o călătorie, zilele trecute, uitasem de mult timp de Ani, am dat de cutiuţă într-un sertar ascuns al biroului, unde o pusesem cândva să nu o găsească soţia, şi am luat-o cu mine fără să ştiu precis de ce, dar, când am deschis-o, în tren, şi am văzut că ectotipul nu mai este la locul lui, am înţeles dintr-o dată că EA nu mai era. Ani cea adevărată, cea care alimentase cu sufletul şi trupul ei câteva mii sau milioane de picături de neant menite să ne furnizeze câte o clipă de fericire fiecăruia dintre noi, abia atunci am înţeles că ştiuse tot timpul care este adevărul, dar că se sacrificase cu acea generozitate ce o caracteriza, cu acel fel de a fi ce ne-a complexat întotdeauna.

Ei bine, cum puteţi atunci, domnilor, să Pretindeţi fără niciun fel de ruşine că nu ştiţi despre care Ani e vorba? Şi cum mai puteţi să staţi atât de serioşi la braţul matroanelor voastre? Şi nu vă daţi cu capul de pereţi, sau cu fundul de pământ, sau altceva de genul ăsta? Nu înţelegeţi? Ani a murit! Filfizoni penibili, donjuani avari, parodii umane, Ani, singurul om dintre noi, a murit. Ce sens mai poate avea tot bâlciul vostru? Pentru cine vă mai străduiţi să fiţi impresionanţi, convingători, distinşi, grandioşi? Ce importanţă mai poate avea acum impresia pe care o veţi lăsa celorlalţi, când, slavă Domnului, ştim foarte bine cu toţii ce se ascunde sub măştile voastre impozante? Ani a murit! Puteţi face orice: puteţi să vă strângeţi de gât pe străzi unii pe alţii, puteţi să vă băgaţi degetele în nas, în ochi, în urechi! Nu mai are nicio importanţă! Ani nu mai este printre noi!

MERELE NEGRE

La început toată lumea fusese încântată. Toţi nu voiam să cumpărăm decât mere negre. Au existat şi nişte demonstraţii şi proteste că sunt prea puţine şi numai unii dintre noi puteau să-şi permită să cumpere. Existau oameni care nu văzuseră niciun

măr negru în viaţa lor... Aşa a început ceea ce numim astăzi „moda neagră”. Dar să nu credeţi cumva că nu au existat şi oameni pe care acest curent să-i sperie. Au existat şi dintre cei care să: vadă în asta o dramă, o primejdie, un viciu. Unii esteţi au vorbit despre lipsa de gust a negrului, unii despre lipsa de imaginaţie a epocii care reduce totul la această culoare, despre uniformitate şi monotonie. Dar oamenilor puţin le-a păsat de toate astea. Toţi voiau cât mai multe mere negre, cât mai mulţi hibrizi negri, cât mai multe minuni biologice.

Faptul că ici şi colo câte un savant scrupulos începea să facă supoziţii pesimiste, despre unde vor duce în viitor merele negre, nu poate şi nici nu a putut fi niciodată o stavilă, o piedică în calea avântului.

Merele negre au apărut timid. Nimeni nu ştie precis cum. S-au lansat mai multe ipoteze susţinute în mod egal. Cele mai importante din punct de vedere logic, dacă dăm la o parte poveşti de genul „fructe aduse din alte galaxii” sau „teoria alunecării spectrului spre negru ca o dovadă a accelerării sau încetinirii vitezei de spin sau chiar general universală în urma dilatării sau comprimării universului”, cele mai importante ipoteze, deci, erau cele ale optimiştilor ştiinţofili care afirmau că e vorba de un hibrid obţinut pe cale de laborator prin selectări consecutive artificiale care au dus la asemenea plante feerice ce sfidează lumea vie prin inutilitatea culorii adoptate; cealaltă teorie serioasă despre apariţia merelor negre aparţinea unor savanţi pesimişti, care afirmau că în urma influenţei îndelungate şi constante a omului asupra naturii, şi în urma controlului permanent şi a înmulţirii divizate şi stimulate, fiinţele vii pierd treptat calităţile şi criteriile de selecţie, ducând la aberaţii de natura merelor negre, care ar fi nişte monstruleţi bastarzi ai speciei.

Adevărul este că nimeni nu ştia nimic cert şi că, oricum, merele negre comparate eu nişte simpatici cartofiori orbi, dar nu subpământeni ci aerieni, născuţi şi crescuţi în soare, merele negre erau, cum vă spuneam, tot mai rentabile, tot mai cerute şi preferate de toată lumea.

Frumoasa epocă a începuturilor! Cât de frumoase sunt începuturile! S-a ajuns la exagerările oricărei tinereţi. „Nu vrem culori”, sau „cea mai pură culoare a culorilor”, sau „puneţi pe o foaie de hârtie toate culorile şi amestecaţi-le: ce culoare veţi

obţine? NEGRU!” Erau sloganurile cu care defilam. Ne impuneam treptat prin număr.

Ne-am impus cu greu. Existau la început legi restrictive. Nu era voie să cultivi mere negre. Nu era voie să le comercializezi apoi. Dar, treptat, au apărut tot mai multe specii. Chiar şi cei care voiau să prezerve vechile culori de sorcovă ale planetei s-au văzut în situaţia în care nu aveau cum să evite evenimentul. Câinii negri, pisicile negre, garoafele negre, trandafirii şi apoi crinii negri, chiar şi steagurile negre pe care tot mai multe state le arborau erau implacabile. Fiindcă, din toate metisările, negrul, fiind dominant, transmitea urmaşilor principala informaţie. Şi odată apărută într-o familie, într-o specie, pe un continent sau altul, nu era decât o problemă de timp răspândirea şi generalizarea ei. Această calitate, odată câştigată, nu se mai pierde, calea este ireversibilă. Cu toate străduinţele conservatorilor, nu s-a reuşit să se reducă nicio plantă, niciun animal înnegrit la altă culoare. Era argumentul nostru fundamental, de altfel.

Asta este. De fapt, a fost o luptă crâncenă. Privită prin prisma de azi a lumii, de dincoace de victorie, aţi putea crede că totul a fost normal şi uşor. Dar nu a fost aşa. A fost nevoie de compromisuri, de lupte, de trădări şi de foarte, foarte multă suferinţă ca să se ajungă aici.

Dar acum, aici, după victoria totală, deşi am fost un militant activ, stau şi îmi aduc aminte, şi mă apucă un fel de nostalgie după imaginile acelea pestriţe, de bâlci, de altădată. Grădinile acelea multicolore îşi aveau parcă farmecul lor. Asta este probabil bătrâneţea, copii. Parcă îmi e dor să văd iar câmpurile verzi, casele de cărămidă roşie, florile albastre, galbene, roşii şi albe, acele lucruri, fiii mei, pe care voi nu le veţi mai vedea niciodată. Şi, în urma unei vieţi de luptă pentru exact asta, îmi pare rău. Pentru că erau tare frumoase.

Zicând acestea, bătrânul se ridică şi spune cu glas tremurat copiilor să se culce, trage perdeaua şi cerul întunecat punctat de stele nu se mai zăreşte prin fereastră. Este iarnă, şi frigul sticlos trezeşte în corp amintiri şi dorinţe atavice şi bestiale –, să dai foc la ceva! „Combustibili” se numeau lucrurile destinate focului.

— Crezi că au existat vreodată asemenea chestii? întreabă cel mic.

— Nu ştiu. Cred că e doar o poveste. Bunicul ne-a spus o poveste să adormim. Şi, oricum, ia încearcă să-ţi închipui ce prostie ar fi un câmp pestriţ. Ca să-ţi faci o idee, gândeşte-te numai la ce simţi când îţi scoţi ochelarii de protecţie şi te uiţi în soare. Cum crezi că ar putea fi frumos aşa ceva?

Copiii adorm repede. Nu li se mai aud decât respiraţiile regulate. Şi, din cealaltă cameră, a adulţilor, paşii furişaţi ai bunicului, care se plimbă printre paturile suprapuse, şi tusea seacă a tatălui.

CONSTANTIN COZMIUC

Născut la 20 ianuarie 1952 la Timişoara, în 1977 Constantin Cozmiuc a absolvit în oraşul natal Facultatea de Inginerie Chimică, a lucrat apoi trei ani ca inginer chimist la Făgăraş, iar din 1980 este cercetător ştiinţific la Centrul de Chimie din Timişoara. A debutat în 1983, în paginile fanzinului Paradox, *editat de cenaclul timişorean „H. G. Wells". În* Paradox, *în* Helion, *în Almanah Anticipaţia şi în alte periodice, el a publicat de atunci un număr de povestiri şi nuvele sf care i-ar da oricând dreptul la un volum propriu de debut, cu atât mai mult cu cât multe dintre ele au obţinut premii şi distincţii la concursuri cu participare foarte competitivă: Premiul II la Consfătuirea anuală pe ţară a cenaclurilor sf, desfăşurată în 1984 la Cluj-Napoca, pentru povestirea* Colţii tăioşi ai speranţei *(publicată în* Almanah Anticipaţia 1986); *Premiul special al juriului la Consfătuirea similară din 1985, pentru povestirea* Aşteaptă-mă în visul de mâine *(publicată în* Almanah Anticipaţia 1987); *Premiul pentru nuvelă la Consfătuirea similară din 1986, pentru* Maidanul cu extratereştri *(nuvelă publicată în* Almanah Anticipaţia *1988); Premiul pentru literatura de anticipaţie al revistei* Ştiinţă şi tehnică *pe anul 1987; în acelaşi an, Premiul special al juriului la Consfătuirea anuală pe ţară, ţinută la Craiova, pentru povestirea* Timpul este umbra noastră *(publicată în* Almanah Anticipaţia 1989, *de unde îi preluăm textul şi îi împrumutăm titlul pentru antologia de faţă); Premiul pentru povestire la Consfătuirea similară din 1988, desfăşurată la Piteşti, pentru* Şopronul cu neuristori *(povestire publicată în* Almanah Anticipaţia 1990).

Atât cât pot să-mi dau seama la o lectură fragmentată şi discontinuă, există de regulă în povestirile şi nuvelele sf ale lui Constantin Cozmiuc mai întâi un nivel al reprezentării de tip „realist", nemijlocit accesibil percepţiei, pe care-o poate uneori şi acapara, dublat însă de un nivel al proiecţiei în non-reprezentabil, uşor de sesizat şi acesta, deşi mai puţin uşor de definit. Pe primul nivel, autorul ştie să fie la fel de firesc şi dezinvolt atât jucând „acasă", „pe teren propriu", cât şi „în deplasare"; altfel spus – este în acelaşi timp foarte „autohton" (cu o cochetă nuanţă de pitoresc regional, „bănăţenesc") şi

foarte „cosmopolit” (cu o nu mai puţin cochetă nuanţă de exotism „West”, „americănesc”): „mască *a lui Ianus” pe care-o poartă fie alternativ, de la o povestire la alta, fie chiar simultan, în unul şi acelaşi text (proba perfectă fiind, în acest sens, povestirea* Acasă, printre nori, *din* Almanah Anticipaţia 1990, *apărută anterior şi în* Paradox ’86).

Indiferent, însă, pe ce teren ar fi localizată această reprezentare a realului, şi oricât ar fi ea de ademenitoare ca „iluzie realistă”, oricât de vivace, de alertă, de colorată, de pitorească, de „românească” ori de „americănească“ ş.a.m.d., – de-abia proiecţia în non-reprezentabil (am identificat-o mai sus, convenţional, cu un al doilea „nivel”) rămâne să dea adevărata măsură a înzestrării specifice scriitorului de Science fiction: *accesul, la fel de firesc şi de dezinvolt în cazul lui Constantin Cozmiuc, la acel* „sense of wonder“ *care este adevărata vocaţie şi adevăratul filon aurifer pe întinderile continentului sf.*

Iar Constantin Cozmiuc ştie nimeri, sistematic, acest filon, mereu parcă „în joacă”, mereu nonşalant, cu acel fler inaparent ori cu acea inexplicabilă „baftă” a căutătorului de aur ce-şi exaspera odinioară confraţii mai laborioşi, dar mai nenorocoşi. Toate acestea – condimentate cu un humor „băieţesc”, cu un aer „ştrengăresc”, garçon, *pentru care Constantin Cozmiuc mai e încă destul de tânăr ca „să-l prindă”.*

TIMPUL ESTE UMBRA NOASTRĂ

N-aş putea spune cu precizie care este prima mea amintire legată de această rudă îndepărtată, plecată acum pentru totdeauna spre. Meleagurile despre care vorbesc doar miturile. Ştiu doar că avea talentul să apară când toată lumea se obişnuise cu gândul că a dispărut şi să plece, cu îndeletniciri neclare, în clipa când oamenii se obişnuiseră din nou cu ciudăţeniile sale.

Pe oricine ai întreba de el, îl vei vedea cum îşi reţine un zâmbet. La fel au primit şi ştirea morţii sale: ca pe o ultimă şotie a acestui copil prea curând acoperit de mantia vremii, cum îi plăcea chiar lui să spună despre sine în clipe de remuşcare. Prietenii lui erau o turmă de zbanghii bătrâni, minte de flăcăi în trupuri deşirate, toţi gata să se ia la trântă cu nepoţii lor, asta

când nu erau prea ocupaţi cu petiţii care vesteau teorii care mai de care mai excentrice.

Mi-a rămas de la el un dosar albastru cu coperţi de carton, şi trebuie că ţinuse mult la el, de a făcut tot ce i-a stat în putinţă să mă vadă cu el în mână şi să-i promit că nu-l voi deschide decât după apropiata sa plecare. Atunci, eram convins că iar se duce prin munţi, să hălăduiască pe lângă ciobani, iscodindu-i să afle poveşti demult uitate.

A plecat neştiut de nimeni, ca întotdeauna. Vecina care-şi făcea pomană cu el aducându-i pâine – căci el uita mereu să-şi cumpere –, l-a găsit palid şi încremenit într-un zâmbet neînţeles, ca şi cum l-ar fi păcălit pe Charon de cuvenitul bănuţ. Lăsase în ordine, pe o măsuţă bătrână răsîncleiată, tot ceea ce se cuvenea făcut pentru a-l petrece pe ultimul drum, totul achitat până la ultimul bănuţ, de la tainul clopotarului la plata strâmtului loc în care avea să-şi petreacă veşnicia.

Hainele sortite acestui drum erau puse la-ndemână, periate şi proaspăt călcate, nu pot să nu zâmbesc amintindu-mi cum spunea „dunga făcută cu piclăzăul electric iese strâmbă”, lumânări şi chibrite stăteau gata să-i lumineze taina.

După săvârşirea celor cuvenite, rude neştiute, care apăruseră parcă atrase de izul moştenirii, şi-au disputat dezamăgirea, alegându-le fiecare cu câte o mică amintire pe care o vor lăsa la rândul lor altora. Mie au hotărât să-mi lase cărţile bătrânului, după ce au trecut prin piaţă şi pe la anticariat şi, nepunându-le vinde, au decis că-s simple hârţoage. Le-am mulţumit cu lacrimi în ochi, abia stăpânindu-mi râsul când i-am văzut cât de mulţumiţi sunt că m-au tras pe sfoară, şi m-am dus apoi să citesc dosarul.

Am rupt sigiliul cu sentimentul că desfac un hrisov de taină şi i-am dezlegat cu greu nodurile, hotărât să nu le tai, dintr-o pornire superstiţioasă de care mi se făcu pe loc ruşine. Înăuntru nu era Harta Comorii, nici planurile vreunei invazii planetare, ci un alt dosar, mai vechi, pe care bătrânul caligrafiase cu litere picturale numele meu şi data morţii sale, alături de o propoziţie ciudată căreia nu i-am găsit atunci niciun înţeles: *„Timpul este urma* (sau umbra) *noastră”,* scrisă parcă în grabă, căci mijlocul abia se putea citi.

Dosarul fusese, după cât se părea, sustras dintr-o arhivă, căci purta tipărit un antet pompos: PREFECTURA POLIŢIEI, urmat de

numele oraşului şi al judeţului, imprimate cu litere groase sub stemă şi, dedesubt, caligrafiat cu tuş negru: *„Cazul Moroşianu”.*

Scrisul bătrânului se aşternea simetric, în colţul din dreapta jos.

Nu erau prea multe hârtii în dosar, aşa că m-am apucat să le citesc imediat. Am reluat lectura de trei ori. Am privit filigranul hârtiei cu lupa, am încercat să-l şterg – în zadar, documentele păreau autentice. Am băut cafea după cafea şi m-am mirat ore în şir. I-am replicat soţiei – către dimineaţă – că în bucătărie am dreptul să citesc cât îmi place.

Prima pagină este o tăietură din *„Universul”.* Se poate vedea şi un „ex libris”, tăiat pe jumătate, lăsând să se înţeleagă faptul că ziarul aparţinuse unei colecţii particulare:

MISTERIOASA DISPARIŢIE DIN STRADA MUŞCATEI, spune titlul, urmat de o descriere destul de seacă, semn că încă nu se ambalaseră spiritele:

Ieri, în strada Muşcatei, la numărul doi, a fost chemată poliţia pentru a constata dispariţia profesorului Moroşianu. Comisarul Şiclovan, care a condus ancheta, a observat semna de luptă, pete de sânge pe mobilă, precum şi lipsa oricărui indiciu despre locul în care ar fi putut fi ascuns cadavrul profesorului. Urmele de sodă din baie ne îndreptăţesc să credem că trupul nefericitului profesor ar fi fost dizolvat şi scurs la canal. Comisarul însă neagă această posibilitate, declarând că asasinul nu ar fi avut timp pentru aşa ceva şi că mai degrabă a fugit undeva după lupta ce a alertat vecinii. Vom reveni cu amănunte.

Articolul nu mi-a lăsat nicio impresie. Cel mult un sentiment de mirare nelămurită: nu ştiam că bătrânul putea fi atât de pasionat de vechi enigme poliţiste. Urma o declaraţie a unei oarecare Vespina Mândruţă, a cărei „caligrafie” ar face deliciul oricărui grafolog amator.

Îmi imaginez scena:

O femeie între două vârste, cu trup opulent şi fardată şic, răspândeşte un miros de parfum ieftin în încăperea plină de fum. Îl priveşte galeş pe comisar, încercând să-i prindă privirea. Repetă de mai multe ori că profesorul o stima în mod deosebit, că-i spunea, cu pălăria-i englezească în mână, „Cu adânc

respect, stimată doamnă” şi că-i plăceau muşcatele din geamul ei. Dar comisarul insistă să scrie ce a văzut sau auzit, ea ar fi vrut să-i dicteze, el însă nu se lasă, şi atunci palmele ei muncite şi bătătorite de câte rufe a stors la viaţa ei (era spălătoreasă, deşi avea o pensie după bărbatul ei, mort în război), se luptă cu tocul prea gingaş pentru degetele-i butucănoase şi reuşeşte să mâzgălească hârtia pe care o am acum în faţă:

Io Vespina Mândruţă de profesiune liberă declar aici în faţa comisarului Şiclovan de bună voie că azi dimineaţă trecând prin faţa casei unde stă profesoru Moroşianu am auzit ţipete şi zgomote de mobilă trântită, vase sparte apoi o lumină mare care o luminat fereştile şi o bubuitură ca de piştol.

Îl cunosc pe profesoru Moroşianu care mă stimează şi mă salută cu adânc respect şi cumpără pâine de la nepotu-mio din colţ iar dânsu e foarte amabil şi păcat de tinereţile lui da cu femei ori scandaluri la crâşmă încă nu l-am văzut.

Am bătut în geamu lui da cum nu mio răspuns nime am crezut că lor bătută hoţii şi am chemat poliţia după care comisaru mio zis să şi scriu să rămâie la dânsu că profesoru nui.

Cum greu va fi reuşit comisarul să se debaraseze de colaboratoarea sa, scăpând doar cu promisiunea că o va mai căuta „pentru lămuriri ulterioare”.

După plecarea femeii, un subaltern l-a informat că profesorul avusese o idilă platonică la şcoala de fete unde, în ciuda tinereţii sale, reuşise să se facă angajat. Directoarea îl simpatiza, deşi era, după expresia ei, „cam excentric şi distrat”. Comisarul şi-a notat toate aceste lucruri pe un petec de hârtie rupt dintr-un caiet, pus la dosar după declaraţia Vespinei.

Apoi a chemat-o pe Maricica Pandelache, o tânără de 23 de ani, îmbujorată de farduri şi de aerul străzii, unde-şi practica meseria cu acte în regulă. Mă rog, partea publicitară a ei. A intrat în birou unduindu-se felin şi aruncând priviri profesionale în jur, apoi, văzând că aici clientela nu era dispusă să achite factura, a devenit naturală. Anturajul nu o speria: până la dobândirea statutului legal avusese nu o dată de-a face cu brigada moravuri, sesizată de concurenţă, şi „băieţii” de acolo i s-au părut destul de simpatici şi înţelegători. De fapt, unul din ei, care-i fusese o vreme „aimant du coeur”, o şi ajutase să între

în legalitate în pensiunea doamnei Mathilda, o firmă cu renumele încă neştirbit în memoria pensionarilor de astăzi, mulţi din ei foşti clienţi statornici.

— Vivi, îi spuse comisarul, alintând-o cu porecla „de stradă” cu care se alesese după ce fusese vivandieră într-o companie de de grăniceri. Vivi, spune-mi, l-ai văzut pe cel care-a intrat la profesor?

— *Mon şer,* se miorlăi ea, sigur că l-am văzut. Eram chiar vizavi de casa lui, unde, mă rog… l-am văzut. Era un bărbat cam de 70 de ani, cu părul alb, îmbrăcat în haine de oraş dar neobişnuit cu ele, că se tot uita prin vitrine şi geamuri să vadă cum arată. Am crezut că-i tătâne-su, că tare semănau.

— Da’ tu ce făceai pe-acolo? întrebă comisarul după ce-şi notase amănuntele pe care le citesc acum.

— Că voi nu ştiţi… făcu ea, silindu-se să roşească pudic. Fac şi eu ore suplimentare. Strada Muşcatei, între Pisicii şi Rozelor, o împart cu Margareta, săraca, o zi eu, o zi ea…

Comisarul nu insistă. Amândouă aveau mulţi fraţi, iar de la Mathilda nu încasau chiar o avere. Mai erau şi „peştii”, săritori la nevoie, care-l informau de tot ceea ce se petrecea prin cartiere.

— L-ai recunoaşte dacă l-ai vedea? o întrebă ajutorul comisarului, un bărbat mic şi fălcos, poreclit „Falconetti” de către colegi ca sancţiune pentru simpatia sa faţă de Mussolini (pentru cei mai mulţi – doar un clown, pe care nu s-a găsit cine să-l pună la punct).

— D’apoi cum? Cine-mi trece prin faţa ochilor îşi lasă fotografia aici, răspunse ea, bătându-şi fruntea cu degetul mare.

— Pe profesor îl ştii? Vreau să spun… ţi-a fost client? întrebă comisarul, după ce-i făcuse semn subalternului să spele putina.

— Îl ştiu bine de pe stradă… Client nu mi-o fost, n-o călcat pragul coniţei decât o singură dată, când l-or dus nişte legionari aproape pe sus. Voiau să-l atragă de partea lor, dar el nu-i prea suferea, îi era însă frică de ei, l-am văzut cum mă privea ca pe Maica Precistă, săracul… L-or îmbătat cu de-a sila şi s-or apucat să cânte d’ale lor, cu Căpitanul. Profesorul numa-ngâna aşa, după ei, şi, cum era cam matol, o lua pe lângă rău de tot, a batjocură. Îngeraşii, c-aşa-şi spuneau, Îngerii Domnului Zelea, s-or ofuscatără şi or vrut să-l bată, însă Mathilda o sărit la ei şi le-o zis că bătaie la ea-n stabiliment nu-i voie. Atunci ei l-or întrebat dacă ştie un cântec frumos, dar vorbeau cu pistolul în

mână, ca-n joacă. El s-o sculat în picioare şi-o zis că nu ştie decât nemţeşte şi ei tare s-or bucurat şi l-or rugat să le cânte. Atunci el şi-o mânjit o mustaţă ca a lu' ăla, al nemţilor şi le-o cântat „Dighidanche zin frai”, îl ştiu că l-am găsit scris într-un jurnal. Ei s-or supărat şi l-or dat afară, de atunci nu l-am mai văzut... Lu' coniţa i-o plăcut de el, că după ce-o plecat le-o zis fetelor „Uite mă, boarfelor, aşa ţiitori să-mi aduceţi în casă mă, ştie şi limbi străine, mă zurlitelor ce sunteţi, că de nu mi-aş face pomană cu voi v-ar mânca strada, gloabelor”.

Peste declaraţia ei Şiclovan scrisese (în partea de jos): „de verificat”. Apoi se apucase să citească o foaie mototolită, găsită în coşul de gunoi al profesorului, acoperită cu un scris greoi, încă neformat, dar cu înclinaţii spre caligrafie. Scria:

...*dar cel mai important lucru mi s-a părut a fi la Wells ideea că timpul este a patra dimensiune a spaţiului. Am mai citit asta la Hinton, dar cred că este fundamental greşit. Cum putem atunci explica translaţia celor trei dimensiuni într-un sens constant printr-a patra dimensiune? Nu!*

Mai curând putem vorbi de o dimensiune eminamente geometrică prin care se mişcă circular spaţiul tridimensional. Gravitaţia este atunci forţa centrifugă! Timpul? Viteza de rotaţie unghiulară...

Ce spui, iubitule?

„Iubitul” – scrisul era al profesorului, care notase cu roşu – răspunsese direct pe bilet: *Absurd! Timpul este ori energie, ori părere!* Dar nu-l trimisese înapoi, dovadă faptul că a fost găsit în coşul său de gunoi, alături de altul, scris chiar de el, după cum ne asigura legistul lui Şiclovan, în colţul din dreapta sus. Scria:

Pentru a ne putea deplasa în timp, în cazul când timpul este o altă dimensiune, trebuie să ne putem mişca prin el, să avem la dispoziţiune o forţă al cărei vector să cuprindă acea dimensiune şi a cărui mărime şi sens să le putem schimba după voie. Atunci lumea întreagă ne-ar sta la picioare, am vedea-o ca într-o fotografie care e mişcată şi tăieturi una după alta prin ea ne-ar da impresiunea clipei. Speculaţiunea asta, vai, nu poate duce însă decât la încrucişarea braţelor, căci natura nu are asemenea forţe, altminteri am fi observat deja fenomenul.

Ce spui iubito, te aştept duminică la locul ştiut numai de sufletele noastre?

Abia după ce am văzut scrisul de pe spate am înţeles de ce nu trimisese răspunsul. Problema începuse să-l frământe. Scria, cu cerneală violetă de data aceasta:

Şi totuşi… dacă luăm o sârmă de oţel şi opunem pe masă, apoi îi apăsăm capetele, ca se va îndoi de-o parte sau de alta. Numaidecât vom putea vedea că ea va veni şi în sus, într-o direcţie pe care planul nu o are!

Apoi, cu creionul:

Da, dar asta din cauză că direcţiunea era în interiorul structurii atomilor, în aranjamentul lor.
Dar noi nu conţinem oare timpul înlăuntrul nostru??!!

Ca şi mine, comisarul va fi fost impresionat de acest schimb de mesaje. Nu l-a interesat cine era juna divă, ci dacă nu cumva cele scrise au vreun temei ştiinţific este posibil. L-a întâlnit, pentru a se lămuri, pe un vestit profesor universitar al vremii, care a binevoit a-şi lăsa şi în scris mărturia părerilor domniei sale. Îmi imaginez întâlnirea:

— Îmi vorbeşti precum văd despre unul din aiuriţii ceia care scriu romanţuri ştiinţificeşti, spune profesorul, ştergându-şi fruntea asudată cu batista. Atunci, drăguţă, nu mai avem a discuta împreună…

— Nu, domnule profesor, nu-i un biet scriitoraş aiurit de ultimele cuceriri ştiinţificeşti, ci este profesor şi el, un tânăr care…

Brusc interesat, profesorul îl întrerupe pe comisar:

— Unde predă?

— La şcoala de fete din oraş. Are însă şi lucrări publicate în revistele noastre şi în străinătăţuri…

— Ce reviste, pufneşte somitatea, ironic. *„Ziarul ştiinţelor populare şi al călătoriilor”,* sau cum i-o fi zicând. Fii serios domnule, astea sunt aiureli bune de sucit capul fâţelor prin parcuri, în serile cu lună plină, când se-nfierbântă şi motanii… Noi avem treburi serioase! Ştiinţa, domnule, nu se ocupă cu

fleacuri din astea…

— Eu am crezut că… încearcă din nou comisarul.

— Poţi să crezi ce vrei! Am citit şi eu fantasmagoriile socialistului ăla englez, dar asta la tinereţe, acum am lecturi solide, nu marafeturi. Ascultă-mă pe mine, nu te face de râsul lumii serioase astea-s tâmpenii!

În dosar urma un raport dactilografiat. Iată-l:

Raport

Întocmit astăzi, 14 curent, de către comisarul Pavel Şiclovan. În urma ştirii date de informatorul nostru de pe strada Muşcatei cum că în casa profesorului Moroşianu a pătruns un necunoscut care a rupt sigiliile puse de noi, ne-am deplasat la faţa locului însoţiţi de subcomisarul Ureche şi patru jandarmi, unde am pătruns în imobil şi am arestat un infractor care scotocea printre lucrurile lăsate de către dispărut. Cel prins nu a opus rezistenţă, nu avea acte şi a refuzat să declare scopul prezenţei sale la faţa locului. La comisariat a fost recunoscut de către numita Maricica Pandelache ca fiind persoana care a intrat la profesor înaintea zvonului de ceartă în urma căruia a şi fost dat dispărut, corpul său neputând a mai fi găsit. Persoana a refuzat să dea orice declaraţie dar când i-am spus că este suspectat de uciderea profesorului Moroşianu a spus, de faţă fiind subcomisarul Ureche şi ajutorul lui, sit. Gărneatză, că „sunteţi într-o ureche, eu sunt profesorul Moroşianu”, ceea ce vecinii săi chemaţi deîndată neagă cu hotărâre.

Semnătură indescifrabilă şi ştampila prefecturii.

Numărul de înregistrare

Spre ştiinţă: la *Parchet*

M-am oprit câteva clipe asupra acestei hârtii, încercând să înţeleg că este un act autentic, care cu decenii în urmă a circulat între două instituţii fără legături cu psihiatria. Apoi mi-am amintit de scrisul nervos al profesorului imprimând întrebarea care îl chinuia, astfel ca să ajungă până la mine: *„Dar noi nu conţinem timpul?”*

La noi în oraş sunt puţini acei care susţin că au descoperit secretele naturii până la punctul de a construi im perpetuum mobile. Unul din aceştia susţinea că a rezolvat problema energiei graţie unui asemenea aparat şi că este pe cale să

lămurească şi enigma timpului. Spunea: *„Structura celulei, tinere, este strâns legată de alcătuirea intimă a timpului. Prin simpla sa voinţă omul poate să-şi rearanjeze această structură astfel ca ea să se reorganizeze în altă vreme. Înţelegi?”*

Avea peste 60 de ani, fusese tânăr pe timpul lui Moroşianu…

La masă cu noi stătea un alt bătrân, îşi ceruse umil voie, ca şi mine de altfel, care interveni în discuţie, spunând: *„Băiete, nu te lua după el. Ştii bine că spaţiul este cuantificat şi până şi o găină şi-ar da seama că timpul este aşijderea.* Mă *înţelegi? Cuante temporale! Rezonanţa timpului şi, de aici, amplificarea timpului prin emisie stimulată de crononi.”*

Apoi venise unchiul meu, eram student atunci şi polul pe care mi-l lăsa echivala cu o avere, mi-am luat tainul şi am plecat să mă întâlnesc cu colegii, la o bere rece la Casa Universitară, unde eram toleraţi de Victoraş în virtutea unei modeste contribuţii la bunăstarea sa materială. Desigur, unchiul meu rămăsese să-şi expună propria sa teorie şi acum aş da orice să fi renunţat atunci la bere; el avea dosarul, mi-l amintesc, pe raft, printre alte hârţoage.

Am reînceput să citesc filele din dosar. Rapoarte, confruntări şi, cu totul surprinzător, declararea bătrânului ca iresponsabil, nepericulos, urmată de recomandarea punerii sale în libertate, semnată şi parafată în regulă.

Din dosar rezultă însă că încăpăţânatul comisar îl urmărise pe bătrân. Sau poate că eliberarea sa fusese doar o manevră, pentru a-l atrage într-o cursă şi a-l face să-şi dezvăluie identitatea. Raportul lui Şiclovan arăta că, după numeroase ocoluri şi încercări de a se pierde de urmăritorii pe care probabil că-i simţea în spatele său, bătrânul s-a îndreptat spre periferie, unde a intrat într-o maghernită izolată.

Ajutorul său, subcomisarul Ureche, şi câţiva agenţi au înconjurat Jocul, aşteptând ascunşi desfăşurarea evenimentelor. După lăsarea întunericului s-au apropiat, intrigaţi de faptul că cel dinăuntru nu aprinsese nicio lumină. Deodată s-a auzit o detunătură puternică şi geamurile au fost fulgerate de o lumină puternică. Agenţii au năvălit în interior, dar nu au mai găsit nimic. Bătrânul dispăruse, lăsând drept unică mărturie a trecerii sale prin acel loc şi timp un miros persistent de usturoi, bănuiesc că datorat unei degajări de ozon.

Data raportului lasă să se înţeleagă că cercetările au fost

întrerupte de rebeliunea legionarilor, iuţeala de mână a comisarului fiind chemată să facă faţă altor nevoi, mai belicoase.

Ultima piesă era un extras dintr-un ziar de scandal, cel care decupase articolul nu avusese însă prevederea să-i noteze datele. L-am citit de mai multe ori, râzând cu poftă. Aducea o încheiere neaşteptată şi explica motivul îngropării cazului Moroşianu; comisarul fusese mutat disciplinar la altă secţie, de fapt a fost protejat, iar succesorul său desigur că a avut treburi mai importante de făcut decât să dezgroape cazurile nelămurite ale şugubăţului său antemergător. Succesorul era Ureche.

Evenimentele s-au petrecut în ceasurile imediat următoare înăbuşirii rebeliunii, când îngerii arhanghelului Gavril îşi zbăteau aripile, căutând cu disperare să-şi ia zborul. Comisarul, urmărind trei indivizi suspectaţi de legături strânse cu mişcarea, intră într-o prăvălie şi nimereşte în plină şedinţă de dizolvare a unui cuib de cuci. Era un grup restrâns, spre norocul său numai şase, toţi căpetenii, obişnuiţi mai mult cu vorba decât cu cocoşul armei care le împlinea porunca. Sperau că avionul care să-i ducă pe firul Axei nu va întârzia la întâlnire, comisarul cu antenele sale bine întinse aflase ceva, dar nimic sigur, şi, ascultând din umbră ce vorbeau, văzu că şefii lui erau prea amestecaţi pentru a mai putea face ceva; i-ar fi făcut scăpaţi ca să nu se afle de cochetăria lor cu mai marii mişcării. Aşa se face că intră neinvitat înăuntru, scoase primul pistoalele şi-i invită ferm şi politicos să nu mişte dacă ţin la darul celui de sus, că el sărman cu duhul cum este, nu pune prea mult la suflet cele sfinte.

Dacă în încăpere nu s-ar fi aflat patru pisici, cazul Moroşianu şi-ar fi găsit, probabil, altă rezolvare. Numai că unul din fraţii săi făcuse o boală de plămâni de la un păr de mâţă şi comisarul dobândise ceea ce în termeni medicali s-ar putea numi „felinofobie”, adică avea boală pe mâţe.

După faza protocolară („Mâinile sus! Care mişcă nu mai mişcă”), desfăşurată după tipicul devenit rutină în ultimele zile, privindu-i pe cei care-i avea în faţă s-a întristat la gândul că şefii vor avea grijă să-i facă scăpaţi. Unul din ei crezu că poate cugetă asupra preţului şi-i propuse o sumă frumuşică în schimbul zborului netulburat spre Berlin.

— Nu primesc mită, i-o tăie aspru comisarul.

Unduirile pisicilor îl enervară din nou, desigur se va fi gândit

că n-ar strica să le împuşte, însă spiritul lui practic intră în funcţiune. Îi întrebă pe cei din faţa lui dacă ale lor sunt animalele. „Nu, erau în casă”, răspunse unul din ei, îmbrăcat în costum popular, pentru a-şi dovedi apartenenţa la idealurile poporului. Nu ştiu dacă l-a îmbrăcat şi pe timpul dictatului de la Viena.

— Dacă nu-s ale voastre, propuse mieros Şiclovan, atunci aflaţi că-s de vânzare…

— Le cumpărăm, făcură îngeraşii, cât vrei pe ele?

Nu înţelegeau nimic, dar bănuiră că scăparea lor este strâns legată de soarta animalelor. Comisarul le spuse că regretă că nu-i el proprietarul, însă le poate mijloci afacerea, căci îl cunoaşte bine pe adevăratul stăpân, un evreu, fostul proprietar al casei, ajuns cerşetor prin grija celor din faţa lui. Îl aduseră pe bătrân; locuia nu departe, căci nu se îndura să se despartă de casa pentru care muncise binişor.

— Ale tale-s mâţele? întrebă comisarul aspru.

— Ale mele, dar eu n-am nicio vină, încercă bătrânul să câştige timp.

— Domnii vor să le cumpere. Ai ceva împotrivă?

— Eu, nu… făcu bătrânul, fără să înţeleagă despre ce e vorba.

— Atunci, mă laşi pe mine să mijlocesc afacerea? îmi dai 5 din preţ, bine?

— Dom’ comisar, dacă mata vrei…

Legionarii, mulţumiţi că le mergea din plin, îi întinseră lui Şiclovan o grămadă de bani, aproximativ suma cu care-şi propuseseră să-l mituiască.

— Nu puişorilor, făcu acesta. Îmi daţi tot! Vă las la Berlin, dar cu hainele de pe voi şi fără acte…

A doua zi, la prefectură, a declarat candid; „Bătrânul ăsta e un ghişeftar fără pereche. N-aş fi crezut că mâţele-s la aşa mare preţ în Mişcare. Unii spuneau că italienii…”

Citind această întâmplare, mi-am dat seama că-l cunosc pe fostul comisar Pavel Şiclovan. La noi în cartier îi spuneau „nea Pavel, ghişeftarul”. Era agent de asigurări ADAS şi avea reputaţia că cine se asigură la el o duce până la adânci bătrâneţi.

*

S-a impus în cartier prin ’60 şi ceva, când izbucnise o adevărată isterie, provocată de trei malagambişti veniţi, zice-se,

de peste ocean să-i închidă gura unui pensionar cheferist, care ştia prea multe, dar nu ne-am lămurit în legătură cu ce anume. De la farfurii zburătoare ipotezele s-au stabilit în jurul ideii că bătrânul, sau vreun neam de-al lui, pusese cu botul pe labe un gangster american, oamenii acestuia încercând să-l răzbune. Graţie lui Pavel, liniştea cartierului a fost restabilită în timp record, ultima răbufnire petrecându-se seara la crâşma cartierului din cu totul alte motive. Vocea sa de cantor, intonând „Io mi-s Pavel din Banat“ agitase populaţia canină pe câteva zeci de hectare în jur.

Aveam cinci-şase ani când l-am cunoscut. Reuşisem tocmai să leg o cutie de conservă de coada unei pisici, când nea Pavel mi-a strigat peste gard: „Mă ţâcă, nu mai chinui animalul, că nu-i mâţa voastră. Du-te cu ea la nea Victor şi spune-i că am zis eu să-ţi dea un pol pe ea!” M-am dus. Mi-a dat banii fără să crâcnească, uitându-se pe sub sprâncene la mine, iar afară nea Pavel mi-a spus: „Vezi mă, nagâţule, ce şpeculăţii poţi face c-o mâţă? Să nu le mai chinui! „Când am mai crescut, Victor murise de un cancer la stomac, tata mi-a spus ce ghişeft formidabil făcuse Pavel la viaţa lui cu pisicile. Dar cred că nimeni nu-şi mai amintea că fusese cândva comisar.

Îmi amintesc aceste lucruri în drum spre casa lui. L-am văzut în grădină, altoia nişte pomi, îmbrăcat într-un costum de blugi aproape albit, cu adidaşi în picioare şi un „Carpaţi” fără filtru în colţul gurii. Nimeni n-ar fi zis că se apropia vertiginos de nouăzeci de ani. Singura diferenţă faţă de imaginea pe care o aveam despre el era părul alb şi poate o anumită încetineală a mişcărilor. Impusese în cartier un fel de familiaritate între generaţii, pe care însă era singurul care o profesa, aşa că mi-am permis să-l abordez ca pe un vechi amic, în ciuda diferenţei dintre noi, mult peste o jumătate de secol:

— Salut nea Pavel, te-ai reprofilat?

S-a întors încet spre mine, fără surprindere, privindu-mă cercetător pe sub sprâncenele stufoase:

— Salut mă ţâcă, hai înăuntru. Ce faci, cauţi mâţe?

Am râs şi am intrat în curte. Şi-a şters mâinile de pantaloni şi mi-a oferit o palmă lată plină de bătături. Mi-a fost jenă să icnesc de durere la strângerea sa de mână şi m-am declarat adept al suferinţei purificatoare.

— Cum de ţi-a dat prin cap să mai treci pe-aici, continuă el. Îţi

cauţi rădăcinile?

— Nu, i-am răspuns calm. Am citit dosarul… Cel cu profesorul Moroşianu.

În clipa aceea am avut o revelaţie. Nu s-au deschis cerurile, nici n-au trâmbiţat arhanghelii, în schimb o idee confuză până atunci a ţâşnit cu forţă la suprafaţă: singurul care putea sustrage în modul cel mai comod actele pe care le citisem era însuşi comisarul însărcinat cu ancheta!

— Da? făcu el măsurându-mă cu atenţie. Şi te pomeni că vrei să discuţi cu mine pe tema asta?

— Îhî, am aprobat, încă obsedat de idee.

— Bine. Ce zici, mergem la „Favorit”? Acasă mi s-a cam terminat combustibilul. Ştii cum e, ramoliţii care au rămas pe-aici preferă recolta mea, nu le mai place la „Dunărea”, s-au boierit…

L-am aprobat. Preferam o atmosferă gălăgioasă, în care mă puteam concentra în voie, unei întruniri în doi pe care ar fi condus-o el, în calitate de gazdă. În plus, restaurantul nu era departe, circa zece minute de mers pe jos. „Eşti invitatul meu”, a mai precizat, aşa, ca să nu avem dubii. N-am protestat fals indignat, pentru că nu aveam cu cine: nea Pavel sau face cum vrea el, sau nu face deloc.

Pe drum discutarăm numai banalităţi – l-am pus la curent cu evoluţia mea, deloc spectaculoasă, după plecarea din cartier acum doisprezece ani – mai mult pentru a ne crea o bază pentru ceea ce avea să urmeze.

Prin cartier se povestea despre nea Pavel că este un om impulsiv, alături de care intri foarte uşor în tot felul de buclucuri, dar tot el te scoate de acolo. Aveam să mă conving de acest lucru imediat după ce ne-am aşezat la masă. Orchestra, condusă de un oacheş cu mustaţă neagră şi groasă, atacă un ritm săltăreţ, iar solistul începu un „Bage, bage, ce caftoi ţ-aş trage”. Ignorând total încântarea publicului, bătrânul sări ca ars şi scoase staţia de amplificare din priză. Fără să aştepte să fie luat la întrebări, începu să vocifereze cu degetul la tâmplă pentru a-şi sublinia opiniile, îl apucă pe toboşar de guler şi-l sili să se aşeze pe propriu-i instrument. Avea o privire de fiară. În cele din urmă se învoiră, căci formaţia reveni la sentimente mai bune, şi bătrânul le făcu hatârul să le pună singur ştecherul la locul cuvenit. Băieţii îşi începură din nou actul de cultură cu

„Petre, Petre, ce ţ-am zis io ţie? Că nu-i bună viaţa la soerie!”, la care fostul comisar nu avu nimic de comentat, cu toate că nu părea prea mulţumit.

Se aşeză din nou la masă şi, fără să-mi arunce vreo privire, făcu un semn chelnerului să se apropie cu curaj. „Băiete”, îi spuse tânărului apatic, „pe aia cu clientul nost’, stăpânul nost’, o ştii?”. Băiatul căscă gura să zică ceva, dar se răzgândi. „Hai”, continuă nea Pavel, „adă două pahare de apă, dar cu votcă, mâncare şi vin până la loc comanda. Dar să fie bun, să nu mă faci să-l chem pe şefu’…“

Abia după aceste preparative începu să-mi acorde şi mie atenţie. Nu i-am forţat mâna să o facă mai devreme, mi-am dat seama că dă o reprezentaţie în cinstea mea. Ridică paharul de votcă, privi nostalgic prin el şi ciocni cu mine, după ce vărsă o picătură pe jos. „Odihnească-se în pace!” îmi spuse, clinchetul paharelor trecând neobservat în gălăgia din jur.

— Cine? l-am întrebat nedumerit.

— Cum cine? Unchiul tău, ce altfel ţi-ai mai fi adus tu aminte de mine? Altfel nu citeai dosarul… continuă el, văzând că-l privesc nedumerit. Înseamnă că te-a ales pe tine. Mă rog, dacă n-a găsit pe altul…

După cum mustăcea la ultimile cuvinte, am înţeles că glumea. Discuţia a fost întreruptă de mâncarea adusă uimitor de repede de către acelaşi individ apatic, care încerca să arboreze o mină victorioasă. „Poftă bună”, i-am urat comeseanului meu, pregătindu-mă să continui, dar el îmi mulţumi scurt şi se concentră imediat cu atâta plăcere asupra farfuriei, că îmi pieri tot cheful de toast.

— Mă, adă vinul! — a fost singurul comentariu pe care şi-l permise înainte de a termina friptura. Chelnerul părea covârşit de personalitatea bătrânului, căci dispăru fără nicio replică şi reveni imediat cu două sticle rubinii. „Mai pregăteşte patru, tot de-acolo”, aprobă mulţumit nea Pavel.

— Ei, binevoi el să-mi spună după ce-mi turnase vin în pahar şi mă invitase cu un gest să-l gust, ai citit dosarul şi vrei lămuriri. Bun. Ce vrei să afli?

— Dacă Moroşianu avea dreptate!

Mă privi cu o căutătură aspră, făcându-mă să mă simt ca pe vremuri, la armată, când trebuia să dau raportul. Am continuat, ceva mai moale:

— El era bătrânul… cel prins în locuinţa lui, câteva zile mai târziu, nu?

— Băiete, îmi spuse în loc de răspuns, tu îl cunoşti pe ăla cu perpetuum mobile? Sau pe ăla cu „ţac-pac”? Parcă te-ai fi consultat cu ei…

— Şi totuşi, Moroşianu-bătrânul a dispărut dintr-o cameră care, deşi nu era galbenă, era închisă şi păzită pe deasupra… într-un mod cel puţin ciudat…

A rămas pe gânduri până când s-a terminat sticla. Nu a durat prea mult, căci i-am ţinut companie în tăcere. Făcu semn chelnerului să nu lase stocul să se împuţineze şi apoi se hotărî să vorbească:

— Uite, dacă el a vrut aşa, atunci o să-ţi spun. Povestea profesorului este simplă, ridicolă şi incredibilă în acelaşi timp. Un tânăr profesor de fizică la o şcoală de fete, ajuns acolo prin tot felul de manevre, că alt loc în oraş n-avea, se îndrăgosteşte lulea de una din elevele sale. Asta-i o excepţie, căci de obicei fetele se amorezează de profesorul de română, dar ce să-i faci, altceva mai bun nu era prin partea locului. Ca să-ţi faci o idee despre ce însemna dragostea pe vremea aceea, ascultă-l pe Zavaidoc… Bileţele, bucheţele, poezioare, că de, românul e născut poet, mă rog, tot zarzavatul. Între ei erau vreo doişpe ani diferenţă, fata mai avea doi ani de şcoală, iar tânărul nostru geniu simţea că înnebuneşte de nerăbdare. Uite, domnule, ce-l poate face pe om să descopere misterul timpului! Era bun tipul, aşa am auzit, dar până atunci nu făcuse mare brânză: câteva lucrări fără cine ştie ce originalitate. În schimb dovedise fantezie, destulă ca să-l convingă şi pe Einstein să-i răspundă la scrisori. Asta până s-a amorezat, că după aia nu i-a mai ars de corespondenţă. Şi ştii despre ce-şi scriau cei doi? Despre timp! Dacă ar fi să o iau pe urmele celor care caută senzaţionalul cu lumânarea, aş stabili o legătură între aceste scrisori şi experimentul Philadelphia de prin ’45, dar n-am să încerc, nu te nelinişti, sunt alţi amatori.

Ei bine, ce crezi că face junele nostru? Găseşte o modalitate de a se deplasa după voia inimii sale prin timp şi, în loc să ia premiul Nobel sau să-l arunce pe Hitler între dinozauri, unde fie vorba între noi s-ar fi simţit în largul lui, băieţelul se duce cu nouă ani în viitor să-şi găsească iubita devenită între timp nubilă. Ce zici?

Am dat din umeri. Fiecare cu păsărica lui, aici erau cu stolul. Nea Pavel continuă:

— Ce să-i faci, nu întotdeauna marile descoperiri vin unde, când şi la cine trebuie, de multe ori are noroc un oarecare. Îţi dai seama că a găsit-o gata măritată şi cu doi-trei plozi în jur. Ce dramă domnule, ce ar fi scos Shakespeare din asta! Amicul nostru nu mai putea da înapoi, îţi dai seama, cum să te întorci, cum s-o mai priveşti în ochi şi să-i reciţi versuri, după o asemenea trădare… Bineînţeles, nu-i spusese nimic fetei, care l-a şi uitat în prima jumătate a anului. Pe unde-a mai bântuit, ce-a mai făcut, nu ştiu…

Ştia, sunt sigur de asta, însă dacă nu vroia să-mi spună, treaba lui. L-am incitat să continue:

— El ţi-a povestit toate astea?

— Da. Înainte de a înainta dosarul. Avea şi un semn particular, o cicatrice pe mână, se tăiase în laborator, a fost mare zarvă atunci printre cucoane, care aveau cui da primul ajutor. Bătrânul mi-a arătat-o, în timp ce plângea ca un copil. Cred că îţi dai seama că situaţia lui nu a fost dintre cele mai uşoare, în America nu văd care juriu l-ar fi achitat de acuzaţia de crimă. E adevărat, e ridicol să fii în acelaşi timp şi victimă şi asasin prezumtiv, dar nu este genul de situaţie pe care ţi-aş recomanda s-o încerci.

— Dar de ce s-a întors?

— Omul când îmbătrâneşte se leagă de lucruri, de amintiri. Venise să-şi ia nişte notiţe, fotografia fetei; a tras o casetă video cu ea, atunci n-am ştiut ce-i cu aparatul acela ciudat, dar mi-am dat seama că nu-i din lumea noastră, şi o carte, nu mai ştiu care, din cele rare, un exemplar unic, spunea…

Tăcu. Chelnerul îşi afişă figura întrebătoare şi nea Pavel îi făcu semn că rămânem pe rezerve. Mai erau două sticle, suficient. Îmi aminteam cum, copil fiind, îmi făcea plăcere să cotrobăiesc prin casă. Un singur loc îmi era inaccesibil, un mic băruleţ, devenit ţinta unei curiozităţi nestăpânite. Zile în şir am pândit, până când am depistat locul în care stătea ascunsă cheia, am făcut apoi adevărate acrobaţii ca să ajung la ea şi, plin de ardoare, am descuiat uşa. Înăuntru, aranjate frumos, stăteau toate lucrurile de care n-aveam să am nevoie decât peste un an, când urma să merg la şcoală: caiete învelite cu hârtie albastră şi etichetate, un penar de lemn cu trandafiri pirogravaţi, radieră,

toc rezervor şi sticlă cu cerneală, creioane. Mi s-a făcut ruşine şi am închis la loc, fără să suflu o vorbă nimănui. Când, într-un cadru festiv, a sosit ceasul să mi se facă surpriza, am înţeles că nu este bine să afli prea devreme anumite lucruri.

L-am auzit ca prin vis pe nea Pavel răstindu-se la cineva. Unul dintre obişnuiţii insistenţi, gata oricând să se împărtăşească pe gratis din sticla altuia, ne dădea târcoale. Nu-l cunoşteam, dar lămurirea nu întârzie să vină:

— Fiul ei, un băiat de bani gata. Stricat până în măduva oaselor.

spuse:

— Ce zici de expresia asta „stricat până în măduva oaselor”? Ştii că acolo se fabrică anticorpii, n-ai impresia că se referă la sindromul imunodeficitar dobândit, de care se face atâta caz acum?

Am dat din umeri, indiferent. Nu mă simţeam ameninţat de Sida, în schimb mi-am dat seama că nea Pavel considera subiectul nostru de până atunci epuizat. Ne-am terminat rezerva în timp record, discutând banalităţi. Comisarul făcu plata, cerând câte-o sticlă şi pentru acasă, „s-o avem de amintire”.

Ne-am despărţit jos, cu un vag regret, nemărturisit. Mi-a spus doar; „Avea dreptate unchiul ăsta al tău când spunea: timpul este umbra noastră…”, apoi cuvenitele urări de despărţire.

Am pornit spre casă, alegând mersul pe jos ca alternativă preferabilă unei pierderi de vreme prin staţii aglomerate. Cerul era senin, primele stele îşi făceau apariţia conform protocolului, în ordinea importanţei. Aveam de mers aproape o oră. Treptat, monotonia paşilor a început să-mi inspire tot felul de gânduri.

M-am întâlnit odată, pe munte, cu un bătrân care, văzându-mă dezorientat, mă însoţi o bucată de drum. Cred că nu mai văzuse pe nimeni de multă vreme, căci nu se mai îndura să facă stânga-mprejur, spre căsuţa lui din vale. Când l-am întrebat cum va fi vremea a doua zi, ai stat puţin încordat, de parcă ar fi căutat să-şi amintească ziua de mâine sau să prindă semne numai de el ştiute, şi mi-a dat un răspuns cât se poate de exact, aşa cum am putut constata a doua zi, după ce înnoptasem într-un refugiu.

Atunci însă nu mi-am putut reţine o remarcă ironică:

— Ce faci taicule, citeşti ce scrie în cartea zilei de mâine?

— De ce n-aş citi, băiete, dacă-i scrisă pentru toată lumea?

mi-a răspuns în doi peri, făcându-mă să simt cum unda nevinovată de batjocură se întoarce asupră-mi.

— Eu credeam că filele ei sunt încă goale… am încercat eu să revin la o neutralitate comodă.

— Da de unde, făcu el râzând amabil. Cartea-i scrisă de mult, numai că n-o ştim noi citi toată, asta-i! Ziua de mâine şi de răspoimâine, şi zilele de după ele sunt coapte încă de azi… Ăsta-i darul nostru!

Câteva zile mai târziu, instalat comod în atmosfera mult mai familiară a unei cafenele, i-am povestit unui prieten cele spuse de bătrân. I-a plăcut şi l-a stimulat. A început să-mi povestească cum timpul, de fapt, nici nu există, că lumea întreagă nu este decât un conglomerat de informaţii, ca o înregistrare magnetică pe care o citeşte un fel de cap de redare. Informaţia receptată astfel este înscrisă în memoria acestui procesor de informaţie care este creierul, şi niciodată nu corespunde exact cu ceea ce s-a citit.

Amintindu-mi aceste lucruri, am zâmbit de unul singur pe stradă; nu putem da Universul înapoi sau înainte, aşa că, după el, o călătorie în timp este pur imaginară…

Dar dacă procesorul mental îşi poate controla perifericele? Dacă îşi poate alege, ieşind din programul principal al restului lumii, o altă secvenţă pe care să o citească şi să se integreze în ea cu totul?

Să fie oare această problemă atât de simplu de rezolvat încât un biet profesoraş de fizică dintr-un liceu de fete, chiar dacă era membru corespondent la cutia poştală a lui Einstein, unul dintr-o mie ca el, să poată să o rezolve singur, fără cine ştie ce tehnică, şi mai ales fără bani? Doar prin exaltarea imaginaţiei amorsată de o puştoaică să răsară nu numai o teorie nouă, ci şi punerea ei în practică?

Şi acest Maigret de mahala, Pavel Şiclovan, l-a avut în mână… Deodată, o idee se impuse cu forţă, dominând speculaţiile sterile eliberate de vinul băut cu câteva zeci de minute în urmă: Pavel Şiclovan nu are mai mult de cincizeci de ani!

Dincolo de aspectul său fizic – se menţinea extraordinar – era altceva, psihic era încă tânăr, se agăţa cu disperare de ultima răbufnire de vitalitate a unui trup care se vede pornit pe panta fără întoarcere a toboganului timpului. În local făcuse cu ochiul unor puştoaice (iar în căutătura lor puteai ghici un interes…),

unde-i acea resemnare filosofică şi înţeleaptă a celui care şi-a trăit traiul, nu avea nici acreala răutăcioasă şi arţăgoasă a celui nemulţumit nu, ştia bine că mai are mult în faţă…

Toţi cei care se asiguraseră la el, pe vremea când făcea pe agentul ADAS, fuseseră parcă feriţi de boli necruţătoare ori de accidente. Cu puţin timp înainte de a se lăsa de îndeletnicire, la curtea lui făcea lumea coadă, lua clienţi pe alese şi numai după o săptămână-două de aşteptare, timp în care mai mult nu era pe acasă.

Revenea întotdeauna bine dispus, vesel şi răspundea în doi peri celor care încercau să-l iscodească, curioşi să vadă pe unde l-au purtat paşii. Îşi alegea clienţii, sau îi sorta, dintre cei care vor apuca să plătească poliţa până la capăt? Nimic mai ridicol decât o maşină a timpului în mâna unui mărunt slujbaş devotat firmei; mai curând o făcea în treacăt, în drum spre alte locuri, unde-şi petrecea vacanţe nebănuite. Ori, nici asta nu-i exclus, prefera să sară treptele timpului, trăind tot din două în două zile, sau mai mult, cuprinzând astfel cu privirea o întindere de timp cu totul, ieşită din comun. Să vii în prezent ca „acasă”, obosit după o călătorie, sau să-l foloseşti doar pentru a te alimenta cu cele de trebuinţă…

Chiar şi înainte de a ieşi la pensie era ciudat. Lumea vorbea că nu-i scăpa niciun tâlhar, pe toţi îi dovedea într-un timp incredibil de scurt. Era prea bătrân, altminteri ar fi ajuns sus de tot, cel puţin aşa vorbeau actele. Se spune chiar că l-au scos cu de-a sila la pensie, depăşise cu mult vârsta şi era timpul să facă loc altora, mai tineri.

Nu mă pot abţine să nu mi-l imaginez: o pălărie cu boruri largi, faţa aspră. I se anunţă un delict în mahalaua ce cu onoare o are în seamă: „data, ora?”, prima întrebare. „Mă gândesc, să nu mă deranjeze nimeni!” spune şeful, adică el. Apoi dispare în timpul indicat, la locul cu pricina, şi asistă, cine ştie cum, la infracţiune, atent la amănunte, la probele ce le va putea căuta în clipa descinderii. Când va ajunge la locul infracţiunii, nu va face altceva decât să reconstituie ceea ce a văzut pe viu, atent la urme. Şi ce poate fi mai uşor decât să cauţi ceea ce ştii unde este ascuns? Oare nu i-ar fi putut aresta chiar atunci, în flagrant delict, ştirea loviturii venind însă dintr-un viitor cât de cât sigur?

„TIMPUL ESTE FANTOMA NOASTRĂ”, scria pe dosar. Nu, nu era „fantoma” ci „umbra”, şi diferenţa este importantă, căci

subliniază interpunerea omului între lume şi „ceva” nedefinit, care ne dă impresia de curgere constantă.

Am ajuns la gară şi, cu ochii la trenurile care veneau şi plecau, printr-o subită asociaţie de idei convingerea că nea Pavel ştie mult mai mult decât mi-a spus s-a ancorat puternic în gândurile mele.

Am intrat pe peron, absent la hărmălaia din jur. Tocmai sosea un accelerat. Şi, în scrâşnetul frânelor, am înţeles ce voiau să spună cuvintele de pe copertă.

Am scurtat drumul spre comisar, luând-o de-a dreptul peste linii.

LUCIAN IONICĂ

După absolvirea Facultăţii de Filosofie din Timişoara (1977), Lucian Ionică (născut la 28 martie 1952, la Timişoara) urmează, la I.A.T.C. Bucureşti, un curs post-universitar de specializare în montaj de film şi televiziune (1983–1984) – specializare graţie căreia ajunge să realizeze, cu forţe proprii, filme documentare şi ştiinţifice, în cadrul Laboratorului sunet-foto-cineficare al Universităţii din Timişoara, pe care-l conduce în prezent. A debutat la 17 ani, în Colecţia „Povestiri ştiinţifico-fantastice“ *(nr. 346/1969), cu schiţa* Teledragoste. *A publicat până acum două cărţi: volumul de proză scurtă sf* Ziua confuză *(1983, Premiul U.T.C. Pentru literatura de anticipaţie) şi romanul non-fictiv* Ţarcu *(1989).*

O aparentă „supunere la obiect“ pentru a trece dincolo de aparenţele acestui „obiect“ – pare a fi strategia estetică pe care-o adoptă sistematic „subiectul”, naratorul prozelor din volumul de debut al lui Lucian Ionică, Ziua confuză *(1983). Constant într-o dispoziţie egală de spirit, adoptând fără abatere „media” percepţiei realului – implicit, deci, fără acuitate şi forţă de străpungere ieşite din comun –, privirea se mişcă la început calm pe suprafeţele unei realităţi terne, banale, dând impresia de a o înregistra pasiv, metodic, meticulos, laborios chiar, mascându-şi astfel „pânda”, vigilenţa mereu trează cu care palpează aceste suprafeţe plate, lipsite de relief; astfel disimulată, insistenţa privirii pipăie mereu contururile anodine ale lumii reale, „de toate zilele”, până în momentul când simte fisura, oricât de imperceptibilă la prima vedere, în consistenţa şi coerenţa acestui real, breşă pe care apoi lărgind-o brusc, printr-o subit accelerată escaladă (aici intervine, prompt şi eficient, tehnica extrapolării sf), ajunge să descopere ceea ce de la început presimţea: „faţa“ ascunsă, insolită a banalului, stranie uneori, aberantă alteori, rareori anxifiantă, încă şi mai rar terifiantă, malefică. Cu resurse pe de-a-ntregul reductibile la* mimesis, *în ultimă instanţă, Lucian Ionică ştie astfel rectifica frontierele acestui* mimesis, *ştie depăşi cu un pas – unul singur, dar sigur – convenţia literară a „verosimilităţii”.*

Cele mai reprezentative piese din volum – alături de aceea *care-i dă titlul – sunt, din acest punct de vedere,* Totul este

posibil *şi* Nenumărate şanse. *Protagonistul însuşi pare a fi, în toate trei, unul şi acelaşi, deghizat doar, de fiecare dată, sub un alt nume. Este specimenul perfect adaptat mediului, cel puţin în aparenţă, produsul tipic al acestei lumi terne, banale, lipsite de relief şi de surprize: este „omul fără calităţi”, individul fără individualitate, sau cu o individualitate generică, dacă se poate spune aşa, ceea ce înseamnă, implicit, anonimat, rutină, monotonie şi stereotipie cotidiană, plafonare şi ratare, ori numai iminentă perspectivă a ratării, bovarism şi snobism uneori, precum şi – ca antidot la toate acestea – obtuză suficienţă de sine şi refuz al autodepăşirii.*

Funcţionar-model la o ne-nominalizată instituţie generică, Teo Gâl din Totul este posibil *se resemnase deja cu rutina profesiunii şi a vârstei, după o scurtă euforie juvenilă plină de nebuloase promisiuni ale viitorului, când în viaţa lui irupe brusc imprevizibilul: este transferat din oficiu la un himeric* Institut de Cercetări Fundamentale, *unde i se oferă un statut profesional şi social incomparabil superior celui vechi, cerându-i-se în schimb, ca unică obligaţie de serviciu, un singur lucru:* să facă orice doreşte, *să aibă, adică,* idei, *pentru a căror punere imediată în practică Institutul asigură fonduri şi resurse materiale nelimitate. Şi astfel, suntem purtaţi printr-o originală variaţiune pe tema unei cunoscute anecdote ruseşti (— „Ce-ai face tu, Vania, dac-ai ajunge ţar?” – „Aş pune mâna pe-o sută de ruble şi-aş lua-o la fugă!”): plafonat şi amputat spiritual, cu disponibilităţile de iniţiativă, de autodepăşire şi de creaţie ireversibil atrofiate prin rutină şi stereotipie, personajul îşi dă în cele din urmă demisia, după ce are viziunea aberantă şi grotescă (obţinută escaladant prin extrapolare de tip sf) a materializării „ideii” sale estropiate: înfiinţarea unui serviciu municipal de contra-gunoieri nocturni, care să asigure noaptea „front de lucru“ pentru armata de gunoieri diurni în care ajunseseră să fie transformaţi, totalitar, toţi locuitorii oraşului, fără excepţie.*

La fel de şters şi de nul ca personalitate, Nelu Popescu din Ziua confuză *este însă „mai bine” imunizat în faţa imprevizibilului, invulnerabil la acesta în blindajul obtuzei şi suficientei păreri superlative pe care o are despre propria persoană: nimic nu reuşeşte să-l clintească din această indislocabilă încântare de sine a mediocrităţii, nici măcar*

accidentul temporal produs în urma experienţelor efectuate la un institut de fizică din vecinătatea blocului unde locuieşte, accident fără urmări grave, de altfel, şi căruia „eroul” îi cade victimă din pură întâmplare: întâmplare pe care orgoliul mediocrităţii o transformă însă, automat, într-o legitimă distincţie, făcându-l să se simtă un „ales”, să-şi sfideze astfel „colegii de serviciu” şi chiar posteritatea (cea familială doar, „alesul“ se mulţumeşte şi cu atât), în faţa căreia se umflă în pene şi pozează cât ştie el mai avantajos, într-un pompos şi semidoct „Jurnal personal. Vol. III”. În surprinderea automatismelor verbale, ca şi-n a celor psihice ori comportamentale, Lucian Ionică este excelent; la fel – în ironia impasibilă, fără zâmbet.

Acelaşi „individ fără individualitate” apare – uşor de recunoscut, chiar dacă deghizat sub un nume străin (Leopold Zaremba) şi plasat, de această dată, într-un decor vag „occidental“ – şi în Nenumărate şanse, *„diferenţa specifică*“ *fiind, aici, doar relativa anxietate cu care personajul reacţionează la perspectiva schimbării (fie că e vorba de un iminent salt calitativ în existenţa personală pe care i-l prognozează subit calculatorul electronic al unui institut de viitorologie, fie că e vorba de o modificare la liberă alegere a trecutului personal, pe care i-o oferă o loterie unde câştigă „lozul cel mare”, fie că e vorba de alte „nenumărate* şanse“ ce vizează *prezentul imediat) – promisiune a schimbării imprevizibile, chiar şi exclusiv în bine, simţită însă ca o ameninţare a siguranţei pe care numai anonimatul o oferă unor astfel de specimene umane şi la care ele reacţionează prin obstinată închistare în acelaşi protector anonimat, prin refuzul oricărei schimbări şi autodepăşiri.*

Schimbare şi autodepăşire la care protagonistul ne-nominalizat al povestirii Haustori *aspiră dureros, deşi congenital face şi el parte din aceeaşi categorie a mediocrilor predispuşi la ratare. Pentru că, însă, nu se complace comod în propria limită, ca „rudele“-i amintite, pentru că, dimpotrivă, are tăria şi abnegaţia de a-şi „încerca” limita, de a şi-o depăşi, neavând la ce apela decât la resursele modeste pe care tocmai această limită le presupune, – scriitorul îi oferă, drept motivată recompensă, o soluţie calitativ nouă la vechea problemă existenţială a ratării: o absoluţiune şi în sens etic (sensul vieţii*

găsit într-o ocupaţie modestă şi anonimă, dar utilă semenilor), dar mai ales în sens estetic, printr-o deschidere metaforică având darul de a scoate această existenţă anodină din contingent, din insignifiant, din perisabil.

De remarcat că finalul nu este neapărat fantastic, cum ar putea să pară la prima vedere; este Science fiction, *pentru că* permite o *explicaţie logică, raţională, „ştiinţifică”: totul poate fi pus pe seama unei agonii euforice, halucinatorii, rezultată din epuizarea energiei vitale şi din iminenţa morţii, conform unui ciclu vital de tip vegetal pe care plantele au reuşit, obscur, prin „haustori“ adânc implantaţi şi care nu mai pot fi extirpaţi, să-l transmită şi organismului uman ce le-a servit de „sol nutritiv”.*

Povestirea a apărut într-o recentă antologie tematică (subintitulată „Avertisment ecologic”) alcătuită de Lucian Hanu: Întoarcere pe planeta albastră, *Editura Politică, Bucureşti, 1989.*

HAUSTORI

Rareori se întâmplă ca într-un roman
portiţa grădinii să nu joace un rol important.
A. P. Cehov

Încercă să adoarmă, dar, ca de obicei în asemenea situaţii de aşteptare, pline de tensiune, gândul îi fugi înainte peste câteva ore şi zile, fără să-l poată opri să-şi imagineze cum se va întâmplă ceea ce, iată, trebuia să se întâmple din moment ce acceptase riscul, împreună cu toate consecinţele lui neprevăzute, şi semnase contractul-angajament. Somnul îl ajunse târziu, de-abia spre dimineaţă. Peste puţin, ceasul deşteptător îşi făcu, insensibil, datoria şi-l trezi. Deschise ochii buimac; se simţea la fel de obosit ca aseară. Începutul nu e prea grozav, constată el, ridicându-se nesigur din pat. Zgomotele din bucătărie încetară, şi soţia trecu spre camera copiilor.

Cu mişcări automate, îndelung exersate, parcurse etapele pregătirii matinale pentru a intra în mod corespunzător, după cum spunea adesea, cu ironie, în exigentul angrenaj al vieţii sociale contemporane. Când se aşeză la masă, constată în jurul său o atmosferă decentă, chiar discretă, fără lacrimi, fără

smiorcăieli din partea ei, a soţiei, atât ar mai lipsi, să nu se stăpânească în faţa copiilor! Să-i sperie! Trebuiau feriţi, le-a spus numai că pleacă în delegaţie şi va sta mai mult timp. Intră în joc. Deci, întrebări, răspunsuri, monologuri despre fleacuri, mimând firescul, apostrofări, observaţiile şi ameninţările dintotdeauna: „Didi, stai cuminte! Marc, laso-'n pace, nu mă enerva de dimineaţă!" Aia ai luat? cealaltă ai pus? nu-ţi trebuie şi...?"

Sacul de voiaj stătea plin în hol, nu mai puteai îndesa nimic în el, de parcă s-ar pregăti să plece departe, undeva la capătul lumii, nu în oraşul vecin, la vreo sută de kilometri... Mai bine să fie în plus decât să lipsească, acesta a fost cuvântul de ordine dat de ea. El nu s-a opus, n-avea niciun rost, până la urmă tot ea ar fi avut câştig de cauză.

Altădată i-ar fi plăcut să-şi vadă soţia, aşa maternă şi stăpână, veghind cu siguranţă asupra lor, la masa din bucătărie, mâncând unul lângă altul, mereu grăbiţi precum veacul în care trăiau – imagine tipică pentru familia modernă, eficientă în toate domeniile. Acum însă, nu găsea în această scenă decât un surogat de linişte şi fericire. Doi oameni inteligenţi se menajează reciproc, asupra acestui principiu căzuseră de acord cu mult în urmă şi se străduiseră să-l respecte în ciuda faptului că înţelesul lui, atât de simplu atunci când îl rostiseră prima dată, se schimbase, se nuanţase şi se îmbogăţise cu fiecare moment mai dificil prin care trecuseră. Desigur, se va îmbogăţi şi de data asta.

Micul dejun s-a terminat. Copiii au sărit primii de pe scaune. Farfuriile, ceştile şi tacâmurile sunt puse grămadă în chiuvetă, nu mai e timp de spălat. Ce-au făcut, cum de-au întârziat atâta? Acum se grăbeau să ajungă fiecare în altă parte, o grabă de orăşeni cu distanţele până la staţiile de tramvai sau autobuz bine cronometrate. Copiii se vor îndrepta spre şcoală, iar ea spre ghişeul din spatele Căruia servea de aproape cincisprezece ani, cu firescul unei a doua naturi, cetăţenii şi CEC-ul, scriind cu cerneală verde, specială, sumele în carnete, completând borderouri, numărând banii, atât de mulţi încât îşi pierduseră puterea magică de mijlocitori, deveniseră simple hârtii colorate în chip diferit, obiecte ale muncii, îi ordona, le îndrepta colţurile, îi lega în pachete; rămăsese doar o vagă îngrijorare, teama că, inevitabil, odată şi odată va greşi, aşa cum li se întâmplase şi

altora, iar atunci va trebui să pună la bătaie economiile lor şi retribuţia, atât de mici pe lângă sumele ce-i treceau prin mână. Ghişeul era locul ei, nu se gândea să-l schimbe, nu că şi l-a dorit, că l-ar fi visat de mică, după cum unii visează să se facă doctori, ingineri, avocaţi sau aviatori, ci aşa se nimerise. N-ar putea spune exact cum, nu existase un moment de răscruce, nu optase pentru aşa ceva; doar a constatat deodată că s-a obişnuit şi că n-ar vrea să încerce altceva. Rămăsese în oraş, alături de părinţi, se căsătorise, veniseră copiii, apartamentul şi maşina, toate la timpul lor, n-avea de ce să fie nemulţumită. Ce-şi putea dori mai mult? La întâlnirea de zece ani avusese cu ce să se laude, nu fusese printre cele din urmă.

Ajungând la serviciu, va scoate din poşetă pieptenul de plastic, cu dinţii mari şi îşi va aranja părul blond răvăşit de vânt. Privindu-se în oglindă, va observa cu surprindere cât de mult au marcat-o ultimele zile şi cât de clar i se putea citi în ochi neliniştea. Asta în vreme ce el nu se va mai duce la uzină, nu va mai trece prin atelierele secţiei, iar maiştrii se vor descurca şi fără deciziile sale. În schimb se va îndrepta spre o clădire destul de nouă, la fel de banală ca toate celelalte din jur, va străbate un lung coridor aflat la parter, i se va părea, poate, misterios datorită nenumăratelor uşi întâlnite în cale şi ale căror etichete nu vă apuca să le citească din mers, va coti de mai multe ori, va trece pe lângă scări şi noi coridoare, iar în cele din urmă va renunţa să încerce să memoreze traseul parcurs. Se va lăsa condus cu sentimentul pierderii iminente într-un labirint fără ieşire. De aceea, când va ajunge la rezerva ce-i fusese repartizată, va păşi înăuntru ca spre un liman salvator. Va remarca de îndată atmosfera de cameră de hotel, în niciun caz de spital, de centru de cercetări sau altceva de genul acesta. Vor lipsi doar reproducerile de tablouri după a căror calitate poţi să-ţi faci – mai întotdeauna – o primă impresie, destul de exactă, asupra nivelului de confort. Va vedea în jurul său un pat cu o cuvertură bordo, o masă, un dulap în perete şi două fotolii: lucruri neutre, fără personalitate. Semnele trecerii timpului nu vor reuşi să le individualizeze. Petele şi zgârieturile de pe suprafaţa lor nu-i vor aminti de nimic, nicio întâmplare trecută nu se va lega de ele, aşa cum se întâmplă acasă, unde asemenea mici accidente îşi au fiecare povestea lor.

Undeva în urmă exista, mai există încă în amintire, o

petrecere cu tombolă amuzantă: participanţii au adus câte un obiect, lucruri vechi, folosite. Acesta fusese clenciul, un neaşteptat test al instinctului de proprietate, dar şi o probă de umor. Privind la colecţia aceea etalată pe câteva mese, descoperise că vazele, bombonierele, jucăriile, diferitele unelte, precum şi toate celelalte obiecte adunate acolo se individualizaseră şi emanau un inconfundabil aer familial. Purtau urmele foştilor stăpâni – puteau fi recunoscuţi, avea această convingere –, ca şi cum, odată cu părăsirea magazinului, lucrurile ar fi ieşit din anonimatul seriei şi s-ar fi adaptat noului mediu, printr-un subtil cameleonism, câştigându-şi în acest fel unicitatea.

La fel de impersonale şi de neprietenoase i se vor părea şi acele minuni tehnice aflate în rezervă fără de care am început să credem că nu mai putem trăi cu adevărat: telefon, video şi radiocasetofon.

Dar, iată că ajunge cu adevărat în încăperea mică a rezervei. O găseşte mai degrabă intimă decât neîncăpătoare şi incomodă, aproape că îi place – temerile legate de acest subiect se risipesc. Geamul mare, luminos, dirijându-ţi privirea spre un parc sau o grădină, îi dă încredere, îi dă mai multă siguranţă decât un morman de vorbe.

Deschide sacul şi începe să-şi scoată lucrurile. Fiecăruia îi caută locul cel mai potrivit. Nu îndrăzneşte încă să se bucure pentru pasul făcut, reuşise, în sfârşit, să se rupă de monotona trecere a zilelor. Absolvise de atâta timp facultatea, şi se realizase? O familie fericită, n-avea niciun motiv să creadă altfel, şi o pojghiţă de bunăstare materială pe care se străduia, asemeni altora, să o îngroaşe cât mai mult şi cât mai repede, ajutat fiind şi de părinţi. Ce-i mai trebuia, ce mai voia de la viaţă? Nu prea reuşea să-şi explice nici măcar lui însuşi.

Pe măsură ce sacul se goleşte, simte că pune stăpânire pe spaţiul din jur. Mobilierul ce se învechea anonim prinde viaţă. Trebuie să ai mult curaj ca la aproape 40 de ani să recunoşti că proiectele din tinereţe nu s-au împlinit şi nici nu se vor împlini, să o iei de la capăt, să cauţi altă cale, încercând să dregi ce se mai poate drege.

A terminat cu despachetatul, şi acum nu mai ştie ce să facă. Ar ieşi puţin să privească grădina sau parcul acesta, dar uşa de dă pe terasă e încuiată şi nu zăreşte nicăieri vreo cheie, va

trebui să ceară una. Acum se mulţumeşte să privească pe fereastră. Copacii tineri, bogat înfrunziţi, cu ramuri lungi şi subţiri, firave dau impresia de libertate şi sălbăticie în contrast cu arbuştii ornamentali, masivi, tunşi în forme greoaie, îngrijit, exact, fără aproximări, trădând mâna unui grădinar priceput, dar cu o fantezie care înclină prea mult spre rigoare; poate nici nu e fantezie, ci aplicarea obedientă a unor reguli desprinse din cărţi şi albume îngălbenite de vremuri. O alee şerpuieşte candid, purtându-şi pietrişul alb când la soare, când la umbră şi se pierde romantic printre trunchiuri, fără să întâlnească vreo bancă în drumul ei. Mai încolo, acoperit în bună parte de iederă, se întrezăreşte un zid ce pare a înconjura locul acela, izolându-l de lume.

Uşa dinspre coridorul cel lung, întortocheat şi tainic, se deschide şi apare fostul lui coleg de clasă, în halat alb, impunător. Dă să se ridice, dar, punându-i mâna pe umăr, noul venit îl împinge amical înapoi în fotoliu – doar nu e cazul să fie protocolari, mai ales când sunt singuri! De acum înainte, cel puţin o vreme, vor colabora, iar anii de şcoală nu se uită chiar aşa de uşor…

Pe vremea liceului nu fuseseră prieteni, făcuseră parte din două grupuri diferite, relativ închise, cu lideri diferiţi – un test sociometric ar fi evidenţiat cu uşurinţă structura bipolară a clasei lor. S-au ignorat reciproc, fără vreun motiv anume, ca şi cum nici n-ar fi existat unul pentru celălalt. Nu o făceau cu bună ştiinţă, mai mult, nici nu-şi dădeau seama de această relaţie cu totul aparte dintre ei. Nimeni nu le atrăsese atenţia, ceea ce poate să însemne că nici alţii nu observaseră ori nu i-au acordat importanţă.

Lucrurile s-au schimbat după câţiva ani. Întorcându-se acasă la terminarea studiilor, s-au întâlnit întâmplător. El îşi găsise un post la uzină, celălalt mai făcea naveta în oraşul vecin, dar se pregătea să se mute acolo definitiv, lucru ce s-a şi întâmplat foarte curând. Au discutat mai întâi despre şcoală, reconstituindu-şi amintiri comune, astfel s-au apropiat. Prietenii şi colegii de altădată se răspândiseră prin ţară, veştile de la ei erau puţine, că nu se prea îndemnau cu scrisul. Unora li se pierduse urma şi nu mai ştiau nimic despre ei. Cât de diferit trecuse timpul pentru fiecare, deşi, la un moment dat, avuseseră aceleaşi şanse…

— Îi dăm drumul, sau te-ai răzgândit?

— Dacă am ajuns până aici şi m-am instalat, n-o să dau înapoi. Deşi, niciodată nu ştii cum e mai bine până la urmă… O facem, dac-am zis, am zis!

— N-are de ce să-ţi fie teamă, nu eşti nici primul şi nici ultimul. Avem deja o anumită experienţă, statisticile sunt cât se poate de încurajatoare.

— Ştiu, mi-ai mai spus-o. Ascultă, chiar de mi-ar fi frică, n-aş recunoaşte-o, ce dracu'!

— Atunci, să nu mai pierdem vremea!

Acestea fiind zise, nu-i mai rămâne altceva de făcut decât să se pregătească; îşi dă jos cămaşa, apoi maieul. În acest timp, fostul lui coleg de clasă – nu se văzuseră la niciun *ceai,* la niciunul din acele prime chefuri adevărate din viaţa lor, de neuitat, de neegalat, nevinovate în fond (vinovăţia va veni mai târziu, dar nu foarte târziu), deşi nu lipseau ingredientele necesare, prea bine cunoscute, iar părinţii plecau de acasă la propriile lor petreceri, de oameni maturi, cu situaţii, cu poziţii sociale de apărat, cu prietenii de cultivat şi întreţinut, sau se retrăgeau discret într-o altă cameră, în cea mai îndepărtată, treceau în alt univers, în alt spaţiu, după ce umpluseră bucătăria cu tăvi şi cu platouri, după ce şterseseră paharele să strălucească, să nu aibă amprente, scame ori pete albicioase de evaporare, bineînţeles, nu la bloc, ci în vreo vilă, fără vecini scandalizaţi de tropăituri, de magnetofonul dat tare şi la ora patru dimineaţa – deci, fostul lui coleg îşi pune mănuşi din cauciuc subţire şi deşurubează capacele flacoanelor aflate pe măsuţa cu rotile, ce tocmai o adusese de pe coridor. Toarnă conţinutul a două sticle într-un vas mai mare, amestecă şi obţine o pastă brună, de consistenţa mierii de albine. Un vag miros de medicamente se răspândeşte prin încăpere.

— Te ung mai întâi cu un adeziv special, se va resorbi după ce plantele vor fi destul de viguroase ca să, se menţină şi singure…

— Presupun că aici totul e „special”…

— Hm, cam aşa. Cum de-ai ghicit?

— Intuiţie, perspicacitate, inteligenţă…

— Plus modestie!

— Desigur.

— Ironia ta e cam îngheţată, dacă ţi-ai vedea mutra în oglindă!… Regret că n-am la îndemână un aparat de fotografiat!

El stă întins pe pat, cu faţa întoarsă spre perete, cum i se spusese. Fostul lui coleg îi dezinfectează cu alcool porţiuni de piele aflate pe braţe, pe piept şi pe abdomen. Din când în când aruncă la coş tampoanele devenite inutilizabile. Dintr-o cutie metalică ia o pensulă sterilă şi o înmoaie în adezivul pregătit. Cu mişcări sigure întinde pasta într-un strat subţire, uniform, năclăind firişoarele de păr.

— Ce mână sigură ai! Ţi-ai ratat cariera, pictor trebuia să te faci!

— Poate zugrav sau vopsitor, regret că n-am decât o singură culoare, mi-ar fi plăcut să te fac precum un papagal. Acum stai aşa şi nu te mişca, n-am terminat, ai răbdare! De pe măsuţă ia un flacon maroniu, îi deşurubează capacul şi începe să scuture deasupra pieptului seminţele mărunte, galbene, aciforme. O mică ninsoare se naşte din gura sticluţei, acoperind pielea unsă. La sfârşit arată ca atunci când, vara, ieşind din apă se întindea ud pe plajă iar nisipul a cărui fierbinţeală o căuta, i se lipea de piele, alcătuind un strat de minuscule paiete strălucitoare.

— Eşti aproape gata, spune fostul coleg, pulverizând peste seminţe o substanţă cu miros dulceag.

— Pot să mă ridic?

— Încă nu. Mai stai culcat vreo jumătate de oră până se întăreşte adezivul, pe urmă poţi să te uiţi în oglindă şi să te admiri cât eşti de frumos. La început pelicula aceasta o să te strângă puţin, te va jena. Dacă vei face mişcări bruşte, o să te şi doară, deci ai grijă. Va apărea şi o oarecare mâncărime, e o reacţie normală, să nu te sperii şi mai ales să nu te scarpini! Va trece pe măsură ce se resoarbe, două, trei zile va fi ceva mai greu, dar sper să nu-mi faci necazuri. Dacă simţi cumva că nu rezişti, vei primi un calmant, deşi ar fi bine să nu iei niciun medicament în perioada asta, nu se ştie niciodată ce influenţe nedorite poate avea. Şi acum o ultimă chestiune: să dormi neacoperit şi numai pe spate. Motivul sper că e evident.

— Crezi c-o să pot? De unde să ştiu cum mă sucesc în somn!

— Fă bine şi te străduieşte! Altfel voi trece la alte metode, nu sunt plăcute, dar n-am încotro. Trebuie să fim prudenţi, să nu ratăm, ar fi păcat s-o luăm de la început, păcat de timp şi mai ales de seminţele risipite. Ştii cât costă? Mai mult decât greutatea lor în aur! Tu ai vrut să vii, tu ai insistat să te primească, nu mă face de ruşine. Participarea ta la experienţele

ulterioare depinde de rezultatele de acum, depinde de tine şi de câtă silinţă îţi dai.

— Bine, bine, am să mă străduiesc… Dacă alţii au reuşit, am să reuşesc şi eu.

— Aşa îmi placi, vin mai târziu să te văd, zice fostul coleg de clasă şi iese din încăpere împingând măsuţa cu rotile.

Rămas singur, zâmbeşte uşurat. Îşi făcuse atâtea griji în legătură cu acest prim moment, avusese emoţii ca în faţa unui examen dificil, şi, iată, trecuse atât de repede şi banal, în deplin anonimat. Nimic spectaculos, memorabil. Aşa ceva nici nu merită să povesteşti, asta e marea încercare, pentru asta este nevoie de curaj şi hotărâre? Cât tam-tam pentru un fleac, aşa ar gândi şi chiar ar zice oricine.

…Depăşi cu bine perioada mâncărimile, un adevărat supliciu inchizitorial, numai el ştie prin ce chinuri a trecut! E groaznic să n-ai voie să te scarpini, nici măcar un pic, cât să-ţi alini suferinţa, s-o îndepărtezi puţin, precum o gură de aer proaspăt într-o încăpere plină de fum şi de mirosuri incerte te face să uiţi de apăsarea din coşul pieptului. Dar ce mai contează aceste amănunte penibile, devenite, în momentul reuşitei, prea patetice şi de-a dreptul nepotrivite. Mai bine să nu-şi amintească.

La căldura corpului, seminţele încolţiră. În a treia zi se iviră din ele prelungiri subţiri, străvezii, creşteau văzând cu ochii. Căutară în jur, prin aer, până întâlniră firişoarele de păr, se încolăciră de câteva ori în jurul lor, ca pe nişte araci, apoi vârfurile microscopice, aparent fragile, se îndreptară spre piele, fără ezitare, şi se înfipseră pur şi simplu în ea, pătrunzând sub epidermă. Îşi aminti de orele de botanică de prin clasa a cincea sau a şasea, cine mai ştie, de boabele de fasole aşezate pe o bucată de sugativă umezită, aflată într-o farfurioară acoperită cu geam, repetase experienţa acasă, voia să se convingă de adevărul ei, doar ştia că seminţele încolţesc în pământ, nu în aer, că trebuie mai întâi să le semeni în grădină, abia apoi răsar, şi în nerăbdarea lui ştiinţifică nu găsise în toată casa alt geam decât unul din acele două geamuri culisante de la vitrina cu bibelouri şi cupe de cristal, ce scandal ieşise când s-a descoperit lipsa de respect faţă de comorile adăpostite în raft, putea să le spargă, dragă, doar ştii de câte ori i-am spus să nu umble aici, oriunde dar nu aici, i-am interzis categoric, dar el nu mă ascultă,

face de pe acum ce vrea, mâine, poimâine o să dea foc la casă cu experienţele astea, şi ce se mai smiorcăise el în faţa neînţelegerii, dar degeaba, boabele au fost aruncate de îndată la gunoi.

Peste alte câteva zile, apărură nişte punctişoare verzi, ce crescură rapid, transformându-se în frunzuliţe lunguieţe, orientate, cele mai multe, în aceeaşi direcţie. Într-o săptămână atinseră în medie cam un centimetru. Pe braţe şi pe piept se putea zări o blană vegetală deasă, un fel de gazon de un verde crud, ca frunza din aprilie, ca iarba dintâi, străbătute de lumina tăioasă a soarelui. Nu-l durea nimic, mâncărimea trecuse, nu simţea nici teamă, nici oroare faţă de bietul şi tainicul său trup, doar o nemărturisită curiozitate, ca altădată, în copilărie. „Ce chestie, firele astea nenumărate şi plăpânde se hrănesc în fond din propriul meu corp, din el îşi iau vlaga!” constată sentimental, lăsându-se înduioşat de situaţia sa, în timp ce privea încâlcitura verde care-l acoperise în bună parte, precum un tricou ori un pulover fantezist, tricotat după un model neobişnuit, bizar.

Lucrurile păreau să meargă foarte bine, fostul său coleg de clasă o confirma de fiecare dată. Dincolo de explicaţiile tehnice, de specialitate, pe care se străduia să le înţeleagă şi să le urmărească, zâmbetul deschis, încurajator îi dădea încrederea şi siguranţa necesară. Avea acum un program zilnic ce se impusese de la sine. Dimineaţa, în afara momentelor când se făceau observaţii şi măsurători asupra sa şi a plantelor sale, citea presa, apoi lua o carte, asculta muzică, rareori punea vreo videocasetă. După-masa rezolva cuvinte încrucişate, iar seara urmărea un film, apoi continua să citească din cartea începută. Romanele poliţiste le termina într-o zi, pe celelalte în două – trei, dacă nu-i plăceau nu le mai termina deloc.

Seara, într-o săptămână, dimineaţa, în cealaltă, în funcţie de tura soţiei, telefona acasă. Suna şi la părinţi, dar pe nimeni altcineva; n-avea de gând să hrănească foamea de senzaţional a nimănui. Îşi prevenise prietenii că va lipsi o vreme, că va pleca din localitate într-o delegaţie, găsise un motiv plauzibil. Mai mult decât atât nu era dispus să întreprindă. Chestiunea îl privea pe el şi nu-l interesau sfaturile altora. La ce bun să asculte nesfârşite compătimiri? Mai bine să-l lase în pace.

Se bucura auzindu-i la telefon pe cei mici povestind agitaţi şi

exaltaţi, smulgându-şi unul altuia receptorul, retrăind cu intensitate întâmplările, pierzându-se în amănunte, repetând de câteva ori aceeaşi idee pentru a o face mai credibilă, le asculta bâlbâiala şi justificările copilăreşti când recurgea la autoritatea lui de tată, certându-i pentru vreo notă mai mică, pentru vreo năzbâtie ori vreo obrăznicie. Soţia îi comunica puţinele noutăţi, îi cerea părerea când trebuia luată vreo decizie mai importantă privind bunul mers al casei, dar el nu se prea amesteca şi o lăsa pe ea să hotărască. La început vorbeau aproape zilnic, atunci parcă aveau mai multe să-şi spună. De la o vreme se surprindeau tot mai des tăcând, stăteau amândoi cu receptorul în mână şi aşteptau să continue celălalt. Asta reuşea să-l înfurie de-a binelea, ce, suntem muţi, nu putem lega măcar două vorbe, ne-am prostit deodată, sau ce? Zi ceva!

Întâmplările de la serviciul ei nu-l interesaseră niciodată, după cum nici bârfele despre colegi, nici zvonurile despre iminentele restructurări în ierarhia filialei şi cu atât mai puţin ceva ce ar fi fost legat de clienţi, persoane atât de anonime, transformate în simpli purtători de carnete, semnificative şi expresive fiind doar cifrele – cam asta se vedea de acolo, din spatele ghişeului –, deci viaţa mergea înainte, cu poticnelile şi scârţâitul obişnuit, dar, nerezolvându-se mare lucru prin telefon în această privinţă, despre ce să vorbească atunci?

…Stă pe marginea patului, astfel ca lumina de la geam să-i vină bine şi să-şi poată cerceta nestingherit vegetaţia de pe trup. Plăntuţele au crescut, au câte două şi trei frunze alungite, nu mai arată firave. Se pare că le merge foarte bine. Acum îşi trece palma de-a latul pieptului, cu un gest ocrotitor. Îi face plăcere să le simtă strecurându-se unduitoare printre degetele răsfirate; senzaţia de moale şi catifelat îl umple de uimire şi de emoţie. O tentaţie necunoscută, dar cu atât mai puternică, îl atrage dincolo de ea, într-un spaţiu abia bănuit, plin de promisiuni obscure, de neînţeles. Bărbia îi stă proptită în piept şi priveşte atent, fascinat, tremurul vegetal. Pare un grădinar pus pe neaşteptate în faţa unei întâmplări neobişnuite ce s-ar fi petrecut printre straturile sale, ceva greu de crezut, dar de a cărui evidentă realitate n-ai, totuşi, cum să te îndoieşti.

Prin ziduri, prin planşeele de beton armat, prin aer, nu se ştie cum, ajung la el – ridică privirea şi aşteaptă – paşii, paşii, paşii fostului coleg de clasă: uşori, siguri. Calcă moale pe talpa

elastică, se opreşte în capul scărilor, pe palier; ezită sau ce se întâmplă? Porneşte din nou, coboară treptele, a ajuns la parter, se apropie pe coridor şi de abia când îl aude în spatele uşii poate spune că îl aude cu adevărat.

— Ei, cum merge azi?

— Odihna asta mă surmenează, mă strepezeşte, îmi dă dureri de cap… Fă ceva!…

Nimic neobişnuit în starea de agitaţie; în etapa aceasta şi animalele de experienţă deveneau neliniştite, refuzau să mănânce, nu-şi mai găseau locul în cuşcă, iar analizele hematologice păreau de fiecare dată greşite în laborator.

— Ai încredere în mine, până acum nu s-a întâmplat niciun necaz, niciun accident, totul a mers cum trebuie. Va fi bine, ai să vezi.

— Da, până acum, zici… dar nu de un accident mă tem, ci de ceva nelămurit, mi-e frică pur şi simplu, fără obiect… De fapt, nici nu e teamă, ci doar o nerăbdare sau o nelinişte venită din curiozitate, poate teama de necunoscut?

— Aiurea, te gândeşti prea mult la tine, a început să-ţi placă să te simţi preocupat de propria-ţi persoană, să cauţi motive de îngrijorare, iată consecinţele izolării, un egocentrism bolnăvicios. Acesta e singurul lucru în neregulă, dar vom scăpa şi de el. Hai, întinde-te, vreau să mă uit puţin.

Din buzunarul halatului scoate o lupă prin care începe să cerceteze plantele, pe îndelete, fără grabă. Pătrunde nestingherit în lumea lor, în încâlceala vegetală, caută şi găseşte ici colo semne numai de el ştiute. După un timp alege o frunză mai mare, mai cărnoasă, o încearcă pipăind-o cu buricele degetelor, pare satisfăcut, apoi, brusc, o îndoaie, o zgârie cu unghia, o sfâşie în lungime.

— Au! exclamă nedumerit cel întins pe pat, ce faci, că mă doare? Pe figura lui se poate citi surprinderea. Vrea să ducă mâna la locul unde persistă încă o usturime vie, ascuţită, dar fostul coleg îl opreşte cu un gest ferm.

— Stai liniştit şi nu pune mâna, că nu eşti copil să nu-nţelegi de vorbă! Rabdă puţin…

Nici unul, nici altul nu mai spun nimic, aşteptând în tăcere. Sunt două aşteptări diferite; ai zice, alăturate întâmplător. După câteva momente, în ruptura proaspătă, de un verde ceva mai deschis, se iveşte încet sclipirea unui lichid rozaliu. Lupa e

puternică, măreşte mult şi se vede bine dunga aceea licărind. Antropobotanistul pare mulţumit.

— De mâine poţi să ieşi în grădină. Să te plimbi, să iei aer, locul e frumos şi ai să te simţi minunat. Soarele va face bine acestor plante, se vor dezvolta mult mai repede şi mai viguros. Asta doreai, nu? Întrebarea lui e retorică, totuşi celălalt confirmă printr-o uşoară înclinare a capului. Până la urmă, totul va fi bine…

…În aceste momente ale dimineţii s-a dedicat „Sportului”. Parcurge ziarul cu plăcerea secretă a cunoscătorului care citeşte şi dincolo de rânduri, trăind cu pasiune fiecare articol. Are păreri ferme: când întâlneşte opinii diferite de ale sale se enervează sau se amuză, după caz. Regretă că nu s-a ţinut de sport, de atletism. Avusese stofă antrenorul îl lăuda şi declarase că-şi pune mari speranţe în el. Câştigase şi vreo două, trei concursuri. Din alergat n-ai să trăieşti, ai nevoie de o meserie, de o diplomă. După aceea poţi să faci ce vrei. Acum ţine-te de carte, îl lămuriseră ai lui. Alţii, nu ştiu cum, reuşeau să le împace pe amândouă, şi şcoala şi sportul, dar el nu izbutise. Dacă n-ar fi renunţat, poate ar fi ajuns campion, poate ar fi fost un nume, s-ar fi scris cu siguranţă şi despre el, ar fi fost cunoscut. Ei, ce-a fost, a fost, la ce bun să se indispună acum cu asemenea rememorări…

— Hai cu mine, e nevoie de plantele tale, spune fostul lui coleg, antropobotanistul, intrând grăbit în încăpere. Hai, că nu e timp de pierdut.

— Chiar acum? se bâlbâie el, negăsind să spună altceva mai inteligent, surprins nu de apariţia bruscă şi neaşteptată a celuilalt, ci de tonul rece, profesional cu care i se adresase.

— Lasă ziarul şi nu mai trage de timp!

Se ridică şi ies amândoi. Merg repede şi el abia se poate ţine după antropobotanist. Urcă la etajul întâi.

— A fost adus un accidentat grav, cu arsuri de gradul II şi III. N-are decât o singură şansă: să-i transplantăm, mai bine zis să-i răsădim plantele tale. Are noroc că se găsesc într-un stadiu potrivit pentru aşa ceva şi că aveţi aceeaşi grupă sanguină. Dacă se prind mai mult de şaptezeci la sută din exemplarele donate, va scăpa. A mai fost un caz şi a avut o evoluţie foarte bună.

— Dacă cedez totul, cu mine cum rămâne?

— Vrei să te retragi, ţi-a fost de-ajuns?

— N-am spus asta, am întrebat doar.

— O luăm de la capăt, acum ai şi experienţă. Bucură-te! asta ai dorit, să fii de folos, să-ţi ajuţi semenii: ai o ocazie nesperată.

În sala în care pătrund vede două mese de operaţii, puternic luminate. Antropobotanistul îi face semn să urce pe una dintre ele, apoi nimeni nu-l mai bagă o vreme în seamă, par să-l fi uitat. Asistentele vin şi dispar preocupate, aduc şi aranjează lucruri a căror destinaţie nu o ghiceşte întotdeauna. Se fac ultimele pregătiri. Cu un zâmbet binevoitor, una dintre ele pune un paravan de pânză în aşa fel încât să-i ascundă masa de alături. „N-aveţi ce vedea, un om luptând între viaţă şi moarte nu e un spectacol plăcut… V-ar tulbura peste măsură. E mai bine aşa, e spre binele dumneavoastră”. Chiar şi aşa, lui îi rămâne o jumătate din sală, are la ce să privească. Agitaţia de mai înainte a încetat, aude alţi paşi şi alte glasuri: este adus accidentatul. Îl frapează respiraţia grea, neregulată a acestuia; răsună tare, acoperind celelalte zgomote – trebuie să fie o namilă de om. Dintr-o dată parcă se face linişte, se aude un bâzâit slab şi un susurat, hârâitul inegal de până atunci s-a întrerupt. E gata să se sperie, dar un sunet nou îi dă de ştire că accidentatului i s-a pus masca de oxigen. Cineva chiar anunţă acest lucru. Bine, e-n regulă. Cu auzul încordat încearcă să-şi dea seama ce se petrece dincolo: în jurul accidentatului trebuie să fie cel puţin patru-cinci persoane, probabil medici şi antropobotanişti. Încă nu s-au hotărât de unde să înceapă, desigur mai e şi problema densităţii şi problema… dar nu înţelege despre ce este vorba şi un timp sensul discuţiei de „dincolo” îi scapă. Cineva se referă la anamneză… Începe să se plictisească. Va veni şi rândul lui, doar de asta l-au adus acolo, n-ar trebui să se impacienteze, de ce s-ar grăbi să se întoarcă în rezervă? Putem începe? întreabă cineva. Da, răspund pe rând câteva voci. Antropobotanistul apare de după paravan, îl recunoaşte, deşi are masca albă pe figură. Se apropie de el şi-i face cu ochiul. Alege o plăntuţă, prinde cu grijă tulpiniţa între două degete şi taie cu bisturiul, dintr-o singură mişcare, foarte aproape de piele, firele haustorilor[25]. O ridică apoi şi o trece

---

[25] Haustor: organ asemănător cu o ventuză, cu ajutorul căruia unele plante parazite îşi absorb hrana din planta-gazdă.

altcuiva, aflat în spatele paravanului. „Următoarea”, spune o voce, şi fostul lui coleg de clasă se execută de îndată desprinzând eu aceeaşi uşurinţă şi precizie o nouă plantă. Datorită mănuşilor albe, mişcările sale par a avea un caracter solemn. Operaţia se desfăşoară în zona pieptului şi cel întins pe masă are posibilitatea să vadă foarte bine; nu-şi mai poate desprinde privirea de pe lama ascuţită şi strălucitoare a bisturiului. Porţiunea de piele ce apare de sub învelişul verde i se pare palidă şi nesănătoasă. După un timp, lucrurile devin monotone şi simte cum îl cuprinde oboseala, se abandonează ei şi aţipeşte.

…Când străbaţi a doua oară un drum, ţi se pare mai scurt şi mai uşor, asta, poate, pentru că ştii la ce să te aştepţi. La fel s-au petrecut lucrurile şi în cazul lui. La câteva zile după operaţie, după ce firele vegetale rămase în ţesuturi s-au resorbit fără complicaţii, i s-a aplicat din nou stratul de adeziv şi au fost presărate seminţele aciforme. Perioada neplăcută de până la apariţia haustorilor şi a frunzelor n-a mai suportat-o atât de greu, se obişnuise. Chiar spunea că va dona şi altădată plăntuţe şi că o va face ori de câte ori va fi nevoie şi i se va cere.

Reuşita operaţiei l-a încurajat, i se confirmase totodată valoarea drumului ales. Gestul său căpătase acum, gândea el, un sens concret, de netăgăduit: salvase viaţa unui om. Ieşirea din serie, din banal şi monoton nu fusese un gest meschin şi egoist, ci unul plin de generozitate şi altruism.

Depăşind stadiul în care se efectuase transplantul, a pătruns din nou într-un teritoriu necunoscut. Perfidă, nesiguranţa îi dă iar târcoale, punându-l la încercare. Cum poate să fie atât de simplu, se întreabă el, şi nimic să nu se rezolve în mine împotriva acestei nemaipomenite invazii? Oare animalul din mine, nevăzut la chip, pornit din cine ştie ce moluscă şi ieşit până azi învingător din câte încercări şi lupte, să fi fost păcălit şi pus cu botul pe labe? Să nu se fi iscat nicio tulburare în sânge şi în carnea străbătută de firele subţiri, ramificate, ce ieşeau la suprafaţa pielii, continuându-se în tulpini şi frunze? Părea mai sănătos şi mai plin de viaţă ca oricând, avea poftă de mâncare în ciuda claustrării, nu făcea mofturi; dormea foarte bine, chiar cu lumina aprinsă, aşa cum i se ceruse. Nu observase niciun semn neliniştitor, nicio reacţie de împotrivire, şi asta îl

nedumerea.

— Se poate să mă năpădească „buruienile” tale şi organismul meu să nu reacţioneze în niciun fel, să nu se apere? E uimitor!

Din fotoliul în care se aşezase, antropobotanistul îl urmăreşte detaşat, cu o expresie enigmatică pe chip. Nu se grăbeşte să răspundă, este de gardă şi are timp să-l asculte. Îl lasă, deci, să continue, pare interesat de verva neobişnuită a celuilalt.

— Mă supui la tot felul de analize şi teste, ele ce spun, arată ceva? Oare starea asta, ce pare foarte bună, plină de energie, nu e cumva înşelătoare, nu voi claca pe neaşteptate? Îmi spui mereu că rezultatele sunt în limitele normalului, că procesul se află sub control, dar ce este „normal” în asemenea condiţii? Dacă am acceptat să vin aici şi să ne apucăm de treaba asta, ar trebui să ştiu mai mult! Trebuie să mă gândesc şi la cei de-acasă, am o responsabilitate faţă de ei!

— Modificările se produc treptat, te obişnuieşti cu ele şi de aceea nu-ţi sar imediat în ochi. Uite, de exemplu, ai băgat de seamă că acum bei mult mai multă apă decât la început?

Trecuse de prânz, şi o linişte aparte, toropitoare se instalează peste tot. Prin aerul devenit dintr-o dată gros, aproape fluid, cuvintele îşi caută drumul pentru a trece de la unul la altul, rătăcesc printre mobile, nasc mici vârtejuri acaparatoare, se lovesc de pereţii albi şi o pornesc din nou, netulburate, acoperite de o oboseală zgrunţuroasă, ca un strat de rugină ce le îngreunează şi mai mult înaintarea, descoperă meandre şi le urmează bucuroase de a fi găsit un fir călăuzitor. Vocile îşi schimbaseră timbrul, devenind de nerecunoscut, sunt ca doi străini într-o gară, într-un tramvai, fiţi amabil, perforaţi-mi şi mie biletul, dar ei nu observă, sau nu le pasă, după cum nu-i stânjeneşte câtuşi de puţin nici faptul, plin de ciudăţenie, că vorbele închegate în fraze, ţinându-se una de alta asemeni verigilor unui lanţ, continuă să plutească nehotărâte printre ei – le aud, prin urmare, cu întârziere, la un oarecare timp după ce fuseseră rostite.

În acea împrejurare singulară, când doar ideile contează, irizările lor putând fi lesne urmărite în aerul vâscos, fostul coleg de liceu îi descrie din nou, pe îndelete, cum planta aceea, obţinută prin manipulări genetice, se hrăneşte cu produsele de dezasimilaţie, cu diverse toxine rezultate în urma metabolismului, cum dioxidul de carbon, atât de necesar, nu-l

mai ia din aer, ci din sânge, haustorii ajungând până la vasele sanguine, iar în loc cedează oxigen, jucând astfel rolul unui plămân suplimentar, cum toate aspectele de detaliu încă nu sunt cunoscute, pentru că experimentarea pe animale atinge un prag ce trebuie depăşit. I-ar putea aduce cărţi de specialitate şi reviste, dar le va citi oare, va trece de primele pagini?

— Sunt sigur că vei renunţa şi se vor umple de praf. Pentru tine, nu ce scrie acolo e important, tu trebuie să te deprinzi a duce o viaţă cât mai normală cu aceste „buruieni", cum le zici, va trebui să înveţi să le protejezi…

— Am şi început să mă obişnuiesc. Uite, în ultimul timp n-am mai strivit nicio frunză, n-am mai frânt nicio tulpină ca la început, când, pur şi simplu, uitam de ele. Acum îmi sunt mereu în minte, am grijă şi le feresc. Sper să fii mulţumit de mine, doar mă străduiesc să le asigur substratul nutritiv cel mai potrivit, ha! ha!… Să te întreb ceva, după ce plantele vor rodi şi vei strânge seminţele, cu mine ce se va întâmpla? Mă voi întoarce la existenţa obişnuită sau pot să sper că rolul meu nu s-a încheiat, că sunt apreciat şi că… Spune-mi, s-a hotărât ceva, am vreo şansă să rămân la voi?

Întrebările execută câteva lupinguri şi tonouri dificile, manevrând abil prin aer pentru a evita ciocnirea cu vorbele mai vechi, răzleţite, plutind în derivă. Într-un târziu propoziţiile ajung intacte la antropobotanist, şi-l dezamăgesc. Insistenţa celuilalt e nedelicată, în asemenea chestiuni trebuie să ai răbdare, să suporţi incertitudinea, să nu devii pisălog. Ah, cum de nu-şi dă seama că asemenea tatonări se cer făcute cu artă, cu rafinament, cu o desăvârşită diplomaţie. Trebuie să laşi un spaţiu de manevră ambelor părţi, o întrebare directă, nesăbuită, riscă un răspuns definitiv şi jocul s-a terminat… Dorinţa celuilalt îl intrigă, e de neînţeles cu câtă uşurinţă pare să renunţe la lucruri pentru care alţii aleargă atâta. Ce urmăreşte de fapt, doar să parvină la un destin excepţional din punctul lui de vedere? Dar cu ce preţ! N-ar trebui să-şi bată capul şi cu această problemă, când atâtea altele îl aşteaptă, îşi spune antropobotanistul. N-ar trebui să-l intereseze motivaţia fiecărui subiect în parte, apoi rosteşte cu glas tare:

— E prea devreme, e prea devreme…

Şi aşteptarea poate fi, în anumite împrejurări, o formă de eroism, chiar şi atunci când este vorba de o aşteptare pasivă. Să

grăbească ciclul biologic al plantelor sau să sară vreo etapă din dezvoltarea lor erau idei cu totul fanteziste, imposibile. Nu-i rămânea decât să le urmărească lenta maturizare, atent să-şi păstreze netulburat echilibrul interior. Starea ta psihică influenţează în mare măsură antropocultura vegetală, spusese de mai multe ori fostul lui coleg. Optimismul tău e un factor pozitiv, stimulator. Acum încerca să se conformeze acestor sfaturi. Bineînţeles că era ajutat. Cărţile şi videocasetele pe care le solicita bibliotecii erau mai întâi verificate. Emoţiile şi trăirile intense aveau un efect nedorit, de aceea antropobotanistul l-a convins să renunţe la filmele cu urmăriri şi împuşcături, precum şi la producţiile *horror.* Suspensul prea accentuat reuşea, doar în decursul unui film, să ofilească plantele mai firave. Tragediile fuseseră interzise de la bun început. I se îngăduia cel mult o dramă sau o melodramă la două săptămâni. Cele mai recomandabile erau comediile spumoase, pline de vervă şi umor, în care predomina comicul de limbaj.

Plimbările lungi, fie dimineaţa, fie seara, prin grădina împrejmuită de zidul înalt de cărămidă, care-l apăra de intruşi, jucau şi ele un rol pozitiv. La început îi făceau o nespusă plăcere. Ieşind din cameră, se simţea liber şi important. Zborul dezordonat al gâzelor, adierea molcomă a vântului printre plantele crescute pe corp, licărirea razelor de soare prin sita de frunze a copacilor, totul contribuia la deplinătatea acestei senzaţii.

În grădină nu se putea pătrunde decât prin trei locuri, verificase: prin camera sa, prin sera grădinarului, lipită de clădire, şi printr-o uşă metalică practicată în zidul înconjurător. Dar aceasta din urmă era atât de ruginită şi lacătul pus pe ea atât de solid, încât puteai crede că nu se va mai deschide niciodată, fiind blocată definitiv, de parcă în felul acesta s-ar fi îndreptat o eroare.

De-a lungul aleilor nu întâlnise niciodată pe nimeni, şi asta îl făcu să creadă că grădina aceea fusese izolată de lume doar pentru el. Când i-a venit prima dată acest gând s-a speriat. Nu cumva o iau razna? s-a întrebat imediat, cu bunul simţ intrat în alertă. Cine ştie ce i se mai putea năzări!

Şi-a rărit plimbările, mulţumindu-se să rămână în cameră şi să privească pe geam. Înăuntru se simţea mai ferit de tentaţia unor gânduri bizare. Logica îi spunea, şi el îi dădea crezare, că

nu se poate să nu între în grădină şi altcineva în afara lui. Şi-a propus să-i surprindă pe acei necunoscuţi, şi-şi petrecu o bucată de timp spionând de după perdea. Zilele treceau şi nu văzu pe nimeni, s-ar fi mulţumit şi cu silueta grădinarului împingând o roabă încărcată cu două, trei unelte, ori cu un morman de frunze uscate, semn că toamna se apropia pe îndelete.

După transplant singurătatea şi izolarea deveniseră mai greu de suportat. Întâlnirile cu fostul coleg ajunseseră stereotipe, discuţiile erau banale şi îl plictiseau. Acum întrezărea foarte bine interesul profesional al celuilalt.

Întrebase zilnic de starea accidentatului, şi s-a bucurat într-un fel aparte, cum nu o mai făcuse până atunci, când a aflat că trecuse de momentul critic şi era în afara oricărui pericol. N-ar fi putut descrie în cuvinte sentimentul acela, dar şi-l amintea cu multă claritate. Accidentatul era acum asemenea lui, un om cu blană vegetală, cu el ar fi putut vorbi deschis, i-ar fi putut spune lucruri pe care altuia nu îndrăznea să le destăinuie. L-ar fi înţeles, se găseau în aceeaşi situaţie şi asta îi unea.

A cerut să-l viziteze, dar i s-a explicat că lucrul acesta nu era posibil până la vindecarea plăgilor. Caracterul excepţional al metodei utilizate impunea precauţii deosebite. Argumentul nu i s-a părut convingător, dar nu a insistat, la ce bun? Nu le-ar fi schimbat hotărârea. A fost mulţumit că li s-a montat o linie videofon şi puteau vorbi nestingheriţi.

— Ca de obicei când îl cheamă pe accidentat, acesta trage storurile făcând întuneric, apoi aprinde veioza şi o potriveşte în aşa fel, încât să-şi proiecteze umbra capului pe perete, în zona asupra căreia stă fixat obiectivul videofonului. „Vreau să te scutesc de imaginea neplăcută a chipului meu desfigurat, chiar şi eu evit să mă uit în oglindă. Umbra mea va fi suficientă să nuanţeze cât de cât cuvintele ce le voi rosti”, îl informase chiar de la început accidentatul. „Numele meu e Horia”, adăugase imediat, „şi am douăzeci şi trei de ani, adică o viaţă în urmă şi alte două înainte. Îţi mulţumesc pentru ce-ai făcut pentru mine!” S-au împrietenit în ciuda diferenţei de vârstă. Deschideau de câteva ori pe zi videofoanele, chiar şi atunci când nu aveau ce-şi spune. Prea multe nu se întâmplă într-o rezervă. Îşi comunicau simpla lor prezenţă şi asta-i mulţumea.

Acum, după ce micile preparative iau sfârşit şi Horia e gata să-l asculte, el începe o neaşteptată mărturisire, de mult timp

ocolită:

— În adâncul meu mă simţeam inutil, ceea ce făceam eu putea să facă oricine, nu era nimic deosebit. Nu era neapărat nevoie de mine, aveam doar un rost minor, de rotiţă într-un angrenaj. Puteam fi înlocuit oricând fără să se observe, asta însemna că, de fapt, nici nu existam. Mă-nţelegi? Riscam să dispar şi să mă topesc în neant. N-aveam nevoie de laude, de succese facile. Altceva doream, doream să se facă apel la personalitatea mea, la unicitatea mea, şi asta m-ar fi salvat.

Horia îl întrerupse, mai degrabă cu naivitate decât cu cinism ori impertinenţă:

— Poate nu eşti unic, poate nu eşti acela despre care vorbeşti… Vreau să zic, te-ai gândit vreodată la acest lucru?

Francheţea celuilalt îl îngheaţă. Şi dacă îmi dau seama că nu sunt dintre cei aleşi, ce-mi rămâne să fac? Nicio carte nu-ţi spune cum s-o scoţi la capăt, nu sufleteşte, emoţional, ci pur raţional când înţelegi că nu vei ajunge niciodată unde alţii păşesc cu uşurinţă. Să renunţi la luptă ştiind că succesul nu va fi de partea ta înseamnă să renunţi la valorile pe care le respecţi, adică să renunţi la tine însuţi. Nu e loc pentru abandon, încerci în continuare, deşi nu este vorba de o încercare adevărată, rezultatul fiind cunoscut şi de neschimbat. *Spui* că încerci şi mergi înainte, n-ai încotro.

Nimeni nu poate să te ajute, sunt lucruri ce se împlinesc de unul singur, ceilalţi rămânând inutili spectatori. Asta e singura cale. Timpul nu rezolvă nimic, scoate doar de pe rol, anulează şi trimite în neant, asta e singura lui putere. De lucrul acesta nu se poate îndoi, ce i-ar mai rămâne atunci? Nu renunţă la ultimul său refugiu.

Vorbeşte mai departe, dar remarca lui Horia continuă să-l urmărească; ar vrea s-o uite, dar nu poate.

— Cum să nu fi acceptat atunci propunerea fostului meu coleg de liceu de a mă testa în vederea acestei experienţe şi cum să nu mă fi bucurat când rezultatele au arătat că făceam parte dintre puţinii oameni care îndeplineau toate condiţiile biologice necesare unei asemenea întreprinderi dificile? Am acceptat, nu fără strângere de inimă. Sigur, îmi părea rău că pentru a ieşi din banalitatea şi anostul vieţii va trebui să mă despart pentru un timp de copii, dar câţi alţii nu o fac pentru ţeluri mult mai puţin nobile! Când mă voi întoarce, se vor

mândri cu mine, voi fi un exemplu pentru ei.

Vocea lui Horia intervine din nou, pe acelaşi ton de mai înainte:

— Merită să-ţi sacrifici familia? Asta să fie calea cea mai bună? Iată de ce n-ai reuşit până acum! Vrei să fiu sincer, să-ţi spun ce gândesc, care este părerea mea?

În faţa acestui ultimatum ezită. Dorise să-şi descarce sufletul, să răspundă unei întrebări mereu nerostite de Horia, nu să pună în discuţie alegerea făcută.

— În primul moment aş fi zis că da, dar acum, zău, nu ştiu, mai lasă-mă să mă obişnuiesc cu ideea unui rechizitoriu.

Mâna lui închide videofonul; singurătatea în care se regăseşte îi dă iluzia liniştii şi a siguranţei, dar nu pentru mult timp. Vin alte gânduri să-l tulbure.

Rezerva i se pare, deodată, cam mică pentru un program de importanţa celui la care ia el parte. Începe să se plictisească, nimic nu-l mai mulţumeşte, n-are chef nici de citit, nici de filme, nici de plimbări. Monotona trecere a zilelor a devenit iritantă, o resimte aproape ca pe o suferinţă fizică. Sacrificiul lui e necesar, ajută ştiinţa să înainteze – cuvântul *ştiinţă* îl rosteşte, chiar şi în gând, cu voluptate –, are un sens, altfel ar mai fi sacrificiu?

Florile mici şi galbene, ce au acoperit toate zonele verzi de pe corpul său, s-au scuturat de mult şi în locul lor au apărut cupele, nu mai mari de o jumătate de unghie, ale pixidelor, ale antropopixidelor cum le numeşte cu o inutilă şi pedantă exactitate fostul lui coleg de şcoală. Plantele au zece-cinsprezece centimetri lungime, la fiecare mişcare a lui văluresc asemeni unei ape în bătaia vântului. Când stă în picioare, tulpiniţele se încovoaie sub propria lor greutate. Le cercetează din când în când, dar nu descoperă nimic neştiut.

Frunzele au început să se usuce, verdele lor se schimbă în galben şi în brun-roşcat, asemeni pădurilor toamna. În urma lui, prin cameră sau în grădină, coboară în cercuri mici asemenea pete colorate. Tulpinile îşi pierd şi ele, treptat, elasticitatea, o mişcare bruscă, neatentă ar putea lesne să le frângă. De aceea, acum e nevoit să stea mai mult la pat. Dispare astfel şi riscul împrăştierii şi pierderii seminţelor în cazul deschiderii premature a pixidelor.

Antropobotanistul îl asigură că au mai rămas doar câteva zile până se vor strânge fructele-capsulă şi rolul său de substrat

nutritiv se va încheia, cel puţin pentru moment. Ce va fi mai departe, vor vedea, nu se hotărâse încă nimic.

În sfârşit, a venit şi momentul recoltării. În ziua aceea s-a strâns în jurul lui o întreagă comisie, pe unii îi cunoştea de la transplant. Antropobotanistul desprinde pixidele una câte una şi le aşază într-o cutie de carton. După ce sunt numărate, cutia este sigilată.

Cu ajutorul unui aparat de tuns sunt îndepărtate plantele de pe corp. În locurile descoperite simte răcoarea aerului. Pentru prima dată de câteva luni poate îmbrăca o cămaşă.

...Majoritatea haustorilor s-au resorbit rapid, fără să lase urme, ca şi cum nici n-ar fi fost. Din nefericire, câţiva s-au lignificat şi au rămas înfipţi în piele şi în carne asemeni unor aşchii sau unor spini. Atingerea lor îi provoca dureri; zona din jur se inflamase. Seara făcea cu regularitate temperatură; medicamentele luate n-au avut niciun efect. Începu să slăbească şi cel mai mic efort îl lăsa epuizat. Sigur, era speriat, dar nu intrase în panică, nu-şi pierduse capul, încerca să privească situaţia sa cu luciditate.

Într-o dimineaţă ieşi în grădină, nu mai răbda să stea în pat, dorea să se plimbe, deşi ştia foarte bine că asta îl va obosi. Paşii îl purtară spre uşa de fier din zidul împrejmuitor. A observat de îndată că masivul lacăt dispăruse, faptul nu l-a mirat şi nu i-a căutat vreo explicaţie. Nici n-a avut timp. A apăsat plin de curiozitate pe clanţă şi a simţit imediat că mânerul îi dă ascultare şi mişcă mecanismul din interior. De-abia a împins uşa, şi ea s-a deschis în linişte, fără scârţâitul aşteptat, de parcă balamalele fuseseră unse doar cu puţin timp înainte.

Dincolo de prag nu zări nicio stradă, niciuna din casele bine îngrijite la care se aşteptase. Oraşul dispăruse şi în locul lui se înfăţişa priveliştea surprinzătoare a unei lunci înverzite. Firul apei scânteia ceva mai departe. Mireasma tare a florilor de câmp îl învălui de îndată ce părăsi grădina.

În lumina blândă a soarelui răsuna ciripitul binefăcător al păsărilor ascunse în frunzişul copacilor; din când în când ajungeau până la el râsetele îndepărtate a doi copii. Porni într-acolo presimţind că nu puteau fi decât Didi şi Marc. Poteca îngustă îl ducea repede, repede. Ocoli un smârc şi, din vârful dâmbului unde se opri, văzu totul ca-n palmă: la umbra unei sălcii era întinsă o pătură şi soţia lui pregătea masa, tocmai

scotea din sacoşă farfurioarele de plastic şi le punea alături de pungile cu mâncare. Câteva sticle fuseseră îngropate din vreme în nisipul rece de la marginea apei.

El se apropie şi, când soţia îl văzu, îl întrebă cu un glas liniştit, de parcă vorbea despre altcineva:

— De ce ai făcut asta?

El ezită, apoi vru să-i răspundă, dar ea îl opri:

— Mai bine nu spune nimic, taci; cuvintele ne pot înşela, vorbesc singure, spun ce vor ele, nu ţin seama de gând, îl trădează. N-ai ce să le faci, suntem în puterea lor…

De-abia acum el lasă crengile uscate aduse din pădure. Caută un loc pentru foc şi se gândeşte să-l aleagă în aşa fel încât, dacă vântul se schimbă, să nu dea fumul peste ei. În acest timp, copiii îşi continuă hârjoana, nepăsători, neobosiţi.

LEONARD OPREA

Născut la 16 decembrie 1953 în comuna Prejmer de lângă Braşov, Leonard Oprea a urmat patru ani de studii tehnice (între 1971 şi 1977) la Universitatea din Braşov şi a lucrat ca muncitor la diferite uzine şi întreprinderi din acest oraş. A debutat în 1981, cu proză scurtă (Dispariţia), *în revista* Vatra *de la Târgu Mureş. În 1984 i-a apărut, în colecţia* Fantastic Club *a Editurii Albatros din Bucureşti, volumul de nuvele şi povestiri sf* Domenii interzise.

Pentru Leonard Oprea, chemarea necunoscutului şi a infinitului, ce-l racordează la science fiction, *bântuie – obsesiv, anxifiant, terifiant chiar uneori – dinspre subconştient. Deşi autorul disociază în mai multe rânduri, în text, între* inconştient *şi* subconştient, *deşi disocierea este,* ştiinţific *de notorietate, definitiv acreditată ca atare în ştiinţa psihologiei (aflate ambele în afara câmpului conştiinţei, cele două zone ale psihicului se deosebesc, în esenţă, prin posibilitatea conştientizării, prin eventualitatea, anterioară sau ulterioară, accesibilă subconştientului, de a fi putut trece cândva prin raza conştientului, unde şi poate reveni cândva, inconştientul fiind completamente şi irevocabil opac acestei raze), sub raport strict* literar *însă, circumscris textelor în discuţie, disocierea este totuşi, până la urmă, dispensabilă, astfel că, pentru operativitate, cele două „domenii interzise“ pot fi reunite terminologic într-unul singur, pentru care denumirea generică şi nedistinctivă de* subconştient *prezintă avantajul unei mai specifice coloraturi psihanalitice.*

Astfel, în nuvela care dă titlul volumului, Leonard Oprea imaginează un mutant la care „subconştientul şi inconştientul alcătuiesc continuul cu care copilul ăsta s-a născut: e o mutaţie fantastică!” – ipoteză „ştiinţifică” ce începe a fi activă în plan literar abia în momentul în care este derivată din ea capacitatea mutantului în cauză, Dranoel, de a stabili oricând vrea „punţi“ psihice pe care poate coborî în peisajul, vizualizat oniric şi patoplastic, al subconştientului oricărui individ uman vizat; peisaj în care se pot recunoaşte „imagini ale adevărurilor ascunse în fiecare om”, pe care „e suficient să le priveşti pentru

ca bărbatul sau femeia din faţa ta să se plece recunoscându-te ca stăpân”.

Extensiunea narativă a nuvelei Domenii interzise *creşte din extrapolarea acestei premise în socio-politic (stăpân-slugă, dominare-aservire, revoltă-represiune, putere, autocraţie, totalitarism etc.) ori în psihanalitic (tată-fiu, complexul Oedip etc.); dar memorabilă într-adevăr rămâne nuvela prin altceva: printr-un detaliu de ordin anatomic, imaginat ca „armă” şi simbol al acestei fioroase puteri: în urma aceleiaşi mutaţii, ochiul drept al lui Dranoel” pare doar un iris mov, lipsit de pupilă” – aparenţă sub care se ascunde însă o enormă forţă hipnotică, paralizantă şi malefică:* ochiul vasiliscului *în versiune sf!*

Paroxismul terorii generate de privirea faţă-n faţă a propriului subconştient, presiunea şi opresiunea tabú-ului conştientizării subconştientului, senzaţia de teroare şi oroare în faţa iminentei încălcări a acestui tabu – *sunt transmise, în* Domenii interzise *şi în* Colonia, *cu o forţă sumbră, cu o încrâncenare saturniană, cu efecte de distorsionare patoplastică a contururilor realului şi cu un surd dar totuşi acut frison de teroare, cum rar se întâlnesc. Este „timbrul” personal sub care „vocea” generaţiei sale se face auzită şi în scrisul lui Leonard Oprea. Ca şi la alţi tineri scriitori din „noul val” al sf-ului românesc, afirmaţi în anii ’80, la Leonard Oprea imaginaţia a încetat a mai fi ingenuă şi idilică, blajină şi complezentă. O încrâncenare mocnită, o surdă agresivitate, o „cruzime” a percepţiei şi reprezentării, o sănătoasă „necruţare” auctorială i-au luat locul.*

„Ochiul vasiliscului” apare, într-o altă memorabilă versiune sf, şi în nuvela Colonia, *metamorfozat de această dată într-un* gimmick: inductabisalul, *dispozitiv ce „vizualizează abisurile inconştientului prin inducţie bioelectrică”, având forma „unei uriaşe flori negre care adăposteşte, între petale triunghiulare, răsucite într-o spirală fină, un pentaedru cenuşiu… Suprafaţa pentaedrului străluceşte din când în când în diferite nuanţe de cenuşiu, indiferent de unghiul din care-o observi, trădând o mişcare interioară ce-o face să onduleze imperceptibil.” Armă „de supunere în masă”, inductabisalul devine, ajuns pe mâna unor indivizi iresponsabili, scăpat deci de sub control, şi o „armă de distrugere în masă”, risc pentru care şi este scos în afara legii, într-un viitor îndepărtat al galaxiei. Acţionând asupra*

subconştientului, individual şi colectiv, infernala unealtă transformă oamenii în „animale stresate”, în „vietăţi speriate”, incapabile de rezistenţă şi iniţiativă; astfel manipulate, masele umane, sunt reduse la acceptarea condiţiei de slugă în faţa unui invizibil stăpân dement, reduse la resemnare şi renunţare într-un sumbru univers totalitar, concentraţionar: „colonie penitenciară” de proporţii planetare, „Terra-4” devine sediul unei originale parabole a puterii, foarte „realistă”, în rest, în detaliile şi articulaţiile concrete imaginate.

În resuscitarea modernă a unui străvechi tabu *îşi află aşadar sursa, abundentă, originalitatea lui Leonard Oprea, în „modernizarea” paralizantei interdicţii a „ispitei” de a privi faţă-n faţă nu „chipul lui Dumnezeu”, ca în vechile religii* (tabú *demitizat şi de Borges, în* Vopsitorul mascat Hakim din Merv), *nu divinitatea în ultima-i nuditate (pentru a fi văzut goliciunea zeiţei Artemis, vânătorul Acteon, transformat în cerb, pierea sfâşiat, în antichitatea greco-latină, de proprii lui câini), nu un transcendent exterior, aşadar, ci doar propriile „proiecţii interioare”, propriul subconştient, învestit însă cu o forţă deloc mai puţin devastatoare. Cum vedem, încă un caz de „desacralizare”, de re-modelare şi „adopţiune” sf a unor ilustre „motive“ mitologice, religioase, folclorice (cerbul din* Povestea lui Harap Alb *de Ion Creangă, de exemplu, „când se uită la cineva, fie om sau orice dihanie ar fi, pe loc rămâne moartă”).*

Performanţă literară şi premieră absolută – Leonard Oprea reuşeşte să vadă şi să spună în cuvinte ce vede vasiliscul, *nu numai cum îl văd pe acesta oamenii împietriţi de privirea lui: inedită inversare de perspectivă, pretinzând resurse – psihice şi literare – nu la îndemâna oricui.*

Faţă de celelalte piese, mai scurte, din volum, Domenii interzise *şi* Colonia *beneficiază de o mai funcţională stăpânire a tehnicilor narative şi a strategiei naratoriale (în* Colonia, *mai ales, senzaţia de teroare e optim dozată şi gradată, insinuându-se subtil din însăşi progresia acţiunii), beneficiază, în esenţă, de un raport optim echilibrat între* desen *şi* culoare, *între* naraţie *şi* descripţie. *Avantaj pe care-l oferă, desigur, proporţiile şi construcţia de nuvelă, spre deosebire de povestire ori schiţă, şi care explică de ce dimensiunile mai ample îl avantajează pe Leonard Oprea mai mult decât cele reduse (handicap evident în texte de scurtă respiraţie, precum* Dispariţia, Evadarea *sau*

Recviem, *doar parţial depăşit în* Întâlnirea, Pădurea, Opţiune, Moartea unui crimsingals *ş.a.): vizualizările non-mimetice, onirice ori patoplastice, ale subconştientului, vizualizări în care scriitorul probează o bogată: „vână” genuină, pot fi, în spaţiul mai larg al unei nuvele, mai uşor absorbite epic, pot fi sustrase descripţiei statice, trenante epic, la care congenital sunt predispuse, prin antrenarea acestor enclave ori „pete de culoare” în desenul dinamic al mişcării narative şi prin alternarea perspectivei naratoriale în cadrul oferit de o tramă epică articulată esenţialmente „realist”, mimetic. La debitul său imaginativ non-mimetic, corectivul funcţional şi complementar de care are stringentă nevoie Leonard Oprea este recursul la* mimesis, *neutralizarea subiectivităţii excesive şi acreditarea estetica supra-personală, printr-o minimă „obiectivare” mimetică, a unor „proiecţii interioare“ violent subiective, personale, care să continue însă a alimenta subteran „motorul” epic de tip* mimesis. *Această minimală condiţie odată satisfăcută, el va putea persevera fără majore riscuri estetice (căci de celelalte, extraestetice, nimeni nu e scutit!) în direcţia pe care, condus probabil de propriul temperament, s-a angajat din capul locului şi cu rezultate de pe acum notabile. Punctul tare al oricui fiind, dialectic, şi punctul său slab, vulnerabil, – vigilenţa profilactică de a nu-şi lăsa calităţile să se transforme, prin exces, în defecte, se poate dispensa, desigur, de orice superfluă argumentaţie exterioară.*

Torturat, posedat, muncit parcă de demoni fără nume şi fără chip, pe care tocmai se luptă a-i exorciza estetic dându-le un nume şi un chip, şi dacă singur îşi poate suporta demonii ce-l muncesc, ducându-şi-i în spate şi trecându-i dincoace de pragul expresiei, – de ce nu i-am putea suporta şi noi, ceilalţi, „de pe tuşă”, aceşti demoni, aceste spaime şi angustii, aceste „proiecţii interioare”, odată sublimate artistic prin expresie, odată epurate în imaginar de virulenţa lor psihică brută şi oferite lecturii ca sursă de delectare estetică? De ce i-am pretinde neapărat să ne zâmbească agreabil şi graţios unui mohorât temperament saturnian, mai susceptibil a scoate – şi a ne oferi – profituri estetice tocmai din organica-i mohoreală saturniană, necontrafăcută?

„Bărbatul aleargă cu salturi mari, abia atingând solul cărămiziu care, la fiecare contact al gambelor lui lipsite de labe, se crapă şi aruncă afară câte un trup alb, orbitor de alb, tatuat cu tăieturi adânci. Din piepturile despicate ţâşnesc cuvinte ce-şi încolăcesc literele devenind păsări greoaie. Aripile lor chitinoase îmi zgârie tâmplele. Mă apăr cu braţele. Întorc speriat capul. Observ că bărbatul fuge acum cu spatele înainte. Holbează ochii la mine şi-i aud lătratul lugubru. Semănând între ele, chipurile noastre, al meu, al bărbatului şi ale cadavrelor, unite într-un singur portret deformat, translucid. Apar pe oglinda cerului. Florile ivite din luminile ochilor noştri îşi scutură petalele vârstate cu negru. Plutirea fulgilor vărgaţi e însoţită mai întâi de un urlet, apoi de şoapta unui flaut; sunetele se repetă mereu în aceeaşi ordine până când, brusc, tăcerea acoperă pustiul pe întinderea căruia se zăresc cactuşii-oameni ivindu-se din solul albastru. Petalele se înfig în ţepii crescuţi din craniile lor chihlimbarii.”

Coleman urmăreşte încordat înlănţuirea imaginilor de pe ecranul calculatorului. Mâinile îi tremură uşor. Se întoarce spre Dranoel şi îi priveşte chipul crispat.

— Opreşte hipnoza şi sudează-i nervul optic!

— Nu e prea scurt coşmarul?

— Turgh!

— Bine…

Imobilizat în fotoliu, Dranoel îşi mişcă încet doar buzele. Murmură ceva nedesluşit. Are fruntea şi tâmpele acoperite de broboane. Prelungire a braţului robotului-chirurg strecurată printre şuviţele aurii de păr moale, o plasă de fire luminoase îi înfăşoară capul.

Pornind dintr-un alt braţ metalic, un tub de cristal, străbătut de-o microrază laser, îi sărută pleoapa ochiului drept sub sprânceana neagră, frumos boltită. Microraza se retrage fulgerător din tăietura ce desparte neuronii nervului optic care se reîntregeşte imediat.

Coleman îşi plimbă privirea înnourată pe chipul tânărului chinuit de năvala imaginilor pe care nu şi le-a închipuit vreodată. Turgh e încruntat. Coleman îl obligă să nu-şi îndeplinească datoria, îl împiedică să păşească nestingherit pe

drumul, şi aşa destul de anevoios, al cercetării care l-ar putea duce la titlul de profesor, însă: „Coleman, idiotul ăsta bătrân, l-a crescut pe Dranoel…” Apasă pe butoanele pupitrului de lângă fotoliu. Dranoel se destinde. Coleman răsuflă uşurat, întoarce capul spre Turgh şi rosteşte bolovănos:

— Anunţă-l pe sfetnic că peste o jumătate de oră Dranoel e al lui.

*

Încerc să-mi restabilesc echilibrul. Mă chinuie un sentiment nedesluşit. Să fie oare *teama?* N-am cunoscut-o niciodată, deşi îi ştiu prea bine definiţia: o văd în cei pe care îi stăpânesc cu puterea mea.

Nu e pentru prima oară când sentimentul ăsta insuportabil mă încolţeşte. *Mesajele* urcă de undeva din adâncuri – distanţa de la care vin pare enormă – şi le receptez desluşindu-le treptat sensul, descoperindu-mi astfel ezitările, substanţa posibilelor greşeli viitoare, aflând simultan aproape toate soluţiile optime de acţiune. Uneori încerc să-mi imaginez *mesaje,* dar ele nu pot fi văzute sau asemănate cu nimic cunoscut de mine: sunt cuvinte nenăscute încă… Cuvântul are nelimitată putere de ordonare a haosului din afara fiinţei, provocat de fiinţă, în privinţa celui dinlăuntrul ei rămâne însă total neputincios.

Oricum, jocul poruncilor pornite din acel eu-însumi dureros de necunoscut mă cuprinde şi pătrunde ca un foc izbăvitor din care renasc – sferă ce poate sfida gravitaţia sau orice altă forţă care ar încerca să-mi tulbure zborul atât de uşor şi graţios.

Întrezăresc totuşi umbra ştearsă a sentimentului care mă sufoca. Sunt neliniştit. Nu primesc niciun *mesaj.* Mă simt străin de mine-însumi. Ieri l-am întrebat pe Sivat ce crede despre stările astea care, în ultima vreme, au devenit destul de frecvente. M-a privit atent şi mi-a spus răspicat că sunt consecinţele inevitabile ale atitudinilor mele necuviincioase faţă de unele dintre rugăminţile părintelui meu. E adevărat, în ultimul timp am început să pun întrebări, dar ele mi-au fost dictate de aceste *mesaje* şi n-am dreptul să le nesocotesc. A mă împotrivi lor înseamnă să mă supun greşelii, poate. Dar au trecut aproape două luni de când a apărut ciudatul sentiment şi prezenţa lui m-a dezechilibrat, m-a obligat să mă ridic împotriva *mesajelor…* Nu înţeleg cum reuşeşte părintele meu să mi-l provoace?… Când l-am rugat să-mi explice rugămintea pe care

trebuie să i-o îndeplinesc azi, şi-a înălţat sprâncenele groase adunându-le apoi la rădăcina nasului. Nu prea i-am înţeles supărarea.

— *Mesajele* îmi cer asta, i-am spus. Ele nu greşesc niciodată.

Am plecat fără să primesc vreun răspuns şi atunci m-am hotărât să nu-i îndeplinesc rugămintea decât dacă voi căpăta răspunsuri la întrebările mele.

Azi dimineaţă, după împlinirea canonului zilnic – ruga înălţată forţelor Universului pentru sănătatea părintelui meu şi respectarea legii fundamentale a societăţii noastre: *existenţa conducătorului absolut a fost, este şi va fi condiţia de supravieţuire a speciei umane* – l-am sunat pe Coleman şi i-am comunicat că, dacă nu mi se dau explicaţiile cerute, nu voi îndeplini dorinţa părintelui meu. Întrebările? De ce, pentru cine trebuie să fac una ca asta? Care e vina reală a acelor oameni?…

Bătrânul profesor m-a invitat să luăm dejunul împreună. În timp ce mâncam, m-a privit îngrijorat şi mi-a recomandat o scurtă şedinţă de relaxare:

— Ochiul tău e prea obosit, şi-a motivat el sfatul.

M-am mirat, fiindcă de obicei, când e obosit, ochiul îmi pare cuprins de flăcări şi, într-adevăr, *mesajele* s-au ridicat imediat împotriva recomandării lui Coleman:

— Ţi se pare. Ştii doar că sunt cel mai în măsură să apreciez starea propriului meu ochi. Vreau nişte răspunsuri!

Coleman a tăcut şi după câteva secunde a apărut Sivat, însoţit de Turgh şi de doi ciborgi. M-am ridicat de la masă şi, reamintindu-le celor din încăpere de hotărârea mea, am dat să ies. Cei doi ciborgi m-au apucat de braţe. Pentru o clipă am fost tentat să mă eliberez folosindu-mi puterea de dominare, dar nu pot supune două creiere deodată. Sivat a ordonat gărzilor să mă ducă în camera de odihnă. Coleman s-a încruntat, iar Turgh a început să mă roage să renunţ la orice împotrivire fiindcă nimeni nu-mi vrea răul şi, într-adevăr, ochiul meu arată groaznic.

În camera de odihnă, supravegheat de Turgh şi ciborgi, m-am întins pe patul de relaxare. Miresmele lui m-au învăluit. Am simţit uşoare furnicături în încheieturi, trupul mi s-a destins, sângele a început o cursă nebună în vene şi artere; *masajele* erau alarmante, dar n-am avut timpul să le înţeleg căci în următoarea fracţiune de secundă am fost cuprins de somnul psihocalmant.

Au trecut aproape două ore de la relaxare. Simt încă prezenţa, îndepărtată acum, a sentimentului care... E ca ameninţarea unei primejdii pe care n-aş putea s-o înfrunt sau, mai precis, e senzaţia că sunt pe cale să-mi pierd capacitatea de autocontrol... O mână de fier mă strangulează atunci şi mesajele par instrumente ce nu mai pot fi stăpânite de muzicianul *eu-însumi.* De data asta relaxarea, cu o lună în urmă controlul psihosomatic şi, în fiecare caz, un motiv unic: împotrivirea la rugămintea părintelui meu. Rezultatul?

Sentimentul ăsta necruţător... Oare n-am dreptul să întreb?

Câteva *mesaje* îmi sugerează, fără prea multă convingere, că ar trebui să îndeplinesc rugămintea... deşi e împotriva firii...

Îmbrac uniforma cenuşie croită parcă din tapetul camerei de studiu.

Uneori şi Coleman pare nemulţumit de dorinţele părintelui meu — de ce mă îndeamnă totuşi să le îndeplinesc?! — şi le numeşte atunci „porunci”, dar ştiu prea bine că mie nu mi se porunceşte. Doar mulţimea trebuie tratată astfel.

Închid ochiul şi-mi mângâi pleoapa. E uluitoare senzaţia de plăcere care mă cuprinde. Niciuna dintre curtezanele trimise de Sivat nu va reuşi vreodată să-mi provoace o asemenea stare.

Simt cum treptat redevin inatacabil. Nu mângâierea pleoapei îmi dă certitudinea asta. Mi-o spune claritatea *mesajelor.* Frumuseţea lor ca susurul apei de izvor. Pot deci să-i împlinesc rugămintea.

Mă opresc pentru o clipă pe alee. Admir – pentru a câta oară?

— Sobrietatea vilei în care m-am născut şi am petrecut optsprezece ani: sfera cenuşie străpunsă de conul negru – fecundaţie încremenită adăstând căldura soarelui abia ivit pe bolta de cleştar.

Mă întorc cu spatele spre micul meu palat şi mă îndepărtez printre brazii argintii şi mestecenii parcului care-l înconjoară. Un *mesaj* îmi ordonă să mă grăbesc. Măresc pasul. Aerul proaspăt al dimineţii îmi face bine. Alerg puţin.

În scurt timp văd printre arbori zidul verde-cenuşiu, mereu umed, care-mi împrejmuieşte domeniul. La capătul aleii se află poarta păzită de doi ciborgi. Paznicii mă zăresc şi se înclină respectuoşi. Unul dintre ei face un semn şi poarta dispare în zid. Trec pe sub bolta întunecată, adâncă.

Zidul a rămas de mult în urmă. În vale, imens cilindru

străbătut aproape de vârf de o prismă hexagonală alb-cenuşie, palatul părintelui meu domină cetatea.

*

Străbat cu paşi repezi străduţele înguste, perfect perpendiculare una pe alta. Zburând la mică înălţime, pe deasupra mea trece câte un tapivol pe care, în picioare, cu braţele încrucişate şi biciul paralizant la cingătoare, unul sau doi ciborgi din garda părintelui meu veghează asupra oamenilor, străzilor şi caselor. Doar gărzile au dreptul să zboare în cetate. În rest, toată lumea merge pe jos, lucru destul de plăcut, dacă te gândeşti la sănătatea trupului.

Am ales străduţele lăturalnice fiindcă pe arterele principale şuvoiul niciodată secat al mulţimii mi-ar fi făcut înaintarea extrem de lentă. Mi-ar plăcea totuşi să merg printre oameni, observă un *mesaj,* dar un altul flutură amintirea sentimentului sufocant.

Tăcerea totală e una dintre legile circulaţiei în cetate, dar pe mine mă farmecă întotdeauna muzica murmurului oamenilor şi prin asta, Sivat mi-a spus-o, mă ridic din nou împotriva părintelui meu. N-am dreptul, ştiu prea bine, însă *mesajele* mă dezleagă până şi de datoriile filiale. Le aud şi acum! Închid ochiul şi încerc să mă împac cu mine însumi. Trebuie să îndeplinesc rugămintea părintelui meu. Sunt obligat oare? Da, altfel apare din nou sentimentul… Mâna de fier ce mă stranguleză. Uneori am impresia că *mesajele* au înnebunit… Ori de câte ori îi povestesc lui Coleman despre senzaţiile astea se crispează, îşi pleacă privirea şi, fără să scoată o vorbă, iese din încăpere. Ştiu că-mi ascunde explicaţia, aş putea să-l oblig să vorbească, dar dominându-l cu puterea mea înseamnă să-i scotocesc prin tainiţele sufletului, prin urmare să-l umilesc.

Pe neaşteptate mi se năzar imagini bizare: trupuri albe aruncate din crăpăturile unui pustiu cărămiziu; un bărbat care seamănă cu mine fuge printre cadavre; petale de nea vârstate cu negru îşi opresc plutirea înfigându-se în ţepii unor cranii…

Nălucirea se sfârşeşte la fel de brusc cum a apărut, dar simt nevoia să mă sprijin de zidul casei… Sunt aproape sufocat. Îmi deschei tunica la gât. Dezechilibru? Pedeapsă? Nu primesc niciun *mesaj!* Cad în genunchi. Îmi mângâi rugător pleoapa dreaptă… *Mesajele* se învolburează… N-am aer! Cu o acuitate uimitoare surprind fiecare nuanţă, jocul tonurilor în sunetele

care mă sfredelesc acum. Nu înţeleg, totuşi. Respir adânc. Încep să mă liniştesc… *Respir*… Să fi văzut, pentru prima oară, *imaginea* sentimentului?… A fost cumva o halucinaţie?… Mă ridic încet. De ce mi-l provoacă? În curând se împlineşte un an de când îi îndeplinesc rugăminţile. De fapt, aceeaşi dorinţă, costumată de fiecare dată altfel. Orice om trebuie să muncească, iar asta e munca mea, singura care mi se potriveşte ca o mânuşă. O ştiu de la Coleman şi Sivat, de la Turgh… Oare îndeplinirea rugăminţii lui e într-adevăr profesia mea?… Mai degrabă cred că e o încercare, dar ce trebuie să dovedesc şi de ce prin suferinţă? Deşi, aparent, se potrivesc cu tot ce-am învăţat despre oameni şi societate, datele rugăminţilor au fost de la bun început antagonice faţă de soluţiile dictate de *mesaje.* Mai bine de o jumătate de an *mesajele* nu s-au împotrivit totuşi, păreau doar complet derutate. Apoi s-au răzvrătit şi, destul de şovăielnic la început, mi-am arătat nedumerirea. Nesupunerea, cum o consideră ei. Iar la o lună după aceea „sentimentul” m-a cuprins pentru prima dată.

Încerc senzaţia – am simţit-o la împlinirea fiecărei dorinţe – că am pătruns într-o realitate ostilă. Privesc în jur. Nu, strada, zidul şi casele, cerul şi tapivolurile sunt exact aşa cum am *învăţat că* trebuie să fie. Unde se ascunde irealul, în mine?

Îi voi îndeplini rugămintea. Mi-am recăpătat starea de echilibru perfect şi *mesajele* sunt liniştite, parcă prea liniştite. Plec mai departe.

*

Când aude vorbele lui Turgh, chipul smead al lui Sivat pare pentru o clipă străbătut de ape verzui. Sfetnicul Părintelui îşi răsuceşte brusc trupul uscăţiv şi săgetează cu braţul înspre asistentul ce aşteaptă cu ochi sticloşi:

— E adevărat?

— Da, răspunde Coleman râzând uşor. Ţi-e teamă de el sau de Părinte?

— Fii respectuos!

— Eu… încearcă să intervină Turgh.

— Taci! porunceşte Sivat.

— Uite ce se întâmplă, sfetnicule, începe bătrânul profesor, nu puteam să las coşmarul să se desfăşoare în întregime pentru simplul motiv că aş fi depăşit limita admisă a dezechilibrului natural al oricărei fiinţe, deci şi al lui Dranoel. Nu uita – dar asta

tu nu poţi înţelege – că, în ciuda faptului că e un mutant, are un suflet de om şi că fiecare coşmar e depozitat în hrubele inconştientului său. Adaugă la mâlul ăsta şi îndeplinirea celor zece rugăminţi – contacte cu lumea cetăţii – şi vei vedea că a cumulat un număr de informaţii îngrijorător pentru echilibrul pe care i-l doriţi. Cred că m-ai înţeles. Părinţelul riscă să-şi piardă comoara. Doreşti aşa ceva?!

— Exagerează ca întotdeauna, şuieră Turgh. Niciun calculator n-a indicat posibilitatea (apariţiei vreunei fisuri în echilibrul lui Dranoel, Crede-mă…

— Taci! repetă Sivat şi se aşază în jilţ; îşi aranjează apoi faldurile mantiei negre.

— Graficele… insistă totuşi Turgh.

— Coleman, graficele!

Bătrânul îşi trece degetele încovoiate prin argintul părului, ridică din umeri şi rosteşte:

— Turgh ştie unde sunt, iar eu am spus adevărul.

— Coleman! răsună metalic ţipătul sfetnicului.

Bătrânul părăseşte încăperea. Turgh scoate din buzunarul tunicii graficele dinainte pregătite. I le întinde lui Sivat, dar acesta se scoală din jilţ şi se îndreaptă spre uşă. De acolo, fără a se întoarce, vorbeşte răspicat:

— Turgh, cel pe care l-ai înlocuit aici şi-a curmat singur firul vieţii. Să înţelegi asta bine de tot, fiindcă eu sunt sfetnicul şi veghez necontenit asupra liniştii Părintelui, a cetăţii, deci.

Deschide uşa şi, croncănind un ordin scurt, pleacă însoţit de garda care-l aşteaptă pe hol.

*

Părintele se răsuceşte încet pe spate şi înoată spre scările piscinei. Pată albă mulată sub valurile mici, trupul lui pluteşte uşor.

Atinge scările cu mâna, se întoarce pe faţă, calcă de câteva ori apa, păşeşte apoi pe treptele sângerii.

Curtezana se apropie ţinând în mâini halatul. Părintele întinde braţele îndărăt, corpul lui zvelt se contractă pentru o clipă, imediat după aceea, în atingere cu ţesătura moale şi caldă, se relaxează.

Părintele priveşte absent. Ridică leneş două degete lungi şi delicate. Atunci, abia încordându-şi muşchii rotunzi sub pielea de mătase a gambelor, o altă curtezană înaintează repede şi

neauzit. Se opreşte la doi paşi de el şi îi întinde tava cu băuturi răcoritoare. Părintele se apropie, ia un pahar, îl duce la gură şi soarbe puţin. Pune apoi paharul înapoi pe tavă şi cu cealaltă mână mângâie părul moale, plăcut mirositor, al creolei. Femeia îi mulţumeşte înclinându-se graţios.

Dintr-un alt colţ al sălii lunecă spre el încă două curtezane. Aduc cu ele hainele şi încălţările Părintelui. Legănându-şi abia perceptibil capul şi zâmbind, acesta le cere să-l îmbrace. Arareori cere aşa ceva şi mâinile curtezanelor tremură, iar ochii lor catifelaţi oglindesc teama.

Buzele Părintelui se strâng stingând zâmbetul înflorit pe chipul lui uscat. Curtezanele se înfioară şi trupurile lor unduiesc în mare grabă spre uşile masive ale sălii.

Părintele îşi trage singur cizmele înalte, oftează, apoi ridică o sprânceană, şi, după câteva momente de gândire, păşeşte spre cealaltă uşă a sălii.

Trece grăbit prin sala-speranţelor-deşarte, străbate cu capul plecat holul-oglinzilor-mincinoase şi, intrând în galeria-celui-singur, se îndreaptă spre sala-tronului. Se opreşte în faţa porţilor stacojii. Ecranul din nişa de lângă stâlpul porţii îi arată sala goală. Ochii lui verzi scânteiază. Întunericul galeriei pare a se lumina: Părintele se bucură. Nu i-a plăcut niciodată să fie aşteptat, dimpotrivă, vrea să aştepte pentru a putea pedepsi. Dar nu va da nicicând cuiva o asemenea poruncă: un conducător trebuie să înveţe că anumite lucruri nu le poate îndeplini decât el însuşi; „... merită să fie aşteptată o fiinţă sub care nu se mai află decât gura prăpastiei”, adaugă în gând şi întinde mâna. Poarta dispare. Părintele îşi îndreaptă spatele şi intră călcând mărunt. Mantia lungă foşneşte pe lespezile gălbui.

Sala-tronului alcătuieşte braţele crucii pe care-o reprezintă palatul. În afară de podea, aici, pereţii şi tavanul sunt imense panouri transparente îmbinate prismatic. Revărsându-se nestingherită, lumina pătrunde peste tot, acoperă tronul cu o ţesătură de aur.

Drumul spre tron – cărare de stâncă acoperită de muşchi. Părintele sare peste ea şi din câţiva paşi ajunge la panourile transparente. Priveşte norii, caută soarele, apoi se uită în jos încercând să zărească oamenii. Distinge doar şerpuirea uriaşului dragon întunecat al arterelor principale din jurul palatului. „Puterea şi slăbiciunea mea stau acolo”, îşi spune, de aproape

cincizeci de ani.

Părintele părăseşte panourile şi, ocolind tronul, se apropie de rastelul cu portrete. Alege unul dintre ele şi intră în cabina de transformare din spatele tronului. În scurt timp braţele roboţilor înfăptuiesc metamorfoza.

Pe tron se aşază acum un bărbat cu chip trufaş, dar cu umerii gârboviţi „de povara nevoilor unui popor… Oricine ar putea gândi aşa ceva, numai Sivat nu, trebuie însă, da, sunt obligat să folosesc neumanul pentru a fisura umanul, să dirijez ura şi ambiţiile pentru a-l aduce pe Dranoel aici, în templul puterii absolute, formă şi conţinut ideal îmbinate ca să reprezinte, nu, să întruchipeze Părintele perfect… Am să reuşesc oare să mă împlinesc prin el?… E dureros să ştii că nu ai decât aparenţa unui zeu… Mă hulesc, mă acuză, deşi nu sunt decât încarnarea tăinuitei lor dorinţe de putere şi glorie. Ar vrea acum să-şi ucidă idolul care îşi cere drepturile. Lumea asta e purgatoriul, cea a lui Dranoel va fi paradisul – creaţia mea, monumentul pe care mi-l închin… O lume moartă poate fi un monument? Nu am curajul să spun nu *ştiu*…”

*

Sor îşi face loc prin mulţimea care forfoteşte pe artera a cincea a cetăţii. Înalt, puternic, nu ezită să izbească şi să împingă cu umerii masivi şi cu coatele ca să-şi taie cărarea prin jungla de trupuri. Se grăbeşte. Într-un sfert de oră trebuie să ajungă în cartierul de sud. A lucrat prea mult la discursul pentru întrunire. Dacă nu se întâlnea cu Ory avea liniştea necesară să-l termine în timp util, dar „… femeia asta îmi întoarce sufletul cum ai trage peste cap o cămaşă. Va înţelege vreodată că aşa trebuie să mă port cu adunătura care mă zeifică?… Poate că ar trebui să o părăsesc înainte de a fi prea târziu? E totuşi singura femeie la care ţin… Din cauza antagonismului dintre noi? E nemaipomenit cum se pricepe să mă descopere… sau cum izbuteşte să facă să mă trădez… Nu, n-o iubesc, însă mă obsedează. Te pomeneşti că nu vine la întâlnire.

Lipsa ei o să nască suspiciuni. E genul de femeie a cărei prezenţă lângă un conducător place oamenilor… Blestemată zi!”

Un tapivol! Sor face repede câţiva paşi şi intră într-un magazin de instrumente muzicale: „… dacă mă vor aştepta, le va spori emoţia, ceea ce îi va ajuta să fie mai puţin obiectivi… Masele excitate sunt cea mai bună plămadă în mâinile unui

adevărat conducător. Cine citeşte atent biografia Părintelui învaţă abecedarul puterii.”

Trece în grabă printre rafturile ce se întind pe zeci de metri. Cu ochiul ei electronic, o cameră mobilă îi urmăreşte fiecare mişcare. Atent, proprietarul magazinului îl priveşte atent pe ecranul din faţa lui, în speranţa că va cumpăra ceva.

Sor se opreşte lângă un stelar. L-a atras forma de cometă a instrumentului. Proprietarul reacţionează prompt şi conectează creierul stelarului. Înlănţuite într-un imn neuman, sunetele galactice plutesc prin sala înaltă, luminată feeric. Sor închide ochii şi se lasă purtat de glasurile siderale. Îşi promite că, atunci când va deveni Părinte, să ordone compunerea imnului planetei pe un stelar.

Muzica încetează, vraja se rupe şi vocea mieroasă a proprietarului răsună printre rafturi:

— Doriţi un stelar? Preţul e mai mult decât convenabil, doar trei cărţi de credit!

„Cinsprezece mii de solari! Convenabil?!”, gândeşte Sor.

— Vin mâine. Nu am acum credite la mine, răspunde însă politicos.

Proprietarul nu-şi face iluzii, dar zâmbeşte încurajator când Sor se apropie de el. Sor surâde la rândul lui: „Voi fi Părinte şi o să-mi faci cadou întreg magazinul.”

Iese din magazin. Scrutează cerul. Niciun tapivol. Coteşte pe străduţa de lângă magazin şi începe să alerge privind mereu în sus. Nimeni în cetate n-are voie să fugă şi „… îi dau dreptate Părintelui, fug pentru a-i grăbi prăbuşirea”.

Văzut din depărtare, Sor pare o umbră întunecată săltând pe zidurile cenuşii ale caselor.

*

Aş putea spune că sunt la un pas de îndeplinirea rugăminţii părintelui meu. Aştept să se termine întrunirea ca să-l pot contacta pe conducătorul celor din sala asta, atât de asemănătoare cu o peşteră uriaşă. De ce trebuie oare să-l supun puterii mele de neînvins pe omul înalt şi puternic care le vorbeşte? Sute de bărbaţi, şi femei, masă uniformă prin croiala şi culoarea cenuşie a hainelor pe care le poartă, mulţimea ascultă vrăjită glasul lui strident şi în pauzele discursului aclamă înfierbântaţi. Uneori pauzele se prelungesc şi aud strigându-se: „Jos Părintele!” Nu mă mir, fiindcă experienţa mea de aproape

un an în munca asta m-a învăţat destule. *De ce vor să-l doboare?* i-am întrebat însă mereu pe Coleman, Sivat şi Turgh, care de fiecare dată au dat din umeri, mi-au evitat privirea, şi-au strâns buzele sau, pur şi simplu, au plecat grăbiţi de lângă mine. A urmat apoi mâna de fier care mi s-a înfipt în gât… Pedeapsa?

A trecut aproape o oră şi jumătate de când îl ascult pe Sor şi *mesajele* îmi ordonă suprimarea lui, dar înţeleg că, înaintea părintelui meu, eu-însumi doresc asta. Ceea ce mă nelinişteşte. *Inexplicabilul* e duşmanul echilibrului meu. Şi totuşi, *mesajele* nu m-au minţit niciodată… Dacă Sivat nu m-ar fi învăţat că „Doamne” nu-i pot spune decât părintelui meu, el fiind începutul şi sfârşitul lucrurilor, aş implora *necunoscutul* care-mi hotărăşte soarta: „Doamne, faţă de cine şi cu ce am greşit, de n-am dreptul să aflu adevărul, ascuns de atâta vreme?”

Cum să înţeleg revolta oamenilor când mă văd îndeplinind rugăminţile? De fiecare dată, bărbaţii şi femeile par… nu par, sunt însufleţiţi de sentimente neînţelese de mine, dar pe care, conform descrierilor şi definiţiei date de Sivat, le pot numi cu un singur cuvânt: ură. Ce stare psihică!

N-au gheare, n-au colţi, dar sunt, din cap până-n picioare, adevărate fiare gata să ucidă, să distrugă… Istoria lumii m-a învăţat că, în sistemul nostru planetar, violenţa a fost starea fundamentală care ne-a deosebit de celelalte fiinţe. E însă ceva necunoscut mie şi încă n-am înţeles de ce?… Puterea mea de dominare pe căi sufleteşti e oare tot o formă a violenţei? Sunt eu oare una dintre întruchipările ei superioare?

Mesajele îmi poruncesc să cercetez sufletul femeii de lângă mine. Întorc capul. O splendidă roşcată cu ochii negri ascultă cu nările dilatate. Stabilesc puntea dintre mine şi inconştientul ei, apoi o trec din câteva salturi.

La început nu văd decât vârtejuri întunecate, neclare, cu vârfurile înfipte în petele brune de pe fundul prăpastiei. Cobor pe spirala unui asemenea vârtej. Da, petele sunt imagini ale adevărurilor ascunse de fiecare om. E suficient să le priveşti pentru ca bărbatul sau femeia din faţa ta să se plece recunoscându-te ca stăpân… Dureroasă, totuşi, îngenuncherea asta…

Privesc atent imaginile interioare ale femeii:

Dintre ruinele cetăţii ţâşnesc trupuri sângerânde. Sunt urmate

de mii de uniforme cenuşii care, călăuzite de mâini nevăzute, se suprapun clădind un palat în formă de cruce. Apoi uniformele se desprind de pe zidurile palatului şi văd bucăţi de carne, cheaguri de sânge şi oase sclipitor de albe. Un ciborg din garda părintelui meu apare pe creasta zidurilor. Înalţă spre cerul văduvit de soare un bici... în care e înfipt un prunc! Eu?!... Palatul e împrejmuit de cactuşi cu vârfurile din cranii pline de ţepi împodobiţi cu petale vârstate cu negru... Rostogolindu-se furioase, *mesajele* mă inundă. Îmi poruncesc să mă retrag imediat.

Roşcata stă într-o poziţie de abandon total. Mă mir că a rămas în picioare. De ce să nu descopăr şi speranţa care a împins-o să vină aici? Brusc, mi-aduc aminte, înţeleg. Petele brune de pe fundul inconştientului ei sunt zonele ei de teamă, conţin imagini ale sentimentului înăbuşitor care mă încearcă atunci când... Cum de nu le-am recunoscut?! Mă retrag în goană, dar, ca răsfrânt în mii de oglinzi pe zidurile palatului, mai am timp să-mi zăresc chipul stâlcit înfiorător. Îmi mângâi pleoapa dreaptă. Trebuie să-mi revin. Am de îndeplinit o rugăminte. Sau o poruncă? Ştiu că sacrul meu părinte – mi s-a spus întotdeauna că e întruchiparea puterii – mă încearcă, altfel *mesajele* nu s-ar împotrivi dorinţelor lui, dar de ce mă ameninţă cu suferinţa? Din moment ce femeia a „cules” din mine imaginile amestecându-le cu cele ale zonelor ei de teamă, înseamnă că în sufletul meu... Nu! Am fost la un pas de adevăr?! Puteam să aflu de la un duşman, de la o simplă femeie, răspunsul la întrebările mele?! Atunci, ce sunt Coleman, Sivat, Turgh...? M-aş fi sufocat din nou?

Mesajele mă obligă să recunosc că n-aş fi rezistat. Sentimentul acela e mult mai puternic decât mine... Nu, nu poate fi adevărat!... Mai întâi voi îndeplini totuşi rugămintea! Un *mesaj* scurt îmi întăreşte hotărârea.

Sor îşi încheie cuvântarea:

— Nu cunosc întocmai străvechiul proverb, dar cutez a-l recompune. Ar suna cam aşa: „Schimbarea Părintelui, bucuria nebunilor!” Şi apelez la sensul lui profund pentru a evidenţia încă o dată statutul special al organizaţiei noastre, spiritul nobil care ne caracterizează. Ştim prea bine că o simplă schimbare nu ne poate aduce lumină în suflete! Oricine poate fi un *părinte,* nu? E uşor să te izolezi într-un palat fortăreaţă! A, dai oamenilor

tot ce-şi doresc (de-ar fi măcar aşa)! Dar bunăstarea nu înseamnă libertate, numai noi cunoaştem sensul adevăratei libertăţi!

Sor tace şi aşteaptă. Izbucnesc urale.

Mă îndrept spre ieşire. Sub privirile mele, idolul care a fermecat mulţimea va deveni în curând o simplă radiografie arătând tumori omeneşti.

*

„Văd lumina… Soarele a fost furat de pe cerul nostru, dar lumina lui se răspândeşte în fiecare ungher al camerei şi pare un voal care ia forma fotoliilor, cărţilor, biroului şi a trupului meu. Parcă izvorăşte şi din mine, din sinceritatea mea… Câte necazuri mi-a adus dorinţa de a spune mereu adevărul… La ce-mi folosesc coapsele, sânii şi pântecul puternic, măiestria buzelor când sărută şi supleţea degetelor în mângâieri?”

În faţa oglinzii care acoperă aproape jumătate din perete, Ory se măsoară cu ochi uşor migdalaţi, strălucind prin pânza de lacrimi. Buza de jos îi tremură. „Chiar dacă Sor mă va părăsi, trebuia să-i spun că, pe mine cel puţin, nu mă poate minţi. Visează doar puterea, iar eu nu vreau decât puţină tandreţe, dragoste… Cine greşeşte? Soarta unui om, cu atât mai puţin a unui popor, nu poate fi decisă cu armele lui… Fără puterea de a iubi nu există înţelepciune. E atât de simplu, Sor!”

Ory se apropie de fereastra ogivală de pe peretele opus oglinzii. Apartamentul se află la etajul al şaselea al clădirii înălţate chiar pe vârful colinei din nordul cetăţii, aşa că Ory are în faţă aproape întreg cartierul de miazănoapte. Casele, oamenii şi străzile par acoperite de cenuşă, „… dar vina e chiar a bărbaţilor şi femeilor care au lăsat scrumul sufletelor lor arse peste tot ce-i făcut de mâna lor, peste întreaga cetate. Doar copacii, iarba, pământul şi cerul au rămas neîndoliate…”

Ory se întoarce cu spatele la fereastră. Abia când se uită prea mult afară o încearcă senzaţia acută a captivităţii. Pe birou, un vas cenuşiu plin cu piersici mari: „Nici fructele n-au fost atinse… O rochie din pieliţe de piersici, un voal din flori de cireş…” Se întinde pe patul care se lasă uşor sub greutatea trupului ei – formă suplă şi albă pe aşternutul întunecat. Închide ochii. Îşi pleacă tâmpla pe umăr atingând cu buzele câteva şuviţe de păr. Simte mătasea lor şi se înfioară. „Îl aştept aici! Nu mă duc la muncă… Au să trimită un ciborg, dar nu-i deschid. Pot să mă

biciuiască mâine, să mă oblige să lucrez opt ore suplimentare la curtezanele publice, nu-mi pasă!”

*

— Ridică-te! porunceşte Părintele.

Sivat îşi saltă genunchiul de pe cărarea de stâncă din faţa tronului.

— Eşti un prefăcut, Sivat!

— Eu?... Iar v-aţi transformat chipul. Nu văd ce rost are asta în faţa mea, iertată fie-mi cutezanţa?

— Nu trebuie să te consideri decât un supus ca oricare altul şi e bine să ţi-o amintesc. Oricum, îţi mulţumesc! Instalaţia funcţionează minunat şi posibilităţile ei de combinare a trăsăturilor par infinite.

— Nu par, stăpâne. Feţele puterii sunt nesfârşite, ca şi cele ale spaimei.

— Care pot fi spaimele tale, ale unui ciborg?

— Gândul că vi s-ar putea întâmpla ceva...

— Minţi, Sivat.

— Eu stăpâne?! se înalţă hârşâită vocea sfetnicului.

— Cred că eşti singurul ciborg care nu-şi respectă menirea.

Te consideri conducătorul unei rase superioare şi tare ţi-ar plăcea să-ţi odihneşti fundul metalic pe tronul ăsta, aşa-i?

— Părinte!

— Sivat!... Ce-ai da să afli algoritmul care vă poate transforma oricând într-un morman de creiere putrezind între circuite, fire desfăcute şi pârghii dezarticulate?... Un Părinte, chiar şi al ciborgilor, nu poate exista fără mânie.

Faţa lui Sivat rămâne neclintită, doar şoaptele grele-i răsună în sală:

— Părinte, de ce trebuie să îndur asta? Creierul meu e ca al oricărui om, sufletul mi-e, deci, asemănător...

— Ca să nu uiţi, Sivat.

— Părinte, să-ţi vorbesc despre fiul tău.

— Spune.

— După calculele mele, cam într-o oră va fi aici împreună cu Sor.

— A mai pus întrebări?

— Azi dimineaţă, înainte de a pleca în cetate. I-am administrat însă un coşmar şi s-a liniştit. De data asta Coleman a întrecut totuşi măsura. A eliminat mai bine de jumătate din

coşmar. Bătrânul începe să devină periculos.

— Coleman l-a crescut pe Dranoel. Îi cunoaşte ochiul şi puterea ca nimeni altul. Mă urăşte, ştiu bine, dar e cel mai desăvârşit neuropsiholog pe care-l avem. N-a întrerupt el coşmarul fără un motiv serios.

— Părinte, fiind un produs natural, fiul tău e o armă care depăşeşte orice închipuire. Se poate întoarce chiar împotriva ta.

— Optsprezece ani de izolare şi modelare specifică pentru a ajunge un Părinte perfect au dus la un edificiu de gândire şi simţiri ce nu poate fi spulberat într-un an de contacte scurte şi rare cu realitatea.

— Stăpâne, nu-i uita ochiul şi puterea de dominare.

— Ajunge, Sivat! Trebuie să înveţe să lupte pentru tron. Fiecare dintre cei capturaţi de el era un candidat real la putere, un duşman al meu şi al lui. Cu timpul va afla şi asta.

— Am înţeles.

— Pleacă. Te întorci când apare Dranoel cu saltimbancul acela… Cum îl cheamă?

— Sor, Părinte.

*

Sor pare fascinat de ochiul meu. Mă priveşte pieziş, cu o curiozitate pe care abia reuşeşte s-o ascundă. Continuă însă să-mi vorbească despre doctrina lui.

L-am oprit la ieşirea din sală, i-am explicat că vreau să devin membru al organizaţiei şi, dacă n-are nimic împotrivă, l-aş însoţi o bucată de drum pentru că-mi face plăcere să-l aud argumentându-şi teoriile. Sub influenţa puterii mele de dominare, a acceptat fără să şovăie.

Se entuziasmează pe măsură ce-mi explică întregul eşafodaj al ideilor lui, simplă expresie a setei de putere care îi caracteriza şi pe ceilalţi bărbaţi capturaţi de mine. Uneori îi asemăn cu fluturii ce se năpustesc noaptea asupra tubului de neon… Cred pesemne că pătrund într-un sul de lumină… Există totuşi similitudini frapante între părerile părintelui meu despre societate şi ideile lui Sor în aceeaşi privinţă. Curios, *mesajele* îmi întăresc observaţia prin întrebările care le pun:

Din moment ce gândesc la fel, de ce sunt duşmani? E un lucru frumos să te poţi înălţa la valoarea gândirii celui predestinat să conducă lumea, nu? Atunci, care e greşeala lui Sor? Dacă lumea lui e aproape identică, în structură, cu cea a părintelui meu, de

ce simt… că e totuşi diferită de lumea mea? Unde trăiesc eu?

Ochiul mi se zbate. M-am concentrat prea tare încercând să dau un sens concret *mesajelor,* dorind cu disperare să le traduc în cuvinte… Dar nu sunt decât întrebări confuze, iar soluţiile nu există încă… Mi-e rău… Atenţie! Văd cum puntea fluctuantă de forme şi culori întrepătrunse ce mă leagă de străfundurile lui Sor începe să se micşoreze, tinde să dispară. Un *mesaj* puternic şi înţeleg că, dacă nu acţionez, va apărea sentimentul înăbuşitor care… Un cerc de fier îmi cuprinde tâmpele. Nu pot fi o unitate de contrarii, existenţa *mesajelor* n-ar mai avea rost.

Trec puntea. Imaginile interioare ale lui Sor se rostogolesc adunându-se pe un disc care, într-o fracţiune de secundă, devine alb: viteza lui de rotaţie e ameţitoare.

Cineva mă scutură. Deschid ochii. Sor mă ţine de braţe. E speriat. Îi văd buzele mişcându-se. Nu înţeleg. Ce vrea? În sfârşit îl aud:

— Ce-ai păţit? Ţi-e rău?

Ochiul îmi arde. Îmi adun puterile.

Puntea pe care am trecut şi-a recăpătat structura de curcubeu ciudat. Pătrund în lumea dinăuntrul lui Sor. Bărbatul din faţa mea s-a muiat dintr-o dată şi trebuie să-l iau în braţe ca să nu cadă. S-ar zice că nu rezistă impactului cu puterea mea. E genul de om foarte sigur de el. Se consideră echilibrat, înzestrat cu un sânge rece şi o raţiune în stare să facă faţă oricărei situaţii. O dată fisurată armura asta, cedează neaşteptat de repede, nu numai psihic, dar şi fizic. În scurtele lui lecţii despre cucerirea oamenilor, părintele meu mi-a dat şi exemple de soiul ăsta.

În Sor nu reuşesc să văd decât o nesfârşită câmpie de gheaţă pe care, din loc în loc, alcătuite din cuburi negre, se înalţă mici piramide cu vârfuri retezate. Privesc dincolo de câmpie. Caut zonele de teamă… Nu înţeleg… Câmpia asta e nesfârşită? Înaintez repede. Piciorul mi se izbeşte de un zid invizibil. Da. Câmpia se termină la marginea unei oglinzi mult înclinate. Întind mâna şi împing peretele reflectant. Suprafaţa i se despică. Fisurile se răspândesc cu iuţeală. Văd cetatea, palatul-cruce pe care se află răstignită o femeie… În spatele oglinzii, deci… Pârâind îngrozitor, imensa oglindă se sparge în mii de cioburi uriaşe şi sute de oameni se năpustesc urlând. Desfiguraţi de furie…

Un *mesaj* îmi ordonă să fug, deşi n-am încotro, trebuie să rămân. Am de îndeplinit o rugăminte. Voi amâna, totuşi, puţin. Mă retrag în grabă. Mulţimea a inundat câmpia şi sfărâmă acum piramidele. Recunosc în structura lor modelul geometric al teoriilor lui Sor.

M-am retras înăuntrul meu, dar menţin încă puntea.

Sor e palid. Tot trupul îi tremură. Cred că i-am produs fisuri în bariera dintre subconştient şi inconştient. Coleman m-a avertizat deseori asupra unui asemenea pericol. Dar psihic, se pare totuşi că e imposibil să-i cad şi eu victimă... Datorită *mesajelor* mă controlez perfect. Sau, de data asta, tocmai ele m-au obligat...? Nu, doar mi-au ordonat să fug.

Pe neaşteptate, un şir de *mesaje* mă fac să înţeleg clar şi precis că trebuie să-l distrug pe Sor pentru că seamănă cu părintele meu. Incredibil? Am înnebunit?!!

Sor mă priveşte fix. Are ochii sticloşi şi bolboroseşte ceva despre o femeie, logodnica lui, înţeleg, şi-mi spune unde stă. Vrea să-l duc acolo, la această Ory. Omul de lângă mine nu poate semăna cu părintele meu! Ideile lui? Dar şi ceilalţi conducători pe care i-am determinat să se predea aveau idei asemănătoare şi mi s-a spus că nu erau decât nişte instigatori... Ca şi cum şi părintele meu... Nu m-am gândit niciodată la aşa ceva. Nu se poate!... Să-i îndeplinesc rugămintea?... Trupuri albe şi sfârtecate apar în faţa ochilor mei interiori... Cactuşii cu cranii în vârfuri...

Mă sufoc! Străbat puntea în goană şi mă năpustesc pe câmpia de gheaţă. Mulţimea mă înconjoară. Oamenii ţin în mâini cioburi. Sângele formează pârâiaşe. Pe lamele pumnalelor de sticlă surâde cel ce mi-a fost prezentat mereu ca locuitorul fericit al cetăţii, supusul loial al părintelui...

Pe neaşteptate sunt proiectat în afara lui Sor.

Lângă mine, pe pavajul cenuşiu, un mort.

UN MORT?

*

— Sivat! tună Părintele şi, preluată de microfoanele din jurul tronului, chemarea se răspândeşte în fiecare încăpere a palatului.

Încremenindu-l cu piciorul în aer pe ciborgul care se pregătea să urce pe tapivol, glasul pătrunde şi în camera de gardă de la ultimul nivel, biciuind, în acelaşi timp auzul celor azvârliţi în

labirintul din subsolul palatului: bărbaţi şi femei care, împleticindu-se, bâjbâie prin coridoarele întunecate. Sunt doar mutilaţi, nu ucişi de capcanele ivite în cale, fiecăruia fiindu-i hotărâtă moartea numai după ce s-a târât de un anumit număr de ori prin labirint. Numărul e în puterea Părintelui şi vocea lui e singurul lor contact cu lumea vie. Sivat intră. Păşeşte şovăind. Nu se mai înclină. Cuvintele îi sună puţin demodulat:

— A dispărut! Sor a fost găsit mort, iar el a dispărut. Am alertat deja toate patrulele.

— …?!

— Chemaţi-l pe Coleman. Cred că Dranoel a vrut…

— Sivat!!

— …să evadeze.

— Până la lăsarea nopţii vreau să-l văd aici!

— Am înţeles.

— Îl aduci în capela-confesiunii-filiale.

Sivat îşi pleacă fruntea, înaintând cu spatele, face câţiva paşi apoi se răsuceşte pe călcâie şi iese.

Părintele priveşte înnegurat spre mijlocul sălii, unde se reface peretele desfăcut de trupul sfetnicului, apoi se apropie de pereţii transparenţi ai sălii. Arterele din jurul palatului par giganticele tentacule ale unei caracatiţe: „… monstrul străzilor care l-a înghiţit. N-are dreptul să dispară! Optsprezece ani de izolare perfectă, un univers întreg închipuit pas cu pas doar pentru el… Nici măcar un fir de praf n-a fost lăsat să cadă la întâmplare. Am verificat totul, amănunt cu amănunt. N-am putut greşi, imposibil…”

— N-are voie!!!

Urletul fulgeră liniştea grea a palatului. Pumnul înmănuşat al Părintelui se abate asupra zidului transparent. Durerea îl săgetează. Se întoarce încet către tron. Rosteşte răspicat:

— Pentru toţi locuitorii cetăţii: douăzeci şi patru de ore de purificare prin abţinerea de la orice distracţie, plăcere! Porunca intră în vigoare peste o jumătate de ceas!

Se răsuceşte din nou spre perete. Tapivolurile au şi început să împânzească cerul. Par petice de nori negri. Mulţimea se împuţinează şi în câteva minute dispare de pe arterele din jurul templului puterii.

Părintele mai supraveghează un timp îndeplinirea poruncii, apoi se îndreaptă către conul din mijlocul sălii. Are chip de

marmoră şi ochii de tăciune. „Îl iubesc sau mă iubesc?… Oricum ar fi, n-am voie să pierd.”

— Să vină Coleman!

*

Aştept în faţa uşii lui Ory, logodnica lui Sor. Ce să-i spun? Poate că nici nu e acasă.

Mesajele sunt contradictorii. Unele îmi şoptesc că am venit aici pentru a-mi regăsi echilibrul, altele mă imploră să plec… În schimb, cât timp am alergat pe străzi nu şi-au făcut simţită prezenţa decât printr-un sunet liniar şi ascuţit, un fel de ţiuit care mă înnebunea. E clar că acel eu-însumi invincibil, calm ca apa liniştită a unui lac de munte, a păţit ceva, deşi teoretic e imposibil… Sunt bolnav?! *Mesajele* nu-mi permit… Mi-amintesc stupefacţia lui Coleman când analizele îi arătaseră că am hepatită şi, repetându-le peste o jumătate de oră, a constatat că eram perfect sănătos. A verificat minuţios toate aparatele, memoria lor. Într-adevăr, fusesem bolnav de hepatită, dar numai pentru o jumătate de ceas. Ţin minte şi acum ritmul fascinant în care se succedau atunci *mesajele.*

Calc pe triunghiul negru din faţa uşii. Soneria cântă un fragment din imnul părintelui meu. Aud paşi. Cineva mă priveşte prin vizor:

— Cine eşti? Ce vrei?

— Am fost la întrunire, răspund şi-mi dau seama că glasul îmi tremură. Ory continuă să mă privească prin lentilele încorporate în uşă. N-a ascultat porunca părintelui meu, aşa că se teme. Crede că sunt vreun ciborg deghizat. Trebuie s-o liniştesc. Fac un efort de concentrare. Nu reuşesc. Încă o dată. Da, *mesajele* apar.

— Am fost trădaţi. Ne-au înconjurat. Sfetnicul şi patrulele… Ory îmi deschide şi mă pofteşte înăuntrul Acum e în puterea mea. O urmez în cameră. Se opreşte, se întoarce şi mă măsoară din cap până în picioare. Încearcă să se stăpânească, să-şi îndrepte ochii în altă parte, dar chipul meu pare s-o hipnotizeze. Are în faţă un chior bizar. E reacţia tipică a celor pe care-i întâlnesc.

Mă simt stăpân pe mine. Arunc încet, cu grijă, o punte îngustă spre inconştientul ei. O primeşte liniştit, cu fermitate. Pacea şi trăinicia acestui ţărm mă cam miră. Puntea e de un albastru intens. Nu voi păşi pe ea, e doar o punte de contact, de

siguranţă. Dominaţia mea asupra lui Ory poate fi asemănată cu o mângâiere.

Ce albastru adânc…

Ory se aşază în fotoliu. Are un chip obişnuit: frunte nu prea înaltă, ochi rotunzi uşor migdalaţi, nasul drept şi cărnos.

buze puţin senzuale, iar bărbia – triunghi retezat aproape de vârf. Îi privesc trupul; formele pline şi frumoase răzbat prin ţesătura moale a chimonoului. Aud o voce aspră, prea aspră pentru o femeie:

— Ce s-a întâmplat cu Sor?

Albastrul punţii capătă striaţii portocalii. Ce să-i răspund? Aştept coordonarea din partea *mesajelor,* dar ele refuză să se desprindă din ţiuitul ascuţit, înnebunitor…

Ory mă studiază atent. Crede că are în faţă… un infirm? În afară de Coleman, de părintele meu, de Sivat şi, întrucâtva, de Turgh, ceilalţi nu au absolut nimic comun cu mine… Semănăm doar la trup… de fapt, doar la trup semăn şi cu părintele meu şi cu Coleman… În orice societate, exemplarele inadaptabile sunt eliminate prin selecţie naturală…? Dar în cetate ele constituie majoritatea… Atunci cine minte?… Care-i sensul acestei întrebări, doar trăim în aceeaşi lume? Chiar şi Ory, cu puntea ei albastră?!

Ce se întâmplă cu mine, ce vreau să aflu?

Ce să-i răspund? Ory aşteaptă. Puntea dintre noi a mai pierdut din striaţii, dar ţărmul pe care-şi sprijină un capăt a rămas la fel de ferm.

De ce e femeia atât de liniştită? Duc mâna la ochi. Pentru prima oară sunt întrebat:

— Vezi cu el? Pare doar un iris mov, lipsit de pupilă… Iartă-mă, ai avut un accident?

E sinceră: puntea a tresăltat invitându-mă să păşesc pe ea.

— Nu. O mutaţie. Mă ajută să reacţionez în mod optim la stimulii exteriori şi să privesc altfel oamenii… în ei… rostesc uimit de răspuns, deşi mai răsună încă în mine ecoul *mesajului* ce mi-a dat soluţia.

Respir precipitat. Ochiul începe să-mi zvâcnească. Acum *mesajele* se înlănţuiesc într-o desfăşurare amplă, clară, neaşteptat de armonică. Ory se ridică în picioare. Îi şoptesc rar:

— Sor e mort. L-am ucis… Eu.

Femeia face un pas spre mine. Ce caut aici? *Mesajele* au

devenit clopote asurzitoare.

Lărgesc puntea şi o trec din câteva salturi… De ce a trebuit să alerg astăzi atât?… Ţipând, gonesc din răsputeri pe ţărmul liniştit şi aud din spate vuiet de furtună. În faţă mi-apare o pădure tânără, alcătuită din copaci înalţi cu trunchiuri drepte, albe. Din frunzele mici şi pentagonale, picură lacrimi.

Intru în pădure, mă odihnesc pentru o clipă, apoi continui să fug, de parcă aş fi chinuit de un demon al goanei… Ajung pe malul unui ochi de cer în apele căruia mă arunc şi încep să înot.

Un *mesaj* ciudat… Îmi vine greu să înţeleg… Bine, dar Ory… întinsă pe mochetă, pare adormită: o floare cu petale amorţite… Mă apropii.

Apele ochiului de cer mă trag în adâncurile lor, trec prin straturi opace şi transparente. Fără să mi-o pot explica, ştiu că alternanţa lor e cea dintre lumea mea şi universul ei, sunt uimit şi nu înţeleg bezna straturilor ce-mi aparţin – după mine ar fi trebuit să fie luminoase – dar sunt încântat de limpezimea celor stăpânite de Ory. La graniţa dintre ele apar imagini frânte: Sor, apoi greu de recunoscut (de fapt, presupun), părintele meu, cetatea ca un mormânt. Sunt aproape de fund şi o lumină puternică mă întâmpină… Mângâi uşor sânii femeii, o sărut şi buzele ei îmi răspund. Lumina mă orbeşte, mă arde. Ţip, vreau să ies la suprafaţă. Trupurile noastre se întrepătrund, am senzaţia că mă topesc şi curg într-o matcă din care am mai pornit o dată.

Lumina a dispărut, durerea la fel. Văd ce nu poate fi descris prin cuvinte. E atât de simplu, de frumos…

Am încremenit amândoi. Două statui îmbrăţişate.

Sunt din nou eu-însumi, îmi aud clar *mesajele.*

Am ucis-o pe Ory.

*

Părintele îl aşteaptă pe Coleman în sala-spiritului-eliberat. În roba lui de pânză aspră, are acum înfăţişarea unui bătrânel jovial, puţin gârbovit.

Coleman intră în sală şi, aruncând o privire în jur, măsoară înălţimea sutelor de rafturi pline cu cărţi. Colţurile buzelor i se ridică uşor.

— Coleman, n-am timp de ironii, răsună ameninţător glasul Părintelui.

— Suntem îngrijoraţi de soarta fiului nostru, nu?

— Ce s-a întâmplat?

— De unde să ştiu?

— Mi s-a raportat că azi dimineaţă i-ai scurtat coşmarul. E adevărat?

— Turgh şi Sivat sunt doi idioţi. De ce nu înţelegi că fiecare coşmar n-a fost uitat de copil, dimpotrivă, l-a împins pas cu pas spre calea unui om lipsit de puterile lui deosebite? Dranoel nu cunoaşte visul – drumul firesc către echilibrul psihic. La el *mesajele* sunt echivalentul viselor. N-are nevoie de vise, cu atât mai puţin de coşmare, iar tu îl infectezi cu ele riscând să-l dezechilibrezi…

— Coleman!

— Nu m-am plecat niciodată în faţa ta! Vrei să mă condamni? Poftim.

— Continuă.

— Subconştientul şi inconştientul alcătuiesc continuul cu care copilul ăsta s-a născut: e o mutaţie fantastică! A apărut astfel un calculator uman capabil să răspundă perfect şi imediat la nivel conştient tuturor problemelor puse de instincte… de lumea înconjurătoare…

„… Da, dar poate că *nu* şi la cele ridicate totuşi de înţelegerea lumii înconjurătoare, iar atunci… Antagonismul firesc dintre conştiinţa naturală şi cea impusă prin educaţie, distrus la vârsta la care nu mai ai încotro şi accepţi cămaşa de forţă a societăţii… Astfel se distruge orice echilibru uman… dar, dacă, în cazul lui, *mesajele* nu reprezintă tocmai forma unei conştiinţe superioare…”

— Coleman, altceva vreau să aud!

— Ca orice om, Dranoel are totuşi o zonă de dezechilibru natural, trebuie s-o aibă. E însă un domeniu extrem de restrâns, aproape inexistent. Dacă nu se încadrează în zona asta, un coşmar poate provoca fisuri în continuul de care ţi-am vorbit.

— Coleman, nu ştii într-adevăr nimic?

— Ce-ai vrea să…?

— Dranoel a ucis un om şi a dispărut.

Ridurile de pe faţa bătrânului profesor se adâncesc şi pielea îi devine pământie. Buzele uscate i se întredeschid apoi se strâng, vineţii, şi lipirea lor e însoţită de un sunet înăbuşit. Coleman se apleacă înainte ca şi cum s-ar pregăti pentru un salt. Trupul Părintelui se încordează: „Îl iubeşte nepermis de mult! El şi-a

dat seama de ce reprezintă ochiul cu care s-a născut; l-a crescut, îl cunoaşte cel mai bine. Dar s-a supus poruncilor mele, a respectat datele realităţii imaginate de mine…”

— Coleman!

— Ţi-ai stricat jucăria, răspunde profesorul şi buzele i se întind într-un început de râs care devine rânjet.

— E un străin în cetate. Habar n-are cum să se descurce în lumea asta. Îl vor găsi.

— „Habar n-are…” Ce uşor o spui!… Copilul ăsta reprezintă cel mai frumos moment din evoluţia speciei noastre, dar e atât de neştiutor!

— Încetează!

Părintele se încruntă. „Sunt tatăl lui Dranoel. Ce trebuie să simt?!“

— Cine ţi-a dat dreptul să-l înşeli şi să mă obligi să creez în jurul lui o realitate falsă? ţipă bătrânul.

— Puterea pe care o reprezint!

— Părintele perfect, demiurg izolat între pereţii unui palat în care va recrea lumea folosind date furnizate din tine, asta va fi Dranoel? Aşa ţi-ai închipuit?

— Termină!

— Nu-ţi dai seama că a pătruns în lumea adevărată, care te urăşte? Dar, într-un fel, asta era probabil singura lui şansă să descopere adevărul…

— Adevărul i l-am făurit eu, i l-am inoculat picătură cu picătură. Acum e imun. Coleman, când un om ştie timp de optsprezece ani că scaunul se numeşte masă, iar masa scaun, nu mai poate crede…

— În toţi anii ăştia ştiam că te-ai înşelat, dar am sperat că Dranoel va putea rămâne el însuşi… Uiţi *mesajele,* faptul că nu poate trăi decât într-o permanentă stare de echilibru psihic?… L-ai distrus cu coşmarurile…

— L-am obligat să-şi înfrunte duşmanii ca un Părinte adevărat!

— Nu, l-ai obligat să-ţi dea pe mână adversarii într-un fel pentru care nimeni să nu te poată acuza direct: răzvrătiţii renunţă la luptă şi se predau singuri…

— Coleman, ai întrecut măsura!

„Şi dacă, într-adevăr, m-am minţit!… Nu *dacă:* aşa e. Am vrut să-mi elimin duşmanii şi totodată să-l apăr de îndoială… De fapt,

pentru ce? Pentru că-mi iubesc fiul sau pentru prelungirea propriei mele, puteri, pentru visul realizării Părintelui perfect?… Vorbea tatăl sau stăpânul?… Părintele.”

— Cine crezi că eşti, ca să-ţi poţi permite totul? întreabă răguşit Coleman.

Muiate în ură, cuvintele bătrânului îi curmă şirul gândurilor. Răspunde calm:

— Dranoel va trăi pentru a împlini ce i-am hărăzit. Sunt tatăl lui, dar, înainte de asta, Părintele unei lumi. Şi, la nevoie, sunt în stare şi să distrug. Chiar propriu-mi vis!

— Mă ameninţi!

— Te previn.

În sală răsună vocea metalică a sfetnicului. Amândoi bătrânii tresar.

— L-am găsit. Era la logodnica lui Sor. Femeia nu-şi îndeplinea programul de muncă şi nu s-a supus poruncii tale. A fost căutată de o patrulă care l-a descoperit acolo.

— Aţi interogat femeia?

— Nu…

— De ce?

— E moartă. Cred că a ucis-o Dranoel.

— Sivat!!! urlă Părintele.

Coleman strânge pumnii şi-şi muşcă buza de jos. Sivat păşeşte înapoi şi se lipeşte cu spatele de cărţile frumos rânduite. Îşi pleacă fruntea:

— Părinte, Dranoel era inconştient şi ţinea în braţe femeia. Goală…

— Viol…? întreabă înăbuşit Coleman.

Dintr-un salt, Părintele e lângă profesor şi-l izbeşte de rafturi:

— A doua crimă într-o singură zi, înţelegi? Ce i-ai făcut? Te omor!

Bătrânul devine moale în mâinile lui. Părintele îi dă drumul. Coleman se împleticeşte. Apoi trist, rosteşte în şoaptă:

— L-am pierdut amândoi.

Părintele tace. Sivat aşteaptă. Profesorul îşi înalţă braţul arătând spre sfetnic:

— Nu i-l da lui! Te previn.

O vreme, tăcerea aduce tavanul sălii pe umerii celor trei. Apoi, porunca îngheţată o destramă:

— Sivat, adu-l pe Dranoel în capela-confesiunii-filiale.

Coleman, urmează-mă.

*

Stau între Sivat şi un ciborg. Nu aud niciun *mesaj.* Răzbate până la mine doar un vuiet îndepărtat. Mă simt sleit de puteri. Ochiul mă doare şi tâmpele mi se zbat. Poate din cauza zborului. Mă aflu pentru prima oară pe un tapivol. Arată ca un bazin dreptunghiular puţin adânc, moale şi pufos, cu margini late. Pe fiecare latură sunt câte două trepte ce pot fi folosite şi ca banchete. Eu şi Sivat stăm pe ele, iar ciborgul a rămas în picioare lângă panoul de comandă prevăzut cu un minuscul ecran fumuriu. Un videolaser, pesemne, pentru menţinerea contactului cu părintele meu sau cu celelalte patrule.

Tapivolul pluteşte cu iuţeală. Ne îndreptăm spre palat. Privesc în jos. Trecem deasupra unor ateliere, le recunosc imediat după forma zigzagată a clădirilor. Mi-au fost arătate în filmele înfăţişând munca oamenilor din cetate. Ştiu că sunt fericiţi acolo, lângă maşini, numai aşa îşi pot epuiza energia fizică – flux poluat care îneacă liniştea sufletului. Ce plăcut trebuie să fie când trăieşti cu certitudinea că munca ta nu se termină niciodată şi că, astfel, epuizarea împiedică naşterea meditaţiei care te poate face nefericit… Nu vei realiza nicicând cum eşti devorat de timp… Dar eu? N-am muncit oare îndeajuns? Nu sunt destul de istovit? *Mesajele* îmi şoptesc… ce?

Zvâcnesc în picioare. Sivat mă apucă de braţ. Ciborgul duce o mână la biciul paralizant.

Ory e moartă! L-am ucis pe Sor…

Îmi smulg braţul din cleştele degetelor lui Sivat:

— Unde e Ory?

Sivat nu-mi răspunde, dar face un semn uşor cu capul. Biciul ciborgului îmi atinge genunchii. Mă prăbuşesc înapoi pe banchetă. Încerc să mă ridic. Imposibil. Cântăresc tone. Aş putea să-l domin pe Sivat, însă *mesajele* îmi spun că ar fi un consum psihic inutil.

Ne apropiem de palat. Voi fi dus în faţa părintelui meu. Trebuie să-mi amintesc totul cât mai repede. *Mesajele* s-au transformat în torente sonore. Mă simt sfâşiat în mii de bucăţi, fiecare dintre ele ţipându-şi întrebarea…

Ory – ţărmul înalt şi liniştit, ochiul de cer cu apele lui dispuse în straturi alternativ opace şi transparente. Lumina care mă orbea…

Broboane de sudoare mi-ating buzele. Aş vrea să-mi şterg fruntea, dar mâinile nu mă ascultă. Suntem la câteva sute de metri de palat. Nu înţeleg de ce mai persistă efectul loviturii? *Mesajele* nu mă mai ajută?!

Buzele lui Ory îmi răspund şi sânul ei fierbinte îmi arde degetele... *E atât de simplu şi frumos...*

Mesajele se concentrează în jurul acestui *atât de simplu şi frumos,* de neimaginat. Îl cercetează din toate părţile, se rotesc din ce în ce mai repede în jurul lui. Vor să-i pătrundă înţelesul, dar se izbesc de o barieră invizibilă. Ochiul mă doare înfiorător.

Sub mine se întind arterele principale din jurul palatului. Pustii. Cetatea pare părăsită. Ordinul părintelui meu e ascultat fără crâcnire. Ory nu s-a supus, totuşi. Sor şi toţi ceilalţi pe care i-am dominat se plecau în faţa părintelui nostru. Doar Ory...

Tapivolul coboară lin pe platforma uriaşă din vârful cilindrului. Sivat şi ciborgul mă apucă de braţe şi mă ridică încet.

— Vino! îmi ordonă sfetnicul.

Încerc să-mi mişc picioarele şi constat că pot să păşesc. Urc treptele-banchetă şi cobor mica scară de lângă tapivol. *Mesajele* au începute să devină ferme, precise. Liniştea echilibrului firesc urcă în mine ca o maree lentă.

Intrăm în turnul din apropiere. Cabina se închide ermetic şi coborâm ameţitor de repede. Curând, ascensorul se opreşte. Peretele metalic se desface şi păşim într-o încăpere înaltă şi spaţioasă, mobilată somptuos. Domneşte culoarea galbenă, doar fotoliile adânci sunt purpurii. Contrastul mă încântă, dar mă şi oboseşte. Sunt obişnuit cu nuanţele de cenuşiu, brun sau negru.

Sivat mă invită să iau loc într-un fotoliu. Am senzaţia că mă cufund într-o apă densă, parfumată şi odihnitoare. Niciodată nu am fost primit aşa. Sivat mă roagă să-l aştept puţin, apoi dispare printr-o uşă mascată în perete. Ciborgul rămâne lângă mine, cu o mână pe coada biciului.

Acel *atât de simplu şi frumos* e din nou asaltat de *mesaje,* dar ele sunt acum clare, liniştite, ca şi cum ar fi sigure de victorie. Acolo se află cheia! Apoi:

Ce tâlc au, rugăminţile părintelui meu? De ce nu s-a supus Ory? Am ucis!... Apare în cele din urmă un *mesaj* lung, pe care-l cunosc, îl recunosc ca fiind un fel de sinteză a tot ce am învăţat despre lumea asta... Fără să vreau, ţip. Mă doare!... Aş vrea să

mă pot refugia între pereţii cenuşii ai vilei mele.

Chipul lui Ory îmi apare în faţa ochilor. E neaşteptat de luminos… încep să plâng. N-am mai plâns niciodată! Lacrimile sunt sărate…

Cineva mă apucă de umăr. Ridic capul. Sivat face un pas înapoi. Are faţa pământie. Mi-a văzut lacrimile. Îmi porunceşte să-l urmez.

Trecem repede prin coridoare şerpuite şi, în scurt timp, ajungem în dreptul unei porţi ovale, albastre… Puntea dintre mine şi Ory era de un albastru adânc, adânc…

Camera în care am intrat are pereţi din piatră umedă. E o încăpere mică, lipsită de mobile şi slab luminată. Miroase a aer stătut. Podeaua e tot de piatră.

Doi bătrâni mă privesc ţintă. Îl recunosc pe Coleman, celălalt e, deci, părintele meu:

— Dranoel… îi răsună stins glasul.

Pare obosit, îmbătrânit dintr-o dată. Îi răspund:

— În legătură cu Sor, v-am îndeplinit rugămintea, însă nu aşa cum mi-aţi cerut.

— De ce?

Mesajele ţâşnesc impetuoase şi aş vrea să le ţin piept, dar trebuie să aflu adevărul.

Stabilesc puntea dintre mine şi sufletul părintelui meu. Păşesc şi alunec pe suprafaţa ei sângerie, translucidă. Puntea se termină brusc şi, ca şi în cazul lui Sor, mă izbesc cu umărul stâng de un zid înalt şi umed, acoperit de muşchi. Lovitura a fost atât de puternică încât mă ridic ameţit. Braţul stâng îmi atârnă neputincios. Cred că l-am luxat în cădere. Strâng din dinţi când durerea mă străpunge până în creier. Am reuşit însă să fisurez zidul. Îi întorc spatele şi izbesc cu piciorul. O dată, de două ori… Aud huruitul pietrelor dislocate… Mă strecor printre sfărâmături. Măresc pasul. Aş alerga, dar braţul mă stânjeneşte. Privesc atent în jur. Caut acel *atât de simplu şi frumos.* Trebuie să-l găsesc şi aici. Părintele meu nu seamănă decât cu Ory, singura care-l înfrunta!

— Opriţi-l! răsună glasul ascuţit al tatălui meu şi-l văd cum se clatină, dar continui să caut prin hăţişul întunecat în care am pătruns. Numai în lumea asta, dinăuntrul lui, voi înţelege… Aerul e cald, jilav. Respir greu. Poate că în curând voi respira *adevărul.* Un vaier…

Sivat mă împinge spre uşă. Coleman se repede la el şi amândoi se rostogolesc, încleştaţi, pe podea. Părintele meu se prăbuşeşte. În cădere mă apucă de picioare.

Sunt aproape de *ceva* care tremură printre trunchiurile contorsionate. Întind mâna să dau ierburile la o parte. Mă sufoc. Încerc să desprind degetele încleştate pe gâtul meu. Nu izbutesc.

*

— Începi imediat cercetările. În cel mai scurt timp vreau să-mi poţi face un ochi identic cu al lui. Dar, fii atent, până nu eşti sigur că ai izbutit să-mi construieşti o copie perfectă, lui Dranoel nu trebuie să-i lipsească nimic, nu are dreptul să sufere!

Turgh tremură din tot trupul şi nu îndrăzneşte să-şi înalţe ochii lăcrimoşi spre bărbatul semeţ, aşezat pe tronul înconjurat de un halou puternic.

— Sivat va fi în preajma ta. Cheamă-l ori de câte ori ai nevoie de ajutor. În afară de mine, nimeni nu are voie să-ţi vadă rapoartele. Ai înţeles?

— Da, Părinte, curge mierea din gâtlejul lui Turgh.

— Sivat?

— Am înţeles, stăpâne.

Sivat îngenunchează alături de Turgh care se bucură văzând umilirea sfetnicului; dar ştie că rapoartele vor fi citite totuşi mai întâi de ciborg.

— Turgh, nu uita! Dranoel va duce în continuare o viaţă demnă de fiul unui Părinte. Murdăria lumii ce-l înconjoară să nu-l atingă. Orice informaţie venită din afară e o poartă spre un *domeniu interzis* liniştii lui spirituale, un tentacul care-i poate distruge ochiul!

— Pot folosi studiile lui Coleman? şerpuieşte întrebarea firavului asistent.

— Îţi aparţin, profesore.

— Mulţumesc, Părinte, murmură fostul ajutor al bătrânului profesor.

— Plecaţi!

Cei doi se retrag în tăcere. În dreptul conului pământiu, Sivat îl bate încurajator pe umăr pe Turgh care tresare şi zâmbeşte repede, umil. Apoi coboară amândoi în cabina ascensorului.

Părintele se scoală de pe tron, sare peste cărarea de stâncă şi ajunge lângă peretele transparent. Tăişul privirii lui încearcă să

spintece imensul domeniu interzis lui Dranoel care cuprinde arterele din jurul palatului.

Între pereţii vilei sau plimbându-mă pe aleile parcului mă simt din nou stăpân pe mine însumi, datorită *mesajelor* care aici, în lumea mea, şi-au recăpătat fluenţa şi claritatea. Când mă inundă amintiri confuze şi nedorite se mai răzvrătesc uneori, fără să mă tulbure totuşi profund.

De aproape o lună urmez un tratament intens de refacere nervoasă şi fizică. Nu ştiu cum aş putea să-i mulţumesc vreodată părintelui meu pentru grija pe care mi-o poartă. Mi-e dor de el. Nu l-am văzut de mult – mă întreb ce chip are astăzi? — de la întâlnirea aceea neînchipuit de ruşinoasă… Câte remuşcări mi-a provocat…

Turgh şi Sivat sunt şi ei admirabili. Nu-i preocupă decât ochiul şi sănătatea mea. Amândoi se întrec în a-mi născoci fel de fel de distracţii. De exemplu, zilele trecute mi-au propus să-mi încerc puterea de dominare asupra câinilor de pază din parc. A fost un joc realmente amuzant.

Acum merg împreună cu Turgh spre noul laborator ascuns printre brazii argintii. Profesorul îmi spune că mâine va începe un tratament special pentru ochiul meu şi, ca o ultimă verificare, e necesară o analiză complexă a unei probe microscopice luată din cornee.

Sunt de acord, deşi *mesajele* se neliniştesc. Mă străduiesc să nu intru în panică. Corneea e o simplă membrană. Turgh m-a scăpat de sentimentul acela sufocant şi am încredere în priceperea lui… deşi *mesajele* mă avertizează că mă înşel. Trebuie să fiu calm. Foarte calm!

Am ajuns la laborator. Trecem prin holul larg şi intrăm într-o sală plină cu ecrane şi roboţi-chirurgi. Turgh mă roagă să mă întind pe patul îngust.

Ce tare e patul! Şi rece. O lumină puternică izbucneşte deasupra mea şi închid ochii când îmi dau seama că nu mai văd decât cercuri galbene şi verzi care se rotesc ameţitor. Strâng cu putere pleoapele. Aud braţele roboţilor mişcându-se lângă capul meu. Un *mesaj* ţipă disperat. Simt câteva înţepături în braţe, în cap. Încerc să văd ce se întâmplă, dar acum s-a făcut întuneric. Un alt *mesaj*… Nu înţeleg!… Mi-e cald! Ard!… Puntea atât de albastră… Apele mă trag în adâncuri… prin straturi… opace şi transp…

E atât de simplu şi frumos… aud pentru întâia oară un *mesaj* în cuvinte… un cuvânt… ULTIMUL MESAJ.

GEORGE CEAUŞU

Născut la 22 august 1954, la Hârşova (jud. Constanţa), George Ceauşu a absolvit în 1978 secţia de informatică de la Facultatea de Matematică a *Universităţii „Alexandru Ioan Cuza“ din Iaşi, lucrând în prezent ca analist-programator la Oficiul de calcul al Trustului de Antrepriză Construcţii-Montaj din acelaşi oraş. A început să publice încă din timpul studenţiei, mai întâi în revistele studenţeşti de la Iaşi.* Dialog *(unde a debutat, în nr. 43/1976) şi* Opinia studenţească, *apoi în revistele literare ieşene* Cronica *şi* Convorbiri literare, *precum şi în revista* Ateneu *de la Bacău, în* Vatra *de la Târgu Mureş, în* Magazin, *în* Ştiinţă şi tehnică *şi, bineînţeles, în* Almanah Anticipaţia, *în* Fantastic Magazin *(fanzin editat de cenaclul* Quasar *din Iaşi, printre ai cărui leaderi George Ceauşu se numără), în* Holograma *(supliment sf al revistei* Dialog*), în* Argonaut *(supliment sf al revistei* Convorbiri literare), *în* Helion*-ul timişorean, în numeroase antologii şi culegeri colective etc.*

Evident, în condiţiile unei atât de debordante productivităţi, nu e de mirare că George Ceauşu a fost în măsură să prezinte încă în 1982 Editurii Albatros din Bucureşti volumul de povestiri şi nuvele sf Oameni cu creiere transparente, *de mirare este numai că acest volum n-a văzut lumina tiparului nici până în ziua de azi. Astfel încât debutul său editorial s-a produs, printr-un concurs de împrejurări independent probabil de voinţa lui, cu o carte care nu-l reprezintă, romanul parodic sf* Înstelata aventură *(Editura Junimea, Iaşi, 1987), neconcludent pentru adevăratele sale resurse şi pentru autentica sa înzestrare nativă pentru* science fiction, *calităţi din plin probate în povestirile şi nuvelele publicate până atunci şi distinse anterior cu numeroase premii la Consfătuirile pe ţară ale cenaclurilor sf:* Infinitul şi tristeţea, *titlu modificat ulterior în* Infinipathia *(Premiul II pentru povestire. Oradea, 1979);* Exsperia, trimiteţi o inimă! *(Premiul III pentru nuvelă, Timişoara, 1980);* Regele alb, regina neagră, *povestire scrisă în colaborare cu Emilia Done (Premiul pentru originalitate, Timişoara, 1980);* Elegie pentru o epavă cibernetică, *povestire scrisă în colaborare cu Marina Nicolaev-Ungureanu (Premiul I pentru povestire, Iaşi, 1981);* Ultima povestire despre marţieni *(Premiul pentru scenariu, Iaşi, 1981);*

Când zeii plâng... *povestire scrisă în colaborare cu Dan Merişca (Premiul revistei* Transilvania, *Sibiu, 1982);* Steaguri sub zid *şi* Atacul gondronilor *(Premiul I pentru nuvelă, Bucureşti, 1983). La concursurile organizate anual de revista* Helion *de la Timişoara, George Ceauşu a obţinut în 1981 premiul II, pentru povestirea* Lupte înverşunate la muzeul de istorie, *în 1982 premiul III, pentru* Parabola redundanţei *şi* Cel hăituit, şi *în 1984 premiul I, pentru* Sentimentul piramidal al mâniei, *povestirea inclusă în prezenta antologie. Pentru nuvela* Ochiul de sticlă, *a obţinut în 1982 premiul II al* Scânteii tineretului *la concursul „Avertisment pentru liniştea planetei”.*

George Ceauşu a fost premiat şi în 1985, la Consfătuirea anuală pe ţară a cenaclurilor sf, dar, de această dată, nu pentru povestire sau nuvelă, ci pentru eseu: Un aisberg sub coama valului *(publicat în* Almanah Anticipaţia 1987*). În acest memorabil eseu, ce echivalează cu un adevărat manifest al „noului val” din anii ’80, el schiţează, cu vervă, acuitate şi incisivitate, un „portret-robot” (termenul îi aparţine) al generaţiei din care face parte, printre „trăsăturile socio-culturale” care configurează acest portret de grup numărându-se: complexitatea multilaterală a manifestărilor, dependenţa de* fandom, *activismul, amatorismul, cenaclismul, clubismul (nu cubismul,* nota bene!*), deschiderea spre şcoală şi studenţie, „colectivismul”, spiritul revanşard* (sic!) *şi, în fine – l-am lăsat la urmă pentru a-l privi mai atent – „inginerismul”. Cum se poate constata şi din antologia de faţă, cei mai mulţi dintre tinerii scriitori de* Science fiction *din România, la ora de faţă, sunt de formaţie ştiinţifică şi tehnică, iar nu de formaţie literară, „umanistă”, cum sunt aproape toţi scriitorii sf din generaţiile anterioare. Acest „inginerism” nu se reduce numai la un contact mai strâns cu noile idei şi ipoteze care apar în ştiinţă; tinerii scriitori sf de azi sunt mult mai la curent decât cei din trecut şi cu tot ce se întâmplă nou în lume în materie de* Science fiction, *precum şi în materie de tehnici literare. „Avem şi dovezi clare că ei există prin sine şi nu prin alţii: bagajul de lecturi sf, spontaneitatea deloc afişată în sesizarea unei problematici majore, surâsul coroziv faţă de vechile matrici de idei. Evoluţia lor ulterioară ridică semne de întrebare; important e faptul că ei există* acum.”

Temperamental, lui George Ceauşu îi sunt proprii un tempo

de combustie cerebrală foarte rapid, o ideaţie arborescentă şi o gândire eliptică, iute, cu care exteriorizarea verbală nu poate ţine pasul, ceea ce se traduce – în manifestările-i orale, dar şi în scris – prin impresia de precipitare, printr-o irepresibilă debordanţă verbală şi printr-o perpetuă febrilitate, mereu în pragul auto-sufocării parcă, mereu agitat, mereu grăbit, ca sub presiunea unei imperative crize interioare de timp, numai de el ştiută. Pentru George Ceauşu, lumea în care el se mişcă – rapid, impacient şi nervos – e prea lentă. Am ales, tocmai de aceea, ca expresie paradoxală – şi originală – a acestui fond temperamental dat, povestirea Sentimentul piramidal al mâniei *(distinsă cu Premiul I la concursul organizat în mai 1984 de revista* Helion *de la Timişoara, publicată de revista* Cronica *de la Iaşi în numerele 40 (975) şi 42 (977) din* 5 şi, *respectiv, 19 octombrie 1984). Aici, George Ceauşu imaginează o burlescă „lume pe dos”, unde bufoneria bine ţinută în frâu, ca şi un savuros humor rezultat din simularea placidităţii pe un fond de furie abia reprimată, compensează lentoarea exasperantă şi aberantă nu a naraţiunii ci a acţiunii, nu a autorului, deci, ci a personajelor, lentoare derivată cu necesitate din însăşi „ideea sf” dezvoltată: dilatarea, peste orice măsură rezonabilă, a duratei.*

SENTIMENTUL PIRAMIDAL AL MÂNIEI

În zori, Andra Chandrasekaramanasinghe se trezi, stăpânit de un sentiment de mânie.

Sentiment cu atât mai ciudat cu cât ne aflăm în anul 101 al Erei Piramidelor. Conflictele sociale, între care războaiele (locale, globale, temporale, piramidale etc.) au fost eradicate de pe Pământ, dar nu numai atât: au dispărut şi contradicţiile individuale (să nu mai vorbim de antagonismele sociale). Oamenii trăiesc într-o armonie deplină.

Se trezi, îşi aminti cum se numea şi se întrebă dacă nu cumva respectivul nume nu era prea scurt. Dacă nu uitase vreo silabă; de sute şi sute de ani, exista o strânsă corelaţie între lungimea numelui şi a vieţii unui om. Se ridică încet în capul oaselor. Ochii îi lunecară de-a lungul pereţilor care se îngustau spre vârf, îmbinându-se; piramida sa bioenergetică levita nu departe de

platoul inferior al oraşului, ceea ce denota un optimism viguros, în continuă scădere. Şi mai curios: în peretele piramidei sale exista o fisură. O *fisură?* se întrebă. *E ceva anormal?* Lumina se revărsa peste pereţii piramidelor situate la diverse înălţimi, singure sau în angrenaje complicate, piramide transparente în apropiere, opace în depărtare, albastre, negre, verzi, cu axa de simetrie verticală sau oblică, balansându-se pe direcţia câmpului magnetic. Revoluţia piramidală avusese asupra societăţii efecte mult mai profunde decât orice altă revoluţie ştiinţifică.

Târziu de tot observă că în pat, alături de el, era întinsă doamna sau domnişoara *E. E.* Şi mai cum? Dormise împreună cu o fiinţă căreia nu-i ştia nici măcar numele, deşi acesta era înfiorător de lung, deci imposibil de reţinut. Poate asta era cauza mâniei care îl cuprinsese.

Astrul zilei depăşise momentul opoziţiei cu Neptun şi conjuncţiei superioare cu Jupiter, după cum arătau cadranele zodiacale situate în colţurile camerei iar radiaţiile planetare aveau acum un efect benefic. Piramida unor îndrăgostiţi se roti încet spre ei şi prin pereţii translucizi se zăriră cei doi, cufundaţi într-un somn adânc. *Oare de când dorm? De un an? De doi? De zece ani?* îşi aminti apoi că întreaga noapte sentimentul de mânie nu-i dăduse pace, *E* începuse să vorbească, şi vorbea, trecu o oră, trecu şi poştaşul, împachetat într-o scrisoare triunghiulară iar Andra Chandrasekaramanasinghe îşi dădu, în sfârşit, seama de intenţia lui, care se putea rezuma într-un singur cuvânt: răzbunare. Cuvântul era un arhaism, însă exprima exact ideea ce îl frământa. Dar orice gând de răzbunare presupunea un *duşman.*

(Greşeală; nu există cuvântul *duşman.* Nici cuvintele *rival, tâmpit* sau *secătură.* Oamenii nu se ceartă, nu se bat, nu se jignesc, nu provoacă răul semenilor lor. Nu există noţiuni negative referitoare la oamenii piramidali. Personajele povestirii sunt eroi pozitivi. Erou negativ poate fi doar cronicarul acestei întâmplări, situat în afara Epocii piramidelor, deşi, pentru respectarea culorii locale, el a scris acest text în timp ce se afla în poziţie de lotus, într-o piramidă.)

Da. Acest prieten mai puţin bun se numea Venga Venkatasaramandraike, scurtă şi afurisită fie-i viaţa, că tare lung îi mai era numele. Andra Chandrasekaramanasinghe se

ridică din pat. Unul dintre pereţi era în întregime acoperit de clapete şi butoane. Omul puse pe ordinator datele problemei. Computerul le înghiţi şi informaţiile cristalizară în memoria lui.

— Venga Venkatasaramandraike te-a jignit în discuţia despre ascuţirea lamelor, îi răspunse computerul, expunându-şi colţii triunghiulari. Onoarea ta trebuie răzbunată.

Discuţia avusese loc în faţa statuii lui Karel Drbal, cel care folosise pentru prima dată în istorie o piramidă cu dimensiunile 22,5×24x15 pentru ascuţirea lamelor. „Nu-i aşa că lamele, ca să se ascută, trebuie aşezate paralel cu baza piramidei şi orientate pe direcţia nord-sud?” întrebase Andra Chandrasekaramanasinghe. „Exact“ răspunsese Venga Venkatasaramandraike”, câmpul piramidal, mai bine spus radiaţia de verde negativ, are efecte benefice asupra psihicului uman, în ipoteza orientării corecte a tetraedrului”. „Şi nu-i aşa că piramida reorganizează prin liniile ei de câmp, spaţiul fizic, geometrizându-l?” „Exact, cred că timpul se poate dilata sau contracta în interiorul piramidei, poate nu atât timpul fizic, cât cel biologic.” Uite-aşa. La toate întrebările, Venga Venkatasaramandraike răspunsese în răspăr.

Toată controversa pornise de la o lamă. Dar dacă ar fi un cuţit? Poate chiar un paloş. Într-un târziu zâmbi, aprins de o idee: instrumentul răzbunării trebuie să fie o sabie. Soluţia se cuvenea pusă grabnic în aplicare; prietenul lui măi puţin bun locuia nu departe, în acelaşi tetraedru al oraşului. Se gândi că putea să facă drumul şi pe jos, pe artera principală Nord-Sud, nume convenţional, desigur, pentru că oraşul, ca şi componentele lui, se afla în continuă mişcare.

— Rămâi, îl rugă *E,* în timp ce el îşi trăgea gluga peste cap. E prea devreme.

Nu prea avea dreptate, pentru că ziua (sau zilele) trecuse (trecuseră) fulgerător, deşi în adăpost se menţinuse aceeaşi lumină.

— Mă întorc repede, spuse el, privind pe fereastră: în apropiere, o piramidă goală rătăcea în căutarea unui locatar. Atunci îşi dădu seama că nu se va mai întoarce niciodată; o să-şi aleagă pe viitor o piramidă în care să vieţuiască singur. Văzându-l neclintit în hotărârea lui, ea îi aruncă în faţă argumentul suprem:

— Spune, mă iubeşti?

— Aproape da, îi răspunse el.

(Nu putea spune *nu,* din cauză că acest cuvânt nu există în anul 101 al Erei Piramidelor şi nici nu va mai exista vreodată. Nu există *anti,* nu există *din contra.* Nu există *nu există,* nici *nici,* ori *ori* sau *sau,* cu, toate că *cu toate că* mai există încă. Oamenii piramidali se exprimă numai prin *da* şi nuanţe de *da.* Particulele negative, din câte aţi dedus, nu sunt necesare.)

Făcând această mărturisire, Andra Chandrasekaramanasinghe izbuti să plece, în sfârşit. Acţiunea de răzbunare nu trebuia deviată sub influenţa vreunui sentiment de Est-Sud-Est.

Aşteptă răbdător o stradă care se apropia. Păşi pe panglica subţire şi rezistentă.

— Şi eu am plecat, îi spuse *E* la despărţire, arătând spre piramidele de dincolo de perete, plutind în întâmpinarea lor, multe din ele lunecând pe spinările arterelor de circulaţie care trasau în spaţiu un model geometric variabil. Tu crezi că stau aici, dar eu am plecat. Ce nevoie ai să te mişti din piramidă în piramidă, atâta timp cât oraşul defilează sub ochii tăi; atâta timp cât, mai devreme sau mai târziu, vine el la tine? Trebuie doar să-l aştepţi.

Încercat de o astfel de amintire, dar polarizat în hotărârea lui, Andra Chandrasekaramanasinghe mergea mai departe, cu mâinile la spate, pentru ca drumul până la ţintă să se transforme într-o plimbare plăcută.

De sabie făcu rost mai uşor decât ar fi crezut. Se abătu pe la Muzeul Piramidal al Civilizaţiilor, ajunse în sala medievală şi luă din vitrină o sabie dreaptă şi lungă.

— S-o purtaţi sănătos, îi ură supraveghetorul. Nu putea bănui nimic, pentru că în anul 101 al Epocii Piramidelor nu măi exista furtul. Dispăruse de mult, odată cu tâlhăria şi crima.

Dincolo de cupolele piramidale ale oraşului, Soarele colţuros se ridică tot mai sus pe boltă. Andra Chandrasekaramanasinghe înaintează, încercând să evite piramidele, unele lunecând pe artera Nord-Sud, care în curând avea să devină artera Est-Vest, altele levitând într-o rotaţie uşoară, pe direcţia liniilor de câmp. E încă dimineaţă. (Oare a câta dimineaţă?) Peste oraş se revarsă Imnul Marii Piramide.

Concertul. Îşi aminteşte concertul la care a fost împreună cu *E.* Au fost inspiraţi: plecaseră înainte de terminarea lui, altfel ar fi plutit acum ca şi aceşti instrumentişti închişi în tetraedrele lor

muzicale. Piramida albă e vioara, cea albastră e fagotul, percuţia este o piramidă opacă şi dirijorul pluteşte undeva, aproape de bolţile oraşului, având viziunea întregii simfonii. Iar spectatorii, da, spectatorii, plutesc în piramidele lor strâmbe, pătate de gânduri meschine şi cine ştie cât vor pluti.

Imnul Marii Piramide încetă, dar câmpul inductiv al melodiei persistă încă mult. „Poate n-ar trebui să mă răzbun”, îşi spuse Andra Chandrasekaramanasinghe, smulgându-se din melodie ca dintr-o transă. Faptul că era mai puţin prietenos îl puse pe gânduri. Putea fi o boală, ceea ce ar fi presupus consultarea prealabilă a unui medic. Dar acum se grăbea. Iar medicul, pentru vindecare, i-ar fi administrat un *piramidon,* adică l-ar fi depus în interiorul unei piramide şi astfel ar fi levitat ani întregi în câmpul piramidal al oraşului, până când un alt medic s-ar fi îndurat să-l scoată de acolo.

Puţini oameni pe stradă. Şi rari. Făcu câţiva paşi şi se lăsă seara. Sunt îngrozitoare zilele astea. Au devenit atât de mici, încât e greu să-ţi dai seama dacă ai izbutit sau nu să faci ceva într-o zi.

Astrul se stinsese la orizont şi pe cupola oraşului începură să se arate primele stele, ca nişte ace de gheaţă. Un necunoscut în ochii căruia jucau neoanele piramidale ale străzii îl salută:

— Bună seara din Est.

Până când izbuti să-şi dea seama cu cine se întâlnise, trecu o bună parte din noapte. Dar înspre dimineaţă zâmbi: soarta îi scosese în cale exact pe cine trebuia.

— Bună dimineaţa din Vest, îi răspunse lui Venga Venkatasaramandraike – căci el era necunoscutul. Cel care îl jignise şi împotriva căruia fiinţa sa cerea răzbunare.

— Cum o duci, bine? întrebă Venga Venkatasaramandraike.

Andra Chandrasekaramanasinghe îşi înclină capul piramidal în semn de încuviinţare:

— Da, desigur.

(Se ştie că toate capetele Erei Noi sunt piramidale. S-a ajuns la concluzia că efectul de piramidă e salutar pentru psihicul uman, contribuind la menţinerea optimismului. De aici şi până la obţinerea prin transplant genetic a craniilor piramidale este un drum lung care, totuşi, a fost parcurs.)

Venga Venkatasaramandraike deveni curios:

— Ce ai în mână?

— O sabie.

— Şi ce faci cu ea?

— O… sabie, răspunse Andra Chandrasekaramanasinghe.

— Nici eu nu mă simt bine. Aveam o presimţire şi voiam să ţi-o spun.

Presimţire? Acum, când natura surâzătoare se trezise la viaţă? Venise de mult primăvara şi mugurii piramidali plesneau voioşi pe crengile copacilor.

Andra Chandrasekaramanasinghe se nelinişti: de ce oare prietenul său mai puţin bun se îndrepta spre el? Nu era momentul potrivit să-şi pună în practică răzbunarea, aşa încât se oferi să-l însoţească.

— Timpul trece cumplit de repede, spuse el.

Celălalt schiţă un zâmbet aprobator. Între timp se făcuse vară. Întrebă atunci:

— Cum te mai simţi?

— Foarte piramidal, răspunse Andra Chandrasekaramanasinghe.

— Şi eu, de fapt, completă celălalt, din politeţe. Intraseră în Marele Parc, profitând de apropierea lui. Admirară împreună palmierii veşnici de pe marginea aleii. „Îl urăsc”, îşi spuse Andra Chandrasekaramanasinghe. „Îl u…” Ce-am spus mai devreme? E atât de mult de atunci. „Îl u…”

— Mai rămânem doar câteva clipe, propuse Venga Venkatasaramandraike şi mai trecură o clipă, două, trei, patru zile. Privi atent norul leneş ce plutea deasupra. Respiraţiile se propagau prin pereţii de biosticlă ai piramidelor, se uneau într-un singur suflu, interferând cu curenţii magnetici şi astfel se formau norii. Energia electrică a mişcărilor din spaţiile închise era înmagazinată în acumulatoare folosind ulterior la provocarea fulgerelor.

Copacii piramidali rămaseră în urmă: În clipa când Andra Chandrasekaramanasinghe îşi dădu seama cât de mare era setea lui de răzbunare, un vânt rece se porni să sufle, împrăştiind frunzele palmierilor veşnici: venise toamna. Cerul se întunecă şi ploaia îşi ţesu împrejur urzeala ei cenuşie.

— Să ne aşezăm pe o bancă, propuse Venga Venkatasaramandraike. Celălalt nu-i răspunse, preocupat să-şi pună în aplicare cât mai repede gândul ce îl frământa, mai ales că prietenul său mai puţin bun afişa astăzi o mină nejustificat de

surâzătoare; câmpul piramidal îi provocase un optimism extrem de ridicat, deşi pe aleile parcului se depusese un strat gros de frunze uscate, triunghiulare.

— Ţi-ar plăcea să fii jignit, da? întrebă mai puţin prietenos Andra Chandrasekaramanasinghe, simţind că, în sfârşit, *urăşte.*

E cazul să inserăm aici o diagramă a acestui sentiment, pentru că numai aşa îl vom înţelege, fiind CEVA NOU. Am reprezentat cei doi poli: polul negativ, A.C. Şi polul pozitiv, V.V. Ura porneşte de la polul negativ (ar fi putut foarte bine şi de la cel pozitiv) şi merge în continuare. Ce-am spus? Ura. Mânia. Care mânie? Deci. Da. Mânia porneşte de la polul negativ şi se îndreaptă spre… Unde trebuie să ajungă mânia? Da. A trecut destul de mult timp, e târziu, dar raţionamentul trebuie luat DE LA CAPĂT.

Nu uitaţi că ura porneşte dintr-un punct. Să ne amintim de unde.

De fapt, punctul terminus e polul pozitiv, punctul V.V., o clipă numai – şi computerul este prea lent, nu reuşeşte să lege cei doi poli, cel negativ, la care se află… şi… O clipă – dar ce se afla la polul negativ?

Aveţi răbdare, nu vă mai uitaţi la ceasuri, trageţi storurile, e o vară toridă, vă toropeşte Soarele şi gândiţi prea încet, deci jignirea a ajuns la destinaţie, însă V.V. Nu se simte jignit, pentru că a uitat că… Aveţi răbdare, în numele Entităţii Piramidale, şi închideţi ferestrele, vă intră ninsoarea în casă!

În orice caz, nu există conflicte, pentru că mecanismul de producere a lor este prea lent. Polii între care ar putea lua naştere un astfel de conflict sunt prea îndepărtaţi în timpul subiectiv ca să se mai poată lega prin ceva. Singura şansă e să urmărim atent cei doi poli. Polul V.V. E acum visător:

— Mi-ar plăcea să călătoresc.

— Cum? tresare Andra Chandrasekaramanasinghe.

— Să călătoresc, dar nu în timp, cu o piramidă. Să călătoresc în spaţiu. Şi să ajung la tine.

Confesiunea lui avu efectul invers celui scontat: Andra Chandrasekaramanasinghe îşi aminti de lunga călătorie în timp a doamnei sau domnişoarei *E,* în chiar ziua în care se cunoscuseră. Ea călătorise la coafor, ca să dea părului său bogat o formă rotundă, în total dezacord cu normele ştiinţifice elementare. Avatarurile enervante ale frumuseţii. Şi atunci

mânia lui crescu. Gestul proiectat cu mult înainte trebuia pus în aplicare imediat, deşi venise iarna şi fulgii albi, piramidali pluteau în aer, acoperind întinderile parcului.

Păcat. Pentru că Venga Venkatasaramandraike deschisese gura ca să spună:

— Să călătoresc la tine şi să-mi cer scuze pentru…

Prea târziu însă. Braţul lui Andra Chandrasekaramanasinghe zvâcni, ridicând sabia răzbunării.

Poate, totuşi, cândva, sabia îl va atinge pe prietenul mai puţin bun. Până atunci ea se va răsuci prin aer, vor trece o vară, o toamnă, o iarnă, lama ei din oţel de Toledo era la început ascuţită, acum însă nu, încă o vară, o toamnă, o iarnă, sabia e destul de tocită, pentru că, în loc să stea la orizontală şi pe direcţia Nord-Sud, a stat mai mult la verticală şi pe direcţia Est-Vest, vor trece un an, doi, trei, sabia nu va mai tăia, particule indivizibile se vor desprinde din lama ei, sub acţiunea câmpului piramidal, zece ani, douăzeci, treizeci, vârful lamei se va dezagrega şi sabia se va îndrepta spre grumazul unei mumii, al unui om care a rămas nemişcat, cu ochii deschişi de groază, în timp ce piramidele nemuritoare se vor roti mereu şi Andra Chandrasekaramanasinghe, numai cu mânerul sabiei în mână, va încerca să ducă până la capăt gestul răzbunării.

CRISTIAN TUDOR POPESCU

Născut la 1 octombrie 1956 la Bucureşti, Cristian Tudor Popescu (atenţie: nici Cristian Popescu, nici Tudor Popescu!) a absolvit în 1981 Facultatea de Automatică a Institutului Politehnic din Bucureşti şi lucrează în prezent ca analist programator, tot la Bucureşti, evident. A debutat însă la Cluj-Napoca în revista studenţească Echinox *(nr. 5–6 1984), cu povestirea* Grădina de cenuşă, *inclusă apoi şi în sumarul primului (şi până în prezent singurului) său volum,* Planetarium, *apărut în 1987 în colecţia* Fantastic Club *a Editurii Albatros din Bucureşti, volum premiat cu Premiul U.T.C. Pentru literatura de anticipaţie. După alte trei premii interne, primite la Consfătuirile anuale pe ţară ale cenaclurilor sf din 1985 şi 1986, a fost distins în 1987, la Montpellier (Franţa) cu Premiul Societăţii Europene de Science Fiction „pentru opera sa de nuvelist”.*

Relaţia om-maşină pare a fi, cel puţin deocamdată, „tema“ preferată a lui Cristian Tudor Popescu, preferinţă răspunzând pesemne nu numai unei formaţii sau deformaţii profesionale, dar şi unor afinităţi mai profunde, din moment ce pe acest sol îşi au baza toate cele trei „vârfuri“ ale volumului său de debut, precum şi încă alte câteva texte, mai puţin realizate. Aceasta este ipostaza sub care se manifestă, în cazul său, „vâna“ sublimului, „vână“ viguroasă şi organică, „vână” care este totodată şi a ştiinţificţiunii în ansamblu, în ce are ea mai bun şi mai definitoriu ca gen, ca literatură – prin definiţie şi prin excelenţă – „a sublimului”. Adevăr a cărui enunţare va surprinde, poate, adevăr mai uşor de demonstrat şi de admis în cazul, să zicem, al călătoriei spaţiale sau al călătoriei în timp, unde omul, ca fiinţă finită, se vede inegal confruntat fie cu infinitul spaţiului cosmic, fie cu infinitul timpului trecut sau viitor – infinituri fizice care-l copleşesc şi-l strivesc, mobilizându-i însă simultan capacitatea de ripostă ne-fizică, singura care-i poate asigura superioritatea şi demnitatea ca om: apelul la libertatea raţiunii sale, apel resimţit ca plăcere estetică, mai precis – ca plăcere a sublimului, ca „sense of wonder”. *Dar şi în faţa inteligenţei artificiale a maşinii omul se află, esenţialmente, în aceeaşi postură: el stă, de această dată, în faţa unui infinit creat chiar de el însuşi, în faţa unei stihii artificiale care – efect*

nescontat – se poate dezlănţui la fel de copleşitor şi de nimicitor ca şi stihiile naturii, în faţa unei oglinzi făurite de propria lui mână şi de propria lui minte pentru a-şi putea măsura în ea propriile-i limite insurmontabile de „ucenic vrăjitor”, de fiinţă fatalmente finită şi fragilă. Deghizată antropomorf ori gadgetizată electronic, inteligenţa artificială este investită cu acest rol de sol fertil din care creşte „the sense of wonder” *în majoritatea textelor de până acum ale lui Cristian Tudor Popescu, dintre care trei, mai ales, se impun atenţiei.*

Respectând cronologia, să începem cu Cassargoz *– povestirea cu care Cristian Tudor Popescu „a irupt” în sf-ul românesc, titlu deja notoriu în 1987, când apărea vol.* Planetarium, *unde-l regăsim, după ce anterior îl putusem întâlni şi în sumarul culegerii colective* Povestiri ciberrobotice *(1986), şi în* Almanah Anticipaţia 1987 *(apărut în 1986). Opiniile, între timp exprimate, asupra lui* Cassargoz *nu au fost favorabile pe toată linia: un spirit critic fără menajamente (care, prin faptul în sine, este o probă demnă de salutat a maturizării sf-ului românesc) nu a „iertat” nici cele câteva minore inabilităţi naratoriale, nici unele, minime, stridenţe stilistice, nici pitorescul exotic „anglo-saxon”, simţit ca excesiv în măsura în care nu s-a admis că el este totuşi legitimat literar în economia textului, necesar şi funcţional ca fundal şi decor al acţiunii. Aceasta însă, acţiunea, este magistrală, viguroasa forţă epică şi înaltul potenţial semantic asigurându-i oricând, lui* Cassargoz, *un loc binemeritat în orice antologie de* science fiction, *şi nu neapărat „ciberrobotic”. Personajul titular din* Cassargoz *este voit înzestrat de scriitor cu o psihologie suficient de rudimentară şi impulsivă pentru a sfida cu inconştienţă superioritatea zdrobitoare a maşinii super-inteligente SANTRI (Simulator ANalogic TRIdimensional), pentru a provoca el însuşi, iresponsabil, confruntarea în care va pieri, într-un final de mare efect. De mare efect este şi deschiderea estetică a „teatrului adevărat”, ce are în literatura română un precedent ilustru: episodul cu teroristul-actor Carababă din finalul capitolului XX al romanului* Bietul Ioanide *de G. Călinescu.*

Vom mai întâlni, de altfel, la Cristian Tudor Popescu, astfel de „parafraze“ ingenioase dar discrete ale unor „locuri celebre“ din „literatura generală”, din „marea literatură”. Iată, de exemplu, un pasaj din nuvela Pythia, *a doua piesă antologică a volumului său de debut: acumulând în memoria lui practic infinită tot ce se*

poate şti despre tot ce există, despre fiecare individ în parte şi despre omenire în ansamblul ei, omenire pe care ajunge astfel s-o controleze la scară planetară şi s-o dirijeze discret şi benefic, ferind-o de autodistrugere, atotştiutorul super-computer poreclit mitolologic „Pythia“ „ştia, aşa cum ştia totul, că zilele îi sunt numărate. Universul nu trebuia să-şi mobilizeze toate forţele spre a o distruge: un circuit ieşit din parametri, o variaţie de temperatură, o furtună solară – erau suficiente pentru a o scoate din acea metastabilă stare de graţie”. Modelul astfel parafrazat, mai mult decât celebru, este o piatră de hotar în istoria ideii de sublim, şi oricine va recunoaşte aici adresa intertextuală la „trestia care gândeşte” a lui Pascal. Nu întâmplător demnitatea omului ca „trestie care gândeşte” este aici există şi asupra maşinii care gândeşte; pentru că, în Pythia, *Cristian Tudor Popescu imaginează o situaţie diametral opusă celei din* Cassargoz: *locul confruntării dintre om şi maşină este luat de fraternizarea între om şi maşină, aceasta din convingerea că „va veni însă cândva o zi, nu ştiu cât de departe situată în viitor, în care omul va trebui să se ridice în picioare în faţa Universului sau să piară. Şi atunci va trebui să fim* altfel, *să devenim* altceva, *să trecem un prag… Va fi o desprindere grea şi dureroasă, şi fără Maşină s-ar putea să nu o realizăm niciodată”. Fraternizate şi armonizate, inteligenţa omului şi inteligenţa maşinii nu dau însă, nici pe departe, un rezultat idilic, dimpotrivă: ele intră acum împreună, ca un singur factor, în aceeaşi conflictuală ecuaţie a sublimului, având de înfruntat un alt adversar, comun, un alt infinit şi o altă stihie: haosul ca expresie ultimă a entropiei în continuă creştere, entropie tinzând şi ea spre infinit, dacă se poate spune aşa, şi manifestându-se în consecinţă şi ea ca o stihie copleşitoare, fără leac şi fără speranţă.*

Am ales, pentru antologia de faţă, cel de-al treilea (şi cel mai înalt, după părerea mea) „vârf” al volumului Planetarium – *povestirea* Omohom. *Dacă, am văzut, creşterea entropiei tinde endongen spre infinit, cu efecte dezastruoase, copleşitoare pentru om, fiinţă finită ce nu poate suporta decât o cantitate limitată de entropie, ce nu poate supravieţui haosului, expresie a infinitului entropiei, – iată însă că nici soluţiile anti-entropice artificiale, homeostaziile impuse cu forţa nu-i pot aduce omului mai mult decât o tristă supravieţuire care-l decade din condiţia*

şi din demnitatea sa de om. La ce bun o iluzorie fericire totalitară la scară planetară şi milenară, dacă preţul plătit trebuie să fie blocarea evoluţiei, imobilismul etern şi total, extirparea variabilităţii şi absolutizarea repetivităţii – disperată soluţie de supravieţuire ce condamnă omenirea, colectivitatea la stagnare şi plafonare, iar pe om, pe individ, la un mutilant sacrificium intellecti, *mai rău şi decât moartea? Rareori s-au spus atât de multe şi de profunde lucruri în atât de puţine şi de simple cuvinte, rareori ideea s-a văzut atât de organic absorbită în concretul substanţei epice (cum ar fi, să zicem, ideea – naivă – şi vulgară, nu-i aşa? „aici, la porţile Orientului" – că viaţa nu merită să fie trăită oricum, că supravieţuirea nu merită să fie plătită cu orice preţ şi că există supravieţuire mai rea şi decât moartea), rareori o parabolă a reuşit să exprime atât de laconic întregul blestem al confruntării noastre cu limita, acum şi aici:*

Nu doar exotismul peisajului imaginar, multicolor şi enigmatic, e cel. Care alimentează interesul „sense of wonder" *ce iradiază din cele numai 12 pagini ale povestirii, ci, mai ales, tensiunea însăşi a ideilor şi sensurilor ce se ascund şi se dezvăluie în şi prin pasta dens colorată în care acest imaginar* homeohome *este turnat.* Omohom *este o povestire ce poate sta alături de tot ce s-a scris mai bun în „proza scurtă" românească a ultimelor decenii, şi nu doar în* science fiction, *fiind, implicit, şi o „mănuşă" aruncată prejudecăţilor suficiente şi zâmbetelor condenscendente la adresa „genului". (Pentru acestea, pentru cei care, pe lângă proba textului în sine, mai simt eventual în plus şi nevoia garanţiilor de prestigiu cultural al valorilor de mult omologate, să mai menţionăm, în treacăt, încă o „parafrază" în genul celor amintite anterior, având drept ilustru model, de această dată, balada lui Goethe* Erlkönig – Regele ielelor).

Mai puţin solicitat, în textul ales aici ca reprezentativ, este un alt registru stilistic în care autorul excelează: tonul flegmatic, sceptic, agresiv-blazat, „în scârbă". Rămâne însă perceptibilă şi aici, ca peste tot, o anume radicalizare a expresiei ce traduce, în ultimă instanţă, o radicalizare a înseşi conştiinţei scriitoriceşti. Este aici încă un semn care nu înşală, un semn al maturizării estetice a „noului val" afirmat în anii '80 în sf-ul românesc, semn ce poate fi descifrat şi la Cristian Tudor Popescu, ca şi la alţii dintre colegii lui de generaţie.

Paradigma dezbinării între eul creator şi lume – condiţie sine

qua non *a creaţiei autentice dintotdeauna, asumată cu abnegaţie estetică, dar şi cu un secret orgoliu, legitim, la urma urmei – îşi mai adaugă, în povestirea* Galia, o *transparentă figurare metaficţională, virtual aplicabilă, în prelungirea sarcasmului şi auto-sarcasmului cu care Cristian Tudor Popescu ne-a obişnuit, chiar şi antologiei de faţă:*

„Kollodocul este o specie de păsări aiurite, cu penajul splendid, des întâlnită în grădinile zoologice de pe Galia. Dacă i se smulg penele, din kollodoc rămâne un trupuşor firav şi greţos, ca un şobolan jupuit. Pe o scenă imensă, zeci de astfel de kollodoci, aşezaţi pe socluri înalte, purpurii, cântă. În mod normal, kollodocul are un glas destul de obişnuit; dacă însă i se provoacă durere într-un fel sau altul, trilurile sale devin sfâşietor de frumoase, de neatins pentru vocea umană sau sintetizatoare.”

OMOHOM

Clatină din cap şi spune moale:

— Nu, tată, mă simt foarte bine. Capul nu mă mai doare şi cred că nici febră nu mai am. Da’ mă descurc greu cu întrebările şi mai ales cu răspunsurile. Unele din ele nu se leagă în niciun fel. A zis „unele“ ca să nu mă supere. Da, Kari, blestemată memorie asociativă. Nu poţi ţine minte decât ceea ce înţelegi. Cu toată sfârşeala şi valurile de greaţă care ştiu că-l traversează, mă priveşte calm şi protector, de parcă eu aş fi cel care are nevoie de îngrijire.

— Să fiu sincer, nu înţeleg de ce nu îmi dai doar întrebările, cred că răspunsurile le pot găsi şi singur. Întrebarea întâi, de exemplu…

Cu cât este egală suma numerelor de la unu la o sută.

— …cu cât este egală suma numerelor de la unu la o sută? întâi şi-ntâi, cred că întrebarea nu e bine pusă: e vorba, probabil, de numerele întregi între unu şi o sută, altfel nu are sens. Iar răspunsul e destul de simplu: unu adunat cu o sută fac o sută unu, doi cu nouăzeci şi nouă tot o sută unu, trei cu nouăzeci şi opt la fel şi aşa mai departe. Sunt deci cincizeci de perechi de numere a căror sumă e o sută unu. O sută unu ori cincizeci fac cinci mii cincizeci, nu-i aşa?

Aşa e, băiatul meu drag, copilul meu bun şi deştept, dar răspunsul ăsta e doar corect.

— Şi atunci nu înţeleg de ce la răspuns scrie aşa: „începi cu o ezitare de cinci secunde, apoi spui ăăăă… după care ceri o hârtie şi ceva de scris”.

— Kari, cum să te fac să înţelegi… că nu trebuie să înţelegi? Ştiu că ţi-e rău şi că treaba pe care o ai de făcut ţi se pare stupidă şi obositoare, dar, crede-mă, altfel nu se poate. Nu-ţi cer să cauţi legături logice între întrebare şi răspuns, te rog doar să înveţi pe dinafară şi să asociezi corect întrebarea numărul cu răspunsul numărul.

Îi simt împotrivirea nedumerită. Nu vrea totuşi să mă mâhnească.

— Şi chiar o să-mi dea ceva de scris?

— Nu, n-o să-ţi dea nimic. În schimb o să-ţi analizeze şi o să-ţi puncteze nu numai răspunsurile pur şi simplu, dar şi şovăielile, repetiţiile, pauzele, bâlbâielile. Aşa că trebuie să nu uiţi să numeri în gând până la cinci. Şi să nu uiţi nici ăăă-ul. Deci, cu cât este egală suma numerelor de la unu la o sută?

— …ăăă… am nevoie de hârtie şi ceva de scris.

Simt cum mă trec fiorii.

— Nu râde, dumnezeule, să nu faci cumva asta, e mai periculos decât orice. Zău, nu glumesc, te rog eu, nu cumva să râzi, fereşte-te fie şi să schiţezi un zâmbet, îmi promiţi?

Se uită lung la mine, disperarea din vocea mea l-a pus pe gânduri.

— Bine, tată. Îţi promit. Dar lasă-mă să-ţi mai spun ceva: întrebarea numărul patru, de fapt nu e o întrebare, zice să se compună o ghicitoare a cărei dezlegare să fie omul de zăpadă. Răspunsul e aşa: „mai întâi zece secunde de tăcere, timp în care trebuie să arăţi foarte preocupat, apoi spui: ar fi fost mai bine să mi se spună ghicitoarea şi eu să caut răspunsul. Dacă se insistă să dai totuşi un răspuns, acesta va trebui să fie: cine-i alb şi stă în stradă? Aici vei zâmbi puţin, stânjenit însă şi cu un aer de scuză.” Aşa am să fac, cu toate că nu înţeleg de ce, te rog doar un singur lucru: lasă-mă să spun altă ghicitoare. Zău, am una mai frumoasă: e cam dezbrăcat săracul, n-are cizme nici cojoc, are nasul tare roşu, dar nu-i este frig deloc.

Se dezumflă imediat văzând că-mi duc mâna la cap. Închide o clipă ochii şi îmi dau seama că îi e foarte rău.

— Iartă-mă, am să fac aşa cum scrie acolo, ţi-am promis doar. Acuma ştii ce te rog, aş citi singur, da’ sunt cam obosit, nu vrei să-mi citeşti puţin din Carte?

Aşa i-a spus Kari de când i l-am arătat prima dată. De fapt e un registru gros, cu coperţi de pânză cafenie, arsă de timp.

— Bine, dar pe urmă te odihneşti şi facem o verificare. Eu o să-ţi spun un răspuns şi tu îmi spui întrebarea. Sau invers, n-are importanţă. Îţi mai spun o dată, nu încerca să cauţi o logică, trebuie doar să memorezi totul foarte exact. E-n regulă, da? Unde-ai rămas?

— La Tadeus, secolul opt, spune dintr-o suflare şi îşi lasă capul pe pernă, zâmbind fericit. Parcă şi culoarea pământie din obraji i-a dispărut. E mai uşor să mori când spui şi-asculţi poveşti, scria Marqis acum cinci sute de ani.

Scrisul lui Tadeus Maleira e mare şi tremurat, cu litere violete. «Mi-e frică de oameni, mi-e frică de timp şi de case. Ce să fac? Nu ştiu ce să fac. Stau nemişcat zile întregi şi privesc tavanul. Ieri am fost în Piaţă şi am citit. Nimeni nu m-a luat în seamă, până când am început să răcnesc versurile. Atunci s-au adunat câţiva. Dar au apărut îndată doi paznici şi un doctor şi totul s-a terminat. Măcar dacă mi-ar spune cineva că scriu prostii. Uneori îl urăsc din toată inima pe Inginer. Alteori mă gândesc că poate nu e chiar atât de vinovat; a vrut să ofere oamenilor Paradisul şi – la urma urmelor – nu se poate spune că n-a reuşit. Omohom este singura planetă locuită de om care va exista tot atât cât sistemul solar din care face parte. Nenumărate lumi ale oamenilor vor fi pierit până atunci, spulberate de oameni. Ce poate să însemne durerea unuia singur în faţa unei întregi planete cufundate în fericire? Şi totuşi, eu ce să fac? Dar nu pentru asta îl urăsc. Îl urăsc şi îl dispreţuiesc pentru că a procreat. Nu te împerechezi cu animalele de laborator. Iar dacă a făcut-o, ar fi trebuit să aibă cel puţin tăria să-şi lase odrasla să se descurce singură. Aşa, s-a dovedit nu un demiurg benefic şi crud, cum probabil se visa, ci doar un trişor. Un trişor la scară planetară, un trişor pentru un miliard de ani, dar asta nu schimbă sensul lui „a trişa”. Animale de laborator. Nu e bine ca un om, un singur om, să decidă pentru o întreagă planetă, chiar dacă nu-i vrea decât binele. Ce mai rămâne din acest „bine” atunci când este confruntat cu binele fiecăruia din milioane de indivizi? Visez câteodată că nu sunt singur. Că nu sunt singurul.

Că există undeva nişte oameni pe care mi-ar ajunge să-i privesc ca să-i ştiu, care prin simplul fapt că există m-ar ajuta să trăiesc. Îmi spun atunci c-ar trebui să plec, să las totul şi să plec, să colind planeta în căutarea lor. Dar mă mulţumesc să stau şi să mă gândesc, privind tavanul sau norii, să strig versuri în Piaţă şi să nu mă asculte nimeni. Din fericire, bătrâneţea e aproape.»

Kari doarme atât de adânc încât parcă nici nu respiră. Uluitor cât de bine seamănă cu taică-meu. Ies în vârful picioarelor.

*

Mi-au plăcut întotdeauna după-amiezile liniştite şi toride. Nu ştiu foarte exact de ce. Există ceva, în vibraţiile aerului încins, în nemişcarea şuviţelor verzi, în tăcerea adâncită de zgomote rare şi stinse, ceva care te face să te simţi împăcat şi etern, indiferent şi fericit, aparţinând unui spaţiu-timp privilegiat, în care viaţa curge minunat de monotonă şi previzibilă. E atât de bine să nu se întâmple nimic…

Cu toate că e trecut de ora două şi foarte cald, nu simt altceva în afara unei încordări difuze şi chinuitoare, răspândită în tot trupul. Din ochii obosiţi pleacă spre creier imagini pe care acesta se mulţumeşte să le identifice şi să le claseze: cer, fragmente argintii şi aproape imateriale, ţâşnite din măciuliile coapte ale arborilor-de-piatră, jerbe de stropi irizând în lumina crudă. Albe: case, e, coamele oscilând în ritmul trapului, norii. Broboane chihlimbarii prelingându-se pe ziduri. Mult alb sclipitor şi mult verde.

— Coroanele întreţesute şi fântânile scad cu câteva grade temperatura pe străduţele astea înguste, faţă de restul oraşului.

O frază absolut inutilă, ca de altfel marea majoritate a frazelor spuse într-o zi. Doctorul mă priveşte câteva clipe, destul ca să desluşesc în privirea lui un soi de milă uimită, aprobă uşor din cap, apoi fixează iarăşi spinarea neagră şi lucioasă a celui care ţine hăţurile. Agreabilă prezenţă doctorul: tânăr, n-are mai mult de 35 de ani, sobru, îmbrăcat corect, părul negru şi lins pieptănat spre spate. Lasă impresia unui om sigur pe sine şi deosebit de inteligent Probabil că dacă n-aş şti că aşa ceva nu se poate m-aş lăsa şi eu păcălit; la drept vorbind, când eşti pe moarte, ţi-e mai puţin nefolositor unul ca el decât o brută sarcastică şi doldora de creier.

Nu trebuie să mă gândesc la moarte. Şi nici la creier.

— Splendidă zi, nu-i aşa, domnule doctor? Ştiţi, când eram

copil visam în după-amieze ca asta să mă cufund la o palmă sub pământ şi să stau acolo, mineral şi singur, privind tălpile oamenilor şi cerul.

Vorbesc, vorbesc, doctorul mă aprobă mişcând din cap cu frecvenţă constantă. Trebuie să spun o poveste, altfel simt că-mi ies din minţi. E mai uşor să mori când spui şi-asculţi poveşti.

Trăsura opreşte în faţa casei. Plătesc, coborâm şi intrăm în curte.

Cărămidă ţâşneşte dintre tufele violete din fundul curţii şi face câteva ture greoaie în jurul nostru, fluturându-şi antenele roşcate şi pufnind vesel.

— Nu vă fie teamă, doctore, se joacă doar…

Iar vorbesc ca să mă aflu în treabă, doctorul nu pare să se sinchisească în vreun fel. Silvia poartă rochia de mătase verde şi un zâmbet destul de convingător. Dacă n-ar fi cearcănele adânci şi ochii strălucind de oboseală, ai putea crede chiar că e adevărat ce spune şi că într-adevăr e fericită că *ne* vede.

— Silvia, domnul doctor Laun, domnule doctor, soţia mea… de fapt mi se pare că vă cunoaşteţi…

„Mi se pare" e un fel de-a spune. Laun se înclină şi îi sărută ceremonios mâna. Sunt amândoi suficient de controlaţi. Intrăm în sufragerie în clipa în care pendula din hol bate trei. Îl invit să ia loc, dar mă refuză politicos, vrea să vadă bolnavul. Bolnavul.

În camera lui Kari e îngrozitor de cald, jarul mocneşte încă în şemineu. Ar fi fost absurd să-mi fi închipuit că se întâmplase o minune cât lipsisem, şi totuşi îmi vine să urlu văzându-i chipul la fel de palid şi ochii parcă mai înceţoşaţi.

— Lăsaţi deschis, e o atmosferă sufocantă aici.

— Eu sunt de vină, domnule doctor… ştiţi… mi-e foarte frig.

Kari a rostit cuvintele aproape în şoaptă, dar clar.

— Chiar aşa, puştiule? Laun se aşază pe pat. Ia pune termometrul ăsta şi spune-mi ce te mai supără în afară de frig.

Kari zâmbeşte. Zâmbetul e acelaşi, luminos şi deschis.

— Nu mă supără nimic, domnule doctor, dimpotrivă. Mama nu mă mai ceartă, nici cu tata nu se mai ceartă, nu trebuie să mai merg la şcoală… şi pot să citesc cât vreau.

Doctorul se uită la coperţile cafenii, apoi deschide Cartea şi începe s-o răsfoiască.

— Interesant… Un manuscris.

— Da, doctore, e un document de familie, spun apăsat.

— O, mă iertaţi.

Închide Cartea, stânjenit vizibil. Câtva timp se lasă tăcerea. Doctorul priveşte termometrul, îl scutură şi îl pune în trusă. Scoate stetoscopul. Într-un târziu, îl pune şi pe acesta la loc, închide trusa şi se ridică brusc.

— Bine, puştiule, nu te bucura prea mult, ai să te faci bine în câteva zile şi o să mergi din nou la şcoală. La revedere.

— Dar nu-mi daţi niciun medicament?

— Nu, nu-i nevoie, zâmbeşte Laun şi continuă să zâmbească până când ajungem din nou în sufragerie. Aici expresia i se schimbă dintr-o dată. E aproape furios.

— Câţi ani are, domnule Maleira?

Îmi înghit saliva înainte de a răspunde.

— O să împlinească zece peste opt zile.

Pufneşte nervos.

— Atunci cred că lucrurile sunt foarte clare. Ştiţi prea bine ce are şi ce aveţi de făcut.

Tac. Ce-aş putea să spun? Că nu mă gândesc, de ani întregi, decât la asta? Că o clipă am sperat că el e… altfel, că o să scape?

— Alec a vrut să fie sigur, doctore.

Cu toată grija Silviei de a vorbi calm şi inexpresiv şi în ciuda faptului că pentru mine a folosit un diminutiv (care de altfel mă irită), în timp ce lui i-a spus „doctore”, ultimul cuvânt a avut o temperatură mai ridicată decât restul frazei. Aşa îi relatează probabil o soră medicului cu care se culcă despre cum se mai simte un bolnav în stare gravă, dar simpatic.

Laun îşi soarbe cafeaua grăbit, după care, compune nişte scuze (de ce îl suspectez mereu de falsitate, la urma urmei e foarte normal să fie un om ocupat). Îl conduc până la poartă.

— Să nu cumva să încercaţi. Au mai făcut-o şi alţii, nu mulţi, e drept. Dacă-l duceţi, în câteva zile, totul e o chestiune de şansă, ştiţi prea bine, dacă nu… n-are nicio şansă, puteţi să fiţi sigur. Una din asta îl poate scoate din criză, dar nu pentru mult timp şi nu de prea multe ori. La revedere.

Cântăresc flaconul în palmă, urmărindu-i silueta înaltă şi suplă până când dă colţul: un bărbat bine, distins şi plăcut. Ar trebui să mă străduiesc mai mult să mi-l fac simpatic. Nu cu mine trebuia să te măriţi, Silvia. Voi doi aţi fi fost o pereche ideală, iar copiii voştri, drăguţi şi cuminţi, cu siguranţă n-ar fi trebuit să

înveţe pe de rost întrebări şi răspunsuri ca să poată trăi. Dar eu, Silvia, eu nu-l am decât pe el în această lume blândă şi ucigătoare. L-am adus în lume fără să-l întreb dacă vrea să existe, fără să-l întreb dacă vrea să-i fiu tată. L-am adus ca să nu fiu singur. Deasupra mea cerul e un ocean limpede şi glacial din care ninge cu zdrenţe argintii. Fulgii scânteietori se unesc, se despart, cad iute, apoi se ridică şi în sfârşit dispar fără urmă, atingând dalele verzi sau mâna mea întinsă. Am început să urăsc căldura şi liniştea, mai ales liniştea în care casele sunt cufundate ca-ntr-un bloc de ceară.

*

«— … fără-ndoială o greşeală. Sau mai exact o falsă soluţie. Caracterele fundamentale ale unei specii nu pot fi anulate fără a altera acea specie şi a o transforma, în ultimă instanţă, în altceva. Şi atunci? Specia umană nu poate construi decât pentru a distruge. Şi a se distruge. Sămânţa autodestrucţiei este îngropată în straturile profunde ale memoriei acestei specii. Masculul de moranx pătat, ajuns în culmea maturităţii şi forţei, se lasă uneori să cadă în hău stăpânit probabil de aceeaşi fascinaţie ameţitoare a desfiinţării. Şi dacă modifici structura moranxului, extrăgând grăuntele morbid, asta înseamnă că ai rezolvat problema? Nicidecum, ai ars doar foaia pe care era scrisă. Asta a făcut şi Inginerul. Nu e prea plăcut să vezi un gechen-ucigaş gudurându-se şi scheunând prietenos. Aş zice chiar că e un spectacol de-a dreptul scârbos. Păcat că printre prerogativele de Dumnezeu pe care şi le-a atribuit n-a prevăzut şi nemurirea. Tare-aş fi vrut să-l văd trăind la nesfârşit în propria-i operă. Să se sature. Dar nu, a avut grijă Marele Meşter să se strecoare pe uşa din dos, la timp, ca un laş şi nemernic ce-a fost.»

Kari a gemut o dată scurt, printre dinţi. E galben-verzui la faţă, are ochii sticloşi şi fălcile contractate.

— Ce-i cu tine, Kari, ce e, băiatule…?

Mă îneacă durerea şi furia.

— Nu-i nimic, mă doare puţin, da’ mi-a trecut, gata. Citeşte mai departe.

Nimic, nu pot să fac nimic pentru fiul meu. Nici măcar să-l mân mai repede pe Cărămidă, asta i-ar face şi mai rău. Trebuie să mergem fără oprire. Înainte de căderea nopţii vom fi traversat Crestele Negre şi vom fi la gura Văii Arit. Atunci totul

se va sfârşi. Cu bine. Trebuie să se sfârşească cu bine.

Deasupra Crestelor Negre fulgeră din când în când. Îmi cobor din nou privirea pe rândurile aşternute îngrijit de Hethren.

«— Mă întreb dacă spiritul lui pervers n-a premeditat naşterea lui Fulche şi deci lungul şir de urmaşi care vor purta prin timp numele Maleira. Faptul că a imaginat răspunsurile care să poată înşela Maşina e posibil să fie o dovadă de sentiment patern sau – mai ales că nu-l cred capabil de vreun sentiment autentic – un mod de a-şi asigura un public de-a lungul timpului. Cineva trebuia să ştie sau măcar să poată ghici ingeniozitatea măreaţă a operei sale, altfel la ce bun totul? Condiţia demiurgică presupune o doză mai mare sau mai mică de exhibiţionism bolnăvicios. Apoi selecţia în sine. Trebuie să fii nebun să crezi că un astfel de criteriu va funcţiona corect. De fapt, media e o abstracţie, reale sunt doar valorile particulare, mai mari sau mai mici şi când distribuţia lor variază media e şi ea alta. E-adevărat că întrebările sunt formulate dibaci şi alcătuiesc o grilă destul de bine gândită, dar cât de mari pot fi elasticitatea şi precizia Maşinii în interpretarea răspunsurilor? Şi nici măcar nu poţi fi sigur că înapoierea mintală înseamnă balast, iar inteligenţa pericol. În ce priveşte»

Kari se zbate icnind şi lovindu-se cu fruntea de spinarea lată şi păroasă. A căpătat o culoare sinistră, un verde intens, ca al oceanului. Cărămidă s-a oprit.

— Stai, Kari, stai încet, copilule. Îi strecor printre dinţii încleştaţi pilula albă şi apoi îi dau să bea din bidon. A treia de azi-dimineaţă.

— Tată, văd, o văd… uite-o…

— Ce e, Kari, nu-i nimic acolo, doar stânci.

— Nu, tată, uite-o… o fată strâmbă şi albă, cu obrajii pictaţi zâmbeşte, o văd mereu…

Pastila îşi face greu efectul. Transpiraţia îi curge gârlă pe faţă, dar a început să respire regulat şi pare că l-a lăsat şi durerea. Câtva timp o să doarmă. Într-un fel e mai bine, pentru că ne apropiem de Crestele Negre. Cărămidă înteţeşte ritmul trapului, şi aşa destul de întins. Pe urmă accelerează la maximum, făcând aerul să-mi şuiere pe la urechi, şi dintr-o dată se aruncă în gol. Aripile pieloase, largi şi subţiri, se desfac în toată anvergura lor magnifică. Descrie mai întâi câteva cercuri strânse, de probă, apoi începe să urce înclinat spre stânga, într-

o spirală largă. În spate se aşterne galben-cenuşiu, plin de ulceraţii şi tumori, Deşertul Rece. Cât vezi cu ochii, numai piatră sfâşiată şi bălţi de sulf. Undeva, mult în urmă, sclipeşte stins Râul de Cristal. Cărămidă urcă acum paralel cu zidul stâncos, aţintind spre cer antenele roşcate. Barba i se aşterne ţeapănă în curentul de aer şi din când în când mugetul lui scurt şi grav face să răsune hăurile. Apoi lin, aproape pe nesimţite, se redresează. Sub noi, foarte aproape, sunt acum piscurile negre şi lustruite, subţiri ca nişte suliţe, iar în faţă se întind nesfârşite pădurile Podişului Carga, dominate de discul uriaş, argintiu, al Fraunei urcând spre zenit. O clipă mi se pare că desluşesc vălătucii albi ai Văii cu Ceaţă, Valea Arit.

— Ce frumos… Kari s-a trezit, în timp ce Cărămidă coboară în pantă lină spre drumul care despică pădurile. Din nou mă frapează cât de multe din trăsăturile tatălui meu se regăsesc pe chipul lui de copil chinuit. Am uneori impresia, straniu de liniştitoare, că nu sunt decât o verigă de legătură între ei doi.

Contactul cu solul e destul de brutal, suflă greu bietul Cărămidă, trebuie să-l las să se odihnească puţin. Ca toţi cei din neamul lui, detestă zborul. Nu se slujeşte de aripi decât atunci când e nevoit s-o facă.

— Kari, văd că ţi-e mai bine, până se odihneşte Cărămidă hai să mai facem o repetiţie, da? Aşaa, ia spune-mi deci… ce nu-şi are locul în enumerarea: limbă, mână, ochi, urechi?

Mă priveşte lung şi dojenitor:

— Zău, tată, n-are niciun rost, le ştiu pe toate şi mi-e greaţă de ele. Mai bine mai citeşte-mi. Te rog, adaugă văzând că mă întunec.

— Nu mai ştiu unde-am rămas…

— La Hethren, secolul unsprezece. Spunea ceva despre inteligenţă şi pericol.

— A, da, aici. «În ce priveşte Maşinile, nu înţeleg de ce a trebuit să le construiască prin tot felul de coclauri. Şi, de altfel, cred că în curând nu va mai fi nevoie de ele. Atunci când Inginerul a ales Omohom, a făcut-o deliberat. Civilizaţia planetei se găsea mai mult ca sigur într-un stadiu foarte apropiat de autoextincţia finală. O lume condamnată, tocmai bună pentru a preveni eventualele remuşcări. Aici şi-a instalat foarfeca Maşină – Boală, îndepărtând astfel lent, dar sigur lumea de pieire. A urmat apoi o lungă perioadă de mici oscilaţii în jurul unui nivel

de echilibru. Când această perioadă se va încheia, prin atingerea unui grad înalt de stabilitate, nu va mai fi nevoie de Maşini şi Boala probabil va dispărea. A calculat cu precizie totul, nu mă îndoiesc de asta. Vom deveni atunci, desigur, cea mai frumoasă dintre lumile posibile. Oamenii îşi vor continua diseminarea în Univers modificând orbite, topind gheţuri eterne, evaporând mări de amoniac şi oxigenând atmosfere de nerespirat, recreând astfel, cu încăpăţânare nostalgică, imagini ale de mult dispărutei lor planete de origine. Şi, rând pe rând, copiile vor reface destinul originalului. Numai aici, în fundătura asta a Cosmosului, unde aparatele cele mai sensibile nu pot detecta decât o densitate ceva mai mare de materie difuză, Omohom va dăinui, cuibărită între pereţii de oţel căptuşiţi cu pluş ai abaterii minime, adăpostind minunata viaţă pe care o ducem şi o veţi duce, voi, cei nenăscuţi, cei care poate veţi citi aceste rânduri. Adio şi bine-aţi venit, dragii mei.» Textul lui Hethren se încheie aici, Kari.

A adormit iarăşi.

— Da, tată, te ascult, citeşte mai departe, spune fără să deschidă ochii.

Galben-murdar, discul Fraunei coboară dincolo de orizont. Umbrele se îndesesc şi aerul e mai rece. Mă usturǎ gâtul, nici nu mai ştiu de când citesc într-una, dar continui să rostesc cuvintele tatălui meu.

«— Am privit întotdeauna un uimire paginile umplute de ceilalţi Maleira, predecesorii mei. Ce nesecate resurse de fabulaţie posedă neamul nostru! Un Maleira n-are nevoie nici măcar de un oscior pentru a reconstitui scheletul, îi e suficientă o legendă, fie ea cât de firavă. Poveşti născându-se din poveşti, afirmaţii îndoielnice luate drept axiome, presupuneri arbitrare ca ipoteze de lucru. Clădesc cu nonşalanţă palate pe fundaţii de aer. Niciunul nu a avut până acum suficientă luciditate ca să ia lucrurile exact aşa cum sunt: fiecare copil de pe planetă contractează la 10 ani o boală gravă, mortală. Remediul, unul singur: copilul trebuie dus în anumite locuri pustii şi sălbatice, desemnate de tradiţii obscure, şi lăsat singur o noapte. În zori, el revine sănătos şi fără să-şi amintească nimic din cele petrecute în timpul nopţii, sau nu mai revine deloc. De aici rezultă cu claritate, nu-i aşa, că acolo există o Maşină, creaţie a

unui fabulos Inginer, şi aşa mai departe. Faptul că s-ar putea, să zicem, ca aerul din zonă să posede nişte proprietăţi curative nu e luat în discuţie, fiind prea banal şi nespectaculos. E-adevărat că rămâne neexplicată dispariţia unora dintre copii, dar de ce să presupunem neapărat că sunt exterminaţi? Procedând în cel mai pur stil Maleira, aş avansa şi eu o ipoteză: cei ce nu se mai întorc sunt de fapt cei *aleşi,* pentru a fonda în cine ştie ce colţ de Univers lumea perfectă imaginată de Inginer. De unde rezultă că noi, ceilalţi, suntem reziduul, noroiul dospit din care răsar corolele. Se pare că niciodată nu s-a întâmplat ca vreunul din neamul nostru să nu se întoarcă din Vale. Nu ştiu dacă răspunsurile transmise din tată în fiu, pe care fiecare a trebuit să le învăţăm pe dinafară, au vreo influenţă asupra acestui fapt, dar nu mă pot împiedica să mă gândesc că ele s-ar putea să ne bareze de secole drumul spre o lume în care poate ne-am găsi, în sfârşit, locul. Acum, aproape de capătul unei vieţi care mi-a fost dăruită în Valea Arit, în dimineaţa aceea uitată, cred că dacă aş mai avea o dată zece ani aş intra în Vale fără să învăţ niciun răspuns. Şi nimeni…»

— Domnule, auziţi, domnule…

Trăsura se apropiase venind din dreapta. Un bărbat şi o femeie, nu prea tineri, încadrând o fetiţă de vârsta lui Kari. Semnele Bolii i se citesc pe chip, dar nu pare a fi într-o fază atât de avansată.

— Mergeţi şi dumneavoastră în Vale, domnule? Adică vreau să spun… băiatul…?

— Da, domnule.

N-au cum să fi traversat Crestele în trăsură, vin probabil de dincolo de Carga, din Câmpia Străină. Înaintăm alături şi sunt incapabil să spun ceva. Cei doi se află probabil în aceeaşi stare, în schimb Kari şi fetiţa se studiază cu interes. Brusc, pădurea se termină şi în faţa noastră se deschide, adâncă şi tăcută, străbătută de fâşii mari de ceaţă târându-se lent, Valea. Oamenii adunaţi în jurul focurilor vorbesc cu glas scăzut, ca la priveghi. Se aud hohote de plâns.

Descalec şi îl iau în braţe pe Kari. Genunchii îmi tremură.

— Poţi să mergi?

— Da, tată, pot, lasă-mă jos şi nu mai fi aşa de speriat. Am să mă întorc, cum te-ai întors şi tu, şi bunicul, şi toţi ceilalţi.

Da, Kari, ai să te întorci. Ca să te poţi zvârcoli şi tu, jalnic şi

stingher, inutil şi ridicol, stârnind aceeaşi compătimire uimită sau indiferentă cu arabescurile sterpe ale minţii tale. Ca să poţi rătăci în voie, în după-amiezile stătute de vară, cu mintea aiurea şi sufletul tânjind, pe străduţe înguste, printre case vechi cu fântână în curte, să apuci oamenii de piept şi să-i zgâlţâi şi pe urmă să plângi. Şi din adâncul creierilor să-ţi vină să urli: SUMA NUMERELOR NATURALE PÂNĂ LA O SUTA E CINCI MII CINCIZECI, CINCI MII CINCIZECI, AI AUZIT, MAŞINA SAU FIARĂ SAU OM CE-OI. FI.

Şi să taci.

Şi să nu faci.

Şi s-o aştepţi pe vechea ta cunoştinţă din copilărie, fata strâmbă şi albă, cu ochi scânteietori şi obraji pictaţi, la braţul căreia vei pleca în lumina incertă a unui anumit amurg.

Kari coboară în Vale clătinându-se, sprijinit de fetiţa necunoscută. Femeia plânge frântă în braţele bărbatului ei.

Nu ştiu şi n-am să ştiu probabil niciodată dacă în Valea Blestemată se află fericirea sau adevărul sau moartea. Oricare dintre ele este însă mai bună decât Omohom, decât lumea în care singurătatea mea vrea să te facă să trăieşti, aşa că răspunde cum ştii tu, Kari, aşa cum ştii şi aşa cum vrei băiatule…

Dar strigătul meu nu trezeşte decât ecoul. Cei doi copii sunt acum umbre în ceaţa serii.

DORIN DAVIDEANU

Născut la Lugoj, la 8 decembrie 1956, Dorin Davideanu a absolvit în 1976 Liceul de Construcţii de la Timişoara şi în 1982 Facultatea de Construcţii a Institutului Politehnic din acelaşi oraş, lucrând în prezent ca inginer constructor la Antrepriza de Construcţii-Montaj a Regionalei de Căi Ferate Timişoara. Desfăşoară o susţinută activitate în cadrul cenaclurilor sf timişorene, H. G. Wells *şi* Helion, *participând asiduu la redactarea fanzinelor pe care aceste cenacluri le editează –* Paradox, Helion *şi* Biblioteca Nova. *În* Paradox, *fanzinul editat de cenaclul* H. G. Wells, *Dorin Davideanu a debutat în 1978, cu povestirea* Zece secunde *(reluată apoi în* Almanah Anticipaţia 1983 *şi în antologia* Alpha, *Craiova, 1983). A continuat să publice, pe parcursul anilor '80, în* Paradox, Helion, Almanah Anticipaţia, *în diverse antologii şi culegeri colective, precum şi – sporadic – în* Cronica, Luceafărul, Magazin *ş.a.*

Ceea ce se observă mai întâi, în schiţele şi povestirile – destul de puţine la număr – semnate până acum de Dorin Davideanu, nu este şi ceea ce se dovedeşte până la urmă a fi resursa cea mai definitorie, pentru science fiction, *în genere,* ca *şi pentru autor, în speţă. Anume – este vorba, mai întâi, de o (pre) dispoziţie euforic-humoristică, de un demon ironic, parodic, care se complace a zburda ludic la suprafaţa clişeelor şi poncifelor „genului", pe care, ce-i drept, se mişcă dezinvolt şi alert.* O aventură cu Victor Ţiblă *(în* Helion, *IV. 1987) este primul episod dintr-un „serial" sf humoristic, în care evoluează burlesc, la bordul navei de cercetări spaţio-temporale „Pătrunjelul", echipajul format din căpitanul Victor Ţiblă şi secundul său locotenentul Doru Bară, care cumulează şi funcţia de narator; serialul se continuă cu* Sarea în deşert *(în* Paradox, *1987) şi* Hanul de la hotar *(în* Helion, V, *1988). Mai mult sau mai puţin minate de această euforie zburdalnică şi parodică sunt şi alte schiţe, precum* Poveste cu multă apă de ploaie, În pădure, scena, Sub cerul ca de plumb *ş.a.*

Chiar dacă agentul coroziv al ironiei îşi erodează, aici, până la dizolvare, propriul suport, „ideea sf", – nu e mai puţin adevărat însă că acest euforizant spirit ludic se lasă simţit a fi subteran tensionat de spaime şi nelinişti cât se poate de non-euforice,

fiind, de fapt, un modus vivendi *cu terifiantul şi copleşitorul. Atunci când se decide să dea curs liber acestor sumbre spaime şi obsesii – cruzimii şi dezastrului ca necesar „moment negativ”, ineludabil şi indispensabil dialecticii cathartice în* science fiction –, *de-abia atunci face Dorin Davideanu pasul decisiv al asumării estetice a realului, de-abia atunci atinge pragul realizărilor majore, pragul adevăratului s*cience fiction, *căruia îi aparţine, de exemplu, povestirea* Vânătorii – *cea mai bună scriere a sa de până acum, pe care-o puteţi citi în paginile ce urmează.*

Superioară celorlalte proze ale lui Dorin Davideanu nu numai sub raportul problematizării, sub raportul radicalismului cu care scrutează, grav şi necruţător de această dată, „realul”, vulnerabilitatea şi efemeritatea fiinţei umane, superioară aşadar, în primul rând, prin asumarea mai decisă a adevăratei substanţe de rezistenţă a „genului”, – povestirea Vânătorii *le este superioară şi sub raportul tehnicii narative şi al strategiei naratoriale. Povestirea a apărut mai întâi în fanzinul timişorean* Helion *(IV, 1987), fiind apoi reluată şi în* Almanah Anticipaţia *(1989).*

VÂNĂTORII

Lama stiletului luceşte stins în lumina scăzută, apoi se abate asupra trupului tânăr, străbate rochia de mătase, epiderma şi muşchii toracelui, pătrunde în inimă. Sângele izbucneşte violent, străbate, în ordine inversă, muşchii, epiderma şi rochia de mătase. Stropi mari pătează veşmântul alb al fetei, parcă într-o încercare disperată de a străbate din nou mătasea rochiei, epiderma şi muşchii, pentru a se întoarce în inima care se oprise de-acum.

Degetele crispate pe mânerul stiletului, chipul încremenit în disperare şi durere, ochii sticloşi.

Alături, zăcând fără suflare, un tânăr cu chipul acoperit de paloarea morţii, cu buzele arse, învineţite.

Două trupuri nemişcate.

Stop cadru. În colţul din dreapta-sus al ecranului apare un indicativ: 2.16.437256. Imaginea se stinge.

Mă ridic cu greu de pe scaun. Simt că mă sufoc. Deschid fereastra şi respir adânc aerul curat al nopţii. Mă simt parcă mai

bine îmi dau seama că nervii nu îmi vor mai rezista multă vreme, totuşi sunt hotărât să privesc în continuare.

Apăs o clapetă şi ecranul se luminează iar. Dinaintea ochilor mi se perindă o mulţime de cifre a căror semnificaţie încep să o cunosc. Aleg.

1.20.977592.

Automobilul oficial alunecă alene, mulţimea văllureşte, zgomotoasă. Urale, strigăte, aclamaţii. În maşină, un bărbat tânăr, puternic. Plin de viaţă şi de vigoare. Norocul s-a arătat darnic cu el, oferindu-i grabnic împlinirea viselor. Alături are o soţie tânără, frumoasă şi iubitoare.

Flori multicolore descriu prin aer traiectorii boltite pentru a cădea apoi în drumul maşinii. Bărbatul zâmbeşte mulţimii sau, poate, doar gândurilor lui.

Glontele plecat din arma ucigaşă îi pătrunde în ceafa, îi sfărâmă ţeasta. Lipsit dintr-o dată de viaţă, trupul se prăbuşeşte pe bancheta din spate. Nimeni nu îşi dă încă seama ce se întâmplă. Cu un gest reflex, şoferul accelerează. Soţia se repede spre corpul neînsufleţit. Pe capota maşinii se văd, răsfirate, sinistre rămăşiţe însângerate.

Stop cadru. 1.20.977592.

…Zăpadă, viscol, ger. Simte că e la capătul puterilor. Tovarăşii săi au pierit pe rând, frânţi de duşmănia acestor locuri. Acum e atât de aproape de ţintă… de visul său. Ştie că nu mai există drum de întoarcere. Dar va fi primul; primul care va învinge acest ţinut străin. Un ţel pentru care merită să îţi dai viaţa.

Şuierul vântului. Şfichiuirea zăpezii răscolite. Şi frigul… În adăpostul iluzoriu al cortului, încearcă să mănânce şi să se odihnească, înaintea ultimului asalt. Apoi, din nou, la drum. Picioarele degerate nu îl mai ascultă, ninsoarea învârtejită de vânt îi acoperă vederea.

Şi, deodată, când pentru o clipă infernul pare că se potoleşte, zăreşte în depărtare… nu se poate… Se apropie – nu s-a înşelat: un cort străin, urme încă proaspete pe zăpadă, cutii goale, resturi de mâncare. Un altul sosise înaintea lui. Un altul fusese primul.

Simte cum frigul îl pătrunde mai tare, cum oasele îl dor şi îl roade foamea şi setea şi febra îl arde. Porneşte din nou – încotro? Ţelul ce l-a ţinut pe picioare s-a destrămat, drum înapoi

nu mai este. Seara îl găseşte chircit în zăpadă. Arsura febrei şi a frigului se stinge cu încetul. Ninsoarea cade pe ochii îngheţaţi.

Stop cadru. 1.19.454707.

Ecranul se întunecă iar. Sunt lac de sudoare. Mă ridic şi mă îndrept din nou spre fereastră.

*

Pentru mine, totul a început cu un an în urmă. De atunci, întâmplările m-au purtat în viitoarea lor, mai cu voia mea, mai fără voie, şi iată-mă azi ameninţat să-mi pierd viaţa. Sau, dacă mă pot exprima astfel, să pierd mai mult decât propria-mi viaţă.

Cu un an în urmă deci, l-am reîntâlnit pe fostul meu coleg de liceu, Daniel. Se mutase chiar la colţul străzii unde locuiam, într-o căsuţă pe care o ştiam părăsită parcă dintotdeauna. Trecând zi de zi prin faţa acelei case, nu am putut să nu observ de la o vreme cum o poartă metalică solidă a înlocuit uşa cu canaturi din lemn sculptat, cum obloanele cu jaluzele de la ferestre au dispărut, apărând în schimb o reţea deasă de zăbrele din fier, cum cocoşul de tablă de pe acoperiş a fost înconjurat de o baterie de antene ciudate. Mă oprisem nu o dată din drum să privesc aceste transformări neobişnuite, pentru a colora poate cu o picătură de mister monotonia după-amiezilor.

„Îmi daţi voie, vă rog“ am auzit o voce în spatele meu şi, jenat că fusesem surprins în vreme ce priveam într-o curte străină, i-am făcut loc să treacă celui ce părea să fie stăpânul casei, un tânăr blond, uşor adus de spate. În timp ce descuia uşa de la intrare, s-a uitat la mine peste umăr şi ochii i s-au luminat deodată.

„Livius! Ia te uită, bătrânul Livius! Cine ar fi crezut?!“ Câţiva trecători au întors capetele, curioşi să-l vadă pe posesorul acestui nume de vedetă a antichităţii romane. Atunci l-am recunoscut şi eu. Anii trecuţi au năvălit spre mine, ani mai frumoşi şi mai buni.

„Daniel!”

Îmbrăţişări bărbăteşti, priviri cercetătoare. „Hai, intră în bârlogul meu.” Amintiri comune, muzica în surdină, un pahar de vin, lumina înserării. Alte amintiri. Şi în final: „Să mai treci pe la mine, suntem doar vecini, nu?!“

L-am vizitat apoi tot mai des; pe de o parte, din nevoia unei prietenii, o prietenie nouă ce s-a înfiripat la căldura alteia, mai vechi; pe de altă parte, din curiozitatea de a afla ce se ascunde

îndărătul ferestrelor zăbrelite.

Trecuseră patru luni de la prima noastră întâlnire, când misterul mi s-a dezvăluit:

„Lucrez pe cont propriu – mi-a spus – şi sunt foarte aproape de o descoperire ce va zgudui lumea ştiinţifică. Şi lumea în general”.

„A trecut vremea descoperitorilor solitari” i-am replicat precaut, cu suspiciune chiar. Daniel – căutând să construiască un perpetuum mobile sau să demonstreze că Pământul e plat? I-am spus: „Azi se lucrează în institute uriaşe, cu laboratoare complexe, cu colective numeroase şi aparatură complicată. Ce poţi face tu, de unul singur, cu mijloace modeste, într-un laborator improvizat?!”

„Mult, pot face foarte mult. Îţi voi spune care este scopul muncii şi al căutărilor mele, chiar dacă ţi se va părea nebunesc, fantastic, o enormitate. Iată-l: călătoria într-un univers paralel. Pentru aceasta, nu am nevoie decât de o perfectă cunoaştere şi stăpânire a propriului eu. Puterea de a atinge universurile paralele zace, latentă, în fiecare dintre noi. Încetul cu încetul, am încercat să descopăr în mine această capacitate şi să o controlez. Puţina aparatură pe care o folosesc – e drept, de mare fineţe şi complexitate – nu are alt rol decât al măsuţei cu rotile cu ajutorul căreia copilul mic învaţă să meargă.

Un univers paralel – iată o posibilitate perfect susţinută logic şi matematic. În curând, voi fi în măsură să îi dovedesc realitatea.”

Sunt prudent din fire, aşa că nu m-am grăbit să îl socotesc nebun sau maniac pe prietenul meu Daniel, aşa cum nu m-am grăbit nici să-i dau crezare. L-am vizitat în continuare. L-am ascultat susţinându-şi filosofic ipoteza, i-am urmărit argumentaţia ştiinţifică, în măsura în care cunoştinţele mele mă ajutau. Mai în glumă, mai în serios, am început să practic şi eu, sub îndrumarea lui Daniel, o serie de exerciţii menite să mă ajute a-mi descoperi, la rându-mi, presupusele facultăţi latente – fără a observa însă vreun rezultat. „Nici nu era de aşteptat, aşa curând, intervenea Daniel. Trebuie să ai răbdare.” Sub supravegherea lui, am învăţat să lucrez cu aparatele din laborator. M-am aşezat chiar şi pe scaunul emiţătorului, o construcţie copiată parcă dintr-o bandă desenată, cu o cască ce îmi cuprindea capul şi o mulţime de fire prin care trupul meu era

în legătură cu maşinăria. Tot fără niciun rezultat.

Stăteam în cumpănă încă, nu ştiam dacă să-l consider pe prietenul meu geniu sau maniac. Când, într-o bună zi – sunt două luni de atunci – Daniel mi-a spus: „Totul e pregătit, Livius. Mâine dimineaţă voi încerca.”

Incredibila apropiere a momentului m-a luat prin surprindere. Dar, din clipa aceea, nu m-am mai întrebat dacă sunt personaj – fie şi secundar – al unui eveniment epocal sau paiaţă într-o jalnică farsă. Nu mai încăpea nicio ezitare, căci încercarea urma să aibă loc a doua zi dimineaţa.

Şi a avut loc a doua zi dimineaţa. Numai eu ştiu cum am aşteptat să treacă cele douăsprezece ore prevăzute pentru prima călătorie. În aceeaşi seară, la ora dinainte stabilită, emiţătorul – devenit acum receptor – avea să între în funcţiune, călăuzindu-l pe Daniel pe drumul de întoarcere.

Trebuie să recunosc că nu am fost la înălţimea momentului şi, în loc să-l întâmpin cu câteva cuvinte bine gândite şi bine simţite, m-am repezit la el, strigându-i aproape:

„Te-ai întors, Daniel! Cum a fost?”

„Reuşită deplină, dragul meu! Să-ţi spun cum a fost.

Când am sosit la destinaţie, am crezut mai întâi că mă aflu pe Pământ. Eram la marginea unei pajişti întinse, nu departe se zăreau pâlcuri de copaci, se auzea cântec de păsări. Toate mi-au părut familiare: coroanele arborilor, culoarea cerului, chiar şi forma norilor alburii. Mă aşteptam să găsesc o lume asemănătoare cu a noastră. Aflasem, oare, una identică? Sau diferenţele erau atât de puţine şi de mărunte încât, pierdute în miliardele de miliarde de factori care compun universul, nu puteau fi descoperite într-o viaţă de om?

Nu mi-am continuat gândurile, căci am zărit apropiindu-se nişte vehicule iuţi, care zburau la câţiva metri deasupra solului. M-am ascuns repede într-un hăţiş, sperând să nu fiu descoperit. Nu încă. Voiam să păstrez iniţiativa.

Aerodinele au coborât nu departe de locul unde mă pitisem. Au apărut mai mulţi… oameni şi unul din ei s-a îndreptat spre mine, vorbindu-mi: „Sunt Narco. Te-am aşteptat. Nu te teme. Vino.”

Ce să fi făcut, am ieşit din ascunzătoare şi m-am apropiat de ei. Purtau cu toţii nişte uniforme strălucitoare. Nu erau înarmaţi.

Am urcat în aparate. Sigur, eu pregătisem un mic discurs de

bun găsit, dar acum vorbele parcă nu se prea legau. Curând, am ajuns într-un oraş şi am fost condus la sediul instituţiei pe care ei au numit-o Organizaţia pentru legăturile cu Terra. La asta chiar că nu mă aşteptasem! Ei, şi toată ziua eu le-am pus întrebări şi ei mi-au răspuns.

În final, mi-au promis că mă vor ajuta să construiesc un emiţător pe Sheda. Aşa se numeşte lumea lor: Sheda. Cam atât.”

„Cum adică, atât!” am sărit eu, nemulţumit că prietenul meu îşi rezumase călătoria doar în câteva cuvinte. Nu am vrut să ţin seama de faptul că era vizibil epuizat şi i-am cerut alte şi alte detalii. Aşa am aflat că locuitorii din Sheda cunoşteau Terra în amănunt, dar nu voiseră să intre în legătură cu noi, se mulţumeau să ne studieze. Am aflat că, pe tărâmul ştiinţei şi al tehnologiei, aveau asupra noastră un avans de câteva zeci de ani, un secol poate. Că există multe deosebiri între lumile noastre, dar şi multe asemănări. Am continuat cu întrebările până când bietul Daniel a adormit, fără să-mi fi putut domoli curiozitatea.

Voiajurile zilnice ale prietenului meu au devenit, curând, obişnuinţă. De la o vreme, am început să-l sâcâi, cerându-i să-şi facă publică descoperirea şi ameninţându-l că, în caz contrar, voi face eu acest lucru. Mă amâna mereu, susţinea că mai vrea să clarifice nu ştiu ce, că are impresia că i se ascunde ceva, ceva important.

Între timp mi-am continuat şi eu antrenamentele, cu mai multă însufleţire acum. De-ar fi fost să-l cred pe Daniel, peste o lună-două urma să fiu apt pentru prima călătorie.

La un moment dat, am observat însă o schimbare bruscă în atitudinea şi în comportamentul lui. Părea preocupat de o problemă ce-l covârşea. De mai multe ori l-am surprins îngândurat, cu privirea pierdută. Era mereu trist, mohorât, tăcut. Arăta teribil de obosit. La întrebările mele răspundea evaziv, susţinea că nimic deosebit nu se întâmplase, de vină erau doar solicitările excesive la care îşi supusese mintea şi trupul.

Pentru ca, acum vreo două săptămâni, înainte de a pleca spre Sheda, să mă ia de-o parte şi să-mi spună: „Dragul meu, uite, cum să zic… Totul a mers bine până acum, dar ceea ce fac eu conţine și o doză de risc, deloc neglijabilă. Un accident se poate

întâmpla oricând. Sper că gestul meu nu îţi va părea melodramatic: Ţine plicul aceasta. Dacă voi întârzia vreodată mai mult de patruzeci şi opt de ore, deschide-l.”

Am zâmbit amuzat, dar lui nu-i ardea de glumă şi mi-a pierit şi mie cheful. A insistat să nu-i citesc mesajul decât în situaţia precizată de el.

Situaţie care nu a întârziat să apară. Alaltăieri. De regulă, Daniel nu lipsea mai mult de douăsprezece ore. De data aceasta trecuseră patruzeci şi opt. Am deschis plicul:

„Dragul meu Livius, îţi cer iertare pentru răspunderea teribilă pe care o arunc pe umerii tăi încredinţându-ţi aceste rânduri, dar nu am de ales. Eşti singurul care m-ar. Crede şi, cel puţin deocamdată, singurul care va putea face ceva.

Îţi aminteşti de impresia mea că mi se ascunde ceva... Narco şi ceilalţi oameni ai Organizaţiei îmi răspundeau la orice întrebare. De-aş fi ştiut ce să-i întreb!... Până într-o zi, când am surprins nişte vorbe ciudate: «Ce mai face victima?!» întrebase cineva, şi era clar că despre mine fusese vorba. Am cerut lămuriri, am insistat şi, în cele din urmă, taina mi s-a dezvăluit, cu adevărat înfricoşătoare.

Ei, cei de pe Sheda, au aflat de mult despre existenţa universului nostru, a Terrei şi a oamenilor. Şi, pe măsură ce evoluau şi îşi perfecţionau tehnicile, au învăţat să acţioneze asupra lumii noastre. De îndată ce au avut posibilitatea să o facă, au acţionat şi asupra vieţilor, a destinelor noastre. Numai distructiv, din punctul nostru de vedere.

Ne ucid, Livius! Acesta e sportul lor preferat, arta lor dusă până la rafinament! Asociaţia Asasinilor numără sute de mii de membri şi are milioane de simpatizanţi. O moarte înfricoşătoare petrecută pe Terra – un accident stupid, o crimă odioasă, un tragic concurs de împrejurări – nu e decât opera regizată până în cele mai mici amănunte a unui Asasin de pe Sheda. Cu cât asasinatul e mai crud, mai neaşteptat sau mai spectaculos, cu atât autorul lui are mai multe şanse să apară în prima pagină a revistelor specializate, stârnind invidia şi ambiţia confraţilor. Cu cât victima suferă mai mult în cele din urmă clipe, pradă durerii, disperării şi revoltei, cu atât Asasinul va fi mai bine cotat, putând spera să-şi vadă creaţia inclusă în fondul de aur al Asociaţiei.

Îl ascultam pe Narco povestindu-mi toate acestea, pe un ton

ce se voia neutru, şi nu puteam crede. O glumă sinistră. I-am replicat, nu prea convins, că moartea e un fenomen natural şi… «Sigur, mi-a răspuns el repede, nu suntem răspunzători pentru milioanele de oameni care au pierit şi vor mai pieri pe Terra. Se moare de bătrâneţe, de boli, există războaiele, calamităţile naturale. Se mai întâmplă şi accidente, şi crime în care nu avem niciun amestec. Dar gândeşte-te la cei care mor în floarea vârstei, sau în pragul vieţii; la cei ce se stâng în chinuri îngrozitoare; la cei pieriţi în accidente incredibile, inimaginabile. Cum poţi considera asta… natural?!»

«Dar de ce… cum de se poate… de unde acest… obicei?…» Pentru întâia dată, întrebarea mea a rămas fără răspuns. Narco mi-a vorbit despre rădăcinile acestei… hm… îndeletniciri, care s-ar pierde în veacurile trecute şi care, acum, celor mai mulţi shedaeni le apare ca un lucru obişnuit, firesc, normal. «Mulţi detestă Asasinatele, dar nu s-ar gândi vreodată să ceară, de exemplu, scoaterea lor în afara legii. Doar noi, cei din Organizaţia pentru legăturile cu Terra, luptăm din răsputeri împotriva lor; nu avem însă de înfruntat o forţă dură, distinctă, ci inerţia, obişnuinţa informă, moale, alunecoasă…»

«Dar pământenii nu au observat…? nu li s-a părut niciodată ciudat că…?»

«Nu. De ce? Iată încă o întrebare fără răspuns. Probabil că, neaflând şi neimaginându-şi măcar vreo altă cauză pentru nenorocirile care se abăteau asupra lor, considerându-le lucrarea Naturii sau a Hazardului, au sfârşit prin a socoti nefirescul – normal.»

«Încă o întrebare, Narco. Aici, pe Sheda, s-a întâmplat vreodată… să fie cineva…»

«Niciodată.»

«Vreau să văd câteva asemenea… Asasinate», i-am spus şi, fără un cuvânt, m-a condus într-o încăpere alăturată. Probabil că se aştepta la o asemenea cerere, căci aici se afla pregătit un aparat, semănând cu banalul televizor. Pe ecran se succedau felurite indicative. Am acţionat claviatura la întâmplare:

2.20.992063.

Când îşi revine în urma loviturilor, se află prăbuşit la pământ, simte dureri cumplite în tot trupul şi capul îi vuieşte îngrozitor. În jur se aud tropăind cizmele soldaţilor; apoi un ţipăt. Face un efort şi deschide ochii. Privirea îi este împăienjenită, din arcada

spartă sângele i se prelinge peste pleoape. Îşi vede soţia, târâtă cu brutalitate de câţiva zdrahoni. Femeia se zbate, ţipă, încearcă să lovească. Unul din soldaţi o izbeşte cu putere peste faţă.

Se ridică, fără să-şi dea seama ce face, fără să-şi simtă trupul amorţit. Se repede spre duşmani privind ţintă chipul soţiei, ochii ei îngroziţi, buzele şi nările însângerate. Surprinşi în prima clipă, soldaţii îl copleşesc apoi. E doborât din nou şi, când încearcă iarăşi să se ridice, vede, la doi paşi, ţeava unei mitraliere aţintită spre fruntea sa. Şi mai vede, într-o secundă dilatată, degetul care apasă pe trăgaci.

Capul omului pare că explodează, craniul zboară în ţăndări. Răpăitul armei acoperă urletul femeii. De unde mai găseşte ea putere să fugă? Jetul de flăcări o ajunge din urmă, o învăluie, se zvârcoleşte o dată cu ea, se stinge o dată cu ea.

Stop cadru. 1,19.320087.

La marginea oraşului, unde începe câmpia.

Se întoarce de la lucru, obosit şi prăfuit. Şi-a lăsat în vestiar salopeta, dar hainele de pe el, deşi curate, nu arată cu mult mai bine, aşa cum sunt, şifonate şi un pic cam largi pe trupul lui uscăţiv, adus de spate. Sub braţ poartă o servietă ponosită, din care se zăreşte capătul unei pâini.

Când ajunge la calea ferată, se porneşte un vânticel răcoros, care îl mai înviorează puţin. În depărtare se aude slab şuieratul unui tren.

Omul coteşte pe cărarea ce urmează, alături, traseul drumului de fier. Ceva mai încolo, linia traversează un podeţ metalic. Omul, prudent, se asigură. Trenul se zăreşte, dar e încă departe.

Urcă rambleul şi păşeşte pe tabla încinsă a podeţului. Merge acum între şine, călcând incomod, din traversă în traversă. Dedesubt, un canal de irigaţie îşi mână alene apele.

Când soseşte la celălalt capăt, trenul încă este departe. Se răsuceşte să coboare din nou spre potecă. Piciorul îi patinează pe traversa alunecoasă. Omul se dezechilibrează şi cade, izbeşte cu pieptul şina dinaintea lui, iar faţa i se zdrobeşte de pietrele colţuroase. Nu mai primeşte aer, în gură simte dinţii sfărâmaţi şi gustul sărat al sângelui. Apoi leşină.

Mecanicii văd prea târziu, mult prea târziu, omul ce zace fără cunoştinţă în drumul locomotivei. Jumătate din garnitură trece peste trupul prăbuşit, sfârtecându-l. Pâinea a alunecat din

servietă şi s-a rostogolit ceva mai încolo. Pe coaja rumenită lucesc pete roşii, însângerate.

Stop cadru. 1.20.646770.

Lucrează pe schelă, la mare înălţime. Treaba merge bine, sudurile sunt aproape gata. Le va termina până la pauza de masă. Îşi şterge transpiraţia cu mâneca salopetei şi îl strigă pe colegul aflat la câţiva metri mai încolo. Îi cere nişte electrozi. Ai lui s-au isprăvit şi n-are rost să coboare de pe schelă pentru atâta lucru. Cel strigat îi face semn să vină chiar el să-şi ia electrozii. Omul pune jos aparatul de sudură, îşi desface centura de siguranţă, face doi paşi…

O ţeavă insuficient fixată, o podină amplasată incorect. Braţele bat zadarnic aerul, în căutarea unui sprijin. Trupul se prăbuşeşte în gol, într-un zbor teribil. Jos, încastrată în fundaţie, se află armătura pregătită pentru stâlpi. Barele groase de oţel îi pătrund prin umeri şi ies prin şolduri. Omul străpuns trăieşte încă. Muncitorii se strâng în jurul lui şi nu ştiu cum să-l ajute. În cele din urmă, taie barele cu aparatul de sudură şi îl transportă pe muribund la spital, aşa, cu fierul în el.

Moare pe masa de operaţie, conştient până în ultima clipă.

Stop cadru.

…Am plecat din faţa aparatului. Văzusem mai mult decât puteam suporta. Cred că mă clătinam, căci vreo trei inşi s-au grăbit să mă sprijine. Ce voi fi gândit atunci?… În orice caz, mi-am dat seama că nu are rost să protestez, să mă revolt; nu atunci şi nu acolo. Mă aştepta o luptă lungă şi grea, o luptă în care îi aveam alături pe cei din Organizaţie, iar împotrivă – mania ucigaşă, feroce şi tenace, a sutelor de mii de Asasini şi inerţia vâscoasă a lumii Sheda.

Şi mi-am mai dat seama de un lucru: ca prim Pământean descins în acest univers, ca unic deţinător al secretului său, am devenit o Victimă potenţială pe care orice Asasin şi-ar dori-o în palmares.”

Am căutat fila următoare, dar asta era totul. Însemnările lui Daniel se opreau aici.

Adevărul e că, după citirea scrisorii, am acţionat ca în transă, orbit, fără să gândesc. Altfel, aş fi evitat poate situaţia în care mă aflu acum.

Am pătruns în încăperea mică, atât de familiară, a emiţătorului. Mi-am ataşat dispozitivele care mă puneau în

legătură cu aparatura din laborator, făcând automat mişcările repetate de atâtea ori. Rând pe rând, am închis contactele. Inclusiv ultimul.

Mai întâi, o uşoară ameţeală. Decorul s-a estompat. Parcă pluteam. Parcă… M-am concentrat, am simţit cum aparatele mă ajută. Eram asemenea unui copil care, ţinut de subţiori de părinţi, încearcă să facă primii paşi. Apoi saltul… M-am năpustit într-un spaţiu care nu era spaţiu, aveam senzaţia mişcării deşi, în subconştient, eram convins că rămân nemişcat, mi s-a părut că aud şoapte ce se stingeau de îndată ce încercam să le pricep sensul. Am făcut eforturi repetate pentru a mă controla.

Cât a durat totul? M-am trezit într-o cameră asemenea celei din care tocmai plecasem, mai mică doar şi mai modest echipată: emiţătorul-receptor de pe Sheda.

În buzunarul de la piept aveam un mic aparat care acţiona prin telecomandă deschiderea uşii. Afară era o vreme mohorâtă, ploua mărunt. Am păşit dincolo de prag şi, de la distanţă, am recunoscut uniformele Organizaţiei. O voce amplificată de megafoane a izbucnit în aerul umed: „Sunt Narco. Te-am aşteptat. Nu te teme. Vino.”

Am urcat într-o aerodină care a pornit imediat spre oraşul profilat la orizont. Păstram tăcerea; ne priveam doar, pe furiş. Am sosit la destinaţie. Clădirea e înconjurată de membri ai Organizaţiei, înarmaţi. La intrare, pe culoare, oameni în uniformă. Înarmaţi cu toţii.

Am intrat într-o sală unde ne aşteptau câteva personaje cu înfăţişare foarte protocolară: oficialităţi. Ne-am aşezat.

„Ce s-a întâmplat cu Daniel?”

„Eşti în siguranţă aici. Problema Terrei a luat o amploare fără precedent. Se vor produce schimbări radicale, şi asta cât de curând. Dorim să luăm legătura cu pământenii. Te rugăm să ne ajuţi.”

„Pot să privesc o… înregistrare?”

„Dacă vrei… Ciudaţi mai sunteţi voi… Ne-am aşteptat, totuşi, să ne ceri asta. Uite, ai aici un aparat.”

Am acţionat claviatura. În clipa următoare, pe ecran s-a fixat un indicativ:

1.20.996034.

— Îmi văd prietenul în mijlocul unui grup de shedaeni. Le vorbeşte cu însufleţire; atmosfera e cordială. Înţeleg că Daniel a

obţinut un succes în lupta lui pentru… emanciparea terrienilor.

Imaginea se schimbă. Daniel înaintează spre clădirea emiţătorului. Se opreşte brusc. Nu zăreşte nicăieri oamenii însărcinaţi cu supravegherea zonei. Îşi dă seama că a căzut într-o capcană. Îşi încearcă ultima şansă: aleargă spre emiţător. O rafală de mitralieră răscoleşte pământul în urma lui. O a doua îi loveşte picioarele. Cade, încearcă să se ridice, se târăşte. Din depărtare, vede sosind aerodinele Organizaţiei. Prea târziu. O a treia rafală loveşte în plin. Mortal. Cu un ultim efort, Daniel se sprijină de peretele emiţătorului. Acţionează deschiderea uşii. Poate că, în clipele care îi mai rămân de trăit, ar putea, cu cea din urmă fărâmă de conştiinţă, să se întoarcă pe Terra. Dar el rămâne acolo, cu trupul însângerat, sfârtecat.

Încet, se lasă în genunchi, apoi se prăbuşeşte cu faţa în iarbă. Pentru prima oară, un pământean a fost ucis pe Sheda.

Stop cadru.

Organizaţia voia să ia legătura cu Terra. Narco mă rugase să-i ajut şi aştepta, încă, un răspuns. Nu eram pregătit să i-l dau. Mai întâi, aveam de pus câteva întrebări…

„Un lucru nu reuşesc să înţeleg. Sheda e o lume mai evoluată decât Terra, cu ştiinţa şi tehnologia mult mai dezvoltate. Stăpâneşte planetele sistemului său solar; şi aşa mai departe. Cum pot toate acestea să coexiste cu un… obicei atât de barbar, sadic, absurd cum sunt aceste… Asasinate?! Şi, dacă obiceiul există, cum poate tolera, cum poate accepta o societate, aflată pe această treaptă de dezvoltare, ca Asasinatele să dăinuie, netulburate de vreo remuşcare? Cum poate permite ca alte fiinţe să fie ucise de nişte maniaci? Crime săvârşite cu patimă, cu încrâncenare. Cum?”

„Eşti sincer, voi fi sincer şi eu. Iată: această… practică, pe care o condamni la shedaeni – pe bună dreptate, după părerea mea – există şi pe Terra. Doar că pământenii ucid fiinţele propriei lor planete. Ucid, şi orice lovitură e permisă. Ucid cu lancea, cu săgeata, cu glonţul. Ucid cu dinamita, cu otrava. Ucid…”

„Iartă-mă că te întrerup. Da, pe Terra au existat şi mai există războaie, milioane de oameni mor în încleştări absurde. Dar întreaga lume civilizată condamnă această plagă; nu există un om normal care să dorească, sau să accepte cu seninătate pieirea semenilor săi. Pe când pe Sheda, nepăsarea cu care…”

„M-ai înţeles greşit. Nu m-am gândit la războaie şi lagăre de exterminare. Obiceiul de care vorbesc e practicat pe scară largă pe Terra, admirat de mulţi, dezaprobat de câţiva, privit cu nepăsare şi indiferenţă de cei mai mulţi, combătut de foarte puţini: fără succes. Mă refer la vânătoare.”

Am încremenit. Auzisem oare bine?! M-am grăbit să protestez:

„Desigur, vânătoarea e o practică sângeroasă şi, de cele mai multe ori, condamnabilă – atunci când nu are alt scop decât acela de a ucide… Şi mie îmi repugnă. Dar există o mare diferenţă faţă de Asasinate: sunt vânate păsări, animale sălbatice… Toate acestea sunt fiinţe inferioare…”

M-am oprit, fulgerat de un gând cumplit, şi privirea lui Narco mi-a confirmat că ajunsesem, în sfârşit, la adevăr. Fiinţe inferioare… Pentru shedaeni, noi eram fiinţele inferioare. Noi eram tigrii, antilopele, vulpile, iepurii, lupii.

Într-adevăr, ce sentiment putem încerca văzând un vânător cu cizma pe grumazul animalului omorât? Admiraţie? Câteodată. Indiferenţă? Adesea. Eventual milă, mai rar dezgust. Dar cât de rar avem o reacţie de dezaprobare vehementă şi de durată?!

„Narco, vreau să te mai întreb ceva. Organizaţia pentru legăturile cu Terra e un fel de… societate pentru protecţia animalelor?”

Shedaeanul tace din nou.

Şi iată-mă acum în încăperea aceasta pustie, privind iar şi iar zeci, sute de înregistrări, simţind că nu mai pot rezistă şi silindu-mă apoi să privesc din nou.

*

Da, lupta va fi grea; mai grea decât crezuse Daniel. În orice caz, prea grea pentru a fi purtată de un singur om. Dar eu nu voi repeta greşeala fostului meu prieten. Nu voi fi singur.

Peste câteva ore, în zori de zi, mă voi întoarce pe Terra. Alături de voi. Împreună, vom reuşi.

Mă apropii de fereastra deschisă, privesc cerul care se luminează la orizont. Un şuierat de glonte; geamul zboară în ţăndări. E rândul meu, deci.

Nici nu ştiu cum am ajuns în aerodină, gâfâind, tremurând. Cuplez pilotul automat şi îi dau destinaţia: emiţătorul.

Îmi dau seama că alerg spre un adăpost iluzoriu: în lumea

noastră nu sunt câtuşi de puţin mai în siguranţă decât aici. Dar trebuie să ajung la voi, să vă spun totul, să aflaţi… Împreună vom reuşi să învingem, să nu mai fim Vânatul în jocul acesta demenţial.

Aerodina opreşte la marginea crângului. Prin hăţiş se zăreşte clădirea mică, joasă a emiţătorului. Să fi fost graba, să fi fost o presimţire? Fapt e că, aflându-mă încă la vreo cincizeci de metri, telecomand deschiderea uşii. O explozie îngrozitoare. Emiţătorul pulverizat. Petale de foc se apropie. Suflul mă trânteşte la pământ. Îmi revin repede. Simt mirosul părului şi al sprâncenelor pârlite, faţa mă usturǎ îngrozitor, în ochi îmi joacă pete colorate. Da, Asasinii nu sunt infailibili. Mai dau greş şi ei, câteodată. Mă îndepărtez, târându-mă pe coate şi genunchi. Deocamdată, am scăpat. Ştiu că nu mă vor căuta imediat. Îşi închipuie că am pierit în explozie şi, în orice caz, le e teamă să se apropie. Le e teamă de moartea pe care, cu atâta uşurinţă, ne-o hotărăsc nouă.

Emiţătorul e distrus. Dar receptorul de pe Terra va funcţiona peste douăsprezece ore. În ciuda lipsei de antrenament, poate voi reuşi să… Între timp, s-ar putea ca Asasinii să mă caute. Mă vor căuta probabil şi oamenii Organizaţiei. E un joc prea complicat, ale cărui reguli încă nu le cunosc destul de bine. Un joc în care eu sunt Vânatul. Iar miza e mare, e mult prea mare. Nu pot şi nu am dreptul să continui de unul singur. Fiindcă miza e mai mare decât propria mea viaţă.

Trebuie să reuşesc, să ajung la voi, să aflaţi. Şi chiar de nu voi reuşi… poate cineva, cândva, se va întreba de ce… De ce atât de crud, atât de absurd loveşte coasa ascuţită a morţii? De ce?

ALEXANDRU UNGUREANU

Bucureştean, prin naştere (7 ianuarie 1957) şi prin formaţie, Alexandru Ungureanu a devenit „moldovean“ prin adopţiune (a se citi: repartiţie guvernamentală). La Bucureşti a absolvit în 1976 Liceul, nr. 24 şi în 1982 Institutul Politehnic (Facultatea de Transporturi, secţia Tehnologia Transporturilor şi Telecomenzi Feroviare). Ca student, a condus, între 1979 şi 1982, cenaclul sf Solaris *din Bucureşti şi a debutat, cu: povestirea* Alarmă în sistemele cibernetice, *în* Suplimentul literar-artistic al „Scânteii tineretului” *(numerele* 4*–5–6 din octombrie 1981). După absolvire, a lucrat mai întâi ca inginer feroviar la staţia de căi ferate uzinale de la Combinatul de Îngrăşăminte Chimice Bacău (1983–1987), iar actualmente este inginer şef de tură la Centrul de Radiodifuziune Galbeni, Bacău. Din 1984 conduce, la Bacău, cenaclul sf* Clepsidra.

Prezent în numeroase reviste, fanzine, almanahuri, culegeri colective etc., Alexandru Ungureanu îşi înscrie la activ şi numeroase premii literare sf, printre care: Premiul revistei Convorbiri literare *de la Iaşi, pentru povestirea* Maşina de visat şerpi *(1981); Premiul I la concursul organizat de revista* Helion *de la Timişoara (1982), pentru povestirea* Artele Marţiale Moderne, *inclusă în antologia de faţă; Premiul III la Consfătuirea pe ţară a cenaclurilor sf (Sibiu, 1982), pentru povestirea* Cei dintr-o lacrimă; *Premiul U.T.C. Pentru literatura de anticipaţie, acordat volumului* Marele Prag *(Editura Albatros, 1984, colecţia „Fantastic Club”) – volumul de debut al lui Alexandru Ungureanu (şi singurul său volum până la ora de faţă, deşi între timp a mai publicat prin reviste şi almanahuri numeroase povestiri, ce-ar ajunge pentru un eventual nou volum).*

Deşi Alexandru Ungureanu se abţine a-şi sub-intitula în vreun fel Marele Prag, *putem totuşi vorbi, într-o terminologie flexibilă, despre un roman, mai precis despre un mini-roman (139 pag.), constituit din 11 episoade numerotate drept „capitole”, dar având fiecare – dincolo de omniprezenţa aceluiaşi protagonist-narator, ne-nominalizat (transparentă proiecţie ficţională a autorului), dincolo de alte câteva personaje vagante şi de unele tangenţiale trimiteri reciproce –* o *pronunţată independenţă narativă proprie, fiecare „capitol” putând fi citit, scos din*

context, ca o povestire de sine stătătoare: o asamblare compoziţională laxă, pivotând pe articulaţii cardanice, menajând o autonomie de tip modular între episoade inter-schimbabile în anumite limite, adiţionabile şi multiplicabile în principiu fără limită, dar degajând totuşi, toate la un loc, un sens de convergenţă. Aparent neglijentă, această construcţie a cărţii se dezvăluie însă a fi, dimpotrivă, atent elaborată, studiată, vizând o intricaţie labirintică, foarte ambiţioasă în complexitatea-i inaparentă, şi care traduce în plan compoziţional o mult mai mare şi mai de substanţă ambiţie a autorului – aceea anticipată chiar din titlu.

Este vorba, în esenţă, de o parabolă a angajării scriitorului în ficţiune.

Alfa şi Omega *acestei totale angajări, „Marele Prag” deschide şi închide, în figuraţia personală a lui Alexandru Ungureanu, accesul la asumarea estetică a realităţii, la recuperarea în imaginar a lumii reale „pierdute” în propriu-i plan, real. O veche dar mereu nouă paradigmă a creaţiei, a dezbinării între eul creator şi lume, fără de care, şi fără de depăşirea căreia, nu există creaţie majoră în artă, în literatură, şi deci nici în* Science fiction. *Mereu nouă, pentru că mereu re-descoperită, pe cont propriu, pe risc propriu, cu un preţ pe care fiecare şi-l ştie, şi în mereu alte şi alte circumstanţe şi ipostaze concrete. De data aceasta – într-o ipostază cu totul neaşteptată, insolită, poate chiar şocantă pentru anumite gusturi şi/sau prejudecăţi: o figuraţie sf derivată din ipoteza „ştiinţifică” a „întoarcerii pe dos”* a *unui spaţiu cu un pronunţat grad de curbură: „Şi tot ce era în afara mea este acum înăuntru. Şi tot ce era înăuntru ieste acum afară”; „acum noi nu mai gândim* structural *la fel... îmi modelez subconştientul după logica ta, însă el este uit prezent conştientul meu”... „voi renunţa deocamdată să modific Exteriorul în speranţa că astfel voi stăpâni propriile mele adâncuri”.*

Pentru cititor (monstru de cinism, se ştie!), ceea ce primează este, aici, promisiunea – estetică – a unor fabuloase desfătări şi nesăţioase degustări de mirifice efecte de insolitare, de frisonante deschideri spre un genuin „sense of wonder”; *pentru autor însă pare a prima, cel puţin deocamdată, revanşa psihologică şi existenţială, „răzbunarea” în imaginar a frustrărilor suferite în planul realului, imensul orgoliu fără de*

care acest superb (în toate sensurile cuvântului) non serviam *estetic nici n-ar fi fost cu putinţă: „La capătul a tot ce veţi cunoaşte mă găsesc EU” – se încheie, sfidător şi superb, cartea.*

Prin Alexandru Ungureanu şi prin alţii asemenea lui, „noul val“ din sf-ul românesc al anilor ’80 descoperă, o dată în plus, pe cont propriu, o Americă estetică ce rămâne mereu de descoperit. Dar o face cu radicalitate, cu „vână”, cu un fel de „furie” chiar.

O atât de radicală dezbinare cu lumea nu mai poate încăpea, însă, în formele şi contururile, mai mult sau mai puţin familiare, ale unui mimesis *irevocabil „verosimil”; ea duce cu necesitate – cum iarăşi s-a probat, în cazuri ilustre – la* non-mimesis, *la phantasia, la contorsiuni şi distorsiuni ale contururilor canonice ale realului, la modelarea unor lumi imaginare libere de analogia cu lumea „exterioară”, obiectivă, lumi imaginare a căror „lege” emană acum din interioritatea subiectului, nu din exterioritatea obiectului. Este ceea ce se întâmplă, logic şi legic, şi la Alexandru Ungureanu, este cauza pentru care ceea ce scrie el, în* Marele Prag, *gravitează mai mult înspre* soft sf *decât spre* hard sf, *ba chiar mai mult înspre* Science fantasy *decât spre* Science fiction *propriu-zis. Extrapolarea nu mai are, în consecinţă, stringența şi consecvenţa logică din acea varietate de* science fiction *cunoscută sub denumirea de* hard sf; *relaţia de cauzalitate între ipoteza „ştiinţifică” şi universul imaginar dedus din ea prin extrapolare este o relaţie logic mai laxă, ba chiar uneori nici nu mai este, strict logic vorbind, o relaţie de cauzalitate, ci doar un pretext, un impuls, un* primum movens *pentru zborul liber al fanteziei şi pentru pura plăcere a acesteia de a crea universuri imaginare. Nu găsim totuşi, la Alexandru Ungureanu, nici abandonul în plăcerea pură şi gratuită a ficţiunii, în levitaţia unor feerice lumi imaginare, şi nici motivaţia magică – mai curente, toate acestea, în* science fantasy.

Nici motivaţie logică, aşadar, nici motivaţie magică, în Marele Prag. *În locul lor – şi de aici se deschide, practic, adevărata „vână” a scriitorului –* o *motivaţie* onirică: *în locul coerenţei logice, caracteristice stării de veghe, se instaurează drept supremă instanţă ordonatoare şi modelatoare o coerenţă onirică, o logică a visului, care, ce-i drept, din punctul de vedere al logicii „treze”, poate părea incoerenţă flagrantă. Aparenţă irelevantă, desigur, ceea ce contează într-adevăr fiind faptul că*

Alexandru Ungureanu „visează” convingător, are adică vise consistente şi viguroase – cu cât mai stranii şi mai „colorate”, cu atât mai viguroase – vise „adevărate”, iar nu „supte din deget”. Scriind „din vână”, şi nu din mimetism, el ştie, în acelaşi timp, să-şi disciplineze lava onirică sub presiune, „răcind-o” coerent, fixând-o în configuraţii purtătoare de sens, în „figuri” ale subconştientului apte a ridica la suprafaţa conştientului şi a sublima în expresie depozite obscure, obsesii existenţiale, frustrări erotice şi frustrări sociale. O astfel de figurare a subconştientului este „Labirintul Timpului care mă cheamă să regăsesc partea pierdută din mine” (Labirintul Timpului). *Labirint ce figurează concomitent şi magma frustrărilor existenţiale, erotice, sociale („Un Labirint este simbolul libertăţii. Dacă ştii calea, eşti stăpânul ei. Un Labirint este simbolul femeii. Vrei să ajungi în centrul ei, apoi nu mai ştii cum să ieşi. Societatea e un Labirint. Dacă te rătăceşti în ea, nimeni...”), Labirint ce apare însă şi ca figurare a infinitului – spaţial (ca în* Nesfârşita Maşină – *povestire antologică, episodul cel mai bun din volum, închizând în 20 de pagini* o *memorabilă parabolă a fiinţării omului în lume), ori temporal (ca în* Labirintul Timpului – *povestire memorabilă, şi aceasta).*

Trasându-şi ca principală direcţie de înaintare explorarea subconştientului, în cadrul posibilităţilor şi convenţiilor specifice pe care „genul” le statorniceşte, Marele Prag *de Alexandru Ungureanu este, în întregime, o carte pusă „sub semnul Labirintului”, iar condiţia scriitorului ca himeric „Recenzor Labirintic” este demnă de ţinut minte.*

Am preferat, totuşi, pentru antologia de faţă, Artele Marţiale Moderne, *o povestire pe care autorul n-a inclus-o în sumarul volumului* Marele Prag, *probabil pentru că nu se racorda funcţional formulei compoziţionale adoptate acolo. Fără a mai glosa, acum, pe tema „dublului” şi fără a mai comenta „efectele”, structural diferite, ce se pot „scoate” din această temă în literatura fantastică tradiţională şi în* science fiction, *e timpul să dăm cuvântul textului, unde aceste „efecte” ne întâmpină mult mai convingător, direct şi nemijlocit oferite percepţiei, lecturii. Nu înainte, totuşi, de a face minimele precizări bibliografice de rigoare: povestirea* Artele Marţiale Moderne *a apărut mai întâi în numărul din noiembrie 1982 al revistei timişorene* Helion, *care-o premiase în luna mai a*

aceluiaşi an, fiind apoi reluată de două ori în Almanah Anticipaţia: *în 1985 s-a re-publicat textul ca atare, integral, iar în anul următor (1986) almanahul oferă povestirea, schimbându-i titlul în* Confruntarea, *şi sub formă de benzi desenate (realizate de Adrian Barbu). O continuare* (Artele Marţiale Moderne, II) *a văzut lumina tiparului în antologia* Avertisment pentru liniştea planetei, *alcătuită de Constantina Paligora şi apărută în 1985 în colecţia „Fantastic Club" a Editurii Albatros din Bucureşti. Ceea ce, retroactiv, devenea astfel* Artele Marţiale Moderne, I *îşi păstrează însă deplina autonomie de lectură şi deplina forţă de impact, literar şi para-literar, pe care din capul locului le avusese.*

Adevărată bombă de „sense of wonder", Artele Marţiale Moderne a fost, pe *parcursul anilor '80, titlul port-drapel şi vârful de lance al „noului val" din sf-ul românesc – şi nu fără temei, după cum oricine se va putea convinge, citind-o în paginile ce urmează.*

ARTELE MARȚIALE MODERNE

— *Rei!* (Salutaţi) strigă arbitrul de margine cu voce ascuţită.

Câmpul de protecţie al spectatorilor se vede ca o perdea albăstruie. Mă ridic de la locul meu şi mă îndrept către mijlocul shiai-joului (spaţiul de luptă). Îmi verific sumar ţinuta chimonoului. Marele Maestru se uită la mine calm. O uşoară senzaţie de căldură mă cuprinde la baza nasului şi îmi dau seama că asupra acestui punct se concentrează privirea sa. Încep să mă enervez când senzaţia se amplifică. „Asta n-are voie să o facă! — gândesc. Mă crede un începător care se va speria de atâta lucru? De fapt, este o gravă jignire la adresa mea. Ar trebui să ştie că pot face la fel, ba chiar mai bine!" Inspir adânc, abdominal, şi mă liniştesc. Îl salut pe Marele Maestru printr-o aplecare în faţă a trunchiului. Îmi răspunde, fără să aibă însă amplitudinea gestului meu, şi prin astă mă jigneşte din nou. Mă concentrez asupra unei aluniţe minuscule pe care o are între sprâncene şi îmi imaginez un ac incandescent atingând locul. Marele Maestru tresare puternic. Pentru o clipă, s-a putut zări un abur uşor degajându-se din aluniţă. „Suntem chit!" îmi spun plin de satisfacţie, dar, în

acelaşi timp, nu pot să nu-l admir pentru perfecta stăpânire de sine. O singură lacrimă de durere îi scapă de sub control şi se târăşte pe obrazul său palid până se pierde printre firele albe din barbă.

— *Hajime!* (Începeţi) anunţă arbitrul de margine.

Ne îndreptăm amândoi către videoplastor. Publicul a tăcut. Mă aşez în fotoliul din dreapta şi las aspiranţii să-mi adune părul în smocuri, pentru a face loc electrozilor de iridiu. Când operaţia este gata, unul dintre ei apasă pe buton. O clipă doar am senzaţia că stau spate în spate cu mine însumi şi că pot vedea acea parte din sală care se află înapoia mea, pe urmă totul revine la normal. De acum înainte, timp de o jumătate de oră posed o videoplasmă care mă copiază perfect. Videoplasma mea şi cea a Marelui Maestru se ridică şi salută publicul care izbucneşte în urale prelungi. Un grup destul de numeros de suporteri ai mei îmi scandează numele.

Videoplasmele se instalează în centrul shiai-joului, la o distanţă de aproximativ patru metri una de alta. Arbitrul face semn copiei mele să se dea cu o jumătate de pas înapoi. Se mai consumă trei secunde cu salutul, apoi aspiranţii înmânează fiecărui luptător câte un flash-stick.

— *Hajime!*

Neatent o clipă, nu-mi dau seama care arbitru a pronunţat începerea luptei propriu-zise. După regulament însă nu poate fi decât arbitrul de luptă.

*

„Flash-stick-ul este o ţeavă de oţel care sare la unul din capete un bec erlogen de mare putere. Becul erlogen, după cum se ştie, în momentul alimentării sale cu energie electrică dă o lumină foarte puternică. În dreptul becului se găsesc fante prin care lumina iese afară. Restul ţevii este umplut cu acumulatori de mici dimensiuni, iar la celălalt capăt al ei se află un întrerupător. Tehnica luptei cu flash-stick-ul a fost întâlnită prima oară pe planeta Olma de către o expediţie zirtobiană. Membrii ei au fost plăcut impresionaţi de spectaculozitatea şi eficacitatea întrebuinţării acestei arme. În consecinţă, au studiat-o şi răspândit-o ulterior în toată galaxia. Pe Pământ, se pare că primele înfruntări de acest gen au fost semnalate în urmă cu cincizeci de ani. Relativ recent s-a ajuns la concluzia că becul erlogen este singurul în măsură să producă orbirea

parţială în spectrul vizibil a unui adversar, de la distanţa de 5–6 metri (având, bineînţeles, şi dimensiuni reduse).“

Fragment din *„REN-DO – Arta luptei cu flash-stick-ul”.*

*

Videoplasma Marelui Maestru este Tori (atacantul), iar Uke (atacatul) sunt eu. Tori stă cu stick-ul rezemat pe podeaua sălii şi se concentrează. Uke este aşezat cu profilul stâng spre el şi ţine ochii închişi. În momentul declanşării flash-ului, dacă nu ar face aşa, ar putea orbi temporar. Câteva fracţiuni de secundă sunt însă suficiente pentru a primi o lovitură mortală de stick. Tori începe să descrie o serie de mişcări laterale, eu paşi foarte uşori. Dacă celălalt nu are auzul îndeajuns de sensibil sau este furat de rumoarea sălii, lupta se va termina foarte repede. Uke clipeşte scurt şi îşi dă seama de manevră. Cu mâna dreaptă aşază stick-ul deasupra capului pentru a para o lovitură din spate, declanşează flash-ul şi face un salt înainte, întorcându-se. Declanşarea primului fulger produce întunecarea comandată a câmpului de protecţie pentru spectatori. Din tribune, cei ce privesc au brusc impresia că peste shiai-jo s-a lăsat noaptea. Kiai-ul (strigătul) lansat de Tori mă descumpăneşte. Este aşa-numitul „kiai rotund”, o undă sonoră care încercuieşte adversarul şi, pentru câteva clipe, acesta nu mai poate localiza direcţia iniţială de pornire. Ar fi trebuit să mă aştept ca Marele Maestru să cunoască această tehnică şi să fac antrenamente pentru a mă obişnui cu ea, însă vechii maeştri n-au vrut să mă ajute. Oare Uke va pierde din această cauză?

Tori fandează în gol, căci Uke s-a retras lateral. Stă cu ochii închişi, declanşând flash-ul din două în două secunde. Lumina fulgerului este atât de puternică, încât poate vedea silueta lui Tori chiar ţinând pleoapele coborâte. Tori atacă direct. Flash-urile celor doi luminează alternativ. Din cauza iuţelii mişcărilor, becurile erlogene par nişte mici sfere incandescente ce se rotesc furioase una în jurul alteia. Uke, atins uşor la umărul drept, se dezechilibrează.

Cade, dar imediat se răsuceşte şi sare din nou în picioare. Pe locul unde fusese cu o secundă înainte, stick-ul lui Tori loveşte nimicitor. Derutată de eşec, videoplasma Marelui Maestru se depărtează de Uke cu „paşi acoperiţi” şi ia poziţia de aşteptare. Uke, întors cu profilul spre el, aşteaptă de asemenea.

*

Privesc această luptă având sentimentul straniu că videoplasma, care mă copiază până în cele mai mici amănunte, este mai bună decât mine. Mă întreb dacă eu, cel care a generat-o, aflându-mă într-adevăr în shiai-jo, m-aş ridica la nivelul tehnicilor ei. Am stat de vorbă cu mulţi luptători şi se pare că această senzaţie; este rar întâlnită. În general, impresia pe care o ai despre propria ta videoplasmă este proastă. Eşti tentat să găseşti copiei tot felul de imperfecţiuni. Să fie oare reflexul unui orgoliu pe care încă nu ani l-am descoperit?

*

Acum Uke atacă. Stick-ul său trece prin garda lui Tori şi îl izbeşte în abdomen. Tori nu-şi poate stăpâni strigătul de durere şi se apleacă în faţă. Flash-ul său izbucneşte continuu, din cauză că mâna strânge crispată întrerupătorul. Becul erlogen, suprasolicitat, explodează, pârlindu-i sprâncenele. O clipă mai târziu, stick-ul lui Uke despică printr-o lovitură directă craniul lui Tori, care se prăbuşeşte cu fruntea spre podea. Practic, nu se vede nicio rană, dar este clar că se află într-o stare de inconştienţă ce nu-i va permite să reia lupta până la scurgerea timpului de dezintegrare. Este posibil, de asemenea, ca lovitura să fi fost instantaneu mortală. Uke a luat poziţia de apărare, în aşteptarea Hantei-ului (decizia arbitrului). Aceasta se aude tare în difuzoarele sălii:

— *Sore-Made, Jtamiwake* (Lupta s-a sfârşit, învins prin accidentare).

Publicul izbucneşte în urale delirante. Sunt atât de fericit încât uit de cuplarea la videoplastor, printr-un mănunchi de fire, şi sar din fotoliu, repezindu-mă spre Uke. Norocul meu că unul din aspiranţi a sesizat gestul şi, cu un reflex formidabil, a smuls mufa, altfel este probabil că epiderma capului mi-ar fi fost grav jupuită de către mulţimea de electrozi. Uke, videoplasma mea, mă primeşte cu braţele deschise. Sunetul puternic al sirenei de concurs restabileşte ordinea pentru ritualul de încheiere. Îmi controlez ţinuta şi-l salut pe Marele Maestru, apoi pe Uke. Cu glas tremurat, pronunţ formula consacrată:

— Cu fiecare adversar învins, gloria mea creşte! Toată gloria mea vine de la tine şi-ţi mulţumesc! Viaţa mea şi a ta le închinăm Artelor Marţiale!

Este rândul Marelui Maestru. Nu pare deloc afectat de înfrângerea videoplasmei lui. Mă gândesc la faptul că, probabil,

timpul şi experienţa de luptă, nenumăratele întreceri îţi taie punţile efective cu propriile videoplasme.

— Cu fiecare adversar care mă învinge, gloria mea rămâne neştirbită! Nu m-ai făcut de ruşine şi-ţi mulţumesc! Viaţa mea şi a ta le închinăm Artelor Marţiale!

Părăsesc shiai-jo-ul împreună cu videoplasma mea. Mai are cinci minute până se va dezintegra şi vreau să profit de ele pentru a culege impresii directe despre luptă.

*

În vestiar este linişte. Evit să aprind lumina. Mai am doar patru minute. Nerăbdător, intru fără înconjur în subiect:

— Spune-mi, ce ai simţit când Marele Maestru a folosit „kiai-ul rotund”?

— Stând aşa, cu ochii închişi, am avut impresia că strigă învârtindu-se în jurul meu cu o viteză fantastică.

— De unde ai ştiut când va lovi?

— N-am ştiut. Ceva între nimereală şi intuiţie. Am avut noroc, asta-i!

Mă blochez. „Am avut noroc, asta-i!” Deci fără noroc învingea Marele Maestru. „Dar dacă n-avea noroc?” Îmi muşc buzele şi sunt aproape gata (să-mi dea lacrimile. „La ce bun o viaţă de antrenamente? Nu voi fi niciodată Maestru în Artele Marţiale Moderne!”

— Crezi că am vreo şansă în continuare? reuşesc să articulez.

— Nu ştiu! Are o iuţeală fantastică! Oricum, tu nu pierzi nimic încercând, ci doar noi, videoplasmele!

— Cum e să fii copie?

— Nu simţi nimic deosebit! De fapt, nici nu am avut timp să mă gândesc la asta. Am luptat pentru a trăi aceste minute alături de tine. Pot să-ţi spun ceva?

— Dă-i drumul!

— Aş fi vrut să nu te fi despărţit niciodată de EA. N-a avut niciun sens!

— Deci o ştii şi pe asta?!

— Fireşte, ştiu tot ceea ce ştii şi tu! Şi am o experienţă de-o luptă în plus!

— Şi ce ai câştiga tu dacă EA ar fi aici?

— Poate că aş refuza să mă mai dezintegrez. Sau poate că m-aş bucura că totul are un sens!

— Ce sens?

— S-ar putea să nu realizezi: noi, astea, videoplasmele, existăm pentru ca tu să nu rişti! Acum, ţie îţi e, de fapt, totuna: înfrânt sau învingător, mort sau viu… Pentru cine, pentru ce? Ai putea să intri în shiai-jo chiar tu!! Oricum, gloria îţi rămâne neştirbită! mai gândeşte-te!… Şi acum, fii drăguţ, dă-mi o ţigară!

— Să ştii că nu fumez decât foarte rar, ca să-mi menţin condiţia fizică! E foarte curios că tu simţi nevoia.

— Da, dar nu mai e necesar să fac la fel. Oricum, – şi surâse – nu mai are nicio importanţă, în patruzeci de secunde s-a terminat! Haide, scoate-le, ştiu că le ţii în buzunarul secret al hainei!

Le scot şi îi aprind luna. Trage un fum, în timp ce eu îl privesc şi mă gândesc că s-ar (fi putut să mă aflu eu în locul lui. Expiră fumul şi în aceeaşi clipă se dezintegrează. Ţigara cade pe podea. Îi văd vârful licărind slab. Mă aplec şi o ridic. Ezit îndelung şi trag un fum. Ducă-se naibii antrenamentele! Ies din vestiar trântind uşa. Asta a fost totul. Mult dialog, întuneric, câteva impresii. Aşa de uşor poate dispare o videoplasmă ce mă copiază până la ultima celulă? Şi atunci eu? De fapt, mare diferenţă nu e. Dacă aş intra în shiai-jo, n-ar mai fi niciuna. Ideea asta mă face să mă opresc din mers. Aşa e! Diferenţa dintre mine şi Uke se vede doar dacă suntem învingători! El nu poate supravieţui succesului, iar eu pot. Dacă aş fi învins printr-un chi-mei (lovitură mortală), originalul s-ar întâlni cu acelaşi întuneric. Asta-i tot! De ce sunt originalul şi nu copia?

*

„Tirapa este un ansamblu de ţevi (de obicei şaisprezece) triplu sau dublu articulate între ele prin intermediul unor arcuri de oţel. Pentru a fi folosită ca armă, tirapa se strânge într-un mănunchi compact printr-o mişcare complexă de scuturare a mâinii. Aruncată într-un anume fel de către adversar, tirapa se desface cu o viteză fantastică, la distanţa de aproximativ un metru în faţa obiectivului vizat. Una sau mai multe părţi ale tirapei ating ţinta într-un mod absolut imprevizibil. Din câte se cunoaşte, în cele aproape două secole şi jumătate de folosire a acestei arme, niciun Maestru pământean nu a reuşit să controleze mişcările tirapei. Amintim că extremităţile ei pot atinge viteze de ordinul a 800 km pe oră, provocând bangul sonic. Mânuirea tirapei este de obicei precedată de alte tehnici

de luptă.”

„Manualul Artelor Marţiale Moderne“

*

— *Hajime!* strigă arbitrul de luptă.

Înfruntarea cu tirapa va fi precedată de un duel cu pistoalele. Este foarte spectaculos şi, de fapt, în Tirapa-DO (arta luptei cu tirapa), slujeşte drept metodă de antrenament, cu ajutorul unor automate special concepute. În mâna stângă, luptătorii ţin un mic scut de oţel, cu diametrul de 25 de centimetri, iar în mâna dreaptă un revolver cu 12 gloanţe. Trebuie să tragi în adversar cu o cadenţă de un glonţ la 20 de secunde şi să te aperi în acelaşi timp de gloanţele lui. Scutul trebuie plasat perfect perpendicular pe traiectoria plumbului, altfel există mari şanse ca acesta să ricoşeze, provocând răni care pot fi mortale.

Tori începe să tragă. Aparent, nici el, nici Uke nu se silesc prea mult să ochească şi par a-şi plimba micile scuturi prin faţa corpurilor proprii ca pe nişte oglinzi în care caută să se observe. După fiecare împuşcătură se aude însă sunetul metalic al scuturilor vibrând, ceea ce înseamnă că glontele nu a muşcat din carne ci din oţel.

— *Mate!* (Opriţi) anunţă arbitrul, sesizând golirea încărcătoarelor. *Hiki-wake!* (egalitate).

Publicul aplaudă îndelung. Puţini sunt însă aceia care îşi dau seama că a te feri de o tirapă este ca şi cum ai vrea să scapi de tirul a vreo 12 revolvere.

Aspiranţii înmânează ambilor luptători câte o tirapă.

— *Hajime!*

Uke şi Tori încep să facă mişcări laterale unul în faţa celuilalt şi să-şi scuture tirapele. Ciocnirea segmentelor metalice ale armelor este făcută în contratimp, iar accentul ritmului astfel creat se mută de la unul la altul destul de repede. Tori îşi aruncă tirapa în sus şi lansează kiai-ul rotund. Când arma se află din nou în mâna sa, este strânsă în mănunchi, gata de a fi azvârlită spre ţintă. Publicul aplaudă această execuţie tehnică de înaltă virtuozitate. Sunt silit să recunosc în sinea mea că tipul e bun, e foarte bun. Videoplasma Marelui Maestru se angajează într-o suită de mişcări denumite „Baletul Hipnotic”. Aşa cum arată şi numele, această coregrafie are scopul de a hipnotiza adversarul sau măcar de a-l aduce într-o stare de relaxare ce-i va încetini reflexele în momentul culminant al luptei.

— *Mate!* cere arbitrul de luptă.

Ţinuta lui Tori nu este regulamentară. Acesta îşi aranjează chimonoul cu gesturi nervoase, este iritat că a fost întrerupt în acest moment dificil de execuţie tehnică.

— *Joshi!* (Continuaţi).

Tori reia „Baletul Hipnotic”. Îmi place să cred că întreruperea l-a făcut pe Uke mai rezistent la efectul său. Îi aud tirapa strângându-se în mănunchi cu un sunet sec. Şi totuşi sunt îngrijorat de faptul că priveşte parcă prea fix, mereu puţin în dreapta lui Tori, ca şi cum acolo s-ar mai afla un adversar invizibil. Un fior rece mă străbate. Uke a început „să cadă în mişcări”, cum spun în argoul lor luptătorii cu tirapa. Asta înseamnă că încet-încet înfiripă aceleaşi gesturi ca şi Tori. Este primul semn al căderii în transă. În mod normal, ar trebui să încerce o coregrafie cu totul diferită de cea a adversarului, pentru a induce acelaşi efect în videoplasma Marelui Maestru. Publicul realizează ce se întâmplă şi în sală se iscă o rumoare. Se stinge imediat, atenuată de câmpul de protecţie, pentru că lupta nu trebuie influenţată de alte zgomote decât cele produse de luptători. Îmi muşc buzele ca să nu strig. În felul acesta l-aş Scoate pe Uke din începutul de transă hipnotică, dar aş fi dezonorat pe viaţă de actul respectiv şi nicio Academie de Arte Marţiale nu m-ar mai primi în rândurile ei. Mă silesc să tac şi sunt surprins să constat că am faţă de Uke un sentiment cu totul diferit de cel din timpul luptei cu flash-stick-ul. Sunt aproape sigur că eu, dacă m-aş afla angajat direct în luptă, nu aş cădea în mişcările adversarului.

Aud videoplasma Marelui Maestru strigând cântat spre Uke:

— *Ayame!* (Opreşte).

Uke încremeneşte, iar mie îmi dau lacrimile. „Gata, s-a sfârşit, anul acesta nu voi mai ajunge Maestru! Totul s-a sfârşit! Acum Tori îşi va bate joc de Uke mai rău ca de ultimul începător.”

— Vino spre mine! cheamă Tori cântat, şi Uke îl ascultă cuminte ca o păsărică ademenită de un şarpe veninos. Se opreşte atunci când Tori îi spune blând:

— Stai! Eşti un câine cu trei picioare! Ia arată-mi, cum merge un câine cu trei picioare?

Uke îşi îndoaie genunchii, se sprijină cu o mână de podea şi îşi azvârle capul pe spate. În cealaltă mână ţine încă strânsă tirapa. În sală se aud râsete.

— Aşa, bravo! Ei, dacă eşti câine şi nu luptător, latră un pic! Hai, latră!

— Ham, ham! face Uke.

Strâng pumnii şi unghiile îmi intră în carne. „Ah, Mare Maestru, ce laş, ce coiot de şacal eşti! Nu-ţi ajunge că eşti învingător în această luptă, vrei să batjocoreşti, să umileşti, să te răzbuni pentru înfrângerea precedentă, sau poate fiindcă n-am vrut să vin niciodată la seminariile tale! Îţi jur că asta n-am să ţi-o iert niciodată!”

— Ham, ham, ham! continuă să latre Uke şi să înainteze şchiopătând. Tori nu îndrăzneşte încă să-i comande abandonarea tirapei, de teamă că cenzura conştientului este încă prea puternică, dar presimt că o va face curând.

— Ei, gata cu lătratul! Acum eşti o broască! Cum sare broasca, ştii?

Uke începe să ţopăie, adunând şi destinzând genunchii sub el.

— Haide, viitorule Maestru, să auzim orăcăitul tău de broască râioasă!

— Oac, oac! face ascultător Uke.

Mă uit la faţa arbitrului de luptă şi văd expresia nemulţumirii sale. Ca vechi luptător, îşi dă seama că, e cumplit ce se întâmplă şi, dacă ar putea, ar întrerupe această scenă dezgustătoare, însă regulamentul nu-i permite să o facă. În schimb, bestia de arbitru de margine schimbă câteva vorbe cu Marele Maestru şi izbucneşte în râs. Se amuză, ticălosul! Ah, de ce nu sunteţi voi nişte broaşte râioase adevărate, să vă zdrobesc sub talpa piciorului şi să acopăr cu sângele şi carnea voastră podeaua shiai-jo-ului?!

— Gata, destul! comandă Tori. Târăşte-te în genunchi până la picioarele mele!

S-a terminat! Îmi vine să urlu de necaz. În câteva clipe, Uke va preda tirapa în mâna lui Tori. Ce copie proastă! Pe undeva, sunt sigur că videoplastorul a comis o gravă greşeală. Mie, originalului, nu mi s-ar fi putut niciodată întâmpla aşa ceva. Uke îngenunchează şi se târăşte aşa spre Tori. Când ajunge la doi metri de el, acesta îi spune:

— Eşti un prea bun luptător ca să mai ai nevoie de tirapă! Dă-mi-o mie!

Publicul înlemneşte. Încet, infinit de încet, Uke, cu privirile plecate, ridică braţul drept întinzând tirapa spre Tori. Apoi,

brusc, răsună kiai-ul său înspăimântător, dând drumul armei să se destindă. Pocnetul ei apocaliptic acoperă pârâitul oaselor sfărâmate. Videoplasma Marelui Maestru, încremenită, nu a schiţat nici cel mai mic gest de apărare. Tirapa îi cade pe podea cu zăngănit de arcuri, dar Tori mai rezistă încă în picioare. Se scurge o clipă, două, şi iată-l că se prăbuşeşte dezarticulat, aşa cum încă nu am văzut niciodată. Probabil că niciun oscior nu a rămas nesfărâmat. Cade fără să ţipe, fără să se împotrivească, şi capul îi bufneşte oribil la contactul cu podeaua. Toată lumea a rămas încremenită, surprinsă de întorsătura neaşteptată pe care a luat-o lupta. Apoi vuietul sălii izbucneşte spontan. Este un delir de neimaginat! Eu însumi nu-mi pot stăpâni un urlet de satisfacţie. Îmi smulg electrozii de iridiu de pe cap şi mă reped către Uke, care a rămas în genunchi.

— *Sore-Made, Jtamiwake!* (Lupta s-a terminat, învins prin accidentare) pronunţă arbitrul de margine decizia, dar cine mai stă să-l asculte?! Este o victorie fără precedent în istoria Artelor Marţiale Moderne. Îl îmbrăţişez prelung pe Uke şi mă uit la ceas. Încă zece minute mai putem sorbi împreună licoarea îmbătătoare a victoriei. Îl trag spre marginea shiai-jo-ului, lângă videoplastor. Este încă absent, poate că încă nu şi-a revenit din încordarea luptei. Distrat, apucă în joacă pistolul folosit înainte de înfruntarea cu tirapa şi, parcă într-o doară, introduce în el un încărcător. Îşi întoarce privirea spre mine.

— Aşa-i că nici tu n-ai crezut? întreabă cu glas obosit, de parcă ar fi ştiut răspunsul dinainte.

Dau din cap afirmativ, şi brusc realizez că mie nu mi-ar fi trecut niciodată prin cap un asemenea şiretlic.

— Ei bine, tot ce se va întâmpla este din cauză că ţie îţi lipseşte senzaţia luptei adevărate şi pentru că EA nu se află aici!

Tac fiindcă nu înţeleg nimic. El se răsuceşte pe călcâie şi strigă:

— Hei, Mare Maestru!

Marele Maestru se află lângă trupul neînsufleţit al videoplasmei sale şi îi examinează rănile. Se aude strigat şi ridică mirat capul, nedumerit dacă l-am strigat eu sau copia mea, sau poate chiar face confuzie între noi, căci, în fond, suntem identici.

— Mare Maestru, eşti un câine şi o broască râioasă!

Aud zgomotul piedicii trase şi trei pocnete seci înfigându-se în

fruntea adevăratului meu adversar. La început, nimeni nu înţelege ce se petrece. Am un reflux ciudat şi izbesc cu piciorul în abdomenul propriei mele videoplasme, apoi îi smulg revolverul şi vreau să trag, dar mă opresc văzându-l că nu se apără. Se lasă o tăcere grea. Mă priveşte trist.

— Nenorocitule! exclam. Îţi dai seama ce-ai făcut?

Doi aspiranţi ţâşnesc din spatele lui şi îl imobilizează.

— Să nu mă condamni! Am trăit o luptă în plus faţă de tine şi aş fi avut dreptul ca EA să se afle aici!

Arunc revolverul la întâmplare şi ţip sfâşietor:

— Iertare, înţelepţi arbitri, videoplastorul a fost defect! Eu nu aş face aşa ceva niciodată! Nu lăsaţi ruşinea să acopere numele meu! Viaţa mea o închin Artelor Marţiale Moderne, iar viaţa lui să piară în neant!

— Existenţa videoplasmei va fi prelungită pentru a se verifica dacă nu s-a strecurat o eroare de copiere. Părerea noastră însă este că ai încălcat Prima Lege Marţială: Să nu urăşti niciodată pe cel care acceptă să se lupte cu tine, chiar dacă el te dispreţuieşte! Marele Maestru era deasupra patimilor luptei, iar dacă ţi s-a părut a fi cu totul altfel, să ştii că aceasta era una dintre Probele Marţiale Secrete. În subconştientul tău tulbure ai urât şi ai dispreţuit, iar dovada stă acum rece la picioarele noastre. În Marele Maestru, Artele Marţiale Moderne au pierdut un excepţional talent, un om înzestrat cu o experienţă de luptă cum nimeni nu mai are pe planeta noastră!

Arbitrul de luptă face un gest de lehamite cu mâna şi adaugă:

— Îţi cunoşti pedeapsa!

*

— *Rei!* comandă arbitrul de margine, şi mă înclin să salut cele patru videoplasme aidoma mie. Patru chipuri identice mă privesc, ca şi cum m-aş afla în faţa unei oglinzi multiple. Stăm aşezaţi pe marginea unui cerc imaginar cu raza de 10 metri şi încă nu s-ar putea spune că mă voi lupta eu singur contra celorlalţi. Poate că va fi o luptă colectivă, toţi împotriva tuturor. Poate că videoplasmele copiate celulă cu celulă după alcătuirea mea vor refuza să lupte şi vor scanda la unison: *„Maitta!* (Mă predau) “ Le-aş convinge, dacă ar şti că ele sunt copii, iar eu originalul. Sau poate că nu e aşa. Mă uit în ochii lor. Nu văd însă decât propria mea faţă împietrită şi le citesc în priviri dorinţa de a învinge, de a fi Maestru, pentru care am sacrificat totul până

acum, chiar şi pe EA.

„La ce bun?” mă întreb, şi simt în sfârşit ceea ce a vrut să spună prima mea videoplasmă de astăzi. Orice trebuie să aibă un sens. „Dacă prin absurd – îmi spun – voi scăpa din această înfruntare, o voi căuta!” Infima undă de speranţă mă umple la fel cum lava inundă coşul unui vulcan.

Şi totuşi, nu pot să strivesc ecoul unui ultim gând: „Şi dacă originalul nu se află printre noi?...”

— *Hajime!*

OVIDIU BUFNILĂ

Născut la 15 august 1957 în oraşul Târgu Ocna din judeţul Bacău, Ovidiu Bufnilă locuieşte actualmente la Bacău, unde lucrează ca subinginer la întreprinderea Metalurgică din localitate şi activează în cadrul cenaclului sf Clepsidra, *printre ai cărui membri fondatori se numără. A fost premiat în repetate rânduri la Consfătuirile anuale pe ţară ale cenaclurilor sf (Oradea, 1979; Iaşi, 1981; Bucureşti, 1983) şi la alte concursuri. A debutat în* Luceafărul, *în 1980, cu povestirea* Maşini în mişcare, *fiind găzduit apoi, pe parcursul anilor ’80, şi în paginile altor numeroase reviste: ATENEU, de la Bacău* (Retroviziune, *1983;* Capela Sixtină, Basm, Un aspect fundamental al opţiunii, *1984;* Lustragiul, Gargao, *1985;* Cocoşul alb, Nimic despre îngeri, De ce l-a strigat Angel pe W.S.? *1986;* Calcio vecchio. Obiectul perisabil, Sertare, Iubire nebună, *1988); CRONICA, de la Iaşi* (Fair play, Fortăreaţa, *1982;* Sfârşitul verii, Sfinx, Art nouveau, Relatare despre dublu, *1985); CONVORBIRI LITERARE, de la Iaşi* (Babei, *1985;* Salvarea artistului în tinereţe, Avangarda corozivă, *1986;* Oraşele ploioase, Locul de nicăieri, Privirea meduzei, Seara de august, *1987;* Nemărginire, *1989); VATRA, de la Târgu Mureş* (Domino, *1982;* Despre subconştient, Dezertorul, *1983;* Centaurul, *1984;* Şapte oameni cu joben, Abel Cain, *1986;* Călătoria, *1989); ROMÂNIA LITERARĂ* (Eclipsa, *1983;* Cei care dorm, O privire spre Montecavallo, Baia, *1986); MAGAZIN* (Legea Troi, *1983;* Magnificul joc al culorilor, Flacoane cu amintiri, *1984;* Sonaria, *1985;* Un mic buchet de flori, *1986;* Călătorii, *1989); ŞTIINŢA ŞI TEHNICĂ* (Orgolii, Camera de alături, *1981;* Omul-orchestră, *1982). O altă serie se constituie din povestirile publicate în diverse fanzine sf: PARADOX, de la Timişoara* (Ceasul solar, *1980;* Valsul mecanic, Pădurea electrică, *1983;* Introducere în propeneutică, *1986); UNIVERS, de la Bistriţa* (Salvatorul, Automatul, *1982); HOLOGRAMA, de la Iaşi* (Strada Cosmos, *1983) şi altele. Lăsând la o parte, din lipsă de spaţiu, antologiile şi culegerile colective care includ şi semnătura lui Ovidiu Bufnilă, nu poate fi însă trecut cu vederea ALMANAHUL ANTICIPAŢIA, în ale cărui pagini această semnătură este „de-a casei”:* Farul, Valea cea verde, îngrijitorul, Hoţul şi reversibilitatea timpului *(1983);* Fericitul Adam *(1984);*

Communiqué *(1988);* Împuşcă Luna *(1989);* Curcubeu, Piesă de jazz pentru un singur suflător *(1990).*

Nu întâmplător am abuzat factologic, enumerând toate aceste titluri (la care s-ar mai putea adăuga şi altele), ci pentru a sublinia, şi în acest fel, anomalia faptului de a nu fi fost încă adunate într-un volum de debut – fapt neimputabil, presupun, autorului. Fapt datorită căruia, însă, fizionomia autorului rămâne anevoios de desluşit şi de definit – ca şi în atâtea alte cazuri, prezente ori nu în antologia de faţă – în lipsa unei impresii de ansamblu, globale şi omogene, pe care o poate prilejui numai o percepţie simultană, numai o lectură integrală şi continuă, nefragmentată şi nefărâmiţată.

Ceea ce, în aceste condiţii, se poate totuşi observa imediat, în textele lui Ovidiu Bufnilă, este preferinţa pentru dimensiunile reduse, pentru proza scurtă şi foarte scurtă (short short story, *ceea ce nu e acelaşi lucru cu* short story) – *preferinţă condiţionată, probabil, mai mult exterior, din considerente de spaţiu tipografic disponibil şi, deci, de oportunitate, de acceptabilitate redacţională. (Situaţie, de altfel, mai generală şi vizibilă cu ochiul liber, fără „lupa" sociologiei literaturii: chiar în volumul pe care-l ţineţi acum în mâna, se poate uşor constata că media numărului de pagini* per *titlu scade direct proporţional cu media numărului de ani* per *autor.) O constrângere interioară este mai greu de distins, în cazul lui Ovidiu Bufnilă, în condiţiile în care, paradoxal, reducerea dimensiunilor la minimum nu antrenează în mod necesar – cum am avea dreptul să ne aşteptăm în virtutea teoriei (literare, evident!) –* o *concentrare la maximum a mijloacelor şi o limpezime extremă* a *expresiei. Dimpotrivă, performanţa este aceea de a crea pe spaţii extrem de reduse senzaţia de complexitate ireductibilă şi de arborescenţă inextricabilă, temporalitatea şi cauzalitatea epică fiind cu bună ştiinţă lăsate, în acest scop, în bună parte la discreţia indeterminării şi imotivaţiei, la izbeliştea aleatorului şi incongruităţii, în devălmăşia echivocului şi ambiguităţii, rezultanta semantică, „sensul" urmând a se cristaliza, difuz şi incert, oarecum la voia hazardului, oarecum în ciuda aparentului dezinteres pe care autorul îl afişează faţă de „mesajul" textelor sale. Este, poate, aici, o dilemă molipsită de la* mimesis, *este poate complexul literaturii „realiste" dintotdeauna de a se auto-suspecta mereu că-i scapă printre degete realul, că sărăceşte şi*

schematizează imaginea ficţională, „imitaţia“ acestui real, printr-o „motivare“ în exces, printr-un „necesar“ facil şi contrafăcut, aranjat cu mâna şi arătat cu degetul. Imperativul „autenticităţii”, aspiraţia ideală a literaturii la „epuizarea“ realului, la cuprinderea totală şi exhaustivă a unei realităţi inepuizabile însă, din principiu, în toată multitudinea şi diversitatea fenomenalităţii sale concrete, tentativa perpetuă şi mereu reînnoită de recuperare literară, printr-o nouă convenţie, a fluidităţii fenomenale a realului, scăpată „prin ochiurile plasei“ vechilor convenţii literare, uzate, revolute – toate acestea rămân, desigur, vrednice de toată lauda, legitime şi inobiectabile, oricine ar fi noul venit, noul Sisif care, singur şi nesilit de nimeni, se înhamă să ia de la capăt, iarăşi şi iarăşi, acest interminabil calvar benevol. Atâta doar, că antidotul căutat în dez-articularea şi haotizarea voită poate da greş tocmai în intenţia-i de auto-imunizare, declanşând, dimpotrivă, maladia, id est *entropia scăpată de sub control, imposibilitatea auto-reglării semantice şi a stabilizării într-o minimă coerenţă, necesară acestei emisii de sens – şi aceasta chiar pe terenul, oricum mai ferm, mai stabil, al* mimesis-*ului. Cu atât mai mult creşte riscul în* Science fiction, *cu cât aici astfel de obstacole suplimentare auto-impuse se pot dovedi de-a dreptul contraproductive şi insurmontabile pentru rigoarea logică a extrapolării, care, totuşi, prin forţa lucrurilor, rămâne aici legea pământului şi regula jocului. Rămâne, ce-i drept, ceva şi pe celălalt talger al balanţei: rămâne plăcerea unor peisaje mai familiare, rămâne relaxarea unor soluţii mai uzuale, rămâne complacerea în mai larga permisivitate oferită de proza simbolică ori alegorică, eventual fantastică, eventual onirică, eventual absurdă ş.a.m.d. În adevăratul* Science fiction *însă –* dura lex, sed lex – *se joacă la miză mai mare.*

Dileme şi impasuri ce pot fi ele însele estetizate, devenind astfel sursă de „efecte“ literar valabile, cum se întâmplă în textul intitulat Eclipsa, *cu care Ovidiu Bufnilă şi-a adjudecat, în 1983, la Bucureşti, la cea de-a XIII-a Consfătuire anuală pe ţară a cenaclurilor sf, premiul pus acolo în joc de prestigioasa revistă* România literară, *care-i şi publică „schiţa“ (în nr. 45/10 noiembrie 1983), însoţită de un călduros* blurb *în care Alex. Ştefănescu observa, pe bună dreptate, că „Ovidiu Bufnilă a depăşit faza gravităţii teatrale caracteristice recentului iniţiat şi*

scrie, în momentul de faţă, o literatură ştiinţifico-fantastică fantezistă, mai direct spus, stiinţifico-fantezistă. Surprinde plăcut în proza sa – în afară de imaginaţia tehnică specifică genului – o *deplină familiarizare cu tehnicile literare. Autorul le foloseşte cu dezinvoltură şi adeseori într-o manieră parodică, mergând chiar până la desfiinţarea punctuaţiei pentru a evoca umoristic naraţiunea în flux continuu.”*

Şi totuşi, la distanţă de alţi şase ani, în acest alt „moment de faţă”, Ovidiu Bufnilă se află încă în plină – şi febrilă – căutare de sine, în plină bătaie a vânturilor contrare care-l pot duce, încă, oriunde. Mărturie în acest sens poate sta şi Călătoria, *una dintre cele mai recente povestiri semnate de el (în* Vatra, *nr. 8/august 1989).*

ECLIPSA

Când a sosit vagonul maiorului Sanchez, îndrăzneţul Florio tocmai reuşise să parcurgă de la un capăt la celălalt mirifica lume a atomului primitiv, întors, s-au putut constata câteva îmbunătăţiri ale metabolismului său. Pricim, vânzătorul de ziare, cercetă o vreme cuprins de curiozitate vestitul vagon, maiorul Sanchez, mândru, înalt, zâmbitor îl îmbia înăuntru promiţându-i o călătorie prin timp, ascultaţi oameni buni, striga maiorul, a venit vremea marii călătorii, în curtea Primăriei chiar primarul umbla de colo colo nervos aşteptând un curier din capitală care urma să-i aducă instrucţiuni privind regimul de lucru al noii maşini a timpului, sub un castan, trăgându-şi din când în când ciorapii vişinii mult prea mari, Begal, îngrijitorul şcolii, suspina şi ne ameninţa că ciudatul maior ne va lua banii şi-apoi pune-i sare pe coadă, iaca, parcă s-a mai înnourat, spuse Florio făcându-şi vânt cu pălăria, cum e în atom, vru să ştie o tânără femeie, vânzătoare la magazinul universal, nu-i aşa că lumea de-acolo e mult mai mică, Florio râse şi emise pentru prima oară teoria lui despre spaţiul interatomic lărgii, numai în aparenţă totul e stabil, case, oameni, străzi, dar în realitate noi ne mărim odată cu creşterea universului, prostii, replica plin de dârzenie Podol, botanistul care îşi făcea din orice lucru banal un crez în viaţă.

Făcându-şi de lucru prin chioşcul său, Pricim ne strigă că

pentru el călătoria în timp nu e decât o utopie, îşi suflă nasul cu putere chiar în perimetrul ferestruicii lui prin care-ţi întindea ţigările, ieşi afară trăgându-şi cu nădejde cureaua de la pantaloni, apoi ne oferi o mică prelegere despre Utopie: dându-ne ca exemplu trista poveste a lui Mart şi Cart, doi savanţi de pe Io, lucrau departe de lume şi de lumina solară la un pigment universal care ar fi dus, aşa sperau ei, la anihilarea completă a politicii rasiale, toţi urmau să fie nu albaştri sau verzi ca până atunci la ten ci viorii, înţelegi, femei şi bărbaţi viorii în magazine, pe străzi, în cinematografe, în fabrici, o lume viorie, ba chiar au încercat pigmentul lor în baza unui acord internaţional numai că manifestările rasiale s-au accentuat, te opreau pe stradă şi te întrebau cu furie, ce-ai fost înainte de-a fi vioriu şi apoi poc şi poc, Pricim lovea aerul cu pumnii şi-l lovi aşa până când alunecă şi căzu, Florio îşi luă ochelarii de pe nas şi-l ajută să se ridice, vrei să spui că savanţii nu trebuie să trăiască departe de omul de pe stradă, cam aşa ceva, spuse Pricim ştergându-se de praf, asta e o teză, le strigă Begal în timp ce mătura curtea şcolii, dar, continuă el cu năduf, al naibii să fiu dacă nu aveţi dreptate, şi cu călătoriile astea în timp e o chestie, spuse Podol, eu de exemplu aş vrea să călătoresc în viitor să culeg câte ceva din ultimele specii de plante care vor mai fi pe planetă, la naiba, Podol, nu te ştiam aşa pesimist, spuse Raul, ospătarul, întinzând feţe de masă curate pe terasa „Quantilina”, uite eu cred că în viitor toate vor fi altfel, bărbaţii şi femeile cu siguranţă vor fi altfel, hai spune cum, spune cum, se înverşună Podol, tu ai fost întotdeauna un idealist, ha, ha, ha, râse Pricim, dacă mă gândesc bine la notele lui de plată cu care îi uşurează pe bieţii cheflii n-aş zice că-i tocmai un idealist, ba dimpotrivă.

În acest timp maiorul Sanchez găsise câţiva doritori să urce în vagonul său misterios, ba chiar îi purtă prin timp, ameţiţi, înfricoşaţi, încântaţi ei se reîntoarseră cam peste un ceas şi umplură oraşul cu veşti de ieri şi de mâine, din vagon după câteva bufnituri ieşi şi Dogmar, monstrul din stele care, fu însă repede anihilat de comandantul unităţii de pompieri voluntari din localitate care folosi din plin tulumba uriaşă de la Turnul fierarilor, apoi se petrecu ceva surprinzător, se întunecă de-a binelea şi numai strigătele noastre se mai auziră prin oraş, cine a uitat uşa deschisă, striga disperat maiorul Sanchez, alergând după nu ştiu cine, preţ de o clipă o lucire ne orbi şi prin uşa

deschisă larg a miraculosului vagon văzurăm cu toţii urcând înspre noi din ieri,

LUNA

CĂLĂTORIA

„... ridicându-mi mitraliera-laser în dreptul ochilor. Acum! Corpul extraterestrului se volatiliză într-o clipă. Cu ochii scăldaţi în lacrimi am privit întinderile deşertului roşu...”

— Poate mai vrei nişte ficăţei? Am bănuit eu, gâfâi dom’ Lascu. Ca să zic aşa, pare impresionant. Dar povestirea dumitale n-are nerv. Cum mă poate ea tulbura pe mine, un biet gestionar?!

Cu nopţile lui nedormite în care citea pe apucate, dom’ Lascu avea însă asupra mea un atu zdrobitor. Dar pentru a intra în cercul luminat al culturii balivernele, ghişefturile, învârtelile nu erau deajuns. Îţi trebuia o cheie. Iar căutarea ei avea, îmi mărturisise noul Columb ceva mitic:

— Într-un fel sau altul suntem călători pe o mare înspumată. Descoperirile lui Einstein ne-au făcut însă să vedem de pe puntea corabiei noastre cum marea se metamorfozează. Cum o înlocuiesc mii şi mii de ochiuri de apă sclipitoare. S-a dus atotputernicia lui Newton. Timpul e discontinuu, nu te-ncurca!

Mă ştia dom’ Lascu. Îmi citise prozele publicate prin reviste, le decupase cu grijă. Subliniase anumite pasaje. Mă invitase la el acasă. Trebuia să deschid ochii şi să-mi destup bine urechile. Îmi pregătise, fără îndoială, o ambuscadă.

— Nu ştii ce-i viaţa, dom’le! Adevărata luptă n-o dai cu monştrii de mucava! Cu unul ca mine, da! E cu totul altceva. Cu un tip parşiv, fără scrupule. Un tip care ţi s-a vârât în suflet tam-nesam şi care pretinde că-ţi poate dezvălui calea către absolut.

Aici părea să aibă dreptate. Dincolo de micile lui învârteli, dom’ Lascu visa să facă în fiecare zi o baie intelectuală.

Începea, bănuiesc, cu un duş straşnic din Kafka. Vorbindu-mi despre el, schiţă gestul de a-şi scoate pălăria. Kafka fusese obsedat toată viaţa de propria-i căsătorie. Femeile pe care le-a iubit erau însă asemenea unor sipete uriaşe, bine ferecate. Dar pentru ochiul vulturesc al lui dom’ Lascu nu existau asemenea secrete. Se plânse:

— Uite, în prozele dumitale nu apare nicăieri o Garbo, o Bovary, o Magdalenă! Femeile sunt dinamită, înţelegi?! Pun pariu că nici nu te pricepi. Piloţii proscrişi, certaţi cu puterile galactice, roboţii sentimentali, artificialitatea călătoriilor în timp, toate astea mă-ngrijorează.

Mă străduiam să înţeleg unde bate. Frazele lui păreau fabricate cu grijă, cu mai mult timp în urmă. Le memorase şi mi le turna acum cu generozitate.

— Visez, de mic copil, la fructele din pomul cunoaşterii. Le simt parfumul în toţi porii.

Dar viaţa îl buhăise. Îl ţinuse mereu departe de steaua către care alergase în pantaloni scurţi.

— Ştiai un lucru? Până şi apa de la robinet poartă în ea urmele ancestralităţii! Să-ţi dezvălui un secret: mi-a adus cineva un litru de apă din Triunghiul Bermudelor...

După ce-mi vorbise despre armonie şi frumuseţe în viziunea anticilor greci, despre corpolentele femei ale lui Rubens, despre arta pop şi despre bani, avea să-mi ţină acum un discurs exaltat despre miturile Secolului XX.

— Un marinar întors de curând dintr-o cursă în Brazilia voia s-o vândă la un preţ destul de pipărat pe motiv că ar avea proprietăţi curative. S-ar fi găsit destui naivi!

Se opri să vadă ce efect avea relatarea lui asupra mea. Se părea că absolutul îi dezvăluise o părticică din el. Iar dom' Lascu era ferm hotărât să continue explorarea. Pentru asta îţi trebuie însă şi imaginaţie. Îmi spuse:

— Prozele astea sunt plângăcioase. Am tot timpul senzaţia că tatăl dumitale a fost un zbir. Că a vrut, cu tot dinadinsul, să-ţi bage imaginaţia sub teasc, să nu mai ai vreodată probleme. Aşa că, acum îţi trebuie o altfel de autoritate. Ai nevoie de disciplină. Scrisul e ca baschetul sau ca gimnastica. Nu ţi-ar strica nişte genuflexiuni!

Cotrobăind prin dulap scoase o sticlă şi mi-o agită prin faţa ochilor. Avea un zâmbet parşiv. Era stăpân pe situaţie. El conducea jocul.

— Crezi că o singură înghiţitură mi-ar fi de-ajuns să călătoresc prin timp?

Era montat. Forţele adormite ale spiritului său se dezlănţuiseră. La prima vedere nu-ţi puteai da seama dacă juca teatru sau nu.

— O să scrii povestea mea, ce spui? Inventezi tu ceva. Pentru asta e de-ajuns un litru de apă din Triunghiul Bermudelor! Trebuie s-o faci! Cât mai repede…

Arăta jalnic. Cravata i se strâmbase. Răsfrânt, gulerul cămăşii descoperea un piept alburiu. Ochii îi luceau. Mâinile îi tremurau.

Înţelesesem, în sfârşit. Ceea ce căuta dom’ Lascu nu era altceva decât imortalitatea artei. S-ar fi lăsat bucuros turnat în bronz sau întins pe pânză asemenea unei acuarele!

Dar cuvântul scris îl fascina. Strigă:

— Uneori sunt gata-gata să scriu Romanul! Totul, totul îmi apare cu claritate în faţa ochilor: deznădejdea, victoriile, trădările, micile mele trădări… Fiecare personaj aşteaptă semnalul meu! Odată-şi-odată cerneala o să curgă-n valuri şi nimeni, nimeni n-o să se mai poată salva! Nu reuşesc. Cuvintele, imaginile refuză să vină, să se aşeze unele după altele aşa cum li-i rostul. Mă simt însă în stare încă să mai pierd nopţile… Să-l scriem împreună!

Dar moartea-i făcea semne şăgalnice. Arterele-i, sub presiune, duduiau asemenea unor motoare Diesel. Răsuflarea-i era ca şuieratul unui samovar.

Era patetic dom’ Lascu:

— Pot scoate banul din piatră seacă! Dar cunoaşterea e cu totul altceva! Cât o să mai mănânc? Cât o să mai beau? Cât o să mai adun? Câte femei… Hidrogenul îşi face treaba. Câmpurile magnetice îşi fac treaba. Atracţia universală are şi ea un cuvânt de spus! Iar eu? Eu unde mă aflu? Eu ce am de făcut?!

Mă-ndemna să-l admonestez dom’ Lascu. Avea dreptate! Dragostea lui nemăsurată pentru cultură nu-l împingea în niciun fel către moralitate. Dimpotrivă! Citindu-i pe Freud, pe Jung sau pe Camus, o poftă nebună îl zgândărea: să-şi facă de cap, să se destrăbăleze. Viaţa e scurtă!

— Mi-e sete. O să simţi asta într-o bună zi. N-o să-ţi ajungă apa nici unei mări! Ce spun eu? Întreg Universul lichid! Asta-i.

Goli sticla pe nerăsuflate. Gura i se încleştă brusc. Congestionată, faţa lui dom’ Lascu. Apa sărată, peste măsură de sărată, îi întorsese stomacul pe dos Ochii aveau însă în adâncurile lor un aer triumfător.

Am chemat o ambulanţă. Am deschis larg ferestrele. Medicul și-a aprins o ţigară. A dat din umeri. Nu mai era mare lucru de făcut. Dom’ Lascu murise.

M-am dus la înmormântare. Instrumentiştii, fanfarei, îmbrăcaţi în uniforme de un roşu ţipător, aveau un surâs periculos. Ştiau ei ce ştiau, instrumentiştii. Nici nu erau oameni! îşi ascunseseră aripile lor de îngeri ai morţii pe sub tunicile pline de fireturi aurii.

Femei drapate în negru plângeau demonstrativ. Vântul le schimba fizionomiile rând pe rând. Arătau când îmbătrânite, când frumoase...

Un copil alerga printre monumentele funerare. Avea el jocurile lui, diferite de ale noastre.

Cu faţa spre cerul azuriu, dom' Lascu nu se mai sinchisea de măruntele şi belicoasele probleme ale vieţii. Altă dată buhăită, faţa-i era acum netedă şi albă. Era liniştit dom' Lascu. Pe buzele-i vineţii îi înflorise un zâmbet. Avusese curajul să se lase ispitit!

Când totul se sfârşi copilul îmi tăie calea pe una din aleile pe care înfloriseră teii. Mă privi o clipă drept în ochi. Pantalonii lui scurţi, cămaşa în carouri, pantofii uşori de sport, toate îmi erau atât de familiare!

Ar fi trebuit să-i spun ceva, să-l mângâi pe creştet.

Când m-am întors nu l-am mai zărit. Îndreptându-mă spre poarta masivă de fier forjat am fost tot mai convins că ratasem marea revelaţie. Cum ar fi spus tata: că sunt un risipitor şi un nerecunoscător. O spunea de obicei atunci când, având nevoie de dragostea lui, credea că-l căutasem pentru a-mi împrumuta bani.

LUCIAN MERIŞCA

Născut la 20 aprilie 1958 în oraşul Târgu-Frumos din judeţul Iaşi. Lucian Merişca a absolvit în 1977 Liceul „Costache Negruzzi“ din Iaşi şi în 1984 Facultatea de Stomatologie a Institutului de Medicina şi Farmacie din acelaşi oraş, fiind în prezent medic tocmai în celălalt capăt – diagonal – al ţării, la dispensarul medical din comuna Eftimie Murgu, jud. Caraş-Severin. Primele încercări literare datează încă de pe când era elev la Târgu-Frumos, când şi-a văzut numele tipărit în revista şcolară Mioriţa *(1968), apoi în* Crisalida *(1970) – antologie de poezie şi proză a copiilor, întocmită de Tudor Opriş. Ca student, Lucian Merişca a publicat în revistele studenţeşti de la Iaşi, Timişoara, Cluj-Napoca, Bucureşti, şi tot atunci a fondat, împreună cu fratele său, Dan Merişca, şi cu alţii tineri ieşeni, cenaclul sf* Quasar – *unul dintre cele mai active şi mai cunoscute din ţară. În fanzinele acestui cenaclu* – Fantastic Magazin, SF Contact, Quark, Holograma – *Lucian Merişca este o prezenţă foarte activă, după cum, de asemenea, este prezent şi în paginile altor publicaţii literare din ţară* (Convorbiri literare, Cronica, Ateneu, Luceafărul *etc.), în revista* Ştiinţă şi tehnică *şi în* Almanahul Anticipaţia, *în antologii şi culegeri colective, precum şi în publicaţii sf din străinătate:* Galaktika *(Ungaria, 1986),* Antares *(Franţa, 1987),* Futuro Europa *(Italia, 1989). Începând din 1979, de la Oradea, unde s-a impus atenţiei generale pentru prima dată, Lucian Merişca a obţinut numeroase premii la Consfătuirile anuale pe ţară ale cenaclurilor sf. Nu are, totuşi, până la ora de faţă un volum propriu de debut.*

Atâta cât se pot distinge, în aceste condiţii – în lipsa unei imagini de ansamblu şi a unei percepţii simultane –, trei par a fi direcţiile pe care a evoluat până acum scrisul lui Lucian Merişca, şi pe care, prezumabil, va evolua în continuare.

Mai întâi, dispoziţia sarcastică, parodică, cel mai concludent exprimată în „serialul“ Viaţa ca o bicicletă, din fanzinul-almanah Fantastic Magazin. *„Râsul stârnit de povestirile lui Lucian Merişca e, la început, puţin cam prea nervos” ca să nu fie mască” – este de părere unul dintre colegii lui de generaţie şi de cenaclu, criticul sf Doru Pruteanu.*

Apoi, dispoziţia sumbră, întunecată, slujită de o cruzime a percepţiei şi reprezentării ce configurează terifiante viziuni „negre”, fără iluzie şi fără speranţă, asupra unor universuri totalitare, concentraţionare, fie ele post-nucleare ori nu. Cea mai concentrată expresie a unei asemenea dispoziţii – şi, totodată, cea mai cunoscută dintre povestirile de până acum ale lui Lucian Merişca – este Deratizare, *apărută în antologia pe care Constantina Paligora a publicat-o în 1985, în colecţia „Fantastic Club“ a Editurii Albatros, sub titlul (ce servise de generic şi concursului din 1982 la care povestirea a fost premiată)* Avertisment pentru liniştea planetei.

Am preferat, totuşi, pentru antologia de faţă, o altă „lungime de undă” o altă povestire, mai puţin cunoscută, Zorii unei lungi nopţi *(apărută în 1985 în fanzinul timişorean* Paradox), *în care-şi găseşte expresie o dispoziţie de spirit pe care-o consider mai aproape de esenţa ultimă a literaturii sf. Înzestrat cu antene apte a capta şi a transmite semnale şi pe lungimea de undă pe care emite discret dar continuu acel indefinibil* „sense of wonder“ *definitoriu în* Science fiction, *lui Lucian Merişca îi este suficientă, aici, pentru a transmite frisonul şi alarma unui inegal contact cu alienii (inalienabilă temă sf), vechea tehnică a „fisurii în real“ pe care i-o pune la dispoziţie literatura fantastică tradiţională.*

ZORII UNEI LUNGI NOPŢI

Se întorcea, noaptea, când zări în drumul său nişte panouri de tablă din acelea cu care se împrejmuiesc şantierele. Nu ţinea minte să le fi văzut şi la plecarea de acasă. Când se apropie, constată că de fapt îi barau calea şi trebuia să le ocolească. Problema era: pe unde? Pentru că jur-împrejur se vedeau aceleaşi panouri cu dungi verticale alb-albastre. Se decise să se întoarcă şi să o ia pe o stradă laterală. Mica trecere pe care o găsi era însă închisă de bariere. Lumina unui felinar roşu îi dezvălui feţele amorfe ale unor militari şi civili cu banderole. Îi ocoli, căutând alt loc de trecere: observă însă că toate străzile, inclusiv cea pe care venise de la film aveau acum, la mare distanţă, câte o luminiţă roşie – deci o barieră. Reveni atunci intrigat la prima şi întrebă, nervos:

— Puteţi să-mi spuneţi ce se întâmplă? Vreau să ajung acasă şi văd că toate drumurile sunt blocate!

— Înapoi!

— Bine, dar e târziu şi nu vreau altceva decât să ajung acasă!

— Nu ne creaţi probleme. Avem ordin să nu lăsăm pe nimeni să treacă.

— Dar vreau să mai şi dorm în noaptea asta! îşi ieşi el din fire.

— Vă rog, uitaţi-vă, acolo se montează corturi – îi arătă militarul – duceţi-vă şi spuneţi că locuiţi în zonă şi nu aveţi unde dormi.

Se întoarse şi privi. Într-adevăr, pe terenul viran din faţa blocurilor noi începuseră să se monteze corturi greoaie, de campanie. Se apropie de unul din bărbaţii îmbrăcaţi în uniforma de gărzi militare şi încercă să-i vorbească degajat.

— Ştiţi, mi s-a spus că... nu pot ajunge acasă. Aveţi idee...?

Individul scoase un formular din buzunar şi îl întrebă cum îl cheamă, vârsta, unde locuieşte, profesia. Apoi îi înmână un sac grosolan de dormit şi o pungă de pesmeţi.

— Acolo puteţi să dormiţi – îi spuse el, arătându-i un cort.

— Dar... pot să ştiu şi eu ce se întâmplă?... Habar n-am de ce ne-au închis aici.

— Nici eu. Cred că e secret, dacă nu v-au spus. Se pare că e o alarmă.

— O alarmă? Pentru ce? Eu nu am făcut armata.

— Nu mă întrebaţi pe mine! Oricum, nu ştiu mai mult. Eu sunt aici numai cu repartizările pe corturi.

Nu peste mult timp îşi bea ceaiul pe care i-l adusese un soldat şi ronţăia pesmeţii, stând pe o lădiţă, cu sacul de dormit pus pe spate ca să-l apere de frig. Rămăsese singur afară – ceilalţi îşi băuseră ceaiul mai repede şi acum erau deja în corturi. În timp ce ultimele lumini de la blocurile vecine se stingeau, un soldat se apropie şi-l spuse să între şi el, să se culce.

Peste câteva ore auzi voci care răcneau şi, când deschise ochii în semiîntunericul cortului, rămase buimăcit. Abia peste câteva secunde realiză unde se afla. Era răcit şi înţepenit; alături de el cineva dormea adânc, învelit până peste cap în sacul de dormit.

— Cât ne mai ţin în carantină? auzi pe cineva strigând afară. Ne-am săturat, alţii au plecat deja.

Ieşi din cort şi privi în jur. La blocuri, oamenii stăteau la

balcoane şi ferestre, studiind zona şi împrejmuirea ei. Luminile becurilor din apartamente păreau foarte slabe. Cât era ora? — ceasul său brăţară stătuse; mai întrebă pe câţiva, dar se părea că tuturor li se defectaseră ceasurile. Rătăcind printre blocuri, constată că între timp barierele se apropiaseră, ca şi panourile metalice de altfel. Nu înţelegea despre ce carantină atât de severă putea fi vorba şi apoi, cine sunt contaminaţii: cei de afară sau cei dinăuntru? N-avea pe cine să întrebe, pentru că toţi se fereau unul de altul. Sau poate numai de el?… Totuşi trecuse prea mult timp de când se culcase i nu se zărea nicio pată de lumină care să vestească dimineaţa. Aşa de greu trec nopţile numai înaintea unor lungi călătorii. Privi în sus – cerul era de un negru uniform, pe care nu se puteau distinge nici stele, nici nori. Bineînţeles că militarii de la bariere nu ştiau sau nu voiau să spună nimic despre asta. Un fenomen astronomic inedit? O experienţă militară, eşuată?… de o asemenea amploare?

Când i se făcu foame, primi o conservă, apoi intră din nou în cort, unde mai erau câţiva. Discutară foarte puţin şi aproape numai banalităţi, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic sau ca şi cum fiecare s-ar fi temut de ceilalţi… Apoi adormiră; când se treziră, era tot întuneric. Perioada următoare trecu ca de obicei: ceaiul, conserva, pesmeţii, discuţiile inutile cu gărzile care păzeau barierele. Zona se restrângea tot mai mult, la un moment dat fură chiar nevoiţi să-şi mute cortul, pentru că era prea aproape de perimetrul împrejmuirii cu panouri de tablă. De asemenea, constată că mulţi din cei pe care-i cunoscuse în ajun dispăruseră – întâlnea numai figuri noi şi din ce în ce mai puţine. Asta însemna că fugeau? Se apropie de un panou vopsit alb-albastru şi se înălţă pe vârfuri. Tocmai când căuta rapid o posibilitate de a-l escalada, fu prins în conul de lumină al unei lanterne şi cineva strigă la el:

— Hei! Ce faci acolo?!… Ia pleacă la cortul dumitale! Ai insomnii, cumva?…

Se întoarse umilit şi intră în cort. Era singur şi nici nu mai avea să vină careva înăuntru. Îşi petrecu următoarele ore într-o atmosferă dezolantă de plictiseală; încercă să doarmă, dar nu mai reuşea… Ieşi afară: acum erau şi mai puţini oameni în zonă, iar panourile metalice înconjurau numai blocul în faţa căruia erau plantate cele câteva corturi. Constată din nou că nimeni nu

e dispus să converseze cu el, ba chiar că toţi îl ocolesc la o distanţă cât mai mare. Îşi aduse aminte de un joc stupid de când era mic, în care toţi fugeau din calea lui: el era *cobea.*

Hrana ce li se dădea devenea tot mai inconsistentă şi neliniştea lui tot mai mare, dar nu avea cui să se plângă… Şi îi era tot mai frig! Se hotărî să între în bloc, să ceară ceva de îmbrăcat – nu mai rezista altfel, simţea că îngheaţă! Bătu la uşa primului apartament şi constată că se deschide. Strigă, dar nu răspunse nimeni. Atunci intră – pe hol erau răspândite gunoaie şi bucăţi de tencuială, ca şi cum cineva tocmai şi-ar fi mutat lucrurile de acolo. Nu era nimeni înăuntru. Sună în zadar şi la alte uşi – descoperi că era singura fiinţă din bloc!… Apartamentele erau pustii, ca şi cum cei care plecaseră ar fi avut vreme să-şi ia cu ei toate lucrurile… Când se întâmplase asta?… Găsi, în fine, o pufoaică uzată şi-o îmbrăcă pe deasupra.

Îşi dădu seama că trecuse mult timp de când cutreiera apartamentele blocului, urcând din etaj în etaj. Culmea era să fi rămas singur!… Coborî pe scări, decis să meargă din nou la barieră şi să iasă, cu orice preţ… Afară nu mai era nimeni. Intră în cortul în care dormise – pustiu; se duse apoi la cortul soldatului care împărţea raţiile de alimente şi constată că nici acolo nu era nimeni. Păşi hotărât spre prima barieră, al cărei felinar roşu era singura sursă ce ilumina împrejurimile. Cu cât se apropia, cu atât o senzaţie nedesluşită, un fior îl îngheţa, cu ochii ţintă la siluetele ţepene ale celor doi soldaţi care păzeau bariera. Îi veni greaţă… Privi fix în ochi pe unul dintre ei. Soldatul nu schiţă nicio mişcare. Îl împinse cu mâna şi fu cât pe ce să-şi piardă şi el echilibrul – soldatul se prăbuşi pe şosea. Îşi făcu o cruce mare. Apoi îl doborî şi pe celălalt, căruia capul, cu tot cu bonetă, i se desprinse şi se rostogoli câţiva metri. Erau manechine. Simple momâi pentru a-l speria şi a-l determina să rămână acolo! Ridică bariera şi ieşi. Dar pe stradă nu se zărea absolut nimic – o beznă ca şi cum, într-adevăr, dincolo n-ar fi fost nimic. Nimic din ceea ce ar fi putut el să vadă.

La celelalte bariere, manechinele căzuseră deja. Găsi soldaţi prăbuşiţi unul peste celălalt, în poziţii groteşti. Rămăsese într-adevăr singur, singur în noaptea asta absurd de lungă! Un coşmar?… Îl lăsaseră aici – şi plecaseră. De cât timp? De ce?

De ce?…

Şi atunci fu zguduit de o revelaţie. *Aceasta era!* Cineva… îşi

luase toate măsurile de precauţie, alungându-i pe toţi ceilalţi, ca să-l întâlnească *numai pe el.* Auzi un ţârâit de telefon în bloc. Intră în fugă şi alergă în sus pe scări. Acest mod de a intra în contact nu trebuia să-l surprindă. Telefonul suna undeva la un etaj de sus iar uşa era probabil deschisă. Acum totul se desfăşura foarte repede: *urma să primească un mesaj.* Unul extrem de important. O *misiune,* poate. Abia acum îşi dădea seama Ide cotitura gigantică a destinului său, şi nu numai al său… De ceea ce fusese, fără să ştie, şi mai ales de ceea ce va fi…

Aceasta va fi să fie *Dovada.*

Când ajunse la etajul opt şi găsi uşa deschisă, telefonul încetă brusc să mai sune. Îşi şterse sudoarea de pe frunte, apoi se aşeză pe un fotoliu şi aşteptă. Aşteptă mult, dar nu se mai întâmplă nimic. Ieşi pe balcon, ca să se răcorească şi mai ales ca să privească cerul. Credea că va vedea aura zorilor ce stăteau să irumpă… sau o fereastră deschisă în curcubeu, prin care… În afară de luminile pe care le aprinsese el în apartamentele blocului şi de felinarele roşii ale barierelor – nicio lumină în tot oraşul. Un întuneric absolut. O linişte absolută. Ca şi cum oamenii – furnici – fugiseră, lăsând descoperit şi inanimat scheletul lucios al oraşului.

În acea clipă, auzi ţârâitul telefonului şi alergă înapoi în cameră.

Se întrerupsese. Mai sună de câteva ori, foarte scurt. Se oprea, ca şi cum s-ar fi jucat cineva, sau ar fi fost o legătură interurbană. Sună din nou. Ridică într-o fracţiune de secundă receptorul, cu mâna pe care-o ţinuse până atunci încleştată pe el:

— Alo?!… Alo… Alo…

Pârâituri.

Sunete electronice. Linişte. Muzica sferelor?

Uşoare pocnituri. Apoi o voce care spunea ceva, dar foarte încet şi neclar, ca de la distanţe foarte mari, incomensurabile… Anunţa o *vizită?…*

— Alo – spuse distinct cineva, la capătul celălalt al firului.

— Da!!

— Suntem civilizaţia de pe Felen. Planeta noastră se află în apropierea centrului Galaxiei.

— Cum?!… Cum… adică?! exclamă. Dar eu…

— Da – din punctul vostru de vedere, răspunse vocea, fără nicio inflexiune.

Înţelese că trebuie să se descurce. Îşi reveni şi vorbi din nou:

— …A, da! Eram sigur că e vorba de-o vizită… Dar nu înţeleg, de ce m-aţi ales tocmai pe mine? Sunt un om foarte normal. De acest dialog depindea soarta lui: să-i convingă să nu-l ia pe el ca *mesager.* Nu vreau să mă luaţi de aici! Nu sunt un om deosebit, un exemplar reuşit. Sunt cel mai obişnuit om şi vreau să rămân aici!… Nu sunt bun de nimic, nu pot fi considerat un reprezentant al Pământului! — îşi jucă el ultima carte.

— Ştim! Tocmai de aceea te lăsăm aici ca ghid. I-am luat pe toţi ceilalţi ca ambasadori ai Pământului… Cu bine – mai auzi, apoi… începu brusc să se lumineze de ziuă. Alergă pe balcon. Întunericul scădea ciudat, de la periferie spre centru, până când cerul nopţii se contractă într-un uriaş disc negru. Abea putea sa mai privească în depărtare – ochii, obişnuiţi de atâta timp cu întunericul, îl dureau îngrozitor la vederea zorilor circulari. Un imens inel albicios, strălucitor, izbucni pe linia orizontului.

Pe urmă, în timp ce un uragan de praf se stârni deasupra oraşului, discul negru se făcu din ce în ce mai mic şi dispăru.

SILVIU GENESCU

Născut la Timişoara, la 13 septembrie 1958, Silviu Genescu a absolvit în 1978 Liceul Teoretic „Constantin Diaconovici-Loga“ din oraşul natal şi este în prezent desenator tehnic la I.S.I.M. Timişoara. Membru activ al cenaclului „H. G. Wells“ încă din 1972, de la vârsta de 14 ani, a debutat în 1976 în publicaţia timişoreană Forum studenţesc, *cu povestirea* Transplant. *A publicat, de atunci, numeroase alte povestiri sf, în fanzinele timişorene* Paradox *şi* Helion, *în* Ştiinţă şi tehnică *şi* Almanah Anticipaţia, *în diferite antologii şi culegeri colective etc. A obţinut numeroase premii la diverse concursuri, inclusiv la Consfătuirile anuale pe ţară ale cenaclurilor sf: Premiul I la Cluj-Napoca, în 1984, pentru povestirea* Oraşul *(publicată în* Almanah Anticipaţia 1986); *Premiul I la Iaşi, în 1986, pentru povestirea* Peisagistul *(publicată în* Almanah Anticipaţia 1988); *Premiul I la Piteşti, în 1988, pentru schiţa* Privind spre Titanic *(publicată în* Almanah Anticipaţia 1990) şi *altele. Fiind nu doar o simplă promisiune, ci, mai mult, o certitudine – Silviu Genescu n-a avut totuşi şansa de a-şi vedea publicat un volum propriu: caz tipic, după cum oricine poate constata răsfoind prezenta antologie.*

Silviu Genescu este, poate, cel mai „american”, cel mai „anglo-saxon“ dintre autorii de science fiction *din România, la ora de faţă. Nu este o simplă butadă, şi nu este vorba numai de exotismul decorului* made in U.S.A. *Şi de onomastica aproape exclusiv anglo-saxonă – preferinţe ce sar imediat în ochi la lectura povestirilor sale. Indiferent acum cât bovarism şi câtă refulare (dar cine nu le va înţelege, chiar şi pe acestea!) se ascund sub această „mască” ficţională, cert este că dincolo de această deghizare, şi* prin *ea, se străvede un foarte organic mod de a concepe şi de a scrie* Science fiction, *de a trăi, chiar,* în el, *motivat nu de superficiale mode şi mimetisme, ci de genuine predispoziţii temperamentale şi spirituale, obiectiv date în subiectivitatea lor de necontrafăcut şi de nemodificat. Nu un uşuratic „cosmopolitism“ de suprafaţă, aşadar, ci un grav radicalism de substanţă, ancorat în opţiuni profunde, a căror autenticitate, imposibil de contrafăcut, „se simte“ intuitiv la lectură.*

Necontrafăcut şi reconfortant este, la Silviu Genescu, un anumit radicalism al atitudinii, al raportării la real, observat cu un ochi neconcesiv, „rău”, nedispus a trece cu vederea şi a se iluziona, cu atât mai mult cu cât este în acelaşi timp şi „rece”, glacial, exact. De aici senzaţia de duritate, de asperitate, de agresivitate chiar, în reprezentarea imaginarului şi în verbalizarea lui. Această reprezentare se mulează şi se modelează, prin forţa lucrurilor, în tiparele unor „teme“ şi „motive“ standard, consacrate în science fiction *graţie mai ales „marilor maeştri” americani şi englezi (ca şi necunoscuţi marelui public la noi, din păcate, la ora de faţă, dar aceasta e o altă poveste). Silviu Genescu nu este, bineînţeles, singurul care preia astfel de tipare uzuale, de largă circulaţie internaţională, tipare ale căror contururi le ştie însă remodela creator, le ştie „forţa“ şi adapta propriei personalităţi, propriei subiectivităţi ireductibile, în măsura în care mai întâi le cunoaşte şi le stăpâneşte la perfecţie.*

Dacă Silviu Genescu se întâlneşte cu mulţi dintre colegii lui de generaţie în opţiuni cum ar fi o foarte sănătoasă şi viguroasă „duritate“ auctorială, o „necruţare“ a percepţiei şi reprezentării, o „furie” abia mascată de expresia abruptă şi de replica eliptică etc., el excelează cu *adevărat atunci când e vorba de claritatea şi directitatea articulării „ideii sf”, de rigoarea şi funcţionalitatea semantică neostentativă a extrapolării acestei idei, de economia de mijloace optim servită de economia de cuvinte. Este o virtute mai rar întâlnită decât ar fi necesar, în sf-ul românesc, această brevilocvenţă, această voinţă şi putinţă de a evita adipozitatea verbală şi arborescenţa sintactică – acel balast care atârnă atât de greu atunci când e vorba ca ştiinţificţiunea românească să-şi ia zborul, pe aripile traducerii spre alte zări, pe alte meridiane. Nu e mai puţin adevărat că şi a fi prea „american” poate ajunge, de la o vreme, să atârne tot ca un balast, de presupus şi de înţeles fiind că şi „americanii”, oameni şi ei, se pot sătura de la o vreme de propria „americanitate”, se pot plictisi şi ei să-şi vadă mereu acelaşi chip multiplicat la nesfârşit ori încotro ar întoarce capul. Dar, până una-alta, Silviu Genescu scrie desigur pentru cititorul român, care mai are – ehei! — până ce va ajunge la o astfel de saturaţie şi la un astfel de plictis.*

Ceea ce, nu încape nicio îndoială, se va vedea cât se poate de clar atunci când Silviu Genescu va reuşi să-şi adune într-un

volum, nu numai de el de-atâţia ani aşteptat, atâtea excelente titluri, dintre care, pe lângă cele deja menţionate, un eventual auditor ar mai putea avea în vedere şi Doi şilingi pentru Ringo Mendez, Varianta Shakespeare, Viitorul aproape de uşă, Jurnalul unei case de nebuni, Inferno Sprint, Uşi deschise, Luciile, Scaunul gol, Pescăruşii, într-o zi, curând, Adio Lizette! Imagini dintr-o lume îndepărtată, Sayonara, Afară, Uraganul *şi altele.*

Povestirea pe care-o puteţi citi în paginile ce urmează, Stigmatul, *a fost publicată în antologia* Avertisment pentru liniştea planetei, *alcătuită de Constantina Paligora şi apărută în 1985, în colecţia „Fantastic Club" a Editurii Albatros din Bucureşti.*

STIGMATUL

— Am putea rămâne aici până la sfârşitul războiului, zise Loran. Mesteca un fir de iarbă. Se întoarse pe spate ca să privească norii.

— Tâmpenii! mormăi Henda.

Stăteau toţi lungiţi în iarbă, cu capetele plecate. În costumele lor mimetice, nu se vedea prea mare lucru din ei. Costumele reflectau mediul înconjurător, ierburile se înălţau pe lângă ei, iar florile galbene le creşteau parcă pe tot corpul. Câmpul îi dizolvase de cum începuseră să se târască spre locul de adunare.

Ceva mai încolo, în spatele unei movile, căpitanul Kiet stătea cu ochii aţintiţi pe detectoare. Modifică puţin contrastul afişajelor, şi-şi întoarse capul spre micul grup culcat în iarbă. Se ridică în picioare cu o expresie mulţumită.

— Se pare că n-o să dăm de nimeni cel puţin cinci kilometri de aici încolo, zise el. Nu sunt urme de reziduuri termice, n-am detectat nici senzori de prezenţă sau alte mizerii de felul ăsta.

Ceilalţi ridicară capetele din iarbă, apoi treptat începură să se scoale în picioare.

— Nu ne aşteptau, făcu Henda după un timp.

Nu-i răspunse nimeni. Se auzeau doar fâşâitul discret al costumelor, şi clinchetul echipamentului pe care şi-l puneau la punct. Loran nu se ridicase încă în picioare.

— Mişcă-ţi fundul, Loran! îi zise Kiet trecând pe lângă el.

— Deci ăsta-i bătrânul Pământ, făcu Loran încheindu-şi cataramele raniţei. Îmi imaginasem cu totul altceva. Chiar şi aerul are aici ceva deosebit… Pe Rezenda Minoris nu miroase aşa.

Vântul aducea mirosul unor flori necunoscute şi al unei zile comprimate sub cerul reflectat de costumele lor. Chiar şi liniştea îi se părea ceva neobişnuit. Pe „Vasco da Gamma” se acomodaseră cu un zgomot de fond emanat de aparatura din jur. Aici, în afară de linişte, nu mai funcţiona nimic. Kiet îi adună pe toţi în jurul lui.

— Nu mai e nevoie să vă spun că trebuie să lucrăm repede, începu el. Repede şi curat, ca întotdeauna. Punctul de dirijare vizat de noi se află într-o clădire veche, o dărăpănătură în mijlocul unei zone pustii, la aproximativ un kilometru de aici. Mai sunt câteva cocioabe în jur. Nu trebuie să vă mire nimic, în fond camuflajul este perfect. Se opri ca să-l avertizeze pe Loran. Iar tu să-ţi bagi minţile-n cap! N-am nevoie de indivizi dubioşi în grupa mea. Dacă nu te astâmperi, zbori. Clar?

Loran dădu din umeri şi-i întoarse spatele.

— Loran! urlă Kiet. Eşti cap de marş! Ia-o înainte şi cască-ţi ochii. Voi, ceilalţi, păstraţi distanţa între voi, şi fără trăncăneală prin transmittere. N-am chef de interceptări. Mergem în pas alergător. S-ar putea să fim detectaţi prin analiza distorsiunii curenţilor de aer, dar asta o să le ia ceva timp. Trebuie să ne sincronizăm cu celelalte echipe. Daţi-i drumul!

Kiet se aşeză în spatele şirului de bărbaţi care înaintau prin bălăriile înalte. Pe antebraţul drept îşi aplicase detectoarele.

Mergând puţin aplecat, Loran deschidea drumul prin câmpia rămasă intactă. De aici, din mijlocul buruienilor, nu se vedea nicio urmă din războiul pe care-l duceau. Loran îi lăsase mult în spate pe ceilalţi, înaintând fără zgomot, îngăduindu-şi doar scurte opriri pentru observaţii vizuale. Nu cuplase exploratorul de rută, şi după câtva timp se pomeni cu căpitanul Kiet alături de el.

— Ce naiba faci? scrâşni Kiet. Lasă-te de vedetisme, Loran! Ascultă de instrucţiunile exploratorului, fir-ar să fie!

Loran se opri.

— Eu totdeauna am mers după instinct. De asta mai sunt în viaţă, ripostă el.

— Execută ordinul! i-o tăie Kiet. Asta-i ultima oară când mai

mergi cu noi! îi spuse peste umăr înainte de a reveni în capătul coloanei.

— Minunat! făcu Loran culegând petalele unei flori albastre de lângă piciorul drept. Vântul îi răvăşea părul cu degete invizibile care nu mai atinseseră de mult pe cineva. Ştia că pe Pământ se trăia în megalopolisuri, în mijlocul unor peisaje care pe Rezenda se sintetizau la cerere. Pământul devenise un paradis turistic. Îşi expediaseră toată poluarea industrială pe orbită, şi în război acest aranjament, se dovedi a fi punctul lor slab, dar asta n-o ştiau deocamdată. Escortorul „Vasco da Gamma”, pe care confederaţii îl capturaseră fără ca cei de aici să afle, dădea ocol Pământului adulmecând ţintele din mulţimea de colonii industriale de pe orbită. Şantajul, perfect vizibil, era pregătit pentru masa tratativelor, dar asta numai după ce le distrugeau punctele de comandă şi dirijare.

Loran se opri din nou. Se lăsă încet în iarbă. Floarea prinsă la o cataramă îi gâdila bărbia şi se amestecase cu celelalte reflectate de costum, inclus perfect în culorile care erau visul câmpiei şi al unei veri nesfârşite.

Înaintea lui erau mai multe clădiri unite prin alei pietruite. În faţa uneia se înşirau boschete crescând în dezordine şi statui care luceau albe în soarele de amiază. Duse binoclul la ochi. Nu observă nicio mişcare. Fixă apoi clădirea vizată de ei şi localiză intrarea principală, recunoscând-o din imaginile văzute la instructaj. În urmă se legănau doar buruienile ascunzând o tăcere perfidă şi crispată. Ceilalţi erau cu ochii pe el. Ajunse în salturi lângă clădire şi trebuie să urce treptele de marmură care duceau la intrare. Căpitanul Kiet îi urmărea prin teleobiective, remarcând satisfăcut cât de puţin vizibil era Loran. De fapt, semăna cu o insectă enormă, transparentă, prin care se vedea totul.

Deschise uşa şi le făcu semn să vină.

Înăuntru, aşa cum se aşteptaseră, nu era nimeni, asta confirma datele obţinute de detectoarele lui Kiet cu o jumătate de oră înainte. Nici în celelalte clădiri nu găsiră pe cineva. Într-una erau tablouri şi o bibliotecă enormă, în celelalte dădură peste mobile vechi acoperite de folii de plastic transparent ca să nu se umple de praf. În camere era câte un şemineu şi lemne de foc.

Toată operaţiunea se desfăşurase extrem de rapid, în tăcere,

fiecare cunoscându-şi bine rolul. Grupul de clădiri păstra un aer demn şi sobru în lumina blândă a amiezii. Părea că nu se clintise nimic din loc de foarte multă vreme. Tot ansamblul degaja o atmosferă de meditaţie senină, care nu se potrivea cu ceea ce erau pregătiţi ei să facă. Loran îşi muşca buzele gânditor. Căpitanul Kiet era vag dezorientat.

— Nu prea seamănă cu un centru automat de dirijare, recunoscu el din cadrul uşii. Fusese înăuntru. Îşi şterse fruntea transpirată cu mâneca costumului. Pe toată partea dreaptă purta imaginea lui Meneses, deformată de cutele costumului. Meneses stătea lângă căpitan privind părculeţul din faţa clădirii.

— Mutanţi... rosti încet, fixând statuile de marmură înfăţişând Eroşi bucălaţi purtând tolbe cu săgeţi şi aripi surprinse într-o fâlfâire îngheţată de mâna celui care-i sculptase. Mai erau şi câţiva pegaşi, dar Meneses habar n-avea ce reprezentau toate astea. Îi venea să urle. Să urle şi să plece. I-ar fi plăcut să înceapă să se tragă de undeva. Ar fi ştiut ce să facă. Frustarea se amesteca cu întrebări şi asta îi imobiliză într-o aşteptare obositoare şi chinuită.

Kiet deschise uşa cu o lovitură de picior.

— Perfect. Asta-i clădirea, rosti el convins. Am reperat înăuntru două terminale de calculator, unităţi de stocare a datelor, şi o grămadă de instalaţii Exact cum se vedeau pe analizatorii de pe Vasco. Jos sunt câteva instrumente cu claviatură, sunt şi sus o mulţime. Unele n-au nicio sursă de alimentare sau canale de comunicaţie. Asta-i clădirea reperată, şi conform ordinelor trebuie distrus tot.

În surâsul eroşilor exista un echilibru fragil care menţinea pe acelaşi taler o puritate de copil şi viclenia inofensivă a spiriduşului pus pe şotii. Loran rămase cu privirea pe saltul diafan al pegasului de lângă el, vru să mângâie marmura, dar ceva nelămurit îi opri mâna în aer. În timp ce urca treptele după ceilalţi, îşi dădu seama că, de fapt, n-avea ce căuta aici, în parc, lângă statui, în clădire. Toate astea erau făcute pentru altfel de oameni. Şi toate lucrurile adunate sub amiaza asta aparţineau unui moment deosebit, pe care Loran îl intuia prin plasa de senzaţii căzută deodată peste el. Totul trebuia să rămână neatins, hotărî. Intră după ceilalţi, închise uşa, şi-l căută pe căpitanul Kiet, care supraveghea operaţiunea de minare. Foloseau nişte mine extrem de sofisticate, acustice, şi asta

însemna că anumite frecvenţe ale sunetului puteau face să sară totul în aer. Cum Kiet stătea ghemuit lângă unul din oamenii lui, Loran trebui să se aplece ca să-i spună că voia să-i vorbească.

— Nu acum, răspunse Kiet fără să-l privească.

Loran se aştepta la asta. Insistă:

— Şi dacă trebuie să-ţi vorbesc?

Kiet îi aruncă o privire uşor perplexă, dar îşi reveni şi-l întrebă scrâşnit:

— De când TREBUIE ca eu să-ţi răspund la întrebări?

— De acum, zise Loran calm, şi-l apucă de braţ ridicându-l în picioare. Hai afară!

Meneses abandonă reglajele minei şi-l întrebă din ochi pe Kiet dacă era cazul să intervină. Kiet îi făcu semn că nu; Loran nu era din grupul lor, dar îi cunoştea performanţele.

Ieşiră.

— Ce vrei Loran? Kiet avea ochi reci, goi, bântuiţi din când în când de fulgerul vreunui gând cinic şi brutal.

— Vreau să opreşti tot circul ăsta, zise Loran degajat. E un circ ceea ce faci, pricepi? Realizezi ce-i cu clădirea asta.

— E un soi de rezervaţie… un muzeu, ceva de genul ăsta, glăsui Kiet. Şi ce vrei, să nu-l arunc în aer? Nu pot să mă întorc pe Vasco ca din excursie. Şi…

— Ba poţi. Obiectivul n-a fost confirmat. Nu există centru de dirijare, nu există nici obiectiv.

Nu reuşiră să cadă de acord, şi Loran îi spuse lui Kiet că se purta ca un imbecil caraghios.

— E ca şi cum ai arunca în aer un parc de distracţii fiindcă unele elemente din construcţia lui seamănă cu simulatoarele noastre.

Kiet avea o figură plată, golită de orice expresie. În priviri i se vedea un cer pustiu străbătut uneori de păsări negre.

— Da. Este un muzeu, admise liniştit. Când am urcat la etaj, am deschis o uşă şi în camera respectivă a început să se audă muzică, şi am văzut hologramele unui soi de spectacol. E un muzeu de instrumente cu claviatură. Piane, sintetizatoare…

Loran realiză că de fapt Kiet ştia grozav de bine să tragă de timp. Cât se dondănise cu el, oamenii lui minaseră tot. „Eşti o scârbă, Kiet”, se gândi. De asta acceptase să iasă afară şi să discute cu el. Loran se putea dovedi extrem de rapid într-o confruntare directă, şi acuma Kiet nu avea poftă de aşa ceva.

— Şi mai există o încăpere, continuă Kiet. E tot sus, la etaj. Ai fost în mod sigur acolo. Este circulară şi, când intri, fiecărui pas îi corespunde un sunet. La ce naiba crezi că folosea aşa ceva?

Loran privi cerul pustiu din ochii lui Kiet.

— Da, sunete… şi cu cât te mişti mai mult, cu atât o anumită muzică prinde contur. Fiecare om are un fel propriu de a merge, şi asta îl caracterizează.

Kiet îşi arcui sprâncenele într-un fel care arăta limpede cât preţ punea el pe toată discuţia. Loran îşi dădu seama că n-avea ce să-i mai spună. Îşi duse mâna la centură. Kiet îi aruncă o căutătură alarmată. Rosti cu încetineală:

— Acum, Kiet, uite ce vreau să faci: cheamă-ţi oamenii afară. Kiet dădu să o ia spre intrare, dar Loran îi puse mâna, pe umăr. Nu fi idiot, zise el, domol. Cheamă-i prin transmitter.

Kiet se execută fără niciun comentariu. Nu încercă să facă nimic, fiindcă, din câte simţea, sub calmul afişat de Loran se derulau mai multe posibilităţi de ripostă rapidă.

Oamenii lui ieşiră pe rând afară.

— Mai avem de reglat timpul de activare, căpitane, zise Henda jovial. Se aşeză pe trepte la o ţigară. Declanşarea în limita acustică 0,2–10, continuă Henda din mijlocul unui nor de fum.

Kiet dădu din cap şi urcă treptele urmat de Loran. Ceilalţi se uitară lung după ei. Minele urmau să explodeze la detectarea unor sunete specifice, iar spectrul sonor ales era destul de restrâns, observase Loran.

— Mă întorc imediat, zise Kiet din cadrul uşii. Loran şi cu mine avem ceva de rezolvat împreună.

Loran închise uşa după ei şi-i făcu semn să urce scara interioară. Se opriră în faţa uşii sălii circulare. Din lemnul ei încercau să se smulgă dragoni înaripaţi şi fecioare surprinse într-un dans etern, dincolo de timp. Kiet se întoarse spre el.

— Şi acum?

Era mai relaxat. Momentul dificil trecuse, iar acum calcula fazele prin care putea evolua ţicneală lui Loran. Era evident că tipul se ţicnise. Kiet era gata să-i îndeplinească orice fantasmagorie. Băieţii lui aşteptau afară şi, oricum, aici nu putea face nimic.

— Intră, îi spuse Loran. Eu rămân lângă uşă. Vreau să văd cum mergi, Kiet, să văd ce părere are camera despre tine. Dă-i

drumul!

*

Meneses era deja la a doua ţigară. Se întoarse spre ceilalţi.

— Nu ştiu, voi aţi sesizat faza? îi întrebă, ridicându-se de pe trepte.

— Căpitanul mergea în faţa lui Loran de parcă avea ţeava armei lui în coaste, făcu Thores gânditor. Iar Loran n-avea nevoie să scoată arma pe simplul motiv că-i destul de rapid ca s-o facă înainte să apucăm noi să-l dăm jos. L-am mai văzut în acţiune, pretinse el.

— E clar că vrea să împiedice distrugerea obiectivului, zise Meneses, şi-şi culese arma de jos. Voi trei rămâneţi în faţa treptelor, le spuse celor care stăteau cu spatele sprijinit de balustradele de marmură. Henda şi cu mine ne postăm în flancuri.

Căută cu privirea unghiurile moarte ale faţadei. Îi făcu semn lui Henda.

Se postară de o parte şi de alta a intrării, mascaţi de cele două coloane groase care susţineau o friză. Dinspre parc venea până la ei foşnetul copacilor şi Meneses începu să evalueze spectrul sonor, întrebându-se dacă putea intra în limita de reglaj al minelor. Nu era un sunet specific.

Uşa se deschise, şi mai întâi îl văzu pe Kiet, iar la un metru mai în spate păşea Loran. Kiet făcu deodată un salt brusc, aterizând în iarbă dincolo de balustradă.

— Predă-te, Loran! urlă el de jos.

Îşi scoase arma. Meneses şi Henda îl ţinteau, cei din capul treptelor, la fel. Arma lui Loran zbură în iarbă.

Teaca golită i se legăna inutilă pe şold. Dădu jos şi centura, fără să aştepte să i se ceară asta. Înţelegea să se poarte ca un profesionist, chiar dacă un profesionist rar apuca să se predea.

Pe obrajii cupidonilor se târau umbre şi zâmbetul lor devenise puţin ironic. Odată cu amurgul, locul îşi schimba personalitatea. Prin ferestrele caselor pustii priveau ţăndări din ziua care murea. Loran coborî treptele.

— Bine lucrat, făcu el adresându-i-se lui Kiet. Păcăleala clasică, simplă ca bună ziua. Prinde mai ales când te aştepţi la ceva mai complicat.

— Noi nu ne complicăm prea mult, zâmbi Kiet.

— Bun. Acum ce urmează? „Ucis într-o ambuscadă?”

„Dispărut în cursul acţiunii?”

Kiet îl privea gânditor, ca atunci când nu ştii ce să faci cu un câştig neaşteptat.

— Întâi o să vezi un mic „circ”, cum i-ai spus tu: Meneses! strigă. Reglaţi minele pentru frecvenţe întâmplătoare. Lăsaţi un interval de două minte până la activare.

Meneses intră cu încă doi. În timp ce ei făceau ultimele reglaje, Henda se învârtea pe lângă pianul aşezat în colţ, lângă intrare. Atinse clapele şi sunetele ieşiră dezordonate. Pe costum, în dreptul stomacului, i se imprimase imaginea claviaturii, iar mai sus pe piept, costumul împrumutase negrul lucios al pianului. Henda semăna cu un pian diform, caricaturizat. Pe burtă se vedeau clapele mişcându-se.

Când ieşiră afară, Kiet, Loran şi Thores luaseră poziţie la marginea parcului. Li se alătură în fugă. Până la activarea minelor mai era un minut şi ceva.

— Pariez doi la unul că sare în aer dacă se închide uşa, zise Meneses pe un ton hotărât.

— E suficient să şuiere puţin vântul, se amestecă Thores.

— Pariul meu rămâne în picioare, pretinse Meneses. De acord?

Şi, în seara aceea, vântul care aducea mirosul unor flori necunoscute trânti uşa de la intrare. Minele explodară simultan, prin ferestrele deschise se iviră limbi de foc. Faţada se prăbuşi. Bucăţile din coloanele de la intrare decapitară un Cupidon, iar doi pegaşi îşi pierdură aripile. Loran se ridică în picioare. Vântul îi aduse mirosul cenuşei în care se prefăcuse momentul de tandreţe şi seninătate impregnat în clădirea explodată. Se întoarse spre Kiet.

— Or să-ţi atârne o tinichea de piept pe chestia asta. Numai că va trebui să ai puţin răbdare, sunt o grămadă de tipi care stau la coadă. Nu eşti primul care dă jos o clădire nenorocită, şi speră să-i fie recunoscute meritele. Lăsă vântul. Să zboare în locul cuvintelor nerostite. Apoi adăugă: În ceea ce mă priveşte, sunt pregătit.

Kiet se ridică în picioare.

— Având în vedere că aruncând în aer dugheana ne-am demascat poziţia, este mai bine s-o luăm din loc înainte să dea careva peste noi. Se întoarse spre Loran: Tu ai să ne conduci la punctul de îmbarcare. Cap de marş. Mişcă-te, Loran!

O luară din loc, cu Loran ceva mai în faţă, neînarmat. Dar se întâmplă un lucru ciudat. Fiecare pas făcut de Kiet era acompaniat de sunete grave pe care se combinau stridenţe neplăcute. Era muzica beznei şi a fulgerelor, antrenate într-un joc dement cu alternanţe violente. Kiet şi tot grupul lui se opriră. Sunetele încetară pe dată. Meneses se uită întrebător la ceilalţi. Făcuseră cerc în jurul lui Kiet, ca atunci când înconjori un loc periculos care trebuie cercetat. Kiet se smuci nervos.

— Daţi-i drumul! Ce căscaţi gura!

Loran se oprise şi el. Râdea.

— Kiet! Ştii ce eşti? Se apropie de grup. Eşti o cacofonie umană! La fel sunai şi în camera circulară, la fel şi pe Rezenda şi în fiecare clipă a existenţei tale, Kiet! Numai că aici te-au marcat.

Grupul încremenise într-o stupefacţie totală.

— Senzori, rosti Kiet în şoaptă. Se întoarse spre Meneses. Au pe undeva o bancă de date. N-am distrus tot, fir-ar să fie! Dar de ce tocmai cu mine se întâmplă chestia asta? întrebă, bântuit de seismele unei furii neputincioase.

— Într-adevăr, de ce tocmai ţie ţi-au agăţat talanga de gât? se băgă Loran. Eşti la fel de rău ca oricare din noi. Dar se pare că mecanismul este extrem de selectiv, la fel ca minele noastre, atunci când sunt bine reglate.

Făcu o pauză, suficient cât să poată interveni cineva în discuţie. Henda rumegase cuvintele lui Loran şi ajunsese la o oarecare concluzie, astfel că atunci când deschise gura să vorbească, scoase şi arma din teaca de la şold.

— Pe mine nu mă interesează de ce sau cum funcţionează toată maşinăria asta, vorbi el privindu-l atent pe Kiet. Dar nu-mi place ce se întâmplă aici. Poate că, într-adevăr, cineva a tras cu urechea atunci când ai dat ordinul şi te ţine minte. Un motiv în plus ca s-o ştergem rapid. Dar fără tine, căpitane, faci prea mult zgomot. Se întoarse spre ceilalţi. Obiecţii?

— Are dreptate. Nu te putem lua cu noi, căpitane!

Kiet rămăsese pironit. Se întoarse încet spre Loran, dar avu grijă să nu se mişte din loc. Din privire cerul îi dispăruse, rămăsese doar umbra dominantă a disperării, care era poate cel mai intens sentiment reflectat vreodată de ochii lui. Observă că oamenii se dăduseră cu câţiva paşi mai în spate.

— Spune-mi, Loran, ce-a fost în clădirea aia?

Loran dădu din umeri.

— Nu ştiu. Ai aruncat-o în aer. N-a mai rămas mare lucru de văzut. Poate a fost un experiment… sau un loc unde te puteai retrage ca să-l cunoşti pe cel de lângă tine. Cred că n-aveau prea mulţi curajul să între aici, adăugă, după un moment de tăcere în care îşi lăsase privirile să cutreiere peste ruinele clădirii. Nu era pentru tipi ca noi, Kiet. Nu ştiu ce a fost, încheie el. Presupun că efectul marcajului tău se manifestă într-o zonă restrânsă, dar n-avem ce-ţi face. Nu poţi veni cu noi. Regula cere să nu cărăm răniţi.

— Şi nici să-i lăsaţi în viaţă, completă Kiet pe un ton alb.

Loran se întoarse şi o luă spre câmpul înghiţit încet de vâlvătaia amurgului. Ceilalţi îl urmară.

Pe Kiet nu-l mai văzură vreodată.

RODICA BRETIN

Absolventă a Facultăţii de Tehnologie a Construcţiilor de Maşini de la Universitatea din Braşov, Rodica Bretin (născută în acelaşi oraş, la 6 noiembrie 1958) confirmă „inginerismul” prin care „noul val” al anilor ’80 a adus în peisajul sf-ului românesc o notă inedită şi specifică. Prezenţă activă în „mişcarea“ sf la începutul anilor ’80 (a condus cenaclurile Antares *din Braşov şi* Universal Fandom *din Bucureşti), Rodica Bretin a participat la numeroase concursuri literare sf printre care cel organizat de revista* Helion *de la Timişoara, unde a obţinut în 1981 o menţiune, pentru povestirea* Accidentul, *iar în 1982 Premiul II, pentru povestirile* Noaptea Sanyasinilor *şi* Efect holografic; *la Consfătuirile anuale pe ţară ale cenaclurilor sf a obţinut, în 1981, la Iaşi, Premiul revistei* Ştiinţă şi tehnică, *pentru povestirea* Oraşul, *iar în 1982, la Sibiu, Premiul revistei* Tribuna *din Cluj-Napoca, pentru povestirea* Cetatea fără trecut; *tot în 1982, la concursul „Avertisment pentru liniştea planetei”, a obţinut Premiul II al revistei* Ştiinţă şi tehnică, *pentru povestirea* Ultimul gdar, *inclusă în antologia de faţă.*

Indecisă între fabulosul feeric, fantasticul propriu-zis, Science fantasy *şi* Science fiction, *Rodica Bretin pare a urma, în cele două volume publicate până acum* – Efect holografic *(1985) şi* Şoimul alb *(1988)* – o *evoluţie inversă ordinii enumerării acestor opţiuni, egal îndreptăţite şi legitime toate, bineînţeles. Plăcerea de a fantaza liber, fără a se supune necesarei constrângeri pe care stringența logică a extrapolării unei idei sf o implică prin definiţie, era vizibilă încă în primul volum, ca şi pasta densă a culorii în care apar scăldate peisajele imaginare pe care un abundent debit imaginativ le alimentează. Consecinţă inevitabilă – culoarea „îneacă“ desenul, descripţia frânează naraţia, încetinind-o până la a o stopa într-un moment pur static. Aşa se întâmplă, de exemplu, în piesa care dă titlul volumului* Efect holografic, *altfel o ingenioasă variaţiune în registru sf pe tema intrării pictorului în tabloul pictat, sau, în speţă aici, a intrării privitorului în tabloul privit* – o *„clasică“ figurare a accesului la cea de-a patra dimensiune spaţială. Excelent ca posibil debut al unei naraţiuni, care însă nu mai urmează,* Efect holografic *anunţă, dar concomitent şi suspendă,*

o desfăşurare epică ce abia în acel moment, după ultimul cuvânt al textului, ar fi putut urma să înceapă.

Ceea ce nu se mai întâmplă însă cu povestirea Ultimul gdar *(ne-inclusă, din raţiuni de neînţeles, în sumarul volumului de debut al autoarei, povestirea apăruse deja, la acea dată, în* Almanah Anticipaţia 1984, *fiind reluată şi în antologia* Avertisment pentru linişte a planetei, *alcătuită, în 1985, de Constantina Paligora). Ceea ce Isaac Asimov a numit cândva „complexul Frankenstein“ al robotului faţă de omul care l-a creat (parafrază expresă la celebrul „complex Oedip”, pus în evidenţă şi în circulaţie de Sigmund Freud) cunoaşte, de regulă, în* science fiction, o *inextricabilă contaminare prin afinitate electivă cu dialectica – de provenienţă, de această dată, nu freudiană, ci hegeliană – a raporturilor de la stăpân la slugă care se stabilesc între om şi robot, cu insistenţă în special pe momentul, cel mai copios exploatabil literar şi filmic, al revoltei slugii faţă de stăpân, al „emancipării” robotului din condiţia de slugă şi al răsturnării dramatice a raportului stăpân-slugă în favoarea robotului. Iată însă că, într-un stadiu ulterior, într-un ipotetic viitor îndepărtat al galaxiei, apare plauzibilă o nouă răsturnare a situaţiei, printr-o deznădăjduită tentativă de re-emancipare inversă, a omului din condiţia de slugă şi de hăituită victimă, condiţie la care l-au redus chiar propriile sale „unelte perfecte”, fostele-i slugi ajunse între timp fioroşi „stăpâni”.*

Este ipoteza acut imaginată şi alert articulată de Rodica Bretin în Ultimul gdar. *O altă contaminare, o altă confluenţă, nu doar între filosofeme, dar şi între motive* literare *afine („lumea pe dos“ şi „războiul lumilor”), poate fi, de asemenea, descifrată la sursa dinamismului conflictual şi a „nervului“ epic cu care Rodica Bretin ştie, de această dată, vertebra pasta intens colorată a debitului său imaginativ, înzestrare în care excelează.*

ULTIMUL GDAR

În afara singurei mese ocupate, încăperea era pustie. Pentru o bază situată pe una din rutele comerciale principale părea cam bizar. Se vorbea, e drept, despre deschiderea unui coridor spaţio-temporal, dar zvonurile nu fuseseră confirmate. În calitatea sa de consilier metagalactic, Khor Ub Nabor ar fi fost

desigur informat.

Lumina crepusculară atenua contururile, iar în atmosferă descoperise prezenţa unor elemente chimice necunoscute; cantităţi infime însă, pe care organismul său le putea izola şi neutraliza.

Apăruse un tentacul violet, lustruind cu frenezie suprafaţa translucidă a mesei. Inutil ca finalitate, gestul simboliza înalta consideraţie acordată oaspetelui: un duarph beneficia peste tot de protocolul zero. Khor Ub Nabor sorbea încet din băutura oferită de sixian. Absent la ce se petrecea în jur, urmărea reflexele create în paharul de cristal. Se simţea spionat, hăituit, sentimente neîncercate vreodată de un adevărat duarph. Oare bănuiau ceva? Atunci ultima misiune reprezenta un test menit să-l demaşte. Poate îi subestima, dar nu îi credea atât de subtili.

— Un zert lumină pace!

Khor Ub Nabor tresări. Străinul nu cunoştea obiceiurile locului, căci se aşezase fără să-i aştepte încuviinţarea. Figura distoidă, corpul aproape uman, dar cu şase braţe tubulare acoperite cu cili, trădau originea denebiană. Ochiul perfect rotund, colorat puternic în roşu, devenise oranj, trecerea făcându-se printr-o succesiune de nuanţe şi licăriri.

— Servim Entitatea, replică indispus consilierul.

Avusese o scurtă ezitare înainte de a răspunde şi se întreba dacă trecuse neobservată. Denebianul nu venise din întâmplare la masa lui: colierul de sionit era identic cu cel pe care-l purta. Pentru misiune fuseseră aleşi patru raţionali din zone diferite ale metagalaxiei; în calitatea sa oficială, ştia multe despre ceilalţi trei, dar nu şi lumile din care veneau. Acesta trebuia să fie Ur Dip. De ce un denebian?

— Mi s-a cerut să te întâlnesc, duarphule, pentru a-ţi transmite: „Al patrulea se află la Detros.” Îţi spune ceva?

Khor Ub Nabor se decise să tatoneze terenul. Deşi Ur Dip nu părea iniţiat în obiectivul misiunii, un sfert din cât cunoştea despre natura închisă şi perfidă a denebienilor ar fi fost suficient pentru a-l alerta.

— Nu îţi pot da amănunte pentru că nu le cunosc. Instrucţiuni vom primi la bordul navei.

— Ce aşteptăm?

Consilierul întârzie cu răspunsul; fiinţa care intrase în momentul acela putea fi cu greu definită. Îi văzuse, pentru că se

deplasa spre ei într-o plutire lină. Ceva ca o boare îi atinse când se opri în faţa lor; haloul dispăru, devenind vizibil trupul ca un lujer prelung. Se aşeză şi îi salută cu o uşoară înclinare a capului, răceala ochilor imenşi pe masca palidă a feţei contrazicând simulacrul de zâmbet încremenit pe buze.

— N-am întârziat, nu-i aşa?

— Dimpotrivă, Altaza, surâse Khor Ub Nabor.

Sixianul aştepta într-o atitudine îndatoritoare ca noua venită să-şi exprime preferinţa. Ur Dip fusese ignorat fiind un sărman denebian, nu un duarph sau o xyodiartă de pe Achernar.

Iluminaţia sălii se modificase treptat. În centru, mesele fuseseră date la o parte şi un con de lumină marca o arenă improvizată, unde se pregătea ceva, căci murmurul conversaţiilor încetase. Unora le părea interesant genul acesta de spectacol, iar încăperea devenise ticsită. Sub reflector au fost împinşi doi bărbaţi; văzându-i, Khor Ub Nabor nu îşi putuse stăpâni o zvâcnire a braţului în care ţinea băutura şi câteva picături se răspândiră pe masă... Luptătorii se opriseră la mijlocul sălii, în poziţii expectative. Un moment de ezitare din partea unuia, o micşorare a pupilelor celuilalt şi lovitura de pumnal porni fulgerătoare.

...În mintea consilierului reînvie amintirea oamenilor purtaţi pe străzile oraşului în cuşti magnetice, femei şi copii cu priviri rătăcite care îl urmăriseră multă vreme. Erau consideraţi o specie inferioară. Organismele lor primitive, obişnuite să respire o anumită compoziţie atmosferică, nu supravieţuiau transferului în alte medii. Incapabili să-şi adapteze funcţiile biologice, au rămas izolaţi în arealul restrâns al planetei de origine...

Luptătorii ajunseseră la capătul puterilor şi respiraţia le producea un zgomot sacadat. Niciunul nu se cruţase, nu se ferise din calea lamei aducătoare de moarte; dinspre pseronii lipiţi de tâmple pornea comanda de a învinge cu orice preţ. Lupta se transformase într-o încleştare de trupuri.

— Se spune, începu Altaza, c-ar fi fost o populaţie numeroasă, stăpâni ai unei tehnologii avansate. Cu mult înainte ca solul planetei lor să devină radioactiv, trimiteau rachete în lumile stelelor apropiate.

— Prostii, respinse Ur Dip ideea. Pe Terra trăiesc două milioane de oameni, care abia reuşesc să-şi asigure hrana. Planeta e secătuită de resurse.

Altaza nu-i dădu atenţie, ochii ei galbeni fixându-l cu insistenţă pe duarph. „Ca o felină care pândeşte prada”, gândi acesta. Se întrebă cât sau ce anume aflase despre el. Cunoştea bine creaturile cerebrale de pe Achernar: la baza motivaţiilor unei acţiuni stătea un calcul precis, o logică perfectă. Ascultase cu toate simţurile alertate, intuind ameninţarea disimulată de cuvinte.

— O fiinţă născută sub un soare galben nu are şanse de evoluţie. Decăderea civilizaţiei terestre reprezintă o dovadă, insistă Ur Dip.

Altaza îl privi pe denebian de parcă atunci îi observa prezenţa.

— Pentru că n-au reuşit să se ridice la suprema înţelepciune: înţelegerea consecinţelor. În realitate, nu ştim nimic precis despre ei.

— Doar cum pot fi ucişi, remarcă Ur Dip.

— E timpul să mergem, hotărî Altaza ridicându-se. „Denebianul era gata să strice totul”, gândi. „Consilierul bănuieşte ceva şi ar putea da înapoi: nu e încă târziu să-şi recalculeze şansele. Dar n-o va face; cercul-capcană se închide.”

…Când au sosit la punctul de îmbarcare se însera. De-a lungul pistei erau înşirate astronave gigantice, într-o încremenire monolitică, iar deasupra staţionau luminile vehiculelor-escortă.

Un vuiet prelung se propagă prin atmosferă, reverberaţia făcând să vibreze pereţii hangarelor. Ecranele de protecţie intraseră în funcţiune însă, şi câmpul gravific distorsiona contururile. Asoliza o navă… Khor Ub Nabor văzu întâi un punct luminos, apoi, brusc, mii de ace i-au străpuns retina, orbindu-l. Când reuşi să îşi limpezească privirea, nava cobora încet, suspendată deasupra pistei, uriaşă pasăre metalică venită din infinitul vitezelor superluminice.

Simţind o uşoară bătaie pe umăr se întoarse şi întâlni nişte ochi negri, pătrunzători, care îl fixau din spatele vizorului căştii. Uniforma simplă, strânsă pe corpul atletic, purta însemnul castei navigatorilor.

— Consilierul Khor Ub Nabor? Sunt Thy Serg, pilotul dumneavoastră. Vă rog să mă urmaţi.

„Un navigator feydar”, îşi spuse Khor Ub Nabor, recunoscând un dialect din străvechea federaţie Zahras. Thy Serg îi conduse

la un hangar izolat, unde nava se dovedi o piesă de muzeu, de pe vremea când se fabricau motoare fotonice. Pilotul îşi făcea de lucru la comenzi, studiindu-şi pe ascuns pasagerii: xyodiarta era periculoasă, prezenţa ei îl îngheţa. Consilierul purta pe chip *semnul,* nu putea să se înşele. Se înfioră: cine ar îndrăzni să se atingă de un duarph?

După ieşirea în spaţiul cosmic, Khor Ub Nabor viziona cilindrul cu instrucţiuni. Mesajul le cerea să ajungă pe Detros, unde îi aştepta coordonatorul misiunii... Închise ochii şi începu să respire controlat. Dincolo de pereţii navei începea noaptea cosmică. În vremurile când strămoşii săi vedeau în Univers o breşă, o falie spre un mâine incert, cerul exista pentru a-i feri de teroarea viitorului. Erau la un pas de dobândirea unei conştiinţe superioare, dar i-a împiedicat sentimentul apartenenţei la un anumit spaţiu şi timp.

Un şoc violent zgudui nava. În timp ce podeaua se cutremura din nou, Khor Ub Nabor încerca să deblocheze uşa postului de pilotaj. Când reuşi să pătrundă înăuntru, Thy Serg zăcea pe jos – cu braţul drept întins într-o ultimă încercare de a ajunge la tabloul de comandă – iar lângă o placă de protecţie, marcând locul unei spărturi în perete, căzuse un aparat de sudură.

Consilierul fixa indecis comenzile. Se trăgea dintr-un neam de rătăcitori prin spaţiu – când navigaţia nu devenise încă privilegiul castei feydarilor – şi cunoştinţele de astronavigaţie rămăseseră undeva în celulele creierului său: sondând în subconştient, putea ajunge la trecutul care trăia în el, neştiut, sutele de generaţii supravieţuind în memoria speciei.

...Execută manevrele finale: se apropiau de ţinta călătoriei, şi când îşi ridică ochii de pe aparate, relaxându-se după concentrarea din timpul zborului, discul cenuşiu al unui corp ceresc ocupa o treime din hublou. Peisajul planetei îi dădea o senzaţie familiară. Nu fusese niciodată în sistemul Sirius, totuşi cunoştea fiecare crater, fiecare neregularitate a reliefului. Confruntă imaginea reală cu cea păstrată! n memorie, înregistrând schimbările aduse suprafeţei de coliziunile recente cu meteoriţi. Amintirea venea dintr-un spaţiu insondabil, de aceea îl cuprinse o stare confuză de panică. Simţea un imbold irezistibil să fugă, să întoarcă spatele planetei. Jos pândea primejdia, ştia, fiind totodată conştient că se născuse pentru a împlini acolo un legământ care nu era al lui. Viitorul devenise un

zid întunecat. Nu avea de ales: se pregăti de asolizare.

*

— Puţină setha, consiliere?

Zâmbetul Altazei: cald, îmbietor. Îşi apleca lujerul mlădios pentru a turna lichidul în ceşti. Lui Khor Ub Nabor îi reveni în minte avertismentul pilotului Thy Serg, înainte de accident: „Fereşte-te de xyodiartă, te va ucide”!

Înconjuraţi de confortul rafinat al bazei planetare, îl aşteptau pe al patrulea raţional implicat în misiune, care întârzia.

— Iată-l şi pe Het van Karsa, cunoscutul pharolog! exclamă deodată Ur Dip, agitându-şi tuburile în direcţia intrării; ochiul îi căpătase o nuanţă de verde intens.

„Când o să termine cu gafele?” gândi Altaza. Denebianul îşi simţi pântecul crispându-se, durerea devenind insuportabilă. Aruncă o licărire imploratoare spre xyodiartă şi chinul încetă.

— Un zert lumină pace! rosti noul venit, păşind spre mijlocul camerei.

Pelerina metalizată îi atingea carâmbii cizmelor, săltându-se uşor în timpul mersului. Avea ţinuta dreaptă, rigidă, a unuia obişnuit să comande. Ochii puţin oblici – două fante întunecate – nu exprimau nimic, privirea lor glacială trecând peste Ur Dip ca şi cum denebianul n-ar fi existat.

Khor Ub Nabor îşi înfipse unghiile în carne. Veşnică Entitate! Pentru o clipă, crezuse că se priveşte în oglindă. Îi trebuia un efort considerabil ca să-şi păstreze întipărit pe chip zâmbetul calm, destins. „Asta era! Un duarph – autentic – trimis să-l demaşte.” Gândurile îi alergau înnebunite, căutând o cale de ieşire din situaţia imposibilă în care îl atrăsese perfidia xyodiartei. Altaza judecase corect: transformarea lui ar fi convins pe oricine, în afara unui nativ din Eridanus.

Ajungând în dreptul consilierului, Het van Karsa se opri; se lăsase o tăcere apăsătoare. Altaza surâdea, urmărind atentă confruntarea. Cei doi se priviră un moment ce păru nesfârşit: ochii pharologului deveniră violeţi şi Khor Ub Nabor le percepea extensia senzorială sondând în structura intimă a fiinţei sale, coborând la nivelul reacţiilor afective fundamentale. La rândul său pătrunse în conştiinţa celuilalt, dar se retrase imediat, copleşit de o prezenţă totală, dominatoare. Het van Karsa îşi duse mâna dreaptă la piept şi se înclină adânc, cu deferenţă – salutul prin care îl recunoştea duarph. Khor Ub Nabor se înclină

la rândul său, fără să înţeleagă nimic.

Altaza iradia o furie abia stăpânită, dar când van Karsa se întorsese spre ea trăsăturile îi recăpătară ingenuitate şi reuşi să-şi acordeze glasul pe tonurile cele mai dulci:

— Ai îmbătrânit, duarphule. De la ultima noastră întâlnire au trecut… da, zece perioade standard.

Het van Karsa ignoră amabilitatea prea evidentă, iar intensitatea privirii lui nu prevestea nimic bun.

— În schimb tu, Altaza, arăţi minunat, spuse fără inflexiuni. Atunci, pe Wena Varusis, nu-ţi priau radiaţiile.

Xyodiarta zâmbi în silă. Aluzia la planeta aceea o făcuse să se înfioare fără voie.

— Nu ne-ai spus pentru ce ne aflăm aici, încearcă Ur Dip să salveze situaţia.

— Nu cunosc motivele pentru care unii din voi se află aici, replică sec van Karsa, dar doresc să vă arăt ceva interesant… Locul în care vă voi duce nu mai există de multe mii de ani, iar coridorul temporal e foarte îngust. Dacă alunecaţi într-o breşă a hiperspaţiului, nu există cale de întoarcere: v-ar trebui un miliard de perioade pentru a încerca toate variantele şi a reveni în timp real.

…Într-o coordonare perfectă, cei patru raţionali îşi fixară onigramele de sionit pe care comanda duarphului le făcuse să apară.

Întuneric dens, primar; linişte. Ochii nu văd, mâinile nu simt, urechile nu prind sunete, căci pentru o altfel de lume sunt necesare altfel de simţuri. Primele senzaţii fiind vagi, confuze, Khor Ub Nabor încerca să se orienteze prin beznă, rătăcind o durată nedefinită în căutarea unui reper. Vedea trei umbre, dintre care una iradia un sentiment de frică. Denebianul. Trimise o extensie a câmpului său energetic spre acesta, susţinându-l şi stabilizându-i poziţia. Atinse alături o prezenţă – xyodiarta – şi undeva, în faţă, umbra călăuzitoare a duarphului; îi captă emisiile, ancorându-se de ele. Începea să prevadă meandrele drumului. Lumini înşelătoare, apariţii meteorice, săgetau câteodată întunericul, dar se străduia să le ignore, urmând îndeaproape jaloanele fixate de Het van Karsa în labirintul timpului.

La capătul unui coridor traversă o zonă de clarobscur, pătrunzând într-o sală imensă. În centru, suspendat deasupra

dalelor de piatră, se afla un glob sidefiu, a cărui formă era puţin turtită la poli. Mari cilindri transparenţi ocupau restul spaţiului, prin bruma depunerilor de condensare zărindu-se trăsăturile unor fiinţe. Se aflau acolo reprezentanţi ai tuturor raţionalilor din metagalaxie, câte unul sau mai multe exemplare pentru fiecare specie.

Khor Ub Nabor avea intuiţia unui amănunt esenţial pe care îl ignorase. Încercă să-şi dea seama ce anume, dar imaginea începea deja să se destabilizeze.

…Se trezi în camera bazei planetare. Când îşi scoase onigrama, văzu că îi tremurau mâinile.

— Care sunt coordonatele spaţio-temporale? răsună vocea clară a xyodiartei.

Het van Karsa ezită un moment:

— Regret, nu vă pot spune. Trebuia doar să aflăm cine a construit edificiul şi în ce scop.

— Un centru de regenerare? avansă o presupunere Ur Dip.

Duarphul respinse cu un gest energic ideea.

— Să fim serioşi!… Pentru atâta lucru nu ne chemau de la capătul galaxiei.

— Prietene, eşti obosit, se întoarse Altaza spre denebian. Îl fulgeră brusc din ochi: du-te şi odihneşte-te!

Ur Dip se retrase, cerându-şi scuze.

— S-a stabilit starea indivizilor din cilindrii de conservare? întrebă Khor Ub Nabor după plecarea denebianului.

— Sunt bioînvelişurile unor fiinţe vii, spuse pharologul. Conştiinţa e separată de corp, fiind înregistrată pe o unitate informaţională.

Consilierul se gândi câteva clipe intens. Ideea ce i se păruse la început absurdă începea să capete consistenţă.

— Un fel de matriţe, rosti.

— Poftim?

— Modele. Pentru toate fiinţele din metagalaxie.

— Vrei să credem că cineva colecţiona exemplare ale fiinţelor raţionale…

— Nu! Am spus modele, mai precis *primele modele.*

Altaza izbucni într-un râs nervos.

— Îndrăzneşti să insinuezi că *cineva* a creat toate speciile inteligente din Universul nostru?

Khor Ub Nabor o fixă cu o expresie uşor amuzată. Faptul că

xyodiarta îşi pierduse cumpătul nu-l impresiona.

— Ai reprodus exact sensul afirmaţiilor mele.

Întâlni privirea concentrată a lui Het van Karsa.

— De ce crezi asta?

— Denebianul din sală era identic cu Ur Dip, în schimb, xyodiarta părea o copie nereuşită – îi lipseau haloul şi alte calităţi – un model primitiv, care apoi a evoluat spre superba perfecţiune a Altazei.

— Aberaţii! pufni xyodiarta.

— Altaza.

Het van Karsa îi rostise numele cu voce monotonă, totuşi xyodiarta se cutremură.

— Altaza, repetă duarphul, calci una din legile noastre. Ceea ce aspiri tu e prea mult pentru o xyodiartă şi prea puţin pentru…

— Ajunge! Voi tăcea.

În glas îi răsunase teroarea, iar pe obrajii crispaţi într-o mască zâmbitoare bronzul stelei Achernar pălise; prin transparenţa epidermei se vedea reţeaua vinişoarelor albastre, subţiri, sub care Khor Ub Nabor surprinse o încâlceală de fire aurii.

Consilierul deveni încă o dată conştient de aura puterii pe care, sub calmul aparent, personalitatea lui Het van Karsa o degaja. Amintirea primului contact îi stăruia în memorie, nealterată. Atingere fugară, avea tulburătoarea viziune a efluviilor de energie pură, nesfârşit regenerate, unduind în câmpuri clocotitoare de forţă sau zbătându-se sub încătuşarea modelatoare a logicii.

Pharologul se ridică:

— Dacă doriţi să vă odihniţi, camerele v-au fost pregătite. Vom continua – păru să caute cuvântul – cercetările mâine dimineaţă. Entitatea fie cu voi!

…Consilierul făcuse câţiva paşi prin cabină când auzi în spatele lui un declic: mecanismul uşii rulante fusese blocat pe dinafară. Rămase nemişcat, cu simţurile la pândă şi se întrebă – lucid, aproape curios – cum va funcţiona capcana. Ridicându-şi privirea, văzu o mică sferă cenuşie ce se rotea pe traiectorii concentrice, în căutarea ţintei vii pe care era programată să o distrugă. Arma teribilă, adusă din sistemul Deneb, îşi localiza victima după bătăile inimii.

Khor Ub Nabor îşi concentră energia somatică într-un focar unic; în mâna dreaptă se materializă conturul unui disc,

căpătând treptat consistenţă. Strălucirea lui crescu, atingând vibraţia luminii pure, şi începu să pulseze, inducând în eroare senzorii sferei ucigaşe. Consilierul aşeză discul pe masă şi se retrase… Explozia care cutremură cabina îl făcu să îşi piardă echilibrul; se ridicase, când apăru van Karsa, însă acesta nu întrebă nimic, făcându-i semn să-l urmeze:

— Vino, am să-ţi dau altă cameră.

La capătul coridorului aştepta xyodiarta. Mesajul primit din Achernar îi cerea să acţioneze: falsul duarph trebuia eliminat, iar dovezile despre „locul acela“ distruse.

Ur Dip nu se culcase şi, după felul cum îi licărea ochiului, în tonuri tot mai şterse, se aştepta la vizită.

— Ai dat greş. Ştii ce urmează, nu? şuieră Altaza. Priveşte-mă!

Simţea fascinaţia ochilor ei supunându-l, frângându-i voinţa. Durerea sfredelitoare îl făcu să se zvârcolească neputincios. Altaza se opri; dorea să-l pedepsească, nu să-l omoare. Îi întoarse spatele şi ieşi, căci priveliştea trupului scuturat de frisoane o dezgusta.

…După ce se despărţi de Het van Karsa, consilierul se întinse pe patul din cabină şi adormi. Se deşteptă după câteva ceasuri, cu senzaţia clară a unei revelaţii. Pentru prima dată intui taina teribilă ce apăsa – asemeni straturilor geologice – asupra sălii din adâncuri, însă intrările labirintului temporal rămâneau blocate şi se izbea de acelaşi perete impenetrabil. Căile duceau spre o zonă unde începutul şi sfârşitul deveneau învolburările unui sorb uriaş, ce înghiţea materie şi energie. Nu îndrăznea să privească prăpastia fluidă, din adâncurile căreia pândea pericolul autoanulării.

Începea să discearnă ritmuri cunoscute în pulsul neîmblânzit al timpului. Încercând să se orienteze după jaloanele trecerii anterioare, rătăci neajutorat şi orb prin spectrul de posibilităţi, până când se produse o rupere în continuitatea vremii şi alunecă printre pereţii de lumină, redus la stadiul unui simplu foton, a cărui singură menire o reprezenta mişcarea.

…Se afla în interiorul sălii subterane, printre nesfârşitele şiruri de cilindri. Identificând trăsăturile fiecărui grup de raţionali, remarcă în aşezarea lor o anumită logică, o subtilă gradare a calităţilor. Compară bioînvelişurile din cilindrii cu locuitorii actuali ai Universului: unele caractere lipseau altele avuseseră o

evoluţie surprinzătoare. Prezenţa globului turtit la poli îl intriga. Cu precauţie, îşi apropie palma de suprafaţa netedă. Deşi o presimţise, descărcarea energetică se produse înainte de a-şi putea retrage mâna.

…Se cufundă în tărâmul fără margini al nopţii cosmice. Prin întunericul punctat cu palide licăriri de stele se infiltrau acorduri îndepărtate ce creşteau în intensitate, izbucnind în armonii ample, pe măsură ce din abisul galactic răsărea imaginea unei planete albastre… Tulburat, Khor Ub Nabor îşi simţii ochii umezindu-se când văzu derularea reliefului de o varietate irepetabilă: norii albi, plutind în oceanul de azur al atmosferei, crestele munţilor învăluite în ceaţa dimineţii, oglinda sclipitoare a mării. Suprapuse peste holograma purtată de timp peisajul arid al Terrei, în care cenuşiul devenise culoarea dominantă; o planetă condamnată şi o mână de oameni, reduşi la stadiul de primitivism, luptând pentru supravieţuire. Alungă viziunea terifiantă şi totuşi reală. Neregenerat, biocâmpul protector slăbea în intensitate; dădu drumul globului şi alunecă în nefiinţă…

Când îşi reveni, Het van Karsa îi ţinea încheietura mâinii şi o căldură plăcută i se răspândea prin tot corpul.

— Îmi place curajul, gdarule, dar al tău seamănă a imprudenţă.

Khor Ub Nabor se chinuia să zâmbească. Fără intervenţia lui van Karsa ar fi… Cum îi spusese? „Gdarule”. Deci, ştia! Sau dacă nu, aflase sondându-i creierul când fusese inconştient.

— Ai de gând să mă denunţi Consiliului?

— Ce-aş câştiga făcând-o?

Într-adevăr, ce l-ar putea tenta, trăise doar senzaţii posibile numai într-o mie de vieţi… Printre modelele raţionalilor nu descoperise niciun duarph, îşi aminti Khor Ub Nabor. Constatarea – venită cu întârziere – îl contrarie, apoi înţelese.

— Da, confirmă Het van Karsa citindu-i gândul, suntem o rasă mai veche decât a oamenilor.

— Şi ceilalţi?

— Sixieni, denebieni, xyodiarţi… Stăpânii de azi ai metagalaxiei! Glasul duarphului suna batjocoritor. Începutul a fost făcut de încrederea oamenilor în unelte perfecte: maşini biologice capabile să evolueze şi să se reproducă. „Hibrizii” au supravieţuit declinului civilizaţiei care îi crease şi, cum se

puteau adapta oricărui mediu, în câteva milioane de ani au cucerit Universul.

— Ei ştiu adevărul?

— Care adevăr? Că sunt doar nişte maşinării complexe, născocite de oamenii pe care îi dispreţuiesc?! Explică-i prietenei noastre, Altaza, modul cum au ieşit strămoşii ei de pe banda unei uzine înălţate de „primitivii” terrieni... În milioane de ani, au avut suficientă vreme să-şi făurească o istorie. Iar dacă bănuiesc totuşi ceva, vor încerca să distrugă dovezile din sala subterană.

— Pot ajunge acolo? întrebă Khor Ub Nabor, sperând într-un răspuns negativ.

Het van Karsa părea să ezite:

— Tu ai ajuns, dar am citit în tine semnul Entităţii. Chiar dacă nu te-ai născut duarph, ai fost crescut şi antrenat după legile noastre. „Ei” nu stăpânesc bine căile temporale, dar într-o zi o vor face.

— N-ar cuteza să înfrunte un duarph! exclamă Khor Ub Nabor, încercând să se ridice.

— Linişteşte-te! ordonă van Karsa.

Trupul celuilalt se supuse, relaxându-se, înainte ca sensul cuvintelor să ajungă la creier.

— Trebuie să pleci, aici eşti în pericol, reluă duarphul.

— N-am unde să mă duc. Gdaria nu mai există. După atacul xyodiarţilor, supravieţuitorii s-au refugiat pe Shalag, unde mediul ostil a făcut imposibilă adaptarea. Sunt ultimul gdar. În Eridanus am încercat să devin un duarph...

— Şi pot spune că aproape ai reuşit.

Het van Karsa rămase pe gânduri. Modul în care gdarul ştiuse să lupte, să supravieţuiască, impunea respect. Ce fel de fiinţe erau oamenii? Atât de vulnerabili fizic şi totuşi...

— Pentru ce ai riscat acceptând numirea de consilier şi apoi misiunea?

— Ajungând în Consiliu am încercat să opresc vânătoarea de oameni, pustiirea Terrei... Ascultă, duarphule, de ce mă ajuţi?

Chipul lui Het van Karsa se întunecă. Ar fi dorit să-l ajute – deşi, martoră fie Entitatea, nu ştia de ce – dar pentru el nu se mai putea face nimic. De aceea, tresări auzindu-l rostind cuvintele:

— Viaţa mea nu contează atât de mult. Eşti puternic,

duarphule, împiedică nimicirea poporului meu!

Khor Ub Nabor aştepta încordat: nu avea dreptul să-i ceară asta, totuşi o făcuse. Dacă era real ce se spunea despre duarphi – că dirijau dezvoltarea raţionalilor în metagalaxie – atunci o făceau cu discreţie, preferind căile mai lente şi mai sigure, având înţelepciunea să nu facă uz de superioritatea lor evidentă.

— Voi încerca, rosti Het van Karsa şi cuvintele sale valorau cât un jurământ. Pleacă acum, nava mea e pregătită pentru decolare.

Când părăsi camera, desluşi în privirea duarphului milă, sau poate i se păruse. Alerga spre platforma hangarelor, încercând o stare de spirit nouă, de pace şi împăcare cu sine. Dintotdeauna, existenţa i se supusese unui singur ţel, pentru care ştiuse să-şi înfrângă slăbiciunile: acum, învăţase să spere.

— Omule!

Cuvântul şfichiui ca un bici. În primul moment rămase locului, apoi se întoarse încet, căutând să câştige timp. Altaza ţinea îndreptată asupra lui tija unui delurotron, iar Ur Dip blocase retragerea.

— Te înşeli, Altaza, spuse Khor Ub Nabor înaintând către xyodiarta care se dădu înapoi. M-am născut pe Gdaria, planeta-colonie unde v-aţi încercat precizia tirului atomic.

— Un motiv în plus ca să ne urăşti. Credeai că e de-ajuns să furi numele unui duarph pentru a scăpa judecăţii Consiliului?

În mijlocul frazei, Altaza trase, dar fascicolul devie datorită câmpului protector. Khor Ub Nabor se aruncă asupra lui Ur Dip, care se prăbuşi sub lovitură…

Gdarul urcă scările în goană şi ajunse la hangarul de unde drumurile Cosmosului îi erau deschise. Deodată, se opri: cunoştea secretul cilindrilor, iar Consiliul nu putea îngădui răspândirea lui. Vor pulveriza Terra, înlăturând posibilitatea vreunei revolte.

Nava lui van Karsa se afla la câţiva metri. Civilizaţia duarphilor stăpânea timpul şi distanţele, iar legenda despre astronavele lor făcuse înconjurul galaxiei. Cu un asemenea vehicul, patrulele Consiliului nu l-ar ajunge niciodată. O clipă, o singură clipă, ideea îl ispiti.

…Dincolo de cupola transparentă a hangarului, începe Infinitul lumilor libere. Peste toate se suprapuse însă dureros

imaginea Terrei.

Informaţiile din creierul său nu trebuie să ajungă în mâna Consiliului: se concentră, ştergându-le din memorie. Anulă şi câmpul protector.

Aşteptarea nu dură mult, silueta xyodiartei apărând la capătul pistei. Ridică arma şi ochii galbeni nu avură nicio tresărire când fixă declanşatorul, reglând fascicolul la intensitatea medie. Întocmai cum bănuise, aveau nevoie de trupul şi mai ales de creierul său: în secundele de agonie, Altaza spera să-l sondeze.

Urmări degetele fine ale xyodiartei mişcându-se implacabil… O explozie de alb inundă totul în jur şi ceva se rupse în interiorul său. Un mesaj-gând concentră, eliberând, energia sa psihică: „Het van Karsa… nu uita…”

Înainte de a muri, văzu ca prin ceaţă chipul Altazei aplecându-se asupra sa. Şi ultimul gdar se pomeni admirându-i precizia plină de graţie a mişcărilor.

Cu adevărat, îşi spuse cu amară ironie, omul inventase nişte *unelte perfecte.*

MIRCEA LIVIU GOGA

Născut la Craiova, la 9 decembrie 1958, Mircea Liviu Goga este student în ultimul an al Facultăţii de Electrotehnică din oraşul natal şi conducătorul cenaclului sf „Victor Anestin”, care funcţionează în cadrul Casei de Cultură a Studenţilor din acelaşi oraş. A debutat, cu poezie, în revista Flacăra *(1982), fiind apoi prezent cu un grupaj de poezii şi în paginile volumului de debut colectiv* Zboruri lirice *(Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1988); nu are, încă, un volum de debut individual (mă văd silit la nefirescul unei astfel de formulări, pleonastice în fond, din cauza aberantei dar uzitatei practice editoriale a „debuturilor colective“ din anii ’80). A mai publicat în* Almanah Anticipaţia, *în fanzinul sf* Orion *de la Craiova, în revista* Ramuri *din acelaşi oraş, în* Luceafărul *şi* Napoca universitară, *precum şi în diverse antologii şi culegeri colective de* Science fiction. *A obţinut Premiul pentru originalitate la cea de a XII-a Consfătuire anuală pe ţară a cenaclurilor sf (Sibiu, 1982), alte premii fiindu-i atribuite la concursuri zonale („Helion”, Timişoara, 1983; „Henri Coanda”, Craiova, 1985 şi 1987) şi cu alte ocazii.*

Încercarea de a surprinde o fizionomie încă fluidă, nefixată în trăsături ferme, se izbeşte, şi în cazul lui Mircea Liviu Goga, ca şi în cazul celorlalţi tineri autori care n-au apucat încă să publice niciun volum, de dificultatea suplimentară că această fizionomie în schimbare trebuie reconstituită „din fărâme”, din impresii de lectură disparate, fărâmiţate, lipsite de continuitate. Ceea ce, în aceste condiţii, poate fi doar cu aproximaţie întrezărit ca posibilă trăsătură definitorie este, mai întâi, o anumită duritate, o anumită cerbicie sau obstinaţie surdă în exprimarea unei subiectivităţi ireductibile, a cărei forţă nativă se face cu atât mai cert presimţită, cu cât se lasă mai greu domesticită în tiparele standard ale „temelor“ şi „motivelor“ sf consacrate, şi cu cât aceste tipare sunt mai perfect cunoscute şi mai sigur stăpânite. Mircea Liviu Goga dispune de această siguranţă a mâinii în mânuirea tiparelor, pe care, tocmai de aceea, le ştie şi forţa atunci când simte nevoia, le ştie încovoia, deforma, remodela şi ajusta propriilor intenţii şi propriei personalităţi.

La un astfel de tratament este supus, de exemplu, străvechiul motiv literar al „lumii pe dos”, în povestirea Învăţătorul *(din*

antologia Avertisment pentru liniştea planetei, *apărută în 1985 sub redacţia Constantinei Paligora, în colecţia „Fantastic Club“ a Editurii Albatros din Bucureşti). „Lumea pe dos” este, prin definiţie, imaginară, utopică, trimiţând desigur prin ricoşeu la o lume presupus* „reală” *şi unanim cunoscută; iată însă că schema clasică a „lumii pe dos“ se dovedeşte destul de elastică pentru a-şi putea permite să se dispenseze până şi de acest atribut al imaginarului declarat ca atare, definitoriu rămânând însă raportul antipodic între termeni, de care nu se poate dispensa în niciun caz: în povestirea* Învăţătorul, *Mircea Liviu Goga plasează în astfel de raporturi antipodice două lumi, ambele „reale” – o lume primitivă, „naturală“ şi lumea „noastră“ tehnicizată, evoluată „contra naturii“ – raport pe care-l răstoarnă apoi ingenios, rolul de „lume pe dos” trecând pe nesimţite, pe parcursul a numai douăzeci de pagini, de la prima la cea de a doua, lume care, urmându-şi logica sa conflictuală implacabilă, ameninţă să se autodistrugă în cele din urmă, după ce mai întâi o distrusese pe prima.*

Aceeaşi libertate funcţională o manifestă Mircea Liviu Goga şi faţă de faimoasa „fisură în real” a literaturii fantastice tradiţionale, convertită abil într-un „motiv” sf de largă circulaţie, printr-o sui generis *implozie a universului „real” în golurile abia sugerate ale unui imaginar univers paralel, care-l dublează insidios şi-l „înghite” literalmente pe primul. Povestirea este intitulată* Muşuroiul de furnici *şi a apărut în antologia* O planetă numită Anticipaţie, *alcătuită de Alexandru Mironov şi Dan Merişca, şi publicată în 1985 de Editura Junimea din Iaşi. Ţine această povestire – pe care-o puteţi citi în paginile ce urmează – de fantastic ori de* science fiction? *Asistăm, evident, la o spărtură în coerenţa realului, asistăm la o intruziune a insolitului în cotidian prin această „fisură în real”, aşa cum ştim că se întâmplă, prin definiţie, în regim fantastic. Rămâne însă această spărtură ori fisură în real, rămâne această intruziune a insolitului în cotidian refractară la orice posibilă explicaţie raţională, „ştiinţifică”, fie aceasta şi imaginar-ştiinţifică? Ori, dimpotrivă, simulacrul de explicaţie „ştiinţifică“ abia schiţat în text („Vin dintr-o altă dimensiune a spaţiului? Dintr-o lume paralelă?” etc.) este suficient pentru a amorsa acel efect de „suspendare voită a neîncrederii” care, precum spunea cândva Coleridge, „constituie credinţa poetică?”*

Decizia cititorului rămâne, în actul lecturii, suverană.

MUŞUROIUL DE FURNICI

Leonard l-a întâlnit lângă casă. Crescuse acolo peste noapte, dintre frunzele veştede ale toamnei, ca un vulcan în miniatură, care aruncă o fluidă şi vie lavă neagră sau roşie. Neagră sau roşie – Leonard nu-şi dădea seama ce culoare puteau avea fiinţele care ar trăi în adâncurile trunchiului de con, căci nu zărea nici măcar una. Totuşi convins fiind că e vorba de un furnicar, reteză cu un cuţit mare, de bucătărie, vârful micului vulcan. Aşteptă să se întâmple ceva, ceva deosebit, dar din canalul care urca până la suprafaţă nu se arătă nicio furnică. Atunci Leonard începu să reteze în feliuţe subţiri, ca pe un cartof, întregul muşuroi. Dar fie că lucrătoarele se retrăseseră deocamdată mai în adânc, fie că adevăratul muşuroi se afla el însuşi mult în profunzimea solului, Leonard nu reuşi decât să scurme ţărâna, împrăştiind-o până departe. Până la urmă joaca asta îl plictisi. „Probabil canalele se întind, enorme, poate până-n mijlocul pământului, până-n miezul lui arzător. N-am să reuşesc niciodată să le dau de capăt. Şi, la urma urmei, ce rost are?” Leonard privi în sus, către norii plumburii ce se alungeau pe deasupra capului său. „Da, ce rost are? Sunt rău, avea dreptate Alice. Nu trebuie decât să te îndepărtezi o clipă de tine însuţi pentru a înţelege o mulţime de lucruri. Să simţi că eşti o existenţă ratată, un muşuroi de furnici părăsit, că în locul sufletului prin trupul tău se întind doar coridoare lungi, îngrozitor de goale, îngrozitor... Şi nu ştiu cu ce suflet o mai iubesc pe Alice – dacă acest lucru pe care-l simt se poate numi iubire. Dacă se poate numi într-un fel oarecare”. Leonard intră în încăperea cu tavanul jos, din grinzi de stejar. „La ce bun m-aş înşela? — se întrebă. E mai bine să aflu. Să privesc în oglindă”. Leonard atinse încet cristalul rece. Ştia că dincolo de luciul oglinzii se întindea aceeaşi lume. „Şi totuşi vreau să mă înşel. Să mi se pară că dincolo e altfel, că individul care mă priveşte şi-mi seamănă atât de mult nu sunt eu; că există o infinitate de lumi a căror proprietate comună e că mă reflectă – şi că datorită lor, adică interferenţei acestor lumi, eu exist – materia, spiritul, totul datorat unor interferenţe irepetabile”.

Leonard ieşi afară şi merse în grădină. Aici avea încă mult de lucru. Munci până când se făcu amiază şi ar mai fi muncit poate şi după aceea dacă n-ar fi început să plouă. Leonard privi apoi multă vreme pe geam cum muşuroiul de furnici îşi dizolvă treptat versanţii în lichidul murdar ce cădea cu nemiluita.

„Probabil că revederile sunt esenţiale" – îşi spuse el în după-amiaza aceleiaşi zile. După ploaie cerul se mai lumină. Leonard plecă cu puşca prin pădure. Nu ţinea neapărat să vâneze. Lua puşca mai mult pentru a avea motiv de hoinăreală. Trăgea rar şi aproape întotdeauna în vreun animal dăunător. „Fiecare fiinţă e unică. Fiecare lucru. Dar ne place ideea repetabilităţii. Repetabilitatea este secretul tuturor fericirilor şi totodată motivul pentru care trăim atât de puţine clipe fericite. Căci timpul ne poartă drept înainte, lui nu-i pasă de reamintirile noastre. Nici de reamintiri, nici de revederi. Mâine o voi putea revedea pe Alice. Voi fi fericit, mai fericit decât sunt astăzi mergând prin pădurea asta tăcută, pe sub cerul de plumb".

În seara aceea Leonard s-a întors foarte târziu acasă. A încercat să citească o revistă, dar literele îi jucau înaintea ochilor. Oboseala acumulată în pădure îşi făcea efectul. Atunci Leonard hotărî că e mai bine să adoarmă. Adormi şi visă că dormea în fotoliu, cu revista prăbuşită alături. Lumina electrică rămăsese aprinsă, aşa că-şi putea observa bine obrazul slab şi argăsit de soare. Pe când se contempla astfel, simţi deodată nevoia să deschidă gura. O fojgăială insuportabilă îi urca din stomac şi din adâncul plămânilor în gâtlej, apoi strania ţesătură se năpusti în cavitatea sa bucală şi în fosele nazale şi, în sfârşit, obrazul şi barba îi fură invadate de cohorte imense de furnici roşii, sângerii, ce se năpusteau în valuri din nas şi din gură coborând în gheme viermuitoare pe piept, pe haine, rostogolindu-se în sfârşit pe covor şi umplând odaia ai cărei pereţi deveniră în curând roşii şi plini de neliniştea vieţii. Leonard începuse să audă şi un fel de marş straniu, un cântec oribil şi înălţător totodată, ce se revărsa parcă din adâncul plămânilor lui acoperiţi cu milioane de insecte, abia mai putând să respire, şi înţelese că nu era cântat de el, ci de micile vietăţi ce-i umpleau plămânii şi stomacul, căci prea era victorios acel cântec – ori el toată viaţa fusese un învins, un învins iremediabil. Deveni apoi din nou atent la furnicile care umpluseră camera. Oglinda cea mare fusese năpădită de

insecte. Leonard observă că fiecare furnică încearcă să muşte din spatele oglinzii şi că în câteva locuri emailul fusese distrus, insectele ajungând până la stratul de argint din care jupuiau infime fâşii. Şi auzi deodată glasul acela format parcă din milioane de alte glasuri, ca şi când mii de popoare s-ar fi adunat să-i arate un uriaş adevăr pe care, în mod ciudat, nu reuşea să-l desluşească, aşa cum adesea, din cauza ecourilor, într-o gară, nu reuşeşti să înţelegi ce tren se anunţă că va sosi. Apoi multele popoare tăcură, iar furnicile se retraseră din nou în el, lăsând camera tot aşa cum fusese. Doar oglinda devenise o bucată simplă de geam. Şi a trecut destulă vreme până când Leonard a înţeles că nu mai dormea şi că privea îngrozit geamul transparent în care se transformase oglinda.

„Toate lucrurile au o explicaţie – se surprinde gândind Leonard. Poate că furnicile acelea există, dar mult mai posibil e că am visat”. Tuşi. „Nu simt nimic. Am visat. Nu pot trăi în mine miliarde de furnici; da, am visat. Omul – un muşuroi de furnici! Ce caraghios! Azi vine Alice şi o voi iubi. Şi nu va şti niciodată că a fost iubită de un muşuroi de furnici. Doamne, ce gânduri groteşti! Teama de cele ce s-au întâmplat, sau teama de cele ce nu se pot întâmpla? Fantome, suntem plini de fantome – în fond, simple restructurări ale propriilor noastre fiinţe. Ca într-o uriaşă sală cu oglinzi, ca un castel, ca o lume de oglinzi. Nespus de grotesc şi de caraghios. Şi tocmai azi când trebuie să vină Alice”.

Femeia sosi pe la amiază. O întâmpină sărutând-o pătimaş, frământându-i umerii cu o fervoare ce-l surprinse în primul rând pe el.

— Am venit – spuse Alice, apoi nu mai spuse nimic până seara. A fost o vreme nemaipomenită în care Leonard a simţit cum i se risipesc una câte una temerile. A culcat-o pe Alice lângă el şi au făcut dragoste, lăsând ca aerul rece al serii să-i înconjoare ca o platoşă, apărându-i pentru totdeauna de nevoia de a se privi în oglindă. Apoi şi ea şi Leonard au adormit, iar Leonard a visat că dormea alături de Alice. Şi deodată şi-a simţit plămânii şi gâtul năpădite de o fojgăială greţoasă. A trebuit să deschidă iar gura. Pe acolo ţâşniră primele valuri de insecte, apoi şi nasul i se lărgi sub presiunea insectelor ce năvăleau din adâncurile lui. Furnicile rubinii umplură camera, acoperiră patul

şi, în sfârşit, o descoperiră şi pe Alice, iar Leonard observă îngrozit cum femeia se mişcă, deschide ochii şi începe să ţipe, iar el nu poate să se trezească, nu poate să oprească insectele care o târăsc implacabile spre el, spre gura lui deschisă, în care Alice pătrunde – dar cum! cum? - pătrunde din ce în ce mai adânc, ţipând şi împotrivindu-se zadarnic. Şi, o dată cu Alice, tot imperiul furnicilor se retrage din cameră, intră din nou în plămâni, în stomac, dizolvându-se apoi în sânge – altfel cum se explică faptul că, iată el urlă, în sfârşit treaz, şi ţine o furnică roşie între degete, o striveşte şi urlă, încercând să cheme un *ceva* care deja nu mai există, în timp ce aşternutul gol mai păstrează imprimat conturul trupului, atât de drag, al Alicei?

„Pentru că – gândi Leonard – aceste furnici nu sunt simple furnici. Ele şi-au construit în mine o lume deosebită, un castel. Da, asta au construit: un castel de oglinzi. Pentru ca ele să trăiască dincolo, în celălalt univers, dincolo de apele oglinzilor, iar noaptea să irupă în universul meu, distrugând lucrurile dragi fiinţei mele, luându-le de cealaltă parte a oglinzii, undeva, în mine. În mine sau la ani lumină distanţă: totuna. Vin dintr-o altă dimensiune a spaţiului? Dintr-o lume paralelă? Ei bine, ce-mi pasă? Nu trebuie să le mai ofer nimic. Poate aşa, crezând că în afara oglinzii şi a Alicei nu mai există nimic important în această lume, vor pleca, se vor retrage definitiv din mine. Dar vai, oare n-am spus un adevăr prea mare? Pentru că m-aş putea întreba: ce-mi mai rămâne acum, când Alice nu mai este? Nu mai este? — reveni Leonard. Asta nu se poate. Ea a rămas intactă, acolo, în mine. Trăieşte – e absolut sigur!” Leonard se izbi cu palma peste piept. „Aici. Sau poate aici. Unde-o fi intrarea în lumea lor blestemată? Ei, cei de dincolo de oglindă... sună pompos. Mai bine: ei, cei din noi. Sună adevărat”.

Leonard fugi. Plecă spre est, ajungând repede la graniţa deşertului. Şi-a ridicat apoi cortul într-un loc complet pustiu. Pe o rază de câţiva kilometri, singura ridicătură mai acătării era prea plinul său trup şi, singura plantă, floarea pe care o purta la butonieră.

„Ştiu ce să le cer – îşi zise Leonard. Să mi-o redea. Şi să plece – să dispară definitiv. Nu le vreau; m-am blestemat”. Ceva vibră în el când gândi asta.

Seara, Leonard se întinse pe nisipul cald. Adormi şi visă că dormea pe nisipul cald al deşertului. Apoi gura îi fu năpădită de

furnici, care se repeziră afară spre lumina lunii, înecându-l aproape. Valul sângeriu şi usturător îi năvăli din nas şi din gură. Umplu împrejurimile. Leonard vru să vorbească, să încerce să ceară ceea ce-şi propusese, dar faringele îi era blocat de torentul de insecte. Şi furnicile colindară mult timp nisipurile, în timp ce Leonard le urmărea surâzător şi din ce în ce mai convins de faptul că, începând din acea noapte, va scăpa într-adevăr de ele. Dar micile fiinţe îl înconjurară, iar Leonard le simţi deodată cum îl apucă şi îl împing către propria-i gură, nepăsătoare la zvârcolirile lui şi la mormăiturile ce se doreau a fi strigăte. Şi Leonard înţelese brusc că, într-adevăr, aceasta e ultima lui noapte pe Pământ, că va fi întors pe dos împreună cu întreg spaţiul dimprejurul lui, aidoma unei mănuşi, pe coordonatele unei dimensiuni străine şi fantastice, iar dacă în cele din urmă nu mai încercă să se opună, o făcu doar pentru că-i trecu prin minte gândul acela ciudat, acelaşi care-l mai încercase în ultimele zile: reîntâlnirea te poate face fericit.

Şi Leonard se prăbuşi în el însuşi, aşteptând să-şi reîntâlnească femeia.

OVIDIU PECICAN

Născut la Arad, la 8 ianuarie 1959, Ovidiu Pecican a absolvit în 1978 Liceul „Miron Constantinescu“ din oraşul natal şi în 1985 Facultatea de Istorie-Filosofie a Universităţii din Cluj-Napoca, fiind în prezent profesor de istorie la Liceul Agro-Industrial din oraşul Lipova, judeţul Arad. A debutat, cu schiţa umoristică Ca să vezi! *în ziarul arădean Flacăra roşie* (8 iulie 1978). *Editorial, a debutat, s-ar putea spune, doar pe jumătate, în sistemul hibrid al „debuturilor colective“ practicat de editurile noastre în anii ’80: într-un astfel de volum de debut colectiv,* Gustul livezii, *publicat în 1985 de Editura Facla din Timişoara, Ovidiu Pecican figurează cu o memorabilă nuvelă fantastică,* Vânătorul de umbre. *Debutul „întreg“ s-a produs la Editura Dacia din Cluj cu romanul* Eu şi maimuţa mea. *Pe parcursul unui singur deceniu, el a semnat aproximativ 120 de titluri (proză, poezie, teatru, eseu, teorie şi critică literară, studii de istorie, traduceri, interviuri, diverse articole) în paginile unor publicaţii de la Timişoara* (Paradox, Helion, Biblioteca Nova, Forum studenţesc, Orizont), *de la Arad* (Flacăra roşie, Aradul literar, Viaţa literar-artistică), *de la Cluj-Napoca* (Echinox, Napoca universitară, Tribuna, Steaua), *în* Familia *de la Oradea, în* Vatra *de la Târgu Mureş, în* Cronica *de la Iaşi, în* Contemporanul *şi* Viaţa studenţească *de la Bucureşti ş.a.m.d. De altfel, în anii studenţiei a fost redactor la* Napoca universitară *(1981–1982) şi la* Echinox *(1982–1985).*

Ovidiu Pecican este membru fondator al cenaclurilor sf Alphaville *(Arad, 1980),* Aergistal *şi* Victor Papilian *(Cluj-Napoca, 1982, respectiv 1983). Este deţinătorul a numeroase premii şi distincţii literare, dintre care se cer amintite aici doar cele obţinute la concursuri de* Science fiction: *premiul I la concursul organizat de revista sf* Helion *de la Timişoara, în 1981, pentru povestirea* In a gadda da vida *(titlu preluat din refrenul unei melodii portugheze la modă într-o vreme); menţiune şi premiul special al C.U.A.S.C. Iaşi la cea de-a XI-a Consfătuire anuală pe ţară a cenaclurilor sf (Iaşi, 1981), pentru povestirea* Amnezia de siguranţă.

Neastâmpărul intelectual hrănit de bulimia erudiţiei, o trează receptivitate la nou grefată pe o indecisă încă disponibilitate, o

vie mobilitate de spirit ca substrat şi suport pentru un proteic gust al ineditului şi al experimentului în direcţii aparent divergente (tentaţii şi tentative în teatru, film, radio, de exemplu, dar şi exegeză istorică sau literară de tip universitar) – iată câteva posibile linii de contur ale unei fizionomii încă în schimbare, pe care manifestările de până acum ale lui Ovidiu Pecican le lasă să se întrevadă, deocamdată. În aria sf – aceeaşi disponibilitate pentru experiment, aceeaşi dezinhibare epatantă şi acelaşi gust extravagant: astfel, în colaborare cu Alexandru Pecican (vărul său, autor de povestiri sf, şi el), Ovidiu Pecican a scris libretul primelor două „opere rock sf“ româneşti, pe muzică de Constantin Császár: Expediţie în Crocobauritania *şi* Razzar. *Personal, spun drept că nu am nici măcar cea mai vagă idee cam ce poate fi o „operă rock sf”, întrucât, cu părere de rău, nu m-am nimerit pe lungimea de undă a postului de radio Cluj, şi nici pe aceea a programului III al postului de radio Bucureşti, în ziua şi la ora când, în cadrul emisiunii lui Dan Ursuleanu „Exploratorii lumii de mâine”, aceste „opere rock sf“ au fost difuzate (parţial). Un început de „serial“ intitulat* Razzar (Istoria secretă a copilăriei) *semnaseră însă Alexandru şi Ovidiu Pecican în câteva numere consecutive (mai-septembrie 1984) ale revistei* Vatra *de la Târgu Mureş. Debutând aparent ca un basm, feeric şi idilic,* Razzar *ajunge apoi repede la necesarul ferment conflictual în măsură a ţine trează promisiunea acelui eminamente epic „va urma”, pe care un abundent debit imaginativ şi un captivant dar al povestirii îl alimentează din belşug.*

Farmec retro *al istorisirii, simţ al pitorescului, bogată paletă coloristică: sunt calităţi – înnăscute, dar şi exersate la „şcoala” povestirii româneşti tradiţionale – pe care le regăsim şi în mai-sus-amintita nuvelă fantastică* Vânzătorul de umbre, *precum şi în scurta povestire reţinută pentru antologia de faţă,* Peştii *(apărută în 1985, în revista* Paradox *de la Timişoara). Regăsim, de asemenea, în amândouă, şi o altă predilecţie a lui Ovidiu Pecican: nervurile mitice care împânzesc textura unei fabulaţii personale, genuine, conferindu-i vaste spaţii de rezonanţă semantică. Provenienţa acestor aluviuni mitice poate fi foarte diversă: în* Vânzătorul de umbre, *de exemplu, este transpus în registru fantastic „cult“ un eres folcloric (pe vremea „zaverei“ lui Tudor Vladimirescu, un enigmatic profesionist al magiei*

indigene „fură“ umbra ultimului domnitor fanariot din Valahia, măsurându-i conturul cu un fir de mătase roşie, fir care, îngropat la temelia unei biserici în construcţie, îl va „trage“ sub pământ, după câteva zile, pe însuşi domnitorul a cărui umbră o furase).

În povestirea Peştii, *reminiscenţa biblică din subtext beneficiază, în text, de aceeaşi vie paletă coloristică şi de acelaşi învăluitor farmec narativ. Este curentă, în* science fiction, *transpunerea şi parafrazarea, în registru specific sf, a unor vechi mituri care prezintă, în însăşi configuraţia lor originară, predispoziţii la această „convertire“ literară. Preferinţa merge, în majoritatea cazurilor, spre „motive“ mitologice, greco-latine, dar de un tratament similar pot beneficia şi motivele de provenienţă biblică, iudeo-creştină, cazul cel mai cunoscut fiind „paleoastronautizarea”* Bibliei, *în special a* Vechiului Testament. *Iată însă, în povestirea ce urmează, un caz ceva mai aparte, a cărui originalitate nu se reduce la preferinţa pentru evangheliile* Noului Testament, *ci se extinde chiar asupra statutului însuşi al „convertirii“ în cauză: avem de-a face, oare, cu o „fisură în real“ de tip propriu-zis fantastic, care mizează totul pe sugestie şi conotaţie, dispensându-se de orice denotaţie, nepermiţând, adică, din principiu, o explicaţie raţională, „ştiinţifică”? ori, dimpotrivă, o astfel de explicaţie (eventualitatea unei mutaţii genetice, să zicem) nu numai că este posibilă, nu numai că este permisă, dar este chiar necesară pentru a ne permite să gustăm adevărata savoare, inedită şi incitantă, a condimentului sf oferit?*

Lăsând astfel de întrebări suspendate în indecizie şi ambiguitate, evitând un răspuns ferm şi univoc, autorul evită implicit eroarea de tact şi de gust de a răpi cititorului plăcerea de a-şi răspunde singur, de-a căuta şi de-a găsi singur ceea ce caută.

PEŞTII

Vara asta mi-am petrecut concediul în Deltă. Am ales anume un sat de pescari, departe de tumultul turistic al traseului consacrat. Satul se cheamă Horofca şi e aşezat pe unul din grindurile înconjurate de apă şi stuf care fac faima zonei.

Bărbaţii sunt mărunţi şi îndesaţi, cu bărbi impresionante, dar prietenoşi atunci când ajung să se convingă că venirea ta nu va tulbura aşezarea hotărnicită a lucrurilor. Femeile sunt chircite şi tăcute, bând laolaltă cu bărbaţii spirt sau rachiu – ce se găseşte.

În acest decor oarecum exotic pentru cei amatori de asemenea ingrediente l-am cunoscut pe Erik Watherlee, conte ereditar de Mercya, bărbat cam la şaizeci de ani, roşcat, deloc jenat de izul uşor desuet al titlului său nobiliar. De altfel, el însuşi glumea pe seama emfazei intrinseci a cărţii sale de vizită. Pe amândoi ne-a adus aici, pare-se, nevoia egală de singurătate şi, nu mai puţin, pasiunea imposibil de stăvilit pentru pescuit.

Întâlnirile, fugare la început – incidental bărcile noastre se întâlneau uneori pe acelaşi canal plin cu nuferi –, s-au prelungit mai pe urmă, în timpul meselor de seară de la cherhana. Contele vădea un gust greu de bănuit la un britanic sută la sută cum era domnia-sa pentru mămăliguţă, mai ales că aceasta se potrivea de minune cu saramura de peşte pregătită cum numai pescarii noştri din sat o ştiau pregăti. Deşi îndeobşte ursuz, m-am apropiat cu destulă uşurinţă de omul acesta curios. Poate pentru că, în raport cu sătenii, amândoi eram aproape la fel de străini. În plus, e drept, la aceasta a contribuit şi faptul că în liceu am avut privilegiul de a învăţa limba engleză cu un profesor care-şi iubea meseria. Îl ajutam pe Erik Watherlee să-şi exprime satisfacţia ori mirările privitor la minunăţiile Deltei.

Dar – destul cu introducerile care, oricât de scurte, păcătuiesc întotdeauna prin lungimea lor. Ceea ce aveam de gând să vă povestesc e o întâmplare relatată mie tocmai de acest gentleman şi al cărei erou a fost chiar domnia-sa. Am ascultat-o în preajma unui foc, seara, adică exact aşa cum se cuvine, şi pot spune că engleza corectă şi sintetică a contelui n-a spulberat nimic din savoarea ei.

Cu vreo zece ani în urmă Erik Watherlee era încă unul din stâlpii „British Travel Agency“-ului, ceea ce-i prilejuia călătorii în cele mai depărtate locuri de pe pământ. La data aceea Extremul Orient, ori micile arhipelaguri din Pacific nu mai reprezentau o terra incognita pentru el. În anul acela însă, agenţia de turism britanica îl trimisese ca reprezentant al ei într-o chestiune oarecare în Israel. Pentru conte nici această ţară nu aducea un peisaj total nou. Anterior vizitase cetăţile cruciaţilor, călătorise de-a lungul Iordanului şi s-ar fi putut spune că ştia bine chiar

Ierusalimul. Deşi, după propria-i mărturisire, l-ar fi bucurat mai mult o delegaţie în Finlanda – după zăpezile căreia tânjea –, Watherlee nu îşi pierdu buna dispoziţie şi hotărî să facă o mică croazieră pe Marea Galileii, întindere de ape cu atâtea rezonanţe mitologice… După ce puse la punct chestiunea pentru care fusese trimis, închirie un yacht de mărime rezonabilă, plăti nişte oameni de prin partea locului – pescari din tată în fiu – şi porni la drum. „La drum“ e un fel de-a spune. În fapt, navigă mai pe lângă coastă, mai în larg pe valuri, dând frâu liber pasiunii sale pentru pescuit.

A doua zi pe la orele cinci după-amiază cerul se acoperi însă de nori negri, purtători de furtună. Convocându-i pe oamenii săi la o scurtă discuţie, află de la aceştia că, deşi furtunile pe măre sunt periculoase totuşi sunt unii pescari ce obişnuiesc să pornească în larg cu năvodurile tocmai pe o atare vreme. La „de ce“-ul lui Watherlee, ei răspunseseră că circula printre oameni o credinţă – nedezminţită de fapte, ziceau – după care cei ce pescuiau pe furtună prindeau cei mai frumoşi şi cei mai mulţi peşti. Contele se interesă dacă printre cei prezenţi pe puntea yacht-ului se afla vreunul care credea în valabilitatea acestei tradiţii orale. Practic, credeau cu toţii. Atunci contele se hotărî să rămână în larg şi să se întoarcă abia după furtună, cu o pradă bogată.

Aşa debută cea mai grozavă partidă de pescuit la care – zicea contele – a luat parte vreodată. Pe o ploaie cu ciubărul, cu puntea măturată de rafale, cu însuşi yacht-ul purtat ca o coajă de nucă pe crestele înspumate, dar animaţi de entuziasmul descoperirii curajului reciproc, Erik Watherlee şi oamenii săi făcură treabă bună. Pe lângă vreo patru exemplare uriaşe al căror nume contele mi l-a desluşit dar care, din păcate, nu şi-au găsit un loc stabil în memoria mea capricioasă, năvodurile se îngreunară de peşte. Datorită manevrelor dificile fu o adevărată caznă pentru ei să urce încărcătura la bord. Watherlee trebui să pună el însuşi mâna şi să tragă de frânghiile ude, dar cu ce satisfacţie!

Într-un târziu, când greutatea peştelui risca să aducă neplăceri ambarcaţiunii, se opriră din pescuit şi rămaseră legănându-se pe valuri, aşteptând să se termine furtuna.

Era de-acum seară când norii se Sparseră lăsând să se vadă primele stele. Până să ajungă la ţărm, unde acostară într-un

sătuc din care, întâmplător, se trăgea Isaac, bătrânul de la timonă, se făcu miezul nopţii. Lucrul acesta nu-i împiedică însă pe localnici să le acorde ajutor la descărcarea yacht-ului. Într-o vatră se făcu foc şi, la lumina acestuia, contele împărţi tot peştele pescuit între membrii echipajului său, rezervându-şi pentru sine doar dreptul de a face câteva fotografii alături de grămezile acelea de peşti, alături de pescari, dar mai ales alături de cele patru exemplare uriaşe. Ceea ce probează, dacă mai e nevoie să o spun, sportivitatea bătrânului Watherlee.

A doua zi dimineaţa, în coliba în care, legănaţi de hamace trainice, dormiseră, se încinse un adevărat târg, oamenii nepierzând ocazia de a-şi vinde fiecare partea celor doritori, transformând-o astfel în bani lichizi.

Dejunul constă într-o masă frugală – pe bază de peşte, cum altfel?! — după care Erik Watherlee, perfect satisfăcut de rezultatele călătoriei sale, se pregăti de plecare. O maşină urma să-l ducă până în cel mai apropiat oraş, o alta de acolo în capitală, iar până la Londra – avionul.

La despărţire, timonierul Isaac veni să-i mulţumească în numele tuturor pentru dublul câştig prilejuit de generozitatea sa (căci în afară de peşte mai primiseră şi banii pentru serviciul pe yacht), rugându-l totodată să primească, în semn de aducere aminte, şi doi peşti roşiatici ai căror solzi irizau într-un mod foarte plăcut ochiului. Watherlee îşi mărturisi uimirea de a nu fi văzut până atunci alţi peşti din acea specie. „E o specie aproape dispărută pentru noi”, spuse Isaac, „în sensul că se lasă prinşi foarte rar, trăind mai mult în adâncuri. Noi le spunem «peşti fără vârstă». Vă veţi explica singur de la ce li se trage numele.” Contele îi strânse mâna, după care, urcând în maşină, îşi urmă planul de călătorie stabilit, fără abatere.

Ajuns acasă în seara aceleiaşi, zile dădu bucătăresei cei doi peşti să-i pregătească pentru cină. Zis şi făcut. Mâncând, constată gustul plăcut al cărnii lor, precum şi modul necomplicat în care se desprindea carnea de pe oase. Şi, pentru că scheletul peştilor rămase întreg în farfurie, datorită şi rarităţii exemplarelor, contele se gândi să pună oasele la uscat şi să le păstreze. Drept care dădu dispoziţii în acest sens.

Ziua următoare, bucătăreasa se înfiinţă la dânsul relatându-i că, deşi era sigură că de cu Seară lăsase cele două schelete pe pervazul geamului de la bucătărie, totuşi în acea dimineaţă

găsise în locul lor alţi doi peşti, întocmai cu cei din ajun. Deci, dacă domnul conte voia să glumească pe seama ei, îl anunţa că gluma reuşise şi-l întreba: intenţionează oare să prânzească tot peşte?

Erik Watherlee, neîncrezător, merse să se convingă. Într-adevăr, în bucătărie găsi doi peşti aidoma celor din ziua precedentă. Ba mai mult… erau aceiaşi.

De atunci au trecut zece ani. La o serată dată în cinstea majoratului nepoatei sale, contele de Mercya servi cu carne din cei doi peşti peste şaizeci de persoane.

I-am văzut şi eu – contele îi poartă peste tot cu sine, ca pe o adevărată comoară. Roşul lor, sclipitor în lumina soarelui, nu-i deosebea prea mult de ceilalţi peşti ce alcătuiau o grămăjoară lângă ustensilele de pescuit ale lui Erik Watherlee.

ADDENDA

MIHAIL IONESCU

Figura lui Mihail Ionescu intrase în legendă încă din timpul vieţii lui. O legendă vehiculată oral – ca orice legendă în stadiul ei incipient – trecută din gură în gură în rândurile comunităţii quasi-închise a fan*-ilor sf din România, o legendă axată în special pe pasiunea fanatică, nepăsătoare la orice sacrificii, financiare ori existenţiale, cu care Mihail Ionescu îşi procura şi colecţiona cărţi de* Science fiction, *atât de rare şi greu de procurat, cele mai multe în limba engleză, dar nu puţine în limbi necunoscute colecţionarului, cărţi ce se adunaseră, citite ori necitite, într-o bibliotecă-fetiş cum nu mai avea nimeni în România şi care, prin succesive contaminări orale de tip folcloric, îşi sporea încă dimensiunile-i fabuloase.*

Consumată şi încheiată rapid sub ochii colegilor săi de generaţie, existenţa lui Mihail Ionescu s-a transformat instantaneu în destin odată cu moartea-i subită şi violentă: un destin, un simbol şi chiar un mit – mitul sacrificiului vieţii necesar pe altarul creaţiei, un mit cu adânci rădăcini în subconştientul colectiv şi în conştiinţa culturală a românilor, de la ancestrala legendă folclorică a Meşterului Manole, până la – ei da, revoltaţi-vă esteţi! — până la un Nicolae Labiş, a cărui moarte a fost la vremea ei resimţită ca obscur preţ sacrificial pentru ce-avea să-i urmeze, pentru momentul de renaştere a poeziei româneşti din anii ’60. Tot astfel, în subconştientul fandom*-ului românesc al anilor ’80 s-a instalat convingerea, difuză dar persistentă, că Mihail Ionescu a fost sacrificat ritual de forţa obscură a destinului pentru ca destinul tânărului* science fiction *românesc să aibă asigurat un fundament „sănătos”, să aibă, adică, acoperire nu numai în viaţă, dar şi în moarte.*

Ilustrativ pentru acest spontan proces de mitizare este un reportaj al morţii lui Mihail Ionescu semnat de un scriitor care, aparţinând aceleiaşi generaţii, nu aparţine însă şi aceluiaşi „gen”, sf-ului românesc: în calitate de reporter al revistei Flacăra, *Tudor Octavian surprinde „din exterior”, într-un mod*

obiectiv şi neimplicat, nu lipsit însă de spontană vibraţie simpatetică, o stare de spirit care de atunci n-a încetat să-şi exercite acţiunea catalitică, de ferment.

Dintre puţinele scrieri rămase de la Mihail Ionescu, antologia Alpha – *apărută în 1983 la Editura Scrisul Românesc din Craiova,* sub *îngrijirea lui Alexandru Mironov, Ion Ilie Iosif şi Radu Honga, şi dedicată tocmai memoriei lui Mihail Ionescu – publica, postum, povestirea pe care-o puteţi citi şi în paginile ce urmează.*

OAMENI EXCEPŢIONALI

Colegul Alexandru Mironov de la „Ştiinţă şi tehnică” îmi sugera, prin ianuarie, un articol despre un mecanic de termocentrală din Bulevardul Pantelimon. Deşi n-avea cine ştie ce carte, mecanicul ştia în adâncime câteva limbi străine şi era un fel de autoritate în câmpul literaturii ştiinţifico-fantastice.

„Un tip extraordinar”, mi-a spus Mironov, „ar merita să se scrie despre el. E unul dintre cei mai luminaţi autodidacţi din câţi cunosc. Cât despre biblioteca lui „s.f.” (science-fiction, adică) e unică. Extraordinar e faptul că-l văd toţi în salopetă şi-l socotesc numai mecanic şi că nici el nu pare să-şi dea seama câte parale face. Gândeşte extrem de interesant are o întreagă teorie asupra existenţei, ştie multă fizică, biochimie, astronomie şi altele. După ce stai un timp de vorbă cu el, ai impresia că ştie tot.”

Mi-a dat adresa omului, adăugând că-i „un subiect care-ar merge bine la voi, la «Galeria personalităţilor muncii»” şi că nici nu ne puteam imagina ce surpriză avea să ne producă. L-am asigurat că o să scriem pentru că, într-adevăr, nu întâlneşti în fiecare zi un om de treabă care să se priceapă la atâtea lucruri, din pură pasiune pentru ştiinţă şi, totodată, să-şi vadă inocent de centrala lui termică.

Spre sfârşitul lui martie, Alexandru Mironov îmi aducea aminte de mecanic. „E un personaj”, mi-a spus. „Am mai vorbit şi altora despre el fiindcă, deşi îl cunosc destul de bine, am sentimentul că tocmai ce-i mai important îmi scapă. Un om ieşit din comun. Nu neapărat pentru că vorbeşte mai multe limbi şi are o bibliotecă de referinţă în ce priveşte literatura ştiinţifică-

fantastică. Cred că e nevoie de un prilej favorabil ca să arate de ce-i în stare o astfel de minte. Ce mă nelinişteşte e tocmai modestia lui. Parcă ai lua ceva în mâini, ceva care, pur şi simplu, îţi curge printre degete. Nu poţi scăpa, cunoscându-l, de senzaţia că eşti vinovat, că-ţi cheltuieşti forţele într-un loc în vreme ce esenţialul se petrece într-altul.” „E-n regulă”, i-am spus. „Îl caută, într-o zi, două, Dumitru Eliade. Mi-a zis că ideea îi convine, că ar scrie despre el, şi că e o chestiune numai de timp.”

S-a dovedit a fi, într-adevăr, o chestiune de timp, dar nu în sensul în care socoteam.

„Ştii”, mi-a spus Alexandru Mironov zilele trecute, „îţi vorbisem de un om care era mecanic la o centrală de bloc”. „Sigur”, i-am răspuns. „Scrie Eliade despre el. Are să fie mâine dimineaţă acolo”. „Prea târziu. L-a prins o avalanşă în munţi. Era cu soţia, într-o excursie, cu rucsacurile în spate. Mi-a telefonat ca să-mi spună că nu-i plăcea în niciun chip povestea asta, că era o vreme nenorocită şi că, dacă nu suna prea pretenţios, îşi făcuse testamentul. Numai în ce privea biblioteca, însă. Vorbea despre bibliotecă întocmai ca despre o operă. Nu-i fusese simplu s-o adune, era ceea ce se cheamă o colecţie tematică, vroia – dacă avea să i se întâmple vreun rău – să nu se risipească biblioteca. Era tot ce-l interesa”.

Deci, mecanicul care ştia mai multe limbi şi se pasiona de fizică, biochimie şi astronomie a scris un testament pe numele unui prieten. Mai bine zis, pe numele unui om pasionat de acelaşi gen de cărţi. N-avea, evident, niciun motiv să-şi ia în tragic presimţirile, cu atât mai mult cu cât ştiinţele exacte îi procurau toate argumentele să nu le ia.

Dacă povestea se încheia aici, am fi putut spune, cu înfiorarea aceea a gândului căruia îi dăm greu de capăt: s-a petrecut un om remarcabil.

Extraordinarul a avut loc după ce s-a oprit avalanşa şi de el au cunoştinţă doar câteva persoane. Mecanicul şi soţia lui. Se găseau la o distanţă apreciabilă de cabana unde ar fi aflat ajutor. Dacă ar fi fost găsiţi imediat după accident, femeia era salvată. Bărbatul era frânt tot. Pentru el oricum nu mai exista nicio şansă. Situaţia era astfel că femeia nu era în stare să se mişte iar bărbatul ar fi trebuit să moară pe loc. Un om, cu atâtea rupturi îngrozitoare de oase şi muşchi, câte s-a văzut mai apoi

că păţise el, moare înainte de a şti ce i s-a întâmplat. Astfel spune ştiinţa medicală. Totuşi, bărbatul n-a murit imediat. S-a târât câţiva kilometri, pe drumul către cabană. Cu ce puteri, nimeni n-ar şti s-o spună. Ce voinţe lucrează într-un om, când totul e pierdut? E probabil, spun doctorii, că pentru salvarea soţiei sale a chinuit supraomeneşte omul acesta, trezindu-se din morţi mai multe ceasuri, orbecăind îndârjit noaptea, pe zăpada mocirloasă şi pe pietrele îngheţate. Trebuie câteodată să se petreacă un fapt excepţional ca să înţelegem că excepţional a fost tot ce l-a precedat şi că faptul ieşit din comun e consecinţa unor lucruri cunoscute, de multe ori, de toată lumea. Trebuie adesea să aibă loc o nenorocire ca să zicem că era nevoie să fi intrat, într-un fel sau altul, în viaţa unui om, să-i fi schimbat, prin verb, prin fapt, prin simpatie destinul. Uneori mă întreb dacă nu cumva e o greşeală mai mare decât credem atunci când ne stă în puteri să facem un anumit lucru şi, totuşi, îl neglijăm.

Mă simt obligat să transcriu la finele acestui articol despre mecanicul modest şi savant o ştire scrisă cu corp şase într-o gazetă, acolo unde se tipăresc ştiri îndeobşte puţin citite: „În cadrul Jocurilor internaţionale pentru handicapaţi fizic, desfăşurate la Roma, canadianul Arnold Boldt a trecut peste ştacheta ridicată la 2,04 m”.

Canadianul Arnold Boldt, care a reuşit să sară 2,04 m, o înălţime figurând încă în tabela recordurilor atletice masculine din mai multe ţări, n-are decât un singur picior!

TUDOR OCTAVIAN

Flacăra, anul XXX, nr. 20 (1353), 14 mai 1981

URA!

Mulţimea aplaudă, aclamă, răsună urale. O mână îmi întinde un microfon. Pretutindeni culori, uniforme, zâmbete, flori, ochi strălucitori, femei, copii… Festivitate de primire. Dar în spatele ei ce se ascunde? Ce monstru îşi cască oare fălcile?

„Suntem bucuroşi că te-ai întors!”

Din nou. Ca o sentinţă. Ca un blestem.

Tresar, Sub tălpi, prin peretele străveziu, sclipeşte Casiopeea.

Atunci se vedea la fel. Ca un M cu picioarele obscen desfăcute. Iar el, lipit cu tălpile magnetice de blindajul navei, se

clătina. Ameţit de Spaţiu. Strivit de Stele. Atâtea vise de lumină. Atâta beznă. Ceilalţi doi se îndreptau spre porţiunea fisurată. Nu le ardea de stele. Nu aveau vise. Fantezia lor era strict limitată la sarcinile profesionale. La ordinele primite. Se grăbeau. Greşeala lor a fost că se grăbeau.

Ştiţi ce este o *black-hole?* Sigur că ştiţi. Dar nu ştiţi ce poate face. Ce poate face dintr-un om. Din doi. E ca un glonte. Ca raza laser a unui aparat de sudură cosmică.

Când s-a întors, singur, comandantul i-a spus: „Suntem bucuroşi că te-ai întors!” Aşa era regulamentar să-i spună. Apoi l-a trecut în registrul de bord ca: „… avansat la gradul…” Pentru eroism. Iar ceilalţi? La fel de eroi. Post-mortem. Citaţi în Ordinul de zi de către comandant. Ordin de zi. O lacrimă velină în amintirea unor dispăruţi. Comandantul. Cel care părăseşte ultimul corabia. Întotdeauna va exista un comandant. Un comandant care va ordona. Iar tu, cel obligat să execuţi. Dar dacă ai rămâne ultimul pe navă?

Aveam în nări mirosul morţii. Moartea miroase a carne arsă.

Dinspre cel cu discursul de primire vine un iz dulceag. Greţos.

Acolo, în zare, miroase a câmpie înrourată. Foşnesc păduri. Mă clatin, alunec spre prezent, sunt cât pe aci să fiu atent şi să mă emoţionez. Să uit. Să iert. Mă redresez la timp. Aminteşte-ţi!

Nici clipele de fericire nu ni le amintim. O sărutare, un moment de triumf, liniştea unei seri, toropeala unei amieze… Uneori nici nu ştim că suntem fericiţi şi ne dăm seama după. Mult prea târziu.

Pentru a afla când ai fost fericit trebuie să alături nişte momente, pe cât posibil, diferite. Umilinţă şi măreţie. Individ şi societate. Fericirea se obţine prin comparaţie.

…zăcea pe patul din celulă. Fusese prins după ce pătrunsese prin efracţie în biroul „Destine Personale”. Ştia ce îl aşteaptă. Când societatea e în criză de eroi şi infractorii sunt folositori. „Curiozitatea, deşi e semn de inteligenţă, sau poate tocmai de aceea, se plăteşte. Scump. Toţi suntem nevinovaţi”, i-a spus cel de care depindea atunci totul, „dar unii sunt mai nevinovaţi decât alţii. Depinde din ce punct de vedere priveşti situaţia. Cumpăna Justiţiei se înclină sub apăsarea braţului de fier al Necesităţii”, recitase el melodramatic. Un slujbaş oarecare, ce-şi permitea luxul de a face filosofie. Din unghiul lui Obtuz. Şi de a-i decide soarta. Pe baza instrucţiunilor, bineînţeles. De sus.

Confidenţiale. Pe tavanul celulei alunecau umbre ca nişte amintiri. Nu reuşise să facă nimic în viaţă. Nimic din ceea ce dorise. Poate acum… Întins pe spate făcea calm inventarul a ceea ce lăsa în urmă. Vise. Proiecte nerealizate. Iluzia unei iubiri. O mamă bolnavă, bătrână şi singură. Pentru ea se simţea trist. Mai poate fi cineva vreodată fericit după astfel de clipe?

— „… umanitatea are nevoie de voi. De eroismul vostru. Vă vom fi alături cu gândurile noastre”. Aşa le-au spus la despărţire. Jos, în faţa tribunei, unii plângeau. Era entuziasmat. Suprema speranţă a planetei! Solul Omenirii! Jurase. În gând şi cu glas tare. Şi toţi membrii echipajului jurau alături de el. Vocile lor se ridicau aspre în văzduh, făcând să foşnească moale mătasea drapelelor. Şi alungând cântecele păsărilor. Inima îi era o flacără. O torţă ce se jertfea în numele Omului. O trâmbiţă sunând atacul, Victorioasă. Totul pentru oameni! îi venea să plângă. Era fericit prin măreţia jertfei sale.

Deci, o comparaţie între umilinţa unei celule şi măreţia unei tribune, între o bucată de gresie şi un balon de săpun. O clipă falsă şi un moment adevărat. De ce alegem adevărul? De ce tristeţea? Toate festivităţile sunt false. Fiindcă sunt înscenate. Pregătite din vreme. Şi entuziasmele. Învăţate pe de rost ca nişte roluri. Şi pasiunile. Sentimentele sunt injectate sau se iau pe cale bucală sub formă de pastile. Cu puţină apă. Nu multă, ca să nu se dilueze sentimentul. A se evita consumul băuturilor alcoolice. Pot produce mixturi periculoase. Fiecare cui din lemnul tribunei scrâşneşte înverşunarea tâmplarului. Fiecare adjectiv plânge servilismul reporterului. Fiecare zâmbet muşcă. Fiecare aclamaţie înjură.

Şi, chiar dacă şi-ar aminti toate clipele fericite, toate suspinele, toate îmbrăţişările şi mângâierile, mai rămân atâtea altele pe care niciodată nu şi le va aminti. Şi atâtea pe care ar dori să le uite. Clipe de îndoială, de nehotărâre.

Jur-împrejur era pustiu. Doar urmele întipărite în nisip, un nisip negricios ca praful de puşcă. Şi urmele parcă strigau. Îl rugau să mai stea. Trecuseră două zile. Şi instrucţiunile spuneau dur: nu depăşi o zi! Iar Baza îl soma: întoarce-te! Întoarce-te! A declanşat plecarea. Apoi, de sus, de la cincizeci de metri, de la o sută, dincolo de norii de praf învolburaţi de jetul propulsor, l-a văzut. Venea fugind. Gesticula. Poate ţipa. S-a împiedicat şi a căzut. Plângea. Nu se putea face nimic. Privea în jos, punctul

acela care fusese om, un bun tovarăş, şi care devenea o amintire. Tristă. Cele mai multe dintre amintiri sunt triste. De ce nu s-a întors? De ce nu s-a catapultat? De ce n-a izolat circuitul de securitate şi nu a distrus indicatorul acela blestemat care parcă striga: combustibilul e pe sfârşite, fugi, grăbeşte-te, încă cincisprezece la sută, încă unsprezece, opt… Să fi rămas amândoi. Ce repede cedează camaraderia în faţa instinctului de conservare. Întoarcerea însemna un adio spus vieţii. Vieţii pline de neajunsuri şi de nefericire. De ce să nu renunţi? E vina naturii? Ar mai fi trăit câteva zile, poate câteva luni. Şi-ar fi mâncat alături ultimele provizii privind răsăritul, apoi apusul, gândindu-se la ce a fost, la ce va fi… Nu! La ce va fi nu s-ar fi gândit niciunul. Chiar şi libertatea de gândire are limite. Doar trecutul ar mai fi existat în ei. Şi ar fi rămas acolo, în praful cenuşiu, ca două puncte. Două amintiri.

L-au primit din nou cu tristul „suntem bucuroşi că te-ai întors”. Şi registrul de bord s-a îmbogăţit din nou cu „avansat la gradul…” Pentru hotărâre.

„Principalul este să nu te schimbi. Să rămâi tu însuţi”. Aşa îi spusese la despărţire prietenul său cel mai bun. Şi faţa lui îi părea acum străină, undeva, înaintea tribunei, pierdută în mulţimea de feţe a celor veniţi să-i petreacă. Prieten! Cât de puţin îl cunoştea acel prieten – cel-mai-bun. Nici nu sesiza că între el, cel de acum, şi el, cel din urmă cu o zi, un ceas, o clipă, era o diferenţă de genune. „Şi, mai ales, nu te gândi la ei. Gândeşte-te la tine. Prin tine îi salvezi pe ei. Deci tu, în primul rând, eşti necesar”. Şi mă gândisem că prin „ei” se subînţelegea întreaga lume în afara lui şi a mea. Ce strâmbă judecată! Sau, poate, chiar şi el se excludea. Se sacrifica. Mă sfătuia să fiu egoist şi să-l jertfesc. Atunci era sublim. Ce aproape este strâmbul de sublim.

Plecând muream. O dată cu „ei”. O dată cu planeta din ora aceea. Niciun lucru şi niciun om nu sunt asemenea cu lucrul şi cu omul din clipa următoare. S-a schimbat ceva. O miime de grad a temperaturii, o nuanţă a cerului, o celulă a organismului. Am mai uitat ceva. Simţim în alt fel. Ceea ce ieri ne îngrozea azi ne amuză. Şi ce ne plictisea ne entuziasmează. De câte ori auzeam înainte cuvintele: umanitate, jertfă, eroism, îmi venea să casc sau să în jur. Apoi, în preajma plecării şi imediat după, mă emoţionau, simţeam ceva fierbinte-fierbinte în inimă şi îmi

venea să plâng. Dar a trecut un timp şi m-am obişnuit. Apoi am început să văd clipele trecând una după alta. La o temperatură constantă, fără nuanţe ale cerului, printr-un organism condamnat la nemurire. Nu este uman să fie pedepsit cu repetarea aceleiaşi clipe, oricât ar fi ea de măreaţă. Nici chiar în numele Umanităţii. E plictisitor. Agasează. Am ajuns să urăsc pereţii cromolitografiaţi ai cabinei, lumina mereu aceeaşi, zâmbetele forţate ale celorlalţi, încremeniţi în dăruirea lor perpetuă. Mi-am amintit de codri şi de munţi, de cei care nu au fost obligaţi să plece, de cei ce se bucurau de întunericul nopţii calde şi de parfumul florilor, de cei care ne-au trimis să ne riscăm vieţile în alte lumi, pentru ca ei să poată mângâia intarsia unui birou sculptat în lemn venusian sau o clepsidră cu nisip marţian, să urmărească un film cu pionierii spaţiului, să acorde onoruri celor morţi şi să se bucure de onorurile celor vii. Ei. Blestemaţii care m-au închis de viu într-un coşciug cu beculeţe colorate.

„Voi sunteţi solii Omenirii!” Minciuni! Pe toţi i-au luat cu forţa. Nimeni nu voia să se înroleze în Nobilele Expediţii. Cavalerii rătăcitori nu mai sunt la modă. I-a ucis râsul unui Cervantes, şi trebuia să fii nebun să pleci. Oricât de rău ai fi trăit, aveai certitudinea zilei de mâine. Şi speranţa unei îmbunătăţiri. Exilul nu e o soluţie. Nu cei ce fug înving. Poate că unii dintre noi au vrut să fugă de ei înşişi. Iar societatea îi preaslăveşte ca eroi. Şi îi ucide. Îi ucide dăruindu-le nemurirea. Nu are nevoie de astfel de eroi vii. Sunt folositori doar sub formă de mituri, de legende. Trebuie să ne oprim. Să mă întorc. Nu vreau să fiu un mit. Nu un martir. De ce să fug? Eram printre ai mei care, mai de milă, mai de silă, mi-ar fi dat o coajă de pâine la nevoie. Eram un membru al societăţii cu toate drepturile. Dreptul de a nu fi sfârtecat de o *black-hole,* de a nu fi părăsit pe o planetă neprielnică vieţii, de a nu muri, asfixiat de gazele ce năvălesc din sala motoarelor. Şi marele, imensul drept de a nu fi singur şi „avansat la gradul...!“

De la pista de betonoplast până la tribună se întinde, roşu, un covor larg. Acoperă stelele. Ca un covor de sânge.

Sângele celor care zăceau zdrobiţi de suflul exploziei sau de obiecte prăbuşite. Al celor asfixiaţi. Când a văzut că toţi sunt morţi şi-a dat seama că nu-l va mai întâmpina nimeni cu jalnicul „suntem bucuroşi că te-ai întors”. Că el e ultimul pe corabie. E comandantul. Un, comandant ce trebuie să comande. Reparaţi

avaria! Schimbaţi panourile scurtcircuitate! Verificaţi circuitele! în fiecare cabină. Pe fiecare coridor. În spatele fiecărui panou. Dar atunci când comandantul este singur, trebuie el însuşi să-şi suflece mânecile. Trebuie să-şi dea exemplu sie-însuşi. Şi astfel a reparat, a înlocuit, a verificat. Iar în fiecare cabină, pe fiecare coridor, în spatele fiecărui panou a descoperit câte un ochi minuscul şi discret, mascat cu grijă. Un videoemiţător. Şi atunci a înţeles. Totul fusese o înscenare. Un joc gratuit. O simulare a lansării. O simulare a unui zbor. Descinderi pe planete false. O viaţă falsă petrecută în dosul unor ferestre pe care rulează filmul marelui zbor. De ce nu filmul Marii Vieţi! Totul fusese imitat la perfecţie. Totul, în afară de lipsurile lor, de vise, de suferinţe, de uzaj, de moarte. Oamenii muriseră cu încredere, cu trup şi suflet. Pentru o experienţă. Sângele lor era acum pe tălpile lui. Oamenii nu pot fi imitaţi. Şi nici nu este economic. Doar există atâta materie primă la dispoziţie.

Privesc acel covor de trupuri vii din faţa mea. Venite să mă întâmpine. Venite? Mai corect spus ar fi „trimise”. Trimise de stăpânii lor, stăpânii aceia metalici, logici şi coordonatori, cei ce reglează clima şi dorinţele, producţia de bunuri materiale şi de vise, cei ce întocmesc statistică şi stabilesc ce trebuie şi ce nu, ce e voie şi ce este interzis, câţi oameni să fie într-un loc şi câţi în altu, cât să mănânce fiecare, ce să viseze, pe cine să iubească, între ce parametri să râdă. Stăpânii care decid ca oamenii să plece în expediţii cosmice, să fie eroi, să aplaude eroi…

Maşini. Pretutindeni maşini. Feriţi cetăţeni! Trece Măria-Sa Maşina!

Poate şi voi, cei din jurul meu sunteţi… De ce nu? Roboţi coloidali! Ca să găseşti oamenii, ucide roboţii. Cei ce se împotrivesc morţii sunt oameni. Dar şi roboţii au instinct de conservare. Dar ei nu ucid. Crima este singura caracteristică ce-l diferenţiază pe om de robot. Doar cel ce mă va ucide poate fi considerat om. Şi totuşi… Atunci când un robot va ucide un om, va dovedi că se poate autodepăşi. Crima va fi semnătura ce va parafa actul de independenţă. Doar şi oamenii şi-au ucis zeii. Oamenii sunt roboţi? Nu pot fi sigur de nimic. Unde s-au ascuns oamenii? Eu, cel de azi, sunt acelaşi cu cel de ieri? Voi fi EU cel de mâine?

Înainte de a pleca, înainte de a fi „propus”, mai înainte să am

ideea blestemată de a scotoci prin seiful cu dosare personale pentru a afla ce mă aşteaptă în viaţă, ştiam că nu mă pot încrede în nimeni şi nu pot fi sigur de nimic. Disperat, căutam o certitudine. Eu însumi mă înşelasem pe mine însumi de nenumărate ori, şi în fel şi fel de situaţii. Uitasem când trebuia să ţin minte, invidiasem când trebuia să admir, iubisem când trebuia să dispreţuiesc. Adormisem când trebuia să stau treaz şi fusesem naiv când trebuia să fiu viclean. Un astfel de om are dreptul să judece? Un astfel de om are dreptul să condamne?

Priviţi-vă în ochi! Există vreunul care nu a uitat? Există cineva care n-a greşit? Care nu a invidiat? Sau care n-a urât? Cu ce drept, atunci, Ucideţi? Cu ce drept judecaţi şi condamnaţi? Sunteţi Orbi? Acolo, în boxa acuzaţilor, sunteţi voi! Voi sunteţi cei exilaţi! Voi, cei din faţa plutonului de execuţie. Atenţie, drepţi! Încărcaţi! Degetele pe trăgaci! Pe trăgaciul maşinilor de ucis. De ucis oameni. Un bun exemplu pentru roboţi. Atenţie roboţi! Cine mişcă acolo în pluton? Cine strică alinierea? Cine îndrăzneşte să gândească? Trageţi piedica. Ochiţi! Drept în inimă! Plutooon… Staţi! Opriţi execuţia! Condamnaţii sunt graţiaţi prin august-Umana mea bunăvoinţă. Doar şi eu sunt om. Şi eu greşesc. Şi eu am ucis fără să-mi dau seama. Prin indiferenţă. Prin ignoranţă. Şi poate chiar din prea multă iubire. Şi eu sunt condamnat.

Când mi s-a prins pe uniformă medalia, mulţimea a izbucnit în urale.

„Bine ai venit, scumpul nostru astronaut!”

Tresar. Sub tălpi, prin peretele străveziu al cilindrului ce adăposteşte colonia, străluceşte Orion. Ca o cruce de diamante într-un sicriu căptuşit cu catifea neagră.

Mulţimea aplaudă, aclamă. Şi undeva, nişte maşini înregistrează rezultate: atâţia ani, atâtea vieţi, indicele de uzură al motoarelor, indicele de uzură al omului… Dar în spatele lor, în spatele maşinilor, ce monstru inuman îşi cască botul?

Mulţimea. Aplaudă. Aclamă. Răsună urale.

Undeva, departe, poate în spaţiu, poate în timp, un prieten plânge.

Dar asta a fost demult. Înainte de a începe să vorbesc.

Îmi dau seama că în mână ţin un microfon. Că mulţimea tace. Nimeni nu mai aplaudă. Nimeni nu mai aclamă. Ce le-am spus oare până acum? Unii se uită la mine cu milă. Fata aceea

blondă, care seamănă cu Ea, plânge. Continuă să ţină florile şi, fără să-şi dea seama de asta, se şterge la ochi cu dosul mâinii. Apoi priveşte buchetul. Îi dă drumul jos. Pe furiş. Iar eu simt că o urăsc. O urăsc pentru că îi este milă de mine. Şi fiindcă o iubesc. Iar ea niciodată nu mă va iubi. O fată ca Ea. E prea târziu. E Niciodată. Unde sunt oamenii? Ucide!...

*

„Prezentul comunicat se adresează programatorilor şi dispecerilor planetari şi are caracter secret. Difuzarea strict interzisă. Vinovaţii vor fi aspru sancţionaţi.

Astronava Robur, care a simulat un zbor de probă cu un echipaj format din roboţi coloidali, şi-a încheiat misiunea. Ultimul supravieţuitor din echipaj, la sfârşitul festivităţii de premiere care a avut loc în colonia Ganimede, s-a sinucis. Comisia de anchetă a stabilit că i se administrase o doză prea mare de prudenţă care s-a transformat în neîncredere. Cercetările continuă.

Difuzarea strict interzisă. Vinovaţii vor fi aspru sancţionaţi”